

تصویر ابو عبد الرحمن کردی

روژی پرشنگدار

روونکردنه وهی (غایة الاختصار)

ناسراو به

صنعة فتح القريب

له تیگه یشتنی بریاره کانی شه ریه تی ئیسلام

له سهه راره وی ئیمامی (الشافعی) رحمته الله

دانانی

عبدالله عبدالعزيز هرتة لی

بلاو کراوه ی کتبخانه ی

سماجی قادی کونی

بوفروشتن و چاپکردن و بلاوکردنه وه

عیراق - کوردستان - ٠٦٦ ٢٢٣٣٨٦٨

هه و نه ی

رۆژی پرشنگدار

پوونکردنه‌وهی (غایة الإختصار)

ناسراو به

﴿ مَتْنِ فَتْحِ الْقَرِيبِ ﴾

له تیگه‌یشتنی بریاره‌کانی شه‌ریعه‌تی ئیسلام

له سه‌ر پاره‌وی ئیمامی (الشافعی) ﷺ

دانانی

عبدالله عبدالعزيز هه‌رتهلێ

چاپی هه‌شته‌م

ربیع الثانی (۱۴۳۰) ی کۆچی

خاکه‌لیۆه (۲۷۰۹) ی کوردی

نیسان (۲۰۰۹) ی زایینی

دانهر به‌خۆی بۆ ئەم چاپه‌ ناماده‌ی کردوه

کتیبخانه‌ی حاجی قادری کۆیی له هه‌ولێر، چاپی کردوته‌وه

ژماره‌ی سپاردنی (۳۵) سالی (۲۰۰۶) ز، له کتیبخانه‌ی گشتی هه‌ولێر، دراوه‌تی

ناوی کیتاب: پوژنی پرشنګدار، پوونکردنه وهی (متن فتح القریب).

بابهت: شمريعتی نیسلام.

دانه: عبدالله عبدالعزيز هرتلی.

نویه تی چاپ: هشتهم.

بهرواری چاپ: (۱۴۳۰) کؤچی - (۲۷۰۹) کوردی - (۲۰۰۹) زایینی.

تیراژ: (۳۰۰۰) دانه.

چاپخانه: دارالمعرفة به یروت

بلاوکه رموه: کتبخانه ی حاجی قادری کوی، له هولیر.

چاپی یه کهم: (۳۰۰۰) دانه، له چاپخانه ی وه زارپه تی پوژنیری / هولیر - ۱۹۹۶.

چاپی دووم: (۲۰۰۰) دانه، له چاپخانه ی کریستال / هولیر - ۱۹۹۸.

چاپی سنیهم: (۲۰۰۰) دانه، له چاپخانه ی وه زارپه تی په روه رده / هولیر - ۲۰۰۰.

چاپی چوارهم: (۲۰۰۰) دانه، له چاپخانه ی وه زارپه تی په روه رده / هولیر - ۲۰۰۲.

چاپی پینجه م: (۲۰۰۰) دانه، له چاپخانه ی مهارت - تهران / نیران - ۲۰۰۶.

چاپی شه شه م: (۲۰۰۰) دانه، له چاپخانه ی مهارت - تهران / نیران - ۲۰۰۷.

چاپی هفتم: (۲۰۰۰) دانه، له چاپخانه ی مهارت - تهران / نیران - ۲۰۰۸.

د انراوه کانی تری دانه ر:

۱- مؤنراوه ی ﴿نیمان و نیسلام﴾

۲- پوونکردنه وهی ﴿الاربعة النواویة﴾

۳- عه قیده ی نیسلامی ﴿﴾

۴- پوونکردنه وهی ﴿العقيدة الطحاویة﴾

۵- چهند گولیک له ﴿گولزاری نیسلام﴾

۶- پوونکردنه وهی ﴿منهاج الطالبین﴾

۷- پوونکردنه وهی ﴿قطر العارض فی علم الفرائض﴾

۸- ﴿چونیته تی حه ج و عومره﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پيشه‌کسی دانه‌ر

﴿يَا رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ كَمَا يَتَّبِعِي لَجْالٍ وَجْهَكَ وَلِعَظِيمِ سُلْطَانِكَ لَا أَخْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ، وَأَصْلَى وَأَسْلَمُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ خَاتَمِ أَلْبِيَانِكَ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ إِلَى يَوْمِ لِقَائِكَ﴾.

له لوی سوپاس بق خودلو نارینی درود بق گیانی پاکی حه زه‌تی (محمدالمصطفی) ﷺ بزافه: که خوی گه‌وره له قورپانی پیروزدا فرمویه‌تی: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِعِبَادُونَ﴾ من ناده‌میزادو جنوکه‌م بق هیچ دروست نه‌کردون ته‌نجا بق نه‌وه نه‌بی: که بمپه‌رستنو ته‌نجا من به دانه‌رو په‌روه‌ردگار دابنن.

مه‌به‌ست لی‌رده‌ا نه‌مه‌یه: کاروباری نابینو و نابوردی و کومه‌لایه‌تی و پامیاری و گشت فرمانده‌وایی له ژیر نه‌و یاسایه‌ بئ: که پیغه‌مبه‌ری خوشه‌ویست ﷺ له لای خوداوه بقی هاتوه‌و به نئمه‌ی راگه‌یاندوه.

جیاوازی نیه-ثم یاسایه-وشه‌و واته‌ی له لای خواوه هاتبئ: وه‌کو قورپانی پیروز، یان ته‌نجا واته‌ی له لای خواوه هاتبئو پیغه‌مبه‌ر ﷺ به زمانه شیرینه‌کسی خوی وشه‌ی بق دانابئ: وه‌کو حه‌دیس، چونکه خوی گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ﴾ پیغه‌مبه‌ر ﷺ له خویه‌وه هیچ نالن، وه هرچی بیئن هر له لای خواوه پی‌ی راگه‌یاندراوه.

که‌وابوو: یاسای نیسلام-له هه‌موو بورئیکه‌وه-له دوو سه‌رچاوه‌یه مه‌لیت‌نجراره، جا هر که‌سیک له دوو سه‌رچاوه‌یه ناو بخواته‌وه، هرگیز گومرا نابئ، به‌لام ناو‌خواردنه‌وه‌ش جاری واهیه: بۆلچه‌ی پیویسته‌و ناوده‌ری پیویسته‌و که‌سیکی وای نه‌وئ: شوینی ناوه‌که بدوئیت‌ه‌وه نه‌گر تینوه‌که پی‌ی نه‌زانی ده‌بی شوینی که‌وئ، جا هر له به‌ر نه‌وه‌یه خوی گه‌وره فرمویه‌تی: ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ نئوه پرسیار له زانایانی قورپان بکه‌ن نه‌گر به خوتان نازانن.

شتیکی ناشکرایه له‌م دونیایه‌دا هه‌موو که‌س خوئنده‌وار نیه‌و هه‌موو خوئنده‌وارئیکش زانا نیه‌و هه‌موو زانایه‌کیش له‌و پله‌یه نیه: که بتوانن زمانی عه‌په‌بی وه‌ربو شق بکا-که زمانی قورپان و حه‌دیه‌سه- بۆئی به‌ ناچاری نه‌بی فرمانی نه‌و نایه‌ته پیروزه جئ به‌جئ بکه‌ینو سوود له‌و به‌رهمه‌ وه‌ریگرین: که زانایانی باوه‌پ پیکراو بق نئمه‌یان

به جی میشته، نو به ره مهش پوونکردنه وهی قورپان و هه دیسه، به گویره ی یاسایه کی تاییه تی که پیی نه گوترئ: (أُصُولُ الْفِقْهِ)، واته: یاساو بنچینه ی تیگه یشتن، وه نو به ره مه به نرخهش پیی نه گوترئ: (فَقْه)، واته: تیگه یشتنی قورپان و هه دیس، ههروه ک پیته مبه ر^ع هه رموویه تی: ﴿مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ﴾ رواه البخاری و مسلم، هه که سیک خوی که وره بیهوئ به خه وهری بکا، له نایینی پیروز تی نه که به نیو نه بیته شهه رزان.

جا بزانه: نو جوړه که سه ی هه ول نه دا نو تیگه یشتنه وه ده ست بیئی، پیی نه گوترئ: (مُجْتَهِدْ)، واته: هه ولدهر، هه پیی نه گوترئ: (فَقِیْه)، واته: تیگه یشتنو له قورپان و هه دیس، وه خۆماندووکرده که شی پیی نه گوترئ: (اجْتِهَاد)، وه شیوه ی خۆماندووکرده که یو لیکوئینه وهی له قورپان و هه دیس پیی نه گوترئ: (مَذْهَبْ)، واته: پنگای بۆچوون.

ئینجا که نه وهت زانی، نه مهش بزانه: که زانایان له بۆچوون و لیکوئینه وهی قورپان و هه دیسدا جیاوازن، له بهر نو جیاوازی به جیاوازی له نیوان (مَذْهَبْ) هه کانی شهه ریعه تی نیسلامدا پرووی داوه، به لام نو جیاوازی به چاکه یه کی خودایه که به نیمه ی به خشیه وه زیان به نایین ناگه یه نی، به لگهش نه م هه دیسه پیروزه یه:

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَوْمَ الْأَحْزَابِ: أَلَا: لَا يُصَلِّيَنَّ أَحَدٌ الْعَصْرَ إِلَّا فِي بَنِي قُرَيْظَةَ، فَأَذْرَكَ بَعْضُهُمُ الْعَصْرَ فِي الطَّرِيقِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا نُصَلِّي حَتَّى نَأْتِيَهَا، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: بَلْ نُصَلِّي لَمْ يَرِدْ مِنَّا ذَلِكَ، فذَكَرَ ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ ﷺ فَلَمْ يُعْنَفْ وَاحِدًا مِنْهُمْ﴾ رواه البخاری و مسلم، پیته مبه ر^ع له جهنگی (أَحْزَاب) دا هه رمووی: ناگادار بن: نابئ هیچ کهس نوئیژی عه سر بکا تا له ناو ماله کانی (به نی قوره یزه) دا نه یکا، ئینجا یاره کان که وتنه پئو له پنگه دا کاتی نوئیژی (عَمْرُ) مات، چینیگ گوئیان: نیمه نوئیژ ناکه یین تا نه که یه نه ناو ماله کانی (به نی قوره یزه)، چونکه ووشه ی هه دیسه که وا نه که یه نی، جا نو چینه له دوی مه غریب نوئیژی عه سریان کرد؟ چونکه برهنگ گه یشتنه جئ، وه چینه که یتر گوئیان: نیمه نیستا نوئیژه که مان نه که یین، چونکه مه به سنی پیته مبه ر^ع تنها په له کرده، نه ک دوا خستنی نوئیژ، ئینجا که نو پووداوه یان بق پیته مبه ر^ع باس کرد، هیچانی به به مه له داچوو و تاوانبار دانه نا، چونکه نو جیاوازی به له جیاوازی بۆچووندا پرووی دابو.

جا ئەى موسولمانى خۆشەويست لىرەدا بۆت ئاشكرابو: كە جىياوازى لە نىوان مەزەبى
 نىمام (أبوحنيفة) و نىمام (مالك) و نىمامى (الشافعي) و نىمام (أحمد)دا، ھەرەك جىياوازى
 ئەو دوو چىنەسەھابەى پېغەمبەرە ﷺ كارىكى رەوايە، ھىچ كەسكىش ناتوانى جىياوازى
 لە بۆچووندا لەم دونىايەدا لايباو خەلكى لە ناو جوغزىكى تەسكدا بەند بكا.

بەلام بۆ ئەو پەرتەوازەى پوونەداو خەلكى فېتلبازو لە خوانەترس دەستى خۆى
 نەخاتە ناو ياساى نىسلام، زانايانى نىسلام تەنھا دانىيان بەو چوار مەزەبەدا ھىناو،
 كەوابوو: تەنھا ئەو چوار مەزەبە جىگەى باوھەپن، نىمە بە ئامازەى ھەر كامىيان
 شوينكەوتوى قورپان و ھەدىس بىن، خواى گەورە لىمان وەرئەگرى، چونكە بە ھەرمانى
 ئايەتى ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ جولاوينەو.

و ھەر لە بەر ئەو ئايەتە، لە سەردەمى ئەو چوار نىمامانەو تانىستا موسولمانان لە
 سەر ئەو ياسايە پۇشتون و ھەر يەكەش بۆ خۆى پەيوەندى بە مەزەبىگەو كىرەو،
 كەوابوو: ناگونجى ئەم ھەموو خەلكە بە گومرا دابندى، چونكە پېغەمبەر ﷺ
 ھەرمويەتى: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَجْمَعُ أُمَّتِي عَلَى ضَلَالَةٍ وَيَذَّالِلُ اللَّهُ مَعَ الْجَمَاعَةِ وَمَنْ شَذَّ
 شَذَّ إِلَى الثَّارِ﴾ رواه الترمذى، خواى گەورە ئۆمەتى من لە سەر ھىچ گومراپوونىك كۆ
 ناكاتەو دەستى يارمەتى خوا لە گەل كۆمەلدايە، ھەر كەسنىك لە كۆمەل دەرجى، ئەو
 بەرەو ئاگر ئەپوا.

ئىنجا كە ئەو تەزنى، ئەمەش بزانە: لە ھەر چوار مەزەبەكاندا كىتەبى (فقهى) جۆراوجۆر
 داندرون، بۆ ئەو خەلك سوديان ئۆرەگرى، وە كورتەترىن كىتەب-كە لە مەزەبى
 نىمامى (الشافعي) داندراي- (غَايَةُ الْإِحْتِصَارِ) بوو، كە داندراوى زاناي بە ئاوبانگ:
 (أبى شجاع) ئى ئەسفەھانىيە- خولەى پەن- وە ئەم كىتەبە بە نرخە گشت باسەكانى (فقهى)
 نىسلامى تىدا كۆ كرلەو وەو باسەكانى زۆر بە پىكى دابەش كرەون، بە شىوہەكى وەھا:
 كە قوتابى و مامۇستا سودى ئۆرەگرەن، خوا پاداشتى دانەرەكەى بداتەو.

ئەمە لە لايەك، لە لايەكى تریشەو ئەبىنم لە كوردستانى خۆشەويستماندا لاوہەكانى كورد
 بە زۆرى ھەستى ئايىنيان ئەجولتو پوونەكەنە مەزگەوتەكان و زۆر سووپەن لە سەر ئەو
 كە شارەزاي ئايىنى نىسلام بىن، جا لە بارەى خواپەرستى، يان پاميارى، يان ئابوورى،
 يان كۆمەلايەتى... ھتە.

و ئەم كىتەبە كورتەش گشتى تىدا كۆ كرابۆو، بۆيى ھەلسام و ناوى خوام ئاھىناو بە
 زمانى كوردى و ھرم گىراو پوونم كىرەو و چەند شتى بە نرخم تىدا نووسىو، لە قورپانى

پیرۆزو له هه‌دیسى پێغه‌مبه‌رى ﷺ به‌ زۆرى به‌لگه‌م بۆ مێناوه‌ته‌وه‌، ئینجا نه‌ى موسولمانى به‌پێژ، بۆ نه‌وه‌ى له‌ هه‌دیسه‌كان و له‌ مه‌سه‌له‌كانى (فقه‌ى) گومانته‌ نه‌مینی و دلتیا بیى، ته‌ماشای نه‌م سه‌رچاوانه‌ بکه‌:

۱- (تحفة‌المحتاج لشرح‌ المنهاج، لابن حجر‌الهیتمی) وه‌ (حاشیه‌الشروانى) که‌ له‌گه‌لى دایه‌.

۲- (الإقناع فی حلّ ألفاظ‌ أبی‌شجاع، للخطیب‌ الشریینی).

به‌لام له‌مه‌ په‌خه‌نه‌م ئۆمه‌گه‌ره‌: که‌ نه‌بیینی ته‌نها پارچه‌یه‌کى ئایه‌تیک، یان هه‌دیسێکم نووسیوه‌، چونکه‌ بۆ کورتى وام کردوه‌، جا نه‌گه‌ر له‌ کۆتایی هه‌دیسدا نووسیویوم: (رواه‌ الشیخان)، مه‌به‌ستم ئیمامی (البخاری) و ئیمامی (مسلم)ن، وه‌ نه‌گه‌ر نووسیویوم: (رواه‌ اصحاب‌ السنن)، مه‌به‌ستم ئیمامی (الترمذی) و ئیمامی (أبوداود) و، ئیمامی (النسائی)یه‌، خوا لییان پازى بێ.

نێتر نه‌ى موسولمانى خۆشه‌ویست، من دلتیات نه‌که‌م که‌ له‌ و کاره‌دا هیچ خیانه‌تم نه‌کرده‌وه‌ خواى گه‌وره‌ چۆن یارمه‌تى دايم ئه‌وه‌ا خۆم مانده‌وه‌، دان به‌وه‌دا نه‌نیم که‌ من سواری نه‌و مه‌یدانه‌ نیم، به‌لام تا ئیستا هیچ کتیبیکم به‌م شیوه‌یه‌ نه‌هاتۆته‌ به‌رچاو: که‌ به‌ کوردی داندرا بێ و لاوی کوردی موسولمان به‌ به‌لگه‌ دلتیا بکا، که‌ وابوو: به‌ ئه‌رکی سه‌رشانى خۆم زانی که‌ نه‌م کتیبه‌ به‌م شیوه‌یه‌ پێشکه‌ش به‌ جه‌نابت بکه‌م و، ناوم نا:

﴿ پۆزى پرشنگدار، پوونکردنه‌وه‌ى (غَايَةِ الْإِخْتِصَار) ﴾

جا نه‌گه‌ر مه‌له‌یه‌کت چاو پێکه‌وت، تکه‌ت ئۆته‌که‌م پاسى بکه‌وه‌و نه‌گه‌ر که‌م و کوپى مه‌بوو، چاوپۆشیم ئۆبکه‌. جا به‌ هه‌ر جۆرێک بێ، له‌ به‌پێژت چاوه‌پوانى دوعام، که‌ وابوو: دوعام بۆ بکه‌: خوا نه‌م کاره‌م ئۆه‌ریگرێ، له‌ من و له‌ ئۆه‌و له‌ دایک و باوکمان خۆش ببی و له‌ ئۆزه‌خ پزگارمان بکا و به‌ به‌هه‌شت شادمان بکا، آمین.

عبدالله‌ عبدالعزيز هه‌رتەلى

هه‌ولێر - کوردستان

په‌مه‌زانی (١٤١٣) ى کۆچى

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ وَآلِهِ الطَّاهِرِينَ وَصَحَابَتِهِ أَجْمَعِينَ.

قَالَ الْقَاضِي أَبُو شُجَاعٍ أَحْمَدُ بْنُ الْحُسَيْنِ بْنِ أَحْمَدَ الْأَصْفَهَانِي - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى -: سَأَلَنِي

﴿ پیناسه‌ی (ابی شجاع) ی دانه‌ری کتیبه‌که ﴾

بزانه: نه‌م کتیبه ناوی (غایة الاختصار)، هم پی‌ی نه‌گوتری: (مَتْنُ التَّقْرِيبِ)، به‌لام له کورده‌واری‌دا ناسراوه: به (مَتْنُ فَتْحِ الْقَرِيبِ).

هه‌روه‌ها: دانه‌ری نه‌م کتیبه‌ش به (ابوشجاع) به ناویانگه‌و ناوی (أحمد) کوپی (حسین) کوپی (أحمد)، خه‌لکی شاری نیسفه‌هانه: که شاریکه له نیران.

نه‌م به‌پیزه پیاوچاکیکی خواپه‌رست و خیرومه‌ند بوو، له ناو موسولماناندا به زانایه‌کی ثابین په‌روه‌رو خواناس به‌ناویانگ بوو، یه‌که‌مجار نه‌و به‌پیزه (قازی) بوو، نینجا بووه‌ته وه‌زیر، نینجا وازی له دونیا هیناو چووه (مدینه) ی پی‌روژو، له‌وی ده‌ستی به خزمه‌تی مرگه‌وتی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ کرد، ماوه‌ی (۱۶۰) سده‌و شه‌ست سال ژیاوه، له‌گه‌ل نه‌وه‌شدا-تا وه‌فاتی کرد- هیچ نه‌ندامیکی له کار نه‌که‌وتبو، له سالی (۴۸۸) ی کوچی وه‌فاتی کرد، له (مدینه) ی پی‌روژ له نزیک ژوره‌که‌ی کوپی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ نیشتراوه، په‌حمه‌تی خوا به‌ژئی به سر کوپی‌دا، خوای گه‌وره نه‌ویش و نیتمه‌ش به به‌مه‌شت شاد بکا، آمین.

﴿ پینسه‌کی (ابی شجاع) ﴾

(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) به‌ناوی خوای به‌خشنده‌و میهره‌بان ده‌ست به دانانی نه‌م کتیبه نه‌که‌م (الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ) سوپاس بق نه‌و خوی‌یه‌ی په‌روه‌ردگاری هه‌موو دروستکراویکه (وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ) خودا په‌حمه‌تی خوی به‌ژئینی بق سر گه‌وره‌و سررداری نیتمه: حه‌زده‌تی (محمد) پی‌غه‌مبه‌ری هه‌موو جیهان ﷺ (وَالِهِ) هه‌روه‌ها په‌حمه‌تی خوی به‌ژئینته سر خزمه‌موسولمانه‌کانی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ (وَصَحْبِهِ) هه‌روه‌ه‌اره‌حمه‌تی خوی به‌ژئینته سر یارانی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ (أَجْمَعِينَ) به تیکرای.

(مُحَافَاةٌ): که‌سیکه به موسولمانی پی‌غه‌مبه‌ری ﷺ دیتبی، یان پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ نه‌وی دیتبی، هه‌ر به موسولمانیش مردبی.

(أَمَّا بَعْدُ) پاش نه‌مه، بزانه: (قَالَ الْقَاضِي أَبُو شُجَاعٍ) نه‌و (قازی) یه‌ی پی‌ی نه‌لین: باوکی شوجاع، ناوی (أحمد بن الحسين بن أحمد الأصفهاني) یه، واته: خه‌لکی نیسفه‌هانه: که شاریکه له‌نیران، نه‌فه‌رموی: (سَأَلَنِي) داویان لیم کرد

بَعْضُ الْأَصْدِقَاءِ - حَفِظَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى - : أَنْ أَعْمَلَ مُخْتَصِرًا فِي الْفِقْهِ عَلَى مَذْهَبِ الْإِمَامِ الشَّافِعِيِّ - رَحِمَهُ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ وَرِضْوَانُهُ - فِي غَايَةِ الْإِخْتِصَارِ وَنَهَايَةِ الْإِيجَازِ لِيَقْرُبَ عَلَى الْمُتَعَلِّمِ دَرَسُهُ وَيَسْتَهْلَ عَلَى الْمُتَبَدِّي حِفْظُهُ، وَأَنْ أَكْثَرَ فِيهِ مِنَ التَّقْسِيمَاتِ وَحَصْرِ الْخِصَالِ، فَاجْتَبَهَ إِلَى ذَلِكَ طَالِبًا لِلثَّوَابِ رَاغِبًا إِلَى اللَّهِ تَعَالَى فِي التَّوْفِيقِ لِلصُّوَابِ، إِنَّهُ عَلَى مَا يَشَاءُ قَدِيرٌ وَيُعَادِهِ لَطِيفٌ خَبِيرٌ.

(بَعْضُ الْأَصْدِقَاءِ) ههډئې له دوستانې خوم - (حَفِظَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى) خواي گه وړه بيانپاريزئ - (أَنْ أَعْمَلَ مُخْتَصِرًا) که ناميلکه يه کي کورتيان بؤ پښک بخم (فِي الْفِقْهِ) له ټيگه يشتني بپاره کاني شهر يه تي نيسلام.

(يُنَاسِهَ)؛ (فِقْه): ټيگه يشتني بپاره کاني شهر يه، که له قورڼاني پيرؤزو له هه ديسي پټفه مبه رڼه وه رگيراون بؤ نه وهی چې به جي بکړين له لايه ن فرمان پيکړلوه کان. (على مذهب الإمام الشافعي) هه هم ټيگه يشتنه له سره پاره وي نيمامي (الشافعي) بي، چونکه هر يه که له و چوار نيمامه، واته: نيمامي (حَنَفِي) و (مَالِكِي) و (شَافِعِي) و (حَنَبَلِي) - خوا لتيان پازي بي - جوړه بؤ چونکيان هه به له پوونکړنه وه ټيگه يشتني قورڼانو هه ديس، جا هه هم ټيگه يشتنه پښې نه گوتئ: (فِقْه)، وه جوړي بؤ چوونه که ش پښې نه گوتئ: (مَذْهَب).

ئينجا هه ناميلکه يه وه ما دابنيم (فِي غَايَةِ الْإِخْتِصَارِ) يه کجار کورت بي و دووباره ي تئ دا نه بي (وَنَهَايَةِ الْإِيجَازِ) له وپه پي کورتي بي و دريژي تئ دا نه بي (لِيَقْرُبَ عَلَى الْمُتَعَلِّمِ) تا کو قوتايي ثابيني بؤي ناسان بي (نَرَسُهُ) خوښندنې.

(وَيَسْتَهْلَ عَلَى الْمُتَبَدِّي حِفْظُهُ) هه وړه ما بؤ نه وهی ناسان بي له بهر کړدنې بؤ نه وه که سي تازه ده ست پښه کا (وَأَنْ أَكْثَرَ فِيهِ مِنَ التَّقْسِيمَاتِ) داوايان ليم کرد: هه هم ناميلکه يه زور به ش به ش بکم و (وَحَصْرِ الْخِصَالِ) هه موو شته باشه کان بگړته وه.

(فَاجْتَبَهَ إِلَى ذَلِكَ) ئينجا منيش داوايه کي نه وانه جي به جي کړو بپارم دا ناميلکه که بنوسم (طَالِبًا لِلثَّوَابِ) داواي پاداشتي نه وه له خوا نه که م (رَاغِبًا إِلَى اللَّهِ تَعَالَى) هاوار نه که مه لاي خواي گه وړه (فِي التَّوْفِيقِ) که توانام بدا (لِلصُّوَابِ) بؤ راستي، دوړم بخاته وه له هه له (إِنَّهُ عَلَى مَا يَشَاءُ قَدِيرٌ) چونکه خواي گه وړه توانايه بؤ کړدنې هر شتي کي هه ز بکا (وَيُعَادِهِ لَطِيفٌ) له گول به بنده کاني خوي له سره خوږيه و گشت نه نيتييه کانيشيان نه زاني (خَبِيرٌ) له هه موو کرده وه کانيان ناگاداره.

* * *

کتاب الطهارة

﴿کتاب الطهارة: نهه پهرتوکه باسی پاککردنه وه نهکا﴾

واته: لابرډنی پیسی و بئ دهستنوژی یی بچوک و گوره.

﴿پیشه کی﴾ بزانه: چهند زانستیکی به سود هه نه، پتویسته گشت قوتابی به کی نایینی بیانزانی:

یه کهم: برپاره کانی شهریه تی نیسلام- که وه رگیرون له (قرآن) و (حدیث) و (إجماع)،
واته: به کده نگی زانایانی نایین- هه فتن، نه مهش پیتاسه که یانه:

۱- (وَأَجِبْ)، یان (فَرَضْ)، واته: پتویست، نه وه به به کردنی پاداشتی بدریتی و له سهر نه کردنی سزا بدری: وه کو نوژی کردن.

ئینجا بزانه: (وَأَجِبْ) دوو جوړه، یه که میان: (فَرَضُ الْعَيْنِ): که پتویسته هه موو که سیک بق خوی بیکا، پاداشتو سزاشی هه بق خویه تی، واته: به کردنی که سیکی تر تاوانی نه کردنی له سهر لاناچی: وه کو نوژی و پژیوو، هتد. دووهمیان: (فَرَضُ الْكِفَايَةِ): که نه گهر به کیک، یان کومه لیک واجب که به ته ولوی بکا، خیره که بق خویه تی، سزای نه کردنیش له سهر موسولمانانی تر لانه چی: وه کو ناشتنی مریوو... هتد.

۲- (سُنَّةٌ)، یان (مُعْتَدُوبٌ)، یان (مُسْتَحَبٌ)، واته: خیر، نه وه به به کردنی پاداشتی بدریتی و له سهر نه کردنی سزا نه دری: وه کو سیواک کردن... هتد.

۳- (حَرَامٌ)، واته: قه ده غه گرو، نه وه به له سهر کردنی سزادریتی و به واز لیته پنانی پاداشتی بدریتی: وه کو دزی وزینا... هتد.

۴- (مَكْرُوهٌ)، واته: ناپه سندن، نه وه به له سهر کردنی سزا نه دری و نه گهر بق خوا وازی لیته پنی پاداشتی بدریتی: وه کو خواردن به دهستی چه په... هتد.

۵- (حَلَالٌ)، یان (جَائِزٌ)، واته: ړتگه دراو، نه وه به کردن و نه کردنی به کسان بی: وه کو نوستن و خواردن... هتد، به لاه نه گهر به نیازی به هیژیوون بق خواپه رستی بیکا خیری نه گاتی: وه کو نوستن پژیی به نیازی شه و نوژی.

۶- (صَحِيحٌ)، واته: دروست و ته و لو، نه وه به برپاره کانی خواو پیغه مبرری ﷺ لیته جی له گه ل نه و مرجانه ی بقی داندران: وه کو نوژی به دهستنوژی وه... هتد.

۷- (بَاطِلٌ)، یان (فَاسِدٌ)، واته: ناته و او و نادرست، نه وه به مرجه کان و برپاره کانی شرعی لیته جی: وه کو نوژی بئ دهستنوژی... هتد.

دووم: بزانه: نه و برپارانه- له دواي (قرآن)- یان له (حَدِيثٌ صَحِيحٌ)، یان له (حَدِيثٌ حَسَنٌ) وهر نه گبری، چونکه (حَدِيثٌ ضَعِيفٌ)- بئ هیز به م شیوه به:

أَلْمِيَاءُ الَّتِي يَجُوزُ بِهَا التَّطَهُّرُ سَبْعُ مِيَاهٍ: مَاءُ السَّمَاءِ، وَمَاءُ الْبَحْرِ، وَمَاءُ الْتَّهْرِ، وَمَاءُ الْبَيْرِ، وَمَاءُ الْعَيْنِ،

* نيمامی (الشافعی) نه فرموی: نه گهر خه لک، واته: زانایانی نایین به هه دیسیکی (ضعیف) پازی بونو قبولیان کرد، نه وه نه بیته به لگوو بق برپاره کانی شهریهت به کار دی، واته: چونکه نه بیته (إجماع).

* نيمام (أحمد) نه فرموی: بهو مهرجه هه دیسی (ضعیف) به کار دی: نه گهر نژایه تی نه بی، واته: له گهل قورناتو هه دیسیکی تری (صحیح). بروانه (المدائنی).

* نيمام (النووی) نه فرموی: زانایان فرموویانه: دروسته هه دیسی (ضعیف) بق کاری خیرو چاکه به کار بی، واته: بهو مهرجه ی زور (ضعیف) نه بی. بروانه (الأذکار).

سینه: بزانه: له (عُلُومُ الْحَدِيثِ) دا (قَاعِدَةُ) يَكْ هِيَه: نه گهر (سَنَدِي) هه دیسیک (ضعیف) بوو، به لام (مَثْنِي) هه دیسه که له گهل (مَثْنِي) هه دیسیکی تری (صحیح) تیکی نه کرده وه، نه م هه دیسه (صحیح) نه بیته (شَاهِد) بق هه دیسه (ضعیف) هه کهو به رزی نه کاته وه بق پله ی (حَسَنٌ لِّغَيْرِهِ) وه کهو هه دیسی (حَسَنٌ لِذَاتِهِ).

که واپوو: ناگادار به: نهو جوړه هه دیسانه ی له به شی دووهم و سینه مدها باسما ن کردن له کتیبی (فقه) - شهریه تی نیسلامدا زورنو به کار دین بهو مهرجانه ی باسما ن کردن، به لام ته نها (مُجْتَهِدٌ) نه توانی نهو کاره بکا، هه روه که له پیشه کی دا باسما ن کرد.

نینجا بزانه: (إجماع)، واته: به کده نگی زانایانی نایین، به لگی سینه مه له دوی (قُرْآن) و (حَدِيث)، که واته: نه گهر چینکی (مُجْتَهِدِينَ) نیسلام به کده نگ بون له سر برپاریکی شهرعی، واجبه په فتاری پی بکری، بروانه نایه تی (۵۹) النساء.

﴿بَاسِي نَاوَمَكَان﴾

(أَلْمِيَاءُ الَّتِي) نهو جوړه ناوانه ی که (يَجُوزُ) دروسته (بِهَا التَّطَهُّرُ) شتیان پی پاک بکړیته وه ده ستنوژیان پی بشوری (سَبْعُ مِيَاهٍ) هفت جوړه ناون:

یه که م: (مَاءُ السَّمَاءِ) ناوی ناسما نه، واته: باران، خوی گه وره فرموویه تی: ﴿وَيُنَزَّلُ عَلَيْكُمْ مِنَ السَّمَاءِ مَاءٌ لِّيُطَهِّرَ كُمْ بِهِ﴾ خوا له ناسما نه وه ناوتان بق نه بارینی بق نه وه ی پاکتان بکاته وه بهو بارانه.

دووهم: (وَمَاءُ الْبَحْرِ) ناوی ده ریا یه، هه جوړیک بی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الْبَحْرِ: هُوَ الطَّهْرُ مَاؤُهُ أَلْحَلُّ مِثْلَهُ﴾ رواه الترمذي، پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ده ریا ناوه که ی پاکه ره وه یه و مردووه که شی حلاله.

سینه مه: (وَمَاءُ التَّهْرِ) ناوی پویه ره. چواره م: (وَمَاءُ الْبَيْرِ) ناوی بیره. پینجهم: (وَمَاءُ الْعَيْنِ) ناوی سه رچاوه یه، نهو سینه نه - وه که یه - له زه مین دینه

وَمَاءُ التَّلَجِّ، وَمَاءُ الْبَرْدِ. ثُمَّ الْمِيَاءُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ: طَاهِرٌ مُطَهَّرٌ
غَيْرُ مَكْرُوهٍ اسْتِعْمَالُهُ وَهُوَ الْمَاءُ الْمَطْلُوقُ. وَطَاهِرٌ مُطَهَّرٌ مَكْرُوهٌ اسْتِعْمَالُهُ
وَهُوَ الْمَاءُ الْمُشْمَسُ. وَطَاهِرٌ غَيْرُ مُطَهَّرٍ وَهُوَ الْمَاءُ الْمُسْتَعْمَلُ.

دوره وه، به لکه بق هرستیکیان: ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي
بِرْبُضَاعَةٍ: إِنَّ الْمَاءَ طَهُورٌ لَا يَنْجَسُهُ شَيْءٌ ﴿رواه أصحاب السنن، پیغمبر ﷺ
فرمودی: ناوی نهو بیره پاککره وهیه و هیچ شتیکی پیسی ناکا.

شه شه: (وَمَاءُ التَّلَجِّ) ناوی به فره. حه فتهم: (وَمَاءُ الْبَرْدِ) ناوی ته زدهیه. پیغمبر ﷺ
نه یه رموو: ﴿اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِالْمَاءِ وَالْثَّلَجِ وَالْبَرْدِ﴾ رواه الشيخان، خوابه
تاوانه کانم لی بشورینه به ناو و به فرو ته زده. نینجا به کورتی نهو حهفت تاوانه: یان ناوی

ناسمان، یان ناوی زه مینن. عنه ماء مطهر من كل الماء المثلوق قول الله لا يؤذونكم ولا ينجسكم ولا يفسدكم
روایحی حاله و مقام حضرت ﷺ

(ثُمَّ) نینجا له بواي نه وهی جوره کانی ثاوت زانی، بزانه: (الْمِيَاءُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ)
نهو تاوانه نه کرینه چوار به ش:

به شی یه کم: (طَاهِرٌ) ناویکی پاکو (مُطَهَّرٌ) شت پاک نه کاته وهو (غَيْرُ مَكْرُوهٍ اسْتِعْمَالُهُ)
به کارهینانی ناپه سند نیه (وَهُوَ الْمَاءُ الْمَطْلُوقُ) نه م به شه یان ناوی پروتی پین نه گورتی، واته:

له ناوی ناو بهو لاه ناویکی تری نه بی: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ أَعْرَابِيٌّ فِي الْمَسْجِدِ،
فَتَنَاولَهُ النَّاسُ، فَقَالَ لَهُمُ النَّبِيُّ ﷺ: دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَرْزَلِهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ ﴿رواه

الشيخان، پیاوئیک میزی له ناو مزگوت کرد، خه لکیش لییان قیراند، پیغمبر ﷺ فرمودی:
ولزی لی بینن و بولچه یه کی ناو برژئنن به سه مر میزه که یدا.

به شی دووهم: (وَطَاهِرٌ مُطَهَّرٌ) ناویکی پاکو پاککره وهیه، به لام (مَكْرُوهٌ اسْتِعْمَالُهُ)
به کارهینانی ناپه سند؟ چونکه مه ترسی به له کیوونی پیستی لی ته کری، مه روه ک نیمامی

(عَنْ) وای فرموده (وَهُوَ الْمَاءُ الْمُشْمَسُ) نه مه شیان نهو ناوهیه: که له ولاتیکی نزد
گرم، به گهرمای پیژ، له ناو قاپیکی ناسندا گهرم بوبی. عن أبي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ ﷺ يَقُولُ: لَا يَنْجَسُ الْمَاءُ بِشَيْءٍ وَلَا يَنْجَسُ الْمَاءُ بِشَيْءٍ وَلَا يَنْجَسُ الْمَاءُ بِشَيْءٍ

به شی سنیهم: (وَطَاهِرٌ) ناویکی پاکه (غَيْرُ مُطَهَّرٍ) پاککره وهیه، واته: هیچ شتیکی
پین پاک نابیته وهو ده ستونیزیشی پین ناشوری (وَهُوَ الْمَاءُ الْمُسْتَعْمَلُ) نه مه شیان نهو

ناوهیه که جاریک به کار هاتبی بق ده ستونیز، یان بق شوری شتیکی تر، به لکه:
﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ: لَا يَنْجَسُ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ وَهُوَ جُنُبٌ ﴿رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: کانتی له شتان به جه نابته بئ، له ناو ناویکی که می

وه ستاودا خوتان مه شون. واته: چونکه بهو به کارهینانه بق جاریکی تره میزی
پاککرده وهی نامینی.

وَالْمُتَغَيِّرُ بِمَا خَالَطَهُ مِنَ الطَّاهِرَاتِ. وَمَاءٌ نَجَسٌ وَهُوَ الَّذِي حَلَّتْ فِيهِ نَجَاسَةٌ وَهُوَ دُونَ الْقَلْتَيْنِ أَوْ كَانَ قَلْتَيْنِ فَتَغَيَّرَ. وَالْقَلْتَانِ خَمْسُمِائَةِ رِطْلٍ بَغْدَادِيٌّ تَقْرِيباً فِي الْأَصَحِّ.

(وَالْمُتَغَيِّرُ) مهرودها و هك به شی سئیه مه- واته: پاكه، پاكهروهه نیه- ناویکی گزولو (بما) به شتیکی ودها كه (خَالَطَهُ) تیكه لی بوبی (مِنَ الطَّاهِرَاتِ) لهو شتانه ی پاكن، نینجا تامی بگورئ، یان بؤنی، یان پهنگی: و هك شهكر، یان ماسی تیكه ل بكه ی، یان چایه... هتد، چونكه بهو تیكه لبوونه ناوی ناوی له سر لانه چئو شت پاك ناكاته وه.

نینجا بزانه: گورانی ناو به هؤی زور مانه وهی، یان به هؤی شوینی وهستانی، یان به هؤی شوینی تیپه ربوونی، یان به هؤی شیلوبوونی، نه وانه هیچیان زانیان نیه.

به شی چوارهم: (وَمَاءٌ نَجَسٌ) ناویکی پیسه (وَهُوَ الَّذِي) ناوی پیس نه مهیه: (حَلَّتْ فِيهِ نَجَاسَةٌ) شتیکی پیسی تن بكه وی (وَهُوَ دُونَ الْقَلْتَيْنِ) ناوه كه ش له (قوله تین) كه متر بی، جا بگورئ، یان نه گورئ، مهر پیس نه بی ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِذَا كَانَ الْمَاءُ قَلْتَيْنِ لَمْ يَحْمِلِ الْخَبَثَ﴾ رواه أصحاب السنن، پیغه مبرر ﷺ فهرموی: مهركاتیک ناو گه یشته (قوله تین)- به شتی پیس- پیس نابئ. واته: نه گه له (قوله تین) كه متر بوو پیس نه بی. (أَوْ كَانَ قَلْتَيْنِ) یان ناوه كه (قوله تین) بوو (فَتَغَيَّرَ) به لام پهنگ، یان تام، یان بؤنی گزوا، نه مه شیان مهر پیس نه بی، به به لگهی (اجماع)، واته: به كدهنگی زانیانی نایینی.

نینجا بزانه: نه گه ناوی قوله تینی پیسبوو، گورانه كه ی نه ما: به خوی، یان به زیاد كړدن، نه وه پاك نه بیته وه.

دیسان بزانه: له فهرموده ی كونی نیمامی (شافعی) دا ﷺ: ناوی رژیشتوو پیس نابئ به بی گوران. وه له فهرموده ی نیمام (مالك) دا ﷺ: هیچ ناویك پیس نابئ تا نه گورئ.

(وَالْقَلْتَانِ خَمْسُمِائَةِ رِطْلٍ بَغْدَادِيٌّ تَقْرِيباً فِي الْأَصَحِّ) نه اندازه ی (قوله تین) نزیکه ی پینج سهد ریتله به ریتلی به غدا، چونكه پیغه مبرر ﷺ نه فهرموی: ﴿إِذَا بَلَغَ الْمَاءُ قَلْتَيْنِ بَقَالٍ هَجَرَ لَمْ يَنْجُسْ﴾ رواه الترمذي والبيهقي، مهركاتیک ناو بووه (قوله تین) به (قوله ی) مه جهر، پیس نابئ. نیمامی (شافعی) نهو حه دیسه ی نهو ها لیك دلوه ته وه: كه نه كاته پینج كونده ی ناو، نیستا نه كاته دوازه تنه كه، به تنه كه ی نهوت، واته: (۱۹۲) لیتر.

﴿پاشكؤ﴾ بزانه: جگه له سه گو به راز به دهم تیتانی هیچ گیانه به ريك ناو پیس نابئ و له كار ناكه وی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: أَتَرَضَا بِمَا أَفْضَلْتَ الْحُمْرُ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَبِمَا أَفْضَلْتَ السَّبَاغَ كُلَّهَا﴾ رواه البيهقي، پرسیار له پیغه مبرر ﷺ كرا: نایا بهو ناوه ده ستونیز بشوین كه له پاش خورنده وهی كه ر ماوه ته وه؟ فهرموی: به لی، به بهر ماوه ی گشت برنده به ك ده ستونیز بشون.

(فَصْلٌ) وَجُلُودُ الْمَيِّتَةِ تَطْهَرُ بِالْدِّبَاغِ، إِلَّا جِلْدَ الْكَلْبِ وَالْخِنْزِيرِ وَمَا تَوَلَّدَ مِنْهُمَا أَوْ مِنْ أَحَدِهِمَا، وَعَظْمُ الْمَيِّتَةِ وَشَعْرُهَا لِحِجْسٍ إِلَّا الْأَدْمَى.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي پَاكُورْدَنه وِی پِیستَهی مرداریو﴾

(پیناسه): مردار به نازده لیک، یان به بالداریک نه گوتری: به بی سهر پینی شهرعی گیانی دهر چوبی: وهك كهرو میستر، چونكه شهرع كوشتنه وهی بق دانه ناوه، نه گهر به سهر پینیش گیانی دهر چی همر مرداره، یان وهك مه پو بزنو مریشك، كه به حقوی مردبی، یان به بی شهرعی سهری برایی.

(وَجُلُودُ الْمَيِّتَةِ) پِیستَهی نازده لی مرداریو (تَطْهَرُ) پاك نه بیته وه (بِالدِّبَاغِ) به ده باغ كردنی (پیناسه): ده باغ كردن، واته: خورشكردن، لابرندی چه و رایته و زیده گزشتی پیسته به به شتیکی تفتو تال: وهكو گلوان، مازوو، تویكلی همنار، به جوریکي وهما: نه گهر خرایه ناو ناو بۆگن نه بیته وه ﴿عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَيْمًا إِيَّاهُ دُبُغٌ فَقَدْ طَهِّرَ﴾ روه مسلم، پیغه مبر ﷺ فرموی: همر پیسته به ده باغ کرابی، پاك بۆته وه.

(إِلَّا جِلْدَ الْكَلْبِ) تهنه پیسته سیگ نه بی (وَالْخِنْزِيرِ) هه روه ها پیسته سی به راز نه بی، چونكه نه و نوانه به زیندویش همر پیسنو گلوان پیسته یان پاك نابیتته وه به هیج جوریک. (وَمَا تَوَلَّدَ مِنْهُمَا) هه روه ها نه وهی له نیوان سهگو به راز له دایك بووه: وهك باوکی له سهگ بی و دایکی له به راز بی.

(أَوْ مِنْ أَحَدِهِمَا) یان له یهكك له سهگو به راز له دایك بوبی: وهك باوکی له نازده لیکي پاك بی و دایکی له سهگ بی، نه وانه هیچیان پاك نابنه وه.

(وَعَظْمُ الْمَيِّتَةِ) نیسقانی گیانداری مرداریو، ههم (وَشَعْرُهَا) مووه كانو خوریه كهو به ره كانی (نَجَسٍ) گشتی پیسه به هیج جوریک پاك نابنه وه، خوی گه و ره فرمویته سی: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيِّتَةُ﴾ چه پام كراوه له سهر نیوه هه رچی مردار بوبی. دیاره چه پامكردنی له بهر پیسی به.

(إِلَّا الْأَدْمَى) تهنه ناده میزاد نه بی: نه لاشه سی، نه مووه كانی، نه نیسقانی پیس نیه، نه به زیندوویی، نه به مردوویی، چونكه خوی گه و ره نه فرموی: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ به پاستی نیعه پزیمان له ناده میزاد ناوه. واته: نه گهر پیس بی هیج پزنی نامیتی.

﴿پاشكۆ﴾: خوری و مووی نازده لیک كه گزشتی بخوری، توكو په پی بالنده بهك كه گزشتی بخوری، گشتی پاك: به زیندوویی و به كوژدوویی.

به لام مووی نازده لی، یان بالنده بی كه گزشتیان ناخوری، كه لی جیابووه، پیسه، وهك لاشه مرداریو وهكه سی.

(فَصْلٌ) وَلَا يَجُوزُ اسْتِعْمَالُ أَوَانِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ، وَيَجُوزُ اسْتِعْمَالُ غَيْرِهِمَا مِنَ الْأَوَانِي.
(فَصْلٌ) وَالسَّوَاكُ مُسْتَحَبٌّ فِي كُلِّ حَالٍ إِلَّا بَعْدَ الزَّوَالِ لِلصَّائِمِ،

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي قَابُوكَ لَوِپَه لِي چِشْت﴾

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نيه: نه بق پياو، نه بق نافرته (اسْتِعْمَالُ) به كارميتانِي (أَوَانِي الذَّهَبِ) قاپي زير و (وَالْفِضَّةُ) قاپي زيو ﴿عَنْ حُدَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: لَا تَشْرَبُوا فِي آيَةِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَلَا تَأْكُلُوا فِي صِحَاحِهِمَا ﴿رواه الشيخان، پيغمبر ﷺ نه رموي: له ناو جامي زير و زيودا ناو مه خونه وه له ناو قاپه كانيشياندا چِشْت مه خون.

جا مه روهك خواردن و خواردنه وه له قاپي زير و زيودا قه دهغه كراوه، مه مو به كارميتانكي تريشيان قه دهغه يه، مه روه ها بزانه: جياوازي نيه له نيوان كه وچكي زير و زيو و منه جل و ته شت و مهرشتيكي تر: كه بق خواردن و خواردنه وه و كاروباري تر به كار بي، مه روه ها مه لگرتني كه لوپه لي خواردن و خواردنه وه - كه له زير و زيو دروست كرابن - چه رame، جا له ناو جامخانه دابيني، يان له تاقو ديوار، يان بيشاريته وه.

(وَيَجِلُّ) چه لاله (اسْتِعْمَالُ غَيْرِهِمَا) به كارميتانِي قاپو كه لوپه لي تري خواردن و خواردنه وه (مِنَ الْأَوَانِي) له مه مو جورتيك: وهك شوشه و نه خفوري و ستيل و سفرو فافون... هتد، پيغمبر چنه ند زور به نرخي ش بن.

﴿پاشكوه﴾: پيغمبر ﷺ نه رمانِي داوه: كه لوپه لي خواردن و خواردنه وه سه ري له سه ر دابندريو، له كاتي نوستن ده رگا كليل بدرئ و چراو ناگر بكوژيندريته وه و هر چه كه مان له وانه كرد بلتين: بسم الله. (بخاري و مسلم و ترمذي) گيژاويه تيانه وه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي سِيَوَاكُ كَرْدَن﴾

(پينا سه) سِيَوَاكُ نه وه يه: هر شتيكي زير بي و چلكي سه ر ددان لابيّا. (وَالسَّوَاكُ) سِيَوَاكُ كَرْدَن (مُسْتَحَبٌّ) زورخي ره (فِي كُلِّ حَالٍ) له مه مو كاتيكا، چونكه زياتر له سه د چه ديس ده ربارهي سِيَوَاكُ هاتوه، جا به داخه وه - له گال نه وه ش كه قازانجي دونيا و قيامه تي مه يه - زور له موسولمانان به كاري ناهيتن.

(إِلَّا بَعْدَ الزَّوَالِ) ته نها له نواي لاداني پوز له نيوه پزوه سوننه نيه (لِلصَّائِمِ) بق كه سيك كه به پزودو بي ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنَ رِيحِ الْمَسْكِ ﴿رواه الشيخان، پيغمبر ﷺ نه رموي: بوني ده مي مرقفي به پزودو خوشتره له لاي خوا له بوني ميسك. واته: به سِيَوَاكُ كردن نه و بونه لاته چي.

به لام نيمامي (النواوي) - له (المجموع) - دا - نه م پايه ي مه ليزاردوه: كه سِيَوَاكُ كردن هيچ كاتيك بق مرقفي به پزودو (مكروه) نيه.

وَهُوَ فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ أَشَدُّ إِسْتِحْبَابًا: عِنْدَ تَغْيِيرِ الْقَمِّ مِنْ أَزْمٍ وَغَيْرِهِ، وَعِنْدَ الْقِيَامِ مِنَ النَّوْمِ، وَعِنْدَ الْقِيَامِ إِلَى الصَّلَاةِ.

(وَمَوْ) سیواک کردن (فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ) له سنی کاتدا (أَشَدُّ إِسْتِحْبَابًا) مهر زود زود خیره یه کهم: (عِنْدَ تَغْيِيرِ الْقَمِّ) له کاتی گورانی تامی دهم، چونکه پیغمبر ﷺ نه فرموی: ﴿السَّوَاكُ مَطَهْرَةٌ لِلْقَمِّ مَرْضَاةٌ لِلرَّبِّ﴾ رواه البخاری، سیواک کردن پاکه ره وهیه بق دهم و می پازی بونی خوابه. (مِنْ أَزْمٍ) جا تامی دهم بگویی به وازمینانی له قسه کردن، یان نه خواردن (وَغَيْرِهِ) یان له بهر خواردن شتیکی بون ناخوش: وهک سیرو پیاز. دوهم: (وَعِنْدَ الْقِيَامِ مِنَ النَّوْمِ) له کاتی هه لسان له خه و ﴿عَنْ حَذِيفَةَ ؓ﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا قَامَ لِيَتَهَجَّدَ يَشُوصُ فَاَهُ بِالسَّوَاكِ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ که له خه هه لسه ستا بق شه ونویژ، سیواکی به ناو دهمی دا نه خشاند.

سنی یهم: (وَعِنْدَ الْقِيَامِ إِلَى الصَّلَاةِ) له کاتی هه لسان بق نویژ کردن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: لَوْلَا أَنْ أَشُقُّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرِهِمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ صَلَاةٍ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ نه فرموی: نه گهر له بهر نازارو ماندوو کردن تو ممت نه بوايه، فرمانم نه دانی: له گه ل هه موو نویژیکا سیواک بکن.

﴿پاشکوک﴾: هه روه ها سیواک کردن زود خیره: له پیش ده ست پیکردنی ده ست نویژ ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ؓ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَوْلَا أَنْ أَشُقُّ عَلَى أُمَّتِي لِأَمْرِهِمْ بِالسَّوَاكِ مَعَ كُلِّ وُضْوءٍ﴾ رواه الامام مالك، پیغمبر ﷺ نه فرموی: نه گهر له بهر نازارو ماندوو کردن تو ممت نه بوايه فرمانم نه دانی: له گه ل هه موو ده ست نویژ کرتیکا سیواک بکن.

هه روه ها سیواک سوننه ته: بق خویندن قورپان و هه دیس و شرع و بزیکری خواو، کاتی چوونه وه ناو مال، هه روه ها سوننه ته: سیواک له داری (تہارک) بی و له بستیک دریزتر نه بی و به ناو ته پیکری چلکی پیوه نه بی، هه زده تی (عائشة) خوالی پازی بی، نه فرموی: پیغمبر ﷺ سیواکی نه دا ده ستم تا کو بوی بشوم. (أبولود) گپراویه تیه وه.

هه روه ها پیغمبر ﷺ نه فرموی: ﴿عَشْرٌ مِنَ الْفِطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَاعْتِصَاءُ اللَّحْيَةِ، وَالسَّوَاكِ، وَاسْتِشْقَاءُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأُظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبُرَاجِمِ، وَتَنْفُ الْأَبْطِ، وَحَلْقُ الْعَالَةِ، وَاتِّقَاصُ الْمَاءِ﴾ رواه الشيخان، ده په وشتی باش هه نه، په وشتی نایینی نیسلان:

- (۱) به رسمیل کردن تا سوری لیوی دهر نه که وی. (۲) پیش بهردان. (۳) سیواک کردن.
- (۴) ناو له لوت وهر کردن، واته: پاک کردن وهی لوت. (۵) نینوک کردن هه موو هه یینی یهک.
- (۶) شوشتنی لوجه کانی ده ستو په نجه. (۷) لادانی مووی بن هه نگل، له چل پوژ جاریک.
- (۸) لادانی مووی بهر، واته: پیش و پاش، له چل پوژ جاریک. (۹) تارهت کردن به ناو.

(فَصَلِّ) وَفَرُوضُ الْوُضُوءِ سِتَّةٌ: أَلَيْتُهُ عِنْدَ غَسْلِ الْوَجْهِ، وَغَسْلُ الْوَجْهِ، وَغَسْلُ الْيَدَيْنِ إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ، وَمَسْحُ بَعْضِ الرَّأْسِ، وَغَسْلُ الرَّجُلَيْنِ إِلَى الْكَعْبَيْنِ،

(۱۰) ناو له دهم وهرکردن، یان سوننه تکرندی نیر و می، چونکه له کوتایي هدیسه که دا نه فرموی: ﴿وَكَسَبَتِ الْعَاثِرَةَ إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمَضْمُضَةُ﴾.

(سودی سیواک): پازی کردنی خوا، پاککردنی دهم، سپی کردنی ددان، به هیژ کردنی پدو، زیره ک بوون، دواختنی موو سپی بوون. ټینجا سوننه ته: به دهستی راسته له لای راسته ی دهم و ده دهست به سیواک کردن بکړی ټو به سهرپانایي ددانه کان و دريژایي زویانی دا بیښی.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي دَهَسْتَنُويز گرتن﴾

(وَفَرُوضُ الْوُضُوءِ) پټويستیته کانی ده ستنويژ (سِتَّة) شه شـنـ: يه کهم: (الْأَيْتَةُ) نيه ته پټانه، واته: نیازی لابردي بی ده ستنويژي، یان نیازی گرتنی فـهـ پـزی ده ستنويژ (عِنْدَ غَسْلِ الْوَجْهِ) نه بی ټو نه ته بهی له کاتي شورېنی پوخسار، به لام مهرج نيه به زمان بگوتړی ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: إِنْ أُلِمَّ الْأَعْمَالُ بِالْأَيَّاتِ رواه الشيخان، پټغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرموی: هر کرده و هیکي خواپه رستی بی، به نیازی ناو دل نه بی دانامه زړی.

دو و هم: (وَغَسْلُ الْوَجْهِ) شورېنی پوخساره، (سنوری پوخسار: له نیوان هر دو گوئی، به له گـل کوتایي مووی پټشه سر تا کوتایي چه ناگه)، که و ابو: واجبه هر دوو زولفه کان بشوردرین هر چند دريژش بن.

سـیـ یـهـم: (وَغَسْلُ الْيَدَيْنِ) شورېنی هر دوو ده سته کانه (إِلَى الْمِرْفَقَيْنِ) له گـل نه نیشکه کانی، جا نه گـر نه ختیکي دهستی برابووه، واجبه: نه و نده ی ماوه بیشورې، جا نه گـر له نه نیشکه و برابووه، سـهـری قولی نه شورې.

چـوـاـرـهـم: (وَمَسْحُ بَعْضِ الرَّأْسِ) مه سحی به شیکي سهره، واته: هیڼانی دهستی—که دوو باره ته پ کرابی— به سر نه ختیکي پیسته ی سهری، یان نه ختیک مووی سهری: که له سنوری سهر دهر نه چوبی.

پـیـنـجـهـم: (وَغَسْلُ الرَّجُلَيْنِ) شورېنی هر دوو قاچه کانه (إِلَى الْكَعْبَيْنِ) له گـل گوزینگه کانی. به لکه: خوی گوره فرموی ته: ﴿إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ﴾ کاتیک ویستان هلسن نویژ بکن پوخسارتان بشون و دهستان له گـل نه نیشکتان بشون و سهرتان مه سح بکن و قاچتان له گـل گوزینکتان بشون.

﴿ناگاداری﴾: شورېنه و هیه: ناو به سر ټو نه دنامانه دا به و او، هیچ شتی وایان له سر نه بی: که پټکا بگری ناو بگاته پیسته، وه ک بنیشت و موم بویه و هور... هتد.

وَالْتَرْتِيبُ عَلَى مَا ذَكَرْنَاهُ. وَسُتْنُهُ عَشْرَةُ أَشْيَاءَ: التَّسْمِيَةُ، وَغَسْلُ الْكَفَيْنِ قَبْلَ إِدْخَالِهِمَا الْإِنَاءَ، وَالْمُضْمَضَةُ، وَالِاسْتِنْشَاقُ، وَمَسْحُ جَمِيعِ الرَّأْسِ، وَمَسْحُ الْأُذُنَيْنِ ظَاهِرِهِمَا وَبَاطِنِهِمَا بِمَاءٍ جَدِيدٍ، وَتَخْلِيلُ اللَّحْيَةِ الْكُتَّةِ،

شبهه: (وَالْتَرْتِيبُ) بهی هینانی نه و ریزه (علی ما ذکرناه) بهو شیوهی کوتمان له نایه تی پیروژدا: یه که له دوی یه که، چونکه پیغمبر ﷺ بهو جوړه ده ستونیزې گرتوه، بږوانه (البخاری و مسلم).

که وایو: نه گره که سیک نه ندامیکي نه شورد، یان یه کیکی پیش نه وی تر شوری، یان نه ختیکی ته په نه بوبو، نه بی بگه پته وه دو یاره بی شوری و نه وی له دوی نه و نه ندامه ش شوره، نه بی دو یاره بی شوری ته وه، تا کو ریزه که تیک نه چی ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَجُلًا تَوَضَّأَ فَتَرَكَ مَوْضِعَ ظَفَرٍ عَلَى قَدَمِهِ فَأَبْصَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ، فَقَالَ: إِرْجِعْ فَأَحْسِنْ وُضُوءَكَ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ پیاویکی بینی به نه ندازه ی یه که نینوک قاجی ته په نه کربو، نینجا پی یه فرموو: بگه ریزه جوان ده ستونیزه که ت بشوره.

(وَسُتْنُهُ) سوننه ته کانی ده ستونیز (عَشْرَةُ أَشْيَاءَ) ده سوننه تن: یه که م: (التَّسْمِيَةُ) گوتنی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)، که ده ست به ده ستونیز نه که، پیغمبر ﷺ فرموو: ﴿تَوَضَّأُوا بِاسْمِ اللَّهِ﴾ رواه النسائي، ده ستونیز بگرنو (بسم الله) بکن. جا نه گره له یه که م جار له بیرې چوو و له ناو ده ستونیز هاته وه بیرې، با بلی: (بِسْمِ اللَّهِ أَوَّلُهُ وَآخِرُهُ).

دوهم: (وَغَسْلُ الْكَفَيْنِ) شوردنی هر دوو له پی ده سته (قَبْلَ إِدْخَالِهِمَا الْإِنَاءَ) پیش نه وی بیانخاته ناو ناو هه، نینجا له دوی ده ست شوردن- سیواک بکا وه کو کوتمان. سی یه م: (وَالْمُضْمَضَةُ) ناو له دم ودرانه. چواره م: (وَالِاسْتِنْشَاقُ) ناو له لوت ودرانه. بږ به لکه: نیمامی (عوسمان) نه و سیان نه ی کردن و فرموو: ﴿رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ تَوَضَّأَ لِحَوْ وَضُوئِي هَذَا﴾ رواه الشیخان، پیغمبر ﷺ بینی بهو شیوهی من ده ستونیزې گرت.

پینجهم: (وَمَسْحُ جَمِيعِ الرَّأْسِ) مه سکر دنی هه موو سهره. شبهه م: (وَمَسْحُ الْأُذُنَيْنِ) مه سکر دنی هر دوو گوی یه کانه (ظَاهِرِهِمَا وَبَاطِنِهِمَا) لای دهره وه لای ژوره وه (بِمَاءٍ جَدِيدٍ) به ناویکی تازه، نه که به ته رایه تی مه سمی سهر ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ مَسَحَ بِرَأْسِهِ وَأُذُنَيْهِ ظَاهِرَهُمَا وَبَاطِنَهُمَا﴾ رواه الترمذي و ابوداود، پیغمبر ﷺ سهری مه سح کربو، دهره وه ژوره وه گوی یه کانی مه سح کرد.

هفتم: (وَتَخْلِيلُ اللَّحْيَةِ الْكُتَّةِ) هه لگوشینی ریشکی پر به په نجهی ده سته، هه روه ها چه نگه ناویکی ش بخته ژیر چه ناگه ی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا تَوَضَّأَ أَخَذَ

وَتَخْلِيلُ أَصَابِعِ الْيَدَيْنِ وَالرَّجْلَيْنِ، وَتَقْدِيمُ الْيَمْنَى عَلَى الْيُسْرَى،
وَالطَّهَارَةُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا، وَالْمُؤَالَاةُ.

كَفًّا مِنْ مَاءٍ فَأَدْخَلَهُ تَحْتَ حَنَكِهِ فَخَلَّلَ بِهِ لِحْيَتَهُ ﴿رواه الترمذي﴾ كه پیغهمبر ﷺ
دهستنویژی نه گرت، چهنگه ناویکی نه دایه ژیر چه ناگه یو پیشی پیروزی پی مه لگوشی.
(وَتَخْلِيلُ أَصَابِعِ الْيَدَيْنِ وَالرَّجْلَيْنِ) هر وه ما دهست تیوه ردانی نیوان په نه گه کانی دهست و
قاجه، پیغهمبر ﷺ فرموی: ﴿إِذَا تَوَضَّأْتَ فَخَلَّلْ بَيْنَ أَصَابِعِ يَدَيْكَ وَرِجْلَيْكَ﴾ رواه
الترمذي، کاتی دهستنویژ نه شوی، په نه به نیوان په نه گه کانی دهست و قاجندا بهیته.
هه شتم: (وَتَقْدِيمُ الْيَمْنَى) پیخشستنی شورونی راسته یه (عَلَى الْيُسْرَى) له سر لای چه په
﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: إِنْ كَانَ النَّبِيُّ ﷺ لِيُحِبَّ الْيَمْنَ فِي طَهْوَرِهِ وَلِي تَرَجُلِهِ وَلِي
الْتِعَالِيهِ﴾ رواه الشيخان، پیغهمبر ﷺ پیخشستنی لای راسته ی پی خوش بوو: له
دهستنویژو غوسلو سر شانه گردن و پیللو گردنه پی.

نویهم: (وَالطَّهَارَةُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا) شورون و مهسحکردنی نه ندامه کانه سی جار سی جار
﴿جَاءَ أَغْرَابِي إِلَى النَّبِيِّ ﷺ يَسْأَلُهُ عَنِ الْوُضُوءِ؟ فَأَرَاهُ ثَلَاثًا ثَلَاثًا، ثُمَّ قَالَ: هَكَذَا الْوُضُوءُ،
فَمَنْ زَادَ عَلَى هَذَا فَقَدْ أَسَاءَ وَكَعَدَى وَظَلَمَ﴾ رواه النسائي وابوداود، پیغهمبر ﷺ سی
جار سی جار دهستنویژی به پیاویک گوت و فرموی: دهستنویژ نه وهایه، هر که سیک له
سی جار زیاتر نه ندامه کانی بشوری، نه وه خرابه و ستم نه کا.
دهیهم: (وَالْمُؤَالَاةُ) نه ندامه کانی به دوی به کدا بشورینی به جوریکي وه ها: به که میان
روشک نه بیته وه کاتی دهست به دووه میان نه کا.

﴿پاشکو﴾: هه روه ها سوننه ته له نه ندازه ی واجب زیاتر بشوریدی: وه که هندیک
له قوئی و لای ژوری گزینگی و دهره وه ی پووخساری، چونکه پیغهمبر ﷺ فرمویته ی:
﴿إِنْ أُمْتِي يُدْعَوْنَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ غُرًّا مُحَجَّلِينَ مِنْ آثَارِ الْوُضُوءِ فَمَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ أَنْ
يُطِيلَ غُرَّتَهُ فَلْيَفْعَلْ﴾ رواه الشيخان، نومته ی من له پوژی قیامت داوا نه کرین
پووخسارو دهست و پیمان سپی به له بهر دهستنویژ شورین، جا هه رکه سیک له تیوه
نه توانی سپیای خوی زیاد بکا یا بیکا.

﴿وَعَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَوَضَّأُ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ، وَقَالَ: يُجْزَى أَحَدُنَا الْوُضُوءُ
مَا لَمْ يُخْذِثْ﴾ رواه البخاري، پیغهمبر ﷺ بز هه مو نوژیژک دهستنویژی نه شورده وه،
به لام نیهم دهستنویژمان هر دروست بوو تا بن دهستنویژ نه بوین. واته: نوی گردنه وه ی
دهستنویژ واجب نیه، به لکو سوننه ته و هه مو نوژیژه کانیش به یه که دهستنویژ دروستن.
هه روه ها سوننه ته: له دوی دهستنویژ شورون پوو له قیبله بکه یو دهست بهر ز بکه یه وه و

(فَضْلٌ) وَالْإِسْتِجَاءُ وَاجِبٌ مِنَ الْبَوْلِ وَالْفَائِطُ، وَالْأَفْضَلُ أَنْ يَسْتَنْجِيَ بِالْأَخْجَارِ ثُمَّ يُتْبِعَهَا بِالْمَاءِ، وَيَجُوزُ أَنْ يَقْتَصِرَ عَلَى الْمَاءِ أَوْ عَلَى ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ يُنْقَى بِهِنَ الْمَحَلَّ، فَإِذَا أَرَادَ الْإِقْتِصَارَ عَلَى أَحَدِهِمَا فَالْمَاءُ أَفْضَلُ،

ثم دوعایه بخویتی: ﴿أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، اَللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ، سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ﴾ رواه الترمذي والحاكم.

﴿فَضْلٌ: لَهُ بَاسِ تَارَهُ تَكَرُّدَن﴾

واته: پاکردنه وهی نه دوو شوینانهی له داویتی ناده میزاد پیسای بی دهرنه چی. (وَالْإِسْتِجَاءُ) تاره تکرندن (وَاجِبٌ) پیویسته (مِنَ الْبَوْلِ) به هوی میزکردن (وَالْفَائِطُ) وه به هوی پیسایه که یتر: که له پشت وه دهرنه چی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدْخُلُ الْخَلَاءَ فَأَحْمِلُ أَنَا وَغُلَامٌ نَحْوِي إِذَا دَاوَةٌ مِنْ مَاءٍ وَعِزَّةٌ فَيَسْتَنْجِي بِالْمَاءِ﴾ رواه مسلم، پیغه مبرر ﷺ ده چوه ناوده ستخانه، نینجا منو مند الکی وهك خوم قاپیک ناومان له گه ل دارعه سایه که به دهسته وه نه گرتو پیغه مبرر ﷺ تاره تی به ناوه که نه کرد.

(وَالْأَفْضَلُ) باشر نه وهی (أَنْ يَسْتَنْجِيَ) تاره ت بکا (بِالْأَخْجَارِ) به سی به رد (ثُمَّ يُتْبِعَهَا بِالْمَاءِ) نینجا له دوی به رده کان به ناو تاره ت بکا، چونکه به رده کان پیسایه که لانه به، ناوه که ش بونه که لا نه با.

(وَيَجُوزُ) دروسته (أَنْ يَقْتَصِرَ عَلَى الْمَاءِ) ته نها به ناو تاره ت بکا، به لگه: نه وه دیسه ی پابر دووه (أَوْ عَلَى ثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ) یان ته نها به سی به رد تاره ت بکا (يُنْقَى بِهِنَ الْمَحَلَّ) به مهر چی شویتی پیسیه که پاک بکه نه وه ﴿عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ الْفَائِطُ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ﴾ رواه البخاری، (ابن مسعود) فرمویه تی: پیغه مبرر ﷺ چو پیسای بکاو فرمائی پی کردم: سی به ردی بق بیتم بق تاره تکرندن.

نینجا بزانه: مهر شتیک ووشک بی و پیسایه که لایبای پاک بی و پیزی نه بی، نه گه له جیاتی به رد تاره تی پی بکری، دروسته (فَإِذَا أَرَادَ الْإِقْتِصَارَ عَلَى أَحَدِهِمَا) جا مهر کاتی ویستی ته نها به یه کیکیان تاره ت بکا، نه وه (فَالْمَاءُ أَفْضَلُ) ناو خیری زوتره له سی به رده کان، چونکه باشر پاک ی نه کاته وه.

﴿بَاسِ چُونیه تی پیسای کردن﴾

مه رکه سیک ویستی بچیته شویتی پیسای کردن، سونته ته بلی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ اَللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْخُبْثِ وَالْخَبَائِثِ﴾ رواه الشیخان وابن منصور. نینجا که هاته دهر وه، بلی: ﴿غُفِرَ لَكَ اَلْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنِّي الْأَذَى وَغَافَانِي﴾ رواه اصحاب السنن وابن ماجه.

وَيَجْتَنِبُ اسْتِقْبَالَ الْقِبْلَةِ وَإِسْتِدْبَارَهَا فِي الصُّخْرَاءِ،
وَيَجْتَنِبُ الْبَوْلَ وَالْفَائِطَ فِي الْمَاءِ الرَّائِدِ، وَتَحْتَ الشَّجَرَةِ الْمُثْمِرَةِ،
وَفِي الطَّرِيقِ، وَالظِّلِّ، وَالثَّقْبِ،

وه نابی قورنن و هر شتیکی تر- که ناوی خواو پیغه مبهری علیه السلام لیئوسرابی- له گه ل خویا
بیاته سهر پیسای علیه السلام عَنْ أَنَسٍ رضی الله عنه: كَانَ النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله إِذَا دَخَلَ الْغُلَاءَ نَزَعَ خَائِمَهُ رضی الله عنه رواه
الترمذی، پیغه مبهری علیه السلام که ده چوو پیسای کردن، نه نگوستیلهی خوی دانه نا، چونکه له
سهری نوسرابو (محمد رسول الله). جا بزانه: نه گه به مبهستی پزلیگرتن، نه و ناوانه
نه و نوسرابی- وه که ناوی سهر ناسنامه- نه وه دانانی ناوی.

(وَيَجْتَنِبُ) نه بی خوی بیاریزی نه و که سهی پیسای نه کا (اسْتِقْبَالَ الْقِبْلَةِ) هوو له قبیله
نه کا (وَاسْتِدْبَارَهَا) ههروهه پشیشی له قبیله نه کا (فِي الصُّخْرَاءِ) نه گه له بیابان بوو،
به لام نه گه ناوده ستخانه که هوو به هووی قبیله بوو، یان پستی له قبیله بوو، نه وه زیانی
نیه علیه السلام عَنْ أَبِي أَيُّوبٍ الْأَصَارِيِّ رضی الله عنه: عَنْ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله قَالَ: إِذَا أَتَى أَحَدُكُمْ الْفَائِطَ فَلَا
يَسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةَ وَلَا يُولِّهَا ظَهْرَهُ رضی الله عنه رواه الشيخان، پیغه مبهری علیه السلام فهرمووی: کاتی چوون
پیسای بگن، هووتان له قبیله مه که نو پشیشی تی مه که ن.

جا بزانه: نه گه له بیابان پیسای بکا، نه بی شتیگ بخاته پیغه خوی بو نه وهی بیته
په رده له نتوان خوی و قبیله.

(وَيَجْتَنِبُ الْبَوْلَ وَالْفَائِطَ فِي الْمَاءِ الرَّائِدِ) با خوی بیاریزی: میزو پیسای له ناو ناوی
وه ستاودا نه کا علیه السلام عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه: عَنْ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله: لَا يَبُولُ أَحَدُكُمْ فِي الْمَاءِ الدَّائِمِ
الَّذِي لَا يَجْرِي رضی الله عنه رواه الشيخان، پیغه مبهری علیه السلام فهرمووی: میز له ناو ناوی وه ستاودا مه که ن
که ناوی له بهر ناووا. (وَتَحْتَ الشَّجَرَةِ الْمُثْمِرَةِ) له بن داری به بهر میزو پیسای نه کا،
چونکه میوه که پیس نه بی.

(وَفِي الطَّرِيقِ) وه له پتگو (وَالظِّلِّ) له سیتهر پیسای و میز نه کا علیه السلام عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضی الله عنه:
عَنِ النَّبِيِّ صلی الله علیه و آله: إِتَّقُوا اللَّاعِنِينَ: الَّذِي يَتَخَلَّى فِي طَرِيقِ النَّاسِ أَوْ ظِلِّهِمْ رضی الله عنه رواه مسلم،
پیغه مبهری علیه السلام فهرمووی: بترسن له و دوو کرده وهی نه بنه وهی له عنات لیگردنتان: له بهر
پیسای کردن له پتگی خه لکی و له و سیتهر وهی خه ک لی دانه نیشی. جا بزانه: نه و
شوینهی له زستاناندا لی دانه نیشن، وه که سیتهر وایه.

(وَالثَّقْبِ) نابی میزو پیسای له ناو کوو و قلیشای زه مین بکا علیه السلام عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَرْجَسٍ رضی الله عنه:
نَهَى النَّبِيُّ صلی الله علیه و آله أَنْ يُبَالَ فِي الْجُحْرِ رضی الله عنه رواه ابوداود، پیغه مبهری علیه السلام قه ده غهی کردوه: میز له ناو
کونی زه مین بکری. واته: نه وه که گیانله بهریکی تی دا بی و ناواری پی بکا.

وَلَا يَتَكَلَّمُ عَلَى الْبَوْلِ وَالْفَاطِطِ، وَلَا يَسْتَقْبِلُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ، وَلَا يَسْتَذْبِرُهُمَا. (فَصْلٌ) وَالَّذِي يَنْقُضُ الْوُضُوءَ سِتَّةَ أَشْيَاءَ: مَا خَرَجَ مِنَ السَّبِيلَيْنِ، وَالتَّوْمُ عَلَى غَيْرِ هَيْئَةِ الْمُتَمَكِّنِ،

(وَلَا يَتَكَلَّمُ عَلَى الْبَوْلِ وَالْفَاطِطِ) نابیٰ قسه بکا له کاتی میزو پیسایى کردن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: إِذَا تَغَوَّطَ الرَّجُلَانِ فَلْيَتَوَارَا كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا عَنْ صَاحِبِهِ وَلَا يَتَحَدَّثَا فَإِنَّ اللَّهَ يَمَقْتُ عَلَى ذَلِكَ ﴿رواه أحمد، پیغمبره ﷺ﴾ فَرَمَوِي: نه گهر دوو کهس پیسایى بکهن، با خویان داپوشنو قسه نه کهن، چونکه خودا زډر ږی له وه نه بیته وه.

(وَلَا يَسْتَقْبِلُ الشَّمْسَ وَالْقَمَرَ) نابیٰ ږوو له ږوډو مانگ بکا (وَلَا يَسْتَذْبِرُهُمَا) نابیٰ پشتیشیان تی بکا، بږنه وهی نه بیته بی ږږی و بی نه ده بی.

﴿پاشکو﴾: (سَلْمَانُ) - خواتی ږاتی بی - نه فَرَمَوِي: ﴿لَهَا النَّبِيُّ ﷺ﴾: أَنْ كَسْتَجِي بِالْأَيْمَنِ ﴿رواه مسلم، پیغمبره ﷺ﴾ قه ده غه ی کردوه: به دهستی راسته تاروت بکهین.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي هُوَ كَانِي بِي دَه سَتُونِي ږي﴾

(وَالَّذِي يَنْقُضُ الْوُضُوءَ) نه و شتانه ی ده ستنویډ ه لئه وه شیتنه وه، واته: نه بنه هو ی بی ده ستنویډی (سِتَّةَ أَشْيَاءَ) شه ش شتن:

یه کهم: (مَا خَرَجَ) شتی که بیته ده ره وه (مِنَ السَّبِيلَيْنِ) له یه کی که له و دوو کونه ی خواره وه: کهم بی، یان زډر بی، نه ږ بی، یان ووشک بی، میزو پیسایى بی، یان شتی کی تر بی. چونکه خوی که وره نه فَرَمَوِي: ﴿أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُم مِّنَ الْفَاطِطِ...﴾ تا کوتای ثایه ته که، مه به ست نه وه یه: یان هاتنه وه له پیسایى کردن. واته: ده ستنویډ نامینی ﴿وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَلْحَدْتُ فُسَاءً أَوْ ضَرَاطًا﴾ رواه البخاری، بی ده ستنویډی به هو ی تر، یان فس ږوو نه دا. ﴿وَعَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كُنْتُ رَجُلًا مَذَّاءً فَأَمَرْتُ الْمَقْدَادَ أَنْ يَسْأَلَ النَّبِيَّ ﷺ؟ فَقَالَ ﷺ: يَغْسِلُ ذِكْرَهُ وَيَتَوَضَّأُ﴾ رواه الشيخان، نیمامی (علی) فَرَمَوِي: من مه زیم زډر ږوو، میقداد ږی ږرسیار کردم؟ پیغمبره ﷺ فَرَمَوِي: هی نه که ی خوی نه شو ږی و ده ستنویډ ه لئه گریته وه.

دووم: (وَالتَّوْمُ) نوستنه ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: أَلْعَيْنَانِ وَكَاءُ السَّهْلِ فَمَنْ نَامَ فَلْيَتَوَضَّأْ﴾ رواه أبوداود وحسنه الترمذي، پیغمبره ﷺ فَرَمَوِي: چاو زاری بی نی کونی خواره وه یه، جا هر که سیک نوست با ده ستنویډ بشو ږیته وه.

(عَلَى غَيْرِ هَيْئَةِ الْمُتَمَكِّنِ) به مه رجیک نوستنه که له سر شیوه یه کی وابی: کونه که ی وه ها دانه مه زړاند بی: که هیچ شتی کی لی بیته ده ره وه، واته: نه گهر به دانیش تووی نوست و قاچی خوی دانایه ژیر کونه که ی، نه وه ده ستنویډی ناشکی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ أَصْحَابُ

وَزَوَالِ الْعَقْلِ بِسُكْرِ أَوْ مَرَضٍ، وَلَمَسُ الرَّجُلِ الْمَرْأَةَ الْأَجْنَبِيَّةَ مِنْ غَيْرِ حَائِلٍ، وَمَسُ فَرْجِ الْآدَمِيِّ بِيَاظِنِ الْكَفِّ، وَمَسُ حَلْقَةِ ذُبْرِهِ عَلَى الْجَدِيدِ. (فَصْلٌ) وَالَّذِي يُوجِبُ الْغُسْلَ سِتَّةُ أَشْيَاءَ: ثَلَاثَةٌ تَشْتَرِكُ فِيهَا الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ:

رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنْتَظِرُونَ الْعِشَاءَ حَتَّى تَخْفَقَ رُؤُوسُهُمْ ثُمَّ يُصَلُّونَ وَلَا يَتَوَضَّأُونَ ﴿رواه أبو داود﴾ (صحابه) کانی پیغمبر ﷺ چاره پوانی نویژی عیشایان نه کردو له بهر نوستن سهریان خوار نه بؤوه ده دستنویژیان نه شؤرده وهو نویژیان نه کرد. واته: چونکه به دانیشتونوی نوستبون. هه روه ها: به بؤژدان ده دستنویژ ناشکی.

سمى يهم: (وَزَوَالِ الْعَقْلِ) بى هوشبون (بِسُكْرِ) به هوى سه رخوشى (أَوْ مَرَضٍ) يان به هوى نه خوشى، چونکه بى هوشى له نوستن به ميژتره.

چوارهم: (وَلَمَسُ الرَّجُلِ) گه يشتنى پيستی پياوه (الْمَرْأَةَ الْأَجْنَبِيَّةَ) به پيستی نافرته ييگانه، واته: نهو نافرته ي ماره ي له پياوه که بى: نيتسا، يان له مهووا: وهكو خوشکه ژن (مِنْ غَيْرِ حَائِلٍ) که به بى په رده بى، واته: پيسته ي هه ربووکيان پووت بى، خواى گه وره هه رموويه تى: ﴿أَوْ لَا مَسْتَمُ النِّسَاءِ﴾ يان ده ستتان له نافرته تان دا. واته: ده ستنویژتان ناميئي.

ثینجا بزانه: مَدَالِیکَ که نه گه يشتبیتته راده ي حهز بؤچوون ده ستنویژی لى ناشکی، نيتر نه گه ر ده ست لیّدانى ژن و پياو به ويستی خویشيان نه بى، ده ستنویژی هه ربووکيان هه ر نه شکی، به لام به ده ست لیّدانى موو ده ستنویژ ناشکی.

پینجه م: (وَمَسُ فَرْجِ الْآدَمِيِّ) ده ست لیّدانى نه ندامى ميزکردنى ئاده ميزاده (بِيَاظِنِ الْكَفِّ) به بهرى ده ستى و به بى په رده ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِذَا أَفْضَى أَحَدُكُمْ بِيَدِهِ إِلَى فَرْجِهِ وَلَيْسَ بَيْنَهُمَا سِتْرٌ وَلَا حِجَابٌ فَلْيَتَوَضَّأْ﴾ رواه الشافعي واحمد، پیغمبر ﷺ هه رمووى: هه رکاتى يه کيکتان ده ستى دايه نه ندامى ميزکردنى خوى و په رده ش له نيوانياندا نه بو، با ده ستنویژ بشؤریتته وه.

جا بزانه: بؤ ده ستنویژ نه مان جياوازی نيه: نه ندامه که هى خوى بى، يان هى يه کيکى تر بى، هى گه وره بى، يان هى بچوک بى.

شه شه م: (وَمَسُ حَلْقَةِ ذُبْرِهِ عَلَى الْجَدِيدِ) ده ست لیّدانى کونى خواره وهى ئاده ميزاده له سه ر هه رمووده ي نوئى ئيمامى (شافعي)، به لگه ش نهو حه ديسه ي پراپرونوه.

ثینجا بزانه: نه م بى ده ستنویژيه پى نه گوتري: (بى ده ستنویژى بچوک).

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِيٌ نُهُو شَتَانُهُى نُهُبْنَه هُوى واجيبوونى فوسل﴾

(وَالَّذِي يُوجِبُ الْغُسْلَ) نهو شته ي نه بيتته هوى واجيبوونى خؤ شؤردنى ئاده ميزاد (سِتَّةُ أَشْيَاءَ) شه ش جوړه شتن: (ثَلَاثَةٌ) سييان (تَشْتَرِكُ فِيهَا) يه کسانه لهو سييانه دا (الرِّجَالُ وَالنِّسَاءُ) پياو و نافرته:

وَهِيَ الْتِقَاءُ الْخِتَانَيْنِ، وَالْإِزَالُ الْمَنِيَّ،

(وَمَنِ) يه گهم: جه نابه ته، واته: له ش پیسبون به هوی (الْتِقَاءُ الْخِتَانَيْنِ) بردنه ژووده وهی نه ختیك له نه دمامی میزکردنی نژیینه بۆ ناو کونی پیتشه وهی شاده میزاد، یان پشته وهی شاده میزاد، یان نازهل، نینجا جیاوازی نیه: ناویان بی، یان نا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِذَا جَلَسَ بَيْنَ شُعْبَيْهِ الْأَرْبَعِ ثُمَّ اجْتَهَدَ فَقَدْ وَجَبَ الْغُسْلُ وَإِنْ لَمْ يُتْرَلْ﴾ روه مسلم، پیته مبه رﷺ فه رموی: هه رکاتیك پیاو له نیتوان هه رچوار به لی نافرهت دانیشته و سه ری هینه که ی برده ژووده وه، واجبه خویان بشون هه رچه ند ناویشیان نه یه ته دهره وه.

(وَالْإِزَالُ الْمَنِيَّ) دووهم: جه نابه ته، واته: له ش پیسبون به هوی دهرچونی (مَنِ)، واته: ناوی پیاو، یان ناوی نافرهت، جا له کاتی خه وتنا بی، یان له کاتی هه شیاری، به ده ست خوی بی، یان نا، خوای گه ورده فه رموی ته: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطْهَرُوا﴾ نه گه ر به جه نابهت بون خوتان بشون.

هه روه ها نافرهتیک پرشیاری له پیته مبه رﷺ کرد: ﴿هَلْ عَلَى الْمَرْأَةِ مِنْ غُسْلِ إِذَا احْتَلَمَتْ؟ فَقَالَ ﷺ: نَعَمْ إِذَا رَأَتْ الْمَاءَ﴾ روه الشیخان، نایا نه گه ر نافرت وه کو پیاو خه ونی به کاری نیر و می ته تی ببینن، واجبه خوی بشوری؟ پیته مبه رﷺ فه رموی: به لی هه رکاتیك بینی ناوی هاتوه نه بی خوی بشوری.

﴿ناگاداری﴾ بزانه: نیشانه ی ناو هاتنی پیاو، یان نافرهت، نه وه یه: په حهت ببنو له زهت ببینن، که وابوو: نه گه ر ژن و میرد جیماعیان کردو هه ر دووکیان په حهت بون، نینجا له دواي خو شوردن ناوه که له پیتشه وهی نافره ته که هاتوه دهره وه، واجبه نافره ته که غوسله که ی دووباره بکاته وه؟ چونکه ناوه که ی خوی تیکه ل به ناوی پیاو وه که بووه تازه دیته دهره وه، به لام نه گه ر نافره ته که په حهت نه بویی، نه وه نایه وی غوسله که دووباره بکاته وه، چونکه ناوی خوی نه هاتوه.

نینجا بزانه: به هوی ده ستبازی و ده مارمه لسان جوړه ناویکی لیچو زهره، یان سپی دهر نه که وی، پی ی نه گو ترئ: (مَذِي)، نافره تان زیاتر نه و ناوه یان دی، نه و ناوه غوسل واجب ناکا، به لام پیسه ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: عَنِ الْمَذْيِ فَقَالَ: يَغْسِلُ ذَكَرَهُ وَيَتَوَضَّأُ﴾ روه الشیخان، پیته مبه رﷺ ده رباره ی (مَذِي) پرشیاری لی کرا؟ نه ویش فه رموی: زه که ری خوی نه شوری و ده ستنویژ نه گری.

هه روه ها ناویکی تری شیلوو- وه ک شیر- له کاتی میزکردن دیته دهره وه پی ی نه گو ترئ: (وَذِي)، نه مه ش پیسه به لام غوسل واجب ناکا.

وَالْمَوْتُ. وَثَلَاثَةٌ تَخْتَصُّ بِهَا النِّسَاءُ: وَهِيَ الْحَيْضُ، وَالنِّفَاسُ، وَالْوِلَادَةُ.
(فَصْلٌ) وَقَرَأْنِضُ الْفُسْلِ ثَلَاثَةٌ أَشْيَاءُ: الْنِّثْيَةُ، وَإِزَالَةُ النِّجَاسَةِ إِنْ كَانَتْ عَلَى بَدَنِهِ،
وَإِصَالُ الْمَاءِ إِلَى جَمِيعِ الشَّعْرِ وَالْبَشَرَةِ.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر له دواى غوسل كردن له گه ل میزکردن نه (منی) بهی له ناو
بږپه که دا مابو، هاته دهره وه، نه بی دویاره خوی بشوریته وه.

(وَالْمَوْتُ) سنی یم: مردنه، واته: هرکه سیک بمری واجب بشوری، هر وه که له
شوینی خوی دا باسی نه کهین، ان شاء الله تعالی.

(وَالثَّلَاثَةُ) سنی تریش له وشه شه (تَخْتَصُّ بِهَا النِّسَاءُ) تاییته به نافرده تان (وَهِيَ الْحَيْضُ)
یه که میان: پاکبونه وه یه له خوی حیز. (وَالنِّفَاسُ) دووه میان: پاکبونه وه یه
له خوی پاش مندالبون. نه دوانه نه بی به زووترین کات خویان بشون له دواى
پاکبونه وه، وه که له مودوا باس نه کهین، ان شاء الله تعالی.

(وَالْوِلَادَةُ) سنی یم میان: مندالبونه: جا مندال که ی له داوینی بیته دهره وه، یان زگی
هه لبدن و بیهیننه دهره وه، هر نه بی خوی بشوری، هر وه ها جیاوانی نیه: مندال که ی
به مردویی بی، یان به زیندویی، وینه کیشرابی، یان هر پارچه خوینیک بی،
به لگه ش نه مه یه: مندال له تقوی پیاو و نافرده دروست نه بی، نه ویش به هر جوړی
بیته دهره وه، غوسل واجب نه بی.

ثینجا بزانه: (جَنَابَةُ) پی نی نه گوتی: (بِنْدَسْتَنُوژِی گه وه).
هر وه ها بزانه: بِنْدَسْتَنُوژِی و دهمار هه لسان - جگه له (مَذِي) - ناویکی تری سبی له
دامینی نافرده دیته دهره وه، نه مه ش پاکه، به لام دهنستونیز نه شکینی.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسِ چُونیه تی خوشوردن﴾

(وَقَرَأْنِضُ الْفُسْلِ) پیویستی هکانی خوشوردن (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءٍ) سنی شتن:
یه که م: (النِّثْيَةُ) نیه تهینانه، واته: نیازی لابردنی له ش پیسی، یان جه نابهت، یان نیازی
به جی مینانی فهرزی غوسل. جا بزانه: نه و نیه ته ی سنی یم بق پیاو و نافرده هر وه که یه که
وايه، هر چنده نافرده له هیزو نیفاسیش خوی بشوا، جا که یه که م چار ناو به خوت
دانه که ی نه و نیه ته بیته، پیغه مبر ﷺ نه فرموی: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه
الشیخان، هر کرده وه یه کی خواپه رستی بی، به نیازی ناو دل نه بی دانامه زری.

دووه م: (وَإِزَالَةُ النِّجَاسَةِ) لابردنی شتی پیسه (إِنْ كَانَتْ عَلَى بَدَنِهِ) نه گهر پیسیه که
له سر لاشه ی هه بی، هر وه ها پیویسته نه جوړه شتانه ی ړنگای ناو نه گرن
- که بگاته سر پیسته - لایان بیا: وه که خوینو بویاغ و بنیشت... هتد.
سنی یم: (وَإِصَالُ الْمَاءِ إِلَى جَمِيعِ الشَّعْرِ وَالْبَشَرَةِ) گه یاندنی ناو بق ناو هه موو موو هه کان و

هه موو پيستهی، واته، ئه بی سه رو پيشو بن هه نگلۆ كونه گویۆ نتيوان هه ريوو پانی، هه موویان تاویان به سه ردا پروا.

(وَسَنُتُّهُ) سوننه تەکانی خۆشۆردن (خَمْسَةُ أَشْيَاءَ) پێنج (التَّسْمِيَةُ) یەکەم: گوئی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) لەگەڵ دەست پێکردنی خۆشۆردن. (وَالْوُضُوءُ قَبْلَهُ) دووهم: دەستنویژ شۆردنە لە پێش غوسل کردن. (وَالْمَرَارَةُ عَلَى الْجَسَدِ) سێیەم: هینانی دەستە بە سەر لاشەکی دا بۆ ئەوەی باش تەپ بێ. (وَالْمَوَالَةُ) چوارەم: بە نۆی یەکتەدا هەموو لاشەکی بشوێ، ئەو سوننه تانە لەم حەدیسە وەرگیراون:

(وَتَقْدِمْ الْيَمْنَى عَلَى الْيُسْرَى) پینجہم: پیشخستنی شورنی لای راستہ لہ سہ لای چہ پہ ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ عَنْهَا﴾ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُحِبُّ التَّيْمَنَ فِي طُحُورِهِ إِذَا تَطَهَّرَ رواہ الشیخان، پینہ مبر ﷺ پی خوشبو لای راستہ ی پیش بخا بق دہستونو ژو غوسل کردنی.

(وَالْإِغْتِسَالَاتُ الْمُسْنَوَّةُ) ئەو خۇشۇردىنەنەي خېرىن (سَبْعَةَ عَشَرَ غُسْلًا) ھەققىدە غۇسلان: (غُسْلُ الْجُمُعَةِ) يەكشەنبە: خۇشۇردىنى پۇڭى ھەيىنىيە. (وَالْعِيدَيْنِ) دوۋەمۇ سىيەم: خۇشۇردىنە بۇ جەزنى رەمەزان قورىان، ئەو سىيەنە لە شوپىنى خۇيان باسيان ئەكەين.

وَالْإِسْتِسْقَاءِ، وَالْخُسُوفِ، وَالْكُسُوفِ، وَالْفُغْلُ مِنْ غَسَلِ الْمَيِّتِ، وَالْكَافِرُ إِذَا أَسْلَمَ،
وَالْمَجْتُونُ وَالْمُعْمَى عَلَيْهِ إِذَا أَفَاقَا، وَالْفُغْلُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ، وَلِدُخُولِ مَكَّةَ، وَلِلْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ،
وَالْمَيِّتِ بِمُزْدَلِفَةَ، وَلِرَمْيِ الْجِمَارِ الثَّلَاثِ، وَلِلطَّوَافِ، وَلِلسَّعْيِ، وَلِدُخُولِ مَدِينَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.
(فَصْلٌ) وَالْمَسْحُ عَلَى الْخُفَّيْنِ جَائِزٌ بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ:

(وَالْإِسْتِسْقَاءُ) چوارهم: خُشُودَنده بَقِ نَوِيژِي دَاوَاكَرْدَنِي بَارَان. (وَالْخُسُوفُ) پيَنجهم:
خُشُودَنده بَقِ نَوِيژِي مَانَكْگِيرَان (وَالْكُسُوفُ) شَهْ-شَهْم: خُشُودَنده بَقِ نَوِيژِي پَرُوْگِيرَان،
ئِه سِي نَوِيژَانَه بَه دَرِيژِي لَه بَه شِي نَوِيژَا بَاسِيَان ئِه كَه يَن.

(وَالْفُغْلُ مِنْ غَسَلِ الْمَيِّتِ) هَه فِتْهَم: خُشُودَنده لَه بَه رِئَوِي مَرْدُوِي شُودُوِه ﴿عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ غَسَلَ مَيِّتًا فَلْيَغْتَسِلْ ﴿حَسَنُ التِّرْمِذِيِّ، يَتَفَهَّمُ مَبْرُورٌ﴾
فَه رَمُوِي: هَه رَه سِيَك مَرْدُوِه كِي شُود بَا خُوِي بِشُورِي.

(وَالْكَافِرُ إِذَا أَسْلَمَ) هَه شِتْهَم: خُشُودَنده كَه سِيَكَه كَه كَافِرُو ئِه بِيْتَه مُوسُوْلَمَان ﴿أَسْلَمَ
قَيْسُ بْنُ عَاصِمٍ فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ ﷺ: أَنْ يَغْتَسِلَ﴾ رَوَاهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ، (قَه يَسِي) كُوِي
(عَاسِيْم) بُوِه مُوسُوْلَمَان، يَتَفَهَّمُ مَبْرُورٌ ﴿بَنِي فَه رَمُوِي: خُوت بِشُورَه. هَه رُوِهَا سُوْنْتَه تَه
سَه رِي شِي بَتَاشِي.

(وَالْمَجْتُونُ) نَوِيَهَم: خُشُودَنده لَه بَه رِشِيْتَبُوْن (وَالْمُعْمَى عَلَيْهِ) دَه يَهَم: خُشُودَنده
لَه بَه رِي مَوْشَبُوْن (إِذَا أَفَاقَا) كَاتِي چَاك بُوْنُوِه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ كَانُ ﷺ يُغْمَى
عَلَيْهِ مِنْ مَرَضٍ مَوْتِهِ ثُمَّ يُفِيقُ فَيَغْتَسِلُ ﴿رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، يَتَفَهَّمُ مَبْرُورٌ﴾ لَه بَه رِئَوِي خُوشِي
وَه فَاتِي بِي مَوْش دَه بُو، ئِيْن جَا كَه دَه هَاتَه وَه مَوْش خُوِي غُوْسِلِي دَه كَرْد.

(وَالْفُغْلُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ) يَافَزَهَم: خُشُودَنده بَقِ ئِيْحِرَام بَه سَتَن بَه حَهج، يَان بَه عُوْمَرَه.
(وَلِدُخُولِ مَكَّةَ) دَوَافَزَه: خُشُودَنده بَقِ چُوْنَه نَاو (مَه كَكَه) ي پِيْرُوْز. (وَلِلْوُقُوفِ بِعَرَفَةَ)
سِيْزَدَه هَهَم: خُشُودَنده بَقِ وَه سَتَانِي عَه رَه فَه. (وَالْمَيِّتِ بِمُزْدَلِفَةَ) چَوَارَدَه هَهَم: بَقِ شَه
مَآنَه وَه لَه مَوْزَدَه لِيَفَه. (وَلِرَمْيِ الْجِمَارِ الثَّلَاثِ) پَافَزَه هَهَم: بَقِ بَه رَد لِيْدَانِي هَه رَسِيَك
شَه يَتَانَه كَان. (وَلِلطَّوَافِ) شَافَزَه هَهَم: بَقِ تَه وَاف كَرْدَنِي مَالِي خَوَا. (وَلِلسَّعْيِ) بَقِ هَاتُوْچُوِي
نِيْوَان سَه فَاو مَه پُوِه. (وَلِدُخُولِ مَدِينَةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) هَه قُدَه هَهَم: خُشُودَنده بَقِ چُوْنَه
مَه دِيْنَه ي پِيْرُوْزُو زِيَاَرَه تِي يَتَفَهَّمُ مَبْرُورٌ.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِي مَه سَعِي خَوْف﴾

پِيْنَاَسَه: خَوْف جُوْتَه كُوْرَه وَيِي كَه لَه پِيْسْتَه، يَان لَه شَتِيَكِي تَر دُرُوْسْت كَرَلُوِه وَ نَاوِي
تِيْتَاچِي. (وَالْمَسْحُ) هِيْتَانِي دَه سَتِي تَه پِ (عَلَى الْخُفَّيْنِ) بَه سَه ر جُوْتَه خَوْفَه كَه (جَائِثُ)
دُرُوْسْتَه لَه جِيَاَتِي قَاج شُودَن لَه دَه سَتَنُوِيژَا (بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ) بَه سِي مَه رَج:

أَنْ يَتَدَيَّ لُبْسَهُمَا بَعْدَ كَمَالِ الطَّهَارَةِ، وَأَنْ يَكُونَا سَاتِرَيْنِ لِمَحَلِّ
غَسْلِ الْفَرْصِ مِنَ الْقَدَمَيْنِ، وَأَنْ يَكُونَا مِمَّا يُمَكِّنُ تَتَابُعَ الْمَشْيِ عَلَيْهِمَا.
وَيَمْسَحُ الْمُقِيمُ يَوْمًا وَلَيْلَةً، وَالْمُسَافِرُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ بِلَيَالِيهِنَّ،
وَأَبْتَدَاءُ الْمُدَّةِ مِنْ حِينَ يُحْدِثُ بَعْدَ لُبْسِ الْخُفَيْنِ، فَإِنْ مَسَحَ فِي الْحَضَرِ ثُمَّ سَافَرَ

یه کهم: (أَنْ يَتَدَيَّ لُبْسَهُمَا) هر دو خوفه کان بکاته پیئی (بَعْدَ كَمَالِ الطَّهَارَةِ) پاش
ته ولو بونی ده ستنوژی گرتن.

دووم: (وَأَنْ يَكُونَا سَاتِرَيْنِ) نهو دوو خوفه داپوشهر بن (لِمَحَلِّ غَسْلِ الْفَرْصِ) بق نهو
شوینئی واجبه بشوری (مِنَ الْقَدَمَيْنِ) له هردو قاچه کان له کاتی ده ستنوژی دا، واته:
قاچه کانی به گزینگه وه داپوشن.

سییهم: (وَأَنْ يَكُونَا مِمَّا يُمَكِّنُ) خوفه کان نهو ونده توند بن که بگونجی (تَتَابُعَ الْمَشْيِ
عَلَيْهِمَا) به دوی یه کدا کاروانچی هاتوچیان به سهردا بکا بق کاروباری خوی له کاتی
دابه زین، هروه ها نه بی خوفه کان پاک بن، نه گهر نا: نوژیان لیتائی.

جا بزانه: نیمامی (عَلَى) پیغه مبرم ﷺ بینی پشته پیئی خوفه کانی مسح نه کرد. واته: مه سحرکرنی
رواه ابوداود، پیغه مبرم ﷺ بینی پشته پیئی خوفه کانی مسح نه کرد. واته: مه سحرکرنی
خوفه کان واجبه له سهر پشته پیئی.

(وَيَمْسَحُ الْمُقِيمُ) نهو که سهی له ماله وهیه مه سحی خوف نه کا، له جیاتی قاج شوری (يَوْمًا)
پوژیکی ته ولو (وَلَيْلَةً) له گه ل شه ویکی ته ولو (وَالْمُسَافِرُ) نهو که سهی که له مال نهو و پیولره،
سه فهره که شی دوو قوناغه، واته: (۸۰) هه شتا کیلومتر، نه مهش مه سحی خوف نه کا (ثَلَاثَةَ
أَيَّامٍ) سی پوژان (بِلَيَالِيهِنَّ) له گه ل سی شه وه کانیاں ﴿عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّهُ
رَخَّصَ لِلْمُسَافِرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلِلْمُقِيمِ يَوْمًا وَلَيْلَةً، إِذَا تَطَهَّرَ فَلَبَسَ خُفَيْهِ أَنْ يَمْسَحَ
عَلَيْهِمَا﴾ أَخْرَجَهُ الدَّارُ قُطْنِي وَصَحَّحَهُ ابْنُ خَرِيمَةَ، پیتغه مبرم ﷺ ماوهی مه سحی خوفی دانا:
بق پیولر سی پوژ و سی شهو، بق دانیشتوی ماله وهش یه ک پوژ و یه ک شهو، به مه رجی
دوی ده ستنوژی شوری نهو دووانه خوفه کانیاں بکه نه پیئی.

(وَأَبْتَدَاءُ الْمُدَّةِ) ده ست پیکردنی ماوهی مه سحرکرنی خوف بق سه فهر و بق ماله وه (مِنْ
حِينَ يُحْدِثُ) له کاتی بی ده ستنوژی بوونه وه ده ست پیئنه کا (بَعْدَ لُبْسِ الْخُفَيْنِ) نهو
بی ده ستنوژی یه له دوی ده برکردنی خوفه کان رهو نه دا.

(وَوُكِّلَتْ لَهُ) له کاترمیری چوار ده ستنوژی گرت و خوفی کردنه پیئی، نینجا له
کاترمیری یانزه بی ده ستنوژی بوو، نهو ماوه که ی له کاترمیری یانزه وه ده ست پیئنه کا.
(فَإِنْ مَسَحَ) جا نه گهر مرقه مه سحی خوفی کرد (فِي الْحَضَرِ) له ماله وه (ثُمَّ سَافَرَ) نینجا

أَوْ مَسَحَ فِي السَّفَرِ ثُمَّ أَقَامَ أَتَمَّ مَسَحٍ مُقِيمٍ، وَيَبْطُلُ الْمَسَحُ بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: بَخْلَعُهُمْ، وَانْقِضَاءِ الْمُدَّةِ، وَمَا يُوجِبُ الْفُسْخَ. (فَصْلٌ) وَشَرَائِطُ التَّيْمُمِ خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: وَجُودُ الْعُذْرِ بِسَفَرٍ أَوْ مَرَضٍ،

به سه فر چوو، نه وه نه بی هر شهو و پوژیک مه سحی خوف بکا، چونکه له بناغه که ی به مه به سستی ماله وه بووه (أَوْ مَسَحَ فِي السَّفَرِ) یان مه سحی خوفی کرد کاتی که له سه فر بوو (ثُمَّ أَقَامَ) نینجا هاته وه ماله وه، نه وه ش (أَتَمَّ مَسَحٍ مُقِيمٍ) هر ماوه ی ماله وه ته ولو نه کا، واته: له شهو و پوژیک زیاتری بۆ دروست نیه، چونکه سه فره که ی کوتای ی هاته وه. (وَيَبْطُلُ الْمَسَحُ) مه سحکردنی خوف تیک نه چی (بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) به سی شست: یه که م: (بَخْلَعُهُمْ) به داکه ندنی خوفه کان مه سح تیک نه چی، جا نه گهر ده ستنویژی هه بوو، نه وه ته نها قاچه کانی نه شوریه وه خوفه کان نه کاته وه پی، نه گهر نه بیو، نه وه ده ستنویژی ته واو نه شور ی.

دووه م: (وَانْقِضَاءِ الْمُدَّةِ) به کوتای ی هاتنی ماوه ی ماله وه، یان ماوه ی سه فر، مه سح تیک نه چی و نه بی دو یاره خوفه کان دابکه نی و ده ستنویژ بشوریه وه خوفه کان دو یاره بکاته وه پی.

سی یه م: (وَمَا يُوجِبُ الْفُسْخَ) هر شتیک غوسل واجب بکا مه سحی خوف تیک نه داو نه بی نو ی بکاته وه ﴿عَنْ صَفْوَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْمُرُنَا إِذَا كُنَّا سَفَرًا أَلَّا نَتَزَعَ خِفَافَنَا ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ وَلَيَالِيَهُنَّ إِلَّا مِنْ جَنَابَةٍ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، بِإِسْنَادٍ مَعْنِيهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَمَانِي نَهْدَانِي: كَاتِي لَه سه فر بین ماوه ی سی شهو و سی پوژان خوفه کانمان دانه که نین ته نها له به ر جه نابه ت - واته: له ش پیسی - نه بی.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِي تَه يه موم﴾

(پیناسه): ته یه موم نه وه یه له جیاتی به کاره ی تانی ناو - بۆ ده ستنویژو غوسل - تۆزیک ی پاک به پوو خسار و هه ردوو ده سته کانی دابدا. (وَشَرَائِطُ التَّيْمُمِ) مه رجه کانی دروستبوونی ته یه موم کردن بۆ بی ده ستنویژی و بۆ جه نابه ت (خَمْسَةُ أَشْيَاءَ) پیتجن:

یه که م: (وَجُودُ الْعُذْرِ) نه گونجانی به کاره ی تانی ناوه (بِسَفَرٍ) به هو ی پیواری (أَوْ مَرَضٍ) یان به هو ی نه خوشی، خوی گه وره نه فره موی: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَى أَوْ عَلَى سَفَرٍ﴾ إلی آخر الایه، نه گهر نه خوش بون، یان پیواری بون - له کوتای دا نه فره موی: - ته یه موم بکن.

جا نه گهر که سیک نه یزانی لهو شوینه ناو نیه، نه بی یه کسه ر ته یه موم بکا، جیاوازی سه فر و ماله وه نیه، به لام نه گهر گومانی هه بوو، یان شاره زای شوینه که نه بو، نه وه نه بی به ده ورو به ری خوی دا بگه پی و بجیتته سه ر به رازییه کان و ته ماشا بکا، نینجا نه گهر

وَدُخُولُ وَقْتِ الصَّلَاةِ، وَطَلَبُ الْمَاءِ، وَتَعَذُّرُ اسْتِعْمَالِهِ، وَإِعْوَاظُهُ بَعْدَ الطَّلَبِ،
وَالْتَرَابُ الطَّاهِرُ لَهُ غُبَارٌ،

ثاوی نه بو، ته یه معوم نه کاو قه زاکردنه وهی نویژه که ی له سر واجب نیه، به و مرجعی
سه فیره که ی تاوانباری نه بی، هروه ها نه گهر ثاوی به توبهت بی و بزانی: له کاتی نویژ
توبهتی ناگاتی، واجبه ته یه معوم بکاو قه زاکردنه وهی نویژه که ی له سر نیه.

هروه ها نه گهر که سیک نه خوش بی و ترسی هبی: نه گهر خوی به ثاوی بشوری، نه خوشیه که ی
زیاتر بی، یان دره نگر چاک ببیتوه، یان زیانیکی تری پی بگا، نه مهش با ته یه معوم بکاو
قه زاکردنه وهی نه نویژانه ی له سر نیه، جا له ماله وه بی، یان له سه فیره بی.

دوهم: (وَدُخُولُ وَقْتِ الصَّلَاةِ) کاتی نویژ هاتبی ئینجا ته یه معوم بکا، واته: پیش هاتنی
کاتی نویژ ته یه معوم دروست نیه.

سییم: (وَطَلَبُ الْمَاءِ) به دوا ی ثاودا بگه پی، جا نه گهر دهستی نه که وت با ته یه معوم
بکا، چونکه خوی گوره فرموویه تی: ﴿لَقَدْ تَجَدَّوْا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا﴾ نه گهر
ثاوتان دهست نه که وت، هه ولی گلنکی پاک بدهن.

﴿ثَاوِيَّ﴾: هه رکه سیک له بهر نه بوونی ثاوی له و شوینه دا ته یه معوم بکا: که به زدی
ثاوی هیه، به لام جار جاره پو نه دا ثاوی لی نیه، واجبه نویژه که ی قه زاکاته وه،
جیاوازی چولی و ثاوه دانی و پئیوارو نیشته جی نیه.

چوارهم: (وَتَعَذُّرُ اسْتِعْمَالِهِ) نه گونجانی به کارهتانی ثاوه: یان له ترسی دوژمن، یان له
به رز، یان له بهر سه رما ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَتَى أَجَنَبَ فَيَمَّمُ مِنْ شِدَّةِ الْبَرْدِ
وَصَلَّى فَأَقْرَأَ النَّبِيُّ ﷺ﴾ رواه البخاري، (عه مر ی کوری (عاس) جه نابهتی توش بوو، له
ترسی سه رما ته یه معومی کردو نویژی کرد، پیغه مبه ر ﷺ هیچی پی نه گوت.

جا بزانه: نه که سه ی له ترسی سه رما ته یه معوم نه کا، واجبه نویژه که ی قه زاکاته وه،
جیاوازی پئیوارو ماله وه نیه، به لام له فرمووده یه کی تری ئیمام (الشافعی) و ئیمام
(أحمد) دا: قه زاکردنه وه یان له سر نیه، هه روه ها نه گهر نه گونجا ثاوه که گهرم بکا،

واجبه گهرمی بکاو نابی ته یه معوم بکا، هه رچه ند کاتی نویژیش به سه ر بجی.

پینجهم: (وَإِعْوَاظُهُ) پوودانی پیویستی به بق نه م ثاوه (بَعْدَ الطَّلَبِ) دوا ی دهستکه وتنی
ثاوه که: جا بق خوی بی، یان بق ثاوه میزادیکی تری به ریز- واته: نویژنه که نه بی و له گه ل
ئیسلام جه نگ نه کاو له دین دهر نه چوبی- که و ابوو: ثاوه که له پیویستیانه به کار دینی و
ته یه معوم نه کاو قه زاکردنه وهی له سر نیه، به و مرجعی له سه فیری تاوانباری نه بی.

(وَالْتَرَابُ الطَّاهِرُ) نه و گله ی ته یه معومی پی نه کا، مرجه: نه بی پاک بی و (لَهُ غُبَارٌ) نه بی
توژی هبی، خوی گوره فرموویه تی: ﴿فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا﴾ هه ولی گلنکی پاک

فَإِنْ خَالَطَهُ جِصٌّ أَوْ رَمْلٌ لَمْ يُجْزَ. وَقَرَأْنَاهُ أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ: أَلْتَّيَّةُ، وَمَسْحُ الْوَجْهِ، وَمَسْحُ الْيَدَيْنِ مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ، وَالتَّرْتِيبُ. وَسُنَّتُهُ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: التَّسْمِيَةُ، وَتَقْدِيمُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى، وَالْمُؤَالَاةُ. وَالَّذِي يُبْطِلُ التَّيْمُ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: مَا أَبْطَلَ الْوُضُوءَ، وَرُؤْيَا الْمَاءِ فِي غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ،

بدن بق تیه موم. (فَإِنْ خَالَطَهُ) جا نه گهر تیکه لی نه و گله بوبی (جِصٌّ) که چ (أَوْ رَمْلٌ) یان لیم، نه وه (لَمْ يُجْزَ) تیه موم ی پی دروست نیه، چونکه نه م دووانه کل نین، به لام نه گهر لیمه که توزی هه بوو، نه وه تیه موم ی پی دروسته.

(وَقَرَأْنَاهُ) پښتیس ته کانی تیه موم (أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ) چوارن: یه که م: (أَلْتَّيَّةُ) نیه ته پنهانه. واته: به دل نیازی نه وه بی: که نویژ کردن حه لال نه کا؟ چونکه به تیه موم بی ده ستنویژی جه نابهت لا ناچن ﴿عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: الصَّعِيدُ الطَّيِّبُ وَضُوءُ الْمُسْلِمِ وَإِنْ لَمْ يَجِدِ الْمَاءَ عَشْرَ سِنِينَ، فَإِذَا وَجَدَ الْمَاءَ فَلْيَمْسُهُ بِشَرَّتِهِ﴾ رواه أصحاب السنن، پیغه مبرر ﷺ فهرموی: خولی پاکژ ده ستنویژگری موسولمانه نه گهر تا ده سالیس ناوی دهست نه که وی، به لام هه ر کاتی ناوی دهست که وت، با خوی پی پاکژ بکاته وه له بی ده ستنویژی و له ش پیسی.

دووم: (وَمَسْحُ الْوَجْهِ) هینانی دهستی به توزه به سه ر پووخساری دا. سی یه م: (وَمَسْحُ الْيَدَيْنِ مَعَ الْمِرْفَقَيْنِ) هینانی دهستی به توزه به سه ر هه ر دوو دهسته کانی دا له که ل نه نیشکه کانی، خوی گه وره نه فهرموی: ﴿فَأَمْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ﴾ پووخسار و دهسته کانتان به توزی نه و گله پاکه مهسح بکن. (تیه موم وه که ده ستنویژه که باسی نه نیشک له وی دا کراوه).

چوارم: (وَالْتَّرْتِيبُ) به جی هینانی نه و پیزه یه که له نایه تی پیروژدا گوتراوه. (وَسُنَّتُهُ) سوننه ته کانی تیه موم (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سی ته (التَّسْمِيَةُ) یه که م: گوتنی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ). (وَتَقْدِيمُ الْيُمْنَى عَلَى الْيُسْرَى) دووم: پیتخستن لای راسته یه له سه ر لای چه په. (وَالْمُؤَالَاةُ) سی یه م: له یه ک شوین به نوای یه کدا تیه موم بکا، هه وه که له ده ستنویژدا باسی نه و سوننه تانه کراوه.

(وَالَّذِي يُبْطِلُ التَّيْمُ) نه و شته ی تیه موم هه لته وه شینیتته وه (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سی شتن: یه که م: (مَا أَبْطَلَ الْوُضُوءَ) نه و شه ش شتانه ی ده ستنویژیان هه لته وه شانده وه، تیه مومیش هه لته وه شیننه وه.

دووم: (وَرُؤْيَا الْمَاءِ) دهسکه وتنی ناوه (فِي غَيْرِ وَقْتِ الصَّلَاةِ) که میشتا نویژی دانه به ستنی. واته: نه گهر دهستی به نویژ کردبو، نینجا ناو په یدا بوو، با نویژه که ی ته ولو

وَالرَّدَّةُ. وَصَاحِبُ الْجَبَائِرِ يَمْسَحُ عَلَيْهَا وَيَتِيمٌ وَيُصَلِّي وَلَا إِعَادَةَ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ وَضَعَهَا عَلَى طُحْرٍ، وَيَتِيمٌ لِكُلِّ فَرِيضَةٍ، وَيُصَلِّي بِتِيمٍ وَاحِدٍ مَا شَاءَ مِنَ التَّوَائِلِ.

بكا، به لام نه گهر نويزه كه ي بپري بؤ نه وه ي ده ستنويز بگري تو به ده ستنويز وه بيكا، نه وه خيري زودتره.

سئيه م: (وَالرَّدَّةُ) كافريونه، واته: به كوفر كردنيك ته يه موم هه لئه وه شپته وه. (وَصَاحِبُ الْجَبَائِرِ) نه وه كه سه ي بريني، يان شكه ستي پيچرا وه نه نه گونجا پيچره كه لايبا (يَمْسَحُ عَلَيْهَا) ده ستي ته پ ديني به سر پيچره كه دا، به لام نه بي نه ندانه ساغه كاني تري به ناو بشوا، نينجا كه توبه تي زامداره كه هات، به ناو مه سعي بكا (وَيَتِيمٌ) نينجا كه نه ندانه زامداره كه ي به ناو مه سح كرد، ته يه موم نه كا بؤ نه وه ي پيزه كه تيك نه چي (وَيُصَلِّي) نويز نه كا (وَلَا إِعَادَةَ عَلَيْهِ) قه زاي نويزه كه ي له سر نيه (إِنْ كَانَ وَضَعَهَا) به وه مهرجه ي كه پيچره كه ي داناو ته سر برينه كه (عَلَى طُحْرٍ) له سر به ده ستنويزي بوبي، چونكه نه م پيچره وه ك خوف وايه - كه باسما ن كرد - كه واپو: نه گهر له سر بي ده ستنويزي پيچره كه ي داناو، نه بي نويزه كه قه زاي بكا ته وه.

هه روه ها نه گهر نه وه پيچره له نه ندانه كاني ته يه موم بوو: وه ك ده ست و پووخسار، هه ر نه بي نويزه كه ي قه زاي بكا ته وه، چونكه - له بهر پيچره كه - نه ناوي نه گاني و نه توژ، پيغه مبره ﷺ نه فه رموي: ﴿إِذَا أَمَرْتُكُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ﴾ رواه الشيخان، كاتي فه رمانيك پي كردن، به گويزه ي توانا تان بيكه ن.

كه واپو: نه م جوړه ته يه مومه بؤ جي به جي كردني فه رمان ي خولو پيغه مبره ﷺ، جا نه گهر لا بردني پيچره كه نه گه نجاو زيان نه بو، واجبه بؤ ده ستنويز و بؤ ته يه موم لاي ببا.

(وَيَتِيمٌ) واجبه ته يه موم بكا (لِكُلِّ فَرِيضَةٍ) بؤ هه مو نويزيكي واجبه، وه بؤ هه ر شتيكي تر: كه به بي ده ستنويزي دروست نه بي: وه خوتبه ي جومعه و ته واف كردن... هتد ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: يُتِيمٌ لِكُلِّ فَرِيضَةٍ وَإِنْ لَمْ يُحْدِثْ﴾ رواه البيهقي، (ابن عمر) - خواليان راي بي - فه رموي: بؤ هه مو نويزيكي نه بي ته يه موم بگري، هه رچه ند بي ده ستنويزيش نه بوي: (وَيُصَلِّي بِتِيمٍ وَاحِدٍ) دروسته به يه كه ته يه موم نويز بكا (مَا شَاءَ مِنَ التَّوَائِلِ) هه رچه ند هه ز نه كا له سوننه ته كان.

﴿نَاكَادَارِي﴾: ته يه موم بؤ بي ده ستنويزي و بؤ له ش پيسي پياو، يان نافره ت: جا به هه يز، يان به ني فاس، بؤ زيندو، يان بؤ مردو، هه مو ي وه كو يه ك تري وايه: ته نها پووخسار و ده ست مه سح نه كرين. جا بزانه: نه گهر مردويك ته يه موم كراو نويزي له سر كرا، نينجا پيش ناشتني ناو ده ست كه وت، واجبه بشوري و دوباره نويزي له سر بكرته وه، به و شيوه يه ي له باسي مردودا روني ده كه ينه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تعالي.

(فَصَلَ) وَكُلُّ مَا نَعِ خَرَجَ مِنَ السَّيْلَيْنِ نَجَسٌ إِلَّا الْمَنِيُّ، وَغَسَلَ جَمِيعَ الْأَبْوَالِ وَالْأَزْوَاجِ وَاجِبٌ إِلَّا بَوْلَ الصَّبِيِّ الَّذِي لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ فَإِنَّهُ يَطْهَرُ بِرَشِّ الْمَاءِ عَلَيْهِ،

﴿پاشکوف﴾: نه گهر نه ناوی دهست کهوت و نه گل: جا بین دهست نویژی بی، یان له شی به جه نابته بی، واجبه: نویژه واجبه کان بکاو دواوی قهزایان بکاته وه، جا بهم کهسه نه گوتری: (فَاقْدِ الطَّهْرَيْنِ)، واته: له دهستجوی همدو پاکز که ره وه کان: که گل و ناوه.

﴿فَصَلَ: له یاسی پیسی و لایردنی پیسی﴾

(پیناسه): پیسی چلکنیکه به شهر نوژی پیوه دروست نیه. (وکل ما نعی) هر شتیکی تهر بی و (خَرَجَ مِنَ السَّيْلَيْنِ) بیته دهر وه له یه کیک له کونی پیشه وه، یان پاشه وه (نَجَسٌ) پیسه، جا له ناده میزاد بیته دهر وه، یان له بالنده، یان له ناژول، گزشتی بخوری، یان نا.

(إِلَّا الْمَنِيُّ) تهنها (مهنی) نه بی، واته: ناوی نیر و می پاکه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كُنْتُ أَفْرُكُ الْمَنِيَّ مِنْ ثَوْبِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَيُصَلِّي فِيهِ﴾ رواه مسلم، (عائشة) نه فرموی: من به نینوک (مهنی) م نه پی له جلی پیغه مبه ر ﷺ جا نه ویش نوژی پیوه نه کرد. واته: پیس نیه بوی نه یه شورد.

(وَوَسَلَ جَمِيعَ الْأَبْوَالِ) شورینی همدو جورده میزک واجبه، جا هی ناده میزاد بی، یان ناژول، نه گهر تهنها یه ک پشکیش بی، لیوردنی نیه، پایوتک میزی له ناو مزکهوت کردو پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ﴿دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجْلًا مِنْ مَاءٍ﴾ رواه الشيخان، وازی لی بینو دولچه یه کی ناو پرژینه سهر میزه که ی.

(وَالْأَزْوَاجِ وَاجِبٌ) همدو ها شورینی هر پیسایه کی که له کونی پاشه وه دهر بی واجبه، جا هی ناده میزاد بی، یان ناژول، یان بالنده، (عبدالله) کوپی (مسعود) خوالی بانی بی، نه فرموی: ﴿أَتَى النَّبِيَّ ﷺ الْغَائِطُ فَأَمَرَنِي أَنْ آتِيَهُ بِثَلَاثَةِ أَحْجَارٍ، فَأَتَيْتُهُ بِرَوْثَةٍ وَحَجْرَيْنِ، فَأَخَذَهُمَا وَأَلْقَى الرُّوثَةَ، وَقَالَ: إِنَّهَا رِكَسٌ﴾ رواه البخاری، پیغه مبه ر ﷺ چوه پیسای کردو داوای لیم کرد: سی به ردی بق بینم تارته بی بکا، منیش دوو به ردو ریختیم بق هیتا، نه ویش پیخه که ی فپی داو فرموی: نه وه پیسه. همدو ها بزانه: پشانه وهش پیسه و نه بی بشوری.

(إِلَّا بَوْلَ الصَّبِيِّ الَّذِي) به لام واجب نیه شورینی میزی کوپی وه ها: که (لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ) جکه له شیر هیچی تری نه خوریدی و ته مه نیسی له دو سال زیاتر نه بی (فَإِنَّهُ) میزی نه م کوپه (يَطْهَرُ) پاک نه بیته وه (بِرَشِّ الْمَاءِ عَلَيْهِ) به ناو پرژاندنه سهری، واته: به قهد میزه که به ناو تهر بکری ﴿عَنْ أُمِّ قَيْسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَلْهَى جَاءَتْ بَابِي لَهَا صَغِيرٌ لَمْ يَأْكُلِ الطَّعَامَ فَأَجْلَسَهُ النَّبِيُّ ﷺ فِي حِجْرِهِ قَبَالَ عَلَى ثَوْبِهِ، فَدَعَا بِمَاءٍ فَطَضَّحَهُ وَلَمْ يَسْلُكْ﴾ رواه

وَلَا يُغْفَى عَنْ شَيْءٍ مِنَ النَّجَسَاتِ إِلَّا الْيَسِيرَ مِنَ الدَّمِ أَوِ الْقَيْحِ، وَمَا لَا نَفْسَ لَهُ سَائِلَةً إِذَا وَقَعَ فِي الْإِنَاءِ وَمَاتَ فِيهِ فَإِنَّهُ لَا يُنَجَّسُهُ، وَالْحَيَوَانُ كُلُّهُ طَاهِرٌ الشَّيْخَانِ، ثَاوِيهِ تَيْك كُورِي كِي بِي كِي - كه خواردنی نه خواردبو - هِتَنَایِه خِزْمَت پِیْتَه مَبَر رَحْمَت، نه ویش له كُوشِ خُوی دانا، كُورِه كه ش میزی به جلی پِیْتَه مَبَر رَحْمَت دا كرد، پِیْتَه مَبَر رَحْمَت دلوای ناوی كُورِو پِرْژانْدیه سهر میزه كه و نه یَشُورِد.

جا نه كه ر منداله كه له دوو سال ته مه نی زیاتر بوو، یان خواردنی خواردبو، یان كِیژوله بوو، نه بی میزه كه ی بشُورِی ﴿عَنْ أَبِي السَّمْحِ رَحْمَتُهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ رَحْمَتُهُ: يُغْسَلُ مِنْ بَوْلِ الْجَارِيَةِ وَيُورَشُ مِنْ بَوْلِ الْغُلَامِ ﴿رواه النسائي، پِیْتَه مَبَر رَحْمَت فَه رمووی: میزی كِیژوله نه شُورِی و میزی كُورِ ناوی به سهر دا نه پِرْژانْدِی.

(وَلَا يُغْفَى) لِتَنَابُورْدِی (عَنْ شَيْءٍ مِنَ النَّجَسَاتِ) له هیچ جُورِه پِیسیه ك، واته: نه بی هه موو جُورِه پِیسیه ك بشُورِی و لیبوردنی نیه (إِلَّا الْيَسِيرَ) ته نها كه میك نه بی (مِنَ الدَّمِ) له خوین: جا خوینی خُوی بی، یان هی شتیکی تری جگه له سه گو به راز (وَالْقَيْحِ) یان كه میك له كِیْم و خیزاوكی برینو قونِیری خُوی، یان هی شتیکی تری جگه له سه گ و به راز، هه رچه ند خوینو كِیْمه كه ش به ثاره قه بلاو بوینه وه، یان خوینی كِیچ و نه سپی و پِیْشوله: كه به جله كانیه وه بی.

هه روه ها لیبوردن هه یه، له پشكه قوِو چلكاوی كُولا و پِیْكه - له كاتی زستان - كه له نه ژنقی به ره و خوارتر بی، هه روه ها له دلوپه ی سهریان له زستاندا.

(وَمَا لَا نَفْسَ لَهُ) هه روه ها لیبوردن هه یه له گیانله به رتی و هه ها: كه خوینیکی وای نه بی (سَائِلَةً) لای بېژئی له كاتی لیكردنه وه ی نه دما میك: وه ك میشو زه نكه سوره و قالوچه و... هتد (إِذَا وَقَعَ فِي الْإِنَاءِ) هه ركاتی نه و گیانله به ره به خُوی كه وته ناو قاپیك كه شتیکی شلی تی دابو (وَمَاتَ فِيهِ) له ناوی دا مرد (فَإِنَّهُ) نه و گیانله به ره (لَا يُنَجَّسُهُ) شته شله كه پیس ناكاه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَحْمَتُهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ رَحْمَتُهُ: إِذَا وَقَعَ الذَّبَابُ فِي شَرَابٍ أَحَدِكُمْ فَلْيُغْمِسْهُ كُلَّهُ ثُمَّ لِيَطْرَحْهُ، فَإِنْ فِي أَحَدٍ جَنَاحَيْهِ شِفَاءٌ وَفِي الْآخَرِ دَاءٌ ﴿رواه البخاري، پِیْتَه مَبَر رَحْمَت فَه رمووی: كاتیك میش كه وته ناو خواردنه وه ی به كِیكتان با هه مووی نقومی ناو شله كه بكاو له دواپی دا فِرِی تی بدا، چونكه له بالیكي دا دهرمانه و له وه ی تری دا دهرده. واته: شله كه پیس نابی.

(وَالْحَيَوَانُ كُلُّهُ) هه موو جُورِه نازه لیک (طَاهِرٌ) پاكه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَحْمَتُهُ﴾: سَأَلَ النَّبِيَّ رَحْمَتُهُ: أَتَوَضَّأُ بِمَا أَفْضَلَتِ الْحُمْرُ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَبِمَا أَفْضَلَتِ السَّبَاعُ كُلُّهَا ﴿رواه البيهقي، پرسیار له پِیْتَه مَبَر رَحْمَت كرا: نایا ده ستوئیژ بشوین به له بهرماوه ی كه ر؟ نه ویش فه رمووی: به لی، به له بهرماوه ی هه موو دپنده به كیش. واته: چونكه دپنده پاكه ناو پیس ناكاه.

إِلَّا الْكَلْبَ وَالْخَنَزِيرَ وَمَا تَوَلَّدَ مِنْهُمَا أَوْ مِنْ أَحَدِهِمَا، وَالْمَيْتَةَ كُلَّهَا نَجَسَةً إِلَّا السَّمَكَ
وَالْجَرَادَ وَالْأَدَمِيَّ، وَيُغَسَّلُ الْإِنَاءُ مِنْ وَلَوْغِ الْكَلْبِ وَالْخَنَزِيرِ سَبْعَ مَرَّاتٍ إِحْدَاهُنَّ
بِالثَّرَابِ، وَيُغَسَّلُ مِنْ سَائِرِ النِّجَاسَاتِ مَرَّةً يَأْتِي عَلَيْهِ، وَالثَّلَاثَةُ أَفْضَلُ،

(إِلَّا الْكَلْبَ وَالْخَنَزِيرَ) تهنهئا سهگو بهراز پاک نینو گلاون (وَمَا تَوَلَّدَ مِنْهُمَا) نهوهی له نیوان
سهگو بهرازیش بوبی هر پاک نیه (أَوْ مِنْ أَحَدِهِمَا) یان هر له به کیک له سهگو بهراز
بوبی، هر پاک نیه. جا بزانه: توله و تازی هر به سهگ دانه ندرینو گلاون.

(وَالْمَيْتَةَ كُلَّهَا) هه موو جوړه مرداریوویک (نَجَسَةً) پیسه، خوی گه وره نه فرموی: ﴿حُرِّمَتْ
عَلَيْكُمْ الْمَيْتَةُ﴾ چه رام کراوه له سر نپوه هرچی مردار بی.

(إِلَّا السَّمَكَ) به لام ماسی به مردوویش هر پاکه (وَالْجَرَادَ) هه روه ها کلؤ، نهویش به
مردووی پاکه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: أَحَلَّتْ لَنَا مَيْتَتَانِ وَدَمَانِ: فَأَمَّا
الْمَيْتَتَانِ فَالْحُوتُ وَالْجَرَادُ، وَأَمَّا الدَّمَانِ فَالْكَبِدُ وَالطَّحَالُ﴾ رواه احمد وغيره،
پیغه مبه ر ﷺ فرموی: حال کراوه بؤ نیمه دوو جوړه مردو و دوو جوړه خوین:
ماسی و کلؤ، جهرگو سپله، واته: پاته شه.

(وَالْأَدَمِيَّ) هه روه ها ناده میزاد به مردوویش هر پاکه، خوی گه وره نه فرموی: ﴿وَلَقَدْ
كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ به پاستی نیمه پزیمان له ناده میزاد ناوه. واته: له بهر پزیزانان به
مردن پیس نابی.

(وَيُغَسَّلُ الْإِنَاءُ) واجبه قاپ وکله لوبه لی خواردن و شتی تریش بشوړی (مِنْ وَلَوْغِ الْكَلْبِ) له
به ردهم تینانی سهگ (وَالْخَنَزِيرِ) هه روه ها بهراز (سَبْعَ مَرَّاتٍ) ههفت جار (إِحْدَاهُنَّ)
جاریکیان له و ههفت جاره (بِالثَّرَابِ) نه بی به گلیکی پاک بی، که تیکه له به ناو بوبی.
بزانه: سهگو بهراز خوین له هر شتی که بدن-جا نه وان ته پ بن، یان شته که ته پ بی-
نه و شته گلاو نه بی، واته: به نه ستووری پیس نه بی و نه بی ههفت جار-به و جوړه-
بشوړی، جا به و جوړه شوړنه نه گوړی: (گلاو کورنه وه).

پیغه مبه ر ﷺ فرمویته: ﴿إِذَا وَلَغَ الْكَلْبُ فِي إِنَاءٍ أَحَدِكُمْ فَلْيُرْقَهُ، ثُمَّ لِيُغَسَّلْهُ سَبْعَ
مَرَّاتٍ إِحْدَاهُنَّ بِالثَّرَابِ﴾ رواه مسلم، کاتی سهگ ده می نایه ناو قاپی نیوه، نه و شته ی
تی دیایه بی پزیزانو ههفت جار بیشوړن، با جاریکیان له و ههفته به گل و ناو بن.

(وَيُغَسَّلُ) هه موو شتی که نه شوړی (مِنْ سَائِرِ النِّجَاسَاتِ) له هه موو جوړه پیسیه کی تر (مَرَّةً
وَاحِدَةً) به ک جار (يَأْتِي عَلَيْهِ) ناوه که به سر شته پیسبووه که دا بهرو (وَالثَّلَاثَةُ أَفْضَلُ)
به لام سی جار بشوړی چاکتره.

﴿فَاكْدَارِي﴾: هر شتی که نه شوړی، نه بی که له شی پیسیه که لاجبی، نه گه رانه چو،
یان په نگو بونی پیسیه که به په که وه مابو، نه وه پاک نه بووه ته وه، به لام مانه وهی په ننگ

وَإِذَا تَخَلَّتْ الْخَمْرَةُ بِنَفْسِهَا طَهُرَتْ، وَإِنْ خُلَّتْ بَطَرَحِ شَيْءٍ فِيهَا لَمْ تَطْهَرْ.
(فَصْلٌ) وَيَخْرُجُ مِنَ الْفَرْجِ ثَلَاثَةُ دُمَاءٍ: دَمُ الْحَيْضِ، وَالنَّفَاسِ، وَالْإِسْتِحَاضَةِ.
فَالْحَيْضُ: هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ مِنْ فَرْجِ الْمَرْأَةِ عَلَى سَبِيلِ الصَّحَّةِ مِنْ غَيْرِ سَبَبِ الْوِلَادَةِ،
وَلَوْ لَهُ أَسْوَدٌ مُخْتَدِمٌ لَذَاغٌ،

به تنه‌ها، یان بۆن به تنه‌ها- که لابردنیان زه‌حمه‌ت بی- زیانی نیه.
لینجا بزافه: بۆئی پیویسته‌ناوه‌که به سه‌ر پیسبووه‌که‌دا بپوا- نه‌ک پیسبووه‌که بخزیته
ناو‌ناوه‌که- چونکه‌ناوه‌که پیس نه‌بی.

(وَإِذَا تَخَلَّتْ الْخَمْرَةُ) هه‌ر کاتیک شه‌رآب- واته: (مه‌ی)- بووه سرکه (بِنَفْسِهَا) له‌خویوه
(طَهُرَتْ) پاک نه‌بیته‌وه‌و خواردنه‌وه‌ی حه‌لاله.

(وَإِنْ خُلَّتْ) به‌لام نه‌گه‌ر بووه سرکه (بَطَرَحِ شَيْءٍ فِيهَا) به‌ تته‌اویشتنی شتیک بۆ ناو
(مه‌ی)، نه‌وه (لَمْ تَطْهَرْ) پاک نابیتته‌وه‌و خواردنه‌وه‌ی حه‌رامه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ
عَنِ الْخَمْرِ تَتَّخَذُ خَلًّا؟ فَقَالَ: لَا﴾ رواه مسلم، پرسیار کرا له‌ پیغه‌مبه‌ر ﷺ نایا نه‌گه‌ر مه‌ی
به‌ ده‌ستکاری‌کردن بکزیته سرکه‌پاکه، یان نا؟ فه‌رمووی: نا.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هه‌ر شتیک له‌ بنجیینه‌ی خوی‌دا پیس بی، نه‌وه به‌ شۆردن پاک نابیتته‌وه،
وه‌ نه‌و شته‌ی پیسه: نه‌گه‌ر به‌خوی ته‌پ بوو، یان نه‌و شته‌ی پی‌ی ده‌که‌وی ته‌پ بوو،
نه‌وه پیسی نه‌کا، به‌لام هه‌ر پیسیه‌کی ووشک بی، نه‌وه شتی ووشک پیس ناکا، هه‌رچه‌ند
سه‌گ و به‌رازیش بی.

﴿فَصْلٌ: بِلِاسِ (حَيْضٍ) وَ (نَفَاسٍ) = بِلِی نوویژی ئافره‌تان﴾

(وَيَخْرُجُ) دیتته‌ ده‌ره‌وه (مِنَ الْفَرْجِ) له‌ نه‌ندامی میزکردنی ئافره‌ت (ثَلَاثَةُ دُمَاءٍ) سێ جۆره
خوینی (دَمُ الْحَيْضِ) یه‌که‌م: خوینی حه‌یز. (وَالنَّفَاسِ) دووهم: خوینی مندالبوون.
(وَالْإِسْتِحَاضَةُ) سێ‌یه‌م: خوینی نیستی‌حاله، واته: خوینچرکه‌ی نه‌خۆشی.

(فَالْحَيْضُ) پیتاسه‌ی حه‌یز نه‌مه‌یه: (هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ) خوینتیکه له‌ مندالدانه‌وه‌ دیتته‌ ده‌ره‌وه له
کاتیک‌ی تاییه‌تی‌دا (مِنَ فَرْجِ الْمَرْأَةِ) له‌ کونی نه‌ندامی مندالبوونی ئافره‌ته‌وه (عَلَى سَبِيلِ
الصَّحَّةِ) له‌و کاته‌ی ته‌ندروستی ئافره‌ته‌که‌ باشه (مِنْ غَيْرِ سَبَبِ الْوِلَادَةِ) به‌ هه‌ی مندالبوونیش
نیه، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموویه‌تی: ﴿هَذَا شَيْءٌ كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى بَنَاتِ آدَمَ﴾ رواه الشيخان، نه‌م
هه‌یزه شتیکه‌ خوی‌گه‌ره‌ نووسیویه‌تی له‌ سه‌ر کیزه‌کانی باب ئاده‌م.

(وَلَوْ لَهُ) په‌نگی خوینی حه‌یز (أَسْوَدٌ) په‌شه (مُخْتَدِمٌ) گه‌رمه (لَذَاغٌ) دیشیتنی.
جا بزافه: په‌نگی نه‌م خوینه‌ سو‌ریش هه‌یه، کالیش هه‌یه، زه‌ردیش هه‌یه، شیلووش هه‌یه،
بۆنیشی ناخۆشه.

وَالنَّفَاسُ: هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ عَقَبَ الْوِلَادَةِ، وَالْإِسْتِحَاضَةُ: هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ فِي غَيْرِ أَيَّامِ الْحَيْضِ وَالنَّفَاسِ، وَأَقْلُ الْحَيْضِ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ، وَأَكْثَرُهُ خَمْسَةٌ عَشَرَ يَوْمًا بِلَيَالِيهَا، وَغَالِبُهُ سِتٌّ أَوْ سَبْعٌ، وَأَقْلُ النَّفَاسِ لَحْظَةٌ،

(وَالنَّفَاسُ) پیتناسی نیفاس: (هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ) خوینیکه دیتته دهرهوه له کونی نه نداسی مندالبوونی نافرتهوه (عَقَبَ الْوِلَادَةِ) له پاش چۆلبوونی مندالدانه: به دانانی شه باره ی تیی دایه، جا شه باره مندالیکه ته وایو بی، یان هر پارچه خوینیکه بی، له کونه که ی پیتته دهرهوه، یان زگی مه لبدی.

﴿لَا كَادَارِي﴾: نه م خوینتهش هر خوینی حه یزه به هوی ناوسبوونی نافرته له ناو مندالدانه دا کتو نه پیتتهوه، جاری وا هیه: نافرتهی ناوس نه م خوینتهی لی دیتته دهرهوهو هر به حه یز دانه نداری نه گهر مهرجه کانی لی پیتته جی، به لام به زدی وا پوو نه دا: که باره که ی له ناو مندالدانه نه ما، خوینته که دیتته دهرهوه.

(وَالْإِسْتِحَاضَةُ) خوینچکه: (هُوَ الدَّمُ الْخَارِجُ) خوینیکه به رده وامه له بهر نه خویشی له کونی مندالبوونی نافرتهوه دیتته دهرهوه (فِي غَيْرِ أَيَّامِ الْحَيْضِ وَالنَّفَاسِ) له و پۆژانه ی کاتی حه یزو نیفاس نین ﴿عَنْ حَمْنَةَ بِنْتِ جَحْشٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّمَا هَذِهِ رَكْضَةٌ مِنْ رَكْضَاتِ الشَّيْطَانِ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه رﷺ فه رموی: نه م خوینچکه یه به هوی لی دانیکی شه ی تانه، که ده ماریکی له مندالدانه دا پچرانده. که واته: نه م خوینته بی نه مستنویزه کی بچوکی به رده وامه و نوژیو پۆژوو قه ده غه ناکا.

(وَأَقْلُ الْحَيْضِ) که مترین مانه وهی نافرته له خوینی حه یزدا (يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ) شه ویک و پۆژیکه، واته: به رده وام تا بیست و چوار سعات ته پرایه تی خوین هر مه بی. (وَأَكْثَرُهُ) زۆرترین مانه وهی نافرته له حه یزدا (خَمْسَةٌ عَشَرَ يَوْمًا بِلَيَالِيهَا) پانزه شه و پانزه پۆژه، به لام مهرج نیه به رده وام خوینته که ی بی، چونکه نافرتهی وا هیه به نوو پۆژ جاریک خوین نه بینن، که واته: له شه و پۆژیک به و لاوه مهرجه ندی مه بی، هه رموی به حه یز دانه نداری تا پانزه پۆژ، که وایوو: له و نیوانه دا ماوه نه ندازه ی دیارکروی نیه.

(وَوَالْبُ) به لام به نه غله بی که نافرته تان له حه یزدا بن (سِتٌّ أَوْ سَبْعٌ) یان شهش پۆژه، یان حه فته، له وه شددا مهرج نیه خوینته که به رده وام بی، پیغه مبه رﷺ به و نافرته ی فه رموو: ﴿فَتَحِيضِي سِتَّةَ أَيَّامٍ أَوْ سَبْعَةَ أَيَّامٍ ثُمَّ اغْتَسِلِي﴾ رواه اصحاب السنن، له حه یزدا بمینه وه: یان شهش، یان حه فته پۆژ، نینجا خۆت بشوره.

(وَأَقْلُ النَّفَاسِ) که مترین ماوه ی هاتنی خوین له دوی باردانانی نافرته (لَحْظَةٌ) چاو چو قانیکه، واته: ماوه یه کی که مه، جاری وا هیه مندالیشی نه بی و هیچ خوین نابینن، که وایوو: واجبه یه کسه ر خۆی بشواو نوژیو بکا.

وَأَكْثَرُهُ سِتُونَ يَوْمًا، وَغَالِبُهُ أَرْبَعُونَ، وَأَقْلُ الطُّهْرِ بَيْنَ الْخَمْسَتَيْنِ خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا، وَلَا حَدَّ لَأَكْثَرِهِ،

(وَأَكْثَرُهُ) زودترین ماوهی هاتنی نه و خویته (سِتُونَ يَوْمًا) شهست پوژده (وَالْغَالِبُهُ) به نه غلبه بی ماوهی هاتنی نه و خویته (أَرْبَعُونَ يَوْمًا) چل پوژده ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: وَقَتَ النَّبِيِّ ﷺ لِلنَّفْسَاءِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا إِلَّا أَنْ تَرَى الطُّهْرَ قَبْلَ ذَلِكَ ﴿رواه ابن ماجه، پیغمبر ﷺ ماوهی دانیشتنی نافرده تی مندال لیبوی دیاری کرد به چل پوژده، مه گهر پیش چل پوژده خویته بی پی، نه وه پاک نه بیته وه.

که وا بوو: نیفاس ماوه و نه اندازه ی-له ده میک تا شهست پوژده- دیاری نه کراوه، چونکه نافرده تی وا هیه به هفته یه پاک نه بیته وه، نه بی خوی بشوړی و نویژ بکا. (وَأَقْلُ الطُّهْرِ) که مترینی نه و ماوه یه ی که نافرده پاک بیته وه (بَيْنَ الْخَمْسَتَيْنِ) له نیوان دوو هیزدا (خَمْسَةَ عَشَرَ يَوْمًا) پانزه پوژده، واته: به لای که می نه بی پانزه پوژده پاک بی، نیجا حه یز تکی تر بیینی (وَلَا حَدَّ لَأَكْثَرِهِ) وه هیچ سنوری که دانه ندراوه بۆ زودترین ماوهی پاکبونه وه، چونکه نافرده تی وا هیه ته نه پاک جار حه یز نه بیینی. هه روه ها بزانه: ته مه نی نافرده تو زیانی نافرده تو خوشحالی و غه مناکی نافرده، هه ریه که له واته کار نه کاته سر پیشکه و تن و دواکه و تنی حه یز.

﴿بَاسِی خَوِیْنِ چِر که ی نه خَوِشِ﴾

گوتان: خویته حه یز له پانزه شه و پوژده تی ناپه پی. جا نه گهر نافرده تیک له پانزه پوژده زیاتر خویته هات، نه وه به م جوره په فتار نه کا:

یه که م: نه گهر له پیشان حه یز و خاویته ی بیینی بو و خویته که ی نیستاشی به یه که شیوه نه هات، نه وه هه ر له سر عاده تی پیشووی نه و او به نه اندازه ی حه یز که ی پیشووی بوی به حه یز دانه ندړی و نه وه ی تر هه مووی خاویته یه، پیغمبر ﷺ به نافرده تیک و هه های فرموو: ﴿أَمَكْنِي قَدْرًا مَا كَانَتْ تَحْبِسُكَ حَيْضُكَ ثُمَّ اغْتَسِلِي وَكُوْضِي لِكُلِّ صَلَاةٍ﴾ ﴿رواه الشیخان، له حه یزدا بمینه وه به و نه اندازه یه ی له پیشان نه مایه وه، نیجا غوسل بکه و ده ستنویژ بشوړه وه بۆ هه موو نویژیک.

دووه م: هه ر نافرده تیک به دوو جور، یان زیاتر نه و خویته ی نه بیینی، وه که په وشو سور، یان سوړو کال، نه وه به میزه که به حه یز دانه ندړی و بی میزه که ش به خاویته، به مه رجی: بی میزه که له پانزه پوژده که متر نه بی و به میزه که ش له پانزه پوژده زودتر نه بی، پیغمبر ﷺ به نافرده تیک له م بابه ته ی فرموو: ﴿إِنْ دَمَ الْحَيْضِ دَمٌ أَسْوَدُ يَعْرِفُ، فَإِذَا كَانَ ذَلِكَ فَأَمْسِكِي عَنِ الصَّلَاةِ وَإِذَا كَانَ الْآخَرُ فَتَوَضَّئِي وَصَلِّي﴾ ﴿رواه النسائی، خویته حه یز په نگی په شه و بونی هیه، جا نه گهر نه مه ت بیینی نویژ مه که، نه گهر له مه یان بی میزترت

وَأَقْلُ زَمَنْ تَحِيضُ فِيهِ الْمَرْأَةُ تِسْعُ سِنِينَ، وَأَقْلُ الْحَمْلِ سِتَّةَ أَشْهُرٍ،

ببینی له دواى غوسل كردن نهى بى هموو نويژىك ده ستنويژ بشورى و نويژ بكى. جا نهگر نهو مەرجهى گوتمان نهاته جى، نهوه نهى وهك بهشى يهكهم پهفتار بكا.

سنى يهه: نهگر ئافره تهكه يهكه مجارى بوو ههيزى نه بېنى: نهوه نهگر پهنگى خوينه كانى ليك جيا نهكرده وه، نهوش وهك بهشى دووهم پهفتار نهكا، نهگر نا: نهوه شو و پوژىكى بى به ههيز دانه ندرى و بيست و تق پوژى بى به خاوينى دانه ندرين.

﴿نَاكادارى﴾: له و ماوه يه بوى به ههيز داندراوه، وهك ئافره تى خاوهن ههيز پهفتار نهكا، بهلام له و ماوه يه به خاوينى داندراوه، نهى نويژ بكاو پوژوو بگرى، واجبه بى هموو نويژىك تارهت بكاو پارچه په مۆيهك بخاته سر كونهك يه و بېه ستنى و ده ستنويژ بشواو نويژ بكا، ههروه ها قوپئان خويندن و جيماعكردينشى دروستن، جا بزانه: جگه له سنى يه، جورى تريس هه نه له كتيبه دريژه كاندا باسيان كراوه.

(وَأَقْلُ زَمَنْ) كه مترين ته من (تَحِيضُ فِيهِ الْمَرْأَةُ) كه بگونجى ئافرهت بى يهكهم جار خوينى ههيز بېينى (تِسْعُ سِنِينَ) تق سالى ئيسلامى يه، كه هه سالتىك (٣٥٤) سنى سهو په نجاو چوار پوژه، كه واته: نهگر كيژله يهك له تهمنى نق سالى و به و لاوه تر خوينى بېينى، نهوه ههيزه و كيژه كه عهزه ب نهى.

ههروه ها كوپيش له تق سالى و به و لاوه نهگونجى (مَنْى) بېته دهره وه و بلوغى بېى، جا نهگر كيژ خوينى نه بېينى و كوپ (مَنْى) نه هات، نهوه ههريووكيان كه تهمنى پانزه ساليان- به سالى ئيسلامى- ته ولو كرد، بلوغيان نه بى، واته: له قوناغى مندالى نهگه نه قوناغى كه وده يى ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَ: عَرَضَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ أُحُدٍ وَأَنَا ابْنُ أَرْبَعٍ عَشْرَةَ فَلَمْ يُجْزَنِي، وَعَرَضَنِي يَوْمَ الْخُنْدَقِ وَأَنَا ابْنُ خَمْسٍ عَشْرَةَ فَأَجَازَنِي﴾ رواه الشيخان، (ابن عمر) فهرموى: له جهنگى (نوحود) پيغه مبه رﷺ پيگاي نه دا بجم بى جهنگ چونكه چوارده سالان بوم، بهلام له جهنگى (خندهق) پيگاي دام چونكه پانزه سالان بوم و گوره بوبوم.

(وَأَقْلُ الْحَمْلِ) كه مترين ماوه ي مانه وهى كوپه له ناو زگى دايكى دا (سِتَّةَ أَشْهُرٍ) شهش مانگ، چونكه خواى گوره نه فهرموى: ﴿وَحَمْلُهُ وَفِصَالُهُ ثَلَاثُونَ شَهْرًا﴾ ماوه ي مانه وهى كوپه له ناو زگ تا له شيرخواردن نه كړي ته وه، سى مانگ. له نايه تيكي تريسدا نه فهرموى: ﴿وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ﴾ دايكان دوو سالى ته واو منداله كانيان شير نه دهن.

واته: نه م دوو سالي شيردان له و سى مانگ دهره، نه ميئي ته وه شهش مانگ. كه و ابوو: نهگر ئافرهت به شهش مانگ مندالى بوو، نابى گومانى ليكهن.

وَأَكْثَرُهُ أَرْبَعُ سِنِينَ، وَغَالِبُهُ تِسْعَةُ أَشْهُرٍ، وَيَحْرُمُ بِالْحَيْضِ وَالنِّفَاسِ ثَمَانِيَةَ أَشْيَاءَ: الصَّلَاةُ، وَالصَّوْمُ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ، وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ، وَدُخُولُ الْمَسْجِدِ، وَالطَّرَافِ،

(وَأَكْثَرُهُ) نَدَرْتَرین ماوهی مانه وهی مندال له ناو زکدا (أَرْبَعُ سِنِينَ) چوار ساله (وَغَالِبُهُ) به نه غله بی که مندال له ناو زکدا بمینتته وه (تِسْعَةُ أَشْهُرٍ) نو مانگه.

﴿لَهُ وَشَتَانِهِ بِهِ لَشَ پِیسی حه پامن﴾

(وَيَحْرُمُ) حه پامه له سه ر ئافرهت (بِالْحَيْضِ وَالنِّفَاسِ) به هوی حه یزو نیفاس، واته: تا خوینته که ی کرتابی دئو ئینجا خوی نه شورئ (ثَمَانِيَةَ أَشْيَاءَ) هه شت شتی لی حه پامن:

یه که م: (الصَّلَاةُ) نو یژکردن حه پامه، نابئی قه زاشی بکاته وه.

دووهم: (وَالصَّوْمُ) پڙووو گرتن حه پامه، به لام واجبه قه زای بکاته وه. ﴿سُئِلَتْ عَائِشَةُ

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: مَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ؟ قَالَتْ: كَانَ يُصَيِّنَا ذَلِكَ

فَنُؤْمَرُ بِقِضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا نُؤْمَرُ بِقِضَاءِ الصَّلَاةِ﴾ رِوَاهُ الشَّيْخَانِ، حه زده تی (عَائِشَةُ) خواتی

بنی بن، فه رموی: ئیمه نوو حه یزده مان تووش نه بو، پیغه مبه ر ﷺ فه رمانی نه دا: پڙووو

قه زای بکه ینه وه وه فه رمانی نه نه دا نو یژ قه زای بکه ینه وه. واته: چونکه نو یژ زډر دووباره

ده بیتته وه، قه زاکردنه وهی بارگرا نی یه، به لام پڙووو سالی یه ک جاره.

سی یه م: (وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ) خویندنی قورپان حه پامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ

النَّبِيِّ ﷺ: لَا يَقْرَأُ الْجُنُبُ وَلَا الْحَائِضُ شَيْئًا مِنَ الْقُرْآنِ﴾ رِوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، پیغه مبه ر ﷺ

فه رموی: نابئ جه نابه تدارو حه یزدار هیچ شتیکی قورپان بخوینن.

﴿لُكَا دَارِي﴾: له لای ئیمامی (الکرخی) و ئیمامی (الطحاوی) دروسته: حه یزدار ده رسی

قورپان به قوتابیان بلئ، به و مه رجی وو شه کان جیاجیا فیری قوتابی بکا، واته:

وو شه یه ک بلئ، ئینجا قوتابی به دوا یدا بلئته وه.

چوارهم: (وَمَسُّ الْمُصْحَفِ) ده ست لیدانی قورپان و (وَحَمْلُهُ) مه روه ما مه لگرتنیشی

حه پامه، خوی گه وره نه فه رموی: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ نابئ ده ست له قورپان بده ن

ته نها به ده ست نو یژده کان نه بن.

پینجهم: (وَدُخُولُ الْمَسْجِدِ) چوونه ناو مزگهوت حه پامه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ:

إِنِّي لَا أَحِلُّ الْمَسْجِدَ لِحَائِضٍ وَلَا جُنُبٍ﴾ صححه ابن خزیمه، پیغه مبه ر ﷺ فه رموی:

چوونه ناو مزگهوت حه لال ناکم: نه بق له ش به جه نابهت، نه بق ئافره تی به حه یز.

شه شهم: (وَالطَّوَّافُ) ته واف کردنی مالی خوا حه پامه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: حَضَّتْ،

فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنْ عَلِيَ مَا يَفْعَلُ الْحَاجُّ غَيْرَ إِلَّا تَطَوُّفِي بِالْبَيْتِ﴾ رِوَاهُ الشَّيْخَانِ، (عَائِشَةُ)

فه رموی: له سه فه ری (حج) تووشی حه یز بوم، پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: مه موو

کرده وه کانی حاجیان بکه، به لام ته والی به بیت مه که.

وَالْوُطْءُ، وَالْإِسْتِمْتَاعُ بِمَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ. وَيَحْرُمُ عَلَى الْجُنُبِ خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: الصَّلَاةُ، وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ، وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ، وَالطَّوَافُ، وَاللُّبْتُ فِي الْمَسْجِدِ. وَيَحْرُمُ عَلَى الْمُحَدِّثِ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: الصَّلَاةُ،

حهفتهم: (وَالْوُطْءُ) جیماع کردن حرّامه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِيصَتُوا كُلَّ شَيْءٍ إِلَّا النِّكَاحَ ﴿رواه مسلم، پیغمبر ﷺ﴾ فرمودی: له کاتی حهیزدا هه موو بابواردنیک له گه ل ژنه کانتان بکهن جگه له جیماع کردن.

هه شتتم: (وَالْإِسْتِمْتَاعُ) له زهت وه رگرتن حرّامه (بِمَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ) به و شویتنه نیوان ناوکو نه ژتویه: به پووتی، نه وه ک تووشی جیماع بین.

به لام نه گهر پووت نه بو دروسته ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: قَالَتْ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْمُرُنِي فَأَتَرُّ قِيَّاسِرُنِي وَأَنَا حَائِضٌ ﴿رواه الشيخان، (عائشة) نه فرمودی: پیغمبر ﷺ﴾ فرمانی پی نه کردم: په شته مالیکم له نیوان ناوکو نه ژتوم نه به ست، نینجا له زه تی خوی وه رنه گرت، منیش له و کاته دا له حهیزدا بووم.

که وایوو: جگه له جیماع هه موو بابواردنیک حه لاله: وه ک ماچ کردن و له گه ل نوستن و له گه ل خواردن... هتد.

﴿نَاكَادَارِي﴾: له پاش پاکبونه وه له خوینی حه یز و نیفاس، نه وشتانه هه حرّامن تا غوسل نه کا، به لام پوژووگرتن پیش غوسل کردن دروسته، هه روه ها نه گهر نافرهت له کاتی نوژی عه سر، یان له کاتی نوژی عیسا پاک بوه: له حه یز، یان له نیفاس، نه بی نوژی نیوه پوی نه و پوژه، یان نوژی مه غریب قهزا بکاته وه.

(وَيَحْرُمُ عَلَى الْجُنُبِ) حرّامه له سر له شپیس به جه نابته: جا پیاو بی، یان نافرهت (خَمْسَةُ أَشْيَاءَ) پینج شتی له سر حرّامن تا خوی نه شوژی:

یه کهم: (الصَّلَاةُ) نوژی کردن حرّامه، پیغمبر ﷺ فرمودی: ﴿لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ بَغِيرِ طَهْوَرٍ﴾ رواه مسلم، به بی له شپاکی له جه نابته، خوا نوژی قبول ناکا.

دووهم: (وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ) خویندن قورئان حرّامه. سنی یه: (وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ) ده ست لیدانی قورئان و هه لگرتنی حرّامه.

چوارهم: (وَالطَّوَافُ) ته واف کردن مالی خوا. پینجهم: (وَاللُّبْتُ فِي الْمَسْجِدِ) مانه وه له ناو مزگهوت حرّامه. به لگه ی نه مانه ش له به لگه ی حه یز وه ریکره.

(وَيَحْرُمُ عَلَى الْمُحَدِّثِ) حرّامه له سر مروفی بین ده ست نوژی (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سنی شت: یه کهم: (الصَّلَاةُ) نوژی کردن دروست نه، پیغمبر ﷺ فرمودی: ﴿لَا يَقْبَلُ صَلَاةَ مَنْ

أَخَذَتْ حَتَّى يَتَوَضَّأَ﴾ رواه الشيخان، واته: نوژی بین ده ست نوژی خوا قبولی ناکا.

وَالطَّوَافُ، وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ.

دووم: (وَالطَّوَافُ) ته واف کردن دروست نيه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: الطَّوَافُ بِمَنْزِلَةِ الصَّلَاةِ﴾ رواه الحاكم، ته واف وهك نويژ وايه.

سئيهيم: (وَمَسُّ الْمُصْحَفِ وَحَمْلُهُ) دهست ليداني قورپان وه لگرتني حه پامن، خوا نه فهرموي: ﴿لَا يَمَسُّهُ إِلَّا الْمُطَهَّرُونَ﴾ نابي دهست له قورپان بدن ته نها به دهست نويژه وه نه بي. به لام خويندن قورپان به بي دهست نويژي دروسته.

هروه ها نه گهر مندال بي دهست نويژ بوو، نابي قه ده غي بکهين له دهست ليداني قورپان. جا بزانه: ته خته په شه ي قوتا بخانه - نه گهر قورپاني له سر نوسرابو - وهك قورپان دهست ليداني حه پامه.

﴿يَاشْكُو﴾: دروسته بي شافره تي به حه يزو مرقفي به جه نابهت: زيکرو دوعا بکهن، هه رچند نه و زيکرو دوعايه له ناو قورپانيشدا هه بي، به لام نهك به مه به ستي قورپان خويندن، بو ويغه: كه سيك پييان گوت: فلان مرد. نه ويش بلي: ﴿إِنَّا لِلَّهِ وَإِلَيْهِ رَاجِعُونَ﴾. يان كه سوري ولاغ، يان توتومبيل ده بي، بلي: ﴿سُبْحَانَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ﴾. يان گوتني ﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾ له کاتي خواردنو خوار دنه وه... هتد.

هروه ها دروسته له ناو ياتاغ و جانتاي جله کاني دا قورپان هه لبرگي به جه نابهتو به بي دهست نويژي.

هروه ها سونته ته له بهر قورپان و زاناي شاييني مه لبستي ﴿وَصَحَّ: أَنَّهُ ﷺ قَامَ لِلتَّوَرَةِ﴾ نقله في التحفة، هه ديسي سه حيح هه يه: كه پيغه مبه ر ﷺ له بهر ته وپات هه لساه.

هروه ها خوي گوره نه فهرموي: ﴿وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا﴾ کاتي قورپان نه خويندري بي دهنگ بنو گوئي لبر بگرن.

هروه ها پيغه مبه ر ﷺ نه فهرموي: ﴿اقْرَأُوا الْقُرْآنَ مَا نَتَلَفْتْ عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فَمُوعَاتُهُ﴾ رواه الشيخان، قورپان بخويندن تا دلتان له که لي نه گونجي، نينجا كه دلتان ماندو بوو، هه لسنو مه يخيونن، واته: نه وهك تووشي هه له بين.

هروه ها پيغه مبه ر ﷺ فهرمويه تي: ﴿عَرَضْتُ عَلَى ذُؤُبِ أُمْتِي فَلَمْ أَرْ ذَلْبًا أَعْظَمَ مِنْ سُورَةِ مِنَ الْقُرْآنِ أَوْ آيَةٍ أَوْتِيهَا رَجُلٌ لَمْ نَسِيهَا﴾ رواه الترمذي، واته: گونا مه کاني توممه تي منيان هينا بهرچاوم، لهو گونا مه گه وره ترم نه ديت كه مرقه سوره تيک، يان نايه تيکي قورپاني له بير بچيته وه. (خوايه له بير خاتري قورپان له گونا همان خوش به)، آمين.

*

*

*

(کتاب الصلاة)

الصَّلَاةُ الْمَفْرُوضَةُ خَمْسٌ: الظُّهْرُ، وَأَوَّلُ وَقْتِهَا: زَوَالُ الشَّمْسِ، وَآخِرُهُ إِذَا صَارَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَهُ بَعْدَ ظِلِّ الزَّوَالِ. وَالْعَصْرُ، وَأَوَّلُ وَقْتِهَا: الزَّيَادَةُ عَلَى ظِلِّ الْمَثَلِ، وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ إِلَى ظِلِّ الْمَثَلَيْنِ،

﴿كِتَابُ الصَّلَاةِ: نَهَمَ بِهَيَّوْكَه بَاسِي نَوِيژْ نَهْكَ﴾

(الصَّلَاةُ الْمَفْرُوضَةُ) نَهْ نَوِيژْ اَنَهْ خَوای گه وِره له سَهَر موسولمانانی واجب کرِیون، که هَرموویَه تی: ﴿فَاقِمْوا الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ کَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ کِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ نَوِيژْ بَکَن به پَاسِتی نَوِيژْ له سَهَر خَاوَن باوَه پان نوسراوَه کاتی بَق داندراوَه.

(خَمْسٌ) نَهْ نَوِيژْه واجبانه پَیْتَنجَن له شَهْوَ وِیژْ نَکِدا ﴿عَنْ مَالِكِ بْنِ صَفْصَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَرَضَ اللَّهُ عَلَى أُمَّتِي لَيْلَةَ الْإِسْرَاءِ خَمْسِينَ صَلَاةً فَلَمْ أَزَلْ أَرَا جُعَةً وَأَسْأَلُهُ التَّخْفِيفَ حَتَّى جَعَلَهَا خَمْسًا فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، پَیْغَه مَبَهری ﷺ هَرمووی: شَهْوَی شَهْوَ پَیْی و سَهَر که وِتنَم بَق نَاسمانه کان، خَوای گه وِره واجبی کرد له سَهَر تَومَه مَهَم: که پَه دَجا نَوِيژْ بَکَن، به لَام مَن هَر پاپامه وِو دَلاوی سوکِکرَدَن لی کُرد، تا کُردَنیه پَیْتَنج نَوِيژْ له هَه مَوو شَهْوَ وِیژْ نَکِدا.

که وِابو: نَوِيژْ له (مَکَّة) ی پَیْیژْ، له (۲۷) بَیست وِ هَه فَنَی مانگی (رَجَب)، سَالِیک وِ نیو پَیْش کُچِکِردَن، واجب کُراوَه وِو کُنَی دَوَه می نیسلامه.

﴿کات وِ ناوی نَوِيژْ مَکان﴾

خَوای گه وِره هَرموویَه تی: ﴿فَسُبْحَانَ اللَّهِ حِينَ تُمْسُونَ وَحِينَ تُصْبِحُونَ، وَلَهُ الْحَمْدُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَعَشِيًّا وَحِينَ تُظْهِرُونَ﴾ خَوای گه وِره به پَاک بَناسَن وِ نَوِيژْی بَق بَکَن: له کاتی شَهْوَ داهانَن نَوِيژْی مَه غَریب وِ عِشَا بَکَن، له کاتی به یانی نَوِيژْ بَکَن، له کاتی نَیواران نَوِيژْی عَه سَر بَکَن، له کاتی نَیوَه پَ نَوِيژْ بَکَن.

(الظُّهْرُ) نَوِيژْی یَه کَه مَ لَه وِ پَیْتَنجانه: نَوِيژْی نَیوَه پَویَه، نَهْ مَه یَه کَه مَ نَوِيژْ بَوو که هَه زَه تی (جوبِرائیل) فِیْری پَیْغَه مَبَهری ﷺ کرد، له پَیژْی شَهْوَ پَویَه که، واتَه: نَوِيژْی به یانی نَهْ وِ پَیژْه نَه کُرا (وَأَوَّلُ وَقْتِهَا) زَووترین کاتی نَوِيژْی نَیوَه پَ (زَوَالُ الشَّمْسِ) لادانی پَیژْه له ناوَه ندی نَاسمان به رَه وِ پَیژْتاوا (وَآخِرُهُ) کُوتایی کاتی نَوِيژْی نَیوَه پَ (إِذَا صَارَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ مِثْلَهُ) هَر کاتَن سَیْبهری هَه مَوو شَتِیک به نَه دَازَه ی خَوای پَوی (بَعْدَ ظِلِّ الزَّوَالِ) له پَاش نَه وِ سَیْبه رَه کُورَتی کاتی پَیژْ له ناوَه ندی نَاسمانه.

(وَالْعَصْرُ) دَوَه م: نَوِيژْی عَه سَرَه (وَأَوَّلُ وَقْتِهَا) زَووترین کاتی نَوِيژْی عَه سَر (الزَّيَادَةُ عَلَى ظِلِّ الْمَثَلِ) نَه مَه یَه سَیْبهری هَه مَوو شَتِیک تَوَزِیک له خَوای زیاتر بَی (وَآخِرُهُ) کُوتایی کاتی عَه سَر (فِي الْإِخْتِيَارِ) به کاتی هَه لَیژْ لَرَدَه: که خَیْری بَگاتَن (إِلَى ظِلِّ الْمَثَلَيْنِ) تا سَیْبهری هَه مَوو

وَفِي الْجَوَازِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ. وَالْمَغْرِبُ، وَقْتُهَا وَاحِدٌ: وَهُوَ غُرُوبُ الشَّمْسِ
وَبِمَقْدَارِ مَا يُؤَدَّنُ وَيَتَوَضَّأُ وَيَسْتَرُ الْعَوْرَةَ وَيَقِيمُ الصَّلَاةَ وَيُصَلِّي خَمْسَ رَكَعَاتٍ.
وَالْعِشَاءُ، وَأَوَّلُ وَقْتُهَا: إِذَا غَابَ الشَّقُّ الْأَحْمَرُ، وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ،
وَفِي الْجَوَازِ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ الثَّانِي. وَالصُّبْحُ، وَأَوَّلُ وَقْتُهَا: طُلُوعُ الْفَجْرِ الثَّانِي،
وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ إِلَى الْإِسْفَارِ، وَفِي الْجَوَازِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ.

شَتِيكَ دُو مَهَنَدِي خَوِي نَهْپَا (وَفِي الْجَوَازِ) وَه كَوْتَايِي عَه سَرَبِه كَاتِي دُرُوسْتَبُون بَه لَام وَهَك
كَاتِي پِيَشْتَر خِيَرِي نَه كَاتِي (إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ) تَا پَرْدُ نَاوَا نَهْبِي، مَهَر نَه مِيَتِي.
(وَالْمَغْرِبُ) سَنِي يَه: نَوِيژِي مَه غَرِيبِه - نَوِيژِي شِيَوَان (وَقْتُهَا وَاحِدٌ) كَاتِي مَه غَرِيب يَه ك
كَاتِه (وَهُوَ) نَه وَ كَاتِه ش (غُرُوبُ الشَّمْسِ) بَه نَاوَابُونِي پَرْدُ دَه سَت پِي نَه كَا (وَبِمَقْدَارِ مَا
يُؤَدَّنُ) بَه رَدَه وَا م نَهْبِي تَا بَانَك نَه دَاو (وَيَتَوَضَّأُ) دَه سَتَنوِيژِي نَه شَاوَا (وَيَسْتَرُ الْعَوْرَةَ)
عَه وَدَه تِي خَوِي دَانَه پُوشِي وَ (وَيَقِيمُ الصَّلَاةَ) نِي قَامَه تِي نَوِيژِي نَه كَاو (وَيُصَلِّي خَمْسَ رَكَعَاتٍ)
پِيَنِيچ پَه كَه مَت نَوِيژِي نَه كَا: سَنِي مَه غَرِيب وَ دُوِي سَوْنَه ت.
جَا نَه وَه فَه رَمُودَه ي نَوِيژِي نِي مَامِي (شَا فَعِي) يَه، بَه لَام فَه رَمُودَه كِي كَوْنِي نَاشَكْرَاتَرِه
- چُونَكِه حَه دِي سَه كِي دَاهَاتَو پَالِيشْتِيَه تِي - كِه نَه فَه رَمُوي: تَا نَوِيژِي عِي شَا نَهْبِي، كَاتِي
مَه غَرِيب مَهَر نَه مِيَتِي.

(وَالْعِشَاءُ) چَوَارَه م: نَوِيژِي عِي شَا يَه - خَه وَتَنَان (وَأَوَّلُ وَقْتُهَا) زَوُوتَرِي ن كَاتِي نَه وَ نَوِيژِه (إِذَا غَابَ
الشَّقُّ الْأَحْمَرُ) نَه وَ كَاتِه يَه كِه پَرْدُنَا كِي سَوْر لَه لَای پَرْدُ شَاوَا، نَاوَا نَهْبِي (وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ)
كَوْتَايِي كَاتِي عِي شَا بَه كَاتِي مَه لَبَزَارَدَه: كِه خِيَرِي بَكَاتِي (إِلَى ثُلُثِ اللَّيْلِ) تَا سِي تِه كِي شَه وَ
نَهْپَا (وَفِي الْجَوَازِ) وَه بَه كَاتِي دُرُوسْتَبُونِي نَوِيژِي بَه لَام وَهَك كَاتِي پِيَشْتَر خِيَرِي نَه كَاتِي (إِلَى
طُلُوعِ الْفَجْرِ الثَّانِي) تَا پَرْدُنَا كِي دُوَه مِي بَه يَان دَه رَنَه كَه وَيِي مَهَر نَه مِيَتِي.
(وَالصُّبْحُ) پِيَنِيچَه م: نَوِيژِي سَبَه يَنَه يَه (وَأَوَّلُ وَقْتُهَا) زَوُوتَرِي ن كَاتِي نَوِيژِي سَبَه يَنَه (طُلُوعُ
الْفَجْرِ الثَّانِي) دَه رَكَه وَتَنِي پَرْدُنَا كِي دُوَه مِي بَه يَانَه - كِه پِي نِي نَه كَوْتَرِي: (الْفَجْرُ الصَّادِقُ) - وَتَه:
پَرْدُنَا كِيَه كِه بَه پَانِي بِلَاو نَه بِي تَه وَه لَه بِنَارِي نَاسْمَانِي لَای پَرْدُ هَه لَات، نِي نَجَا بَه رَه بَه رَه زِيَاد
نَهْبِي، تَا پَرْدُ دَه رَنَه كَه وَيِي:

(وَآخِرُهُ فِي الْإِخْتِيَارِ) كَوْتَايِي كَاتِي نَوِيژِي سَبَه يَنَه بَه كَاتِي مَه لَبَزَارَدَه: كِه خِيَرِي بَكَاتِي
(إِلَى الْإِسْفَارِ) تَا دُونِيَا تَه وَاو پَرْدُنَا كِه نَهْبِي (وَفِي الْجَوَازِ) وَه بَه كَاتِي دُرُوسْتَبُونِي نَوِيژِي بَه لَام
وَهَك كَاتِي پِيَشْتَر خِيَرِي نَه كَاتِي (إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ) تَا پَرْدُ لَه بَه رَزَا يِيَه كَان دَه رَنَه كَه وَيِي
- كِه پِي نِي نَه لِيَن: (كِه زَنَك) - مَهَر نَه مِيَتِي. بَه لَكِي پِيَنِيچ كَاتِه كَان نَه مَه دِي سَه يَه:

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَقْتُ الظُّهْرِ إِذَا زَالَتِ الشَّمْسُ وَكَانَ
ظِلُّ الرَّجُلِ كَطَوْلِهِ مَا لَمْ يَخْضُرِ الْعَصْرُ، وَوَقْتُ الْعَصْرِ مَا لَمْ تَصْفُرْ الشَّمْسُ، وَوَقْتُ صَلَاةِ

(فَصَلِّ) وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الصَّلَاةِ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ وَهُوَ حَدُّ التَّكْلِيفِ.

الْمَغْرِبَ مَا لَمْ يَغِبِ الشَّفَقُ، وَوَقْتُ صَلَاةِ الْعِشَاءِ إِلَى نِصْفِ اللَّيْلِ الْأَوْسَطِ، وَوَقْتُ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ طُلُوعِ الْفَجْرِ مَا لَمْ تَطْلُعِ الشَّمْسُ ﴿رواه مسلم، پیغمبر ﷺ﴾ فَرَمَوْی: کاتى نیوه پۆ که پۆز لایدا تا سیبهری پیاو هندی خوی ئەبێ، ئینجا عەسر ئەبێ تا پۆز زەر دەى ئەکە وێتێ، ئینجا مەغریب دێو ئەمێتێ تا پۆنایى سۆر ئاوا ئەبێ، ئینجا عیشا ئەبێ تا نیوه شەوی یەكەم، وە بە دەرکەوتنى بەیان نوێژی سەینە یە تا پۆز دەر ئەکەوێ.

جا بزانه: پیغمبر ﷺ ئەفەرموی: ﴿أَحَبُّ الْأَعْمَالِ الصَّلَاةُ فِي أَوَّلِ وَقْتِهَا﴾ رواه الشيخان، خۆشە و یستترین کردەوێ باش: نوێژکردنە لە زووترین کاتى خۆیدا. مەروەها ئەفەرموی: ﴿مَنْ أَذْرَكَ رَكْعَةً مِنَ الصَّلَاةِ فَقَدْ أَذْرَكَ الصَّلَاةَ﴾ رواه الشيخان، مەرکەسیك یەك پەكەتێ نوێژەكێ لە کاتى خۆیدا بکا، مەموو نوێژەكێ دڕوستە.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي لَّهُو كەسانەى نوێژیان لە سەر و اجبه﴾

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الصَّلَاةِ) مەرجەکانى واجیبوونى نوێژ (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سێ مەرج: یەكەم: (الْإِسْلَامُ) ئیسلامەتێ یە، چونکە نوێژ پوکێ نووەمى ئیسلامە، کەوابوو: کافر نوێژی لە سەر نیە، خۆی گەورە ئەفەرموی: ﴿قُلْ لِلَّذِينَ كَفَرُوا إِنْ يَنْتَهُوا يُغْفَرْ لَهُمْ مَا قَدْ سَلَفَ﴾ بە کافەرەکان بێ: ئەگەر واز بێنن و موسولمان ببن لە پابەر و یان ئەبوردن. بەلام ئەو کەسێ لە ئیسلامەتیوە گەرابێتەو، واتە: کافر بوێ، ئەبێ مەموو نوێژو پۆز و نووکانى قەزا بکاتەو.

دووهم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغى بوێ: بەو شێوەیە یاسمان کرد لە حەیزدا. سێیەم: (وَالْعَقْلُ) عەقلى مەبێ (وَهُوَ حَدُّ التَّكْلِيفِ) عەقلى سنووی دلوکردنێ خواپەرستى یە ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَقِظَ وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ وَعَنِ الْمَجْتُونِ حَتَّى يَعْقِلَ﴾ رواه احمد والنسائي، پیغمبر ﷺ فَرَمَوْی: نووسینی تاوان لە سەر سێ کەسان مەلکیراوه: لە سەر نوستوو تا هەشیار ئەبێتەو، لە سەر مندال تا بلوغى ئەبێ، لە سەر شیت تا چاک ئەبێتەو.

کەوابوو: قەزا کردنەوێ نوێژ واجب نیە: لە سەر مندال و شیت و بێ هوش و ئافەرەتێ خواوەن حەیزو نیفاس.

بەلام مرقفی نووستوو-کە نوێژی نەکردبێ- تەنها تاوانی لە سەر نانووسرێو ئەبێ نوێژەكێ قەزا بکاتەو، چونکە پیغمبر ﷺ فەرموویەتی: ﴿إِذَا رَقَدَ أَحَدُكُمْ عَنِ الصَّلَاةِ أَوْ غَفَلَ عَنْهَا فَلْيُصَلِّهَا إِذَا ذَكَرَهَا﴾ رواه مسلم، کاتى یەکیکتان نوستبو، یان لەبیری چوو نوێژ بکا، یا ئەو نوێژە بکا کاتى هەشیار ئەبێتەو و دیتەو بیری.

هروه ها نه و كه سه ی نوپژنه كړ بډوه، يان چه ند نوپژنكي نه كړبون، يان نوپژي كړبون، به لام نوپژه كاني دروست نه بوين، واجبه: نوپژه كانيان قهزا بكه نه وه ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ﴾: **أَلَمْ شَغِلِ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ صَلَاةِ الْعَصْرِ يَوْمَ الْأَحْزَابِ، ثُمَّ صَلَّاهَا بَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ** رواه الشيخان، پيغه مبرر ﷺ له جه نكي (خه نده ق) نوپژي عه سري له ده ست چووله كاتي خوي دا پي ي نه كړا- نينجا له نيوان (مغرب) و (عشاء) دا نوپژه كي عه سري كړد.

﴿باسی په رومړد گردنی مندال﴾

بزافه: بقره پاهيتاني مندالان، پيغه مبرر ﷺ په رمويه تي: ﴿مَرُّوا الصَّبِيَّ بِالصَّلَاةِ إِذَا بَلَغَ سَبْعَ سِنِينَ، وَإِذَا بَلَغَ عَشْرَ سِنِينَ فَأَضْرِبُوهُ عَلَيْهَا، وَفَرَّقُوا بَيْنَهُمْ فِي الْمَضَاجِعِ﴾ رواه الترمذي وابوداود، كاتي منداله كاتنان ته مه نيان بډوه هفت سالان په رمانيان پي بكن بقر نوپژكردن، وه له ته مه ني ده سالي له سر نوپژنه كردن لييان بده و جيگه ي خه وتنيان ليك جيا بكه نه وه، نه وه ك په وشتيان تيك بچي.

هروه ها نه ي دايكو باوك له هفت ساليه وه منداله كانيان فيري په وشتي نيسلامه تي بكن، فيري وشه ي شاده و نيمانيان بكن، فيري پوكني نيمان و نيسلاميان بكن، فيري ناسيني خولو پيغه مبريان بكن: كه يه ك خدا هه يه ناوي (الله) يه، هه موو بوونه وريك نه و دروستي كړوه.

هه م پيغه مبرر ﷺ ناوي (محمد) ه ﷺ، له (مكه) ي پيروز له دايك بډوه، له (مدينه) ي پيروز وه فاتي كړبوه، له ته مه ني چل سالي دا بډوه ته پيغه مبر، له شه ستوسن سالي دا وه فاتي كړبوه، له ناوي وي هيچ پيغه مبريك نه، وه ناييني نيغه ناوي نيسلامه، خوي گه وړه په رمويه تي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا﴾ نه ي خاوه ن باوه پان خوتان و خزمو كه ستان له ناگري نوزخ پيارينن.

﴿باسی نوپژه كاني سوننه ت﴾

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: يَقُولُ اللَّهُ تَعَالَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ: **أَنْظُرُوا هَلْ لِعَبْدِي مِنْ تَطَوُّعٍ؟ فَإِنْ كَانَ لَهُ تَطَوُّعٌ قَالَ: أَتَمُّوا لِعَبْدِي فَرِيضَتَهُ مِنْ تَطَوُّعِهِ** رواه ابوداود، پيغه مبرر ﷺ په رموي: له پوژي قيامت كه به نده له به رده ستي خوا نه وه ستي نوپژه كاني ناته ولوه، خوي گه وړه به فريشته كان نه په رموي: ته ماشا بكن ثايا به نده ي من نوپژي سوننه تي هه نه؟ جا نه گه ر سوننه تي هه بون، نه په رموي: ناته ولوي نوپژه واجبه كاني- كه نه يزانيوه- له و سوننه تانه بوي ته ولو بكن. نينجا بزافه: خيري هر واجبيك به قه ده هفتا سوننه ته.

وَالصَّلَوَاتُ الْمَسْنُونَاتُ خَمْسٌ: الْغَدَاةُ، وَالْكُسُوفَانِ، وَالْإِسْتِسْقَاءُ.
وَالسُّنُّ الثَّابِتَةُ لِلْفَرَائِضِ سَبْعٌ عَشْرَةٌ رَكْعَةً: رَكْعَتَا الْفَجْرِ، وَأَرْبَعٌ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكْعَتَانِ
بَعْدَهَا، وَأَرْبَعٌ قَبْلَ الْعَصْرِ، وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ،

(وَالصَّلَوَاتُ الْمَسْنُونَاتُ) نه نویتانهی سوننه تنو به جه ماعتیش نه کرین (خَمْسٌ) پینجن:
(الْغَدَاةُ) نویتى جه نى په مه زانو قوربان (وَالْكُسُوفَانِ) نویتى پوزگيران و مانگگيران
(وَالْإِسْتِسْقَاءُ) نویتى دواکردنى باران.

(وَالسُّنُّ) نه سوننه تانهی به جه ماعت ناکرینو (الثَّابِتَةُ لِلْفَرَائِضِ) به ستراونه ته وه
به نویتو واجبه کان (سَبْعٌ عَشْرَةٌ رَكْعَةً) هه فده په کعتن:

(رَكْعَتَا الْفَجْرِ) دوو په کعتى پيش نویتى به یانى: نیه تی سوننه تی پيش نویتى به یانى
لی دیتى، له دواى فاتحه له په کعتى به کم (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ) و له په کعتى دوو هم
(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) نه خوینى ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَكْعَتَا الْفَجْرِ خَيْرٌ مِنَ
الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رﷺ فه رموی: دوو په کعتى پيش نویتى به یانى
له هه موو دنیواو له وهی له دونیادایه باشته.

(وَأَرْبَعٌ قَبْلَ الظُّهْرِ) چوار په کعت پيشی نویتى نیوه پو (وَرَكْعَتَانِ بَعْدَهَا) دوو په کعت له
دواى نویتى نیوه پو ﴿عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ حَافَظَ عَلَى أَرْبَعٍ قَبْلَ
الظُّهْرِ وَأَرْبَعٍ بَعْدَهَا حَرَّمَ اللَّهُ تَعَالَى عَلَى النَّارِ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه رﷺ
فه رموی: هر که سیک به رده وام چوار په کعت پيش نویتى نیوه پو چوار په کعت دواى
نویتى نیوه پو بکا، خواى که وره له ناگرى نوزده قه ده غه ی نه کا. که واپوو: نیه تی
سوننه تی پيش نیوه پو، سوننه تی دواى نیوه پو لی دیتى.

﴿نَاكَادَارِي﴾: پيش جومعه دوو په کعت، یان چوار په کعت سوننه تن، هه روه ها له دواى
جومعه ش چوار په کعت سوننه تن.

(وَأَرْبَعٌ قَبْلَ الْعَصْرِ) چوار په کعت پيش نویتى عسر سوننه تن، نیه تی سوننه تی
پيش عسرى لی دیتى ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَحِمَ اللَّهُ امْرَأَةً صَلَّى قَبْلَ
الْعَصْرِ أَرْبَعًا﴾ رواه الترمذی، پیغه مبه رﷺ فه رموی: خوا په هم به و که سه بکا: که پيش
نویتى عسر چوار په کعت سوننه تن نه کا.

جا بزانه: دوو په کعتیش پيش نویتى عسر هر سوننه تن ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ
كَانَ يُصَلِّي قَبْلَ الْعَصْرِ رَكْعَتَيْنِ﴾ رواه ابوداود، پیغه مبه رﷺ پيش نویتى عسر
دوو په کعتى نه کردن.

(وَرَكْعَتَانِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ) دوو په کعت له دواى نویتى مه غریب سوننه تن به نیه تی
سوننه تی پاش مه غریب.

وَلَا تَبْعُدُ الْعِشَاءَ يُؤْتِرُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ. وَثَلَاثُ نَوَافِلَ مُؤَكَّدَاتٍ: صَلَاةُ اللَّيْلِ،

(وَلَا تَبْعُدُ الْعِشَاءَ) سَنَ پَرِهَكهت پاش نوښږى عيشا سوننه تن (يُؤْتِرُ بِوَاحِدَةٍ مِنْهُنَّ) يه كيكيان له و ستيانه به تاك نهكا (هر وهك باسى نهكهن)، دووه كانى تريش -كه له پيش (وَتَر) نهكرين - نيتهى سوننه تى پاش عيشاى لى دينى، نينجا له و حه فده يه ده يان پيغه مبر عليه السلام به رده وام كړونى و پييان نهكوتري: (مُؤَكَّدَةٌ):

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَشْرَ رَكَعَاتٍ: رَكَعَتَيْنِ قَبْلَ الظُّهْرِ وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَهَا، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْمَغْرِبِ فِي بَيْتِهِ، وَرَكَعَتَيْنِ بَعْدَ الْعِشَاءِ فِي بَيْتِهِ، وَرَكَعَتَيْنِ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ﴾ رواه الشيخان، (ابن عمر) خوا لتيان بلان بن، فرموى: ده پركهت سوننه تم له پيغه مبر عليه السلام وهرگرتون كه به رده وام نهيكردن: دوو پركهت پيش نيوهږ و دوو پركهت پاش نيوهږ، دوو پركهت پاش مه غريب له ماله وه، دوو پركهت پاش عيشا له ماله وه، دوو پركهت پيش نوښږى به يانى.

﴿بَاسَى نَوِيزِى وَهْتَر﴾

(وَتَر): نوښږى كه له شوى دا به تاك نهكړى، لاي كه مى يهك پركهته و لاي نږوى يانزه پركهته، به لام وهترى ته ولو به لاي كه مى سَنَ پركهته: نيتهى نوښږى وهترى لى دينى، له پركهته يه كه م پاش فاتحه سوږه تى (سَبَّحَ اسْمَ رَبِّكَ) بخوښنى و له پركهته دووه م پاش فاتحه سوږه تى (قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ)، نينجا سوننه ته پاش ته حيات سه لام بداته وه، پركهته سَنَ يه م به تاك بكاو سوږه تى (قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) و (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ) له پاش فاتحه بخوښنى و له پاش ته حيات سه لام بداته وه.

﴿عَنْ خَارِجَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ أَمَدَكُمْ بِصَلَاةٍ هِيَ خَيْرٌ لَكُمْ مِنْ حُمْرِ النَّعَمِ وَهِيَ الْوُتْرُ فِيمَا بَيْنَ الْعِشَاءِ إِلَى طُلُوعِ الْفَجْرِ﴾ رواه الحاكم، پيغه مبر عليه السلام فرموى: خواى كه وړه نوښږى تى دلوته نيوه له ووشترى سوږ خيږى نږتره، ناوى وهتره، كاته كه ي له نيوان كړنى نوښږى عيشايه تا دهر كه وتنى به يان.

جا بزانه: وهتر به ته نهاى نهكړى، ته نها له (پرهه زان) دا سوننه ته به جهاماعت بكرى. ﴿پاشكو﴾: بزانه: له پيش نوښږى (مغرب) و پيش نوښږى (عشاء) دوو پركهت سوننه تن ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مُقْلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ﴾ رواه الشيخان، پيغه مبر عليه السلام فرموى: له نيوان گشت بانگو نيقامه تيكدا نوښږى سوننه ته هه يه.

﴿بَاسَى شَهَوِيزِى﴾

(وَلَا تَبْعُدُ نَوَافِلَ) سَنَ سوننه تى تر (مُؤَكَّدَاتٍ) نږد خيږن و پيغه مبر عليه السلام به رده وام كړونى: يه كه م: (صَلَاةُ اللَّيْلِ) نوښږى شوى به نيتهى شه و نوښږى، پيغه مبر عليه السلام فرموى: تى:

وَصَلَاةُ الصُّحَى، وَصَلَاةُ التَّرَاوِجِ.

﴿أَفْضَلُ الصَّلَاةِ بَعْدَ الْفَرِيضَةِ صَلَاةُ اللَّيْلِ﴾ رواه مسلم، له هه موو نوږښك گوره تر له دواى

نوږښى واجب نوږښى شه وه.

جا نه گره شه نوږښه له پښ نوسن بكرى پښى نه گوتړئ: (شه ونوږښ)، وه نه گره له دواى

نوسن بكرى پښى نه گوتړئ: (تَهَجُّد)، جا نه مه يان له هه موويان خيرتره، ښجا لای كه مى

شه ونوږښ دوو په كچه ته، لای نږدى ديارى نه كړوه.

جا بزافه: سوننه ته بق شه كه سهى شه ونوږښ نه كا: نوږښى (وټر) بخاته دواى هه موو

نوږښه كان، چونكه پيغه مبر ﷺ وای فرمووه، هه روه ما پيغه مبر ﷺ فرموويه تى:

﴿مَنْ خَافَ أَلَّا يَقُومَ مِنْ آخِرِ اللَّيْلِ فَلْيُوتِرْ أَوَّلَهُ، وَمَنْ طَمَعَ أَنْ يَقُومَ آخِرَهُ فَلْيُوتِرْ آخِرَ

اللَّيْلِ فَإِنَّ صَلَاةَ آخِرِ اللَّيْلِ مَشْهُودَةٌ وَذَلِكَ أَفْضَلُ﴾ رواه مسلم، نه گره به كيك ترسا له

كوتايى شه له خه وه لنه ستى، با پښ نوسن نوږښى (وټر) بكا، وه نه گره به ته مابو

مه لېستى، با له كوتايى شه وه لېستى و نوږښى (وټر) بكا، چونكه بقى نه بيته (وټر) و

(تَهَجُّد)، شه وشيويه خيرتره.

﴿بَاسَى چيشته نوږښ﴾

دوهم: (وَصَلَاةُ الصُّحَى) نوږښى چيشته نكاوه: لای كه مى دوو په كچه ته، لای نږدى

هشت په كچه ته، كه ږڅ به قه د ږميك به رز بقوه تا نيوه ږډ ماوهى هيه، به لام به لای

كه مى تو چوار په كچه ته هر بكه ﴿عَنْ لُعَيْمِ بْنِ هَمَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى:

يَا ابْنَ آدَمَ لَا تُعْجِزْنِي مِنْ أَرْبَعِ رَكَعَاتٍ فِي أَوَّلِ نَهَارِكَ أَكْفِكَ آخِرَهُ﴾ رواه احمد

والترمذي، خواى گوره له حه ديسيكي قودسي دا فرموويه تى: ښى ښاده ميزاد له بېرم

مه كه چوار په كچه ته نوږښ بق بكه له سه رته تاي ږڅه كچه ته، منيش نه تپارښم تا كوتايى

ږڅه كچه ته. جا نه مه شيان نيه تى چيشته نوږښى لى دينى.

﴿بَاسَى نوږښى ته ټراويج﴾

سپږيهم: (وَصَلَاةُ التَّرَاوِجِ) نوږښى ته ټراويجه، له شه وانى مانگى په مه زاندا له دواى نوږښى عيشا

تا دهر كه وتنى به بيان ماوهى هيه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَامَ رَمَضَانَ إِيمَانًا

وَإِحْسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾ رواه الشيخان، پيغه مبر ﷺ فرمووى: هر كه سيك له

شه وانى په مه زاندا خوا په رستى بكا، خوا له گونامى ډلېر دوى خوش ښى.

ښجا بزافه: ژماره تېراويج له هر چوار مه زه به كاند: بيست په كچه ته ﴿عَنْ يَزِيدَ بْنِ

رُومَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّاسُ فِي زَمَنِ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُومُونَ فِي رَمَضَانَ ثَلَاثَ وَعِشْرِينَ

رَكْعَةً﴾ رواه الامام مالك، له سه رده مى نيمامى (عمر) دا خوا تېر تېر موسى لمانان بيست و سى

(فصل) وَشَرَايُطُ الصَّلَاةِ قَبْلَ الدُّخُولِ فِيهَا خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: طَهَارَةُ الْأَغْضَاءِ مِنَ الْحَدَثِ

په كچه تيان نوښت نه كړين له شه واني پده زاندا- واته: سييان (وټس) بون- (سه حابه) پتغه مبريش ﷺ- خا تيان پاني- هه موويان به م دانانه ي نيمامي (عومر) پزى بون.

به لام هه شت په كچه تيش ته پلويح دروسته و حديسه كې به هيژه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي رَمَضَانَ ثَمَانِ رَكَعَاتٍ ثُمَّ أَوْتَرَ﴾ رواه ابنا خزيمه وحبان فى صحيحهما، (جابر) نه فرموي: پتغه مبريش ﷺ له شه واني پده زاندا هه شت په كچه ت سوننه تي پي كړين، نينجا نوښت وده تری كړد. هه روه ها گيړانه وه ي (بخاري) و (مسلم) له (عائشة) له و حديسه نزيكه.

ديسان بزانه: واجبه له هه موو دوو په كچه تيك سه لام بدرتته وه، با نيه تي ته پلويحي لاييتي، سوننه ته: ته پلويح به جه ماعت بكرين.

﴿ناگاداري﴾: نه گهر نه و سوننه تانه ي باسما ن كړدن كاتيان به سر چوو و نه كران، سوننه ته قهزا بكرتته وه، چونكه پتغه مبريش ﷺ فرمويه تي: ﴿مَنْ نَامَ عَنِ الْوُتْرِ أَوْ نَسِيَ فَلْيَصِلْ إِذَا ذَكَرَ وَإِذَا اسْتَيْقَظَ﴾ رواه الترمذي، هه ركه سيك نوست وده تری نه كړد، يان له پيري چوو، با بيكا كاتى هاته وه پيري به خه بر هات.

هه روه ها دروسته: سوننه ته پيش نوښت په كان بخړتته دواى نوښت كه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا فَاتَتْهُ الْأَرْبَعُ قَبْلَ الظُّهْرِ صَلَّاهُنَّ بَعْدَ الرُّكْعَتَيْنِ بَعْدَ الظُّهْرِ﴾ رواه الترمذي، كاتى پتغه مبريش ﷺ فريا نه كه وتبا چوار په كچه ته كې پيش نيوه پي بكا، له دواى نه و دوو په كچه ته سوننه ته ي دواى نيوه پي نه يكرن.

﴿پاشكو﴾: پتغه مبريش ﷺ فرمويه تي: ﴿صَلَاةُ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ مَثْنَى مَثْنَى﴾ رواه ابوداود، سوننه ته كاني شه وي و پوښت دوو په كچه ت دوو په كچه ت نه كرين. واته: له دواى دوو په كچه ت حيات نه خوښت و سه لام نه داته وه.

﴿فصل: له باسي مهرجه كاني دروستبوونى نوښت﴾

(وَشَرَايُطُ الصَّلَاةِ) نه و مهرجانه ي دانراون پي دروستبوونى نوښت (قَبْلَ الدُّخُولِ فِيهَا) پيش ده ست پيكردي نوښت تا كوتاي نوښت (خَمْسَةً) پينج مهرجن:

يه كه م: (طَهَارَةُ الْأَغْضَاءِ) پاكي هه موو نه ندماه كانه (مِنَ الْحَدَثِ) له بي ده ست نوښت ي كوره و بچوك ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ بَغِيرِ طَهْوَرٍ﴾ رواه اصحاب السنن، پتغه مبريش ﷺ فرموي: به بي له ش پاكي له بي ده ست نوښت ي كوره و بچوك، خواى كوره هيج نوښت وده راگرئ.

جا نه گهر كه سيك به بي ده ست نوښت ي كوره، يان بچوك نوښت ي كړد، نه بي دويو باره ي بكاته وه، هه روه ها نه گهر له ناو نوښت دا بي ده ست نوښت بو، هه ر نه بي دويو باره ي

وَالنَّجَسِ، وَسَتْرُ الْعَوْرَةِ بِلِبَاسٍ طَاهِرٍ، وَالْوُقُوفُ عَلَى مَكَانٍ طَاهِرٍ،

بَكَاتُوهُ ﴿عَنْ عَلِيِّ بْنِ طَلْحٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا فَسَأَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْصَرِفْ وَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيَعِدِّ الصَّلَاةَ ﴿رواه اصحاب السنن، بیغهمبره﴾ فہرموی: کاتی بہ کتک لہ نیوہ لہ ناو نویژدا بایہ کی لیدہ رجو، با واز لہ نویژہ کی بینی و دہ سفتونیژ بشوریته و دہ نویژہ کہش دووبارہ بکاتہ وہ.

(وَالنَّجَسِ) ہر وہا نہ بی لہ شو بہرگی پاک بی لہ ہموو پیسیہک، بیغهمبره﴾ بہ ٹافره تیکی فہرموی: ﴿إِذَا أَقْبَلْتَ الْحَيْضَةَ فَدَعِيَ الصَّلَاةَ، وَإِذَا أَذْبَرْتَ فَأَغْسِلِي عَنكَ الدَّمَ وَصَلِّي﴾ رواہ الشیخان، کاتی خوینی حہیز پووی تیکردی واز لہ نویژ بینی و کاتی کوتابی حہیز ہات نہ و خوینی پڑاوتہ لہ شو بہرگت بیغهمبرہ و نویژ بکہ.

کہ و ابو: نہ گہر لہ ناو نویژدا جلی، یان لہ شی پیس بو، نویژہ کہی نہ بی و نہ بی دووبارہی بکاتہ وہ، ہر وہا نہ گہر لہ پیش نویژ کردن پیسیہ کی پیوہ بو، بہ لام نہ یزانی و نویژی کرد، ہر نہ بی دووبارہی بکاتہ وہ.

دووم: (وَسَتْرُ الْعَوْرَةِ) عہ و پرتی دابیوشن (بِلِبَاسٍ طَاهِرٍ) بہ پڑشاکتی پاک، پہنگی پیستہی تی دا دیار نہ بی، جا بزافہ: عہ و پرتی ٹافرت: جگہ لہ پووخسارو لہ پدہستی ہموو لہ شی عہ و پرتہ ﴿عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَلْهَا سَأَلَتِ النَّبِيَّ ﷺ: أَتُصَلِّي الْمَرْأَةُ فِي دِرْعٍ وَخِمَارٍ؟ قَالَ: إِذَا كَانَ الدَّرْعُ سَابِقًا يُغَطِّي ظَهْرَ قَدَمَيْهَا﴾ رواہ ابوداود و صححہ الحاکم علی شرط البخاری، ثایا دروستہ ٹافرت نویژ بکا بہ دہستمالیکہ وہ کہ سہرو گہردہنی دابیوشن، لہ گہل کراسیکی دریز؟ بیغهمبره﴾ فہرموی: بہ لی، بہ و مہرجہی کراسہ کہ نہ و ہندہ دریز بی: پشتہ پی دابیوشن.

کہ و ابو: ہیچ نہ دماپیکی ٹافرت - ہتا بہرہ پی و مووہ کانی سہریشی - نابی دیار بی، چونکہ نویژہ کہی دروست نابی.

وہ عہ و پرتی پیو و نیوان ناوک و نہ وثقیہتی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا كَانَ الثَّرْبُ وَاسِعًا فَخَالَفَ بَيْنَ طَرَفَيْهِ، وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزَرَ بِهِ ﴿رواہ الشیخان، بیغهمبره﴾ فہرموی: نہ گہر جلہ کت بہرین بو، خوتی لہ ناو بیچہ، وہ نہ گہر تہ سک بو - وہ کہ پشتمال - لای خوارہ و ہتی پی دابیوشہ. (ناشکرایہ: مہ بہست بہ پشتمال مالی خوارہ وہ: دابیوشہری نیوان ناوک و نہ وثقیہ).

سہیہم: (وَالْوُقُوفُ عَلَى مَكَانٍ طَاهِرٍ) نہ و شوینی نویژی لہ سہر نہ کا نہ بی پاک بی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ أَغْرَابِيٌّ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: دَعُوهُ وَهَرِّقُوا عَلَى بَوْلِهِ سَجَلًا مِنْ مَاءٍ﴾ رواہ الشیخان، پیوٹک میزی لہ ناو مزگوت کرد، بیغهمبره﴾

وَالْعَلَمُ بِدُخُولِ الْوَقْتِ، وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ. وَيَجُوزُ تَرْكُ الْقِبْلَةِ فِي حَالَتَيْنِ:
فِي شِدَّةِ الْخَوْفِ، وَفِي التَّافُلَةِ فِي السَّفَرِ عَلَى الرَّاحِلَةِ.

فهرموی: وازی لیبتینو دولجه کی ناو برزیننه سر میزه کی. واته: چونکه مزگهوت
شوینی نویژه نه بی پاک بی.

چوارهم: (وَالْعَلَمُ بِدُخُولِ الْوَقْتِ) نه بی بزانی: کاتی نویژه هاتوه، خوای گه وره
فهرموی تی: ﴿إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا﴾ به راستی نویژه له سر
خاوهن باوه پان نووسراوه کاتی بق داندراوه. که وابوو: دروست نیه پیش هاتنی
کاتی نویژه، نویژه بکا.

پینجهم: (وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ) پووکرده قیبله، خوای گه وره فهرموی تی: ﴿قَوْلٌ وَجْهَكَ
شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ﴾ له نویژکردنا پووی خوت بکه لای (الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ). مه به ست: مالی
خواه له مه که کی پیرژ.

﴿پوو نه کرده قیبله، نویژی ناو نو تو مبیل﴾

(وَيَجُوزُ) دروسته (تَرْكُ الْقِبْلَةِ) پوو له قیبله نه کره (فِي حَالَتَيْنِ) له دوو کاتدا:
یه که م: (فِي شِدَّةِ الْخَوْفِ) له و کاته ی ترس مه یه: جا له دوژمن، یان له شتیکی تر، خوای
که وره نه فهرموی: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا﴾ نه گه ر که وتنه مه ترسی نویژه که تان
بکه ن به پیاده بی، یان، به سواری، جا پووتان له قیبله بی، یان نا. که وابوو: به ږنگه ی
خوی دا پاشه کاو نویژی فهرز نه کا، جا نه گه نه یتوانی پوکووع و سوجه بیا، ناماژه یان بق
نه کاو، دووباره کردنه وه ی نویژی ناوی، هه روه که له نویژی ترسد باسی نه که نی.

دووم: (وَفِي التَّافُلَةِ) له نویژی سوننه تدا دروسته پوو له قیبله نه کا، هه رچه ند
ترسیشی نه بی (فِي السَّفَرِ) که له سه فهر بی، واته: به ږنگه دا برپاو سوننه ت بکا.

هه روه ها (عَلَى الرَّاحِلَةِ) به سواری وولاغیش دروسته پښوار نویژی سوننه ت بکا، هه رچه ند
ترسیشی نه بی و وولاغه که یشی برپوا، به لام نه گه ترسی نه بو، نویژی فهرز به م شیوه یه ی
دووم دروست نیه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي عَلَى رَاحِلَتِهِ حَيْثُ تَوَجَّهَتْ بِهِ،
فَإِذَا أَرَادَ الْفَرِيضَةَ نَزَلَ فَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ له سر پشنتی
وولاغه که ی نویژی سوننه تی نه کرد، جا هه کاتی ویستبای نویژی فهرز بکا، دانه به زیو
پووی له قیبله نه کردو نویژه فهرزه که ی نه کرد.

جا بزافه: پښواری سوارو پښواری پیاده، نه بی بق نویژدابه ستن پوویان له قیبله بکه ن،
هه روه ها پښواری پیاده نه بی له پوکووع و سوجه ش پوو له قیبله بکاو به ته و اویش
بیانکا، به لام پښواری سوار هه ناماژه یان بق بکا دروسته و نایه وی پووی له قیبله بی.

(فَصَلِّ) وَأَرْكَانُ الصَّلَاةِ ثَمَانِيَةٌ عَشَرٌ رُكْنًا: النِّيَّةُ، وَالْقِيَامُ مَعَ الْقُدْرَةِ، وَتَكْبِيرَةُ الْإِحْرَامِ،

﴿پاشکوه﴾: لهو چه دیسه بزمان دهر کهوت که کردنی نویژی فیه رز دوسته: له ناو فیه که، یان که شستی، یان توتومبیل، بهو مەرجه ی پوو له قبیله بکاو سوجهو پوکووع به ته ولوی ببا، جا نه گهر نه وانه له قبیله لایاندا، واجبه نویژ که ره که به زووترین کات خوی بسوریتیتته وه لای قبیله، به لام نه گهر نه گونجا پوو له قبیله بکا، یان پوکنه کانی نویژ ته ولو بکا، نهو کاته واجبه: دابه زئی و نویژ بکا، جا نه گهر نه گونجا دابه زئی، دیسان واجبه: به هەر شیوه یه ک هه بئ، نویژه که ی بکاو دوائی دو یاره ی بکاته وه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُسَبِّحُ عَلَى الرَّاحِلَةِ... غَيْرَ أَنَّهُ لَا يَصَلِّي عَلَيْهَا الْمَكْتُوبَةَ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ به سولری وولاغ نویژی سوننه تی نه کرد، به لام نویژی واجبی له سهر پشستی وولاغ نه نه کرد. (واته: چونکه سوجهو پوکووعی له سهر ناگونجی).

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِيٌ چُونیه تی و، پوکنه کانی نویژ﴾

(وَأَرْكَانُ الصَّلَاةِ) نهو به شانیه نویژیان لی پیک دئ (ثَمَانِيَةٌ عَشَرٌ رُكْنًا) مه ژده به شن،

پنیا ن نه گوتری پوکنی نویژ:

یه کهم: (النِّيَّةُ) نیه تهینانه ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ فهرمووی: ههر کرده وه یه کی خواپه رستی بئ، به نیازی ناو دل نه بی دانامه زئی.

ئینجا بزانه: پیویسته بهو نیه ته هه موو نویژک له یه کتری جیا بکه یه وه: ئایا فه رزه، یان سوننه ته؟ وه ناوی نویژه که چی یه؟ بۆ وینه: به دل بلی: (نیازم وه یه فه رزی نویژی نیوه پۆ نه کهم)، یان بلی: (سوننه تی پیش نیوه پۆ نه کهم). ئیتیر نایه وئ بلی: نه وه نده ره کهمه ته یه، یان بلی: بۆ خوا نه یکه م، به لکو سوننه ته، هه روه ها سوننه ته پیش (الله اکبر): نیه ت به زوبان بگوتری، بۆ نه وه ی یارمه تی دل بدا.

دووم: (وَالْقِيَامُ مَعَ الْقُدْرَةِ) پاره ستانه به پیوه له نویژه فه رزه کاندای بۆ فاتیه خویندن نه گهر توانای هه بئ، وه سوننه ته به قه دیه ک بست قاچه کانی لیك نوود بن ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صَلِّ قَائِمًا فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا ﴿رواه البخاری، پیغه مبه رﷺ فهرمووی: نویژ به پیوه بکه، جا نه گهر توانات نه بو، به دانیش تووی بیکه.

سسی یه م: (وَتَكْبِيرَةُ الْإِحْرَامِ) به گوتنی (الله اکبر) نویژ دابه سستی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَكَبِّرْ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ فهرمووی: کاتئ ویست نویژ دابه سستی، بلی: (الله اکبر).

﴿ناگاداری﴾: نیه تی نویژ نه بی له گه ل گوتنی (الله اکبر) بئ، به لام نقد له زانایان فهرموویانه: دوسته له پیش گوتنی (الله اکبر) نیه ت بیتئ.

وَقَرَاءَةُ الْفَاتِحَةِ، وَ(بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) آيَةُ مِنْهَا، وَالرُّكُوعُ، وَالطُّمَأْنِينَةُ فِيهِ،
وَالرُّفْعُ وَالْإِعْتِدَالُ، وَالطُّمَأْنِينَةُ فِيهِ، وَالسُّجُودُ، وَالطُّمَأْنِينَةُ فِيهِ، وَالْجُلُوسُ بَيْنَ السُّجُودَيْنِ،

چوارهم: (وَقَرَاءَةُ الْفَاتِحَةِ) خويندنی سوږهتی فاتحيه له هه موو په کچه ټيکدا ﴿عَنْ عُبَادَةَ بْنِ الصَّامِتِ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِأَمِّ الْقُرْآنِ ﴿رواه الشيخان، پيغه مبرر﴾
فهرموي: نوښی نه وکسه دروست نيه که فاتحيه له ناو نوږدا نه خوښی.

(و) هه روه ها خويندنی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) له پيش فاتحيه واجبه و (آيَةُ مِنْهَا) نايه ټيکي فاتحيه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) إِخْلَى آيَاتِهَا ﴿رواه الدارقطني، پيغه مبرر﴾ فهرموي: (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) نايه ټيکي فاتحيه.

پينجهم: (وَالرُّكُوعُ) ږکوع برندنه. شه شهم: (وَالطُّمَأْنِينَةُ فِيهِ) خوراکرته له ږکوع، واته: پشت و نه ستوی و هک يه ک پاست بڼو به هردو د هسه کانی نه ژتويه کانی بگریو په نجه کانی د هسستی بهرو قبيله بڼو. هه هفتم: (وَالرُّفْعُ) هه لسانه وده له ږکوع (وَالْإِعْتِدَالُ) نه بڼو له هه لسانه وده پاست ډاږوه ستی. هه شتم: (وَالطُّمَأْنِينَةُ فِيهِ) خوراکرته له هه لسانه وده: تا هه موو نيسفانه کانی نه چنه وه ناو جومگي خويان ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ثُمَّ ارْكَعْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ رَاكِعًا ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَعْتَدِلَ قَائِمًا ﴿رواه الشيخان، پيغه مبرر﴾ فهرموي: دواي فاتحيه خويندن ږکوع بيه و خوت ډاږگره له ږکوع، نينجا هه لسه و تا به پيوه پاست ډاږوه ستی.

نويهم: (وَالسُّجُودُ) سوچه برندنه دوچار له هه موو په کچه ټيکدا به م جوړه ي که پيغه مبرر ﷺ فهرموي ته: ﴿أَمَرْتُ أَنْ أَسْجُدَ عَلَى سَبْعَةِ أَعْظُمٍ: عَلَى الْجَبْهَةِ، وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى أُنْفِهِ، وَالْيَدَيْنِ، وَالرُّكْبَتَيْنِ، وَأَطْرَافِ الْقَدَمَيْنِ﴾ رواه الشيخان، فرمانم دراهو ته: سوچه بيه له سر هوت نيسقان: له سر نيوجاوانو لوتو هردو د هسستی و نه ژتو په نجه کانی قاچ.

جا بزانه: نه بڼو سوچه له سر شتيکی وایي: که له گهلي هه لته سستته و نه بڼو لای خواره وای بهر تر بڼو له لای سرې، واته: نه گهر په ږويه ک، يان ميژه ره که ي له سر نيوجاوانی بو، سوچه ي دروست نيه.

ده يهم: (وَالطُّمَأْنِينَةُ فِيهِ) خوراکرته له سوچه دا تا گرانی سرې نه گاته شوینی سوچه، پيغه مبرر ﷺ فهرموي ته: ﴿ثُمَّ اسْجُدْ حَتَّى تَطْمَئِنَّ سَاجِدًا﴾ رواه الشيخان، نينجا سوچه بيه و خوت ډاږگره له سوچه دا، يانزهم: (وَالْجُلُوسُ بَيْنَ السُّجُودَيْنِ) دانيشته له نيوان هردو سوچه کاند.

وَالطَّمَأْنِيَّةُ فِيهِ، وَالْجُلُوسُ الْأَخِيرُ، وَالتَّشَهُدُ فِيهِ، وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ فِيهِ،
وَالتَّسْلِيمَةُ الْأُولَى، وَنَبْئَةُ الْخُرُوجِ مِنَ الصَّلَاةِ، وَتَرْتِيبُ الْأَرْكَانِ عَلَى مَا ذَكَرْنَاهُ.

دوانزهم: (وَالطَّمَأْنِيَّةُ فِيهِ) خُطْبَاگرتنه له و دانیشتنه دا تا به ته‌واوی پشمتی راست
نه بیته‌وه و ده‌سته‌کانی له سه‌ر رانه‌کانی دانه‌نو په‌جهمی ه‌م‌ردو ده‌سته‌کانی له نزیک
نه ژوتیه‌کانی دانه‌نی، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ه‌رموویه‌تی: ﴿ثُمَّ ارْفَعْ حَتَّى تَطْمَنَ جَالِسًا﴾ رواه
الشیخان، دواي سوجه ه‌له‌سه‌وه تا به ته‌واوی دا نه‌نیشی.

سی‌زده‌م: (وَالْجُلُوسُ الْأَخِيرُ) دانیشتنه بـی ته‌حیاتی دوايی.
چوارده‌م: (وَالتَّشَهُدُ فِيهِ) خویندنی ته‌حیاتی دوايی به له و دانیشتنه دا:

جا نه‌مه‌ش ده‌ققی نه و ته‌حیاته‌یه که (ابن عباس) -خو‌الین بانی بن- له پیغه‌مبه‌ر ﷺ
گیراویه‌تی‌وه: ﴿التَّحِيَّاتُ الْمُبَارَكَاتُ الصَّلَوَاتُ الطَّيِّبَاتُ اللَّهُ، أَلَسَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ
وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، أَلَسَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ
وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ﴾ رواه مسلم.

پانزهم: (وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ) سه‌لاوات لیدانه له سه‌ر پیغه‌مبه‌ر ﷺ (فیه) له ته‌حیاتی
ناخیردا، جا به لای که می بلی: ﴿اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ﴾. به‌لام له دواي ته‌حیات-پیش
سه‌لامدانه‌وه- سوننه‌ته: به درئی سه‌لاوات لی‌دوا بلی: ﴿اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى
آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ، وَبَارَكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ
عَلَى إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ﴾ رواه مسلم عن ابی مسعود.

ه‌روه‌ما له پاش نه و سه‌لاوات-پیش سه‌لامدانه‌وه- سوننه‌ته نه‌م دوعایه بخوینئ:
﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ،
وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ﴾ رواه الشیخان.

شانزهم: (وَالتَّسْلِيمَةُ الْأُولَى) سه‌لامدانه‌وی یه‌که‌مه به لای راسته‌دا، چونکه پیغه‌مبه‌ر ﷺ
ه‌رموویه‌تی: ﴿تَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ وَتَحْلِيلُهَا السَّلَامُ﴾ رواه اصحاب السنن، دابه‌ستنی نویژ
(الله اکبر) گوته، وه‌ده‌رچوون له نویژ سه‌لامدانه‌ویه. واته: بلی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ
اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ).

حه‌فده‌هم: (وَنَبْئَةُ الْخُرُوجِ مِنَ الصَّلَاةِ) نیه‌تی ده‌رچوونه له نویژ، به‌لام ه‌رمووده‌ی
راست‌ر نه‌ویه: که نه و نیه‌ته پیویست نیه.

ه‌ژده‌هم: (وَتَرْتِيبُ الْأَرْكَانِ) پرزکردنی نه و هوکانه‌یه (عَلَى مَا ذَكَرْنَاهُ) به و شیوه‌یه‌ی
باسمان کرد: که له پیغه‌مبه‌ر ﷺ وه‌رگیراوه و ه‌رموویه‌تی: ﴿صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي
أُصَلِّي﴾ رواه البخاری، نویژ بکن به و شیوه‌یه‌ی منتان بینویه نویژم ده‌کرد.

وَسُنُّهَا قَبْلَ الدُّخُولِ فِيهَا شَيْئَانِ: الْأَذَانُ وَالْإِقَامَةُ،

جا نه گهر به پیچیه وانه ی نهو پریزه نویژی کرد: وهك به قه سدی سوجه پیتش پوكووع ببا، نهو نویژه كه ی تيك نه چن و نه بی دووباره ی بكاته وه.

به لام نه گهر- به قه سدی نه بو- به هه له سوجه ی پیتش پوكووع برد، یان ته حیاتی پیتش فاتحه خویند، نویژه كه ی تيك ناچن، به لام هه رچی له دوی پزیتیکدانه كه کردویه تی به بی سود نه پواو نه بی بگه ریته وه سر پریزه كه ی خوی، جا نه گهر هه نه هاته وه بی ری كه پریزی تيك دلو، تا گه یشته وه هه مان پوكن- كه نه یكروه- با هه ر به رده وام بی و نهو پوكنه له جنی نهكراوه كه نه ژمیردی، نهو ی به هه له ش کردبوی، دووباره نه یكاته وه، نینجا سوننه ته پیتش سه لامدانه وه سوجه ی سهو ببا.

﴿بَاسِی بَانْگَو نِیقَامَه ت﴾

(وَسُنُّهَا) سوننه ته كانی نویژ (قَبْلَ الدُّخُولِ فِيهَا) پیتش دابه ستنی نویژ (شَیْئَانِ) دوو شتن: سوننه تی یه كه م: (الْأَذَانُ) بانگدانه بۆ هه ر پیتنج نویژه فه رزه كان، جا به ته نهایی نویژ بكا، یان به جه ماعت، له چۆلی بی، یان له ناوه دانی، به و هه رجه ی كاتی نویژ هاتبی، پیغه مبه ر ﷺ فرموویه تی: ﴿إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤْذَن لَكُمْ أَحَدُكُمْ﴾ رواه الشیخان، كاتی نویژ بوو، با یه كيك له ئیوه بۆتان بانگ بدا.

جا بزانه: له بهر نهو چه دیسه چه ند زانایه كه فرموویانه: بانگ (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) یه، واته: له هه ر دئییه كنو له هه ر گه ره كيك نه بی بانگ بدری، نه گهر نا: هه موویان تاوانبار نه بن، وه نه بی بانگیژه كه پیاو بی و موسولمان بی و پووی له قیبله بی و به پیوه بی.

نه مهش ده قی بانگه، كه له پیغه مبه ر ﷺ پیمان گه یشته و: ﴿اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ...﴾ (فَإِنْ كَانَ صَلَاةُ الصُّبْحِ) واته: نه گهر بانگه كه بۆ نویژی به یانی بوو ﴿قُلْتُ﴾ له دوی (حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ) بلی: ﴿الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ الثَّوْمِ الصَّلَاةُ خَيْرٌ مِنَ الثَّوْمِ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ رواه اصحاب السنن عن ابی محذور.

سوننه تی دووهم: (وَالْإِقَامَةُ) نِیقَامَه تکرده بۆ هه ر پیتنج فه رزه كان: جا به ته نهایی نویژ بكا، یان به جه ماعت، پیتش دابه ستنی نویژ پووی له قیبله بكاو به م ووشانه نِیقَامَه تی نویژ بكا: ﴿اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، أَشْهَدُ أَنْ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ، حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، قَدْ قَامَتِ الصَّلَاةُ، اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ رواه اصحاب السنن عن عبدالله بن زید الانصاري.

وَبَعْدَ الدُّخُولِ فِيهَا شَيْئَانِ: اَلتَّشَهُدُ اَلْأَوَّلُ، وَالْقُنُوتُ فِي الصُّبْحِ،

﴿بَاسِیْ وَهَلَامْدَانِ هُوَ بَانِگ﴾

هر که سیک گویى له بانگ، یان له نیقامت بوو، سوننه ته نه ویش وه کو بانگدهر ووشه کان بلی، به لام له کاتى ﴿حَيَّ عَلَى الصَّلَاةِ، حَيَّ عَلَى الْفَلَاحِ﴾ بلی: ﴿لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ﴾ رواء مسلم.

هر ودها له دواى بانگو له دواى نیقامت سوننه ته بانگدهر و نه وى گویى لی بده: سه لاوات لی بدهن، پیته مبر ﷺ فرمویه تی: ﴿إِذَا سَمِعْتُمُ النِّدَاءَ فَقُولُوا مِثْلَ مَا يَقُولُ الْمُؤَذِّنُ، ثُمَّ صَلُّوا عَلَيَّ، فَإِنَّهُ مَنْ صَلَّى عَلَيَّ صَلَاةَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ بِهَا عَشْرًا﴾ رواء مسلم واصحاب السنن، کاتى گویتان له بانگه وازی نویژ بوو- واته: بانگو نیقامت- نیویش وه کو بانگدهر که ووشه کان بلین، نینجا له دواى دا سه لاوام له سهر لی بدهن، چونکه هر که سیک یه که سه لاوام له سهر لی بدها، خواى گه وده ده په حمه تی به سهر دا نه بارینى.

هر ودها له دواى بانگو له دواى نیقامت سوننه ته بلی: ﴿اَللّٰهُمَّ رَبُّ هَذِهِ الدُّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ اَنْتَ مُحَمَّدٌ اَلْوَسِيْلَةُ وَالْفَضِيْلَةُ وَاَبْعَثْهُ مَقَامًا مَّخْمُودًا الَّذِی وَعَدْتَهُ﴾ رواء البخارى. ﴿وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ: اَلَهُ كَانَ- إِذَا سَمِعَ الْمُؤَذِّنُ يُقِيمُ الصَّلَاةَ- يَقُولُ: (اَللّٰهُمَّ رَبُّ هَذِهِ الدُّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَآلِهِ سَوْلَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ)﴾ رواء ابن السنن، واته: که (ابوهریره) گویى له نیقامه تی نویژ نه بو بهم ووشانه ی پرابردو سه لاواتى لی ته دلو دوعاى بى پیته مبر ﷺ نه کرد.

﴿بَاسِیْ قُونُوْتُو، سُونْنَه ته کانی تری ناو نویژ﴾

نینجا که نیقامت ته واولو بوو هله سستی و نویژ داته به سستی، جا (وَبَعْدَ الدُّخُولِ فِيهَا) نه و سوننه تانه ی به شیکن له نویژو له پاش ده ست پیکردنى نویژن (شَیْئَانِ) دوو سوننه تن: سوننه تی یه که م: (اَلتَّشَهُدُ اَلْأَوَّلُ) ته حیاتی یه که م تا نه گاته (اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ) ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُجَيْتَةَ رَضِيَ عَنْهُ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ مِنْ اثْنَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ لَمْ يَجْلِسْ بَيْنَهُمَا، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ﴾ رواء الشیخان، پیته مبر ﷺ دوو په که م تی نویژى نیوهری کردن و بى ته حیاتی یه که م دانه نیشتو هله ساوه، نینجا که نویژى ته واولو کرد، دوو سوجه ی سه هووى بردن و سه لامى دلوه.

سوننه تی دووهم: (وَالْقُنُوتُ) خویندنى (قونووتو) له سى شویندا: یه که م: (فِی الصُّبْحِ) له نویژى سبه یناندا که له پوکووى ناخبرى هله ساوه له دواى (سَمِعَ اللَّهُ- تَا- لَكَ الْحَمْدُ)، ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ عَنْهُ: مَا زَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَقْنُتُ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى يَفَارِقَ الدُّنْيَا﴾ رواء الدارقطنى والحاكم، پیته مبر ﷺ به رده وام له نویژى سبه یناندا قونووتى نه خویند تا وه فاتى کرد.

وَفِي الْوُثْرِ فِي النِّصْفِ الثَّانِي مِنْ رَمَضَانَ. وَهِيَئَاتُهَا خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً: رَفَعَ الْيَدَيْنِ

دووه: نه گهر به لایه ک هاته سر موسولمانان، سوننه ته له هر پینچ فه پزه کاندای پاش
مه لسانه وه له پوکووی ناخیر: قونوت بخویند ری ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ لَا يَقْنُتُ إِلَّا إِذَا دَعَا لِقَوْمٍ أَوْ دَعَا عَلَى قَوْمٍ﴾ صححه ابن خزيمة، پیغه مبه ر ﷺ له مه موو
نویزه فه پزه کاندای قونوتی نه نه خویند، مه گهر دوعای بؤ چه وساوان کردبای، یان دوعای له
سته مکاران کردبای. واته: تنها نه و کاته قونوتی نه خویند.

سینیم: (وَفِي الْوُثْرِ) له نویژی (وَتَرَدَا) که له پوکووی ناخیری مه لساوه - قونوت
سوننه ته (فِي النِّصْفِ الثَّانِي) له نیوهی دووه مدا (مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ) له مانگی په مه ران،
جیاوازی نیه: ته راویحی کردبی، یان نا.

﴿لَنَا كَادَارِي﴾: مه ندیک له زانایانی ثابینی فهرموویانه: بهرده وام قونوت له نویژی (وَتَرَدَا)
سوننه ته.

جا بزانه: له مه موو ووشه کانی قونوت خیرتر نه مه یه: ﴿عَنْ الْحَسَنِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: عَلَّمَنِي
النَّبِيُّ ﷺ كَلِمَاتٍ أَقُولُهَا فِي قُنُوتِ الْوُثْرِ﴾ حه زرده تی (حسن) کوپی نیامی (علی) حه ای مه
فهرموویه تی: پیغه مبه ر ﷺ چهند ووشه یه کی فیر کردم که له قونوتی (وَتَرَدَا) بیان خوینم،
که نه مه یه: ﴿اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ، وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ، وَكُوْنْ لِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ،
وَبَارِكْ لِي فِيمَا أَعْطَيْتَ، وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ، فَإِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يَقْضِي عَلَيْكَ، وَإِلَهُ
لَا يَذِلُّ مَنْ وَالَيْتَ، وَلَا يَعْزُ مَنْ عَادَيْتَ، تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَكَعَالَيْتَ، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ
مُحَمَّدٍ ﷺ﴾ رواه البيهقي والترمذي والنسائي.

مه روه ما سوننه ته پیش سه لاوات لیدان له دواي (وَكَعَالَيْتَ) بلی: ﴿فَلَلِكَ الْحَمْدُ عَلَى
مَا قَضَيْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأُغْوِبُ إِلَيْكَ﴾.

مه روه ما سوننه ته: مه روه ده سته کانی به رز بکاته وه، وه نه گهر نیام بوو، ده نگی به رز
بکاته وه، له جیاتی تاک، بیکا به کومه ل، واته: بلی: (إِهْدِنَا، عَافِنَا، تَوَلَّنَا، بَارِكْ لَنَا، قِنَا).
وه نه گهر مه نوم بوو، بلی: (أَمِينَ). وه جیاوازی قونوتی سبه یه نه به لاو وه تر نیه.
جا بزانه: له جیاتی قونوت، یان له دواي قونوت هر دوعایه کی تر بخوین، هر دروسته.

﴿سوننه ته کانی ناو نویژ﴾

(وَهِيَئَاتُهَا) نه و سوننه تانه ی به شیک نینه له نویژ، به لام نویژیان پی جوان نه بی
(خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً) پانزه نه:

یه کم: (رَفَعَ الْيَدَيْنِ) به رز کردنه وه ی مه روه ده سته کانه تا سهری په نجه کانیان
نه گاته به رانبر سهر وه ی گوی یه کانی، له په ده سستی به رانبر شانه کانی نه بی:

عِنْدَ تَكْبِيرَةِ الْإِحْرَامِ وَعِنْدَ الرُّكُوعِ وَالرَّفْعِ مِنْهُ، وَوَضَعَ الْيَمِينَ عَلَى الشَّامِلِ،
وَالْتَوَّجَهُ، وَالْإِسْتِعَاذَةَ، وَالْجَهْرَ فِي مَوْضِعِهِ،

(عِنْدَ تَكْبِيرَةِ الْإِحْرَامِ) له کاتی گوئنی (الله اکبر)ی نویزدابہستن و (وَعِنْدَ الرُّكُوعِ) له کاتی
چوونه پوکووع و (وَالرَّفْعِ مِنْهُ) له کاتی هه لسانه وه له پوکووع، هه روه ها له کاتی هه لسانه وه
له ته حیاتی به که م بۆ فاتیه سی یه م ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ إِفْتَحَ
التَّكْبِيرَ لِلصَّلَاةِ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ حِينَ يُكَبِّرُ حَتَّى يَجْعَلَهُمَا حَذْوَ مَنْكِبَيْهِ، وَإِذَا كَبَّرَ لِلرُّكُوعِ فَعَلَ
مِثْلَهُ، وَإِذَا قَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ فَعَلَ مِثْلَهُ، وَإِذَا قَامَ مِنَ الرُّكْعَتَيْنِ رَفَعَ يَدَيْهِ﴾ روه
الشیخان، (ابن عمر) -خوایان هانی بن- فرموی: پیغمبرم ﷺ بینی له کاتی (الله اکبر)ی
نویزدابہستن هه روه دهسته کانی بهرز ده کردنه وه تا به رانبه ری شانہ کانی ده بونو، کاتی
چووه پوکووع هه ر بهو شیوه یه دهستی بهرز کردنه وه، کاتی هه لساوه له پوکووع هه ر بهو
شیوه یه دهستی بهرز کردنه وه، کاتی له ته حیات هه لساوه بۆ په کهمتی سی یه م هه روه
دهستی بهو شیوه یه بهرز کردنه وه.

دووه م: (وَوَضَعَ الْيَمِينَ عَلَى الشَّامِلِ) دانانی دهستی راسته یه له سه ر دهستی چه په، له
کاتی فاتیه خویندن له پشتی ناوک له ژیر سینگی ﴿عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: وَضَعَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَدَهُ الْيُمْنَى عَلَى ظَهْرِ كَفِّهِ الْيُسْرَى وَالرُّسُفِ وَالسَّاعِدِ﴾ روه ابوداود
والنسائی، پیغمبرم ﷺ دهستی راسته ی دانا سه ر پشته دهستی چه په ی له که ل جومگی
دهستی له که ل به شیکی باسکی.

سی یه م: (وَالْتَوَّجَهُ) خویندنی دوعای (ته وه ججوه) به نهی نی له دوا ی (الله اکبر)ی نویژ
دابهستن ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا قَامَ إِلَى الصَّلَاةِ كَبَّرَ، ثُمَّ قَالَ: ﴿
پیغمبرم ﷺ که بۆ نویژ هه لسه ستا به (الله اکبر) نویژی دانه به ست، ئینجا نه م دوعایه ی
نه خویند: ﴿وَجْهَتْ وَجْهِي لِلَّذِي فَطَرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ حَنِيفاً مُسْلِماً وَمَا أُنَا مِنَ
الْمُشْرِكِينَ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ لَا شَرِيكَ لَهُ وَبِسْمِكَ
أَمَرْتُ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ روه مسلم.

چواره م: (وَالْإِسْتِعَاذَةَ) گوئنی (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ) به نهی نی، پیش دهست
پیکردنی (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ) له هه موو په کهمتیکدا، خوا ی که وره فرمویه تی:
﴿فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ﴾ کاتی ویستت قورئان بخوینی
داوا له خوا بکه بتپاریزی له شهیتانی تیهه لدرلو.

پینجه م: (وَالْجَهْرُ) به دهنگ خویندنی فاتیه و سوپه تی دوا ی فاتیه یه (فی مَوْضِعِهِ) له و
شوینه ی ناشکرای بۆ داندراوه: که نویژی به یانی و جومعه و په کهمتی به که م دوه می

عیشاو مه غریب و مه ردو جه ژنه کان و مانگگیران و ته پوویح و هتری پره مه زانه، به و مه رجی - له وانه دا - مه موموم نه بن.

(وَالْإِسْرَارُ فِي مَوْضِعِهِ) مهروه ها به نهیڼی خویندنه له و شویننه نهیڼی بقی داندراوه: که پره واتیبی هر پینج نویژه کان و نویژی نیوه پو و عسرو پره که تی سنیهم و چواره می مه غریب و عیشایه. جا بزانه: له م پینجه مه دا جیاوازی نیام و نویژکری به ته نهایی نیه.

شه شهم: (وَالْتَّائِمِينَ) گوتهی (آمین) له دواى فاتحه، جا به ته نهایی بن، یان به جه ماعت **﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَمَّنَ الْإِمَامُ فَأَمَّنُوا، فَإِنَّهُ مِنْ وَاقِفٍ تَأْمِينُهُ تَأْمِينُ الْمَلَائِكَةِ غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾** رواه الشيخان، پیغه مبر **﴿فهرموی: کاتنی نیام گوتهی: (آمین). نیوهش بلین: (آمین). چونکه هر که سیک (آمین) گوته که ی له گال (آمین) گوتهی مه لاتیکه تان پیک بکوی، خوی گوره له گونامی پربروی خوش نه بن.**

حه فته م: (وَقِرَاءَةُ السُّورَةِ) خویندنی سوپه تیکه (بَعْدَ الْفَاتِحَةِ) له پاش خویندنی فاتحه له پره که تی به که م دووم، جا بزانه: له جیاتی سوپه ت دروسته نایه تیکی قورپان بخوینن، به لام سوپه تیکی ته واول له نایه تیکی به نه اندازه ی خوی خیرتره.

جا نه که سوپه تی نه خویند، لای که می سنی نایه ت بخوینن **﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ثَلَاثُ آيَاتٍ يَقْرَأُ بِهِنَّ أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثِ خَلَفَاتٍ عِظَامِ سِمَانٍ﴾** رواه مسلم، پیغه مبر **﴿فهرموی: سنی نایه تی قورپان به کیکتان له نویژدا بیان خوینن له پاش فاتحه، خیری زودتره له سنی ووشتری ناوسی گوره و قهلو.**

به لام نه که مه موموم گوتهی له سوپه ت خویندنی نیام بوو، نه بی گوتهی لیگری و نابی سوپه ت بخوینن **﴿عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَعَلَّكُمْ تَقْرَأُونَ خَلْفَ إِمَامِكُمْ؟ قُلْنَا: نَعَمْ. قَالَ: لَا تَفْعَلُوا إِلَّا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ فَإِنَّهُ لَا صَلَاةَ لِمَنْ لَمْ يَقْرَأْ بِهَا﴾** رواه اصحاب السنن، پیغه مبر **﴿فهرموی: وایاره نیوه له نویژی به جه ماعت له دواى نیام قورپان نه خوینن؟ گوتان: به لی نهیوینن، پیغه مبر **﴿فهرموی: وایاره که جه فاتحه هیچی تر مه خوینن، چونکه هر که سیک فاتحه نه خوینن نویژی دروست نیه.****

جا نه که نویژه که نهیڼی بوو، یان گوتهی له خویندنی نیام نه بو، نه وکاته با بیخوینن. **﴿ناگاداری﴾**: خویندنی نایه ت، یان سوپه تی پاش فاتحه سوننه ته: له سر پیزی قورپان بن، سوننه ته: پره که تی به که م له پره که تی دووم ریژتر بن، سوننه ته: نیام ماوه یه که به بن دهنگی قورپان له دواى فاتحه بخوینن؟ بقی نه وهی مه موموم کانیش فاتحه ی خویان بخوینن.

والتَّكْبِيرَاتُ عِنْدَ الْخَفْضِ وَالرَّفْعِ، وَقَوْلُ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ،
وَالْتَسْبِيحُ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، وَوَضْعُ الْيَدَيْنِ عَلَى الْفَخْذَيْنِ فِي الْجُلُوسِ:
يَسْطُ الْيُسْرَى وَيَقْبِضُ الْيُمْنَى إِلَّا الْمُسَبِّحَةَ فَإِنَّهُ يُشِيرُ بِهَا مُتَشَهِّدًا،

ههشتهم: (والتَّكْبِيرَاتُ) (الله أكبر) گوته (عِنْدَ الْخَفْضِ) کاتی هاتنه خوار بؤ پوکووع و
سجوده (وَالرَّفْعِ) ههروهه کاتی ههلسانهوه له سجوده و تہیات ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ ﷺ﴾: كَانَ
رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَكْبِرُ فِي كُلِّ خَفْضٍ وَرَفْعٍ وَقِيَامٍ وَقُعُودٍ ﴿رواه الترمذي، پیغه مبرر﴾
نه یگوت: (الله أكبر)، بؤ گشت هاتنه خوارهوه وههلسانهوه و پارهستان و دانیشتن.

نویهم: (وَقَوْلُ) کاتی له پوکووع ههلساوه بلی: ﴿سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ﴾
رواه الشیخان، جا بزافه: نیعام به ناشکرا (سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ) نه لئی، نه وهی تریش به
نه یئنی نه لئی، هه م سوننه ته له پاش (رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ) بلی: ﴿حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ مِلْءُ
السَّمَوَاتِ وَمِلْءُ الْأَرْضِ وَمِلْءُ مَا بَيْنَهُمَا وَمِلْءُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ﴾ رواه مسلم.

دهیهم و، یازدهم: (وَالْتَسْبِيحُ) ته سبیحات کردنه (فِي الرُّكُوعِ) له پوکووعدا، وهک سنی جار
بلی: ﴿سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ﴾. هه م (وَالسُّجُودِ) له سجوده شدا سنی جار بلی: ﴿سُبْحَانَ رَبِّيَ
الْأَعْلَى﴾. رواه الترمذي، ههروهه له دانیشتنی نیوان ههردو سجوده دا سوننه ته بلی:

﴿اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاهْدِنِي وَأَرْزُقْنِي﴾ رواه ابوداود و صححه الحاكم.

دوازدهم: (وَوَضْعُ الْيَدَيْنِ) دانانی ههردو دهسته کانه (عَلَى الْفَخْذَيْنِ) له سه ههردو
پانه کانی (فِي الْجُلُوسِ) له دانیشتنی نیوان ههردو سجوده و هه م له تہیات هه کانداهه به م
شویه: (يَسْطُ الْيُسْرَى) په نهجه کانی دهستی چه پی دریژ بکاته نزیک نه ژتویه کانی
(وَيَقْبِضُ الْيُمْنَى) په نهجه کانی دهستی راستی بنوقیئنی (إِلَّا الْمُسَبِّحَةَ) ته نها په نهجهی شاده
نه نوقیئنی (فَإِنَّهُ) په نهجهی شاده (يُشِيرُ بِهَا) ناماژهی پی نه کا (مُتَشَهِّدًا) له کاتی شاده
هیتان، که گوئی: (إِلَّا اللَّهَ) به رزی نه کاته وه، به لام نایجولینتی ﴿عَنْ ابْنِ الزُّبَيْرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا:
أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يُشِيرُ بِالسَّبَابَةِ وَلَا يَحْرُكُهَا﴾ رواه احمد و ابوداود و النسائی،
پیغه مبرر﴾ به په نهجهی شاده ناماژهی نه کردو نه یئنه جولاند.

نیجنا تا کرتایی ته حیات دایمانیته وه په نهجهی گه ورده شی پیوه نه لکیتنی ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا جَلَسَ فِي الصَّلَاةِ وَضَعَ كَفَّهُ الْيُمْنَى عَلَى فَخْذِهِ الْيُمْنَى،
وَقَبَضَ أَصَابِعَهُ كُلَّهَا وَأَشَارَ بِأَصْبَعِهِ الَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ، وَوَضَعَ كَفَّهُ الْيُسْرَى عَلَى فَخْذِهِ
الْيُسْرَى﴾ رواه مسلم، که پیغه مبرر﴾ بؤ ته حیاتنی نویژ دانه نیشت، دهستی راستی له
سهه رانی راستی دانه ناو هه موو په نهجه کانی نه نوقاندن و ناماژهی بهو په نهجهی نه کرد که
له لای په نهجهی گه ورده یه، وه دهستی چه پی دانه نا سهه رانی چه پی.

وَالْإِفْتِرَاشُ فِي جَمِيعِ الْجَلَسَاتِ، وَالتَّوَرُّكُ فِي الْجَلْسَةِ الْآخِرَةِ، وَالتَّسْلِيمَةُ الثَّانِيَةُ.

سيزدهم: (وَالْإِفْتِرَاشُ) دانیشتنه له سر قاجی چه په (فِي جَمِيعِ الْجَلَسَاتِ) له هه موو دانیشتنه کانی نئون سوجه کانو له ته حیاته کاند- جگه له ته حیاتی ناخیر- واته: له سر گوزینگی قاجی چه په دانه نیشی و قاجی راسته ی له سر په نجه کان دانه چه قیتی. چواردم: (وَالْتَّوَرُّكُ) دانانی نهرمه ی پانیته ی له سر زهمین (فِي الْجَلْسَةِ الْآخِرَةِ) له و دانیشتنه ی سه لامدانه وه ی به نوادا دی، واته: قاجی راسته ی دانه چه قیتی و قاجی چه په ی به لای راسته ی دا نه باته دهره وه و نهرمه پانه که ی چه په ی نه لکینی به زهمین ﴿عَنْ أَبِي حُمَيْدٍ السَّاعِدِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي صِفَةِ صَلَاةِ النَّبِيِّ ﷺ: إِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَتَيْنِ جَلَسَ عَلَى رِجْلِهِ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْيُمْنَى، وَإِذَا جَلَسَ فِي الرَّكْعَةِ الْآخِرَةِ قَدَّمَ رِجْلَهُ الْيُسْرَى وَنَصَبَ الْأُخْرَى وَقَعَدَ عَلَى مَقْعَدَتِهِ﴾ رواد البخاری، پیغه مبرر ﷺ که دوو رکعه تی تهلوه نه کردن، بقو ته حیاتی به که له سر قاجی چه په ی دانه نیشی و قاجی راسته ی دانه چه قاند، که بقو ته حیاتی دوابی دانه نیشی، قاجی چه په ی نه خسته پیش قاجی راسته ی و قاجی راسته ی دانه چه قاندو له سر نهرمه ی پانی دانه نیشی.

پانزهم: (وَالْتَّسْلِيمَةُ الثَّانِيَةُ) سه لامدانه وه ی دوو هه ﴿عَنْ وَائِلِ بْنِ حُجْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، وَعَنْ شِمَالِهِ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ﴾ رواد ابوداود، پیغه مبرر ﷺ سه لامی به که می به لای راسته دا نه داوه و سه لامی دوو هه ی به لای چه په دا نه داوه، له سه لامدانه وه دا نه یگوت: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ).

﴿بِاسْمِ اللَّهِ وَزِيكْرَانِهِ لَه پيش نويژو له دواي نويژو نه گوترين﴾

۱- زیکری پیش نويژو کان ﴿عَنْ أُمِّ رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَلْهَى قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ دُلَّنِي عَلَى عَمَلٍ يَأْجُرُنِي اللَّهُ تَعَالَى عَلَيْهِ، قَالَ ﷺ: يَا أُمُّ رَافِعٍ إِذَا قُمْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَسَبِّحِ اللَّهَ تَعَالَى عَشْرًا، وَهَلِّلِيهِ عَشْرًا، وَاحْمَدِيهِ عَشْرًا، وَكَبِّرِيهِ عَشْرًا، وَاسْتَغْفِرِيهِ عَشْرًا﴾ رواد ابن السنن، نه ی پیغه مبرری خوا، زیکریکم پی بلئی که به گوتنی پاداشتم بدریتی له لای خوا ی که وره، پیغه مبریش ﷺ فهرمووی: نه ی (دایکی پرافیع)، کاتی ویستت هه لسی نويژو بکه ی، ده جار بلئی: (سُبْحَانَ اللَّهِ)، ده جار بلئی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)، ده جار بلئی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ)، ده جار بلئی: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، ده جار بلئی: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ).

۲- ﴿زیکری دواي نويژو به یانی و مه غریب به تاییه تی﴾

که سه سلامت داوه له و دوو نويژو، پیش نه وه ی له شوینی خوت لابی و پیش هه موو قسه یه که ده جار بلئی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، يُخِصِّي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ رواهما الترمذی عن ابی نذر و عمارة.

تینجا سنی جار بلی: ﴿رَضِينَا بِاللَّهِ رَبًّا، وَبِالْإِسْلَامِ دِينًا، وَبِمُحَمَّدٍ ﷺ رَسُولًا﴾ رواه اصحاب السنن. تینجا هفت جار بلی: ﴿اللَّهُمَّ أَجْرُنِي مِنَ النَّارِ﴾ رواه ابوداود.

۳- ﴿زیکری هر پینج نویژ مکان به گشتی﴾

یه کهم: ﴿عَنْ ثَوْبَانَ ﷺ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا الصَّرَفَ مِنْ صَلَاتِهِ اسْتَغْفَرَ اللَّهَ ثَلَاثًا، فَقَالَ: ﴿كَاتِي بِتَغَمْبِيرٍ ﷺ سَلَامِي نَهْدَاوَه لَه نَوِيزْ، سَنِي جَار نَه يَفَرَمُو: (اسْتَغْفِرُ اللَّهَ)، تِينْجَا نَه يَفَرَمُو: ﴿اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ، وَمِنْكَ السَّلَامُ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ رواه مسلم.

دوهم: نایه تلکورسی ﴿عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ ذَهَرَ كُلَّ صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ لَمْ يَمْتَنِعْهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ إِلَّا الْمَوْتُ﴾ صححه ابن حبان، پیتغه مبه ر ﷺ فه رموی: هر که سیک دوی هه موو نویژکی فه پز نایه تلکورسی بخوینی، هیچ شتی ریگی به هه شتی لی تاگری ته نها نه مردنی ریگی نادا.

سنی یه: پیتغه مبه ر ﷺ دوی نویژ نه یه رموو: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ﴾ رواه الشيخان.

چوارهم: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ سَبَّحَ ذَهْرَ كُلِّ صَلَاةٍ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَحَمِدَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَكَبَّرَ اللَّهَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، فَلِكُ تِسْعٍ وَتِسْعُونَ﴾ پیتغه مبه ر ﷺ فه رموی: هر که سیک له دوی هه موو نویژتک سی و سنی جار بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ)، سی و سنی جار بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ)، سی و سنی جار بلی: (اللَّهُ أَكْبَرُ)، نه وه نه کاته نه وه د و نو، وهک ژماره ی ناوه پیروژه کانی خوی که وره ﴿وَقَالَ تَمَامَ الْمَاءِ﴾ تینجا بۆ ته واوکردنی ژماره سه د، جاریتک بلی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾، به گوتهی نه و زیکرانه ﴿غُفِرَتْ خَطَايَاهُ وَلَوْ كَانَ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ﴾ رواه مسلم، خوی که وره له گونا هه کانی خویش نه بین، هر چه ند وه که فی ده ریا زود بن. پینجهم: ده جار بلی: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾ رواه الترمذي.

شه شهم: ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَفَعَ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ - حِينَ يَنْصَرِفُ النَّاسُ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ - كَانَ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ﴾ رواه الشيخان، واته: دهنگ هه لیثان به و زیکره ی دوی نویژه واجبه کان - که نویژ نه کرا - له سه رده می پیتغه مبه ردا ﷺ هه بوو.

نیامی (الشافعی) نه فه رموی: نه گهر نیام نه یویست لی فی ره زیکر بین، با دهنگ هه لیثی تا نه زانی: لی فی زبون، تینجا دهنگی نرم نه کاته وه.

(فَصَلِّ) وَالْمَرْأَةُ تُخَالِفُ الرَّجُلَ فِي خَمْسَةِ أَشْيَاءَ: فَالرَّجُلُ يُجَالِي مِرْقَبِيهِ عَنْ جَنَّتِيهِ، وَيَقِلُّ بَطْنُهُ عَنْ فَخْذِيهِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ، وَيَجْهَرُ فِي مَوْضِعِ الْجَهْرِ، وَإِذَا نَابَهُ شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ سَبَّحَ،

﴿دوعا كردن له دواى نويژمکان﴾

﴿عَنْ أَبِي أَمَامَةَ ۞﴾: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ۞ أَيُّ الدُّعَاءِ أَسْمَعُ؟ قَالَ: جَوْفَ اللَّيْلِ الْآخِرِ، وَذُبُرَ الصَّلَوَاتِ الْمَكْتُوبَاتِ ۞ رواه الترمذي، پرسپار له پیغمبر ۞ کرا: نایا کام دوعا زوتر قبول نه بئ؟ فرموی: له ناوهدی کوتای شه و له دواى نويژه واجبه کان. ٲینجا بزانه: (أَلْحَمْدُ لِلَّهِ) سە لاوات لیدان پیش دوعا کردن سوننه ته ﴿عَنْ فَضَالَةَ ۞﴾: دَخَلَ رَجُلٌ فَصَلَّى فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي. فَقَالَ النَّبِيُّ ۞: عَجَلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي، إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ، فَاحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَفْهَلُ، وَصَلِّ عَلَيَّ، ثُمَّ اذْعُهُ ۞ رواه الترمذي، پیاویک هاته مزگوت نويژی کرد، ٲینجا دوعای کردو گوتی: خوايه لیم خویش ببو په حمم پئ بکه. ٲینجا پیغمبر ۞ فرموی: په لت کرد نهی نويژکر، هه کاتى نويژت کرد، ٲینجا دانیشتی، سوپاسی خوا بکه بهو جوړه ی شایانی گه وره بیه تی، واته: بلی: (أَلْحَمْدُ لِلَّهِ)، وه سە لاوات له سه ر من لی بده، ٲینجا دوعا بکه.

﴿فَصَلِّ: له باسی جیاوازی پیاو و ناهرت له نويژدا﴾

(وَالْمَرْأَةُ) نَاهِرَتْ (تُخَالِفُ الرَّجُلَ) جیاوازه له نیرینه، کاتى نويژکردن (فِي خَمْسَةِ أَشْيَاءَ) له پینج شتدا یه کهم: (فَالرَّجُلُ) هه رجی نیرینه بئ (يُجَالِي) سوننه ته دوور بخاته وه (مِرْقَبِيهِ) هه ربوو نه نیشکه کانی (عَنْ جَنَّتِيهِ) له هه ربوو ته نیشته کانی. دووهم: (وَيَقِلُّ بَطْنُهُ) زکی خوئی بهرز بکاته وه (عَنْ فَخْذِيهِ) له هه ربوو پانه کانی، هه روها نه ژتویه کانی به قد یه بکست لیك دوور بخاته وه (فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ) له کاتى ړوکو و سوجود وه ها نه کا ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُجَيْنَةَ ۞﴾: كَانَ النَّبِيُّ ۞ إِذَا صَلَّى فَرَجَ بَيْنَ يَدَيْهِ حَتَّى يَبْدُوَ بَيَاضُ إِبْطَيْهِ ۞ رواه الشيخان، کاتى پیغمبر ۞ نويژی نه کردو سوجده ی نه برد، دهسته کانی نه وه نده له ته نیشته کانی دوور نه خستنه وه: تا سپیایى بن هه نگلی دهر نه کهوت. ﴿وَعَنْ أَنَسٍ ۞﴾: قَالَ النَّبِيُّ ۞: اِعْتَدِلُوا فِي السُّجُودِ وَلَا تَبْسُطُوا أَحَدَكُمْ فِرَاعِيهِ إِبْصَاطَ الْكَلْبِ ۞ رواه الشيخان، پیغمبر ۞ فرموی: خوٲان پاست بکه نه له سوجده دا، وه ک سهگ باسکٲان دامه نینه سه ر زه مین.

سئ یه م: (وَيَجْهَرُ) پیاو به دهنگ بخوینئ (فِي مَوْضِعِ الْجَهْرِ) له و کاتانه ی به دهنگ هه لیٲان نويژان تئ دا نه کرئ: که باسماٲ کردن له هه سلی پرابودا.

چوارهم: (وَإِذَا نَابَهُ شَيْءٌ) کاتى پیاو شٲیکى لیٲوونه دا (فِي الصَّلَاةِ) له ناو نويژدا: وه ک ناگادار کردنه وه ی نیمام، یان که سٲیکى تر (سَبَّحَ) سوننه ته بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ)،

وَعَوْرَةُ الرَّجُلِ مَا بَيْنَ سُرَّتِهِ وَرُكْبَتِهِ. وَالْمَرْأَةُ تَضُمُّ بَعْضَهَا إِلَى بَعْضٍ، وَتَخْفِضُ صَوْتَهَا بِحَضْرَةِ الرِّجَالِ الْأَجَانِبِ، وَإِذَا نَابَهَا شَيْءٌ فِي الصَّلَاةِ صَفَقَتْ، وَجَمِيعُ بَدَنِ الْحُرَّةِ عَوْرَةٌ إِلَّا وَجْهَهَا وَكَفَّيْهَا، وَالْأَمَةُ كَالرَّجُلِ.

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رضي الله عنه: عَنْ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله: مَنْ نَابَهُ شَيْءٌ فِي صَلَاتِهِ فَلْيُسَبِّحْ وَإِنَّمَا التَّصْفِيقُ لِلنِّسَاءِ رضي الله عنه رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، بِإِثْقَامِهِ رضي الله عنه فَهَرَمُوهُ: هَرَكَ سَيْكَ شَتِيكَ لِتُرْوَدَا لَهُ نَاوُ نُؤَيِّزُدَا: نَهَكَرَ بِيَاوُ بُو، بَا بَلَى: (سُبْحَانَ اللَّهِ)، بِهِ لَامُ بَا نَافَرَتْ جَهْلَهُ لِتُبْدَا، وَاتِهِ: بِهِرْهَدَهْ سَتِي پَاسْتِي لَه پِشْتِه دِه سَتِي جَه پِي بَدَا.

يُنَبِّهُهُم: (وَعَوْرَةُ الرَّجُلِ) عَوْرَتُهُ نَتِيرِنَه هَر جَه نَد مَنْدَالِيش بَيْنَ (مَا بَيْنَ سُرَّتِهِ وَرُكْبَتِهِ) نَتِيَان نَاوَكُو نَه ژتوبه تِي رضي الله عنه عَنْ جَابِرٍ رضي الله عنه: قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وآله: إِذَا كَانَ التُّوبُ وَاسْعَا فَاَلْتَحَفْ بِهِ - يَعْنِي فِي الصَّلَاةِ - وَإِنْ كَانَ ضَيِّقًا فَاتَّزَرَ بِهِ رضي الله عنه رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، بِإِثْقَامِهِ رضي الله عنه فَهَرَمُوهُ: نَهَكَرَ جَلَه كَت بَه رِين بُو، خَوْتِي لَه نَاوُ بِيِجَه، وَه نَهَكَرَ تَسَكُ بُو، وَهَك پِه شَتِه مَال لَای خَوَارِه وَه ی پِي دَابِیَوْشَه. وَاتِهِ: (لِزَلْ) بِهِ پِه شَتِه مَالِي نَتِيَان نَاوَكُو نَه ژتُو نَه گوتَرِي.

(وَالْمَرْأَةُ) بِهِ لَامُ نَافَرَتْ، وَاتِهِ: مَن بَيْنَه هَر جَه نَد مَنْدَالِيش بَيْنَ (تَضُمُّ بَعْضَهَا) نَه نَدَامَه كَانِي نَه لَكِنِّي (إِلَى بَعْضٍ) بِهِ نَه نَدَامَه كَانِي تَرِي، وَاتِهِ: نَه نِشَكَه كَانِي نَه لَكِنِّي بِهِ تَه نِشَتَه كَانِي وَه لَه پَوَكُوعُو سَوْجَدَه دَاوُ زَكِي نَه لَكِنِّي بِهِ پَانَه كَانِي وَه لَه كَاتِي سَوْجَدَه دَا، چُونَكِه وَه هَا بَاشَتَر دَانَه پُوشَرِي، وَه لَه حَه دِيسِيكِي بَيْنَ مِيزْدَا هَاتُو: رضي الله عنه عَنْ النَّبِيِّ صلى الله عليه وآله عَلَى أَمْرَاتَيْنِ لُصْلَيَانِ، فَقَالَ: إِذَا سَجَدْتُمَا فَضُمَّا بَعْضَ اللَّحْمِ إِلَى الْأَرْضِ، فَإِنَّ الْمَرْأَةَ لَيْسَتْ فِي ذَلِكَ كَالرَّجُلِ رضي الله عنه رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ وَابِيهَقِي مَرَسَلًا، بِإِثْقَامِهِ رضي الله عنه فَهَرَمُوهُ: كَاتِي سَوْجَدَه تَان بَرْد نَه خَتِيَك خَوْتَان بَلَكِنِّي بِهِ زَه مِين، نُؤَيِّزِيَان نَه كَرْد، فَهَرَمُوهُ: كَاتِي سَوْجَدَه تَان بَرْد نَه خَتِيَك خَوْتَان بَلَكِنِّي بِهِ زَه مِين، چُونَكِه لَه سَوْجَدَه دَا نَافَرَتْ وَهَك پِيَاوُ نِيَه.

(وَتَخْفِضُ صَوْتَهَا) هَر وَه هَا نَافَرَتْ دَه نَكِي خَوِي نَزَم نَه كَا (بِحَضْرَةِ الرِّجَالِ الْأَجَانِبِ) نَهَكَرَ پِيَاوِي بِيگَانَه گُوِي لَه دَه نَكِي نَه بُو، نَه وَهَك شَتِيكِي بَيْنَ شَعَرِي پَوُو بَدَا. (وَإِذَا نَابَهَا شَيْءٌ) نَهَكَرَ نَافَرَتْ شَتِيكِي لِتُرْوَدَا (فِي الصَّلَاةِ) لَه نَاوُ نُؤَيِّزُدَا (حَصَفَتْ) بَا جَه پِلَه لِتُبْدَا: بَعُو شِيَوَه ی بَاسْمَان كَرْد.

(وَجَمِيعُ بَدَنِ الْحُرَّةِ عَوْرَةٌ) هَه مَوُو لَاشَه ی نَافَرَتْ عَوْرَه تَه (إِلَّا وَجْهَهَا وَكَفَّيْهَا) تَه نَهَا پَوُو خَسَارُو لَه پِه دِه سَتِي لَه نُؤَيِّزُدَا عَوْرَه تَه نِيَه، خَوَا ی گَه وَرَه نَه فَهَرَمُوهُ: رضي الله عنه هُوَ لَا يُبْدِي زِيَّتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا رضي الله عنه وَاتِهِ: نَابِي نَافَرَه تَان جَوَانِي خَوِيَان بِهِ دَهَر بَخَن جَكِه لَو شُوِيَنَانَه ی لَه كَاتِي كَار كَرْدَن بِهِ دَهَر نَه كَه وَن: كَه تَه نَهَا لَه پِه دِه سَت و پَوُو خَسَارَه.

(وَالْأَمَةُ) (جَارِيَةٌ)، وَاتِهِ: كَوِيلَه ی مَن (كَالرَّجُلِ) وَهَكُو پِيَاوَه، وَاتِهِ: لَه نُؤَيِّزُدَا عَوْرَه تَه نَتِيَان نَاوَكُو نَه ژتوبه تِي.

(فَصَلِّ) وَالَّذِي يُبْطِلُ الصَّلَاةَ أَحَدَ عَشَرَ شَيْئًا: الْكَلَامُ الْغَمْدُ، وَالْعَمَلُ الْكَثِيرُ،
وَالْحَدَّثُ، وَحُدُوثُ النِّجَاسَةِ،

﴿ناگاداری﴾: نهو عهوپه تهی باسماں کرد عهوپه تی نویژ بوو، به لام بق ته ماشاگردنی
پیاوی بیتگانه، پووخسار و دهست و گشت نه ندانه کانی تری نافرهت عهوپه ته، جیاوازی
نافره تی نازاد و کویله نیه، ههروه که له (په پتوویکی ژن ماره گردن) دا باسی نه که یی، ان شاء الله تعالی.

﴿فَصَلِّ: له باسی نهو شتانه ی نویژ به تال نه که نهو﴾

(وَالَّذِي يُبْطِلُ الصَّلَاةَ) نهو شتانه ی نویژ به تال نه که نهو (أَحَدَ عَشَرَ شَيْئًا) یانزه شتن:
یه که م: (الْكَلَامُ الْغَمْدُ) قسه گردنی به قه سدی یه، هه چهنده ته نها نوو پیتیش بی: وه که
بلی: (نا)، یان (با)، یان (نه)، پیغه مبه رﷺ هه رموویه تی: ﴿إِنَّ هَذِهِ الصَّلَاةُ لَا يَصْلُحُ
فِيهَا شَيْءٌ مِنْ كَلَامِ النَّاسِ، إِلَّا مَا هُوَ التَّسْبِيحُ وَالتَّكْبِيرُ وَقِرَاءَةُ الْقُرْآنِ﴾ رواه مسلم،
ناگودجی له ناو نهو نویژه دا قسه ی ناده میزادان بکری، نه بی ته نها ته سبیحاتو ته کیرو
خویندنی قورنانی تی دا بکری.

به لام نه که ر به دهست خوی نه بو: ووشه یه که، یان نوو ووشه ی له دم ده رچون، یان له
به ر کۆکه، یان پیکه نین، یان گریان- که دهسته لاتی به سه ردا نه بی- نوو ووشه، یان
سی ی به دهمدا هاتن، به نه وانه نویژ به تال نابی.

دووم: (وَالْعَمَلُ الْكَثِيرُ) جموجولی زږه، بق وینه: نوو شاقاو، یان نوو جوله ی تر- به
هه نه ندانی که بی- به که م دانه ندی، به لام سی زږه و نویژ به تال نه که نهو نه که ر به
دوای یه کدا بن ﴿عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي وَهُوَ حَامِلٌ أَمَامَةً بَنَتْ
رَتْبًا، فَإِذَا سَجَدَ وَضَعَهَا وَإِذَا قَامَ حَمَلَهَا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ لهو کاته ی
نویژی نه کرد، کیژ له یه کی- که ناوی نومامه بو- هه لته گرت، جا کاتی سوجه دی نه برد
داینه نا، که هه لته ستاو هه لینه گرتوه. مه به ست نه ویه: نهو جوله یه ی پیغه مبه رﷺ
که م بوو، چونکه به دوا یه کدا نه کړوه.

سی یه م: (وَالْحَدَّثُ) بی ده ست نویژی یو نه ﴿عَنْ عَلِيِّ بْنِ طَلْحَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا فَسَأَ
أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ فَلْيَنْصَرِفْ وَلْيَتَوَضَّأْ وَلْيَعِدِ الصَّلَاةَ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه رﷺ
هه رمووی: کاتی یه کیکتان له ناو نویژ دا بایه کی لی ده رچوو، با به روا ده ست نویژ بشواته وه
نویژه که ش دو یاره بکاته وه.

چوارم: (وَحُدُوثُ النِّجَاسَةِ) په یدابوونی پیسی یه له جله کانی، یان له نه ندانه کانی، خوی
که وده هه رموویه تی: ﴿وَلْيَأْتِكُمْ فَطَهْرٌ﴾ جلویه رگی خۆت پاک بکه وه. ﴿وَعَنْ عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِمَرْأَةٍ: فَاغْسِلِي غُنْكَ اللَّثْمَ وَصَلِّي﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ
هه رمووی: نهو خوینه ی پړاوه ته جلویه رگت بیښوړه و نویژ بکه.

وَالْكَشَافُ الْعَوْرَةُ، وَتَغْيِيرُ النَّيَّةِ، وَاسْتِدْبَارُ الْقَبْلَةِ، وَالْأَكْلُ، وَ الشَّرْبُ، وَالْقَهْقَهَةُ، وَالرَّدَّةُ.

پیشجهم: (وَالْكَشَافُ الْعَوْرَةُ) دهرکه وتنی عورته، جا نه گهر زوو دایبپوشیتته وه، نویژی به تال نایب (بق به لکه: بگهرتیه بق مهرجه کانی نویژ).

﴿ناگاداری﴾: نه گهر پیاو، یان شافرت هیچیان دهست نه کورت عورته تی خویان پی دایبوشن، واجبه: نویژه که یان بکن و دو یاره کردنه وه ی ناوی.

شه شه م: (وَتَغْيِيرُ النَّيَّةِ) گهرینی نیه تی نه م نویژه یه بق نویژی کی تر، واته: نه و نویژه ی نیه تی له ناودا گهریوه له گه ل نه و نویژه ی نیه تی بق هیئاوه، هه ردوکیان به تال نه بن، چونکه هه ردوکیان ناته واو ن.

حه فته م: (وَاسْتِدْبَارُ الْقَبْلَةِ) لادانه له ناستی قیبله، جا نه گهر ماوه که کم بو و زوو گه پلوه لای قیبله، نه وه نویژه که ی به تال نایب، به لام نه گهر ماوه که زور بوو، نویژه که ی به تال نه بن.

﴿ناگاداری﴾: نه و کاتانه ی و از هیئان له قیبله نویژ به تال ناکا، له مهرجه کانی نویژدا باسمان کردن.

هه شته م: (وَالْأَكْلُ) خواردنه به قه سدی، هه رچه ند که میش بی.

نویه م: (وَالشَّرْبُ) خواردنه وه یه به قه سدی، هه رچه ند که میش بی. ئینجا بزانه: نه گهر شتیکی شیرنی خوارد، ئینجا له ناو نویژدا شیرینی که ی قوتدا، نویژه که ی به تال نه بن، چونکه نه وانه زور دزایه تی یان له گه ل نویژه یه.

ده یه م: (وَالْقَهْقَهَةُ) پیکه نینی به ده نگه، چونکه پیتی له گه ل دهرنه چی و نه بیته قسه کردن، وه ک گوتمان.

یان زه م: (وَالرَّدَّةُ) کافر یوونیش دژی خواپه رستی یه.

﴿پاشکوکو﴾: یه که م: رابردن هه پامه له پیش که سیک که نویژ نه کاو سنووری بق خوی داناه، به لام نویژه که ی به تال نایبته وه، پیغه مبه ر ﷺ هه رموویه تی: ﴿لَأَنْ يَقِفَ أَحَدُكُمْ

مَاءَ عَامٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمُرَّ بَيْنَ يَدَيْ أَخِيهِ وَهُوَ يُصَلِّي﴾ رواه الترمذی، هه ریه کیک له ئیوه سه د سال بوه ستن باشته، نه وه که به پیش برای خوی دا رابری کاتی نویژ نه کا.

دووه م: ناوردانه وه مه کروه، به لام نویژ به تال ناکا، پیغه مبه ر ﷺ هه رموویه تی: ﴿لَا يَزَالُ اللَّهُ مُقْبِلًا عَلَى الْعَبْدِ وَهُوَ فِي صَلَاتِهِ مَا لَمْ يَلْتَفِتْ، فَإِذَا انْتَفَتِ انْصَرَفَ عَنْهُ﴾

رواه النسائی، به رده وام خوی که ورده پووی له به نده ی خوی تی له کاتی نویژ کردنی، به لام که ناوی دایه وه له ناو نویژدا، خوا وازی لته هیئتی.

سی یه م: پیغه مبه ر ﷺ هه رموویه تی: ﴿لَا صَلَاةَ بِحَضْرَةِ الطَّعَامِ وَلَا هُوَ يُدَافِعُ الْأَخْبَانِ﴾ رواه مسلم، نویژ کردن مه کروه کاتیک خواردن ناماده نه بن بق که سیک برسی بی، یان کاتی میزی بی، یان پیساییه که ی تر.

(فَصَلِّ) وَرَكَعَاتِ الْفَرَائِضِ سَبْعَ عَشْرَةَ رَكَعَةً: فِيهَا أَرْبَعٌ وَثَلَاثُونَ سَجْدَةً،
وَأَرْبَعٌ وَتِسْعُونَ تَكْبِيرَةً، وَتِسْعُ تَشَهُدَاتٍ،

چوارهم: سوننه ته که ده چیتته ناو مزگوت بلئی: ﴿اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ، رَبِّ
اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ رَحْمَتِكَ﴾ رِوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، ثَيْنِجَا (بِسْمِ اللَّهِ) بَکَاو، قَاجِي
پاسته ی له پيشان بياته ژورده وه، هه روه ها پيغه مبه رﷺ فهرموويه تی: ﴿إِذَا دَخَلَ
أَخَذَكُمْ الْمَسْجِدَ فَلَا يَجْلِسُ حَتَّى يُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ﴾ رِوَاهُ الشَّيْخَانِ، کاتئی به کيک له نيوه
چووه ناو مزگوت، با دانه نيشن تا دوو په کعته نويز نه کا. جا بزانه: به م دوو په کعته
نه گوته ی: (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ).

ثَيْنِجَا که له مزگوت هاته دهره وه، قَاجِي چه په ی له پيشان نه بياته دهره وه نه لی:
﴿اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى مُحَمَّدٍ، رَبِّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي وَافْتَحْ لِي أَبْوَابَ فَضْلِكَ﴾
رِوَاهُ التِّرْمِذِيُّ عَنْ فَاطِمَةَ زَيْنِیَّ عَنْهَا.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي ژماره ی په کعته ته کانی نويز مکان﴾

(وَرَكَعَاتِ الْفَرَائِضِ) هه موو په کعته ته کانی نويزه واجبه کان (سَبْعَ عَشْرَةَ رَكَعَةً) حه فده
په کعته تن له شه و و پوزيکدا، واته: نويزی نيوه پو چوار په کعته، عه سر چوار په کعته،
مه غريب سن په کعته، عيشا چوار په کعته، سبهينه دوو په کعته، به لام نه گه مه يني
بوو، نه بنه وه پانزه په کعته، وه نه گه له سه فهر بوو، نه بنه وه يازده، هه روه ک له
مه و دوو باسی نه که ين ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَيْنِیَّ عَنْهَا: أَوَّلُ مَا فَرَضَتِ الصَّلَاةَ رَكَعَتَانِ إِلَّا الْمَغْرِبَ
فَالِئْهَا وَثَرُ الثَّهَارِ﴾ رِوَاهُ الْإِمَامُ أَحْمَدُ ﴿ثُمَّ هَاجَرَ النَّبِيُّ ﷺ فَقَرِضَتْ أَرْبَعًا وَأَقَرَّتْ صَلَاةَ
السُّفَرِ عَلَى الْأَوَّلِ﴾ رِوَاهُ الْبُخَارِيُّ، (عَائِشَةُ) -خدا لای هانی بن- فهرموويه تی: به که مجار
هه موو نويزه کان دوو په کعته ی بون، به لام مه غريب سن په کعته ی بوو، ثَيْنِجَا
پيغه مبه رﷺ کچی کرد بق مه دينه، نويزه کان-جگه له مه غريب و سبهينه- بوونه چوار
په کعته تی، به لام له سه فهر دا هه روه ک جاری پيشوو به دوو په کعته تی مانه وه.

(فِيهَا) له و حه فده په کعته تانه دا هه يه (أَرْبَعٌ وَثَلَاثُونَ سَجْدَةً) سی و چوار سوجه: چونکه هه
په کعته تيک دوو سوجه ی تی دايه، واته: دوو جاران حه فده -نه کاته سی و چوار.
(وَأَرْبَعٌ وَتِسْعُونَ تَكْبِيرَةً) نه وه دوو چوار (اللَّهُ أَكْبَرُ) يان تی دايه: چونکه نويزی نيوه پو و
عه سر و عيشا: هه يه که يان بيست و دوو (اللَّهُ أَكْبَرُ) ی تی دايه، نه وه شه ست و شه ش،
سبهينه يازده ی تی دايه، مه غريب حه فده ی تی دايه -نه کاته نه وه دوو چوار.

(وَتِسْعُ تَشَهُدَاتٍ) نو ته حياتيان تی دايه: نويزی به يانی به ک ته حياتی تی دايه و، هه
به کيکيش له چواره کانی تر دوو ته حياتيان تی دايه.

وَعَشْرُ تَسْلِمَاتٍ، وَمِائَةٌ وَثَلَاثٌ وَخَمْسُونَ تَسْبِيحَةً، وَجُمْلَةُ الْأَرْكَانِ فِي الصَّلَاةِ مِائَةٌ وَسِتَّةٌ وَعَشْرُونَ رُكْعًا: فِي الصُّبْحِ ثَلَاثُونَ رُكْعًا، وَفِي الْمَغْرِبِ اثْنَانِ وَأَرْبَعُونَ رُكْعًا، وَفِي الرَّبَاعِيَّةِ أَرْبَعَةٌ وَخَمْسُونَ رُكْعًا.

وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْقِيَامِ فِي الْفَرِيضَةِ: صَلَّى جَالِسًا، وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْجُلُوسِ صَلَّى مُضْطَجِعًا، وَمَنْ عَجَزَ عَنْهُ صَلَّى مُسْتَقْلِيًا.

(وَعَشْرُ تَسْلِمَاتٍ) ده سه لامدانده و هان تن دايه: هر يه كيک دوو سه لام= نه کاته ده.

(وَمِائَةٌ وَثَلَاثٌ وَخَمْسُونَ تَسْبِيحَةً) سه دو په نجاو سئ ته سبيحاتيان تن دايه: چونکه هر

په کعه تیک نو (سُبْحَانَ رَبِّيَ) تن دايه، واته: نو جاران هه فده= نه کا سه دو په نجاو سئ.

(وَجُمْلَةُ الْأَرْكَانِ) ژماره ی پوکنه کان به کورتي (فِي الصَّلَاةِ) له و پينج فه پزانده (مِائَةٌ وَسِتَّةٌ

وَعَشْرُونَ رُكْعًا) سه دو بيستو شش پوکن: (فِي الصُّبْحِ) له نويزي سبه ينده (ثَلَاثُونَ

رُكْعًا) سئ پوکن هه نه (وَفِي الْمَغْرِبِ) له نويزي مه غريبا (اثْنَانِ وَأَرْبَعُونَ رُكْعًا) چلو دوو

پوکن هه نه (وَفِي الرَّبَاعِيَّةِ) له هر يه كيک لهو سئ نويزانه ی چوار په کعتين (أَرْبَعَةٌ وَخَمْسُونَ

رُكْعًا) په نجاو چوار پوکن هه نه.

(جَا نَهْ يَ خَوَيْتَه رِي خَوْشَه وَيَسْت، له جياتي من نهو پوکنه به دريژي بق خوت بزميره).

﴿بَاسِي نويز کورن به دانيشته وه﴾

(وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْقِيَامِ) هر که سيک توانای نه بو به پيوه نويز بکا (فِي الْفَرِيضَةِ) لهو

نويزانه ی که واجب، جا له بهر نه خوشي نه يتواني به پيوه بيکا، يان شوينه که زور نه وي

بوو و نه يته توانی خوی پاست بکاته وه، يان له ترسي دوژمن نه نه ويرا هه لسيته وه سر

پي؟ چونکه خوی له مه کو نابو، يان بوبوه چاو ديږي جموجولې دوژمن، نه گهر هه لسا با

سه ريښ ناشکرا نه بوو، هر يه كيک له وانه (صَلَّى جَالِسًا) نويزه فه پزه که ی به دانيشتووي

نه کا، ئينجا بق پوکووع خوی دانيشته وه خواره وه تا نيوچاواني بهرانبه نه ژتويه کانی

نه بي، ئينجا سوجه دش- به ته وای- نه با.

﴿نَاگاداري﴾: نه گهر نه يتواني به پيوه نويز بکا به لام پشتی چه مابو: جا له بهر

نه خوشي، يان شوينه که نه ختيک نه وي بوو، نه وه نه بي به چه ماوه ي نويز بکاو، بق

پوکووعيش زياتر خوی کووې بکاته وه، ئينجا سوجه دش- به ته وای- ببا.

(وَمَنْ عَجَزَ عَنِ الْجُلُوسِ) هر که سيک له دانيشته وه نه يته توانی نويز بکا، چونکه زور

نه خوش بو، يان ده ستو قاچي به ستر بو (صَلَّى مُضْطَجِعًا) پوو له قبله له سر

ته نيشتي پاسته ی نويز نه کا.

(وَمَنْ عَجَزَ عَنْهُ) هر که سيک نه يته توانی له سر ته نيشت نويز بکا (صَلَّى مُسْتَقْلِيًا) له سر

پشت دريژ نه بي و بهر په ی له قبله نه کاو شتيک له بن سه ري دانه ني نويز نه کا، جا

(فَصَلِّ) وَالْمَرْوُكُ مِنَ الصَّلَاةِ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: فَرَضٌ، وَسُنَّةٌ، وَهَيْئَةٌ، فَأَلْفَرَضُ: لَا يَتُوبُ عَنْهُ سَجْدُ السُّهُوِّ، بَلْ إِنْ ذَكَرَهُ وَالزَّمَانُ قَرِيبٌ أَتَى بِهِ وَيَتَى عَلَيْهِ وَسَجَدَ لِلْسُّهُوِّ،

نه وانه - همدو کیان - چون بویان بگویند سوجه و پوکووع نه بن، نه گهر نه گونجا، نه بی به سهری خویان ناماره بق سوجه و پوکووع بکن، جا نه گهر نه یانتوانی، با به چاو ناماره یان بق بکن، نه گهر همر نه یانتوانی، نه بی به دل نویژ بکن، واته: تا هوشی مابین، نابین واز له نویژ بینی:

«عَنْ عُمَرَ بْنِ حَصِينٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ لِي النَّبِيُّ ﷺ: صَلِّ قَائِمًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَقَاعِدًا، فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَعَلَى جَنْبٍ» رَوَاهُ الْبَخَارِيُّ، وَزَادَ النَّسَائِيُّ: «فَإِنْ لَمْ تَسْتَطِعْ فَمُسْتَلْقِيًا» پیغمبر ﷺ فرمودی: نویژ به پیوه بکه، نه گهر نه تتوانی به دانیشتویی بیکه، نه گهر نه تتوانی له سهر تهنیش بیکه، نه گهر نه تتوانی له سهر پشت بیکه.

«نَاكَادَارِي»: جگه له چاودیزو مه کوچی - نه وانه - هیچیان دوباره کردنه وهی نویژیان له سهر نیه.

«يَا شَكُورُ»: نه وهی گوتمان همدو بق نویژه فیه زه کان بوو، به لام سوننهت به همدو جوری کدروسته، چونکه پیغمبر ﷺ فرمودی: «مَنْ صَلَّى قَاعِدًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَائِمِ، وَمَنْ صَلَّى نَائِمًا فَلَهُ نِصْفُ أَجْرِ الْقَاعِدِ» رَوَاهُ أَصْحَابُ السُّنَنِ، همر که سیک به دانیشتویی نویژی سوننهت بکا، نیوهی خیری به پیوهی هیه، وهمر که سیک به پالاندانه نویژی سوننهت بکا، نیوهی خیری دانیشتویی هیه. به لام نه بی بق پوکووع و سوجه دابنیشی.

جا بزانه: قورئان خویندن و همدو زیکرتکی تریش به پالاندانه وه له سهر پشت - وه ک دانیشتن - دروسته و خیری هیه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي سَوْجِدِي (سَهُو)﴾

(وَالْمَرْوُكُ مِنَ الصَّلَاةِ) نه و شتهی له نویژ له بیر نه چی (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سنی جوره: جوری یه که م: (فَرَضٌ) واجبه، وه که نه و پوکنانه ی باسمان کردن. جوری دووهم: (وَسُنَّةٌ) سوننهت و به شیکه له نویژ. جوری سنی یهم: (وَهَيْئَةٌ) سوننهت و به شیک نیه له نویژ، وه کو باسمان کردن.

(فَالْفَرَضُ) جا نه و واجبهی نه یکرده (لَا يَتُوبُ عَنْهُ) نابیته جیگری نه و واجبه نه کرلوه (سَجْدُ السُّهُوِّ) سوجهی سه هوو (بَلْ إِنْ ذَكَرَهُ) به لکو نه گهر له دواي سه لامدانه وه هاته وه بیر کی واجبه کی نه کردوه (وَالزَّمَانُ قَرِيبٌ) ماوهی هاتنه وه بیر کی نزیک بوو له سه لامدانه وه (أَتَى بِهِ) پیویسته بگه ریته وه ناو نویژه که، بق کردنی نه و واجبه و (وَيَتَى عَلَيْهِ) همر له سهر واجبه نه کرلوه که ده ست به نویژ نه کاته وه، به و مرجهی زقر قسهی نه کر دین و بی ده ست نویژ نه بوبین (وَسَجَدَ لِلْسُّهُوِّ) له بهر نه و سه هووه سوجهی سه هوو نه با «عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ»:

وَالسُّنَّةُ: لَا يَعُودُ إِلَيْهَا بَعْدَ التَّلْبُسِ بِالْقُرْضِ، لَكِنَّهُ يَسْجُدُ لِلسُّهُوِ عَنْهَا،
وَالْهَيْئَةُ: لَا يَعُودُ إِلَيْهَا بَعْدَ تَرْكِهَا، وَلَا يَسْجُدُ لِلسُّهُوِ عَنْهَا،

صَلَّى لَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ صَلَاةَ الْقَصْرِ فَسَلَّمَ فِي رَكَعَتَيْنِ، فَقَالَ ذَوَايَدَيْنِ: أَقْصَرَتِ
الصَّلَاةُ أَمْ نَسِيتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ: كُلُّ ذَلِكَ لَمْ يَكُنْ. فَقَالَ: قَدْ كَانَ بَعْضُ
ذَلِكَ. فَقَالَ: أَصَدَقَ ذَوَايَدَيْنِ؟ فَقَالُوا: نَعَمْ. فَأَتَمَّ النَّبِيُّ مَا بَقِيَ مِنَ الصَّلَاةِ ثُمَّ سَجَدَ
سَجْدَتَيْنِ بَعْدَ التَّسْلِيمِ ﴿رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ نویدی عه سری به جماعت کرد،
جا که دو رکعتی کردن سلامی دایه وه، سه حابه که فرمودی: هی چنان له و دووانه نه بوه.
خواه ﷺ نوید کورت بوتوه، یان له بیرت چوو؟ فرمودی: هی چنان له و دووانه نه بوه.
سه حابه که گوتی: شتی که هر بوه. پیغمبر ﷺ فرمودی: نایا راست نه کا؟ سه حابه کان
گوتیان: به لن راست نه کا. جا پیغمبر ﷺ که پاوه ناو نویدو نه و دوو رکعتی مابون،
تواوی کردن و سوجهی سه هووی برد.

جا بزانه: نه گهر پیش سه لامدانه وهش هاته وه بیر که واجبکی نه کردوه، نابئی سه لام
بداته وه تا واجبه که نه کا، بهو شیوه یی له کوتایی پوکنه کانی نویدا باسمان کرد.
(وَالسُّنَّةُ) نهو سوننه تانه ی به شیکن له نوید: وه ک قونووی به یانی و ته حیاتی به که م، نه گهر
له بیر چوو بیکا (لَا يَعُودُ إِلَيْهَا) نابئی بگه ریتوه بق کردنی سوننه ته که (بَعْدَ التَّلْبُسِ بِالْقُرْضِ)
پاش دهست پیکردنی واجبک له نوای نه کردنی نهو سوننه ته:

بِقُ وینف: ته حیاتی به که می نه خویندو ته ولو هه لساوه بق فاتحه خویندن، یان قونووی
نه خویندو چوو دهستی به سوجه کرد، نهو نابئی بگه ریتوه بق ته حیاته که و قونوته که
(لَكِنَّهُ يَسْجُدُ لِلسُّهُوِ) به لام له جیاتی نه کردنیان سوننه ته: سوجهی سه هووی بیا
﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُجَيْتَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَامَ مِنَ اثْنَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ لَمْ يَجْلِسْ بَيْنَهُمَا،
فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ سَجَدَ سَجْدَتَيْنِ ثُمَّ سَلَّمَ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ دوو رکعتی له
نویدی نیوه پو کردن و دانه نیشته ته حیاتی به که م بخوینن، نینجا که نوید ه که ی ته ولو کرد،
دوو سوجهی بردن و سلامی دایه وه.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نه گهر ته حیاتی به که می نه خویند به لام له نه ندازه ی پوکووع زیاتر
هه لئه ستابوه، سوننه ته بگه ریتوه بیخوینن، هه روه ها: نه گهر قونووی نه خویند به لام
دهستی به سوجه نه کردبو، سوننه ته بگه ریتوه بیخوینن.

(وَالْهَيْئَةُ) نهو پانزه سوننه تانه ی باسمان کردن و به شیک نه بون له نوید (لَا يَعُودُ إِلَيْهَا)
نابئی بویان بگه ریتوه (بَعْدَ تَرْكِهَا) پاش نه کردنیان (وَلَا يَسْجُدُ لِلسُّهُوِ عَنْهَا) وه نابئی
سوجهی سه هوویان له جیاتی بیا.

وَإِذَا شَكَّ فِي عَدَدِ مَا أَتَى بِهِ مِنَ الرُّكْعَاتِ بَنَى عَلَى الْيَقِينِ - وَهُوَ الْأَقْلُ - وَسَجَدَ لِلسُّهُوِّ،
وَسُجُودُ السُّهُوِّ سُنَّةٌ، وَمَحَلُّهُ قَبْلَ السَّلَامِ.

(وَإِذَا شَكَّ) هەر کاتیک گومانی لپه یډلبو (فِي عَدَدِ مَا أَتَى بِهِ) دهریاره ی نه و ژماره ی که کردویه تی (مِنَ الرُّكْعَاتِ) له په کهمه ته کانی نوږت، واته: که وته گومان: ثایا سنی په کهمه تی کردون، یان چوار (بَنَى عَلَى الْيَقِينِ) نوږده که ی نه کا له سر نه و ژماره یه ی گومانی تی دا نیه (وَهُوَ) نه و ژماره یی گومانه (الْأَقْلُ) ژماره که مه که یه، واته: وادانه تی ته نها سنی په کهمه تی کردون و هله سنی په کهمه تی کی تریش نه کاو (وَسَجَدَ لِلسُّهُوِّ) سوننه ته سوجه ی سه هو بیا

﴿عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا سَهَا أَحَدُكُمْ فِي صَلَاتِهِ: فَلَمْ يَذَرِ وَاحِدَةً صَلَّى أَوْ اثْنَتَيْنِ فَلْيَنْعِ عَلَى وَاحِدَةٍ، فَإِنْ لَمْ يَذَرِ اثْنَتَيْنِ صَلَّى أَوْ ثَلَاثًا فَلْيَنْعِ عَلَى ثَلَاثَيْنِ، وَإِنْ لَمْ يَذَرِ ثَلَاثًا صَلَّى أَوْ أَرْبَعًا فَلْيَنْعِ عَلَى ثَلَاثٍ، وَلْيَسْجُدْ سَجْدَتَيْنِ قَبْلَ أَنْ يُسَلِّمَ﴾ رواه الترمذي، پیغه مبرر ﷺ فهرمووی: کاتی یه کیکتان که وته گومان و نه یزانی ثایا یه که په کهمه تی کردونه، یان دوو؟ یا وادابی ته نها یه که په کهمه تی کردونه، نه کهر نه یزانی دوو په کهمه تی کردونه، یان سنی؟ یا وادابی ته نها دوو په کهمه تی کردونه، نه کهر نه یزانی سنی په کهمه تی کردونه، یان چوار؟ یا وادابی ته نها سنی په کهمه تی کردونه، ټینجا پیش سه لامدانه وه دوو سوجه بیا.

﴿ثَاكِلَادَارِي﴾: نه کهر که سیک هاته وه بیر ی که نه و په کهمه ته ی ټیستا نه یکا په کهمه تی پیڼجه مه، نه بی وازی لپه ټیټی و زوو بگه رپته وه بقی ته حیات خویندن، نه گینا: نوږده که ی به تال نه بی، هروها نه کهر له دوی ته حیاتی ناخیر به سه هو هه لساوه، دیسان نه بی وازی ټیټی وادابی شپته وه بقی سه لامدانه وه. جا له و دوو جوړه یه سوننه ته سوجه ی سه هو بیا، ټینجا سه لام بداته وه.

(وَسُجُودُ السُّهُوِّ) هردوو سوجه که ی سه هوو (سُنَّةٌ) سوننه تن، نه کهر سوجه کانیش نه با، نوږده که ی دروسته (وَمَحَلُّهُ) شوینی سوجه ی سه هوو (قَبْلَ السَّلَامِ) پیش سه لامدانه وه یه، جا بزانه: سوننه ته له و دوو سوجه یه دا بلی: (سُبْحَانَ مَنْ لَا يَأْمُ وَلَا يَسْهُو).

﴿بَاسِی سوجه ی (تلاوة)﴾

بزانه: چوارده ثایه له قورټانی پیروژدا هه نه، وشه ی سوجه یان تی دایه، سوننه ته قورټان خوینو نه و که سه ی گوی ی لپه - پاش ته واریوونی ثایه ته که - سوجه ی (تلاوة) بیه ن ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَقْرَأُ السُّورَةَ الَّتِي فِيهَا السُّجْدَةُ، فَيَسْجُدُ وَتَسْجُدُ مَعَهُ حَتَّى مَا يَجِدُ أَحَدًا مَكَانًا لِمَوْضِعِ جَبْهَتِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ نه و سوره ته ی سوجه ی تی دایه نه یخویند، ټینجا سوجه ی نه برد، ټیمه ش سوجه مان نه برد، تا هه ندیکمان شوینی ده ست نه نه کهوت نیوچاوانی لپه دابی.

(فَصَلِّ) وَخَمْسَةُ أَوْقَاتٍ لَا يُصَلِّي فِيهَا إِلَّا صَلَاةٌ لَهَا سَبَبٌ: بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَعِنْدَ طُلُوعِهَا حَتَّى تَتَكَامَلَ وَتَرْتَفِعَ قَدْرَ رُمْحٍ، وَإِذَا اسْتَوَتْ حَتَّى تَزُولَ، ثَيْنِجَا سُجُودِهِ كَانَ لَهُ سُجُودُهُ تَانَهُ دَانَهُ: دُونَانِيَانِ لَهُ سُجُودُهُتِي (الْحَجُّ)، يَهْ كَيْتْ: لَهُ (الْأَعْرَافُ) وَ (الرَّعْدُ) وَ (النَّحْلُ) وَ (الْإِسْرَاءُ) وَ (مَرْيَمُ) وَ (الْفُرْقَانُ) وَ (النَّمْلُ) وَ (الْمُ السَّجْدَةُ) وَ (حَمَّ السَّجْدَةِ) وَ (النَّجْمُ) وَ (الْإِنْشِقَاقُ) وَ (الْعَلَقُ).

جا له گول (الله أكبر) دا نیه تی سوجده ی (تلاوة) دینی و جاری کی تریش بؤ چوونه سوجده نه لی: (الله أكبر). ثینجا که له سوجده مه لساوه، نه لی: (الله أكبر)، ثینجا دانه نیشی و سه لام نه دانه وه.

جا بزانه: سوجده ی (تلاوة) یه ک سوجده یه، سوننه ته تی دا بلی: ﴿سَجَدَ وَجْهِي لِلَّذِي خَلَقَهُ وَصُورَهُ وَشَقَّ سَمْعَهُ وَبَصَرَهُ بِحَوْلِهِ وَقُوَّتِهِ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ﴾ رواه اصحاب السنن. جا بزانه: نه بی نه م سوجده یه مه رجه کانی نوژی لی بیته جی.

﴿بَاسِی سُجُودِهِ (شُكْرُ)﴾

مه رکه سیک به لایه کی له سه ر لاجوو، یان دلخوشیه کی پی گه یشت، سوننه ته سوجده یه کی شوکر بؤ خودا بیا ﴿عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَتَى النَّبِيَّ ﷺ أَمْرٌ فَسُرَّ بِهِ فَخَسِرَ لِلَّهِ سَاجِدًا﴾ رواه الترمذی و أبودلود، پیته مبه ر ﷺ مه والیک دلخوشکری پی گه یشت، جا یه کسه بؤ خوا که و ته سوجده.

جا بزانه: نه م سوجده یه ش یه ک سوجده یه، وه کو سوجده ی (تلاوة) یه، نه بی مه رجه کانی نوژی لی بیته جی.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِی نَهْو پَیْنِجْ کاتانه ی حه رامه نوژی سوننه تیان تی دا بکری﴾

(وَخَمْسَةُ أَوْقَاتٍ) پَیْنِجْ کات مه نه (لَا يُصَلِّي فِيهَا) نابئ نوژی سوننه تیان تی دا بکری (الْأُ صَلَاةٌ) ته نه ا جوره نوژی ک دروسته (لَهَا سَبَبٌ) که هویه کی رابردوی مه بی: وه ک قه زاکردنه وه ی نوژی، یان نوژی مردوو، یان (حَبِطَ الْمَسْجِدُ)، یان سوننه تی ده ستنوژی، نه وانه مه موویان له و پَیْنِجْ کاتانه دا دروستن، به لام سوننه تی سه ریه خ و نوژی نیستیخاره و سوننه تی نیحرام دروست نین:

یه که م: (بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ) پاش نوژی کردنی به یانی نابئ هیچ نوژی کی سوننه ت بکا (حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ) تا پؤژ دهر نه که وی.

دووه م: (وَعِنْدَ طُلُوعِهَا) کاتئ پؤژ مه لات نابئ نوژی سوننه ت بکا (حَتَّى تَتَكَامَلَ) تا به ته وای پؤژ دهر نه که وی (وَتَرْتَفِعَ قَدْرَ رُمْحٍ) به نه دانه ی پمیک به رز نه بیته وه.

سی یه م: (وَعِنْدَ الْاِسْتِوَاءِ) کاتئ پؤژ دیته ناوه ندی ناسمان نابئ نوژی سوننه ت بکا (حَتَّى تَزُولَ) تا پؤژ به ره و چای راسته لانه دا، به لام نه که ر نیوه پوی مه بی بو، نه وه

وَبَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ، وَعِنْدَ الْغُرُوبِ حَتَّى يَتَكَمَّلَ غُرُوبُهَا.
(فصل) وَصَلَاةُ الْجَمَاعَةِ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ،

دروسته نویژی سوننه بکا ﴿عَنْ عُقْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: ثَلَاثُ سَاعَاتٍ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَنْهَانَا أَنْ نُصَلِّيَ فِيهِنَّ وَأَنْ نُقْبِرَ فِيهِنَّ مَوَاتَانَا: حِينَ تَطْلُعُ الشَّمْسُ بَارِغَةً حَتَّى تَرْتَفِعَ، وَحِينَ يَقُومُ قَائِمُ الظَّهِيرَةِ حَتَّى تَزُولَ الشَّمْسُ، وَحِينَ تَضِيفُ الشَّمْسُ لِلْغُرُوبِ ﴿رواه مسلم، عوقبه﴾ نه فرموی: له سن کاتدا پیغه مبر ﷺ نویژ کردن و ناشتنی مردوی له نیمه قددهغه نه کرد، یه کم: له کاتی پوزمه لات تابه ته ولوی بهرز نه بویه. دووم: له کاتی نیوه پوز تا پوز لای نه دا. سی ییم: له کاتی زه ربیوونی پوز بق ئاوابوون تابه ته ولوی ئاوا نه بی.

چوارهم: (وَبَعْدَ صَلَاةِ الْعَصْرِ) له پاش نویژکردنی عهسر نابی نویژی سوننه بکا (حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ) تا پوز ئاوا نه بی ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ، وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغِيبَ الشَّمْسُ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبر ﷺ﴾ فرموی: نویژکردن دروست نیه پاش نویژکردنی سبینه تا پوز دهر نه که وئی، وه نویژکردن دروست نیه پاش نویژکردنی عهسر تا پوز ئاوا نه بی.

پینجهم: (وَعِنْدَ الْغُرُوبِ) له کاتی پوز ئاوابوون نابی نویژ بکا (حَتَّى يَتَكَمَّلَ غُرُوبُهَا) تا به ته ولوی ئاوا نه بی.

﴿پاشکۆ﴾: له و پینج کاتانه دا ته وافو نویژکردن له مه که کی پیریزدا دروسته ﴿عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا بَنِي عَبْدِ مَنَافٍ لَا تَمْتَنُوا أَحَدًا طَافَ بِهَذَا الْبَيْتِ وَصَلَّى آيَةَ سَاعَةٍ شَاءَ مِنْ لَيْلٍ أَوْ نَهَارٍ ﴿رواه أصحاب السنن، پیغه مبر ﷺ﴾ فرموی: هیچ که سیک قددهغه مه که ن که بیه وئی ته وای بهیت بکا، یان نویژ له مه که دا بکا له هر کاتی که خوی پی پی خوش بی: شهو بی، یان پوز بی.

﴿فصل: له باسی نویژکردنی به جماعت﴾

(پیناسه): جهامعت نه وه به جموجولی نویژه که کی خوی بیهستی به جموجولی نویژی یه کیکی تر، که پی نه گوتی: (نیام)، واته: پیننوویژ.

(وَصَلَاةُ الْجَمَاعَةِ) نویژکردنی به جماعت له هر پینج فهزده کانددا (سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ) سوننه تیکی زود گه ورده ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الْفَذِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً ﴿رواه الشيخان، پیغه مبر ﷺ﴾ فرموی: نویژکردنی به جهامعت گه ورده تره له نویژکردنی به ته نهایی به بیست و هفت پله.

جا بزانه: نیامی (النواوی) فرموی ته: نویژکردنی به جهامعت (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) یه. که وابو: له هر شوپینیک - که کومه له خه لکیکی لی - نه بی جهامعت به ناشکرای بکری

وَعَلَى الْمَأْمُومِ أَنْ يَتَوَيَّ الْإِئْتِمَامَ دُونَ الْإِمَامِ، وَيَجُوزُ أَنْ يَأْتِيَ الْحُرُّ بِالْعَبْدِ، وَالْبَالِغُ بِالْمُرَاهِقِ،
 بَقِيَّةُ هَذِهِ خَلْفِ بَنِي بَزَازٍ وَبَجِيَّتِهِ جَمَاعَةٌ لَهُ هَرِ بَيْنَجْ فَهَزْدَهْ كَانِ، هَرِ جَهْدْ هَرِ مَوِ
 خَلْفِ كَيْشْ بَهْ شَدَارِي نَهْ كَا، چُونَكِهْ بَيْتَهْ مَبَرِّكَ فَرَمُووِيهْ تِي: ﴿مَا مِنْ ثَلَاثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا
 بَدْوٍ لَّا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ﴾ رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، لَهُ هَرِ مَوِ
 رَهْ شَمَالَتِكُو لَهُ هَرِ لَادِي يَهْ كِهْ سِي پِيَاوِي لِي بَوْنِ وَنَوِيژِيَانِ بَهْ جَمَاعَةٌ نَهْ كَرْدْ، شَهْ يَتَانِ
 خَوِيَانِ بَهْ سَهْرْدَا نَهْ سَهْ پَيْنِي وَگومرايَانِ نَهْ كَا.

(وَعَلَى الْمَأْمُومِ) وَاجِبُهُ: لَهُ سَهْرْ مَهْ مَوُومِ، وَاتَه: نَهْ وَكِهْ سِي لَهُ دَوَايِ ئِيْمَامِ نَوِيژْ نَهْ كَا (أَنْ
 يَتَوَيَّ الْإِئْتِمَامَ) نَهْ بِي نِيَهْ تِي جَمَاعَةٌ بَيْنِي لَهُ كَلْ (اللَّهُ أَكْبَرُ) نَوِيژْدَا بَهْ سَتَنْدَا، وَاتَه: بَهْ دَلْ
 بَلِي: (نَهْ نَوِيژْ بَهْ جَمَاعَةٌ نَهْ كَهْ). يَانِ بَلِي: (لَهُ دَوَايِ نَهْ ئِيْمَامَهْ نَوِيژْ نَهْ كَهْ). جَا
 نَهْ كَر نِيَهْ تِي جَمَاعَةٌ نَهْ هِيْتِي جَمَاعَهْ تَهْ كِهْ يِ دُرُوسْتِ نِيَهْ.

(تَوْنِ الْإِمَامِ) بَهْ لَامِ ئِيْمَامِ لَهُ سَهْرِي وَاجِبِ نِيَهْ نِيَهْ تِي جَمَاعَةٌ، يَانِ ئِيْمَامَهْ تِي بَيْنِي،
 بَهْ لَكُو سَوْنَهْ تَهْ نِيَهْ تِي ئِيْمَامَهْ تِي بَيْنِي تَا كُو خِيَرِي جَمَاعَهْ تِي بَكَا تِي، بَيْتَهْ مَبَرِّكَ
 فَرَمُووِيهْ تِي: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، هَرِ كَرْدَهْ وَهْ يَهْ كِي خَوَابَهْ رَسْتِي بِي،
 بَهْ نِيَازِي نَاوِ دَلْ نَهْ بِي دَانَامَهْ زِي.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نَهْ كَر يَهْ كِيَكْ بَهْ تَهْ نَهَايِي نَوِيژِي دَا بَهْ سَتَبُو، ئِيْنَجَا يَهْ كِيَكِي تَرِ هَاتِ نَوِيژِي
 لَهُ دَوَا دَا بَهْ سَتِ، نَهْ وَهْ دُرُوسْتَهْ، بَا ئِيْمَامَهْ كَشْ لَهْ وَ كَاتَدَا نِيَهْ تِي ئِيْمَامَهْ تِي بَهْ دَلْ بَيْنِي.
 جَا بَزَانَهْ: وَاجِبُهُ لَهُ سَهْرِ ئِيْمَامِي جُومَعَهْ: نِيَهْ تِي ئِيْمَامَهْ تِي بَيْنِي، نَهْ كِيْنَا: جُومَعَهْ كِي دُرُوسْتِ
 نِيَهْ (وَيَجُوزُ) دُرُوسْتَهْ (أَنْ يَأْتِيَ الْحُرُّ بِالْعَبْدِ) مَرُوفِي نَا زَادِ جَمَاعَهْ تِي بَكَا لَهُ دَوَايِ كَرِيْلَهْ.

(وَالْبَالِغُ بِالْمُرَاهِقِ) هَرِ رُوَهْ هَا دُرُوسْتَهْ مَرُوفِي بِالْعَبْدِ-وَ اتَه: پِيْنَكِهْ يَشْتَو- جَمَاعَهْ تِي بَكَا لَهُ
 دَوَايِ مَنْدَالَتِكْ كِهْ چَا كِهْ خَرَابَهْ لِيَكْ جِيَا بَكَا تَهْ وَهْ ﴿كَانَ عُمَرُ بْنُ سَلْمَةَ يَوْمَ قَوْمَهُ عَلَى
 عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ ابْنُ سِتٍّ أَوْ سَبْعٍ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، (عَهْ مَرِي كُوِي) (سَهْ لَهْ مَهْ)
 پِيْتَشْنَوِيژِي يِ بَقِي كِهْ لَهْ كِي خَوِي نَهْ كَرْد- لَهُ سَهْرْدَهْ مِي پَيْتَهْ مَبَرِّكَ- تَهْ مَهْ نِي شَهْ شِ،
 يَانِ حَهْفَتِ سَالَانِ بَوُو.

هَرِ رُوَهْ هَا دُرُوسْتَهْ مَرُوفِي كُوِيَرِ بِيْتَهْ ئِيْمَامِ ﴿عَنْ أَنَسٍ ﷺ: إِسْتَخْلَفَ النَّبِيُّ ﷺ ابْنَ أُمِّ
 مَكْتُومٍ ﷺ يَوْمَ النَّاسِ وَهُوَ أَعْمَى﴾ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ، پَيْتَهْ مَبَرِّكَ (عَبْدَالله) يِ كُوِي
 (أُمِ مَكْتُومِ) لَهُ جِي خَوِي بَهْ جِي هِيْشْتِ بَقِي نَهْ وَهْ پِيْتَشْنَوِيژِي بَقِي خَهْ لَكِي (مَهْ دِيْنَهْ) (بَكَا،
 نَهْ (عَبْدَالله) يَهْ كُوِيَرِ بَوُو.

هَرِ رُوَهْ هَا دُرُوسْتَهْ لَهُ دَوَايِ پِيَاوِي گُونَاهِبَارُو فَا سَقِ جَمَاعَهْ تِي بَكَرِي ﴿كَانَ ابْنُ عُمَرَ رَجُلًا
 عَنِدًا: يُصَلِّي خَلْفَ الْحَجَّاجِ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، (ابْنِ عَمْرٍ) نَوِيژِي لَهُ دَوَايِ (حَجَّاجِ) يِ سَهْ قَهْ فِي
 نَهْ كَرْدِ لَهُ كَلْ نَهْ وَهْ شِ زُوَرِ گُونَاهِبَارِ بَوُو.

وَلَا تَصِحُّ قُدُوَّةُ رَجُلٍ بِإِمْرَأَةٍ، وَلَا قَارِئٍ بِأُمِّيٍّ، وَأَيُّ مَوْضِعٍ صَلَّيَ فِي الْمَسْجِدِ بِصَلَاةِ الْإِمَامِ وَهُوَ عَالِمٌ بِصَلَاتِهِ أَجْزَأُ

(وَلَا تَصِحُّ) دروست نیه (قُدُوَّةُ رَجُلٍ بِإِمْرَأَةٍ) پیاو له دواى نافرهت جه ماعت بکا ﴿عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَوْ أَمَرَهُمْ إِمْرَأَةٌ ﴿رواه البخارى، پیغمبر ﷺ فرموى: نه وگه له سهر فراز نابی: که کارى خویان بدهنه دهست نافرهت.

(وَلَا قَارِئٍ) مه روه ها دروست نیه که سیک که فاتحه ی پوهان بن (بِأُمِّيٍّ) جه ماعت بکا له دواى که سیک که فاتحه ی ناپوهان بن، وه که پیټیک به پیټیک تر بگوږي، وه که بلی: (أَنْعَمْتَ) له جياتى (أَنْعَمْتَ)، یان بلی: (سِرَاتِ الزَّيْنِ) له جياتى (صِرَاطِ الَّذِينَ)، یان بلی: (وَلَا الظَّالِمِينَ) له جياتى (وَلَا الضَّالِّينَ)، یان جووته پیته کان نه گري، واته: (إِيَّاكَ) له جياتى (إِيَّاكَ)، نه و جوره که سانه پیټشونوږيان دروست نیه.

﴿عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَوْمُ الْقَوْمِ أَقْرَبُهُمْ لِكِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى، فَإِنْ كَانُوا فِي الْقِرَاءَةِ سَوَاءً فَأَعْلَمُهُمْ بِالسُّنَّةِ، فَإِنْ كَانُوا فِي السُّنَّةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ هِجْرَةً، فَإِنْ كَانُوا فِي الْهِجْرَةِ سَوَاءً فَأَقْدَمُهُمْ سَنًا، وَلَا يُؤْمِنُ الرَّجُلُ الرَّجُلَ فِي سُلْطَانِهِ، وَلَا يَقْعُدُ فِي بَيْتِهِ عَلَى تَكْرِمَتِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ ﴿رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرموى: با نه و که سه پیټشونوږي بق موسولمانان بکا: که شهر عزانتر بن و زیاتر قورټانی خویندبن، ټینجا نه و که سه ی زیاتر شاره زای شهر و حدیس بن، ټینجا نه و که سه ی زووتر کړچى کردبن، ټینجا نه و که سه ی به ته مه نتر بن، نابی مروږ له شوټنی دهسه لاتی پیاوټکی تر دا پیټشونوږي بق وی بکا به بن ټیزنی وی، نابی مروږ له مالی یه کیکی تر دا له سر جیگه ی خاوه ن مال دابنیشی به بن ټیزنی وی.

که واته: خاوه ن مال و ټیمامی مزگوت له پیټشترن بق پیټشونوږي کردن، هر چه ند خوینده واریشیان که م بن، به لام نه گره و نه و ان یه کیکی تریان دیاری کرد بق پیټشونوږي کردن، نه ویان له پیټشتره.

مه روه ها دروست نیه جه ماعت کردن له دواى که سیک: که بزانی دهستونوږي نیه، یان شتیکی پیسی پیټویه، یان ته یه مومیکى وای کردوه: که دوباره کردنه وه ی نوږی له سر بن، به لام نه گره پیسیه که ی پیټوه دیار نه بو، یان نه یته زانی بن دهستونوږه و له دواى نوږی ناشکرا بو، نه وه نوږه که دروسته و دوباره ی ناوږ.

(وَأَيُّ مَوْضِعٍ) له هر شوټنیک (صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ) که مه موموم نوږ بکا له ناو مزگوت دا (بِصَلَاةِ الْإِمَامِ) له دواى ټیمامیک (فیه) که نه ویش هر له مزگوت دا بن (وَهُوَ عَالِمٌ بِصَلَاتِهِ) مه موموم که ش ناگادار بو له مه لسان و دانیشتنی ټیمامه که ی (أَجْزَأُ) جه ماعت ته که ی دروسته، هر چه ند مزگوته که ش نذر گوره بن و هر چه ند ټیشی دور بن، یان یه کیان

مَا لَمْ يَتَقَدَّمْ عَلَيْهِ، وَإِنْ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ وَالْمَأْمُومُ خَارِجَ الْمَسْجِدِ قَرِيباً مِنْهُ وَهُوَ عَالِمٌ بِصَلَاتِهِ وَلَا حَائِلَ هُنَاكَ جَازٌ.

لهویتر به رزتر بی، یان پەردە لە نێوانیاندا هەبێ (مالَمْ يَتَقَدَّمْ عَلَيْهِ) بەو مەرجە ی له شوێنی نوێژکردن به پیش نیامه که ی نه کهوێ.

که وای بوو: سوننه ته: لای که می به پاشنه ی قاچی له نیام به دواوه تر بی و له لای راسته ی نیام نوێژ دایه ستن، جا نه گەر یه کیکی تریش هات، با له لای چه په ی دایه ستن، ئینجا هه ر دووکیان نه کشینه وه دواوه، یان نیام نه پواته پی شه وه، بۆ شه وه ی ببن به یه سەف، چونکه سوننه ته مه نموومه کان شان به شانی یه کتری بده و که لێن له نێوانیاندا نه بێ ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ، وَكَانَ أَحَدُنَا يُلْزِقُ مِنْكَبَهُ بِمَنْكَبِ صَاحِبِهِ وَقَدَّمَهُ بِقَدَمِهِ﴾ رواه البخاری، له کاتی نوێژ دایه ستن پی شه مبه ر ﷺ نه یه رموو: پزتان راست بکه ن، ئینجا هه ر یه کی که له ئیمه شانی به شانی شه وه تر وه نه لکاندو قاچی به قاچیه وه نه لکاند.

هه روه ها سوننه ته مندالان له دوا ی سه فی پیاوان نوێژ دایه ستن نه گەر به یه که وه هاتبون بۆ مزگه وت، به لام نه گەر منداله کان زووتر هاتبون و له سه فی یه که م شوینی خۆیان گرتبو، نابی دوا بخزین، هه روه ها نه بی ئافره تان له دوا ی مندالان بوه ستن ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَقُمْتُ وَتَيْمَّمْتُ خَلْفَهُ، وَأُمُّ سَلِيمٍ خَلْفَتَا﴾ رواه الشیخان، پی شه مبه ر ﷺ نوێژی کرد، من و مندالکی یه تیم له دوا ی پی شه مبه ر ﷺ وه ستاین و (أُمُّ سَلِيمٍ) که دایکم بوو- له دوا ی ئیمه راوه ستاو نوێژی دایه ست.

(وَإِنْ صَلَّى فِي الْمَسْجِدِ) نه گەر نیام پی ش نوێژی له ناو مزگه وتدا نه کرد (وَالْمَأْمُومُ خَارِجَ الْمَسْجِدِ) مه نموومیش له دهره وه ی مزگه وت نوێژی له دوا ی شه نیامه نه کرد (قَرِيباً مِنْهُ) لایشی نێزیك بوو، واته: له سه سه د که ز زیاتر دوور نه بو (وَهُوَ عَالِمٌ بِصَلَاتِهِ) مه نموومه که ش ناگادار بوو له هه لسان و دانیشتنی نیام (وَلَا حَائِلَ هُنَاكَ) پەردەشیان له نێواندا نه بو، له وی (جَازٌ) نوێژه که دروسته.

جا بزانه: له هه موو جوړه جه ماعه تیکدا نه بی مه نمووم ناگادار بی له جموجوێ نیامه که ی، وه نابی پیش نیام نوێژ دایه ستن و، واجبه هه موو کرده وه کانی نوێژ دوا به دوا ی نیام بکا ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَيُّهَا النَّاسُ إِلَى إِمَامِكُمْ فَلَا تَسْبِقُونِي بِالرُّكُوعِ وَلَا بِالسُّجُودِ وَلَا بِالْقِيَامِ وَلَا بِالْإِلْصَافِ﴾ رواه الشیخان، پی شه مبه ر ﷺ فه رموو: نه ی خه لکینه من پی ش نوێژی ئیوه مه، پیش من پوکوو و سوجه مه به ن و پیش من هه لمه ستنه وه و پیش من سه لام مه ده نه وه.

﴿پاشكۆ﴾: نه گەر كه سيك به ته نهايي نويزي كرديو، نينجا جه ماعه تي بى پيك كهوت، سوننه ته به جه ماعه ت لوببارى بكا ته وه، ههروه ها دروسته نويزدابه ستن له دواى كه سيك كه جوړه نويزيكي تر نه كا، هه رچه ند نويزه كه شى سوننه ت بى: وهك دابه ستنى نويزى نيوه رۆ له دواى نيماميك كه نويزى به يانى، يان مه غريب، يان ته پراويع نه كا.

﴿ناگادارى﴾: نه گەر مه نموم درهنگ گه يشته جه ماعه ت، با نويز دابه ستنى و به گويزه ي نويزى نيمام نويز بكا، نينجا كه نيمام سه لامى دابه وه، با هه لېستى نويزه كه ي خوى ته واو بكا ﴿عَنْ أَبِي قَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَتَيْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَعَلَيْكُمْ بِالسَّكِينَةِ فَمَا أَدْرَكْتُمْ فَصَلُّوا وَمَا فَاتَكُمْ فَأَتِمُّوا﴾ رواه الشيخان، پيغه مبه ر ﷺ فهرمووى: كاتى دينه نويز كردن به هياوشى و به به ريزانه ورن، نه وهنده ي له گه ل نيمام فريا كه وتن بيكه ن، نه وهى ماوه - له پاش سه لامدانه وهى نيمام - هه لسن ته واوى بكن.

جا نه گەر مه نموم فريا كهوت پوكووع به ته واوى له گه ل نيمام بيا، نه وه بوى به بهر فاتيحه نه كه وي و په كه ته كه ي هه موو دروسته، پيغه مبه ر ﷺ فهرموويه تى: ﴿إِذَا جُئْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ وَ لَحْنُ سُجُودٍ فَاسْجُدُوا وَلَا تَعْدُوهَا شَيْئًا، وَمَنْ أَدْرَكَ الرُّكْعَةَ فَقَدْ أَدْرَكَ الصَّلَاةَ﴾ رواه الدارقطني، كاتيك كه هاتن نويزتان دابه ستو نيمام له سوجه دا بوو، نيوه ش برۆنه سوجه، به لام به هيجى دامه نين، وه هه ر كه سيك له گه ل نيمام گه يشته پوكووعيكى ته واو، نه وه بوى به په كه ته كى ته واو نه ژمي درى.

جا بزانه: نه گەر نيمام له پوكووعدا بوو، يان له ته حياتى ئاخيردا بوو، هه ستى كرد: كه به كيك نه يه وي نويزى له دوا دابه ستنى، نه وه سوننه ته نه ختيك چاوه روانى بكا. ﴿ناگاداريه كى تر﴾: نه گەر نيمام له ناو نويز هه له يه كى كرد، سوننه ته مه نمومى پياو ناگادارى بكا ته وه و بلى: (سبحان الله). به لام مه نمومى ئافره ت چه پله ل ته دا، واته: به رده ستى راستى له پشته ده ستى چه پى نه دا.

ههروه ها نه گەر نيمام خو يندنى فاتيحه، يان سوپه تى پاش فاتيحه ي لى تيكچو، با مه نموم پى بليته وه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ صَلَّى صَلَاةَ فَلَيْسَ عَلَيْهِ، فَلَمَّا انْصَرَفَ قَالَ لَأَبِي بِنِ كَعْبٍ: أَصَلَّيْتَ مَعَنَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ فَمَا مَنَعَكَ أَنْ تَفْتَحَ عَلَيَّ؟﴾ رواه ابن حبان، پيغه مبه ر ﷺ له نويزكدا خو يندنى قوپئانى لى تيكچو، جابه (توبه يى) كوپى (كه عى) فهرموو: تو نويزت له گه ل نيمه دا كرد؟ گوتى: به لى. فهرمووى: نه ي بۆچى پيت نه گوتمه وه؟.

ههروه ها نه گەر نيمام بى ده ست نويز بوو، يان شتيكى به سه ر هات: با له نويزه كه ي ده رچى و به كيكى تر بجيت له حياتى نه وه ست به نيمامه تى بكا، نه وهك جه ماعه ته كه

(فَصْلٌ) وَيَجُوزُ لِلْمُسَافِرِ قَصْرُ الصَّلَاةِ الرَّبَاعِيَّةِ بِخَمْسَةِ شَرَايِطَ:
أَنْ يَكُونَ سَفَرُهُ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ، وَأَنْ تَكُونَ مَسَافَتُهُ سِتَّةَ عَشَرَ فَرَسَخًا،

تيك بچي، له مه دا جياوازي جومعه و نويزه کاني تر نيه، به لگه ش کرده و هی نیما می
(عمره) ﷺ، له کاتی برینداربوونی دا (عبدالرحمن بن عوف) ی له جی ی خوی داناو نويزی
به یانی ی به خه لکه که ته و او کرد.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (قَصْر) وَ (جَمْع) لَهُ سَهْفَرْدَا﴾

واته: کورت کردنه وه و کورت کردنه وه ی نويز. (وَيَجُوزُ) دروسته (لِلْمُسَافِرِ) بۆ نه و که سه ی له
سه فهدايه (قَصْرُ الصَّلَاةِ الرَّبَاعِيَّةِ) نه و سئ نويزانه ی چوار په کعه تين، کورتیان بکاته وه
بۆ دوو په کعات، به لام نويزی مه غريبو به یانی کورت ناکړينه وه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ:
خَرَجْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ مِنَ الْمَدِينَةِ إِلَى مَكَّةَ فَكَانَ يُصَلِّي رَكَعَتَيْنِ رَكَعَتَيْنِ﴾ رواه الشيخان،
(أنس) فهدومويه تی: له گه ل پتفه مبه ر ﷺ له (مَدِينَةُ) وه چوینه (مَكَّةَ)، نويزه چوار
په کعاتيه کانی نه کردنه دوو په کعات.

(بِخَمْسَةِ شَرَايِطَ) بۆ نه و کورت کردنه وه يه پينج مه رج ه نه:
يه که م: (أَنْ يَكُونَ سَفَرُهُ فِي غَيْرِ مَعْصِيَةٍ) نابي سه فهدر که ی بۆ گونا هکاری بي، که و ابوو:
نه گه ر نافره ت به بي نيزنی مي ردي خوی بۆ سه فهدر بپوا، يان که سيک بۆ زينا، يان بۆ
مرفو کوشتنی به ناهه ق، يان بۆ هر گونا هباريه کی تر به سه فهدر بپون، نابي قه سرو جه م
بکهن، مه روه ها قه رزدار نه گه ر کاتی قه رز دانه وه ی هاتي و به بي پرسى خاوه ن قه رزه که ی
به سه فهدر بچي، نابي قه سرو جه م بکا.

دووم: (وَأَنْ يَكُونَ مَسَافَتُهُ) نه ندازه ی دووری نه و شوينه ی بۆ نه چي (سِتَّةَ عَشَرَ
فَرَسَخًا) شانزه فهدر سه خ بي، واته: هه شتا كيلو متر، به لگه: (اجماع) ی هر چوار مه زه به ی
(اهل السنة) يه، هه م ﴿وَكَانَ ابْنُ عُمَرَ وَابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يَقْضُرَانِ وَيُفْطِرَانِ فِي أَرْبَعَةِ بُرْدٍ
وَهِيَ سِتَّةَ عَشَرَ فَرَسَخًا﴾ رواه البخاري، واته: نه و دوو سه حابه يه له نه ندازه ی چوار
(بريد) دا نويزيان کورت نه کرده وه و پښوويان نه شکاند: که نه کاته شانزه فهدر سه خ.

نينجا نه گه ر نه و نه ندازه يه به سواری فهدر که، يان توتومبيل به سه عاتي کيش بچي، هر
بۆی دروسته: قه سرو جه م بکا.

﴿نَاكَاذَارِي﴾: نه گه ر نيه تی هينا: چوار شه و و پښی ته و او له شوينيك بميتنه وه،
به وه کړتايی سه فهدر که ی دي و نابي هيچی تر قه سرو جه م بکا، به لام نه گه ر نيه تی
مانه وه ی نه هينا، به لکو ته نها چاوه پوانی پيکه اتنی کار يکی خوی نه کړو نه ينه زلی چ
پښک بۆ نه يي؟ نه وه تا هه زده پښ بۆی دروسته: قه سرو جه م بکا، جگه له رڼی هاتنو
بار کړدن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ بِمَكَّةَ تِسْعَةَ عَشَرَ يَوْمًا يَقْضُرُ﴾ رواه

وَأَنْ يَكُونَ مُؤَدِّيًا لِلصَّلَاةِ الرَّبَاعِيَّةِ، وَأَنْ يَتَوَيَّ الْقَصْرَ مَعَ الْأَحْرَامِ، وَأَنْ لَا يَأْتُمَّ بِمُقِيمٍ. وَيَجُوزُ لِلْمُسَافِرِ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ لِي وَفَتْ أَيْهَمَا شَاءَ، وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ فِي وَفَتْ أَيْهَمَا شَاءَ،

البخاری، پیغمبر ﷺ له دوی پزگارکردنی (مکه) ی پیروز له وی مایه وه، ماوه ی توژده پوژ نوژی کورت نه کردنه وه.

هروه ما نه گهر که سیک نه یه زانی بق کوی نه چی، نه ویش نابی قه سرو جه مع بکا. سبیهم: (وَأَنْ يَكُونَ مُؤَدِّيًا لِلصَّلَاةِ الرَّبَاعِيَّةِ) نه نوژیانه ی کورتیان نه کاته وه نوژی نه کات بن، نه نوژی قه زاء، واته: نه گهر نوژی قه زای له سر بون، نابی به کورتکراوه یی قه زایان بکاته وه، چونکه به ته وای که وتونه ته نه ستوی.

چوارهم: (وَأَنْ يَتَوَيَّ الْقَصْرَ) نه ته ی کورتکردنه وه ی نوژی بیتنی (مَعَ الْإِحْرَامِ) له گه ل (الله اکبر) ی نوژی دابه ستندا.

پینجهم: (وَأَنْ لَا يَأْتُمَّ بِمُقِيمٍ) نابی نوژیده که ی خوی به جه ماعت له دوی نیما میکی وه ما بکا: که نوژیده کانی خوی ته وای نه کا، جا نیما مه که پیوار بی، یان نا، جا نه گهر ته نها به قه (الله اکبر) ی نوژی له دوی نه و نیما مه دابه ست، نه بی نه ویش نوژیده که ی خوی ته وای بکا ﴿قِيلَ لِابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَا بَالُ الْمُسَافِرِ يُصَلِّي رَكْعَتَيْنِ إِذَا الْفَرْدَ، وَأَرْبَعًا إِذَا أَتَمَّ بِمُقِيمٍ؟ قَالَ: تِلْكَ السُّنَّةُ﴾ رواه الامام احمد، به (ابن عباس) یان کوت: بق چی نه گهر پیوار نوژی به ته نهایی بکا دوو په کعت نه کاو نه گهر به جماعت له دوی نیشته چی بیکا، نه بی چوار په کعت بکا؟ له وه لاما فهرموی: نه وه پیگی پیغمبره ﷺ.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر نه یزانی نیما مه که پیواره، به لام گومانی له نه ته که ی هه بوو، با نوژیده که ی له دوا دابه ستو نه ته ی کورتکردنه وه بیتنی، نیجا نه گهر نیما مه که کورتی کرده وه، با نه ویش کورتی بکاته وه، نه گهر نه ته وای کرد، با نه ویش ته وای بکا.

﴿باسی (جمع) کوکردنه وه ی دوو نوژی له کاتی یه کیکیاندا﴾

(وَيَجُوزُ) دروسته (لِلْمُسَافِرِ) بق که سیک که بجیته سه فیریکی هه شتا کیلومتري، بق گونا هکاریش نه چیته سه فیر (أَنْ يَجْمَعَ) کو بکاته وه (بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ) نوژی نیوه پووه عه سر (فِي وَفَتْ أَيْهَمَا شَاءَ) له کاتی هه کامه یان هه زده کا: جا نیوه پو بیاته کاتی عه سر، که پی ی نه گوتری: (جَمْعُ التَّأَخِيرِ)، واته: دواخستن، یان عه سر بینته کاتی نیوه پو، که پی ی نه گوتری: (جَمْعُ التَّقْدِيمِ)، واته: پیشخستن.

(وَبَيْنَ الْمَغْرِبِ وَالْعِشَاءِ) ههروه ماش کوکردنه وه ی مه غریب و عیسا دروسته (فِي وَفَتْ أَيْهَمَا شَاءَ) له کاتی هه کامه یان هه زده کا: جا مه غریب دوا بیخی بق کاتی عیسا، یان عیسا پیش بیخی بق کاتی مه غریب ﴿عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ:

وَيَجُوزُ لِلْحَاضِرِ فِي الْمَطَرِ: أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَهُمَا فِي وَقْتِ الْأُولَى مِنْهُمَا.
(فصل) وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجُمُعَةِ سَبْعَةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ،

إِذَا زَاغَتِ الشَّمْسُ قَبْلَ أَنْ يَرْحَلَ جَمَعَ بَيْنَ الظُّهْرِ وَالْعَصْرِ، وَإِنْ يَرْحَلَ قَبْلَ أَنْ تَزِيغَ الشَّمْسُ آخَرَ الظُّهْرِ حَتَّى يَنْزِلَ لِلْعَصْرِ، وَفِي الْمَغْرِبِ مَثَلُ ذَلِكَ ﴿رواه الترمذی وبعضه فی البخاری، پیغمبر ﷺ له جهنگی (تبوک) دا کاتی نیوه پږ له یه کاتدا نه کردن، به لام نه گهر باری کردبایه پیښ نیوژی عه سری له که ل نیوه پږ له یه کاتدا نه کردن، به لام نه گهر باری کردبایه پیښ نه وهی کاتی نیوژی بږ، نه وه نیوه پږی دوا نه خست بق کاتی عه سر، هه روه هاش مه غریبو عیشای به و جزره دوا نه خستن و پیښ نه خستن.

﴿ناگاداری﴾: له (جمع التقديم)، واته: له پیښخستن نیوژدا، پتویسته: دهست به نیوژی یه که م بکا و هه له ناو نیوژی یه که مدا نیه تی کوکړنده وهی نیوژی دووهم بیتن، ټینجا که سه لامی داوه، یه کسه ر دهست به نیوژی دووهم بکا. وه له (جمع التأخیر)، واته: له دواخستن نیوژدا، پتویسته: له کاتی نیوژی یه که مدا نیه تی دواخستن بیتن بق نه وهی گونا هبار نه بږ، هه روه ها دروسته: قه سرو جه مع به یه که وهش بکړن.

(وَيَجُوزُ) دروسته (لِلْحَاضِرِ) بق نه وه که سه ی له ماله وه یه (فِي الْمَطَرِ) له کاتی باران باریندا (أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَهُمَا) کوکړنده وهی دوو نیوژ (فِي وَقْتِ الْأُولَى مِنْهُمَا) له کاتی نیوژی یه که مدا، به و مه رجه ی نیوژده کان به جه ماعت بکا له مزگه و ټیگی دوور و به رگی ته ر بیږ و له کاتی نیوژی یه که میشدا باران بباری ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْمَدِينَةِ سَبْعًا وَلَمَّا نَآ: الظُّهْرَ وَالْعَصْرَ وَالْمَغْرِبَ وَالْعِشَاءَ﴾ رواه البخاری، پیغمبر ﷺ له (مدینه) نیوژی نیوه پږ و عه سری له یه ک کاتدا نه کردن و مه غریبو عیشای له یه ک کاتدا نه کردن. ټیمام (مالک) و ټیمام (شافعی) هه رموویانه: نه وه کوکړنده وه یه به هوی باران بوو.

﴿پاشکو﴾: ټډر له پیښه وایانی ټایین هه رموویانه: دروسته کوکړنده وهی دوو نیوژ له یه ک کاتدا بق مروژی نه خوش، جا نه گهر له کاتی نیوژی یه که مدا نه خوشتر بوو، با دواي بڅا، نه گهر له کاتی نیوژی دووهم مدا نه خوشتر نه بو، با پیښی بڅا، به و مه رجان هی گوتمان له کوکړنده وهی سه هه ردا.

﴿فصل: له یاسی نیوژی (جمعة)﴾

نیوژی جومعه دوو په که مته، واجبه له کاتی نیوه پږی پږی مه یښی دا به جه ماعت بکړی. (وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجُمُعَةِ) نه وه مه رجان هی داندراون بق واجبیوونی نیوژی جومعه (سَبْعَةُ أَشْيَاءَ) حه فته مه رجن:

یه که م: (الْإِسْلَامُ) نیسلامه تی یه، خواي گه وره هه رموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا نُودِيَ لِلصَّلَاةِ مِنْ يَوْمِ الْجُمُعَةِ فَاسْعَوْا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَذَرُوا الْبَيْعَ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ

وَالْبُلُوعُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورِيَّةُ، وَالصَّحَّةُ، وَالْإِسْطِيْطَانُ.
وَشَرَايِطُ فَعْلِهَا ثَلَاثَةٌ: أَنْ تَكُونَ الْبَلَدُ مِصْرًا أَوْ قَرْيَةً،

تَعْلَمُونَ ﴿ نهی خاوهن باوه پان، کاتی بانگی نیوه پۆ درا له پۆژی ههینی، نوو بهێن بۆ نوێژی جومعه، واز له کپین و فروشتن بێن- واته: که بانگی جومعه درا، کپین و فروشتن چهپامه-، جومعه کردن بۆ ئیوه باشتهر نه گهر ئیوه بزانن.

دوهم: (وَالْبُلُوعُ) بلوغبوونه، واته: له سه ر منداڵ جومعه واجب نیه. سێیه م: (وَالْعَقْلُ) عه قلی هه بێ، نابێ شیت بێ. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) ئازاد بێ، کۆیله نه بێ.

پینجه م: (وَالذُّكُورِيَّةُ) نێرینه بێ، واته: ئافره ت جومعه ی له سه ر نیه، به لام: نه گهر جومعه ی کرد، نه وه جومعه که ی دروسته و نیوه پۆی له سه ر لانه چێ.

شه شه م: (وَالصَّحَّةُ) ته ندروستی باش بێ، واته: نه وه نده نه خۆشی گران نه بێ: که

نه گاته جومعه، یان بگاتی به لام نه توانی تا کۆتایی نوێژ بمینیتیه وه ﴿عَنْ طَارِقِ بْنِ شَهَابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْجُمُعَةُ حَقٌّ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ فِي جَمَاعَةٍ إِلَّا أَرَبَعَةً:

مَمْلُوكٌ، وَإِمْرَأَةٌ، وَصَبِيٌّ، وَمَرِيضٌ﴾ رواه ابوداود والحاكم، پیغه مبه ر ﷺ، فه رمووی: نوێژی جومعه له سه ر هه موو موسولمانیک واجب و نه بی به جه ماعت بیکا، به لام چوار که س

جومعه یان له سه ر نیه: کۆیله و ئافره ت و منداڵ و نه خۆش.

حه فته م: (وَالْإِسْطِيْطَانُ) دانیشتووی نه و شوینه بێ که جومعه ی لی ته کرێ، یان نیازی مانه وه ی

چوار پۆژی هه بێ له و شوینه دا، که وابوو: پۆبولرێک که چوار پۆژ له شوینیک نه مینیتیه وه جومعه ی له سه ر نیه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ الظَّهْرَ وَالْعَصْرَ جَمْعًا بِعَرَفَةَ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ که له حه جی مائاوا بی له عه رفه وه ستا، نوێژی نیوه پۆ و

عه سری کۆ کرینه وه. واته: جومعه ی نه کرد هه رچه ند نه و پۆژه ش هه ینی بوو.

جا بزانه: قوتابی و سه رباز و بازرگان... هتد. نه گهر نیازی مانه وه ی چوار پۆژ، یان زیاتریان هه بێ، نه بی جومعه بکه ن، هه روه ها چه پامه: سه فه رکردن له پۆژی جومعه، نه گهر مه ترسی له ده ستچوونی جومعه ی هه بێ.

(وَشَرَايِطُ فَعْلِهَا) هه رچه کانی دروستبوونی نوێژی جومعه (ثَلَاثَةٌ) سێ نه: یه که م: (أَنْ تَكُونَ الْبَلَدُ) نه و شوینه ی جومعه ی لی ته کرێ (مِصْرًا) شار بێ (أَوْ قَرْيَةً) یان

لادی بێ، واته: شوینی نیشه جێ یه کجاری بێ ﴿لَأَنَّ النَّبِيَّ ﷺ لَمْ يَقُمْ الْجُمُعَةَ فِى حَجَّةِ الْوَدَاعِ بِعَرَفَةَ﴾ کما فی حدیث مسلم عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، چونکه پیغه مبه ر ﷺ له عه رفه

جومعه ی نه کرد، له گه ل نه وه ش دانیشتوانی (مکه ی) له گه لدا بون.

که وابوو: له ناو هه بیه شه مال و هه وار که کانی کۆیستاندا جومعه کردن دروست نیه، به لام نه گهر کۆییان له ده نگ ی بانگی شوینیک تر نه بو، نه بی بچن بۆ نه و ی جومعه بکه ن.

وَأَنْ يَكُونَ الْعَدَدُ أَرْبَعِينَ مِنْ أَهْلِ الْجُمُعَةِ، وَأَنْ يَكُونَ الْوَقْتُ بَاقِيًا، فَإِنْ خَرَجَ الْوَقْتُ أَوْ عُدِمَتِ الشَّرُوطُ صَلَّيْتَ ظَهْرًا، وَفَرَائِضُهَا ثَلَاثَةٌ: خُطْبَتَانِ يَقُومُ فِيهِمَا وَيَجْلِسُ بَيْنَهُمَا،

﴿ناگاداری﴾: نه گهر خاوهن دهسته لاتیك به زوړلیكردن دانیشتونوانی شوینیکي کواستنه وه بڼ شوینیکي تر، نه وانیش نیازیان وایو: هر کاتیک بڼیان بگوډجی بچنه وه بڼ شوینه که ی خویان، نه وانه - له شوینه که ی تردا - جومعه یان دروست نیه، چونکه نیشته جی ی به کجاری نڼ، هر چه ند خانووشیان دروست کړېښ، جا نه گهر - له وی دا - جومعه یان کرد، نه بی نویژی نیوه پښ هر بکن.

دووم: (وَأَنْ يَكُونَ الْعَدَدُ) ژماره ی نه و که سانه ی جومعه نه که ن (أَرْبَعِينَ) به لای که می چل که س بن (مِنْ أَهْلِ الْجُمُعَةِ) له و که سانه ش بن که جومعه یان له سره ﴿عَنْ إِبْنِ مَسْعُودٍ﴾: قَالَ: جَمَعَ النَّبِيُّ ﷺ بِالْمَدِينَةِ وَكُنَّ أَرْبَعُونَ رَجُلًا ﴿رواه البيهقي، پیغه مبرر﴾ له مه دینه جومعه ی کرد، ژماره مان چل پیاو بو.

که وایو: نه گهر شوینیکي چل پیاوی لیته بو، جومعه یان له سر نیه، به لام نه گهر گوئیان له بانگی شوینیکي تر بو، نه بی بچن بڼ نه وی جومعه بکن.

جا بزانه: له مه زه بی نیامی (حنفی) دا: به چوار که سان جومعه دروسته، وه له مه زه بی نیامی (مالک) دا: به دوازه که سان جومعه دروسته.

سپیهم: (وَأَنْ يَكُونَ الْوَقْتُ بَاقِيًا) کاتی جومعه کړدن - که کاتی نیوه پښه - بمیښ تا جومعه که ته وایو نه بی ﴿عَنْ أَنَسٍ﴾: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُصَلِّي الْجُمُعَةَ حِينَ تَمِيلُ الشَّمْسُ ﴿رواه البخاري﴾ ﴿وَعَنْ سَلْمَةَ: كُنَّا نُصَلِّي الْجُمُعَةَ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ فَنَرُجِعُ وَمَا نَجِدُ لِلْحَيَّطَانِ قِيًّا نَسْتَظِلُّ بِهِ﴾ رواه الشيخان، (نه نه س) نه فهرموی: کاتی پښ لای ته دا بڼ چاوی راسته، پیغه مبرر ﴿جومعه ی نه کرد. (سه له مه) نه فهرموی: له گهل پیغه مبرر﴾ جومعه مان نه کړېو نه گهر اینه وه میشتا دیواره کان سپهریکي وایان نه بو تی دا برېښ.

(فَإِنْ خَرَجَ الْوَقْتُ) جا نه گهر نه و نه ده ماوه ی نه ما جومعه به دوو خوتبه وه بکړی (أَوْ عُدِمَتِ الشَّرُوطُ) یان به کیک له و مه رجانیه گوتمان نه بو، نه و کاته (صَلَّيْتَ ظَهْرًا) نه بی چوار په که هت به نیه تی نویژی نیوه پڼ بکړی؟ چونکه جومعه قهزا ناکړته وه، جا نه گهر جومعه ش دروست نه بو، نابڼ نویژی نیوه پڼ له ده ست بدری.

(وَفَرَائِضُهَا) واجبه کانی جومعه کړدن (ثَلَاثَةً) سپیته: یه که م: (خُطْبَتَانِ) خویندنه وه ی دوو ووتاره (يَقُومُ فِيهِمَا) نه بی به پښو ووتاره کان بدا (وَيَجْلِسُ بَيْنَهُمَا) له پاش ووتاری یه که م نه بی به قه دانیشتنی نیوان دوو سوجه دابنیشی ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ قَائِمًا ثُمَّ يَقْعُدُ، ثُمَّ يَقُومُ كَمَا

وَأَنْ تُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ، فِي جَمَاعَةٍ. وَهَيَّأَهَا أَرْبَعُ خِصَالٍ: الْفُسْلُ وَتَنْظِيفُ الْجَسَدِ، وَكُبْسُ الثِّيَابِ الْبَيْضِ، وَأَخْذُ الظُّفْرِ، وَالطَّيْبُ. وَيُسْتَحَبُّ الْإِلْتِصَاقُ فِي وَقْتِ الْخُطْبَةِ،

تَفْعَلُونَ الْآنَ ﴿﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ به پیوه ووتاری جومعهی نه خویندهوه، نینجا دا نه نیشته، نینجا هه لئه ستاوه بق ووتاری دووهم وهك نیستا نیوه نه یکن.

جا بزانه: نه بی ووتارخوینی جومعه پیاو بئو به لای کهم چل کهس گویی له ووتاره کهی بیئ. ههروهه لهو دوو ووتاره دا واجبه: هه پینج پوکنه کان به عه پهبی بن: که پوکنی یه کهم: سوپاسی خودایه، وهك بلی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ).

پوکنی دووهم: سه لاوات له سه پینجه مبه ره ﷺ، وهك بلی: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ). پوکنی سی یه: ناموزگاری به ترسان له خودا، وهك بلی: (أَوْصِيكُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ). پوکنی چوارهم: خویندنه وهی نایه تیکی قورنانی پیروزه له ووتاریکدا.

پوکنی پینجهم: دو عاکردن بق موسولمانان له ووتاری دووهمدا، به لای کهمی بلی: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِلْمُسْلِمِينَ وَالْمُسْلِمَاتِ). جگه لهو پینجانه واجب نیه ووتاره کان به عه پهبی بن.

ههروهه سوننه ته: که ووتار خوین گه یشته شوینی ووتاردان پوو له دانیشتونانی مزگهوت بکاو سه لامیان لی بکا، نینجا که ههردوو ووتاره کانی ته واو کردن، نیقامه تی نویژ نه کریو ده ست به نویژی جومعه نه کا.

دووهم: (وَأَنْ تُصَلِّيَ رَكَعَتَيْنِ) نویژی جومعه به دوو په کهه تی بکری. سی یه: (فِي جَمَاعَةٍ) نویژی جومعه به جه ماعت بکریو، واجبه نیام و مه نوموم نیه تی نویژی جومعه بیئن، پیغمبر ﷺ هه رمویه تی: ﴿مَنْ أَدْرَكَ مِنْ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ رَكَعَةً فَلْيُضِفْ إِلَيْهَا أُخْرَى وَقَدْ تَمَّتْ صَلَاتُهُ، وَمَنْ فَاتَتْهُ الرُّكَعَتَانِ فَلْيُصَلِّ أَرْبَعًا﴾ رواه الدارقطني، هه که سیک له نویژی جومعه گه یشته پوکووعی دووهم، بوی به بهر په کهه تیک نه کهوئ، جا با له دوی سه لامدانه وهی نیام، په کهه تیکی تر بکاو جومعه کهی ته واوه، به لام نه گه له پاش پوکووعی دووهم گه یشته نویژی جومعه - نه وهش هه نیه تی جومعه نه هینئ، به لام - له دوی سه لامدانه وهی نیام نه بی چوار په کهه تی نویژ بکا.

(وَهَيَّأَهَا) سوننه ته کانی جومعه (أَرْبَعٍ) چوارن: (الْفُسْلُ) یه کهم: خق شورنده به نیه تی غوسلی جومعه و (وَتَنْظِيفُ الْجَسَدِ) ههروهه پاکژکردنی له شی خویه تی له چلک و بونی ناخوش. (وَكُبْسُ الثِّيَابِ الْبَيْضِ) دووهم: بهرگیکی جوان و سپی بکاته بهر. (وَأَخْذُ الظُّفْرِ) سی یه: نینوکی لاببا. (وَالطَّيْبُ) چوارهم: خوی بق خفوش بکا.

(وَيُسْتَحَبُّ) ههروهه سوننه ته (الْإِنْصَافُ) گوی پراگرتن و بندهنگی (فِي وَقْتِ الْخُطْبَةِ) لهو کاتهی ووتاری جومعه نه خویندریتته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ اغْتَسَلَ

وَمَنْ دَخَلَ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ صَلَّى رَكَعَتَيْنِ خَفِيفَتَيْنِ ثُمَّ يَجْلِسُ.

يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَلَيْسَ مِنْ أَحْسَنِ ثِيَابِهِ، وَمَنْ مِنْ طَيْبٍ إِنْ كَانَ عِنْدَهُ، ثُمَّ أَتَى الْجُمُعَةَ فَلَمْ يَتَخَطَّ أَغْنَاكَ النَّاسَ، ثُمَّ صَلَّى مَا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ، ثُمَّ أَلْصَقَتْ إِذَا خَرَجَ إِمَامُهُ حَتَّى يَفْرُغَ مِنْ صَلَاتِهِ، كَانَتْ كَفَّارَةً لِمَا بَيْنَهَا وَبَيْنَ الْجُمُعَةِ الَّتِي قَبْلَهُ ﴿رواه ابو دلود، پیغمبر ﷺ﴾

فهرموی: هر که سبک بپوشی جمعه به نیت جمعه خوی بشویدی و جوانترین بهرگی بکاته بهر، نه گهر بونی خوشی هه بوو خوی بؤدخوش بکا، نینجا بجیته جمعه، به لام به سه رمی خه لکدا باز نه دا، نینجا بؤ خوی ده ست به نویژ کردن بکا، نینجا که نیام هاته خوتبه خویندنه وه بی دنگ بی و گوئی لپا بگری تا نویژ ته و او نه بی، نه و چاکانه نه به نه لادرو داپوشه ری گونا هه کانی نیوان نه م جمعه به و جمعه که ی پابردو.

(وَمَنْ دَخَلَ) هر که سبک هاته ناو مزگوت (وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ) له و کاته ش نیام ووتاری نه دا (صَلَّى رَكَعَتَيْنِ) با دوو په که مت به نیت سوننه تی جمعه، یان (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ) بکا (خَفِيفَتَيْنِ) به سوکیو به په له بیانکا (ثُمَّ يَجْلِسُ) نینجا دابنیشی، به لام نه گهر یه کسر دابنیش، نه و کاته هه رپه دیسان هه لسیته وه و سوننه ته که بکا ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا جَاءَ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالْإِمَامُ يَخْطُبُ فَلْيَرْكَعْ رَكَعَتَيْنِ وَلْيَتَجَوَّزْ فِيهِمَا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ

فهرموی: کاتی یه کیکتان هاته مزگوت له بپوشی هه یی له و کاته ش نیام ووتاری نه دا، با دوو په که مت سوننه ت بکا به په له، واته: نینجا دابنیشی.

﴿نَاكِدَارِي﴾: دوو په که مت سوننه تی پیش جمعه ش هه یه پیش نه وه ی نیام ده ست به ووتار بکا ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَعْقِلٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: بَيْنَ كُلِّ أَذَانَيْنِ صَلَاةٌ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ

فهرموی: له نیوان هر بانگو نیقامه تی کدا نویژیکی سوننه ت هه یه. هه روه ما له دوی جمعه ش چوار په که مت، یان دوو په که مت سوننه ت هه یه، پیغمبر ﷺ

فهرموی: ﴿إِذَا صَلَّى أَحَدُكُمْ الْجُمُعَةَ فَلْيُصَلِّ بَعْدَهَا أَرْبَعًا﴾ رواه مسلم، ﴿وَكَانَ ﷺ يُصَلِّي بَعْدَ الْجُمُعَةِ رَكَعَتَيْنِ فِي بَيْتِهِ﴾ رواه الشيخان، واته: کاتی یه کیکتان نویژی جمعه ی کرد، با چوار په که مت سوننه تیش له دوی بکا. پیغمبر ﷺ

دوو په که مت سوننه تی له پاش جمعه له ماله وه نه کرد.

﴿پاشکوی﴾: سه لوات لیدان له شه و بپوشی جمعه دا نزد خیره ﴿عَنْ أَنَسِ بْنِ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنْ مِنْ أَفْضَلِ أَيَّامِكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَأَكْثَرُوا عَلَيَّ مِنَ الصَّلَاةِ فِيهِ فَإِنْ صَلَّاهُمْ مَغْرُوضَةً عَلَيَّ، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ وَكَيْفَ نَغْرُضُ عَلَيْكَ صَلَاتَنَا وَقَدْ أَرْمَتْ؟ قَالَ: إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عَلَى الْأَرْضِ أَجْسَادَ الْأَنْبِيَاءِ﴾ رواه النسائي، پیغمبر ﷺ

فهرموی: له هه موو بپوشه کانتان گه وره تر بپوشی هه یی به، که واپو: نزد سه لوات له سه لپدنه

(فَصَلِّ) وَصَلَاةَ الْعِيدَيْنِ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ، وَهِيَ رَكَعَتَانِ: يُكَبِّرُ فِي الْأُولَى سَبْعًا سِوَى تَكْبِيرَةِ الْأَحْرَامِ، وَفِي الثَّانِيَةِ خَمْسًا سِوَى تَكْبِيرَةِ الْقِيَامِ،

له پوځی ههینی دا، چونکه سه لواته کانتان نه که په ندرینه لای منو گویم لایه، کوتیان: چون سه لواته کان نه گاته لای تو، چونکه تو له ناو گوړه که تدا پزیوی؟ فه رموی: ناپزم چونکه خوای که وره قه ده غه ی کرېوه: زه وی لاشه ی پیغه مبه ران به ږیښی و بخوا. ﴿وَعَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَرَأَ سُورَةَ الْكَهْفِ يَوْمَ الْجُمُعَةِ أَضَاءَ لَهُ مِنَ النُّورِ مَا بَيْنَ الْجُمُعَتَيْنِ﴾ رواه الحاکم، پیغه مبه رﷺ فه رموی: هر که سیک سوږه تی (الکھف) له پوځی ههینی دا بخوینن، نیوان هر دوو ههینی به که ی بډ پوښن نه بیته وه. نیمامی (النواوی) نه فه رموی: له شه وی هه ینیش خیره بخویندری.

﴿فَصَلِّ: له باسی (صَلَاةُ الْعِيدَيْنِ) نويځی هه ر دوو جه ژنه کان﴾

(وَصَلَاةُ الْعِيدَيْنِ) نويځی جه ژنی په مه زان و قوربان (سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ) سوننه ټيکي زور که وره یه بډ هه موو که سیک، چونکه پیغه مبه رﷺ کرېوه تی (وهی) نويځی هه ر دوو جه ژنه کان (رَكَعَتَانِ) دوو په که متن: نیه تی نويځی جه ژنی په مه زان، یان جه ژنی قوریانی لای ډیښن: ﴿يُكَبِّرُ ثَلَاثًا: (اللهُ أَكْبَرُ)، (فِي الْأُولَى) له په که متی به که مدا له پاش خویندن (وَجْهَتُ وَجْهِي)... هتد (سَبْعًا) هفت جار (سِوَى تَكْبِيرَةِ الْإِحْرَامِ) جگه له (اللهُ أَكْبَرُ) نويځی لایه ستن (وَفِي الثَّانِيَةِ) وه له په که متی دوو هه مدا (خَمْسًا) پینچ جار نه لای: (اللهُ أَكْبَرُ)، (سِوَى تَكْبِيرَةِ الْقِيَامِ) جگه له (اللهُ أَكْبَرُ) هه لسان وه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُكَبِّرُ فِي الْعِيدَيْنِ: فِي الْأُولَى سَبْعًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ، وَفِي الْآخِرَةِ خَمْسًا قَبْلَ الْقِرَاءَةِ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبه رﷺ له نويځی هه دوو جه ژنه کان له په که متی به که مدا هفت (اللهُ أَكْبَرُ) نه گوتن پيش فاتحه خویندن، هه روه ها له په که متی دوو هه میشدا پینچ (اللهُ أَكْبَرُ) نه گوتن پيش فاتحه خویندن.

جا بزانه: سوننه ته له که ل هه ر (اللهُ أَكْبَرُ) هه ر دوو ده سته کانی به رز بکاته وه، وه له نیوان (اللهُ أَكْبَرُ) هه کاند ا بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللهُ أَكْبَرُ). ټینجا پاش (اللهُ أَكْبَرُ) هه فتم له په که متی به که م، وه پاش (اللهُ أَكْبَرُ) ی پینچم له په که متی دوو هه به که سر (أَعُوذُ بِاللَّهِ) نه کاو فاتحه نه خوینن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: په که م: کانی نويځی جه ژنه کان له به رزیوونی پوځ به قه د رمیک ده ست پښ نه کاو، تا پوځ لانه دا بډ جاوی راسته، نه مینن.

دووم: نويځی جه ژنه کان سوننه ته به جه ماعت بکړی، به لام دروسته به ته نهاييش بکړی. سنی یه م: ﴿كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَأْمُرُ الْمُؤَذِّنَ فِي الْعِيدِ أَنْ يَقُولَ: الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ﴾ رواه الشافعی عن الزمهری مرسلًا، پیغه مبه رﷺ فه رمانی به بانگدر نه گرد: له جیاتی بانگو ټیقامه ته له جه ژنه کاند ا بلی: (الصَّلَاةُ جَامِعَةٌ).

وَيَخْطُبُ بَعْدَهَا خُطْبَتَيْنِ: يُكَبِّرُ فِي الْأُولَى تَسْمَعًا، وَفِي الثَّانِيَةِ سَبْعًا. وَيُكَبِّرُ مِنْ غُرُوبِ الشَّمْسِ مِنْ لَيْلَةِ الْعِيدِ إِلَى أَنْ يَدْخُلَ الْإِمَامُ فِي الصَّلَاةِ، وَفِي الْأَضْحَى خَلْفَ الصَّلَوَاتِ الْمَفْرُوضَاتِ: مِنْ صُبْحِ يَوْمِ عَرَفَةَ إِلَى الْعَصْرِ مِنْ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ.

(وَيَخْطُبُ بَعْدَهَا) سوننه ته پاش نوږځي جهڙن (خُطْبَتَيْنِ) دوو ووتار بډا، وهك ووتاره كاشي
 جومعه، جا له جهڙني پډه زاندا باسي سهر فيتره بكاو له جهڙني قورياندا باسي قورياني
 بكا، هم (يُكَبِّرُ فِي الْأُولَى تِسْعًا) پيش دهست پيكر دني ووتاري په كه م نو جار بلي:
 (اللَّهُ أَكْبَرُ) به دواي په كدا.

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا يُصَلُّونَ الْعِيدَيْنِ قَبْلَ الْخُطْبَةِ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ و نیامی (ابوبکر و نیامی) عمر) پیش ووتاردان نوژی جه ژنیا نئه کرد.

مویزی باریکیان - ۱۳۰
(وَيُكَبِّرُ) سوننه ته ته کبیر لټېدا (مِنْ غُرُوبِ الشَّمْسِ) له کاتې پڅژ ناواپوونه وه (مِنْ لَيْلَةِ الْعِيدِ) له شهوی مه ردوو جه ژنه کان (إِلَى أَنْ يَدْخُلَ الْإِمَامُ فِي الصَّلَاةِ) تا نیمام نویژی جه ژن داننه به ستن، نه گهر به جه ماعت بیکا، نه گهر نا؛ تا خوی نویژی جه ژن ده ست پی نه کا، خوی گهره فرمویه تی: ﴿وَلْتَكْمَلُوا الْعِدَّةَ وَلْتَكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَى مَا هَذَاكُمْ﴾ بق نه وهی ژماره ی پڅووه کان ته واو بکن، جا که ته ولوتان کرد، (اللَّهُ أَكْبَرُ) بلین، چونکه خوی گهره نټوهی خستوته سر ړنگایه کی پاست.

جا بزانہ: تُو تہ کبیرانہ ی شہوئ لہ مہ موو کاتیکو شوینیکدا تہ گوترین، نەک مەرلە
 بوا ی نوێژەکان، جا ئەمە شیوەی تە کبیر لێدانە: (اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ اللَّهُ أَكْبَرُ، لَا إِلَهَ
 إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ، اللَّهُ أَكْبَرُ، وَاللَّهُ أَحْمَدُ)، سێ جار.

(وَفِي الْأَمْصَحَى) ههروهه له جه ژنی قوریاندا-جگه له تهکبیرهکانی شهوی- تهکبیر لیدان سوننه ته (خَلْفَ الصَّلَوَاتِ الْمَفْرُوضَاتِ) له نوای هه موو نویژه واجبه کان و سوننه ته کان (مِنْ صُبْحِ يَوْمِ عَرَفَةَ) له پاش نویژی سبهینه ی پوژی عالفه وه (إِلَى الْعَصْرِ) تا پاش نویژی عه سر (مِنْ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ) له کوتایی سیه مین پوژهکانی نوای جه ژنی قوریان، که بییان نه کوتری: (أَيَّامِ التَّشْرِيقِ).

بەلەم لە جەژنى پەرمەزاندانەتەنھا لە دواى نوێژى مەغرىبو عىشاو سەپىنەى جەژن سوننەتەن.
﴿پاشكۆ﴾: سوننەتە بۆ مەردو و جەژنەكان خۆى بشۆرىو بەرگى جوانو پاك بكاتە
 بەر و خۆى بۆخۆش بكاو بە پىگەيەكدا بچیتە نوێژى جەژن و بە يەككى تەردا بگەڕیتەو،
 وە جەژنە پىرۆزانەش حەللە.

(فَصَلِّ) وَصَلَاةَ الْكُسُوفِ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ، فَإِنْ لَأَنْتَ لَمْ تُقْضِ،
وَيُصَلِّي لِكُسُوفِ الشَّمْسِ وَخُسُوفِ الْقَمَرِ رَكَعَتَيْنِ: فَيُكُلُّ رَكَعَةً قِيَامًا
يُطِيلُ الْقِرَاءَةَ فِيهِمَا، وَرُكُوعًا يُطِيلُ التَّسْبِيحَ فِيهِمَا، ذُونَ السُّجُودِ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (صَلَاةَ الْكُسُوفِ) نَوِيْزِي پُوْزگيران و مانگگيران﴾

(وَصَلَاةَ الْكُسُوفِ) نَوِيْزگيرنی پُوْزگيران و مانگگيران (سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ) سوننه تيكي زډر
گه ورده، چونکه پيغه مبهردا ښکړي (فَإِنْ لَأَنْتَ) جا نه گړ نهو نويزه کاتي گردنی
نه ما (لَمْ تُقْضِ) قه زانا کرته وه.

جا بزانه: به گيرانی مانگ، يان به گيرانی پوډ، کاتي نهو نويزه دهست پي تهکا، وه کاتي
نويزه کهش به سهر نه چي: به بوونه وهی پوډ، يان مانگ، يان شاوا بوونی پوډ به گيراوی،
يان به دهرکه وتنی پوډ نه گړ مانگ گيراو.

(وَيُصَلِّي) سوننه ته هه موو کهس نويز بکا (لِكُسُوفِ الشَّمْسِ) له بهر پوډگيران، نيه تي نويزی
پوډگيرانی لي بيټي (وَخُسُوفِ الْقَمَرِ) وه له بهر مانگگيران، نيه تي نويزی مانگگيرانی لي بيټي
(رَكَعَتَيْنِ) به لای کهم نهو نويزه دوو په کهه ته وه کو سوننه تي به يانی، نینجا دروسته: به
ته نهايي بکړیو به جه ماعه تيش سوننه ته، به لام زیاتر خیره بهم شیوه به بکړی:

(فَيُكُلُّ رَكَعَةً) له ههر په کهه تيک لهو دوو په کهه تانه دا (قِيَامًا) دوو پاوه ستانی به
پيوه يان تي دانه، واته: پاش پوکووع ناچيته سوجه، به لکو دیسان دهست به فاتحه
نه کاته وه (يُطِيلُ الْقِرَاءَةَ فِيهِمَا) له پاش فاتحه له ههر دوو په کهه ته کان، واته: له ههر
چوار وه ستانه کاندو سوږه تي دريژ بخويټي (وَرُكُوعًا) وه ههر په کهه تيک دوو پوکووعی
تي دانه پيش چونه سوجه (يُطِيلُ التَّسْبِيحَ فِيهِمَا) زډر بلن (سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ): به قه د
سه د ثايت له په کهمدا، هه شتا ثايت له نووه مدا، هه فتا ثايت له سي يه مدا، په نجا
ثايت له چواره مدا (ذُونَ السُّجُودِ) به لام سوجه کان دريژ ناکاته وه.

جا بزانه: نيمامي (النواوي) فهرموويه تي: سوننه ته سوجه کانیش دريژ بکاته وه وهک
پوکووعی پيشه خويان.

﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَتْ خَسَفَتِ الشَّمْسُ فِي عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَامَ فَصَلَّى بِالنَّاسِ،
فَأَطَالَ الْقِيَامَ، ثُمَّ رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ، ثُمَّ قَامَ فَأَطَالَ الْقِيَامَ، وَهُوَ ذُونَ الْقِيَامِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ
رَكَعَ فَأَطَالَ الرُّكُوعَ وَهُوَ ذُونَ الرُّكُوعِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ سَجَدَ فَأَطَالَ السُّجُودَ، ثُمَّ فَعَلَ فِي
الرُّكُوعَةِ الثَّانِيَةِ مِثْلَ مَا فَعَلَ فِي الرُّكُوعَةِ الْأُولَى، ثُمَّ انْصَرَفَ وَقَدْ انْجَلَتِ الشَّمْسُ فَخَطَبَ
النَّاسَ﴾ رواه الشيخان، له سهرده می پيغه مبهردا ښکړی، نینجا پيغه مبهردا ښکړی هه لسا
نويزی پوډگيرانی به جه ماعه ت بؤ موسولمانان کرد، له په کهه تي په کهمدا زډر مایه وه و زډر

وَيَخْطُبُ بَعْدَهَا خُطْبَتَيْنِ، وَيُسِرُّ فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ وَيَجْهَرُ فِي خُسُوفِ الْقَمَرِ.
(فصل) وَصَلَاةُ الْاِسْتِسْقَاءِ مَسْنُونَةٌ، فَيَأْمُرُهُمُ الْإِمَامُ: بِالتَّوْبَةِ، وَالصَّدَقَةِ، وَالْخُرُوجِ مِنَ
الْمَظَالِمِ، وَمُصَالَحَةِ الْأَعْدَاءِ،

قورپئانی خویند، ئینجا چووہ پوکووع له وئاشدا زۆر مایه وه ته سبیحاتی نه کرد، ئینجا له پوکووع هه لساوه نه چووہ سوچده، دیسان دهستی به فاتیه خویندن کرد، به لام له پاره ستانه که ی پیشوو که متر مایه وه، ئینجا دیسان چووہ پوکووع له پوکووعه که ی پیشوو که متر مایه وه، ئینجا له پوکووع هه لساوه، ئینجا چووہ سوچده وه هه رده سوچده کانیش زۆر مایه وه، ئینجا هه لساوه بۆ په کهه تی دووه م ئه ویشی وه که په کهه تی پیشوو کرد، دوا یی که سه لام، دوه - زۆر بویوه، جا دهستی به وه تاردان کرد.

(وَيَخْطُبُ بَعْدَهَا خُطْبَتَيْنِ) سوننه ته نيمام له دواى نه و نويزه دوو ووتار بخوښتېته وه (به به لگه ي نه و حه ديسه ي باسما ن کرد)، جا نه و دوو ووتاره وه کو ووتاره کاني جومعه بن (ويسر) با به نه يني بخوښي (فِي كُسُوفِ الشَّمْسِ) له نويزي پوزگيران (وَيَجْهَرُ) با به ده نگ بخوښي (فِي كُسُوفِ الْقَمَرِ) له نويزي مانگگيران.

﴿پاشکوف﴾: له بهر لونیو تاريکبون و توژ و په شهباء و لافاو و زه مين له رزين، سوننه ته: هر که سيک بڼ خوی- به ته نهايي- دوو په کچه ت نويز بکا و هک سوننه تي پيش نيوه پو، نه ک به و شيوهی گوتمان ﴿عَنْ أَبِي مُوسَى ۞﴾: قَالَ النَّبِيُّ ۞: إِنَّ هَذِهِ آيَاتُ الْتِي يُرْسَلُ اللَّهُ تَعَالَى لَا تَكُونُ لِمَوْتٍ أَحَدٍ وَلَا لِحَيَاتِهِ، وَلَكِنَّ اللَّهَ يُرْسِلُهَا يُخَوِّفُ بِهَا عِبَادَهُ، فَإِذَا رَأَيْتُمْ مِنْهَا شَيْئًا فَافْزَعُوا إِلَى ذِكْرِ اللَّهِ وَدُعَائِهِ وَاسْتِغْفَارِهِ ﴿رواه الشيخان، پیغمبر ۞﴾ فرمودی: نه و جوړه نیشانه به ترسانه، له بهر مردن و زیني هیچ که سيک نایه، به لام خوی گوره به و جوړه بودلوانه به نده کانی خوی نه ترسیتي، جا کاتي شتيک له وانه پویدا، ئیوه پوو بکه نه نويز کردن و پارانه وه له خولو، توبه کردن و خیر کردن (الله اکبر) و زیکی تر.

﴿ فَصَلِّ: لَهُ بِاسْمِ (صَلَاةِ الْإِسْتِسْقَاءِ) نُوِيْزِيْ دَاوَاكِرْدَنِي نَاوَدَانِ لَهُ خَوَايْ گَه وَرَه ﴾

(وَصَلَاةُ الْإِسْتِسْقَاءِ) نویژی دواکردنی ئاودان (مَسْنُونَةُ) سوننه تیکی زۆر گه ورهیه، دروسته به ته نهایی بکریو به جه ماعت سوننه ته، جا بزانه: ئه نوێزه له بهر نه بارینی باران، یان له بهر که می ئا، یان له بهر ووشکیوونی ئا، سوننه ته بکری.

توبه بکن و (وَالصُّدُقَةِ) مهره ها خیر و چاکه بکن و (وَالْخُرُوجِ مِنَ الْعَطَالِ) واز له سته مکاری بین و مانی به کتری بده نه وه و گهرده نی به کتری نازاد بکن (وَمُصَالِحَةِ الْأَعْدَاءِ) وه دوزمنه کان له گه لّ به کتری ناشت بینه وه و به کتری بیورن و گفتوگو له گه لّ

وَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ، ثُمَّ يَخْرُجُ بِهِمْ فِي الْيَوْمِ الرَّابِعِ فِي ثِيَابٍ بَذْلَةٍ وَاسْتِكَائَةٍ
وَتَضَرُّعٍ، وَيُصَلِّيَ بِهِمْ رَكْعَتَيْنِ كَصَلَاةِ الْعِيدَيْنِ، ثُمَّ يَخْطُبُ بَعْدَهُمَا،
وَيَحُولُ رِدَاءَةٌ، وَيَكْثُرُ مِنَ الدُّعَاءِ وَالِاسْتِغْفَارِ،

يەككىرى بىكەن (وَحْصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) ھەروھە فەرمان ئەدا: كە ھەموو كەسىڭ چوار پۇژدان بەپۇژدو بىي: سى پۇژدان ھە سەر يەكدا ھە مال ھە.

(ثُمَّ يُخْرِجُ بِهِمْ) نینجا له نوای نوو سن پۆژانه کاریه دهسته که خه لکه که له ئاوه دانی نه باته دهروه (فِي الْيَوْمِ الرَّابِعِ) له پۆژی چواره مینی پۆژوه کاندایه پۆن بۆ شویتینکی چۆل.

جا بزانہ: نه و چوار پڙڻوانه به فرماني ڪاريه دهست واجب نهين، واته: هر ڪه سيڪ به پڙڻو نهين، گونا هياره.

ٺينجا ڪه ٻي نويڙ ڪرڻه ڪه ڊهرچون: (في ثيابِ بڏڻو) جلدو به رگيڪي شپو ڊپاو نه ڪنهن به ر (وَإِسْتَكَاثًا) به دلڪي پر ترس نه ٿيڻ (وَتَضَرُّعًا) به ملڪه چي و پاران وه له خوا، خزيان خهريڪ نه ڪن، ههروهه پيرو مندالو نازهه لو بيچوهه ڪانيان له ڪه ل خزيان نه بهن.

(وَيُحْلِلُ بِهِمْ رَحْمَتَيْنِ) ٲینجا ٲیمام سوو ره کعته نویژ به جه ماعت بق خه لکه که نه کا، به نه تی نویژی دلاور دنی ئاودان (كَسَلَةِ الْعِيدَيْنِ) وه كو نویژی جه ژنه کان: به ده نگ نه خوینی و له ره کعته تی به که مدا اهفت ته کبیر و له ره کعته تی سوو مدا پیٲنج ته کبیر لی نه دا، به و شتو هی گورمان.

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مُتَبَدِّلًا مُتَوَاضِعًا حَتَّى أَتَى الْمُصَلَّى فَرَقِيَ الْمَنْبَرُ فَلَمْ يَخْطُبْ خُطْبَكُمْ هَذِهِ، وَلَكِنْ لَمْ يَزَلْ فِي الدُّعَاءِ وَالتَّضَرُّعِ وَالتَّكْبِيرِ حَتَّى صَلَّى رَكَعَتَيْنِ كَمَا يُصَلِّي فِي الْعِيدِ ﴿رواه اصحاب السنن﴾ پیغمبر ﷺ بق نوٹ کر دینی باران له مه دینه چووه دهر وه، بهر گیتی شپه که ی کرده بهر، ملکه چ بوو، له خوا نه پاپرایوه تا که یشته شوینی نوٹ کردن، جا چووه سر مینبه، نه و جزره ووتاره ی نیویه نه دا، بهلکو هر نوعای نه کرسو (الله اکبر) ی نه گوت، نینجا نوو په کعت نوٹزی به جه ماعت کرد وه کو نوٹزی جه ژن.

(ثُمَّ يَخْطُبُ بَعْدَهَا) نینجا سوننه ته نیمام دوو ووتار بدا له پاش نویژکردن (وَيَحْوَِلُ رِدَاءَهُ) نینجا نیمام-پاش دهست پیگردنی ووتاری دووهم- ږوو له قبیله نه کاو عه بایه کی، یان جله کانی تری دیولودیو نه کاو سهراوژیر نه یکاته بهر (وَيُكْثِرُ مِنَ الدُّعَاءِ) له هه ږوو ووتاره کاندازوړ له خوا نه یار پته وه که باران بیارنننږو به لایه کان لایا.

(وَاسْتَغْفِرِ) رُفد (اسْتَغْفِرُ اللّٰهَ) نلئ، واته: پئش دہست پئکرنی ووتاری یہ کہم تر جار نلئ: (اسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ وَكَتُوبٌ إِلَيْهِ). بہ لام پئش دہست پئکرنی ووتاری ہووم حہفت جار نلئ.

وَيَدْعُو بِدُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ: اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا سُقْيَا رَحْمَةً وَلَا تَجْعَلْهَا سُقْيَا عَذَابٍ وَلَا مَحْقٍ وَلَا بَلَاءٍ وَلَا هَذَمٍ وَلَا غَرَقٍ، اَللّٰهُمَّ عَلَيَّ الظَّرَابَ وَالْاَكَامَ وَمَنَايِبَ الشَّجَرِ وَبُطُونَ الْأَوْدِيَةِ، اَللّٰهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُّغِيثًا هَنِيئًا مَرِيئًا مَرِيئًا مَرِيئًا سَخًا عَامًا غَدَقًا طَبَقًا مُّجَلَّلًا دَائِمًا إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ، اَللّٰهُمَّ إِنَّ بِالْعِبَادِ وَالْبِلَادِ مِنَ الْجَهْدِ وَالْجُوعِ وَالضَّنْكِ مَا لَا تَشْكُرُ إِلَّا إِلَيْكَ، اَللّٰهُمَّ أَثَبْتَ لَنَا الزَّرْعَ وَأَدْرَ لَنَا الصَّرْعَ، وَأَنْزَلَ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَأَثَبْتَ لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ، وَاکْشَفَ عَنَّا مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ، اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِلَيْكَ كُنْتَ غَفَّارًا فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا. وَيَقْتَسِلُ فِي الْوَادِي إِذَا سَالَ،

﴿ناگاداری﴾: سوننه ته ووتاره کان له دواى نويژکردن بن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ﴾: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ لِلْإِسْتِسْقَاءِ وَصَلَّى رَكْعَتَيْنِ ثُمَّ خَطَبَ ﴿رواه البيهقي واحمد وابن ماجه، پيغمبر ﷺ نويژى بارانى كرد، نينجا ووتارى دا. مهروه ها دروستيشه له پيش نويژکردندا بن ﴿عَنْ عُبَادٍ عَنْ عَمِّهِ﴾: خَرَجَ النَّبِيُّ ﷺ يَسْتَسْقِي فَحَوَّلَ إِلَى النَّاسِ ظَهْرَهُ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَدْعُو ثُمَّ حَوْلَ رِدَاءَهُ ثُمَّ صَلَّى رَكْعَتَيْنِ جَهَرَ فِيهِمَا بِالْقِرَاءَةِ ﴿رواه الشيخان، پيغمبر ﷺ چوه دهر وهى (مدينه) بى نويژى باران، له ووتاره كه ى دا پشتى له خه لك كړو پوى كړه قبيله دوعاى نه كړد، نينجا عه بايه كه ى ديوليويو كړد، نينجا له دواى ووتاره كه دوو په كمهت نويژى پيمان كړو دهنكى مه لينا له فاتحه خوښندن.

(وَيَدْعُو) سوننه ته له ووتارى يه كه مدا دوعا بكا (بِدُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ) بهو دوعايه ى پيغمبر ﷺ نه يكرد (وَهُوَ) نهو دوعايه نه مه يه:

﴿اَللّٰهُمَّ اجْعَلْهَا سُقْيَا رَحْمَةً وَلَا تَجْعَلْهَا سُقْيَا عَذَابٍ وَلَا مَحْقٍ وَلَا بَلَاءٍ وَلَا هَذَمٍ وَلَا غَرَقٍ، اَللّٰهُمَّ عَلَيَّ الظَّرَابَ وَالْاَكَامَ وَمَنَايِبَ الشَّجَرِ وَبُطُونَ الْأَوْدِيَةِ، اَللّٰهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا، اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا غَيْثًا مُّغِيثًا هَنِيئًا مَرِيئًا مَرِيئًا مَرِيئًا سَخًا عَامًا غَدَقًا طَبَقًا مُّجَلَّلًا دَائِمًا إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، اَللّٰهُمَّ اسْقِنَا الْغَيْثَ وَلَا تَجْعَلْنَا مِنَ الْقَانِطِينَ، اَللّٰهُمَّ إِنَّ بِالْعِبَادِ وَالْبِلَادِ مِنَ الْجَهْدِ وَالْجُوعِ وَالضَّنْكِ مَا لَا تَشْكُرُ إِلَّا إِلَيْكَ، اَللّٰهُمَّ أَثَبْتَ لَنَا الزَّرْعَ وَأَدْرَ لَنَا الصَّرْعَ، وَأَنْزَلَ عَلَيْنَا مِنْ بَرَكَاتِ السَّمَاءِ وَأَثَبْتَ لَنَا مِنْ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ، وَاکْشَفَ عَنَّا مِنَ الْبَلَاءِ مَا لَا يَكْشِفُهُ غَيْرُكَ، اَللّٰهُمَّ إِنَّا نَسْتَغْفِرُكَ إِلَيْكَ كُنْتَ غَفَّارًا فَأَرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْنَا مِدْرَارًا﴾ رواه الامام الشافعي فى المختصر.

(وَيَقْتَسِلُ) سوننه ته خوى بشورى، يان دهنستويژ بگريئ (فِي الْوَادِي) له شيوه كان (إِذَا سَالَ) كاتى لا فواى پى دا هات، مهروه ها سوننه ته كه بارانى نوى نه بارى: خوى پووت

وَيَسَّحُّ لِلرَّغْدِ وَالْبَسْحِ وَرَقٍ.
(فَصَلِّ) وَصَلَاةُ الْخَوْفِ عَلَى ثَلَاثَةِ أَضْرُبٍ، أَحَدُهَا: أَنْ يَكُونَ الْعَدُوُّ فِي غَيْرِ
جِهَةِ الْقِبْلَةِ، فَيُفَرِّقُهُمُ الْإِمَامُ فِرْقَتَيْنِ: فِرْقَةً تَقِفُ فِي وَجْهِ الْعَدُوِّ،
وَفِرْقَةً خَلْفَهُ، فَيُصَلِّي بِالْفِرْقَةِ الَّتِي خَلْفَهُ رُكْعَةً، ثُمَّ لُتِمَ لِنَفْسِهَا وَتَمَضَى إِلَى
وَجْهِ الْعَدُوِّ، وَتَأْتِي الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى، فَيُصَلِّي بِهَا رُكْعَةً، وَتُتِمُّ لِنَفْسِهَا وَيُسَلِّمُ بِهَا.

بكاتوه تا له شی تهر نه بی ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَسَرْتُ لِيَّ نَفْسِي حَتَّى أَصَابَهُ مِنَ
الْمَطَرِ، وَقَالَ: إِنَّهُ حَدِيثُ عَهْدٍ بِرَبِّهِ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ به رکی خوی له سهر خوی
لادا تا له شی تهر بوو به باران و فرمودی: نهوه تازده له لای خوا ماتوه.

(وَيُسَبِّحُ لِلرَّغْدِ) سوننه ته له بهر گرمی هه ور ته سبیحات بکاو بلی: ﴿سُبْحَانَ مَنْ يُسَبِّحُ
الرَّغْدُ بِحَمْدِهِ وَالْمَلَائِكَةُ مِنْ خِيفَتِهِ﴾ رواه الامام مالک. (وَالْبَرْقُ) هه روه ها له کاتی
بریقی بروسک بلی: ﴿سُبْحَانَ مَنْ يُرِيكُمُ الْبَرْقَ خَوْفًا وَطَمَعًا﴾. به لام با ته ماشای
بریقی بروسک نه کا.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِيَ (صَلَاةُ الْخَوْفِ) نَوِيْزِي تَرَس﴾

(وَصَلَاةُ الْخَوْفِ) نَوِيْزِي كَرْدَن له کاتی ترسان (عَلَى ثَلَاثَةِ أَضْرُبٍ) سَن جَوْره:
(أَحَدُهَا) يه که میان: (أَنْ يَكُونَ الْعَدُوُّ) نه وه يه: دوزمن له شوینیک بی (فِي غَيْرِ جِهَةِ الْقِبْلَةِ)
که لای قبيله نه بی (فَيُفَرِّقُهُمُ الْإِمَامُ فِرْقَتَيْنِ) نيمام سوپا يه که ی نه کاته دوو کومه له (فِرْقَةً)
کومه لیک (تَقِفُ فِي وَجْهِ الْعَدُوِّ) له به رانبر دوزمن نه وه ستن پاسه وانی نه که ن (وَفِرْقَةً)
کومه له که ی تریش (تَقِفُ خَلْفَهُ) له پشت نيمام نه وه ستن له شوینیک ی و: که چه کی دوزمن
نه یانگاتی (فَيُصَلِّي) جا نيمام نويژ به جهامعت نه کا (بِالْفِرْقَةِ الَّتِي خَلْفَهُ) به و کومه له ی له
دوای خوی ماوه ته وه (رُكْعَةً) ته نها يه که ره کهمتیان پی ته کا- نه گهر نويژه که دوو ره کهمتی
بوو- به لام نه گهر سَن ره کهمت، یان چوار بوو، دوو ره کهمتیان پی ته کا (ثُمَّ) نينجا که
نيمام هه لساوه بق ره کهمتی دووه م، نه گهر دوو ره کهمتی بوو (تُتِمُّ لِنَفْسِهَا) با نه و کومه له
نی ته ی جیابوونه وه بیتنو بق خویان نويژه که ته و لو بکن (وَتَمَضَى) که ته و لویان کرد بابېون
(لِوَجْهِ الْعَدُوِّ) بق به رانبر دوزمن، به لام نيمام له ره کهمتی دووه م چاوه پوان نه کا و پاش
فاتحه سوپه تی ریژ نه خویتن، نينجا (وَتَأْتِي الطَّائِفَةُ الْأُخْرَى) با کومه له که ی تریش بیتنه
پشت نيمام و نويژ دایبه ستن (فَيُصَلِّي بِهَا رُكْعَةً) نينجا نيمام ره کهمتی تریش به
جهامعت له که ل نه وان بکا، نه گهر دوو ره کهمتی بوو، نه گهر نا: با سَن يه مو چواره م
له که ل نه وان بکا (وَتُتِمُّ لِنَفْسِهَا) جا که نيمام بق ته حیات دانیشته، نه وان هه لسه ستن
نويژه که ی خویان ته و لو نه که ن (وَيُسَلِّمُ بِهَا) با نيمام له ته حیات چاوه پوانیان بکا بق

وَالثَّانِي: أَنْ يَكُونَ فِي جِهَةِ الْقِبْلَةِ، فَيَصُفُّهُمْ الْإِمَامُ صَفِّينِ وَيُحْرِمُ بِهِمْ، فَإِذَا سَجَدَ سَجَدَ مَعَهُ أَحَدُ الصَّفِّينِ، وَوَقَفَ الصَّفُّ الْآخَرُ يَحْرُسُهُمْ، فَإِذَا رَفَعَ سَجَدُوا وَلَحِقُوا. وَالثَّلَاثُ: أَنْ يَكُونَ فِي شِدَّةِ الْخَوْفِ وَالْتِحَامِ الْحَرْبِ، فَيُصَلِّي كَيْفَ امْكَنَهُ: رَاجِلًا، أَوْ رَاكِبًا، مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ، وَغَيْرَ مُسْتَقْبِلِ لَهَا. (فَصَلِّ) وَيَحْرُمُ عَلَى الرُّجَالِ لُبْسُ الْحَرِيرِ وَالتَّخْتُمِ بِالذَّهَبِ،

نوهی به یه که وه سه لام بده نه وه. ثم شیوهیه پیغه مبرک علیه السلام له جهنگی (ذات الرقاع) کردویه تی، (بخاری) و (مسلم) گتیاویه تیا نه وه.

(وَالثَّانِي) شیوهی دیووم له نویژی ترس: (أَنْ يَكُونَ فِي جِهَةِ الْقِبْلَةِ) نه وهیه دوژمن له لای قیبله بی (فَيَصُفُّهُمْ الْإِمَامُ صَفِّينِ) با نیام بیانکاته دو پرز (وَيُحْرِمُ بِهِمْ) نینجا نویژ له گه ل هردو پرزه کان دایبه سستی و هموو به یه که وه پوکووو بیه (فَإِذَا سَجَدَ) جا که نیام چووو سوجده (سَجَدَ مَعَهُ أَحَدُ الصَّفِّينِ) با تنها یه ک پرز سوجده له گه ل نیام بیا (وَوَقَفَ الصَّفُّ الْآخَرُ) پرزه که ی تریش به پیوه بوه سستی (يَحْرُسُهُمْ) پاسه وانی نه وانه بکه نه له سوجده دان (فَإِذَا رَفَعَ) جا که نیام و پرزه که له سوجده ی دیووم هه لسانه وه (سَجَدُوا) با پرزه که ی تریش سوجده بیه نو (وَلَحِقُوا) له ره که تی دووم بکه نه وه نیام. ثم شیوهیه پیغه مبرک علیه السلام له (عسفان) کردویه تی، (مسلم) گتیاویه تیه وه.

(وَالثَّلَاثُ) شیوهی سی یه له نویژی ترس: (أَنْ يَكُونَ فِي شِدَّةِ الْخَوْفِ) نه وهیه ترس زور بی (وَالْتِحَامِ الْحَرْبِ) له شکری هردو لا، له جهنگ تیکه لی یه کتری بی (فَيُصَلِّي) هه رکه سه نویژی خوی نکا (كَيْفَ امْكَنَهُ) به هه ر جوړیکی بوی پتک بکه وی (رَاجِلًا) چ به پیاده یی (أَوْ رَاكِبًا) یان به سواری (مُسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةِ) بگونه ی پووی له قیبله بی (وَغَيْرَ مُسْتَقْبِلِ لَهَا) یان پووی له قیبله نه بی، نه بی نویژه که هه ر بکا.

جا نه گه نه گونجا پوکووو و سوجده بیا، با نه ختیک خوی کوپ بکاته وه بپوکووو و که میک زیاتر بپ سوجده، نیترا کردنو و چه ک به کاره ینان و لیدان و کوشتن، زیان به نویژ ناگه یه نن، نویژه که ش دوو باره کردنه وه ی ناوی، به و هه رجه ی هاوارو قسه نه کا.

نینجا بزانه: نه و جوړه نویژه ی سی یه له بهر هه موو جوړه ترسیک دروسته، وه که له بهر دوژمنیک، یان له ترسی لافاو، یان ناگر، یان پرېنده را بکا، نویژه که ش دوویاره ی ناوی، خوا ی گه وره نه هه رموی: ﴿إِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالًا أَوْ رُكْبَانًا﴾ نه گه ر که وخته مه ترسی، نویژه که تان بکه نه به پیاده یی، یان به سواری، پووتان له قیبله بی، یان نا.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي جَل وَبِهَرگ﴾

(وَيَحْرُمُ عَلَى الرُّجَالِ) هه رپامه له سه ر پیاوان: (لُبْسُ الْحَرِيرِ) به کاره ینانی ناوړېشم، جا بپ کردنه بهر، یان بپ راخستن (وَالْتَّخْتُمُ بِالذَّهَبِ) هه روه ها هه رپامه له سه ر پیاوان:

وَيَحِلُّ لِلنِّسَاءِ، وَقَلِيلُ الذَّهَبِ وَكَثِيرُهُ فِي التَّخْرِيمِ سَوَاءٌ، وَإِذَا كَانَ بَغْضُ الثُّوبِ
إِبْرَيْسَمًا وَبَعْضُهُ قُطْنًا أَوْ كَثَانًا جَازَ لُبْسُهُ مَا لَمْ يَكُنِ الْإِبْرَيْسَمُ غَالِبًا.

نهنگوستيله زير بكنه په نجه يان (ويحل للنساء) نه دووانه بق نافرته تان حه لالن
﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَخَذَ حَرِيرًا فَجَعَلَهُ فِي يَمِينِهِ، وَأَخَذَ ذَهَبًا فَجَعَلَهُ فِي شِمَالِهِ ثُمَّ
قَالَ: إِنَّ هَذَيْنِ حَرَامٌ عَلَى ذِكُورِ أُمَّتِي﴾ وفي رواية: ﴿وَأَحِلَّ لِإِنْسَانِهِمْ﴾ رواه اصحاب
السنن، پيغه مبرر ﷺ پارچه ناوړشميكي به ده ستي پاسته يوه گرتو پارچه زيرتيكي به
ده ستي چه په يوه گرتو فرموي: نه دووانه بق نيرينه تي نوممته من حه پامنو بق
مي بينه تي نوممته م حه لالن.

(وَقَلِيلُ الذَّهَبِ) زيرې كم و (وَكَثِيرُهُ) زيرې زږد (فِي التَّخْرِيمِ) له حه پامي دا (سَوَاءٌ) په كسانه،
وهكو يه ك حه پامه.

(وَإِذَا كَانَ بَغْضُ الثُّوبِ) جا نه گره به شيكي جلو بهرگ (إِبْرَيْسَمًا) ناوړشم بوو (وَبَعْضُهُ)
به شه كي تريشي (قُطْنًا) لوكه بوو (أَوْ كَثَانًا) يان كه تان بوو (جَازَ لُبْسُهُ) دروسته بيكانه
بهري (مَا لَمْ يَكُنِ الْإِبْرَيْسَمُ غَالِبًا) به وهرجه ي ناوړشمه كه زياتر نه بڼ ﴿عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللَّهُ
عَنْهَا: كَانَتْ جِبَّةَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَكْفُوفَةَ الْجَنَبِ وَالْكَمِينَ وَالْفَرْجَيْنِ بِالذِّبَاجِ﴾ رواه مسلم
وابودلود، جوبه كي پيغه مبرر ﷺ په خه و سهره ده ستو پوخه كاني له ناوړشم بوو.

﴿پاشكو﴾: دروسته بق پياو و نافرته: دداني زير بهرگر دني ددان به زير ﴿عَنْ
مَعَاوِيَةَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَهِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ لُبْسِ الذَّهَبِ إِلَّا مُقَطَّعًا﴾ رواه النسائي، پيغه مبرر ﷺ
به كار هيتاني زيرې حه پام كړوه مه گره پارچه ي بچوك بق پيوستي.

هر وده سوننه ته بق پياو: يه نهنگوستيله زيو، وه سوننه ته بيخاته په نجه ي قليجه،
واته: په نجه ي هره بچكوله، جا چ له ده ستي پاسته بڼ، يان له ده ستي چه په ﴿عَنْ
أَنْسٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَيْسَ النَّبِيُّ ﷺ خَاتِمَ فَضَّةٍ فِي يَمِينِهِ﴾ وَعَنْهُ أَيْضًا: ﴿كَانَ خَاتِمُ النَّبِيِّ ﷺ فِي
الْخِصْرِ مِنَ الْيَسْرَى﴾ رواه مسلم، (أنس) - خدا تي دني بڼ بڼ - فرمويو ته: پيغه مبرر ﷺ
نهنگوستيله كي زيو كړه په نجه ي ده سته پاستي. هر وده فرمويو ته: پيغه مبرر ﷺ
نهنگوستيله خسته قليجه ي ده سته چه پي. واته: جاريك خستويه تيه ده ستي پاسته،
جاريكيش ده ستي چه په.

هر وده سوننه ته بق پياو و نافرته: هه موو حه فته يه ك سهر چاوي خويان و لاشه ي
خويان بشونو، پياو ريشي خوي شانه بكاو، هر دووكيان جلو بهرگي خاوين بكنه
بهرو، به گويزه ي ده سته لاتي خويان بهرگي نوئ بكنه بهر، سوننه ته: پياو بوني خوش
له خوي بداو، ميزه ر بنيت ه سهر ي لچكه ي ميزه ري به نيوشانيدا بهر بداته وه. نه وانه
هه موويان هه ديسان دهر ياره هاتوه.

(فَصَلِّ) وَيَلْزَمُ فِي الْمَيِّتِ أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ: غُسْلُهُ، وَتَكْفِيئُهُ، وَالصَّلَاةَ عَلَيْهِ، وَدَفْنُهُ.
وَإِنَّمَا لَا يُغْسَلَانِ وَلَا يُصَلَّى عَلَيْهِمَا: الشَّهِيدُ فِي مَعْرَكَةِ الْمُشْرِكِينَ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي پُیُوِستیه کانی مردوو﴾

(وَيَلْزَمُ) واجبه (فِي الْمَيِّتِ) دهریاره ی موسولمانی مردوو (أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ) چوار شت واجبن به (فَرَضُ الْكِفَايَةِ)، واته: نهو چوارانه له سهر هه موو كه سيك واجبن-كه ناگاداری مردنه كه ی بن-جا نه گهر يه كيك بهو واجبانه هه لسا، نهوه خیره كه بق خویه تی و تاوانیش له سهر هه موویان لاده چن، نه گهر نا: هه موویان تاوانبارن:

یه كه م: (غُسْلُهُ) شورینی. دووهم: (وَتَكْفِيئُهُ) كفن كردنی. سێیهم: (وَالصَّلَاةُ عَلَيْهِ) نوێژ له سهر كردنی. چوارهم: (وَدَفْنُهُ) شارندنه وه ی له ناو خاكدا.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر ئافره تێكي ئاوس مرد و منداله كه ی له ناو زگی دا نه بزوت، واجبه: زگی هه لبرپئو منداله كه ی بپننه دهره وه، بهو مهرجه ی ته مه نی شهش مانگ ته و او بو بئ، خوای كه وره فهرموویه تی: ﴿وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾ ههر كه سيك ئاده مېزانیکی له مردن پزگار كړبئ، خیری وهك نهو كه سه یه كه هه موو خه لكی پزگار كړبئ.
(وَإِنَّمَا) دوو جوړه مردوو هه نه (لَا يُغْسَلَانِ) دروست نیه بشورین (وَلَا يُصَلَّى عَلَيْهِمَا) هه روه ها دروست نیه نوێژيان له سهر بكرئ:

(الشَّهِيدُ) یه كه م: موسولمانیكه كه شهید بو بئ (فِي مَعْرَكَةِ الْمُشْرِكِينَ) له جهنگی موسولمانان له گه ل كافره كان، بهو مهرجه ی به هو ی جهنگ- له كاتی جهنگ- گیانی دهریچن، نهك به هو یه كي تر: وهكو نه خووشی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ فِي قَتْلِ أَحَدٍ بِدَفْنِهِمْ فِي دِمَائِهِمْ وَلَمْ يُغْسَلُوا وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِمْ﴾ رواه البخاری، پېغه مېه ر ﷺ له جهنگی (أَحَدٍ) فهرمانی دا: شهیده كان به بهرگی خو پینینی خویانه وه بنیژینو نه شوران و نوێژيان له سهر نه كرا.

جا بزانه: نهو چه دیسه به لگه یه: كه سوننه ته شهید به بهرگی خو پینینی خویه وه، ههر لهو شو پنه ی لی شهید بووه بنیژئ نه گهر بگوچن.

﴿ناگاداری﴾: دوو فهرموده ی جیاواز هه نه: دهریاره ی نهو شهیده ی له كاتی جهنگ بریندار نه بئ و له دوا ی جهنگ گیانی دهرنه چن، ههم دهریاره ی نهو موسولمانانه ی له پنگای خوا تیده كوشنو له جهنگی نهو موسولمانانه شهید نه كړن كه به حوكمی خواو پېغه مېه ر ﷺ په فتار ناكه:

یه كه میان: نهو فهرموی: نهو دوو شهیدانهش وهك شهیدی جهنگی كافرانن: شورینو نوێژيان له سهر نیه. دووهمیان: نهو فهرموی: نه بی بشورینو نوێژيان له سهر بكرئ وهكو شهیدانی تری قیامه تی. جا بزانه: نهو دووهمه به مېزتره.

وَالسَّقَطُ الَّذِي لَمْ يَسْتَهْلُ صَارِخًا، وَيُقَسَّلُ الْمَيْتُ وَثَرًا،
وَيَكُونُ فِي أَوَّلِ غَسْلِهِ سِدْرًا، وَفِي آخِرِهِ شَيْءٌ مِنْ كَافُورٍ،

(وَالسَّقَطُ) دودم که کسی که ناشوئی و نوپزی له سهر ناکری: مندالیکى ناتهلوى له بارچووہ (الَّذِي لَمْ يَسْتَهْلُ صَارِخًا) واتہ: کہ به دهرنه کوی دهنکی لته بیستری و نه جولی، چونکه له ناو زگی دایکی دا بروستکردنی ته ولو نه بوہ، نه مه یان ته نها له ناو په پړکیکدا نه پیچری و ژیر خاک نه کری، به لام نه گهر مندالیکى ته ولو به مردویى له دایک بوو، نه وه ته نها نوپز له سهرکردنی واجب نیو سییه کانی تر واجبن، پیغه مبر علیه السلام فهرموویه تی: ﴿الطُّفْلُ لَا يَصْلَى عَلَيْهِ وَلَا يَسْرُثُ وَلَا يُوْرَثُ حَتَّى يَسْتَهْلَ﴾ رواه الترمذی، مندالی له بارچوو نابى نوپزی له سهر بکری و نابى میرات بگری و نابى میراتی لی بگری تا به زیندوویى به دهرنه کوی.

هر ودها نه و حدیسه وا نه گه یه نی: نه گهر مندالیک له دایک بوو و جولوه، یان دهنکی کړیو مرد، نه وه نه بی وه کو گوره پفتاری له که ل بکری.

﴿بَاسَى شُورْدَنَى مَرْدُو﴾

(وَيُقَسَّلُ الْمَيْتُ) واجبه: مردو بشوئی که ته واو گیانی دهرچوو، هرچند له ناو ناویشدا خنکابی (وِثْرًا) سوننه ته: شوردنه که تاک بی.

جا بزانه: واجبه که هر نه وده یه: جاریک بشوئی وه کو غوسلی جه نابهت، به لام سوننهت وه هایه: سى جار بشوئی، هم (وَيَكُونُ) سوننه ته: ه بى (فِي أَوَّلِ غُسْلِهِ) له یه کم شوردنی دا (سِنِّ) شتیکی وا که چلکی لی لایبا: وه کو سابون.

هم (وَفِي آخِرِهِ) سوننه ته له کزتابی شوردنی دا تیکه لی ناوه که بکری (شَيْءٌ) که میک (مِنْ) کافور له کافور، بق نه وه ی بونی خو ش بى و لاشه ی توند بى، نیجا زور باش وشک نه کړیته وه و کفن نه کړی.

جا بزانه: پیوسته پیاو پیاو بشوئی و، نافرته نافرته بشوئی، به لام بروسته مندالی بچکرله: نافرته و پیاو بیشون، هر ودها بروسته: ژن و میړد یه کتری بشون ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: لَوْ مِتَّ قَبْلِي لَفُسْتُكَ وَكَفَنْتُكَ﴾ رواه احمد وابن ماجه، پیغه مبر علیه السلام به (عائشة) فهرموو: نه گهر پیشى من مردی، من نه تشوم و کفنت نه کم.

هر ودها بزانه: سوننه ته: مردو وشور دهنستی خو ی به توندی به سهر ورگی مردووه که دا بینى، نیجا واجبه: په پړکیک، یان دهنسته وانه یه که بخاته دهنستی خو ی و تاره تی مردووه که بکاو هر پیسیه کی تریش ه بوو لای بیباو نابى ته ماشای عوړه تی بکا، نیجا به په پړکیکى تر ناو دهم و لووتی پاک بکاته وه، نیجا ده ستونپزی مردووه که نه شوئی، نیجا ده ست به لای راسته ی نه کا، نیجا که سابونی لی شورد، نو جار ی تریش نه یشوئی، پیغه مبر علیه السلام کاتی که کیژده که ی وه فاتى کړیو ویستیان بیشون - فهرموو:

وَيُكْفَنُ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بَيْضٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ،

﴿إِذَا كَانَ بِمَيَامِينِهَا وَمَوَاضِعِ الْوُضُوءِ مِنْهَا﴾ رواه الشيخان، له پیشا دهست به لای پاسته و شوینه کانی دهستنوئیز بکن.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر پیاویک مرد و هیچ پیاویک نه بو بیشوئری، یان ئافره تیک مرد و هیچ ئافره تیک نه بو بیشوئری، نه وه نه گهر بگونجن به جلی خویانه وه نقومی ناو ئاو بکړین، یان له ناو جله کانی خویاندا بشوئری و پووت نه کړین، واجبه به و جوړه بشوئری، جا نه گهر نه گونجا، نه بی ته یه موم بکړین ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: غَسَّلُوا النَّبِيَّ ﷺ وَعَلَيْهِ قَمِيصُهُ﴾ رواه احمد، که پیغه مبه ریان ﷺ شورد، کراسی هر له بهر دا بو و پووتیان نه کړه وه. ئینجا بزانه: نه گهر له ئاوه دانى دا- له بهر نه بوونى ئاو- مردوئیک ته یه موم کړا، ئینجا پیش ناشتنى ئاو به دهست که وت، نه وه واجبه: بشوئری و نوویاره نوئیزی (جنازه) ی له سر بکړیته وه.

هر وه ما نه گهر له ئاوه دانى دا به ته یه موم نوئیزی (جنازه) ی له سر کرابو، ئینجا ئاو به دهست که وت، واجبه: نوویاره- به دهستنوئیزه وه- نوئیزی (جنازه) ی له سر بکړیته وه، جا نه گهر ناشترايو، نه و کاته له سر گړپه که ی- به دهستنوئیزه وه- نوئیزه که نه کړیته وه، واته: نه گهر ته یه موم کرابو، نه بق شوشتنو نه بق نوئیز له سر کړدن نابی بیهننه دهره وه.

﴿باسی کفن کردن﴾

بزانه: نه گهر مردوه که مالی خوی نه بو، نه وه ته نها یه ک پارچه کفن واجبه: که هه مو له شی دابوئشی، جا خزمی خوی بوی بکا، یان که سیکی تر، به لام خیریان نه گاتى نه گهر سى پارچه ی بق ته ولو بکن.

﴿وَيُكْفَنُ﴾ واجبه مردو کفن بکړی (فی ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ) له ناو سى پارچه جلا، نه گهر مالی خوی هه بو (بَيْضٍ) سونته ته نه و سى پارچانه سپی بن (لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ) هیچیان له و سى پارچانه نه کړیته کراس (وَلَا عِمَامَةٌ) وه نه شکرته میزه، یان له چه که به لکو هر سیکیان- یه که یه که- له مردوه که بیچرین ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَفَّنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي ثَلَاثَةِ أَثْوَابٍ بَيْضٍ لَيْسَ فِيهَا قَمِيصٌ وَلَا عِمَامَةٌ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ریان ﷺ له ناو سى پارچه جلی سپی دا کفن کړا، هیچیان له و سى جلانه نه کړانه کراس و میزه.

جا بزانه: نه گهر مردوه که میراتگری یه تیمو شیتی نه بو، دروسته: پینچ پارچه کفنى بق بکړین: جا نه گهر پیاو بو، چواره میان نه کړیته میزه رو پینجه میان نه کړیته کراسیک له شانیه وه تا قاجی.

وه نه گهر ئافره ت بوو، سى یه میان نه کړیته له چه که چواره میان نه کړیته په شته مالی نټوان ناو کو نه ژتوو پینجه میان نه کړیته کراس.

﴿ناگاداری﴾: نه گەر که سیک له ئیحرامی هه چ و عومره دا مرد، نه وه نه گەر پیاو بوو، نابێ سهری دابپوشری و نه گەر ئافرهت بوو، نابێ پوو خساری دابپوشری.

جا بزانه: هه ر جوړه جلیك هه بی و هه ر په نگیك هه بی، دروسته بکړیته کفن، جا نه گەر هیه جل ده ست نه کهوت، نه و کاته نایلون و شتی وه ک پیسته دروسته، جا نه گەر نه مه ش نه بو، نه بی به پووشو گیا کفن بکړی، جا نه گەر نه بو، نه و کاته قوړ له لاشه ی نه درئ ﴿عَنْ خَبَابٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَسْتَشْهَدُ مُصَنَّبٌ وَلَمْ يَتْرُكْ إِلَّا ثَوْبًا: كَانُوا إِذَا غَطُّوا بِهِ رَأْسَهُ خَرَجَتْ رِجْلَاهُ، وَإِذَا غَطُّوا بِهِ رِجْلَاهُ خَرَجَ رَأْسُهُ، فَقَالَ ﷺ: غَطُّوا رَأْسَهُ وَاجْعَلُوا عَلَى رِجْلَيْهِ الْإِذْخِرَ﴾ رواه الترمذي، (مُصَنَّبٌ) كوپى (عُمَيْرٌ) له غه زای (أَحَدٌ) شهید بوو، ته نها یه ک پارچه جلی هه بوو، نه گەر سه ریان دابپوشیبایه قاچی ده رنه کهوت، نه گەر قاچیان دابپوشیبا سهری ده رنه کهوت، جا پتفه مبه ر ﷺ فه رمووی: سهری به جله که دابپوشنو قاچه کانیشی به و گیایه دابپوشن که ناوی ئیزخیره.

﴿باسی نوژی (جَنَازَة) له سه ر مردوو﴾

نهم نوژی نه بی به پتوه به بی سوجه و پوکووع بکړی، مه رجه کانی نهم نوژه - جگه له مه رجه کانی تری نوژه - نه مانه ن:

۱- نه بی مردووه که شقرا بی، یان ته یه معوم کرابی، واته: نه گەر نه گونجا مردووه که بشقری، یان ته یه معوم بکړی، نابێ نوژی له سه ر بکړی.

۲- نه بی لاشه و کفنه که ی پاک بی، به لام نه گەر خوینی مردووه که نه وه ستا، نه و کاته له به ر ناچاری نوژی له سه ر ده کړی.

۳- نه بی مردووه که له لای قبیل له پیش نوژکه ره که دابندرئ، به لام نه گەر مردووه که له شاریکی تر بوو، یان له لادی یه کی تر بوو، نه و کاته دروسته له شوینیکی تره وه نوژی له سه ر بکا، مه رچه ند له لای قبیلش نه بی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: صَلَّى النَّبِيُّ ﷺ عَلَى النَّجَاشِيِّ فِي الْيَوْمِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ﴾ رواه الشيخان، پتفه مبه ر ﷺ له (مه دینه) وه نوژی له سه ر (نه جاشی) کرد له و پوژهی له (هه به شه) وه فاتى کردبو.

۴- نه بی نه وه ی نوژی له سه ر مردو نه کا: نژی نه بی، مه رچه ند مندالیش بی، به لام نه گەر نژی نه ده ست نه کهوت، واجبه: ئافرهت نوژی له سه ر بکا.

ئینجا بزانه: سوننه ته نوژی جه نازه - له سه ر مردو - به جه ماعت بکړی و به ته نهاییش دروسته.

وَيُكَبِّرُ عَلَيْهِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ: يَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ بَعْدَ الْأُولَى، وَيُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ ﷺ بَعْدَ الثَّانِيَةِ، وَيَدْعُو لِلْمَيِّتِ بَعْدَ الثَّالِثَةِ، يَقُولُ: اَللّٰهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، خَرَجَ مِنْ رَوْحِ الدُّنْيَا وَسَعَتِهَا - وَمَحْبُوبُهُ وَأَحِبَّاءُهُ فِيهَا - إِلَى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَمَا هُوَ لَاقِيهِ، كَانَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحَدَّكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ، وَأَنْتَ أَغْلَمُ بِهِ مِنَّا، اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، وَأَصْبَحَ فَقِيرًا إِلَى رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ، وَقَدْ جُنْتُكَ رَاغِبِينَ إِلَيْكَ شَفْعَاءَ لَهُ، اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ، وَلَقَدْ بَرَّحْتِكَ رِضَاكَ، وَقَدْ فَتَنَّا الْقَبْرَ وَعَذَابُهُ وَأَفْسَحَ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَجَافَ الْأَرْضَ عَنْ جَنَّتِيهِ، وَلَقَدْ بَرَّحْتِكَ الْأَمْنَ مِنْ عَذَابِكَ حَتَّى تَبْعَثَهُ آمِنًا إِلَى جَنَّتِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. وَيَقُولُ فِي الرَّابِعَةِ: اَللّٰهُمَّ لَا تُخْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تُفْتِنَا بَعْدَهُ، وَاعْفِرْ لَنَا وَلَهُ.

(وَيُكَبِّرُ عَلَيْهِ) واجبہ ہو کہ سہی نوپڑی لہ سر مردوہ نہ کا، بلن: (اللہ اکبر)، (اُربع تکبیرات) چوار جار: بہ (اللہ اکبر) ی یہ کہم نوپڑی دایہ ستنو بہ دل نیت بیننوی بلن: (نیمتم ومیہ فہرزی نوپڑی جہنازہ لہ سر نہم مردوہ نہ کہم).

نینجا (يَقْرَأُ الْفَاتِحَةَ) با فاتحہ بخوینن (بَعْدَ الْأُولَى) پاش (اللہ اکبر) ی یہ کہم - کہ نوپڑی پین دایہ ستوہ - نینجا لہ دوی فاتحہ، دووم جار بلن: (اللہ اکبر)، جا (وَيُصَلِّي عَلَى النَّبِيِّ ﷺ) سہ لاوات لہ سر پیغہ مہر ﷺ لپدا (بَعْدَ الثَّانِيَةِ) پاش (اللہ اکبر) ی دووم، واتہ: بلن: (اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلِّمْ)، بہ لام سہ لاوات تہ حیات لہ مہ خیرترہ، نینجا - لہ دوی سہ لاوات - سنیہم جار بلن: (اللہ اکبر)، جا (وَيَدْعُو لِلْمَيِّتِ) واجبہ: دوعا بق مردوہ کہ بکا (بَعْدَ الثَّالِثَةِ) پاش (اللہ اکبر) ی سنیہم.

نینجا بزافہ: دوعای واجب بق ٹافرتو بق پیاو بق گہ وروہ بق بجووک، ہر نہ وندہ یہ بلن: (اَللّٰهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ). بہ لام سوننہ تہ جگہ لہ دوعایہ نہم دوعایہ ش بکا:

(فَيَقُولُ) بلن: (اَللّٰهُمَّ هَذَا عَبْدُكَ وَابْنُ عَبْدِكَ، خَرَجَ مِنْ رَوْحِ الدُّنْيَا وَسَعَتِهَا - وَمَحْبُوبُهُ وَأَحِبَّاءُهُ فِيهَا - إِلَى ظُلْمَةِ الْقَبْرِ وَمَا هُوَ لَاقِيهِ، كَانَ يَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحَدَّكَ لِأَشْرِيكَ لَكَ وَأَنْ مُحَمَّدًا عَبْدُكَ وَرَسُولُكَ - وَأَنْتَ أَغْلَمُ بِهِ مِنَّا - اَللّٰهُمَّ إِنَّهُ نَزَلَ بِكَ وَأَنْتَ خَيْرُ مَنْزُولٍ بِهِ، وَأَصْبَحَ فَقِيرًا إِلَى رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ غَنِيٌّ عَنْ عَذَابِهِ، وَقَدْ جُنْتُكَ رَاغِبِينَ إِلَيْكَ شَفْعَاءَ لَهُ، اَللّٰهُمَّ إِنْ كَانَ مُحْسِنًا فَزِدْ فِي إِحْسَانِهِ، وَإِنْ كَانَ مُسِيئًا فَتَجَاوَزْ عَنْهُ وَلَقَدْ بَرَّحْتِكَ رِضَاكَ وَقَدْ فَتَنَّا الْقَبْرَ وَعَذَابُهُ وَأَفْسَحَ لَهُ فِي قَبْرِهِ وَجَافَ الْأَرْضَ عَنْ جَنَّتِيهِ، وَلَقَدْ بَرَّحْتِكَ الْأَمْنَ مِنْ عَذَابِكَ حَتَّى تَبْعَثَهُ آمِنًا إِلَى جَنَّتِكَ بِرَحْمَتِكَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ).

نینجا - کہ دوعای تہ ولو کرد - چوارہمین جار بلن: (اللہ اکبر). جا (وَيَقُولُ فِي الرَّابِعَةِ) سوننہ تہ پاش (اللہ اکبر) ی چوارہم بلن: (اَللّٰهُمَّ لَا تُخْرِمْنَا أَجْرَهُ، وَلَا تُفْتِنَا بَعْدَهُ وَاعْفِرْ لَنَا وَلَهُ).

وَيُسَلِّمُ بَعْدَ الرَّابِعَةِ، وَيَذْفَنُ فِي لَحْدٍ، مُسْتَقْبِلَ الْقَبْلَةِ، وَيُسَلِّمُ مِنْ قَبْلِ رَأْسِهِ

وه نه گهر نه مهش نه لئ، زيانی نيه (وَيُسَلِّمُ بَعْدَ الرَّابِعَةِ) واجبه: پاش (الله اكبر) چوارهم سه لام بداته وه.

﴿ناگاداري﴾: نهو دوعاiane له چهند حه ديسيك كز كراونه وه، چهند دوعاي تريش هه نه له بهر دريژي نه ماننو سين.

ئينجا بزانه: سوننه ته نهو نويزه له هه موو كاتيكا به بئ دهنگ هه لئنان بكرئو له گه ل هه موو (الله اكبر) يكا هه ربو دسهه كاني بهر ز بكاته وه، هه روه ها سوننه ته نه گهر به جه ماعه ت كرا: ريزه كان بكه نه سئ ريز ﴿عَنْ مَالِكِ بْنِ هَبْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا مِنْ مَيِّتٍ يَمُوتُ فَيُصَلِّيَ عَلَيْهِ ثَلَاثَةُ صُفُوفٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا أُوجِبَ﴾ رواه الترمذي، پيغه مبه ر ﷺ فه رموي: هه كه سيك كه ده مرئ، سئ ريز له موسولمانان نويزي له سه ر بكن، خوي گهره به هه شتي بؤ دابين نه كا.

هه روه ها پيغه مبه ر ﷺ فه رمويه تي: ﴿الطُّفْلُ يُصَلِّي عَلَيْهِ وَيُذْعَى لِرَأْسِهِ﴾ رواه ابو داود، مندال نويزي جه نازه ي له سه ر نه كزئو دوعاش بؤ دايكو باوكي نه كزئ. جا سوننه ته لهو دوعاie دا بئ: (اللَّهُمَّ اجْعَلْهُ لِرُطًا لِأَبَوَيْهِ وَسَلَفًا وَذُخْرًا وَاعْتِبَارًا وَشَفِيعًا وَقَلْبًا بِهِ مَوَازِينُهُمَا وَأَفْرَغِ الصَّبْرَ عَلَى قُلُوبِهِمَا).

﴿ناگاداريه كي تر﴾: دروسته له سه ر كومه له مردويك يه ك نويز بكرئ، بهو مهرجه ي خزمه كانيان پازي بن، هه روه ها دروسته پاش نه وه ي مردوه كه به خاك سپي دردا: نويزي له سه ر بكرئ ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَقُمُ الْمَسْجِدَ فَمَاتَتْ، فَسَأَلَ عَنْهَا النَّبِيُّ ﷺ: فَعَلَوْهُ عَلَى قَبْرِهَا فَصَلَّى عَلَيْهَا﴾ رواه الشيخان، ثافره تيك خزمه تي مزگه وتي نه كرد، كاتئ كه مرد پيغه مبه ر ﷺ پرسياي لي كرد؟ گوتيان: مردوه. جا قه بره كه يان نيشاني پيغه مبه ر ﷺ نويزي له سه ر كرد.

هه روه ها نه گهر پارچه نه دمايكي مردويكي موسولمان دوزرايه وه، نه بي بشوري و له ناو پارچه په رويه كدا ببيچري و نويزي له سه ر بكرئو ژير خاك بكرئ.

﴿باسي شاردنه وي مردوو له ناو خاكدا﴾

(وَيَذْفَنُ) واجبه مردوو له ناو چالكي وه هادا ژير خاك بكرئ: كه بؤني نيه ته دهره وه و درنده دهره نه هينئ (فِي لَحْدٍ) وه ها سوننه ته: نهو چاله لاي بي، جا نه گهر نه گونجا، با ناو بئ و له هه ربو لاي ديواي بؤ بكرئ، ئينجا مردوه كه ي له ناو دابندري.

(مُسْتَقْبِلَ الْقَبْلَةِ) واجبه: پوي له قبيله بكرئ، ئينجا سهرياني بؤ بكرئ به دار، يان به خشت، يان به بهر د (وَيُسَلِّمُ) سوننه ته: مردوه كه له ناو درجه نازه بهي ندرتته دهره وه (مِنْ قَبْلِ رَأْسِهِ) له لاي سهريه وه، تاكو به دمايني قه بره كه دا سهري په وانه بكرتته ناو قه بره كه

برقی، ویَقُولُ الَّذی یُلَحِّدُهُ: بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، وَیُضْجَعُ فی الْقَبْرِ بَعْدَ أَنْ یُعْمَقَ قَامَةً وَبَسْطَةً، وَیُسَطَّحُ الْقَبْرُ، وَلَا یُنْتَنِیَ عَلَیْهِ وَلَا یُجَصَّصُ، وَلَا بَاسَ بِالْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ (برقی) به میواشی (ویَقُولُ الَّذی یُلَحِّدُهُ) سوننته نه و که سی مردوده که نه خاته ناو قه بر، بلی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ وَعَلَى مِلَّةِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ﴾ رواه اصحاب السنن.

(وَيُضْجَعُ فِي الْقَبْرِ) مردوده که له سر ته نیشتی راستی له ناو قه بر ریژ نه کری، وه پرومته بی پروتی له سر کومه له خولیک، یان خشتیک دانه ندی (بَعْدَ أَنْ یُعْمَقَ) پاش نه وهی قه بره که قول نه کری (قَامَةً) به قه بالای پیاوړیک (وَبَسْطَةً) وه به قه د باسکیکی ریژکراو بـ سـ ره وه، جا بزافه: نه وه ندی قولی یه سوننته، نینجا خوله کی تی نه کریته وه تا پر نه بیته وه.

(وَيُسَطَّحُ الْقَبْرُ) سوننته ته قه بره که سرگړ بکړی وه به قه د بستیک به رز بکړته وه، هـ روهـ ها سوننته کیلیک له لای سـ ری قه بره که دابکوتری، وه خزمه کان له یه ک شوین بنیژدین ﴿عَنِ الْمَطْلَبِ بْنِ أَبِي وَدَاعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَمَّا مَاتَ عُثْمَانُ بْنُ مَطْطُونٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، وَضَعَ النَّبِيُّ ﷺ حَجْرًا عِنْدَ رَأْسِ الْقَبْرِ، وَقَالَ: أَعْلَمُ بِهَا قَبْرَ أَخِي وَأَذْفَنُ إِلَيْهِ مِنْ مَاتَ مِنْ أَهْلِي﴾ رواه ابوداود، کاتی (عوسمانی کړی (مزعون) - که شیر برای پیغه مبر بوو ﷺ - وه فاتی کرد، پیغه مبر ﷺ کیلیکی له لای سـ ری قه بره که داکوتاو فرموی: گړی برای خوم پی نه ناسمه وه و خزمه کانی ترم له لای نه و نیژم.

(وَلَا يُنْتَنِیَ عَلَیْهِ) چه پامه - له گړستانی گشتی دا - خانوو له سر قه بره که دوست بکړی، به لام نه گـ رملکی خوی بوو، مه کړوه (وَلَا یُجَصَّصُ) هـ روهـ ها مه کړوه به گـ چ و چیمه ننو گړه که مارنج بکړی له دهر وه و له ژورده وه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنْ يُجَصَّصَ الْقَبْرُ وَأَنْ يُقَعَّدَ عَلَيْهِ وَأَنْ يُتَنَى عَلَيْهِ﴾ رواه مسلم، پیغه مبر ﷺ قه ده غی کړوه: قه بر گیتکاری بکړی، وه له سـ ری دابنیشن، یان به پی به سـ ری که ون، وه خانوی له سر بکړی.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نه گـ ر له کاتی قه بر مه لکه ندندا قه بریکی تر دهر که وت، نه وه نه گـ ر قول کړدنه که ته ولو نه بوی، واجبه پر بکړته وه وازی لیبتن، به لام نه گـ ر ته ولو قول کرا، نینجا قه بریکی تر دهر که وت، نه وه نیسقانه کانی نه خرینه لایه کی قه بره که، مردوه نوی یه که یشی تی دا نه نیژدی.

(وَلَا بَاسَ) هیچ گونا نه (بِالْبُكَاءِ عَلَى الْمَيِّتِ) به هوی گریان له سر مردو، پیغه مبر ﷺ فرمویته: ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَعْذِبُ بِذَنْعِ الْعَيْنِ وَلَا بِحُزْنِ الْقَلْبِ، وَلَكِنْ يَعْذِبُ بِهَذَا أَوْ يَرْحَمُ﴾ رواه الشیخان، خوی گـ وره به هوی فرمیچی چاو و غه مگینی

مِنْ غَيْرِ نَسُوحٍ وَلَا شَقِّ جَنْبٍ، وَيُعْزَى أَهْلُهُ إِلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ مِنْ ذَنْبِهِ، وَلَا يُدْفَنُ إِنَّا فِي قَبْرِ إِلَّا لِحَاجَةٍ.

دل هیچ که سیک نازار نادا، به لام به هوی نهو زوبانه نازار ندادا-واته: نه گهر له گریانه که دا دهنگ مه لنینی)-، یان په حم نه کا، نه گهر دوعای چاکی پی بکه ی.

(مِنْ غَيْرِ نَسُوحٍ) بهو مهرجه ی نهو گریانه، بی هاوارکردن بی (وَلَا شَقِّ جَنْبٍ) وه بهو مهرجه ی به خه ی خوی دانه دپی و په رجه می خوی دهر نه کیشی و پوی خوی نه پنی، نه وانه مه مووی حه پامن، پیغه مبه ر علیه السلام فرموویه تی: ﴿لَيْسَ مِنَّا مَنْ ضَرَبَ الْخُدُودَ وَشَقَّ الْجُيُوبَ وَدَعَا بِدَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ﴾ رواء الشیخان، نهو که سه له سر په ووشت و پنگای نی می موسولمان نیه: که له په ده ست له پوی خوی نه دا، یان نه پرنی، وه نهو که سه ی به خه ی خوی دانه دپی، یان له سینه ی خوی نه دا، وه نهو که سه ی وه ک سرده می کافره کان به دهنگ مه لنین نه گری.

(وَيُعْزَى أَهْلُهُ) سوننه ته: تازیه کردن له خزمه کانی مردوه که-یه ک جار-واته: دل دانه وه یان دوعا بۆ مردوه که بکاو بلن: خوا نارامی دلته بدا، خوا له مردوه که خوش بین (إِلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) تا ماوه ی سنی پوزان (مِنْ ذَنْبِهِ) له کاتی ناشتنیه وه، پیغه مبه ر علیه السلام فرموویه تی: ﴿مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُعْزَى أَخَاهُ بِمُصِيبَةٍ إِلَّا كَسَاهُ اللَّهُ مِنْ حُلَلِ الْكِرَامَةِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾ رواء ابن ماجه، هر موسولمانیک تازیه ی برای خوی بکاو دلی بداته وه له کاتی به سه رها تیکی دلته زین، خوی گوره به رگی به پزانی نه کاته بهر له پوزی قیامت.

﴿ناگاداری﴾: ۱- مه کروه خزمه کانی مردوه که دابنیشن بۆ نه وه ی خه ک تازیه یان بکا، به لکو نه بی بۆ نیش وکاری خویان بپون، جا هر که سیک که ده یانگاتی، تازیه یان بکاو بپوا.

۲- سوننه ته دروسی کانی و خزمه کانی نور: چیشته و خوارده مه نی ناماده بکه ن بۆ مالی مردوه که، بۆ ماوه ی شه ویکو پوزیک عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ جَعْفَرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: لَمَّا جَاءَ نَعْيُ جَعْفَرٍ عليه السلام قَالَ النَّبِيُّ صلى الله عليه وسلم: اِصْتَمُوا لِأَهْلِ جَعْفَرٍ طَعَامًا فَإِنَّهُ قَدْ جَاءَهُمْ مَا يَشْفُلُهُمْ عليه السلام رواء الترمذي، کاتن هه والی شه هیدبونی (جه عفر) گه یشته (مه دینه)، پیغه مبه ر علیه السلام فرمووی: خوارده مه نی بۆ مال و مندالی (جه عفر) دروست بکه ن چونکه نه وان به غه مناک خویان خه ریکن.

(وَلَا يُدْفَنُ إِنَّا فِي قَبْرِ) دروست نیه دوو مردو به یه که وه له ناو قه بریکدا بشاردرینه وه (إِلَّا لِحَاجَةٍ) ته نها له بهر پیویستی دروسته، وه نه وه ی مردوه کان زور بن، یان زهویه که کم بین، یان کفنه که به ش نه کا، جا سوننه ته په رده یه کی خول، یان شتیکی تر له نیوان

مردووه کانددا دابندری ﴿عَنْ هِشَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَ أَحُدٍ: اجْعَلُوا الرَّجُلَيْنِ وَالثَّلَاثَةَ فِي الْقَبْرِ، قِيلَ: فَأَيُّهُمْ يُقَدَّمُ؟ قَالَ: أَكْثَرُهُمْ قُرْآنًا ﴿رواه اصحاب السنن، له غزای (توحد) پیغه مبرر ﷺ﴾ فرموی: نوو پیاو و سئ پیاو به یه که وه له ناو یه که قه بردا بشارنه وه، وه کامیان زورتر قورنانی خویندوه، با نهویان له پیشتربین بؤ لای قبیله.

﴿ناگاداری﴾: کرئی شوردن و کفنو نویزو قه بر-هموی- له مالی مردووه که نه درئی، به لام نه بی میرد کرئی نه وانه بؤ ژنه مردووه که ی بدا، نینجا نه گهر مالی خوی نه بو، نه و کاته له مالی نه و که سه ی نه درئی که واجب بوو به خوی بکا، جا نه گهر نه ویش نه بو، له (بیت المال) نه درئی، جا نه گهر نه ویش نه بو، له مالی موسولمانانی ده وه له مه ند جی به جی نه کرئی.

﴿پاشکوف﴾: ۱- سوننه ته پیش نه وه ی گیانی ده رجی: پرو به پوی قبیله بکریو (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) ی له لا بگوتی، به لام نابین پی بی بلین: بلین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ). ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ وَعَنْ مُعَاذِ بْنِ جَبَلٍ عَنْهُمَا﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَقِّنُوا مَوْتَاكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَقَالَ: مَنْ كَانَ آخِرُ كَلَامِهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ ﴿رواهما الترمذی، پیغه مبرر ﷺ﴾ فرموی: له لای نه و نه خوشانه ی مه ترسی مردنیان لیته کرئی، بلین: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ). هر که سیک دوا بین قسه ی له دنیادا (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) بین، نه چپته به هشت.

۲- کاتی که گیانی ده رجو: به زوترین کات نه بی نه و چوار واجبانه ی گوتمان جی به جی بکریو نابین ژیر خاک کړدنې دوا بخری ﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَاعَلِيَّ ثَلَاثٌ لَا تُؤَخَّرُهَا: الصَّلَاةُ إِذَا آتَتْ، وَالْجَنَازَةُ إِذَا حَضَرَتْ، وَالْأَيْمُ إِذَا وَجَدْتَ لَهَا كَفْوًا ﴿رواه الترمذی، پیغه مبرر ﷺ﴾ فرموی: نه ی (علی)، که کاتی نویژ هات دوا ی مه خه و زوو بیکه، که مردوو ناماده بو دوا ی مه خه و زوو بینیزه، که نافرته ی بی میرد هاوچه شنی خوی ده ست که وت دوا ی مه خه و لی ماره بکه.

۳- سوننه ته مردووی موسولمان له گورستانی گشتی دا بنیژئی، چونکه پیغه مبرر ﷺ (صحابه) وایان کړوه، به لام مردووی کافر دروست نیه: نه نویژی له سر بکریو نه له گورستانی موسولماناندا بنیژئی، جیوازی کافری بنه رته و موسولمانی کافریو نیه، چونکه خوی که وره نه فرموی: ﴿وَلَا تَصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ﴾ نویژی مردو له سر هیچ که سیک له و کافره منافقانه مه که له سر گوی پامه وهسته، واته: به شداری ناشتنی مه که.

۴- ناماده بوون بؤ نه و چوار واجبانه ی مردو- که باسمان کړدن- خیریکی زوری هیه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ شَهِدَ الْجَنَازَةَ حَتَّى يُصَلِّيَ عَلَيْهَا فَلَهُ قِيرَاطٌ وَمَنْ

.....
 شَهِدَهَا حَتَّى لُذِّنَ كَانَ لَهُ قَبْرَانِ ﴿١﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: هر که سبک له لای مردو ناماده بی تا نویژی له سر نهکا، نهوه به قه قیراتیکی خیری بۆ نهووسری، وه هر که سبک له لای مردو ناماده بی تا نهیبه نه گزپستان و نهینیزن، خیری دوو قیراتی مهیه، هر قیراتیکی به قه د کتوی ثوحوده.

۵- به زووترین کات نه بی قهرزه کانی مردوه که بدریتنه وه، جا قهرزداری خوا بی: وه کو زه کات، یان ناده میزاد، وه ههولی نهوه بدهن خهک گهرده نی نازاد بکا، به تاییه تی نهوانه ی کاتی خوی سته می لی کردون، پیغمبر ﷺ فرمودیه تی: ﴿نَفْسُ الْمُؤْمِنِ مُعَلَّقَةٌ بِدَنِيهِ حَتَّى يَقْضَى عَنْهُ﴾ رواه الترمذي، گیانی موسولمانی مردو به هوی قهرزداریه کی له به هشت قه دهغه نه کری تا قهرزه کی بۆ نهدریتنه وه. که وابوو: نه بی به زووترین کات قهرزی زه کات و که ففاره ته کان- که له مهودوا باسیان نه کهین- بۆ بدریتنه وه.

۶- سوننه ته: خیر کردن بۆ مردو، چونکه سودی خیره کی پی نه کا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ: يَأْسُؤُ اللَّهَ ﷻ إِنْ أُمِّي تُوفِّيتْ، أَتَنْفَعُهَا شَيْءٌ إِنْ تَصَدَّقْتُ بِهٍ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ فَإِنِّي أَشْهَدُكَ أَنَّ حَائِطِي الْمِخْرَافَ صَدَقَةٌ عَنْهَا﴾ رواه البخاری، (سه عدی کوپی (عوباده) گوتی: (یا رسول الله) دایکم وه فاتی کردوہ نایا سودی پی نه کا نه گهر خیری بۆ بکه م؟ پیغمبر ﷺ فرمودی: به لی. (سه عدی) گوتی: که وابی: تو شاهید به، باغه کی خوم خیری دایکم بی.

مهروه ما دوعا کردنیش سودی بۆ مردو مهیه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ الْقَطْعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثٍ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ، أَوْ عِلْمٍ يُنْفَعُ بِهِ، أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: کاتی ناده میزادی موسولمان نه مرئ خیری مه مو کرده وه کانی خوی کرتایی دی، به لام سئ کرده وه مه نه له نوای مردنیش خیره که یان بهرده وام بۆ مردوه که نه چی، یه که م: خیریکی وه ما که سوده کی بهرده وام بی: وه کو مزگوت و قوتا بخانه ی نایینی و نه خوشخانه و ناوی خولر دنه وه... هتد. دووم: زانستیکی به کهک بۆ موسولمانان، جا فیری خه لکی کردبی، یان کتیبیکی له نوای خوی به جی میشتبی. سئ یه م: بۆ له یه کی خوی که له نوای خوی دوعای بۆ بکا. واته: له سر کرده وه ی باش په روره دی کردبی، یان هر به خوی منداتیکی باش بی.

۷- سهردانی قهر بۆ پیاوان سوننه ته، چونکه پیغمبر ﷺ فرمودیه تی: ﴿كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ، إِلَّا فَرُورُوهَا فَإِنَّهَا تُذَكِّرُكُمْ الْآخِرَةَ﴾ رواه مسلم، تا نیستا من سهردانی قهر بوانم له نیوه قه دهغه کردبو، ناگادار تان نه که مه وه: نیزنه سهردانی قهر بوان بکه ن، چونکه قیامه تان به بیر دینیتنه وه.

(کتابُ الزَّكَاةِ)

تَجِبُ الزَّكَاةُ فِي خَمْسَةِ أَشْيَاءَ: وَهِيَ أَلْمَاشِي، وَالْأَثْمَانُ، وَالزُّرُوعُ، وَالنَّمَارُ، وَغَرُوضُ التِّجَارَةِ.

جا که چووه سهر گزپستان، سوننه ته نهم دوعایه بلئی: ﴿السَّلَامُ عَلَيْكُمْ دَارَ قَوْمٍ مُؤْمِنِينَ وَإِنَّا إِن شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَاحِقُونَ﴾ رواء مسلم. ههروه ما بلئی: ﴿يَغْفِرُ اللَّهُ لَنَا وَلَكُمْ أَثْمَ سَلَفُنَا وَنَحْنُ بِالْآثِرِ﴾ رواء الترمذی. نینجا سوننه ته دوعای تریشی بق بکا.

به لام سهر دانی قه بران بق نافرته تان مه کروهه و خیری ناگاتن، هه ندیک له زانایان هه رموویانه: هه پامه نافرته بجیتته سهر قه بران، چونکه پیغه مبه رﷺ هه رموویته: ﴿لَعَنَ اللَّهُ زَاثِرَاتِ الْقُبُورِ وَالْمُتَخَذِينَ عَلَيْهَا الْمَسَاجِدَ وَالسُّرُجَ﴾ رواء اصحاب السنن، له عنه تی خوا له و نافرته تانه که نه چنه سهر قه بران، له عنه تی خوا له و که سانه که له سهر قه بر مزگوت دروست نه که ن بق نه وهی خه اک نوژی لی بکا، له عنه تی خوا له و که سانه که له سهر قه بران چرا دانه گیر سیتن، چونکه مال به فیرو دانه. وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

* * *

﴿کتابُ الزَّكَاةِ: نَهَمُ پِهِرْتَووکه باسی زهکات نهکا﴾

زهکات له نایینی نیسلامدا نه مهیه: موسولمان نه ختیک مالی خوی بداته موسولمانیکی تر، به و هه رجانه ی باسیان نه که یین. زهکات روکنی سی یه می نیسلامه، له مانگی (شوال) سالی دووه می کچی واجب کراوه.

جا هه که سیک بلئی: زهکات واجب نیه، کافر نه یین، وه نه و که سه ی زهکات نه دا، نه بی که وره ی موسولمانان به زقد لی وه ریگری، جا نه که ره هه نه یدا، جهنگی له که ل نه کری، خوی که وره هه رموویته: ﴿وَأَقِمْوُا الصَّلَاةَ وَآتُوا الزَّكَاةَ﴾ نوژی به هه موو واجبیکه وه نه نجام بدهن و زهکات بدهن. ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِمُعَاذٍ - لَمَّا بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِ - أَخْبِرْهُمْ: أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَانِهِمْ فَتَرُدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ﴾ رواء الشیخان، که پیغه مبه رﷺ (معاذی نارده یمن)، هه رمووی: پییان بلئی: خوی که وره زهکاتی له سهر دهوله مهنده کانیان واجب کردوه، لییان وه نه گیرئو نه دریته هه زاره کانیان.

(تَجِبُ الزَّكَاةُ) زهکات واجبه (فِي خَمْسَةِ أَشْيَاءَ) له پینچ جورده شتدا: (وَمِی) نه و شتانه ی زهکاتیان تی دایه یه که م: (أَلْمَاشِي) نازه له. دووه م: (وَالْأَثْمَانُ) پاره و پوله. سی یه م: (وَالزُّرُوعُ) ده غل و دانه. چوارهم: (وَالنَّمَانُ) میوه یه. پینجه م: (وَعَرُوضُ التِّجَارَةِ) که لوپه لی بازرگانی هه.

فَأَمَّا الْمَوَاشِي فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِي ثَلَاثَةِ أَجْناسٍ مِنْهَا: وَهِيَ الْإِبِلُ، وَالْبَقَرُ، وَالْغَنَمُ، وَشَرَايِطُ وَجُوبِهَا سِتَّةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْمِلْكُ الثَّامُ، وَالنَّصَابُ، وَالْحَوْلُ، وَالسُّومُ. وَأَمَّا الْأَثْمَانُ فَشَيْئَانِ: الذَّهَبُ وَالْفِضَّةُ،

(فَأَمَّا الْمَوَاشِي) جا مهرچی نازده (فَتَجِبُ الزَّكَاةُ) زهکات واجبه مه مو سالتیک یه ک جابر (فِي ثَلَاثَةِ أَجْناسٍ مِنْهَا) له سئ په گه زی نازده لدا (وَهِيَ الْإِبِلُ) یه کهم: ووشتره. (وَالْبَقَرُ) دووهم: په شه وولاغه. (وَالْغَنَمُ) سئ ییم: کاره گه له، واته: بز و مهر.

(وَشَرَايِطُ وَجُوبِهَا) مهرجه کانی واجبوونی زهکات له و نازده لاند (سِتَّةُ أَشْيَاءَ) شه ش مهرجن (الْإِسْلَامُ) یه کهم: زه کاتنډره که موسولمان بی: جا مندال بی، یان گه وره بی، شیت بی، یان عاقل بی. (وَالْحُرِّيَّةُ) دووهم: نازاد بی، کزله نه بی. (وَالْمِلْكُ الثَّامُ) سئ ییم: نازده که به ته وای ملک خوی بی. (وَالنَّصَابُ) چوارهم: نازده که کان بگه نه راده ی زهکات، وه که له مه ویا باسی نه که یی. (وَالْحَوْلُ) پینجهم: سالتیکی نیسلامی به سهردا برولو مهر له مولکی خاوه نه که ی دا بی.

(وَالسُّومُ) شمشهم: نه و نازده لاند بله و پینډرین له پووشو گیای گشتی، جا نه گه ماو یه که خاوه نه که ی (تالقی) نه دانئ، یان به پاره گه لای دلوو پووشو گیای بق نه میتان، نه وه تیپینی نه که یی: نه گه رخی (تالقه که) که متر بوو له به رویومی نازده که کان، یان له رخی نازده که کان-نه گه ر به رویومیان نه بو- یان به نه ندلزه ی یه کتری بون، نه وه واجبه زهکات بدا، به لام نه گه رخی (تالقه که) زوړتر بوو له به رویومه که، یان له رخی نازده که کان-نه گه ر به رویوم نه بو- نه وه زهکاتی له سهر نیه.

ثینجا بزانه: مه به ست له به رویوم: پیچوه کان و شیرو خوری و مووه که یه به ټیکرایی. ﴿نَاكَادَارِي﴾: نه و نازده لای به زهکات نه چی: نابئ نه خوڅ بی و نابئ که م و کورپی مه بی و نابئ نیرینه بی، مه گه ر مهر نه و جوړه نازده لاند ی مه بی، نه و کاته مهر له وینه که ی خویان زهکاته که یان نه دا.

مه وروها نه و که سه ی زهکات وهر نه گری: نابئ دلوای نازده لای به پیچوو بکاو نابئ دلوای نازده لای ناولس بکاو نابئ دلوای دابه ستی خوارن بکاو نابئ دلوای نازده لایکی له مه مووان باشر بکا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِمُعَاذٍ: إِذَا كَانَ مِنْكُمْ أَمْوَالُهُمْ﴾ رواد الشیخان، پیغه مبرر ﷺ فرمویه (معاذ): ناکادلویه نه که ی مال به باشه که یان-له زهکات- لوه ریگری. به لام: نه گه ر خاوه نه که ی پازی بی، نه و کاته دروسته باشه که وهریگری.

(وَأَمَّا الْأَثْمَانُ) نه و پاره و پولی زهکاتی ته دایه له بهر به رخی خوی (فَشَيْئَانِ) دوو جوړه پاره یه: (الذَّهَبُ) یه کهم: زیړه (وَالْفِضَّةُ) دووهم: زیوه. نه و دووانه زهکاتیان ته دایه مهرچند نه شکرینه پاره.

وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الزَّكَاةِ فِيهَا خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْمَلِكُ الثَّامُ، وَالنَّصَابُ، وَالْحَوْلُ. وَأَمَّا الزَّرْوُوعُ فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهَا بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ: أَنْ يَكُونَ مِمَّا يَزْرَعُهُ الْآدَمِيُّونَ، وَأَنْ يَكُونَ قُوتًا مُدْخَرًا، وَأَنْ يَكُونَ نَصَابًا وَهُوَ خَمْسَةُ أَوْسُقٍ لِأَقْشَرِ عَلَيْهَا. وَأَمَّا الثَّمَارُ فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِي شَتَائِنِ مِنْهَا: ثَمَرَةُ النَّخْلِ وَثَمَرَةُ الْكَرَمِ،

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الزَّكَاةِ فِيهَا) نَوَ مەرجانەى پتوستان بۆ واجیبوونى زەكات لە زیتو زیودا، هەموو سالتیک یەك جار (خَمْسَةُ أَشْيَاءَ) پێنج مەرچن (الْإِسْلَامُ) یەكەم: زەكاتەدەرەكە موسولمان بێ. (وَالْحُرِّيَّةُ) دووهم: ئازاد بێ. (وَالْمَلِكُ الثَّامُ) سێیەم: بە تەولوی مولکی خۆی بێ. (وَالنَّصَابُ) چوارەم: بگاتە پادەى زەكات.

(وَالْحَوْلُ) پێنجەم: ئەبێ سالتیکی ئیسلامی بە سەردا بپولە هەر لە مولکی خاوەنەكەىدا بێ ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ اسْتَفَادَ مَالًا فَلَا زَكَاةَ عَلَيْهِ حَتَّى يَحُولَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ عِنْدَ رَبِّهِ﴾ رَوَاهُ التِّرْمِذِيُّ، پێغەمبەر ﷺ هەرمووی: هەر كە سێك مالتیکی وەدەست هێنا، زەكاتى لە سەرنیە تا سالتیکی بە سەردا ئەپولە لە لای خاوەنەكەى خۆی.

(وَأَمَّا الزَّرْوُوعُ) هەروەها دەغل و دان (فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهَا) تەنها یەك جار زەكاتى تێدا واجبە لە كاتى دروینەىدا (بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ) بە سێ مەرچ:

یەكەم: (أَنْ يَكُونَ مِمَّا يَزْرَعُهُ الْآدَمِيُّونَ) لەو جۆرە دانەوێڵەى بێ: كە ئادەمیزادان بۆ خواردن دابنەچێنن، هەرچەند لە كاتى هەرزانیشت نەبخۆن: وەكو جۆ و هەرزن.

دووهم: (وَأَنْ يَكُونَ قُوتًا) ئادەمیزاد پێى بژێن-واتە: وەكو گولەبەپۆژە نەبێ- هەم (مُدْخَرًا) پاشەكەوتیش بكرێ: وەكو گەنەو ماش و نيسكو و توكو جۆ و برنج و گەنەشامى و لوبیاو... وەتە: خەیار و گندۆرەو شوتى زەكاتى تێدا نیه.

سێیەم: (وَأَنْ يَكُونَ نَصَابًا) بگاتە پادەى زەكات (وَهُوَ خَمْسَةُ أَوْسُقٍ) پادەى زەكاتى دەغل و دان: پێنج بارە-واتە: چل تەنەكە- بەو مەرچەى (لِأَقْشَرِ عَلَيْهَا) تویكەكەى لە سەرنەبێ: وەكو چەلتوك ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسَةِ أَوْسُقٍ صَدَقَةٌ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانُ، پێغەمبەر ﷺ هەرمووی: لە پێنج بار كەمتر زەكاتى تێدا نیه.

جا ئەگەر تویكەكەى لە سەربوو: وەكو چەلتوك، ئەو كاتە پادەى زەكات ئەگاتە دە بار. (وَأَمَّا الثَّمَارُ) هەروەها میوە (فَتَجِبُ الزَّكَاةُ) تەنها یەك جار زەكاتى تێدا واجبە لە كاتى بڕینەوێدا (فِي شَتَائِنِ مِنْهَا) لە دوو جۆرە میوەدا:

یەكەم: (ثَمَرَةُ النَّخْلِ) میوەى دارخورما. دووهم: (وَلِثَمَرَةِ الْكَرَمِ) میوەى دەرەمێو، واتە: ترێ، چونكە ئەو دووانە ئادەمیزاد پێیان ئەژێن و پاشەكەوت ئەكرێن، كەوابوو: جگە لەو دوو هێچ جۆرە میوەى تر زەكاتى تێدا نیه.

وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الزَّكَاةِ فِيهَا أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْمَلِكُ الثَّامُ، وَالنَّصَابُ.
وَأَمَّا عُرُوضُ التَّجَارَةِ فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهَا بِالشَّرَائِطِ الْمَذْكُورَةِ فِي الْأَثْمَانِ.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الزَّكَاةِ فِيهَا) مهرجه کانی واجببونی زهکات له میوهدا (أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ) چوار مهرجن (الْإِسْلَامُ) یهکههم: زهکاتدهرهکه موسولمان بن. (وَالْحُرِّيَّةُ) دووهم: نازاد بن. (وَالْمَلِكُ الثَّامُ) سسییههم: به تهواوی مولکی خوی بن. (وَالنَّصَابُ) چوارهم: بگاته پادهی زهکات، که پینج باره له دواي روشکردنهوی.

﴿نَاگاداری﴾: بۆ واجببونی زهکاتی میوهو دانهویله مهرج نیه سالتیکی به سهردا بهووا، چونکه خوای گه وره فرمویهتی: ﴿وَأَتُوا حَقَّهُ يَوْمَ حَصَادِهِ﴾ واته: مافی نهو مال هدرکن له کاتی دروینهی دا. که وابوو: نهگر زهکاتی دانهویلهو میوه جاریک درا، نینجا مایهوه بۆ سالتیکی تر، نهوه دووباره زهکاتی تئدا واجب نیه.

(وَأَمَّا عُرُوضُ التَّجَارَةِ) به لام مالی بازرگانی (فَتَجِبُ الزَّكَاةُ فِيهَا) زهکاتی تئدا واجب هه موو سالتیک یهک جار (بِالشَّرَائِطِ الْمَذْكُورَةِ) بهو پینج مهرجانهی گوتمان (فِي الْأَثْمَانِ) له باسی پارهو پولدا.

(پروونکردنهوه): ۱- کافر بۆین زهکاتی له دونیادا له سهر نیه چونکه زهکات پوکنی سسییهمی نیسلامه و پیویستی به نیهت ههیه، که وابوو: نهگر بووه موسولمانیش زهکاتی پابردویی له سهر نیه.

۲- کویله = (عبد) بۆین زهکاتی له سهر نیه چونکه خاوهن مال نیه، نهو خویو مال هکی می گه وره که یهتی.

۳- مولکی گشتی: وهکو وهقفی مزگه وتهکانو قوتا بخانهکانو (بیت المال)، بۆین زهکاتی تئدا نیه چونکه خاوهنی تایبهتی نیهو به تهواوی مولکی کهس نیه.

۴- مندالو شیت زهکات له مال هکیاندا واجب؟ چونکه موسولمانن، به لام نهبی نهو که سهی به خویان نهکا، زهکاتهکیان بۆ بدا ﴿عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَخْبَرَهُمْ: أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَائِهِمْ﴾ رواد الشیخان، پیغه مبر ﷺ فرموی: خوای گه وره زهکاتی له سهر موسولمانان واجب کردوه له دهوله مندهکانیان وهر نه گبری. لهو فرموده یه هیچ جیاوازی نه کردوه له نیوان دهوله مندی گه وره مندالو شیتو عاقل.

۵- نهو مال هکی لای زهوت کراوه، یان به قهرزی داوه به لام قهرزداره که ون بووه، یان نه بیو بیداتهوه، یان له بهر زۆرداری نایداتهوه، نهو جۆره که سانه تا مال هکی خویان دهست نه که ویتهوه واجب نیه زهکاته که بدن، جا نهگر دهستیان که وتهوه، نهبی نهو سالانهی که زهکاتهکیان نه دراوه، هه مووی به یه که وه بدری.

(فَصَلَ) وَأَوَّلُ نَصَابِ الْإِبِلِ خَمْسٌ، وَفِيهَا شَاةٌ، وَفِي عَشْرِ شَاتَانِ، وَفِي خَمْسِ عَشْرَةَ ثَلَاثُ شِيَاهُ، وَفِي عَشْرِينَ أَرْبَعُ شِيَاهُ، وَفِي خَمْسِ وَعَشْرِينَ بَنْتُ مَخَاضٍ، وَفِي سِتِّ وَثَلَاثِينَ بَنْتُ لَبُونٍ، وَفِي سِتِّ وَأَرْبَعِينَ حَقَّةٌ، وَفِي إِحْدَى وَسِتِّينَ جَذَعَةً، وَفِي سِتِّ وَسِتِّينَ بَنْتًا لَبُونٍ، وَفِي إِحْدَى وَتِسْعِينَ حَقَّتَانِ، وَفِي مِائَةٍ وَإِحْدَى وَعَشْرِينَ ثَلَاثُ بَنَاتٍ لَبُونٍ،

هروه ما نه گهر ماره می ژن گه شسته پاده ی زه کات، واجبه زه کاتی لی بدها، وه کو نه و قهر زده ی با سمان کرد.

﴿فَصَلَ: له باسی زه کاتی ووشتر﴾

(وَأَوَّلُ نَصَابِ الْإِبِلِ) یه که م پاده ی زه کاتی ووشتر (خَمْسٌ) پینچ سهره: چ نیر، چ می ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيْسَ فِيمَا دُونَ خَمْسِ ذَوْدٍ مِنَ الْإِبِلِ صَدَقَةٌ ﴿رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ﴾ فهرمووی: له پینچ سهر ووشتر که متر بی، زه کاتی تن دا نیه.

(وَفِيهَا) واجبه له زه کاتی نه و پینچ ووشتردها (شَاةٌ) به ریخی می یه ک ساله، واته: (كاوِطِكَ) بدا، یان بزنیکی دوو ساله بدا (وَفِي عَشْرِ) هروه ما له ده ووشتردا (شَاتَانِ) دوو بزَن، یان دوو کاوِط بدا (وَفِي خَمْسِ عَشْرَةَ) له پانزه ووشتردا (ثَلَاثُ شِيَاهُ) سَن کاوِط، یان سَن بزَن (وَفِي عَشْرِينَ) له بیست ووشتردا (أَرْبَعُ شِيَاهُ) چوار کاوِط، یان چوار بزَن بدا ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ وَفِيهِ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى الْمُسْلِمِينَ فِي أَرْبَعِ وَعَشْرِينَ مِنَ الْإِبِلِ لِمَا دُونَهَا: مِنْ كُلِّ خَمْسِ شَاةٍ ﴿رواه البخاری، نیمامی (نه بویک) - خدا لی پانی بن - بَق (نه نه س) ی نووسی: پیغه مبه ر ﷺ﴾ واجبی کردوه له سهر موسولمانان - له بیست و چوار ووشتردا، یان که متر - له ههر پینچ ووشتری کدا: کاوِطِک، یان بزنیکی له زه کات بدهن.

(وَفِي خَمْسِ وَعَشْرِينَ) وه له بیست و پینچ ووشتردا (بَنْتُ مَخَاضٍ) فهرخه ووشتریکی می یه ک ساله نه درئ (وَفِي سِتِّ وَثَلَاثِينَ) له سی و شش ووشتردا (بَنْتُ لَبُونٍ) ووشتریکی می ی دوو ساله نه درئ (وَفِي سِتِّ وَأَرْبَعِينَ) له چلو شش ووشتردا (حَقَّةٌ) ووشتریکی می ی سَن ساله نه درئ (وَفِي إِحْدَى وَسِتِّينَ) له شهست و یه ک ووشتردا (جَذَعَةٌ) ووشتریکی می ی چوار ساله نه درئ (وَفِي سِتِّ وَسِتِّينَ) له ههفتاو شش ووشتردا (بَنْتَا لَبُونٍ) دوو ووشتری می ی دوو ساله نه درئ (وَفِي إِحْدَى وَتِسْعِينَ) له نه و دو یه ک ووشتردا (حَقَّتَانِ) دوو ووشتری می ی سَن ساله نه درئ (وَفِي مِائَةٍ وَإِحْدَى وَعَشْرِينَ) له سه دو بیست و یه ک ووشتردا (ثَلَاثُ بَنَاتٍ لَبُونٍ) سَن ووشتری می ی دوو ساله نه درئ ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ أَبَا بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ كَتَبَ لَهُ هَذَا الْكِتَابَ لِمَا وَجَّهَهُ إِلَى الْبُخَارِيِّ ﴿رواه البخاری، (أنس) ﷺ فهرمووی: (أبویک) ﷺ نه وهای بَق من نووسی که ناردمی بَق (به حره یین) ... تا کورتایی هه دیسه که.

ثُمَّ فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بَنْتُ لَبُونٍ، وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةً.
 (فَصْلٌ) وَأَوَّلُ نِصَابِ الْبَقَرِ ثَلَاثُونَ، وَفِيهَا تَبِيعٌ، وَفِي أَرْبَعِينَ مُسِنَّةٌ، وَعَلَى هَذَا أَبَدًا فَقَسْ.
 (فَصْلٌ) وَأَوَّلُ نِصَابِ الْغَنَمِ أَرْبَعُونَ، وَفِيهَا شَاةٌ جَذَعَةٌ مِنَ الضَّأْنِ أَوْ ثَنِيَّةٌ مِنَ الْمَغْزِ، وَفِي
 مِائَةٍ وَاحِدَى وَعِشْرِينَ شَاتَانِ، وَفِي مِائَتَيْنِ وَوَاحِدَةٍ ثَلَاثُ شِيَاهٍ، وَفِي أَرْبَعِمِائَةٍ أَرْبَعُ شِيَاهٍ،
 (ثُمَّ) ثَيْنِجَا لَهُ دَوَى سَهُو يَبْسُتُو يَهْكَ تَا نَهْكَاتَه سَهُو سَى، هِيْجِي تَرْ زَهْكَاتِ وَاجِبِ نِيَهْ،
 ثَيْنِجَا كَهْ كَهْ شِيْشْتَه سَهُو سَى (فِي كُلِّ أَرْبَعِينَ) لَهُ هَهْ مَوُو چَلَهْ كَانْدَا (بَنْتُ لَبُونٍ) وَوَشْتَرِيْكى
 مَنِى دُوو سَالَهْ نَهْ دَرِيْ (وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةً) لَهُ هَهْ مَوُو پَهْ نِجَا يَهْ كَانْدَا وَوَشْتَرِيْكى مَنِى
 سَنِى سَالَهْ نَهْ دَرِيْ، وَاتَه: لَهُ سَهُو سَى دَا: يَهْكَ پَهْ نِجَاو دُوو چَلِي تَنْ دَانَه، كَهْ وَاتَه:
 وَوَشْتَرِيْكى سَنِى سَالَهْ دُوو وَوَشْتَرِيْ دُوو سَالَهْ لَهُ زَهْكَاتِيَانِ نَهْ دَرِيْنِ ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: فَإِذَا
 زَادَتْ عَلَى عِشْرِينَ وَمِائَةٍ فَفِي كُلِّ أَرْبَعِينَ بَنْتُ لَبُونٍ، وَفِي كُلِّ خَمْسِينَ حِقَّةً ﴿رَوَاهُ
 الْبُخَارِيُّ، وَاتَهى دِيَا رَهْ.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسَى زَهْكَاتِي پَهْ شَهْ وُولاغ﴾

وَاتَه: گَامِيْشَو گَا جَوُوْت. (وَأَوَّلُ نِصَابِ الْبَقَرِ) يَهْ كَهْ مِ پَادَهى زَهْكَاتِي پَهْ شَهْ وُولاغ (ثَلَاثُونَ)
 سَى سَهْرَه: چ نِيْر، چ مَنِى (وَفِيهَا) وَاجِبَه لَهُ زَهْكَاتِي نَهْو سَى سَهْرَه دَا (تَبِيعٌ) گَوِيْلَكِيْكى
 يَهْكَ سَالَهْ بَدَرِيْ: چ نِيْر، چ مَنِى (وَفِي أَرْبَعِينَ) وَاجِبَه لَهُ زَهْكَاتِي چَل سَهْرَه دَا (مُسِنَّةٌ)
 مِيْتَن گَوِيْنِيْكى دُوو سَالَهْ بَدَرِيْ، يَان دُوو گَوِيْلَكِيْ يَهْكَ سَالَهْ (وَاعْلَى هَذَا) لَهُ سَهْر شِيْوَهى نَهْو
 دُوو ژِمَارَه يَهْ (أَبَدًا فَقَسْ) بَهْرَه دَوَام بَرُو... وَاتَه: لَهُ حَهْ فَتَا سَهْر: يَهْ كِي يَهْكَ سَالَهْ يَهْ كِي
 دُوو سَالَهْ زَهْكَاتَه ﴿عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَمَرَنِي رَسُوْلُ اللَّهِ ﷺ: أَنْ أَخْذَ مِنْ كُلِّ ثَلَاثِينَ بَقْرَةً تَبِيعًا
 أَوْ تَبِيعَةً، وَمِنْ كُلِّ أَرْبَعِينَ مُسِنَّةً ﴿رَوَاهُ اصْحَابُ السَّنَنِ، (مُعَاذٍ) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَوُو: پِيْئَه مَبَهْرَه ﷺ﴾
 فَهَرْمَانِي پِيْن كَرْدَم: لَهُ سَى پَهْ شَهْ وُولاغ گَوِيْلَكِيْكى يَهْكَ سَالَه: چ نِيْر، چ مَنِى وَهَرِيْگَرَم، وَهْ لَهُ
 چَل سَهْر: مِيْتَن گَوِيْنِيْكى دُوو سَالَهْ وَهَرِيْگَرَم.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسَى زَهْكَاتِي مَهْ پَو بَزَن﴾

(وَأَوَّلُ نِصَابِ الْغَنَمِ) يَهْ كَهْ مِ پَادَهى زَهْكَاتِي مَهْ پَو بَزَن (أَرْبَعُونَ) چَل سَهْرَه (وَفِيهَا شَاةٌ) لَهُو
 چَلَهْ دَا وَاجِبَه: يَهْكَ سَهْر بَدَرِيْ (جَذَعَةٌ مِنَ الضَّأْنِ) كَاوِيْكى مَنِى يَهْكَ سَالَهْ (أَوْ ثَنِيَّةٌ مِنَ
 الْمَغْزِ) يَان بَزِيْكى دُوو سَالَهْ (وَفِي مِائَةٍ وَوَاحِدَى وَعِشْرِينَ) لَهُ سَهُو يَبْسُتُو يَهْكَ سَهْرَه دَا
 (شَاتَانِ) دُوو سَهْر لَهُ زَهْكَاتِ نَهْ دَرِيْنِ، هَهْر بَهْو تَهْ مَهْ نَهى گَوِيْتَمَانِ (وَفِي مِائَتَيْنِ وَوَاحِدَةٍ)
 لَهُ دُوو سَهْوَ يَهْكَ سَهْرَه دَا (ثَلَاثُ شِيَاهِ) سَنِى سَهْر لَهُ زَهْكَاتِ نَهْ دَرِيْنِ (وَفِي أَرْبَعِمِائَةٍ)
 لَهُ چَوَارَسَهْ سَهْرَه دَا (أَرْبَعُ شِيَاهِ) چَوَار سَهْر لَهُ زَهْكَاتِ نَهْ دَرِيْنِ.

(نَمُ) نینجا له چوارسده بهو لاره (فِي كُلِّ مِائَةٍ) له هر سه دیکدا (شَاةٍ) کاوپیکی بهک
ساله، یان بزنیکی دوو ساله له زهکات بدری ﴿عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي
صَدَقَةِ الْفَنَمِ فِي سَائِمَتِهَا: إِذَا كَانَتْ أَرْبَعِينَ إِلَى عِشْرِينَ وَمِائَةِ شَاةٍ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى
عِشْرِينَ وَمِائَةٍ إِلَى مِائَتَيْنِ شَاتَانِ، فَإِذَا زَادَتْ عَلَى مِائَتَيْنِ إِلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِيهَا ثَلَاثٌ، فَإِذَا
زَادَتْ عَلَى ثَلَاثِمِائَةٍ فَفِي كُلِّ مِائَةِ شَاةٍ ﴿رواه البخاری، پیغمبر ﷺ زهکاتی مهو بزنی
له وه پیندراوی بهم جوړه داناه: له چل سر تا نه گاته سهو بیست: بهک مه، یان بهک
بزن زهکاتی تیدایه... هتد.

نینجا بزانه: جیاوازی نیه- بُو واجبونی زهکات- کاره که له که: گشتی مه پ بِن، یان
گشتی بزن بِن، یان له مهو بزن پِنک هاتبی و به هر دوکیان بگاته پاده ی زهکات،
گامیش و مانگاش هر بهم شیوه یه یه.

﴿نَاگاداری﴾: دروسته له جیاتی بزن: مه پ له زهکات بدری، وه له جیاتی مه پ: بزن
له زهکات بدری، بهو مرجه ی تیپینی نرځ بکړی.

جا بزانه: له مه زه بی نیمامی (حنفی) دا دروسته: نرځی نازده له که له زهکات بدری.
هر وه ما بزانه: نهو ژماره یه ی نه که ویتته نیوان زهکاته کان: وهک نیوان پیچ و ده، له
زهکاتی ووشردا، وه نیوان چلو سهو بیست ویهک، له زهکاتی مهو بزن دا، وه نیوان
سی و چل، له زهکاتی په شه وولاغدا. نهو گشتی لیبور دراوهو زهکاتی تیدایه.

﴿پاشکوف﴾: پیچووی نهو نازده لانه زهکاتی تیدایه، ته نها له دوو کاتدا نه بی:
یه کهم: نهگر دایکه کان بمرن به گشتی، یان هندیکیان بمرن پیش سهره سال، نهو
پیچووه کانیان له جی نه ژمیردین، بُو وینه: نهگر سی مانگای لُ مردن و سی پیچوویان
له پاش به جی مان، یان له چل مه پ پانزه یان مردن و پانزه بهرخیان له پاش به جی مان،
نهو پیچووه کان که لیتنی دایکیان پی پ نه کریتته وهو نه بی زهکات بدا.

دووه م: بُو ته واکړدنی پاده ی دووه می زهکات و به سهره و تر، پیچووه کان سه ژمیر
نه کرین، بُو وینه: نهگر سه د مه پ هه بو له که ل بیست ویهک بهرځ، نه بی نهو بیست و
یهک بهرځه بخړیتته سه سه د مه پ هک، بُو نهو ی دوو زهکاتی لُ بدا ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَلَا
قَالَ لِسَاعِيهِ: إِعْتَدْ عَلَيْهِمْ بِالسَّخْلَةِ ﴿رواه الإمام مالك، نیمامی (عمر) به کرنگاره کی
زهکاتی فهرموو: بهرځه ساوایه کانیان سه ژمیر بکه. به لام پاده ی زهکاتی یه کهم به پیچو
ته واکړی، بُو وینه: نهگر سی مهو سی بهرځی هه بی و بهرځه کان ته مه نیان
نهو بیته سالتک، نهو زهکاتی له سه و واجب نیه.

(فَصْلٌ) وَالْخَلِيطَانِ يُزَكِّيَانِ زَكَاةَ الْوَاحِدِ، بِسَبْعَةِ شَرَايِطَ: إِذَا كَانَ الْمَرَا حُ وَاحِدًا، وَالْمَسْرَحُ وَاحِدًا، وَالْمَرْعَى وَاحِدًا، وَالْفَحْلُ وَاحِدًا، وَالْمَشْرَبُ وَاحِدًا، وَالْحَالِبُ وَاحِدًا، وَمَوْضِعُ الْحَلْبِ وَاحِدًا.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسَى زَهَكَاتِي نَاژَهَلِي تِيكَه لَوُو مَالِي تِيكَه لَوُو﴾

(وَالْخَلِيطَانِ) ئەو كەسانەى نازەلەكانیان تیکەل كړون و بهو تیکەلكړنهش ئەگەشتنه پادەى زهكات (يُزَكِّيَانِ) واجبه زهكات بدهن (زَكَاةَ الْوَاحِدِ) وهك زهكاتى يهك مال كە مى يهك خاوهن بى (بِسَبْعَةِ شَرَايِطَ) به ههفت مهرج:

(إِذَا كَانَ الْمَرَا حُ وَاحِدًا) يهكهم: شوئى مانهوى شهوىيان يهك بى. (وَالْمَسْرَحُ وَاحِدًا) دووهم: مۆلگايان يهك بى. (وَالْمَرْعَى وَاحِدًا) سىيهم: شوئى لهوهريان يهك بى. (وَالْفَحْلُ وَاحِدًا) چوارهم: نىريان يهك بى، بهلام ئەگەر دوو جوړه نازەل بون: وهك مهو بزن، ئەوه مهرج نيه. (وَالْمَشْرَبُ وَاحِدًا) پينجههم: شوئى ناوخوردنهوهيان يهك بى. (وَالْحَالِبُ وَاحِدًا) شهشههم: بىريان يهك بى، بهلام ئەم فهرمودهيه بىهيژه، كهواته: زيانى نيه ههريهكه بىريى خوى ديار بى. (وَمَوْضِعُ الْحَلْبِ وَاحِدًا) ههفتههم: شوئى نۆشينيان يهك بى.

جا بزانه: ئەبى ئەو مهرجانه بۆ ماوهى سالتىك بهردهوام بن، واته: ئەگەر تهنه زستانان، يان هاوينان تیکەليان ئەكرد، ئەوه ئەبى ههركەسهيان زهكاتى خوى به جياوازي بدا.

﴿ئَاگاهدارى﴾: جارى واهيه ئەو تیکەلكردنه قازانجه: وهك ئەو دوو كەسانەى ههريهكهو چل مهپى ههبن، به تیکەلكردن ئەكاتە ههشتا، ئەوه تهنه يهك زهكاتى تىدايه، جارى واش ههيه زهرهه: وهك ئەو دوو كەسانەى ههريهكهو بىست مهريان ههيه، به تیکەلكردن ئەبيته چل، ئەبى زهكات بدهن ﴿عَنْ أَبِي بَكْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فِي كِتَابِهِ لِأَنْسٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: لَا يَجْمَعُ بَيْنَ مُتَفَرِّقٍ وَلَا يُفَرِّقُ بَيْنَ مُجْتَمِعٍ خَشْيَةَ الصَّدَقَةِ، وَمَا كَانَ مِنْ خَلِيطَيْنِ فَإِنَّهُمَا يَتَرَا جَعَانِ بِالْسُّوِيَةِ﴾ رواه البخارى، پينجهمبەر ﷺ فهرمووى: نابى له ترسى زهكاتدان نازەل تیکەل بكړينو نابى ليك جيا بكړينهوه، وه ئەو دوو كەسانەى نازەللى خويان تیکەل كړون، ئەبى زهكات بدهن، ئينجا بهگويزهئى ئەندازهى مالهكەيان بۆ يهكترى ئەگەرپيننهوه.

﴿پاشكۆ﴾: ههركەه ديسه بهلگهيه بۆ واجبيوونى زهكات له مالى هاويهش: جا دانهويته بى، يان بازركانى بى، يان نازەل بى، يان ههشتىكىتر: كه زهكاتى تىدا بى، ههروهما ئەگەر ئەو جوړه شتانه تیکەليش بكړين بۆ ماوهى سالتىك ههروهك مالى يهك خاوهن زهكاتيان لىتهدرئ، بهو مهرجهى ئەگەر دانهويته بوو: جۆخينو درويته و داچاندن و كىلانى ليك جيا نهكړيتهوه، وه ئەگەر بازركانى بوو: تهرازوو و چاودىرو فروشيارو نوكانى

(فَصَلَ) وَنِصَابُ الذَّهَبِ عِشْرُونَ مِثْقَالًا، وَفِيهِ رُبْعُ الْعُشْرِ وَهُوَ نِصْفُ مِثْقَالٍ، وَفِيمَا زَادَ بِحِسَابِهِ.

وَنِصَابُ الْوَرِقِ مِائَتَا دِرْهَمٍ، وَفِيهِ رُبْعُ الْعُشْرِ وَهُوَ خُمُسَةُ دِرْهَمٍ، وَفِيمَا زَادَ بِحِسَابِهِ.

لیک گیا ہے کہ نیکو، جا بقیہ کاتدان پتو بیست ناکا نہ ہو ہاوی بیست نہ ہو تریان نین بد،
بہ لکو یہ کیکیان زہ کات نہ دلو نہت لہ جیاتی خوی و ہاوی بیست نہ ہو تریان نین بد،

﴿فَصَلَ: لہ باسی زمکاتی زیو زیو، پارو پول﴾

(وَنِصَابُ الذَّهَبِ) پادہی زہ کاتی زتر (عِشْرُونَ مِثْقَالًا) بیست میسقالہ، ہر میسقالیک
حفتاو دو دہنکہ جویہ، ہو مہرجی لہ ہر دو لایہ - زلکہ باریکہ کی لقرتایی
(وَفِيهِ) واجبہ لہ بیست میسقالی زتر: (رُبْعُ الْعُشْرِ) چارکی دہیک زہ کات بدا (وَهُوَ نِصْفُ
مِثْقَالٍ) واتہ: لہ بیست میسقالی زتر: نیو میسقال زہ کاتہ.

(وَفِيمَا زَادَ) ہر وہا نہ گہر لہ نہ دازہی بیست میسقال زیاتر زتری ہر ہو، نہ وہ
(بِحِسَابِهِ) بہ گویری زیدہ کہ زہ کاتہ کی نہ د.

(وَنِصَابُ الْوَرِقِ) پادہی زہ کاتی زیو (مِائَتَا دِرْهَمٍ) دو سہد دیرہم، کہ بہ کیشانہ نہ کاتہ
سہو چل میسقال (وَفِيهِ) واجبہ لہ دو سہد دیرہمی زیو: (رُبْعُ الْعُشْرِ) چارکی
دہیک زہ کات بدا (وَهُوَ خُمُسَةُ دِرْهَمٍ) واتہ: پینچ دیرہمی زیو.

(وَفِيمَا زَادَ) ہر وہا نہ گہر لہ نہ دازہی دو سہد دیرہم زیاتر زیو ہر ہو، نہ وہ

(بِحِسَابِهِ) بہ گویری زیدہ کہ زہ کاتہ کی نہ د ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: فَإِذَا
كَانَتْ لَكَ مِائَتَا دِرْهَمٍ وَحَالَ عَلَيْهَا الْخَوْلُ فَفِيهَا خُمُسَةُ دِرْهَمٍ، وَلَيْسَ عَلَيْكَ شَيْءٌ حَتَّى
يَكُونَ لَكَ عِشْرُونَ دِينَارًا فَإِذَا كَانَ لَكَ عِشْرُونَ دِينَارًا وَحَالَ عَلَيْهَا الْخَوْلُ فَفِيهَا نِصْفُ
دِينَارٍ، فَمَا زَادَ فَبِحِسَابِ ذَلِكَ﴾ رواہ ابوداؤد وصححه البخاری، پیغہ مبرہ ﷺ فرموی:

کاتی دو سہد دیرہمی زیو ہر ہو و سالی بہ سہر دا پابرد، پینچ دیرہم زہ کاتی تدا
واجبہ، بہ لام نہ گہر زتر گیشہ بیست میسقال و سالی بہ سہر دا پابرد، نیو میسقال
زہ کاتی تدا واجبہ، جا نہ نہ دازہی لہ پادہی زہ کاتی زیو زیو زیاترہ، بہ گویری
زیدہ کہ زہ کاتی تدا واجبہ، ہر چہ نہ کہ میش بن.

﴿نَاكِدَارِي﴾: پارو پولی نہم سہر دہم - بقیہ کاتدان - ہر انبہر بہ زیو نہ قوسیندری،
نہ کہ بہ زتر؟ چونکہ زہ کات بقیہ زہ و ہندی ہر ژان داندر او و نہ و ہاش بقیہ ہر ژان
بہ سودترہ، ہر وہا پیغہ مبرہ ﷺ لہ چہ نہ دہیسیکدا زیو بہ پارہیک سہر کی
داناوہ بقیہ زانیی نرخی زتر:

بِقَوْلِهِ: ﴿عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَا يُغْنِيهِ؟ قَالَ: خُمُسُونَ دِرْهَمًا
أَوْ قِيمَتُهَا مِنَ الذَّهَبِ﴾ أَخْرَجَهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ، كَوْتَرَا: نَهَى بِبَغْيِهِ مَبْرَى خَوَاتَمُ

وَلَا تَجِبُ فِي الْحُلِيِّ الْمُبَاحِ زَكَاةً.
(فَصْلٌ) وَنِصَابُ الزُّرُوعِ وَالنَّمَارِ خُمْسَةُ أَوْسُقٍ: وَهِيَ أَلْفٌ وَسِتُّمِائَةُ رَطْلٍ بِالْعِرَاقِيِّ،

چی مرۆڤ دهوله مند ئەکا له دهروژه کردن؟ فهرمووی: په نجا دیره می زیو، یان نرخى
ئەو په نجا به له زێڤ.

کهوابوو: هەر که سێک به ئەندازهی نرخى سه‌و چل مسقالی زیو پارەى هه‌بوو، زه‌کاتى
له سه‌ر واجب ئەبێ و واجبە: به ئەندازهی له سه‌دا: دوو و نیو زه‌کاتى لێ‌دا، واته: له هەر
هه‌زارێک: بیست و پێنج.

(وَلَا تَجِبُ) واجب نیه (فِي الْحُلِيِّ الْمُبَاحِ) له خشلى زێڤو زیوى چه‌لال (زَكَاةً) زه‌کات بدا
﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّهُ كَانَ يُحْلِي بَنَاتِهِ وَجَوَارِيَهُ بِالذَّهَبِ ثُمَّ لَا يَخْرِجُ مِنْهُ الزَّكَاةَ﴾
رواه مالك والشافعي، (ابن عمر) رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا به خشلى زێڤ کێژه‌کانى و کاره‌که‌ره‌کانى
ئەپازانده‌وه، ئینجا زه‌کاتى ئەو خشلى نه‌ئەدا.

به‌لام ئە‌گەر خشله‌که‌ چه‌رام بوو: وه‌ک ئەو خشله‌ى پیاو بیکاته به‌ر خۆى، یان ئافره‌ت،
به‌لام له ئە‌ندازه به‌ده‌ر بوو و نيسرافى تێ‌دا کرابو، ئە‌وه ئە‌بێ زه‌کاتى بدا ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ
شُعَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ امْرَأَةَ النَّبِيِّ ﷺ وَمَعَهَا بَنَتٌ لَهَا فِي يَدِهَا مَسْكَنَانِ غَلِظَتَانِ مِنَ الذَّهَبِ،
فَقَالَ لَهَا: أَتُعْطِينَ زَكَاةً هَذَا؟ قَالَتْ: لَا، قَالَ: أَيْسُرُكَ أَنْ يُسَوِّرَكَ اللَّهُ بِهِمَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ
سَوَارَتَيْنِ مِنْ نَارٍ﴾ رواه اصحاب السنن، ئافره‌تێک هاته لای پێغه‌مبه‌ر ﷺ، کێژه‌که‌ى خۆى
له‌گه‌ل‌دا بوو، دوو بازنى گه‌وره له ده‌ستى کێژه‌که‌ى دا بون- واته: له ئە‌ندازه به‌ده‌ر بون-
پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ئایا زه‌کاتى ئە‌و بازنانه ئە‌ده‌ى؟ ئافره‌ته‌که‌ گوتى: نا.
پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ئایا پێت خۆشه‌ خوای گه‌وره به‌ هۆى ئە‌و دوو بازنانه له‌ پێژى
قیامه‌ت دوو بازنى نا‌گه‌ر ب‌خاته ده‌ستت؟، واته: چونکه زه‌کاته‌که‌ یان نه‌درۆه.

﴿نَاكِدَارِي﴾: ئە‌گەر پیاو خشلى زێڤو زیو بکړێ و له ماله‌وه داينێ تاكو له‌مه‌ودوا بیکاته
به‌ر ژنى خۆى، یان ئافره‌تێکى تر، ئە‌وه چه‌رام نیه‌و زه‌کاتى لێ‌ناکه‌وێ.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي زَهَكَاتِي دَانَه‌وَيْلَه‌و مِيوه﴾

(وَنِصَابُ الزُّرُوعِ) پاده‌ى زه‌کاتى دانه‌وَيْلَه‌و (وَالنَّمَارِ) پاده‌ى زه‌کاتى ميوه (خُمْسَةُ أَوْسُقٍ)
به‌ پێوانه ئە‌کاته پێنج بار، که هەر باریکی هه‌شت ته‌نه‌که‌ى به سه‌ر بێ، به ته‌نه‌که‌ى
نه‌فت، واته: تێک‌را ئە‌کاته چل ته‌نه‌که‌ى به سه‌ر، به‌لام ئە‌گەر دارمال بکړێ، ئە‌کاته چلو
پێنج ته‌نه‌که‌ى دارمال‌کړو:

(وَهِيَ) ئە‌و پێنج باره به‌ کێشانه (أَلْفٌ وَسِتُّمِائَةُ رَطْلٍ بِالْعِرَاقِيِّ) ئە‌کاته هه‌زارو شه‌شسه‌د
پیتل به‌ پیتلى عێراق، ئیستا ئە‌کاته (چه‌فتسه‌و بیست و پێنج) کیلو گرام

وَمَا زَادَ فَبِحِسَابِهِ، وَفِيهَا: إِنَّ سُقَيْتَ بِمَاءِ السَّمَاءِ أَوِ السَّنَحِ الْعَشْرُ،
وَإِنَّ سُقَيْتَ بِدَلَّابٍ أَوْ نَضَحَ نِصْفُ الْعَشْرِ.

(وَمَا زَادَ) نهووی له و نه‌دازه‌یه زیاتر بئی (فَبِحِسَابِهِ) به‌گوئیه‌ی زنده‌یه‌کی زه‌کاتی تئ‌دا
واجبه (وَفِيهَا) له و دا نه‌وئله و میوه‌یه‌دا به‌م نه‌دازه‌یه زه‌کات واجبه:

(إِنَّ سُقَيْتَ بِمَاءِ السَّمَاءِ) نه‌گه‌ر ئاو‌درابو به‌ ئاوی باران (أَوِ السَّنَحِ) یان به‌ ئاوی
جۆگه‌و پویار، نه‌وه (الْعَشْرُ) ده‌یه‌کی واجبه له زه‌کات بدرئ، واته: له چل ته‌نه‌که: چوار
ته‌نه‌که نه‌درئین.

(وَإِنَّ سُقَيْتَ) به‌لام نه‌گه‌ر ئاو‌درابو (بِدَلَّابٍ) به‌و ئاوه‌ی له ئاو‌بیر نه‌می‌ندریته‌ ده‌روه‌ به
هؤی ئاژه‌ل، یان ئامیریک‌تر (أَوْ نَضَحَ) یان له پویار بؤی هئینابو به‌ هؤی ئوتوم‌بیل، یان
ئاوه‌که‌ی کپ‌بو، یان پئ‌ی به‌خشرابو، نه‌وه (نِصْفُ الْعَشْرِ) نیوه‌ی ده‌یه‌کی زه‌کاته،
واته: له چل ته‌نه‌که: دوو ته‌نه‌که زه‌کاتی لی واجب نه‌بئ ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
فِيمَا سَقَتِ الْأَنْهَارُ وَالْقَيْمُ الْعَشُورُ، وَفِيمَا سَقَى بِالسَّانِيَةِ نِصْفُ الْعَشْرِ﴾ رواه الشيخان،
پئغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: نه‌و میوه‌و دانه‌وئله‌ی به‌ باران و پویار ئاو‌دراوه، ده‌یه‌کی له
زه‌کاتا نه‌درئ، وه نه‌وه‌ی به‌ هؤی ئاژه‌ل ئاو‌دراوه، واته: بؤی هه‌لئنجراوه، نیوه‌ی
ده‌یه‌کی له زه‌کاتا نه‌درئ.

﴿پاشکۆ﴾: ۱- زه‌کاتی میوه له کاتی به‌له‌که‌بوونی واجب نه‌بئ، وه زه‌کاتی دانه‌وئله له
کاتی ده‌نک په‌قبوونی واجب نه‌بئ، جا له به‌ر نه‌وه ئیمامی (الْحَرَمَيْنِ وَ) ئیمامی (الْأَغْزَالِي)
-خو‌لئان هه‌زی بئ- فه‌رموویانه: هه‌رچی له پئش زه‌کاتدان نه‌یخوا، یان نه‌یبه‌خشن، له سه‌ری
نه‌ژمیردرئ و نه‌بی زه‌کاته‌که‌ی بدا.

۲- پئویسته‌ خورما ووشک بکریته‌وه، ترئ بکریته‌ میوژ، دانه‌وئله له کاوکۆت پاک
بکریته‌وه، ئینجا له زه‌کات بدرئ.

۳- کرئ‌ی برینه‌وه‌ی خورما و ترئ و ووشک‌کردنه‌وه‌یان و کرئ‌ی دروئته‌ی دانه‌وئله‌و
گئیره‌کردنی و هئینانی بؤ مالی هه‌ژاره‌کان و کرئ‌ی زه‌ویه‌که‌و کئیلانی و کرئ‌ی سه‌پان و
کرئ‌کاره‌کان: گشتی له مالی زه‌کاته‌ره‌که نه‌درئ و نابئ پئش زه‌کاتدان هه‌چی له‌و
به‌روبومه بدرئ.

جا نه‌گه‌ر له به‌روبومه‌که نه‌و کرئ‌یانه‌ی دا، نه‌وه زه‌کاتی نه‌و نه‌دازه‌یه‌ی هه‌ر له سه‌ر
نه‌مئین و نه‌بی له مالی خؤی هه‌ر بیدا.

﴿ئاگاداری﴾: له مه‌زه‌بی ئیمامی (حنفی) دا دروسته له جیاتی میوه، یان دانه‌وئله:
نرخ‌ی نه‌و نه‌دازه‌یه بدا که له سه‌ری واجبه بیداته زه‌کات.

(فَصْل) وَتَقْوَمُ غُرُوضُ التَّجَارَةِ عِنْدَ آخِرِ الْحَوْلِ بِمَا اشْتُرِيَتْ بِهِ، وَيُخْرِجُ مِنْ ذَلِكَ رُبْعُ الْعُشْرِ.

﴿فَصْل: لِه بَاسِي زِه كَاتِي مَالِي بَازَرگَانِي﴾

واته: كړينو فروشتن بڼ قازانچ كړدن (وَتَقْوَمُ) نه فرسېندږي، واته: نرخ دانه ندرې بڼ (غُرُوضُ التَّجَارَةِ) كه لويه لي بازركاني به گويږه ي نرخي فروشتني بازار (عِنْدَ آخِرِ الْحَوْلِ) له كاتي كوتايي هاتني ساليك له و پوږه وه كه كړيوپه تي (بِما) به و جوړه پاره يه ي (اُشْتُرِيَتْ بِهِ) كه ماله كه ي پي كړاوه: نه گهر به پاره ي نيري كړي بوي، به پاره ي نيري نرخي فروشتني به قازانجه وه بڼ دانه نږي نه گهر به عيراقى كړي بوي، هر به عيراقى نرخي فروشتني به قازانجه وه بڼ دانه نږي، نينجا نه گهر به قازانجه وه گيسته پاده ي زه كات-كه نرخي سه دو چل ميسقالي زيوه- نه وه زه كاتي لي ته دا.

(پوونكړدنه وه): نه گهر له مانگي په مهران شتيكي كړي به هزار دينار، نينجا له كوتايي سال نرخي بويه دو هزار دينار، نه وه نه يي زه كات له دو هزار دينار كه بدا. (وَيُخْرِجُ) واجبه: زه كات بدا (مِنْ ذَلِكَ) له مالي بازركاني (رُبْعُ الْعُشْرِ) چاريكي ده يه ك، واته: له چلا: يه ك، له سه دا: دو و نيو، به و مارجي بگاته نرخي سه دو چل ميسقالي زيو ﴿عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَأْمُرُنَا: أَنْ نُخْرِجَ الصَّدَقَةَ فِيمَا لُعْدُهُ لِلْيَيْعِ﴾ رواه ابوداود، (سه موره) نه فه رموي: پيغه مبر ﷺ فه رماني پي نه كړدين: زه كاتي نه و ماله بده ين كه بڼ فروشتن ناماده ي نه كه ين.

جا بزانه: نه يي له زه كاتي بازركاني دا پاره بدرېته زه كات، واته: دروست نيه كه لويه ل له زه كات بدرې.

﴿ناگاداري﴾: ۱- نه و شته ي به نيازي بازركاني كړيوپه تي، دوايي له فروشتني په شيمان نه بېته وه و بڼ خوي دايته نږي، نه وه زه كاتي تي دا نيه.

۲- هرو هه كه لويه لي ناو مالي خوي كه ده ي فروشي نه و يش زه كاتي تي دا نيه، به لام نه گهر تا ساليك پاره كه ي له لا مايه وه، نه يي زه كاتي پاره كه بدا.

۳- ناميره كاني پيشه سازي كه لويه لي ناو دوكان-كه بڼ فروشتن دانه ندر او هن-خانوي به كړي دراو و تو تو مبيلي هاتو چو كړدن و باره لگرتو كړي پي كړدن و ناميري كي لان و درويته، نه وانه هيچيان زه كاتيان تي دا نيه، به لام نه گهر به روبوميان هه بو و بڼ ماوه ي ساليك پاشه كه وت كرا، نه يي زه كات له به روبومه كه بدا.

۴- نه گهر كه سيك بازركاني سر پي يي نه كړد: وه ك نازه ل فروشتن و تو تو مبيلي فروشتن و خانو فروشتن، نه وه هر كاتي ساليك پابرد، نه يي زه كاتي نه وانه بدا: به گويږه ي نرخي فروشتني بازار.

وَمَا اسْتَخْرِجَ مِنْ مَعَادِنِ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ يُخْرِجُ مِنْهُ رُبْعُ الْعُشْرِ فِي الْحَالِ،
وَمَا يُوجَدُ مِنَ الرِّكَازِ فَفِيهِ الْخُمْسُ.

﴿بَاسِ زَهَكَاتِ كَانْگِه وَگِه نَجِينِه﴾

(وَمَا اسْتَخْرِجَ) نه وهی هیندرلوه ته دهره وه (مِنْ مَعَادِنِ الذَّهَبِ) له كانگه ی زَیْر (وَالْفِضَّةِ) یان له كانگه ی زیو، جا له مولکی خوی بِن، یان له شوینتیکی وه ما که مولکی که س نه بِن (يُخْرِجُ مِنْهُ) زه کاتی لی ته درئ نه گهر له دوا ی پاک کردن وه گه یشته راده ی زه کات (رُبْعُ الْعُشْرِ) چواریکی ده یه ک، واته: له چلا: یه ک، زه کاتی ته (فِي الْحَالِ) هر له وه ده مه ی نه بییتنه دهره وه، واته: نابئ سالتیکی به سهردا برها ﴿عَنْ بِلَالِ بْنِ الْحَرْثِ رَضِيَ عَنْهُ﴾: أَخَذَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ مِنَ الْمَعَادِنِ الْقَبْلِيَّةِ الزُّكَاةَ ﴿رواه الإمام مالك وأبو داود، پیغه مبرر﴾ له كانگه کانی (قه به لیه) زه کاتی وه رگرت.

(وَمَا يُوجَدُ) هر زَیْر زیو یکی بیوزیتته وه (مِنْ الرِّكَازِ) له وه گه نجینانه ی له پیش هاتنی نیسلام شاردراون وه (فَفِيهِ الْخُمْسُ) نه گهر گه یشته راده ی زه کات، نه وه له پینج به ش به شیکی نه دریتته زه کات، هر له وه ده مه ی نه بیوزیتته وه و نابئ سالتیکی به سهردا برها ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: فِي الرِّكَازِ الْخُمْسُ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبرر﴾ هه رموی: له گه نجینه ی نوزراوه دا پینجیک زه کاته.

که واته: چوار به شه که ی تر هه مووی بق خویه تی، به و هه رجه ی له شوینتیکی وا بیوزیتته وه: که ملکی هیچ که سیک نه بِن، یان هر به خوی ملکه که ی ناوه دان کرد بیته وه.

به لام نه گهر له شوینتیکی گشتی وه ک مزگوت نوزی یه وه، یان نیشانه یه کی نیسلامی له سهر بوو، نه وه وه ک مالی ونبوو په فتاری له گه ل نه کری، واته: تا ماوه ی سالتیک بانگه وازی نه کا، جا نه گهر خاوه نی نه بو، دروسته بیکاته مولکی خوی.

به لام نه گهر له مولکی که سیک تر نوزی یه وه، نه وه می خاوه ن مولکه که یه نه گهر دوا ی بکا، نه گهر نا: می نه و که سه یه که نه و مولکی لی وه رگرتوه، نه گهر هر که س نه بو، نه و کاته نه بیته می (بیت المال) و نابیتته می خوی، واته: هه مووی له به رزه وه نندی موسولمانان سهر ف نه کری و نه کریته خیر، جا نه گهر به خویشی هه ژار بوو، ته نها به شی هه ژاریک بق خوی دانه ئی.

﴿پاشکوه﴾: ۱- نیه ت هینان واجبه بق زه کاتدان، پیغه مبرر هه رموی ته: ﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه الشيخان، هر کرده وه یه کی خوا په رستی بِن، به نیازی ناودل نه بِن دانامه زری.

نینجا له کاتی زه کاتدان، یان له کاتی وه کیلگرتن، یان له کاتی دیاری کردنی نه ندازه ی زه کات، به دل بلئ: نه وه زه کاته.

(فصل) وَتَجِبُ زَكَاةُ الْفِطْرِ بِثَلَاثَةِ شُرَاطٍ: الْإِسْلَامُ، وَبُغْرُوبُ الشَّمْسِ مِنْ آخِرِ يَوْمٍ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ، وَوُجُودُ الْفَضْلِ عَنْ قُوَّتِهِ وَقُوَّتِ عِيَالِهِ فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ وَلَيْلَتِهِ،

۲- دروسته پيش ته و او بونى سال زه كاته كى بدا، به و مرجهى ماله كه گه يشتبته پادهى زه كات، زه كاتوه رگره كهش تا كوتايى سال زه كاتى پى بچى و هر موسولمان بى و هر زيندو بى ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَنَّ الْعَبَّاسَ عَلَيْهِ السَّلَامُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: فِي تَعْجِيلِ صَدَقَتِهِ قَبْلَ أَنْ تَحِلَّ؟ فَرَحَّضَ لَهُ فِي ذَلِكَ﴾ رواه الترمذى وغيره، چه زده تى (عباس) - خداى پادى بى - پرسىارى له پيغه مبرر ﷺ كرد: تايا دروسته زه كاته كه م پيش بخم پيش ته وى سال ته ولو بى؟ پيغه مبرر ﷺ پيگى دايى پيشى بيخى.

﴿فصل: له باسى (زَكَاةُ الْفِطْرِ) سهرفيترهى مانگى رهمه زان﴾

(وَتَجِبُ زَكَاةُ الْفِطْرِ) واجبه زه كاتى سهرفيترهى مانگى رهمه زان (بِثَلَاثَةِ شُرَاطٍ) به سى مرج (الْإِسْلَامِ) يه كه م: موسولمان بى، واته: له سر كافر واجب نيه سهرفيترهى خوى بدا ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ صَاعًا مِنْ تَمْرٍ أَوْ صَاعًا مِنْ شَعِيرٍ عَلَى الْعَبْدِ وَالْحُرِّ وَالذَّكَرِ وَالْأُنْثَى وَالصَّغِيرِ وَالْكَبِيرِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ رواه الشيخان، پيغه مبرر ﷺ سهرفيترهى رهمه زانى واجبى كروه: له سر كويله و نازانو نيرو مى و گورده و بچوك، به و مرجهى ته وانه موسولمان بى.

(وَبُغْرُوبِ الشَّمْسِ) دووهم: به تاو ابونى پڅ (مِنْ آخِرِ يَوْمٍ) له ناخير پڅ (مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ) له مانگى رهمه زان، واته: له ده ست پيكردنى شه وى جه ژنه و سهرفيتره واجب ته بى، كه واته: نه گهر يه كيك له شه وى جه ژندا بمرى، واجبه سهرفيترهى بق بدرى.

هر وها نه گهر منداليك له رهمه زاندا له دايك بى، يان پيش پڅ تاو ابونى پڅى ناخيرى رهمه زان له دايك بى، واجبه سهرفيترهى بق بدرى، به لام نه گهر له شه وى جه ژندا له دايك بو، ته و سهرفيتره كهى واجبه نيه.

(وَوُجُودِ الْفَضْلِ) سى يه م: ته و سهرفيتره يه زياد بى (عَنْ قُوَّتِهِ) له مه سره فى خوى (وَقُوَّتِ عِيَالِهِ) وه له مه سره فى مال و مندالى خوى (فِي ذَلِكَ الْيَوْمِ) مى پڅى جه ژن و (وَلَيْلَتِهِ) مى شه وى جه ژن، واته: نه گهر كه سىك زياترى نه بو له جلو به رگو خواردنى شه و و پڅى جه ژن بق خوى و مال و مندالى، وه زياترى نه بو له شركى خانو، وه له نه ندازهى قهرزدارى، ته و سهرفيترهى له سر واجبه نيه.

﴿ناگادارى﴾: دروسته سهرفيتره هر له يه كه م پڅى رهمه زانه و بدرى ﴿كَانَ النَّاسُ يُعْطُونَهَا قَبْلَ الْعِيدِ بِالْيَوْمِ وَالْيَوْمَيْنِ﴾ رواه البخارى، له سرده مى پيغه مبرر ﷺ به پڅى كيو به دوو پڅ پيش جه ژن سهرفيتره يان نه دا. هر وها نه گهر پڅى جه ژن كوتايى هاتو سهرفيترهى نه دايو، واجبه قه زاي بكاته و.

وَيُزَكِّي عَنْ نَفْسِهِ وَعَمَّنْ تَلَزَّمَهُ نَفَقَتُهُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ: صَاعاً مِنْ قُوتِ بَلَدِهِ، وَقَدْرُهُ خَمْسَةُ أَرْطَالٍ وَكُلْتُ بِالْعِرَاقِيِّ.

(ويزکی) واجبه زهکاتی سهرفیتره بدا (عَنْ نَفْسِهِ) له جیاتی خوی (وَعَمَّنْ تَلَزَّمَهُ نَفَقَتُهُ) وه له جیاتی نه و که سانهی که له سهری واجبه به خویان بکا: وه که نه که هی خوی و منداله بچوکه کانی خوی، ههروه ها منداله گوره کانیشی و دایکو باوکیشی به و هه رجهی هه قیر بنو هه م (مِنَ الْمُسْلِمِينَ) موسولمانیش بن.

(صاعاً) نه ندازهی سهرفیتره به پیوانه: یه که ساعه (مِنْ قُوتِ بَلَدِهِ) له و جوره خواردنه ی دانیشتوانی نه و شوینه به زوری نه یخون (وَقَدْرُهُ) نه ندازهی ساعی سهرفیتره به کییشان (خَمْسَةُ أَرْطَالٍ وَكُلْتُ) پینج ریتلو سته که ریتلیکه (بِالْعِرَاقِيِّ) به ریتلی عیراق، نیستا نه کاته (۲۴۲۰) گرام، واته: نزیکهی دوو کیلوی نیو.

﴿ناگاداری﴾: نه وه له سهر مه زه بی نیمامی (شافعی) یه، به لام له سهر مه زه بی نیمامی (حنفی): نه گهر خورما، یان جق له سهرفیتره بدا، نه وه یه که ساع واجبه، به لام نه گهر میوز، یان گهنم، یان ناردی گهنم بدا، نه و کاته نیو ساع واجبه.

نینجا بزانه: ساعی (حنفی) له گهل ساعی (شافعی) جیاوازه؟ چونکه ساعی (حنفی) (۳۶۳۰) سن کیلوی شه شه دو سی گرامه، که واته: نیو ساعی نه وان نه کاته (۱۸۱۵) گرام، نزیکهی دوو کیلوی.

دوباره بزانه: له مه زه بی نیمامی (حنفی) دا دروسته: نرخی نه و نیو ساعه پاره بدریته هه ژاران بق سهرفیتره، به گویره ی نرخی بازار.

﴿پاشکوک﴾: ۱- دروسته هه ژاریک سهرفیتره ی خوی بداته هه ژاریکی تر، نینجا نه و هه ژارهش سهرفیتره ی خوی بداته نه وی، هه ر چهند ژماره ی خیزانیشیان وه کو یه کتری نه بی.

۲- نه گهر ئافره تیک له میرده که ی خوی تقدابو، یان به بی نیزی میرده که ی له ماله وه ده رجوبو، نه وه سهرفیتره ی له سهر میرده که ی واجب نیه.

۳- نه گهر دایکو باوکو کوپو کیژی بالغ نه یا نتوانی خویان به خپو بکه ن دروست نیه به بی نیزن سهرفیتره یان بق بدا؟ چونکه زه کات خواپه رسته و پیوستی به نیه ت هه یه، جا نه و نیزندانه نه بیته نیه ته پنان، ههروه ها دروست نیه به بی نیزن سهرفیتره ی خوشکو برا، یان ژنی برای، یان ژنی کوپی، یان خوشکی ژنی، یان هه ر بیگانه یه کی تر بدا، هه ر چهند مالیشیان له گهل یه کدا بی.

۴- بزانه: نه وه ی پوزوش ناگری، هه ر واجبه سهرفیتره که ی بدا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: فَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ زَكَاةَ الْفِطْرِ طَهْرَةً لِلصَّائِمِ مِنَ اللَّغْوِ وَالرَّفَثِ وَطَعْمَةً لِلْمَسْكِينِ﴾ رواه

(فَصَلِّ) وَتُدْفَعُ الزَّكَاةُ إِلَى الْأَصْنَافِ الثَّمَانِيَةِ الَّذِينَ ذَكَرَهُمُ اللَّهُ تَعَالَى فِي كِتَابِهِ الْعَزِيزِ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: [إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ].

الحاکم، پیغمبر ﷺ سرفیتره‌ی واجب کردوه بقئوه‌ی ببیته پاکه‌ره‌وه‌ی مرقفی به‌یژده‌ی له‌ی قسه‌ی پوپوچ و ناشه‌ری، هم بقئوه‌ی ببیته خوراک‌ی هه‌ژاران.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِأَسَىٰ بِهِ شَكَرْتَنِي زَكَاتٍ﴾

(وَتُدْفَعُ الزَّكَاةُ) ئه‌و زه‌کاته‌ی باسما‌ن کردن، ئه‌درین و دابه‌ش ئه‌کرین (إِلَى الْأَصْنَافِ الثَّمَانِيَةِ الَّذِينَ) به‌ سه‌ر ئه‌و هه‌شت جوره‌ که‌سانه‌ی که (ذَكَرَهُمُ اللَّهُ) خ‌وای که‌وره ناوی بردون (فِي كِتَابِهِ الْعَزِيزِ) له‌ قو‌پثانی پیرۆزا (فِي قَوْلِهِ تَعَالَى) له‌ و ئایه‌ته پیرۆزه‌ی سو‌په‌تی (التوبة) که‌ ئه‌فه‌رمو‌ی:

﴿إِنَّمَا الصَّدَقَاتُ لِلْفُقَرَاءِ وَالْمَسْكِينِ وَالْعَامِلِينَ عَلَيْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوبُهُمْ وَفِي الرِّقَابِ وَالْغَارِمِينَ وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ وَابْنِ السَّبِيلِ فَرِيضَةً مِّنَ اللَّهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ﴾ زه‌کات دان‌دراوه‌ ته‌نها بدریته‌ که‌دایان و هه‌ژاران و کرێکارانی زه‌کات و ئو‌ی موسولمانان و کۆیله‌کان و قه‌رزداران و جه‌نگاوه‌رانی پێگه‌ی خ‌وای پێب‌وار، خ‌وای که‌وره وه‌های واجب کردوه، خ‌وای زانی‌وه کار له‌جێ به‌.

(يُنْفِيسُهُ): ١- (فَقِي)، واته: هه‌ژار، که‌سیکه‌ ئه‌وه‌نده‌ مالی نه‌بێ و کارێکی وه‌های پێ نه‌کرێ: که‌ جێگه‌ی نیوه‌ی پێویسته‌ی کانی ژبانی بۆ پێ بکاته‌وه، بۆ وێنه: پێویستی به‌ سه‌د دینار هه‌بێ، به‌لام ئه‌و ته‌نها سی دینار، یان چ‌ل دیناری ده‌ست بکه‌وێ.

٢- (مُسْكِينٌ)، واته: که‌دا، که‌سیکه‌ مالی هه‌بێ، یان بتوانێ کارێکی وه‌ها بکا: که‌ جێگه‌ی پێویسته‌ی کانی ژبانی له‌ نیوه‌ی زیاتر بۆ پێ بکاته‌وه، به‌لام به‌شی نه‌کا، واته: پێویستی به‌ سه‌د دینار هه‌بێ، به‌لام ئه‌و ته‌نها هه‌فتا، یان هه‌شتا دیناری ده‌ست بکه‌وێ.

ئینجا بزانه: ئه‌گه‌ر هاتو ئه‌یتوانی کار بکا، به‌لام له‌ به‌ر خ‌ویندن پێگه‌ی نه‌بو کار بکا، یان کاری حه‌لالی ده‌ست نه‌ئه‌ک‌وت، یان نه‌ئه‌گونجا خ‌ۆی ئاشکرا بکا و کار بکا، ئه‌وانه‌ گشتیان به‌ که‌دا، یان به‌ هه‌ژار دان‌ه‌ندری‌ن، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر که‌سیک پێویستی به‌ ژن هه‌ت‌ان هه‌بوو، بۆی دروسته‌ به‌ ئه‌ندازه‌ی ئه‌رکی ژن هه‌ت‌ان زه‌کات وه‌ریگێ.

﴿لَا كَادَارِي﴾: هه‌ر که‌سیک له‌ لایه‌ن دایکو باوکی، یان له‌ لایه‌ن من‌داله‌کانی به‌خ‌ێو بک‌رێ و پێویسته‌ی کانی ژبانی بۆ دایه‌ن بک‌رێ، ئه‌وه‌ نه‌ به‌ که‌داو نه‌ به‌ هه‌ژار ناژمێردی، هه‌رچه‌ند هه‌یچی نه‌بێ.

هه‌روه‌ها ئه‌و که‌سه‌ی به‌ ناوی خ‌واپه‌رستی واز له‌ ئیش و کار نه‌هه‌تی، هه‌م ئه‌و ژنه‌ی له‌ می‌رده‌که‌ی ت‌زراوه، ئه‌وانه‌ش به‌ که‌داو هه‌ژار ناژمێردی و نابێ زه‌کات وه‌ریگ‌ن.

وَالِیَ مَنْ یُوجَدُ مِنْهُمْ، وَلَا یَقْتَصِرُ عَلَى أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثَةٍ مِنْ كُلِّ صِنْفٍ إِلَّا الْعَامِلُ،

۲- (عَامِلُ الرُّكَاةِ)، واته: کرّیکاری زهکات، نهو کهسه یه که زهکات کۆ نهکاته وهو دابهشی نهکاو ناوی زهکاتده رهکان نه نووستی.

۴- (مَوْلَةُ الْقُلُوبِ)، واته: نوی موسولمان، نهو کهسه یه که تازه موسولمان بووه و نیازی بئ هیزه، یان به هیزه به لام خاوهنی پلهو خزم و دوسته، نهگه به زهکات پیدانی پیزی لبندری، کهسانی تریش چاوی لیته که نو موسولمان نه بن.

۵- (الرَّقَابِ)، واته: کویله ی نووسراو پیدرلو، نهو کویله یه گهره که ی پی ی نه لئ: نهگه نه وهنده پاره یه م بۆ بئنی نازادت نه که م، نهو ههش به نه ندازه ی پیویستی زهکاتی نه دریتی.

۶- (الْغَارِمُ)، واته: قهرزدار، نهو کهسه یه بۆ کارویاری خۆی تووشی قهرزدار ی بویی: وه خانوو کردن و ژن هیتان، یان به لایه کی هاتبیتته سر: وه کوشتنیکی به هه له، نهو جۆره قهرزدارانه- به نه ندازه ی قهرزه که- نه یاندریتی، بهو مهرجه ی نه توان قهرزه که بده نه وه، به لام نهگه بۆ ناشتکردنه وه مراندنه وه ی نازاوه قهرزدار بویی، نهو زهکاتی نه دریتی ههرچه ند دهوله مه ندیش بن.

۷- (سَمِیْلُ اللَّهِ)، واته: جهنگاوه رانی پښگای خوا، نهو کهسانه که به بئ موچه له پښگای خوا جهنگ نه که ن، نهوانهش به نه ندازه ی نهکی خواردن و جلو بهرگی خویان و مندالیان تا نهگه پینه وه، ههروه ها بۆ کرپنی چه کو ته قه مه نیش زهکاتیان نه دریتی، ههرچه ند دهوله مه ندیش بن.

۸- (ابْنُ السَّمِیْلِ)، واته: پښوار، نهو کهسه یه که پیویسته بۆ شوینک بچی، یان نه یه وی بگه پینه وه بۆ مالی خۆی، نه مهش به گویره ی پیویستی سه فهره که ی زهکاتی نه دریتی، بهو مهرجه ی هیچی نه بئ بۆ مه سره ف پښگو سه فهره کهشی بۆ گونا هکاری نه بئ.

نینجا نه بی زهکات بدریته نهو ههشت جۆرانه نهگه ره بون (وَالِیَ مَنْ یُوجَدُ مِنْهُمْ) نهگه گشتیان پیکرا نه بون نه دریته نهوانه ی نیستا دهست نه که ون (وَلَا یَقْتَصِرُ عَلَى أَقَلِّ مِنْ ثَلَاثَةٍ) وه نابئ زهکاته که ی بداته که متر له سئ که سان له هه جۆریک (إِلَّا الْعَامِلُ) ته نها جۆری کۆکه ره وه ی زهکات، نهگه ره که که سیش بن، دروسته.

﴿ناگاداری﴾: نهوه ی باسمان کرد، فهرموده ی ئیمامی (شافعی) یه- خوالئ هانی بن- به لام هه ندئ زانای تر فهرموویانه: دروسته زهکات بداته سئ که سیش.

هه م له مهزه بی ئیمامی (حنفی) دا- خوالئ هانی بن- دروسته: زهکات بدریته ته نها یه که سیش، جا سه رفیتره بئ، یان زهکاته کانی تر، زۆر له زانایان نه م فهرموده یان به په سند زانیوه.

وَحُمْسَةً لَا يَجُوزُ دَفْعُهَا إِلَيْهِمْ: الْفَنِيُّ بِمَالٍ أَوْ كَسْبٍ، وَالْعَبْدُ، وَبَنُو هَاشِمٍ وَبَنُو الْمُطَّلِبِ،

جا بزانه: دروست نیه گواستنه وهی زهکات له شوینتیک-که ههژارو گه دای تئ دابن- بق شوینتیک تر ﴿لَا أَنْ النَّبِيَّ ﷺ﴾ لَمَّا بَعَثَ مُعَاذًا إِلَى الْيَمَنِ قَالَ لَهُ: أَخْبِرْهُمْ أَنَّ اللَّهَ قَدْ فَرَضَ عَلَيْهِمْ صَدَقَةً تُؤْخَذُ مِنْ أَغْنِيَانِهِمْ فَتُرَدُّ عَلَى فُقَرَائِهِمْ ﴿رواه الشيخان، چونکه پیغه مبه ر ﷺ﴾ (معاذی نارده (يَمَن) و، پئی فرموو: به خه لکی (يَمَن) بلئ: خوا زهکاتی له سر دهوله مهنده کانیان واجب کردوه، نه دریتته وه ههژاره کانی خویان.

به لام له مهزهبی ئیمامی (حنفی) دا: دروسته زهکات بگواستریته وه، ههروه هاش نه گهر خزمیکی ههژاری هه بئ، سوننه ته زهکاته که ی بق بنیرئ.

﴿ناگاداری﴾: دروست نیه نه و قهرزه ی له سر ههژاره که یه: به بهر زهکاتی بیخی، واته: بلئ: قهرزه که م مه ده وه وای دانه نیم که زهکاتم داوته تر و زهکات ناده م.

ههروه ها دروست نیه بلئته ههژاره که: به و مه رجه زهکانت نه ده می: که له جیاتی قهرزه که م بیده یه وه خوم.

(وَحُمْسَةً) پینچ جوړه که س هه نه (لَا يَجُوزُ) دروست نیه (دَفْعُهَا إِلَيْهِمْ) زهکاتیان بدریتئ: یه که م: (الْفَنِيُّ) دهوله مهنده (بِمَالٍ) له بهر نه وهی بهشی خوی مالی هه یه (أَوْ كَسْبٍ) یان له بهر نه وهی نه توانئ ئیش وکار بکا و گوزهرانی مال و مندالی پئ دابین بکا، جا- نه و دهوله مهنده- هه رچند خانوو و مولکیشی نه بئ، زهکاتی هه ر پئ ناشئ ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَحِلُّ الصَّدَقَةُ لِلْفَنِيِّ وَلَا لِزَيْنِ مَرْءٍ سَوِيٍّ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه ر ﷺ فرمووی: نه و زهکاته حه لال نیه بق که سیکي بهشی خوی مالی هه بئ، یان لاشه یه کی به میزو ته وای هه بئ بق ئیش و کار. دووم: (وَالْعَبْدُ) کویله یه، که نووسرلوی پئ نه دراین.

سئ یه م: (وَبَنُو هَاشِمٍ) نه ته وهی هاشمو (وَبَنُو الْمُطَّلِبِ) ههروه ها نه ته وهی موته لیب، چونکه نه وانه خزمی پیغه مبه رن ﷺ ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْحَارِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّهَا لَا تَحِلُّ لِمُحَمَّدٍ وَلَا لِأَلٍ مُحَمَّدٍ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ فرمووی: نه و زهکاته بق پیغه مبه ر ﷺ حه لال نیه و بق خزمه کانیشی حه لال نیه.

﴿ناگاداری﴾: نه و سهیدانه ی که له کوردستان نیشته جین و نه ته وهی (فاطمة) ی کیژی پیغه مبه رن ﷺ دروست نیه زهکات وه ریگرن.

به لام هه ندئ له زانایان فرموویانه: چونکه خزمه کانی پیغه مبه ر ﷺ ئیستا له پینجیکي (بیت المال) بهشیان نیه، دروسته زهکات وه ریگرن، که وایوو: به م فرموده یه سهیده کانیش دروسته زهکات وه ریگرن.

وَالْكَافِرُ، وَمَنْ تَلَزَمَ الْمَرْكَى لَفَقَتْهُ لَا يَذْفَعُهَا إِلَيْهِمْ بِاسْمِ الْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ.

چوارهم: (وَالْكَافِرُ) كافر زهكاتی پی ناشستی، بگه پتوه بوجه دیسی موعاز. پینجهم: (وَمَنْ تَلَزَمَ الْمَرْكَى) که سیکه که له سر زهکاتدهره که واجب بی (تَفَقُّهُ) به ختوی بکا: وه که ژنو باولو کوپو کیژو نه و جودانه، که واپو: (لَا يَذْفَعُهَا إِلَيْهِمْ) دروست نیه زهکاتدهره که زهکاتی خوی بیانداتی (بِاسْمِ الْفُقَرَاءِ وَالْمَسَاكِينِ) به ناوی هه ژارو گه دایان، چونکه بهو زهکاتدانه به ختوکردن له سر خوی لاته، نه مهش نه بیته فیتلابزی، به لام به ناوی قهرزدارو پتبارو جه نگاوه ری پنگای خوا، دروسته زهکاتیان بداتی.

﴿ناگاداری﴾: ۱- دروسته نافرته زهکاته کی خوی بداته میژده کی خوی، ههروه ها دروسته باوک زهکاتی خوی بداته نه و جوره کوپه ی که مندالو خیزانی هه نو پی به ختو نا کرین.

۲- پتویسته که کاتی زهکات واجببون هات، به زوترین کات زهکات بدا.

۳- ههروه ها مه کروه نه وشته ی له زهکات دلویه تیه که سیک، یان به خیر دلویه تین، لی بکریته وه ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: حَمَلْتُ عَلَى فَرَسٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَظَنَنْتُ أَنْ صَاحِبَهُ بَائِعُهُ بِرُخْصٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَبْتَعْهُ وَلَوْ أَغْطَاكَ بِسَرِّهِمْ﴾ رواه الشیخان، نیمامی (عمر) فهرمووی: بۆ پنگای خوا نه سپیکم دایه پیاویک، جاوام زانی به هه رزان نه یفرق شیتوه، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فهرمووی: لی مه کروه هه رچه نده به یه دیره میش پیت بفرقشی.

۴- دروسته وه کیلگ رتن بۆ زهکاتدانو بۆ زهکات وه رگرتن.

۵- کارکردن به هه ژارو گه دا، یان باسکردنی زهکات پویه پوهی زهکاتوه رگه که، یان منه له سه رکردنی، له خیره که ی که نه کاته وه.

﴿پاشکۆ﴾: ۱- ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ سَأَلَ النَّاسَ تَكْثُرًا فَإِنَّمَا يَسْأَلُ جَمْرًا فَلْيَسْتَقِلْ أَوْ يَسْتَكْثِرْ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فهرمووی: هه که سیک ده روزه بکاو زهکات وه ریگری بۆ نه وه ی مالی زود ببین، نه وه په نگری جه هه نه م بۆ خوی کو نه کاته وه، جا با که م بکا، یان زود بکا.

۲- ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ الصَّدَقَةَ لَتُطْفِئُ غَضَبَ الرَّبِّ وَتَذْفَعُ مِثَّةَ السُّوءِ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فهرمووی: خیرکردن توده یی خوا نه کوژنیته وه و مردنی ناله بار نه گه ریتنیته وه.

۳- ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَزَيْتَبَ زَوْجُكَ وَوَلَدُكَ أَحَقُّ مَنْ تَصَدَّقْتَ بِهِ عَلَيْهِمْ﴾ رواه البخاری، پیغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ به (زهینه به ی) فهرموو: میژدی خوتو منداله کانی خوت له هه موو که سیک موسته هه قترن خیریان پی بکه ی.

*

*

*

(کتاب الصَّیام)

وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الصَّیَامِ أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءٌ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ،

﴿کتاب الصَّیام: ئەم پەرتووکه باسی پۆژوو ئەکا﴾

پۆژوو لە ئیسلامدا ئەمەیه: لە بەرەبەیانەوه تا پۆژئاوابوون خۆی قەدەغه بکا لەو شتەکانی پۆژوو بە تال ئەکەنەوه. پۆژووی مانگی پەمەزان چوارەمین پوکنی ئیسلامە، لە مانگی (شعبان) سالی دووهمی کۆچی واجب کرلووه.

ئینجا بزانه: بە پۆژووی مانگی پەمەزان واجب ئەبێ: بە دیتنی مانگی یەکشەوهی پەمەزان، یان بە تەلووبوونی سی پۆژی مانگی شەعبان ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صُومُوا لِرُؤْيَيْهِ وَأَفْطِرُوا لِرُؤْيَيْهِ فَإِنْ حَالَتْ دُونَهُ غِيَابَةٌ فَأَكْمِلُوا ثَلَاثِينَ يَوْمًا﴾ رواه الترمذی، پیغه مەبرک ﷺ فەرمووی: کە مانگی یەکشەوهی پەمەزانتان بینی بە پۆژوو بین، هەروەها ئەگەر مانگی یەکشەوهی شەوالتان بینی بیکەنە چەژن، بەلام ئەگەر مانگی یەکشەوهتان نەبینی، سی پۆژی شەعبان، یان پەمەزان تەواو بکەن.

دیسان بزانه: بە شاهیدی پیاویکی دادپەرورە (عَدْل) - کە بێ: (من مانگی یەکشەوهی پەمەزانی ئەم سەلم دیقووه). - ئەبێتە پەمەزان.

هەروەها ئەگەر فەرمانپەرەوایەکی موسولمانان بپاری بڵاوکردەوهو گوێ: (بە شەرع بۆم دەرکەوتووه سەبەینی پەمەزانە). ئەوه هەرکەسێک لە ژێر فەرمانی ئەودا بێ، واجبه بیکاته پەمەزانو بە پۆژوو بین.

﴿ئەگاداری﴾: جگە لە مەزەهەبی (شافعی) هەرسێک مەزەهەکی تر نەفەرموون: ئەگەر لە ولاتیکی ئیسلامدا مانگی یەکشەوهی پەمەزان بینرا، لە هەموو ولاتانی تر ئەبێتە پەمەزان، هەرچەند دوریش بن.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الصَّیَامِ) مەرجهکانی واجبوونی پۆژووی پەمەزان (أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءٌ) چوار مەرجه: یەکمە: (الْإِسْلَام) ئیسلامەتی، خۆی گەوره فەرموویەتی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصَّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ﴾ ئەی خاوەن باوەڕان پۆژووی مانگی پەمەزان لە سەر ئێوه واجب کرلووه، هەروەک لە سەر ئۆممەتەکانی پێش ئێوهش واجب کرلووه.

دووم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغبوونه، واتە: لە سەر منداڵ واجب نیە. سێیەم: (وَالْعَقْلُ) عەقڵی هەبێ، واتە: لە سەر شیت و بێهۆش واجب نیە ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَفَعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ النَّائِمِ حَتَّى يَسْتَيْقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يُفِيْقَ﴾ رواه احمد والنسائي، پیغه مەبرک ﷺ فەرمووی: نوسینی تاوان لە سەر سێ کەسان هەلگیرلووه: لە سەر نوستوو تا هەشیار ئەبێتەوه، لە سەر منداڵ تا بلوغی ئەبێ، لە سەر شیت تا چاک ئەبێتەوه.

وَالْقَذْرَةُ عَلَى الصَّوْمِ. وَفَرَانِضُ الصَّوْمِ أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ:
الْنِّيَّةُ، وَالْإِمْسَاكُ، عَنِ الْأَكْلِ وَالشُّرْبِ، وَالْجِمَاعِ، وَتَعَمُّدِ الْقِيَاءِ.

چوارهم: (وَالْقَذْرَةُ عَلَى الصَّوْمِ) توانای پۆژووگرتنی ههبن، ههروهك له مهویدا باسی نهكهن.
﴿ئاگاداری﴾: نهكهر منداڵ توانای پۆژووی ههبوو، واجبه له ههفت سالیوه فهرمانی پێ
بکری پۆژوو بکری، وه له ده سالی ئای بدری نهكهر به پۆژوو نهبو.

(وَفَرَانِضُ الصَّوْمِ) واجبه كانی پۆژوو (أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ) چـوان:
یهكهم: (الْنِّيَّةُ) نیه تهینانه ههموو شهوێك، واته: له پۆژئاوابوونهوه تا پێش بهیان ماوهی هیه
كه به دل نیهت بیتی و بلی: (نیتمت وهیه سبهینی بهرپۆژوو بهم له واجبی په مهزانی ئهم سال).

كه واته: نهكهر به شهو نیهتی له بیرچو، پۆژووهكهی دروست نیهو نهبی قهزای بکاتهوه
﴿عَنْ حَفْصَةَ زَوْجَةِ النَّبِيِّ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ لَمْ يَجْمَعْ الصَّيَّامَ قَبْلَ الْفَجْرِ فَلَا صِيَامَ لَهُ﴾
رواه ابنا خزيمه وحبان، پێغه مبه ر ﷺ فهرمووی: ههركه سێك تا پێش بهیانی نیهتی
پۆژووی نه مینایی، پۆژووهكهی قهبول نابێ.

﴿ئاگاداری﴾: پۆژووی سوننهت تا پێش نیوه پۆ ماوهی نیه تهینانی ههیه، بهو مه رجی له
بهیانهوه تا نیهت نه مینایی هچی وای نهكردبێ: پۆژووی پێ بهتال ببی ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَوْجَةِ
عَنْهَا: دَخَلَ النَّبِيُّ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ فَقَالَ: هَلْ عِنْدَكُمْ شَيْءٌ؟ قُلْنَا: لَا. قَالَ: فَإِنِّي إِذَا صَائِمٌ﴾
رواه مسلم، (عائشة) خواتی پانی بن- فهرموویته: پۆژۆك پێغه مبه ر ﷺ هاته مالهوهو
فهرمووی: ئایا شتێك ههیه بیهخۆم؟ گوتمان: ههچمان نیه. جا فهرمووی: كهوابێ: من
به پۆژووم، واته: بهرپۆژوو ئهم.

ئینجا بزانه: ههروهو هه دیسه به لگهی ئیمامی (حنفی)یه كه ئه فهرموێ: له
پۆژئاوابوونهوه تا کاتی چێشتهنگاو دروسته: نیهتی پۆژووی په مهزان بیتی.

ههروهها بزانه: له مهزه بی ئیمامی (مالک)دا: دروسته هه له یهكهم شهوی په مهزانهوه
یهك جار نیهت بیتی بۆ ههموو په مهزان، ئیتر نایهوی ههموو شهوێك نیهت بیتی، جا ئه
فهرموودهیه زۆر به سوودهو پێویسته پهفتاری پێ بکری، بۆ ئهوهی له قهزا کردنهوهی
پۆژوو پزگار ببین، ههروهها ئهوه فهرموودهیه بۆ پۆژووهکانی تری كه ففارهتیش- كه به سه
یهكدا واجبن- ئیشی پێ نهکری.

﴿ئاگاداری﴾: واجبه: له نیه تهیناندا ناوی پۆژووهكه دیاری بکری: ئایا په مهزان بێ، یان
نزد بێ، یان قهزا بێ، یان كه ففارهت بێ.

دووم: (وَالْإِمْسَاكُ) خۆ قهدهغه کردنه (عَنِ الْأَكْلِ) له خواردنو (وَالشُّرْبِ) له خواردنهوه
سییهم: (وَالْجِمَاعِ) خۆ قهدهغه کردنه له جیماع کردن. چوارهم: (وَتَعَمُّدِ الْقِيَاءِ) خۆ
قهدهغه کردنه له خۆپشاندنهوه. جا ئهوه سێ یانه له بهیانهوه تا پۆژئاوابوون قهدهغه نه.

وَالَّذِي يُفْطِرُ بِهِ الصَّائِمُ عَشْرَةَ أَشْيَاءَ: مَا وَصَلَ عَمْدًا إِلَى الْجَوْفِ أَوِ الرَّأْسِ،
وَالْحَقْنَةُ فِي أَحَدِ السَّبِيلَيْنِ، وَالْقَيْءُ عَمْدًا،

﴿بَاسِ بِهَذَا الْبَوْنِيِّ بِؤُذُو﴾

(وَالَّذِي يُفْطِرُ بِهِ الصَّائِمُ) نهو شتانهی بؤذوو به تال نه کن (عَشْرَةَ أَشْيَاءَ) ده شتن، هه
یه کیک له ده یانه رهوی دا، نه بی بؤذوو که قهزا بکاته وه:

یه کهم: (ما وَصَلَ عَمْدًا) که یاندنی شتی که به قهس دی (إِلَى الْجَوْفِ) بؤ ناو بؤشایی له ش: وه ک
سینگو زگو میزدانه (أَوِ الرَّأْسِ) یان بؤشایی یه کانی سه ری: وه ک گه روو و لووتو گوئی و ناو
میشکدان، نینجا نهو شته: خواردن و خواردنه وه بی، یان دهرمان بی، یان شتی کی تر بی: وه ک
قوتدانی نوکله یی جگه ره و به لقمه مو، تیتانی په نجه یی ده ستو دروچکه... هتد.

به لام نه گه یه کیک له وانه به هه له کرد، یان به نذر پییان کرد، یان له بیر یی چوبو که
به بؤذوو، نه وه بؤذوو که یی به تال نابئ و قهزا کردنه وه یی ناوی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ نَسِيَ وَهُوَ صَائِمٌ فَأَكَلَ أَوْ شَرِبَ فَلَيْتُمْ صَوْمَهُ فَإِنَّمَا أَطْعَمَهُ اللَّهُ وَسَقَاهُ ﴿رواه الشيخان، پیغمه مبرم ﷺ قه رموی: هه که سیک له بیر یی چو که به بؤذوو و شتی کی
خوارد، یان شتی کی خوارده وه، با بؤذوو که یی ته و او بکا، چونکه خوی گه ورده نهو
خواردن و خواردنه وه یی دا وه تی.

﴿نَاكَادَارِي﴾ مه رجه: شته که له کونیک یی کراوه را بجیته ناو بؤشایی، که واته: هه شتی که له
پنگای دهماره وه، یان له پنگای پیسته وه بجیته ناو له شی مروؤ-جگه له بؤشایی- نه وه
بؤذوی بی به تال نابئ، مه رجه ند تینووه تی و برسیه تیش لایبا: وه کو شرونه لیدان و خو
چه ورکردن و خوین تیکردنی دهمارو ناو تیکردنی دهمار ﴿قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ﴾:
لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَصُبُّ عَلَى رَأْسِهِ الْمَاءَ وَهُوَ صَائِمٌ مِنَ الْحَرِّ أَوِ الْعَطَشِ ﴿رواه
أبو داود، واته: پیغمه مبرم ﷺ بی بی به بؤذوو بوو، له بهر گه رما، یان تینووه تی ناوی به
سه ری خوی دا نه کرد.

هه روه ما به تیچوونی پیشووله و نوکله و توژی خوئ و توژی شارد و بؤنکردن و تف قوتدان و
دهرمانی چاو- به هیچی کیان- بؤذوو به تال نابئ.

دوهم: (وَالْحَقْنَةُ) تیکردنی شتی که به ترومپا (فِي أَحَدِ السَّبِيلَيْنِ) له ناو یه کیک له کونی
پیشوه، یان پشته وه: جا دهرمان بی، یان نا، وه ک په نجه تینان له کاتی تارهت کردن،
نه وه بؤذوو به تال نه کا.

سی یه م: (وَالْقَيْءُ عَمْدًا) خو پشاندنه وه یه به قهس دی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
مَنْ ذَرَعَهُ الْقَيْءُ وَهُوَ صَائِمٌ فَلَيْسَ عَلَيْهِ قَضَاءٌ، وَإِنْ اسْتَقَاءَ فَلْيَقْضِ ﴿رواه اصحاب السنن

وَالْوُطْءُ عَمْدًا فِي الْفَرْجِ، وَالْإِنْزَالُ عَنْ مُبَاشَرَةٍ، وَالْخَيْضُ، وَالنَّفَاسُ، وَالْجُنُونُ، وَالرَّدَّةُ.

والحاکم، پیغمبر ﷺ فرمودی: هر که سیک به پڑشو بئ و به دهست خوی نه بو پشاهه، قه زاکردنه وی له سر نیه، به لام نه گهر به خوی خوی پشاندنه وه، با پڑشوه که قه زاکاته وه.

چوارهم: (وَالْوُطْءُ عَمْدًا فِي الْفَرْجِ) جیماع کردنه به قه سدی، واته: نه گهر نه یزانی به پڑشوه، یان نه یزانی چه پامه پڑشوه که ی به تال نابئ.

پینجهم: (وَالْإِنْزَالُ) مینانی ناوی خویته، واته: خورچه تکرده (عَنْ مُبَاشَرَةٍ) به موی دهستبازی له گه ل یه کیکی تر، یان به موی دهست تیوه ردانی عه پره تی خوی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُقْبِلُ وَيُبَاشِرُ وَهُوَ صَائِمٌ، وَكَانَ أَمْلَكَكُمْ لِإِزْبِهِ﴾ رواه الشيخان، حه زه تی (عائشة) فرمودیته: پیغمبر ﷺ له و کاته ی که به پڑشو بو، خیزانه کانی خوی ماچ نه کردن و دهستبازی له گه ل نه کردن، به لام له هه مووتان خوراکتر بو، له شی پیس نه نه بو. واته: نه گهر مه ترسی ناو هاتنی هه بابیه وای نه نه کرد.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر که سیک به شو جیماعی کرد، به لام تا دوی بانگی سبه ینی خوی نه شورد، یان به پڑ نوست و تووشی جه نابته بو، واته: له شی پیس بو، نه وانه هیچیان پڑشویان به تال نابئ ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُذَرِّكُهُ الْفَجْرَ مِنْ رَمَضَانَ مِنْ غَيْرِ حِلْمٍ فَيَقْتَسِلُ وَيَصُومُ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ له شی به جه نابته ده بو، به یان دانه مات و به پڑشو بو، نینجا خوی نه شورد و پڑشوه که ی ته ولو نه کرد.

شه شهم: (وَالْخَيْضُ) هاتنی خویته حیزه هه چنده یه ک پشکیش بئ. حه فتم: (وَالنَّفَاسُ) هاتنی خویته دوی مندالبونه. هه شتم: به مندالبونیش پڑشو به تال نه بی، هه چنده خویته نه بینئ ﴿سُئِلَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: مَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصَّوْمَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ؟ قَالَتْ: كَانَ يُصَيِّنَا ذَلِكَ فَتُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّوْمِ وَلَا تُؤْمَرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ﴾ رواه الشيخان، حه زه تی (عائشة) فرمودیته: کاتی تووشی حیز نه بوین، پیغمبر ﷺ فرمائی پی نه کردین پڑشو قه زاکه ینه وه، به لام فرمائی نه نه کرد نویژ قه زاکه ینه وه.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر نافرته به شو پاک بؤه: له حیز، یان له نفاس، واجبه نیته بینئ و سبه ینی به پڑشو ببئ، هه چنده فریاش نه که وی خوی بشوری.

نویهم: (وَالْجُنُونُ) شیت بوونه: واته: نه گهر بق ماوه یه کی که میش شیت ببئ، پڑشوه که ی به تال نه بیته وه، به لام قه زاکردنه وی له سر نیه.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر که سیک له به یانه وه تا پڑ ناو ابون نوست، یان له هوش خوی چو، به لام بق ماوه یه کی که به هوش هاته وه، هه دیوکیان پڑشوه که یان درسته. ده یهم: (وَالرَّدَّةُ) کافر بوونه، واته: نه گهر موسولمانی به پڑشو یه ک کوفر بکا، پڑشوه که ی

وَيُسْتَحَبُّ فِي الصَّوْمِ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: تَعْجِيلُ الْفِطْرِ، وَتَأْخِيرُ السَّحُورِ، وَتَرْكُ الْهَجْرِ مِنَ الْكَلَامِ.

به تال نهی و واجب ه زای بکاته وه، به لام کافری بنه پرتی - که موسولمان نهی - له سهری واجب نیه به ژووه کان قهزا بکاته وه.

﴿بَاسِ سَوْنَه تَه کانی پوژوو﴾

(وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (فِي الصَّوْمِ) له هه موو جوړه به ژووه کدا (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سئ شت: یه که م: (تَعْجِيلُ الْفِطْرِ) به په له فه تار بکاته وه، واته: که دلنیا بو به ژوژ ناوا بووه، شتیک بخوا، (نَهْم شَيْئِهِ يَهِي نَهْ كَوْتَرِي: به ریانگ).

دووه م: (وَتَأْخِيرُ السَّحُورِ) درهنگ پاشیو بخوا به و مه رجه ی گومانی لپه پیدا نه بی: نایا به بیان بووه، یان نا ﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَزَالُ النَّاسُ بِخَيْرٍ مَا عَجَّلُوا الْفِطْرَ وَأَخَّرُوا السَّحُورَ ﴿رواه احمد، پیغه مبه ر ﷺ﴾ فهرمووی: موسولمانان هر له باشی دا نه ژین تا به رده وام نه بن له سهر فه تار کړنه وه ی زوو و پاشیو خواردنی درهنگ.

ثینجا بزانه: سوننه ته فه تار به خورما بکاته وه، نه گهر نه بوو، به ناو فه تار بکاته وه ﴿عَنْ سَلْمَانَ بْنِ عَامِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَفْطَرَ أَحَدُكُمْ فَلْيَفْطِرْ عَلَى ثَمَرٍ فَإِنَّهُ بَرَكَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَلْيَفْطِرْ عَلَى مَاءٍ فَإِنَّهُ طَهُورٌ ﴿رواه اصحاب السنن، پیغه مبه ر ﷺ﴾ فهرمووی: کاتی فه تارتان کړده وه به قهسپ فه تار بکه نه وه، چونکه میزتان زیاد نه کا، نه گهر قهسپ ده ست نه کهوت، به ناو فه تار بکه نه وه، چونکه ناو پاکه رده وه یه.

هه رده ها سوننه ته: له کاتی به ریانگ بلئ: ﴿بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ لَكَ صُمْتُ وَعَلَى رِزْقِكَ أَفْطَرْتُ﴾ رواه الطبرانی.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر پاشیوی خوارد، نواین ناشکرا بوو له کاتی پاشیو خواردن نویژی سبه نئ بووه، نه وه نه بی تا نئواره به به ژووه بیی و قهزاشی بکاته وه.

هه رده ها نه گهر وایزانی به ژوژ ناوا بووه و فه تاری کړده وه، نواین ناشکرا بوو به ژوژ ناوا نه بووه، هر نه بی قهزای بکاته وه.

سئ یه م: (وَتَرْكُ الْهَجْرِ مِنَ الْكَلَامِ) واز هیثانه له قسه ی ناشیرن و پړوپوچ و جنیودان و غه ییه تکریدن و سوکړدن، چونکه به م جوړه شتانه خیری به ژووه که م نه بیته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا أَصْبَحَ أَحَدُكُمْ يَوْمًا صَائِمًا فَلَا يَرِفْتُ وَلَا يَجْهَلُ فَإِنْ أَمُرُّ شَائِمَةً أَوْ قَاتَلَهُ فَلْيَقُلْ: إِنِّي صَائِمٌ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ﴾ فهرمووی: هر به ژوژک یه کیک له نئوه به به ژووه بوو، با قسه ی ناشیرن و پړوپوچ نه کاو کړده وه ی ناشیرن نه کا، جا نه گهر که سیک جنیوی پئ دا، یان له گه لی که وته شه ر، با بلئ: من به به ژووه م. واته: له مه زیاتر وه لامی نه داته وه.

وَيَخْرُمُ صِيَامُ خَمْسَةِ أَيَّامٍ: أَلْعِيدَانِ، وَأَيَّامُ التَّشْرِيقِ الثَّلَاثَةِ.
وَيُكْرَهُ صَوْمُ يَوْمِ الشُّكِّ إِلَّا أَنْ يُوَافِقَ عَادَةً لَهُ.

﴿بِاسْمِ بُوژدو و مگانی قهدهغه گراو﴾

(وَيَحْرُمُ) حه پامه (صِيَامُ خَمْسَةِ أَيَّامٍ) به پښتو بويون له پينج پښتاند: به نيه تي سوننه و نه زړ و قهزا و كه فغاړه ت:

يه كه مو دووم: (أَلْعِيدَانِ) به پښتو بويونى جه ژنى په مه زانو قوريان ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: عَنْ صِيَامِ يَوْمِ الْأَضْحَى وَيَوْمِ الْفِطْرِ ﴿رواه الشيخان، پيغه مبه ر ﷺ قهدهغه ي كړيوه: له پښتو جه ژنى په مه زانو قورياندا به پښتو بويون.

سني يه مو چوارهم و پينجهم: (وَأَيَّامُ التَّشْرِيقِ الثَّلَاثَةِ) سني پښتو مگانی دواى جه ژنى قوريان حه پامه به پښتو بويون ﴿عَنْ لَيْثَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامُ أَكْلٍ وَشُرْبٍ وَذِكْرِ اللَّهِ تَعَالَى ﴿رواه مسلم، پيغه مبه ر ﷺ فهرمووى: (أَيَّامُ التَّشْرِيقِ) - هر سنيك پښتو مگانی دواى جه ژنى قوريان، پښتو خواردن و خوارندنه وه و پښتو زيكرى خواى كه وړنه.

(وَيُكْرَهُ) مه كړوه، به لام به فهرمووده ي راستر حه پامه: (صَوْمُ يَوْمِ الشُّكِّ) به پښتو بويونى پښتو گومانليكراو، واته: نه و پښتو كه گومان مه يه: نايا په مه زانه، يان نا؟ كه پښتو سى په مى مانكي شه عبانه، دهنگو باس بلاو نه پيښته وه و نه لټن: مانكيان ديتوه، به لام به گوږه ي شهرع كه س شاهيدى نه دلوه ﴿عَنْ عَمَارٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: مَنْ صَامَ يَوْمَ الشُّكِّ فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ ﷺ ﴿رواه أصحاب السنن، هر كه سنيك له پښتو گومانليكراودا به پښتو بويون، نه وه تاوانى كړيوه له گڼل پيغه مبه ر ﷺ.

(إِلَّا أَنْ يُوَافِقَ عَادَةً لَهُ) به لام نه گهر پښتو گومان ليكراو له گڼل عاده تي خوى تيكي نه كړدوه، نه وه دروسته به پښتو بويون: وه كه سنيك عاده تي بوو دوو شه مبه، يان پينج شه مبه به پښتو نه بو، يان قهزاي له سر بوو، نه وه بق نه و كه سه حه پام نيه.

﴿فَأَكَادَارِي﴾: حه پامه له دواى نيوه ي شه عبان پښتو سوننه بگري، به لام نه گهر پيش نيوه ش به پښتو بويون، يان قهزاي له سر بوو، يان دوو شه مبه و پينج شه مبه بوو، نه وه دروسته ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا التَّصَفَّ شَعْبَانُ فَلَا تَصُومُوا ﴿رواه أصحاب السنن، پيغه مبه ر ﷺ فهرمووى: كاتى نيوه ي شه عبان پښتو به پښتو مبه ن.

مه روه ما مه كړوه پښتو مه يني به تهنه به پښتو بويون، يان پښتو شه مبه به تهنه به ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ﴾: لَا يَصُومُ أَحَدُكُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ إِلَّا أَنْ يَصُومَ قَبْلَهُ أَوْ يَصُومَ بَعْدَهُ ﴿رواه الشيخان، پيغه مبه ر ﷺ فهرمووى: نابى كه ستان له پښتو مه يني دا به پښتو بويون، مه گهر پښتو كيش له پيشى، يان له دواى به پښتو بويون.

وَمَنْ وَطِئَ فِي نَهَارِ رَمَضَانَ عَامِدًا فِي الْفَرْجِ فَقَلْبُهُ الْقَضَاءُ وَالْكَفَّارَةُ، وَهِيَ:
عَنْ رَقَبَةَ مُؤَمِّنَةٍ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَابَعَيْنِ،
فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ لِطَعَامٍ سِتِّينَ مَسْكِينًا لِكُلِّ مَسْكِينٍ مُدٌّ.

﴿بَاسَى (لَذِيَّةً) وَ (كَفَّارَةً) يِ پۇڭوۋى﴾

(وَمَنْ وَطِئَ) ھەر كەسىڭ جىماع بىكا (فِي نَهَارِ رَمَضَانَ) لە پۇڭزانى مانگى پەمەزاندە، بەو
مەرجهى بە پۇڭوۋى بىن (عَامِدًا) بە قەسدى (فِي الْفَرْجِ) بەو جۇردى سەرى نامىزى خۇي
بخاتە ناو كۈنى پېشەو، يان پېشەو (فَقَلْبُهُ الْقَضَاءُ) واجبه ئەو پۇڭوۋە قەزا بىكەتەو
ھەم (وَالْكَفَّارَةُ) واجبه: كەففارە تېش بىدا بەو شىۋە دىدەتەو.

﴿ئالگادارى﴾: ۱- ئەم كەففارەتە ھەر لە سەر پىاۋەكە واجبه و لە سەر ئافرەتەكە واجب
نە، بەلام ئەبى ئافرەتەكەش پۇڭوۋەكە قەزا بىكەتەو.

۲- ھەر كەسىڭ نەزائى جىماع كۈردن ھەرپامە؟ چۈنكە لە زانايانى ئايىنى ئورر بوو، يان
تازە موسولمان بوو، يان لەبىرى بېچى كە بە پۇڭوۋە جىماع بىكا، كەففارەتى لە سەر نە.

۳- جگە لە مانگى پەمەزان لە ھېچ مانگىكى تىدا كەففارەت واجب نابى بە جىماع كۈردن،
تەنھا پۇڭوۋەكە بەتال ئەبى.

۴- ھەر ھەما ئەو كەسە بە پۇڭوۋى نە لە مانگى پەمەزاندە، يان پېش جىماع كۈردن
پۇڭوۋەكە بە شىڭكى تىشكاندېو، ئەۋىش كەففارەتى لە سەر نە.

(وَمَنْ) كەففارەتى جىماعى مانگى پەمەزان بەم شىۋە: يەكەم:
(عَنْ رَقَبَةَ مُؤَمِّنَةٍ) ئەگەر دەست بەكەو ئەبى كۈيلە يەكە موسولمان ئازاد بىكا،
دووم: (فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) ئەگەر دەستى نەكەوت (فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَابَعَيْنِ) ئەبى دوو مانگ
بە سەر يەكدا بە پۇڭوۋى بېن، واتە: نابى يەك پۇڭ ئىۋانى بخاتى.

سەئىيەم: (فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ) ئەگەر تۈوانى ئەبو دوو مانگ بە سەر يەكدا بە پۇڭوۋى بېن: لە بەر
پېرى، يان لە بەر نەخۇشى يەكە بەردەوام، ئەوكاتە (فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مَسْكِينًا) ئەبى خولردن
بداتە شەست ھەزىرە گەدا (لِكُلِّ مَسْكِينٍ مُدٌّ) ھەر ھەزىرەك، يان ھەر گەدا يەك، مستىڭ
دانەۋىلە بىداتى ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ: فَقَالَ وَقَعْتُ عَلَى أَمْرٍ أَلِي فِي
رَمَضَانَ؟ قَالَ ﷺ: هَلْ تَجِدُ مَا تَعْقُ رَقَبَةً؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَهَلْ تَسْتَطِيعُ أَنْ تَصُومَ شَهْرَيْنِ
مُتَابَعَيْنِ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: فَهَلْ تَجِدُ مَا تُطْعِمُ سِتِّينَ مَسْكِينًا؟ قَالَ: لَا. ثُمَّ جَلَسَ فَأَتَى
النَّبِيَّ ﷺ بَعَرَقَ فِيهِ تَمْرٌ، فَقَالَ ﷺ: تَصَدَّقْ بِهَذَا... ﴿رواه الشيخان، پىاۋىك ھاتە لای
پېغەمبەر ﷺ و گوتى: جىماعەكە گەل زىنى خۇم كۈردە لە مانگى پەمەزاندە كە بە پۇڭوۋى
بووم؟ پېغەمبەر ﷺ ھەر موۋى: ئايا كۈيلە يەكە دەست ئەكەو ئەزادى بەكە؟ گوتى: نا.
ھەر موۋى: ئايا ئەتۈانى دوو مانگ بە سەر يەكدا بە پۇڭوۋى بېن؟ گوتى: نا. ھەر موۋى:

وَمَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ مِنْ رَمَضَانَ أَطْعَمَ عَنْهُ وَلِيُّهُ لِكُلِّ يَوْمٍ مَدَّةً طَعَامٍ
وَالشَّيْخُ إِنْ عَجَزَ عَنِ الصَّوْمِ

نايا خوارده مه نيت به شی شهست هه ژارو گه دا دهست نه که وی؟ گوتی: نا. نینجا پیاوه که
هر له خزمه تی پیغه مبه ر^ع دانیشت، هه ندیک قه سپیان بۆ پیغه مبه ر^ع هیتا، نه ویش دایه
پیاوه که وهر موی: نه وه له جیاتی که ففاره ته که ت بکه خیر.

جا نه وه دیسه وا نه که یه نن: که ففاره ت تا مردن له نه ستوی نه میتی و به نه بوونی له
سه ری لاناچی.

﴿ناگاداری﴾: نه ندازه ی (که ففاره ت) له مه زه بی نیامی (حنفی) دا: نیو ساعه - که
نه کاته (۱۸۱۵) گرام، واته: نزیکه ی دوو کیلو - بۆ هر هه ژاریک.

هه روه ها له لای نیامی (حنفی) دروسته: نرخ ی نه و سی ساعه پاره بداته نه وه شهست
که داو هه ژارانه: هر یه کت نرخ ی نیو ساعی بداتی.

﴿فَدْيَةُ مَرَدٍّ وَهُوَ كَهَ سَائِهِ بِإِيَّانٍ دُرُوسَةٍ بِهَرُورُو نَهَبِنَ﴾

(وَمَنْ مَاتَ) هر موسولمانیک مرد (وَعَلَيْهِ صِيَامٌ) پۆژووی له سه ربون (مِنْ رَمَضَانَ) له
پۆژوهه کانی مانگی په مه زان، یان هی که ففاره ت، یان هی نه زه (أَطْعَمَ عَنْهُ وَلِيُّهُ) خزمیکی
مردوه که له مالی مردوه که خواردن نه داته که داو هه ژاران (لِكُلِّ يَوْمٍ) له جیاتی هر
پۆژوهه (مَدَّةً طَعَامٍ) مستیک خوارده مه نی.

﴿ناگاداری﴾: نه وه هه رموده ی نوئی نیامی (شافعی) یه، به لام به لکه که ی بی هیزه،
که واته: هه رموده ی کونی نیامی (شافعی) به هیزتره که هه رمویه تی: دروسته خزمی
مردوه که، یان بیگانه یه که به ئیزنی خزمی مردوه که: له جیاتی مردوه که پۆژوهه کان
قه زا بکه نه وه، هه م دروسته خواردنیش بده نه هه ژاران، چونکه به لکه ی نه م هه رموده یه
به هیزه که نه مه یه: ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ مَاتَ وَعَلَيْهِ صِيَامٌ صَامَ
عَنْهُ وَلِيُّهُ﴾ رواء الشیخان، پیغه مبه ر^ع هه رموی: هر که سیك مرد و پۆژووی له سه ربون،
با خزمه که ی له جیاتی وی پۆژوهه کانی قه زا بکاته وه.

ئیفجا بزانه: هر که سیك له په مه زاندا نه خۆش بوو و له دوی په مه زان فریا نه که وت
- له بهر نه خۆشی - پۆژوهه کان قه زا بکاته وه، یان به ماوه یه کی که م له دوی په مه زان
مرد، نه وه پۆژووی ناکه ونه سه رب، واته: نایه وی بۆی قه زا بکړینه وه.

هه روه ها هه رموده یه کی نیامی (شافعی) هه یه که دروسته: نوپۆژ له جیاتی مردو قه زا
بکړینه وه، جا خزمه کانی قه زای بکه نه وه، یان بیگانه یه که به ئیزنی خزمه کانی.

(وَالشَّيْخُ) پیره میړدو پیره ژن، هه روه هاش نه وه نه خۆشه ی چاوه روانی چاکبونه وه ی نا کرئ
(إِنْ عَجَزَ عَنِ الصَّوْمِ) هر یه کیک له وانه نه که نه ی توانی به پۆژوو بیی؟ له بهر نه وه ی

يُفْطِرُ وَيُطْعِمُ عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مَدًّا، وَالْحَامِلُ وَالْمَرْضِعُ إِنْ خَافَا عَلَى أَنْفُسِهِمَا أَفْطَرَا، وَعَلَيْهِمَا الْقَضَاءُ، فَإِنْ خَافَا عَلَى أَوْلَادِهِمَا أَفْطَرَا وَعَلَيْهِمَا الْقَضَاءُ وَالْكَفَّارَةُ عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مَدًّا، وَهُوَ رِطْلٌ وَثُلُثٌ بِالْعِرَاقِيِّ، وَالْمَرِيضُ وَالْمُسَافِرُ سَفَرًا طَوِيلًا يُفْطِرَانِ وَيَقْضِيَانِ.

نه که و ته مه ترسی (يُفْطِرُ) بقی دروسته به پڑووه نه بن و (وَيُطْعِمُ) خورده مه نی بداته گه دا، یان مه ژار (عَنْ كُلِّ يَوْمٍ) له جیاتی هر پڑووه ک (مَدًّا) مستیک دانده ویله، خوی گه و ره فهرموویه تی: ﴿وَعَلَى الَّذِينَ يُطِيقُوهُ فَدِيَّةٌ طَعَامٌ مَسْكِينٍ﴾ واجبه له سر نه و که سانه ی که توانای پڑووه گرتنیان نه ماوه: (فَدِيَّةٌ) بده نه مه ژار.

(وَالْحَامِلِ) نافرته تی ناوس (وَالْمَرْضِعِ) نافرته تی شیردر (إِذَا خَافَا) هر کاتئ ترسان (عَلَى أَنْفُسِهِمَا) که زیان به خویان بگا (أَفْطَرَا) واجبه فه تار بکه نه وه به پڑووه نه بن (وَعَلَيْهِمَا الْقَضَاءُ) ته نها قه زاکردنه و یان له سره ﴿عَنْ أَبِي قَلَابَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَجُلٍ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِنْ اللَّهُ وَضَعَ عَنِ الْمُسَافِرِ نِصْفَ الصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ، وَرَخَّصَ لِلْحُبْلَى وَالْمَرْضِعِ﴾ رواء اصحاب السنن، پیغه مبر ﷺ فهرمووی: خوی گه و ره پڑووه و نیوه ی نویژی له سر پڑیوار لادلو وه پڑگای پڑووه نه گرتنی بقی ناوس و شیردر دلوه.

(وَأَنْ خَافَا عَلَى أَوْلَادِهِمَا) به لام نه گه نافرته تی ناوس و نافرته تی شیردر ترسی منداله که یان مه بوو: که بار باوی، یان منداله که برسی ببی (أَفْطَرَا) با به پڑووه نه بن (وَعَلَيْهِمَا الْقَضَاءُ) له سر یان واجبه پڑووه کان قه زاکردنه وه مه (وَالْكَفَّارَةُ) واجبه (فیدیه) ش بده ن (عَنْ كُلِّ يَوْمٍ مَدًّا) له جیاتی هر پڑووه ک مستیک خورده مه نی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: الْحُبْلَى وَالْمَرْضِعُ إِذَا خَافَا أَفْطَرَا وَأَطْعَمَتَا﴾ رواء ابودلود، (ابن عباس) فهرموویه تی: ناوس و شیردر کاتئ ترسیان گه یشتی، با به پڑووه نه بن و خواردن بیه خشنه مه ژاران.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هر که سیک پڑووه بشکینتی بقی پڑگارکردنی گیانی خوی، یان مالی خوی، نه وه ته نها قه زاکردنه وه ی له سره، به لام نه گه پڑووه بشکینتی بقی پڑگارکردنی گیانی که سیک تر، یان مالی که سیک تر، یان گیانی نازده لیک: جا هی خوی بی، یان نا، نه وه قه زاکردنه وه فیدیه ی نه که ویته سر.

(وَهُوَ) نه ندازه ی نه و مستی بقی فیدیه و کفاره تی پڑووه داندلو وه (رِطْلٌ وَثُلُثٌ بِالْعِرَاقِيِّ) ریتلیک و سیبه که ریتلیکه به ریتلی عیراق: که نه کاته (٦٠٥) گرام.

﴿نَاكَادَارِي﴾: دروسته گشت (فیدیه) که ی بداته یه ک مه ژار، یان یه ک گه دا. (وَالْمَرِيضُ) نه و نه خوشه ی چاوه پوانی چاکبونه وه ی نه کری (وَالْمُسَافِرُ) وه نه و که سه ی له سه فوره (سَفَرًا طَوِيلًا) که سه فوره که ی (٨٠) هشتا کیلومتر دروژ بی (يُفْطِرَانِ) بقیان دروسته به پڑووه نه بن (وَيَقْضِيَانِ) به لام واجبه پڑووه که قه زاکردنه وه، که سه فوره

نه خوشی نه مان، خوی گه وده ده فەرموی: ﴿وَمَنْ كَانَ مَرِيضًا أَوْ عَلَى سَفَرٍ فَعِدَّةٌ مِنْ أَيَّامٍ أُخَرَ﴾ هەر که سێک نه خوش بوو، یان پێیوار بوو، بۆی دروسته به پۆژوو نه بێو به ژماره ی نه و پۆژانه ی نه یگرتن پۆژوو قهزا بکاته وه.

﴿ناگاداری﴾: بزانه: هەر که سێک به هۆی پۆژووگرتن تووشی نازار بیه: وهك جووتیارو باغه وان و دروینه چی و ناویرو هەر کاریکی تر- جا بۆ خۆی بێ، یان بۆ که سێکی تر- یان له بهر کهرما، یان له بهر سه رما، یان له بهر تێنوویبون و برسی بوون، نه وانه گشتیان له سه ریان واجبه: نه ته ی پۆژوو بیهن و به پۆژوو بیهن، به لام هەر کاتی که بیه یز بون، بۆیان دروسته: پۆژوو که بشکێتن، به و مه رجی نازاره که یان له نه ندازه زیاتر بێو ترسی نه خوشبوونیان هه بێ، ئینجا له کاتی که تر دا پۆژوو که قهزا نه که نه وه (فیدییه) یان له سه ر نه.

هه روه ها بزانه: هەر که سێک له بهر که مه ترغه می پۆژووی په مه زان قهزا نه کاته وه تا په مه زانیکی تر دادی، نه وه- جگه له قهزا کردنه وه- به ژماره ی هەر پۆژێک مستیک دان و پێله ی نه که وێته سه ر له فیدییه ی نه و داوختنه.

﴿باسی پۆژووی سوننه ت﴾

به پۆژوو بوون له و پۆژانه دا سوننه ته:

۱- پۆژانی دووشه ممه و پێنج شه ممه زۆر خێره به پۆژوو بیه ﴿عَنْ أُسَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَالْخَمِيسِ فَأَحَبُّ أَنْ يُعْرَضَ عَمَلِي وَأَنَا صَائِمٌ﴾ روه اصحاب السنن، پێغه مبه ر ﷺ فەرموی: کرده وه کانی ئاده میزاد له پۆژانی دووشه ممه و پێنج شه ممه نه نێردینه خزمه ت خوی گه وده، له بهر نه وه من پێم خوشه که کرده وه کانم نه نێردین به پۆژوو بم.

۲- پۆژی عاله- (عرقه)، واته: تویه مینی (ذی الحجه)، به و مه رجی له هه ج نه بێ ﴿عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صِيَامُ يَوْمِ عَرَفَةَ إِلَيَّ أَحْتَسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ وَالسَّنَةَ الَّتِي بَعْدَهُ﴾ روه مسلم، پێغه مبه ر ﷺ فەرموی: به پۆژوو بوونی پۆژی (عرقه) تکام وایه له خوی گه وده: گرنا هه کانی سالی پابردو و داهاتو لایا.

۳- پۆژی (تاسوعاء و عاشوراء)- تویه مین و ده یه مینی (محرم)، ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: صَامَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ وَقَالَ: إِذَا كَانَ الْعَامُ الْمُقْبِلَ- إِنْ شَاءَ اللَّهُ- صُمْنَا الْيَوْمَ التَّاسِعَ﴾ روه مسلم، پێغه مبه ر ﷺ پۆژی ده یه مینی (محرم) به پۆژوو بوو و فەرموی: سالی داهاتو- إِنْ شَاءَ اللَّهُ- پۆژی تویه مینیش به پۆژوو نه بیهن.

۴- شه ش پۆژ له مانگی شه شه لان- مانگی دوی په مه زان ﴿عَنْ أَبِي أَيُّوبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَامَ رَمَضَانَ وَاتَّبَعَهُ سِتًّا مِنْ شَوَّالٍ فَكَأَنَّمَا صَامَ الْكُفْرَ﴾ روه مسلم، پێغه مبه ر ﷺ

فهرموی: هر که سبک له په مه زاندا به پښووی بی و شهش پښووی تریش له مانگی (شوال) به نوای په مه زاندا به پښووی بی، وهک سهر تا سهری سال به پښووی بوین، وای یو نه نووسری.

ه- به پښووی بوینی سنی پښان له هه مو مانگی کدا ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: صُمُّ مِنَ الشَّهْرِ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فَإِنَّ الْحَسَنَةَ بِعَشْرٍ أَمْثَالِهَا وَذَلِكَ مِثْلُ صِيَامِ الدَّهْرِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ فهرموی: له هه مو مانگی سنی پښان به پښووی به، چونکه چاکه یهک به دهیه: وهک سهر تا سهری سال به پښووی بی، نه وها یوت نه نووسری.

ثینجا بزانه: نه گهر سیزدهو چواردهو پانزدهی مانگ به پښووی بو- که پټیان نه گوتری: (أَيَّامُ الْبَيْضِ) - دوو جوره خیری یو نه نووسری، بپوانه (الترمذی).

﴿يُشْكُو﴾: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَحِلُّ لِلْمَرْأَةِ أَنْ تَصُومَ وَرَوْجُهَا شَاهِدٌ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ فهرموی ته: دروست نیه نافره ته به میزد پښووی سوننه بگری له و کاته میزدی له ماله وهیه، تا میزده که می نیزی نه دا.

﴿فصل: له باسی (إِغْتِكَافُ)﴾

واته: مانوه له ناو مزگوت به نیازی خواپه رستی. (وَالْإِغْتِكَافُ) مانوه له ناو مزگوت به نیازی خواپه رستی (سُنَّةٌ مُسْتَحَبَّةٌ) سوننه تیکی زور به خیره له هه مو کاتیکدا، به لام له ده شهوه کانی کوتای په مه زاندا له هه مو کاتیک تر خیری زورتیه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يَتَكَبَّفُ الْعَشْرَ الْأَوَّلَ مِنْ رَمَضَانَ حَتَّى تَوَفَّاهُ اللَّهُ تَعَالَى﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ هه مو سالتیک له ده شهوه کانی کوتای په مه زاندا له مزگوت نه مایوه تا وه فاتی کرد.

ثینجا بزانه: مانوهی نه و ده شهوانه له بهر نه وه زور خیره: تا کو خیری (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) ده ست بکه وی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَامَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ فهرموی ته: هر که سبک له (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) دا خوا په رستی بکاو باوه پی به و شهوه هه بی و داوی پاداشتی له خوا بکا، خوا ی گوره له گوناهی پابردوی خوش نه بین.

دوویاره بزانه: دلی نیامی (شافعی) یو نه وه پښتوه: که (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) شهوی بیستو یهک، یان بیست و سنی په مه زانه. هه ندی زانای تر فهرمویانه: شهوی بیست و حه فتی په مه زانه، هه ندی تر فهرمویانه: له ده شهوه کانی ناخیری په مه زان له تاکه کانه.

هه وروها بزانه: خیری (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) ده ستگر نه بین: به نیعتیکاف کردن له مزگوت، یان قورټان خویندن، یان نویژ کردن، یان زیکر کردن، جا له هر شوینیک بی، وه سوننه ته له (لَيْلَةُ الْقَدْرِ) دا بلن: ﴿اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفْوٌ تُحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي﴾ رواه الترمذی.

وَلَهُ شَرَطَانِ: اَلْتَّيَّةُ، وَاللَّبْتُ فِي الْمَسْجِدِ. وَلَا يَخْرُجُ مِنَ الْإِغْتِكَافِ الْمُنْدُورِ إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ أَوْ عُذْرٍ: مِنْ حَيْضٍ أَوْ مَرَضٍ لَا يُمَكِّنُ الْمَقَامَ مَعَهُ، وَيَبْطُلُ بِالْوَطْءِ.

(وَلَهُ شَرَطَانِ) ثنعتیکاف دوو مرجی مه نه (التَّيَّةُ) یه کهم: نیه تهینانه، واته: به نیازی خواپه رستن بچیته ناو مزگه وت. (وَاللَّبْتُ فِي الْمَسْجِدِ) دووهم: نه خنتیک له مزگه وتدا بمینیتته وه، واته: جگه له مزگه وت ثنعتیکاف له هیج شوینتیکی تردا دروست نیه، چونکه پیته مبه رو علیه السلام (صحابه) مهر له مزگه وتدا ثنعتیکافیان کردوه، هم له بهر نه و نایه تهی له مو دوا دی.

ثینجا بزانه: ثنعتیکاف هیج زیرکیکی تاییه تهی نیه، که وابوو: به ته نه مانه وه له ناو مزگه وتدا - نه گهر جگه له نیازی خواپه رستی هیچی تریش نه کا - خیری یق نه نوسری.

(وَلَا يَخْرُجُ) دروست نیه له مزگه وت بچیته دهر وه (مِنَ الْإِغْتِكَافِ الْمُنْدُورِ) لهو ثنعتیکافیهی که له سهر خوی نه زری کردوه، تا ماوه نه زرکروه که کوتای دی (إِلَّا لِحَاجَةِ الْإِنْسَانِ) به لام له بهر پیویستییه کانی ناده میزادی: وه که میز کردن، یان پیسای، یان جه نابهت دروسته بچیته دهر وه (أَوْ عُذْرٍ) یان عوزریکی تری مه بین (مِنْ حَيْضٍ) وه که حه یزو مندالبون (أَوْ مَرَضٍ) یان نه خوش بین (لَا يُمَكِّنُ الْمَقَامَ مَعَهُ) که نه گونجی له که ل نه و نه خوشی به له مزگه وتدا بمینیتته وه.

(وَيَبْطُلُ بِالْوَطْءِ) ثنعتیکاف به جیماع کردن به تال نه بیتته وه، مهر وه ما به ده ستبازیش به تال نه بیتته وه نه گهر ناوی بیتته دهر، واته: له شی پیس بین، خوی گه ورده فرموویه تهی: ﴿وَلَا تَبَاشِرُوهُنَّ وَأَلْسُنُكُمْ عَاكِفُونَ فِي الْمَسَاجِدِ﴾ واته: ده ستبازی و جیماع له که ل نافره ته کانتان مه که نه لو کاتهی له مزگه وته کاندای ثنعتیکاف نه که نه. که وابوو: ثنعتیکاف به بین ده ستنویتی بی بچوک به تال نابی.

﴿پاشکوک﴾: سوننه ته له مانگی په مزاندای زور خیر بکاو یارمه تی مه ژاران بدلوه له کاتی فه تاردا خواره مه نی بداته نه و که سانهی به پوزوون، مهر وه ما سوننه ته به شه و به زور زور قوپنان بخوینسی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ أَجْوَدَ النَّاسِ بِالْخَيْرِ، وَكَانَ أَجْوَدَ مَا يَكُونُ فِي رَمَضَانَ حِينَ يَلْقَاهُ جَبْرِيلُ، وَكَانَ جَبْرِيلُ يَلْقَاهُ كُلَّ لَيْلَةٍ فِي رَمَضَانَ حَتَّى يَنْسَلِخَ يَفْرَضُ عَلَيْهِ النَّبِيُّ ﷺ الْقُرْآنَ﴾ رواد الشیخان، پیته مبه رو علیه السلام له مهر وه که سیک سه خی تر بوو، به لام له مانگی په مزاندای زیاتر سه خی تر بوو، زور خیری نه کرد له و کاتهی حه زره تهی (جوبرائیل) له مهر وه شه ویکی په مزاندای نه هاته لای و پیته مبه رو علیه السلام قوپنانی له لا نه خوینده وه تا کوتای په مزان نه هات.

*

*

*

(كِتَابُ الْحَجِّ)

وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْحَجِّ، سَبْعَةُ أَشْيَاءَ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ،

﴿ كِتَابُ الْحَجِّ: نَمِ پەرتووگە باسی ھەج و عومرە ئەکا ﴾

ھەج و عومرە ئەوەیە: بچیتە مالى خوا لە (مکە) ی پیرۆز، بۆ ئەو خواپەرستیانیەى باسیان ئەکەین لەم پەرتووگەدا. خۆای گەورە فەرموویەتی: ﴿وَلِلَّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلًا﴾ خۆای گەورە واجیبکی لە سەر ھەڵک ھەیە: کە ھەج کردنی مالى خواپەر لە سەر ئەو کەسە واجیە کە توانای پێگەى ھەبێ.

ھەج پێنجەمین پوکنی ئیسلامە و لە سالی شەشەمینى کۆچى دا واجب کراوە. ئیبنجا بزانی: ھەج و عومرە لە تەمەندا یەك جار واجبە ﴿قَالَ الْأَقْرَعُ بْنُ حَابِسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ الْحَجُّ فِي كُلِّ سَنَةٍ أَوْ مَرَّةٍ وَاحِدَةً؟ قَالَ: بَلْ مَرَّةً وَاحِدَةً، فَمَنْ زَادَ فَهُوَ طَوُّعٌ﴾ رواه أحمد والحاكم وغيرهما، (ئەقەرە) ی کۆچى (حابیس) گوتى: ئەى پێغەمبەرێ خوازێ! ھەج کردن ھەموو سالیك واجیە، یان تەنھا یەك جار؟ فەرمووی: تەنھا یەك جار واجیە و زیاتر سوننەتە.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْحَجِّ) مەرجه کانی واجیبوونی ھەج (سَبْعَةُ أَشْيَاءَ) ھەفت مەرجه: یەكەم: (الْإِسْلَامُ) ئیسلامەتی، چونکە ھەج کردنی کافر دروست نیە.

دووم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغبوونە، واتە: مندال ھەجى لە سەر نیە، بەلام دروستە بەختوگەرى مندالە کە لە سەر ئەرکى خۆى - لە گەڵ خۆیا بیبا بۆ ھەج، جا ئەگەر مندالە کە چاکە و خراپەى لێک جیا ئەکەردەو، پێى ئەلێ: کە بەختى ئیحرام ببەستى و ھەجى لە گەڵ ئەکا، بەلام ئەگەر زۆر بچوک بوو، ئەو ھەر بەختى لە جیاتی مندالە کە نیەتى ئیحرام ئەھێنێ و ئەیخاتە ژێر ئیحرام و ھەجى پێ ئەکا، واتە: ئەلێ (ئیحرامى ئەم مندالەم بەست بە ھەج). ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: رَفَعَتْ امْرَأَةٌ صَبِيًّا إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ: أَلِهَذَا حَجٌّ؟ قَالَ: نَعَمْ، وَلَكِ أَجْرٌ﴾ رواه مسلم، ئاوەرەتێک مندالێکی لە بەر چاوی پێغەمبەر ﷺ بەرز کردەو ھو گوتى: ئایا ھەجى ئەم مندالە دروستە؟ پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: بەلێ، خێرى ھەج پێکردنیشى بۆ تۆ ئەنووسى.

سێیەم: (وَالْعَقْلُ) عاقل بێ، واتە: شێت ھەجى لە سەر نیە ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ الثَّائِمِ حَتَّى يَسْتَقِظَ، وَعَنِ الصَّبِيِّ حَتَّى يَحْتَلِمَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَفِيْقَ﴾ رواه أحمد والنسائي، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: نووسینی تاوان لادراو: لە سەر نووستوو تا ھەشیار ئەبێتەو، لە سەر مندال تا بلوغى ئەبێ، لە سەر شێت تا چاک ئەبێتەو.

وَالْحُرِّيَّةُ، وَوُجُودُ الزَّادِ وَالرَّاحِلَةِ، وَتَخْلِيَةُ الطَّرِيقِ، وَإِمْكَانُ الْمَسِيرِ.

ئینجا بزانە: حەج پێکردنی شەیت وەک مندالی بچووک وابە.
چوارەم: (وَالْحُرِّيَّةُ) ئازاد بێ، واتە: لە سەر کۆیلە حەج واجب نیه.

﴿ئەگاداری﴾: حەج کردنی مندال و شەیت و کۆیلە بە بەر پوکنی ئیسلام ناکەوێ، کەواتە:
کە مندال بلوغي بوو و شەیت چاک بۆوه و کۆیلە ئازاد کرا- ئەگەر حەجیان لە سەر واجب
بوو- ئەبێ حەجی پوکنی ئیسلام بکەن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَيُّمَا غُلَامٍ حَجَّ بِه
أَهْلُهُ ثُمَّ بَلَغَ فَعَلَيْهِ حَجَّةٌ أُخْرَى﴾ رواه البيهقي والخطيب، هەر مندالێک حەجیان پێ کردبو،
ئینجا بلوغي بوو، ئەبێ حەجی تر بکا.

بەلام ئەگەر گەداو هەژار حەجیان کرد، ئەوه حەجە کەیان بە بەر پوکنی ئیسلام ئەکەوێ
ئەگەر دەوله مەندیش بون، واجب نیه حەجی تر بکەن.

پێنجەم: (وَوُجُودُ الزَّادِ) خواردە مەنی ئەو سەفەرە ی هەبێ بۆ چوون و گەڕانەوه
(وَالرَّاحِلَةِ) هەروەها شتیکی سواری دەست بکەوێ بۆ چوون و گەڕانەوه، جا فەرۆکە بێ،
یان تۆتومبیل بێ، یان وولاغ بێ.

﴿ئەگاداری﴾: مەرجە مەسەرە ی چوونە حەج و گەڕانەوه ی، زیادبێ: لە قەرزو لە مەسەرە ی
مال و مندالی تا ئەگەر پێتەوه لایان، هەروەها زیاد بێ: لە خانوو و پێوستیەکانی ناو مال.
شەشەم: (وَتَخْلِيَةُ الطَّرِيقِ) پێگە ی بێ ترس بێ: لە پێگرو پیاو خراپ و مەترسی گرتنی لە
لایەن کاربە دەستەکان نەبێ و کاربە دەست قەدەغە ی نەکا لە چوونە حەج.

﴿ئەگاداری﴾: ئەگەر ئافەرەت مێردە کە ی ئیزنی نەدا بۆ حەج، یان هیچ مەحەرە مێک نەبێ
لە گەلی بچێ، یان کۆمەلە ئافەرەتێکی دەست نەکەوت لە گەلیان بچێ بۆ حەج، ئەوه
حەجی لە سەر نیه.

حەفەتەم: (وَأَمْكَانُ الْمَسِيرِ) ئەوەندە ماوه مابێ: کە بگوجبێ بگاتە وەستانی عەرەفە،
واتە: ئەگەر ئەو مەرجانە هاتنە جێ، بەلام ئەوەندە ماوه نەماو بگاتە حەج، ئەوه
حەجی لە سەر نیه، کەوابوو: پێوستە ئەو مەرجانە لە مانگەکانی حەجدا بێتە جێ.

﴿باسی حەجی مردوو و پەککەوتوو﴾

۱- هەر کە سێک بمێو حەجی نەکردبێ، ئەوه ئەگەر لە ژانیا حەجی لە سەر واجب بووبێ،
واجبە لە میراتە کە ی حەجی لە جیاتی بکێ، واتە: نابێ میراتە کە ی بەش بکێ تا حەجی بۆ
ئەکێ، یان کێ ی حەج کردن دیاری ئەکێ، بەلام ئەگەر میراتی لە پاش بەجێ نەماو،
یان میرات هەبوو، بەلام لە ژانیا حەجی لە سەر واجب نەبو، ئەوه سوننەتە میراتگرە کە ی،
یان بێگانە یە ک حەجی لە جیاتی بکا ﴿عَنْ بَرِيدَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: جَاءَتْ امْرَأَةً إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَتْ:
إِنَّ أُمِّي مَاتَتْ وَلَمْ تَحُجْ أَفَأَحُجُّ عَنْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ حُجِّي عَنْهَا﴾ رواه مسلم، ئافەرەتێک گوتی:

وَأَرْكَانُ الْحَجِّ أَرْبَعَةٌ: الْإِحْرَامُ مَعَ النَّيَّةِ،

دایکم مربوهو حه جی نه کردوه، نایا حه جی له جیاتی بکه م؟ پیغه مبه ر^ع فرموی: به لن حه جی له جیاتی بکه.

۲- مروئی په ککه وتوو بهو شیوه یه ی نه گاته حه ج: له بهر پیری، یان نه خوځی یه کی بهرده وام، نه گهر مەرجه کانی واجبیوونی حه جی له جیاتی بکه، واجبه یه کی بکه به کرئ بگری بؤ نه وه ی بچن حه جی له جیاتی بکا، هه روه ما نه گهر یه کی بکه ناماده بوو به خوځایی حه جی بؤ بکا، واجبه نیزنی بدا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَتْ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنَّ فَرِيضَةَ اللَّهِ عَلَى عِبَادِهِ فِي الْحَجِّ أَذْرَكَتْ أَبِي شَيْخًا كَبِيرًا لَا يَثْبُتُ عَلَى الرَّاحِلَةِ أَفَأَحُجُّ عَنْهُ؟ قَالَ: نَعَمْ﴾ رواه الشيخان، نافرده تیک گوتی: واجبی خوی گه ورده - حه ج - له سهر باوکم واجب بووه، به لام پیریکی وایه خوی پاناگری له سهر وولاغ که بچن بؤ حه ج، نایا دروسته حه جی له جیاتی بکه م؟ پیغه مبه ر^ع فرموی: به لن.

﴿ناگاداری﴾: نهو که سه ی بؤ خوی حه جی نه کردین، دروست نیه له جیاتی مربوهو، یان په ککه وتوو حه ج بکا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: سَمِعَ النَّبِيَّ ﷺ رَجُلًا يَقُولُ: لَيْسَ لَكَ عَنْ شُرْمَةٍ. قَالَ: مَنْ شُرْمَةٌ؟ قَالَ: أَخٌ لِي أَوْ قَرِيبٌ لِي. قَالَ: حَجَجْتَ عَنْ نَفْسِكَ؟ قَالَ: لَا. قَالَ: حُجَّ عَنْ نَفْسِكَ ثُمَّ حُجَّ عَنْ شُرْمَةٍ﴾ رواه البيهقي، پیغه مبه ر^ع گوتی له پیاویک بوو نه یگوت: (لینک) له جیاتی (شوپرومه). پیغه مبه ر^ع فرموی: (شوپرومه) کی یه؟ گوتی: برایه کی خومه. پیغه مبه ر^ع فرموی: بؤ خوت حه جت کردوه؟ گوتی: نا. پیغه مبه ر^ع فرموی: حه جی خوت بکه، نینجا له جیاتی (شوپرومه) حه ج بکه.

﴿باسی روکنه کانی حه ج﴾

(وَأَرْكَانُ الْحَجِّ) روکنه کانی حه ج (أَرْبَعَةٌ) چوار روکن - به لام به فرموده ی به میتر: پینجن - نه گهر یه کیکیان نه بو، حه جی دروست نایی:

۱- ﴿نیحرام به ستن﴾

(الْإِحْرَامُ) روکنی یه که می حه ج: چوونه ژیر نیحرامه (مَعَ النَّيَّةِ) له که ل نیه تهینانی نیحرام به ستن، واته: به دل و زویان بلن: (نیتم ویه حه ج بکه م و نیحرام به ستن به حه ج بؤ خوی گموره).

وه نه گهر له جیاتی که سیکی تر حه جت نه کرد، بلن: (نیتم ویه له جیاتی فلان حه ج بکه م و نیحرام به ستن به حه ج له جیاتی فلان بؤ خوی گموره).

﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِمَّا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر^ع فرموی: هه ر کرده وه یه کی خواپه رستی بئ، به نیازی ناو دل نه بن دانامه زری.

وَالْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ، وَالطَّوَافُ بِالْبَيْتِ،

﴿ناگاداری﴾: نحرپامبهستن به حج، واجبه له مانگه کانی چه جدا بئ: که (شوال) و (ذوالقعدة) و ده شهوی (ذی الحجة) یه، ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَشْهُرُ الْحَجِّ شَوَّالٌ وَذُو الْقَعْدَةِ وَعَشْرُ مِنْ ذِي الْحِجَّةِ﴾ رواه البخاری، واته: جگه له و دوو مانگو ده شهوه، نحرپامبهستن به حج له هیچ کاتیکی تردا دروست نیه.

مهروه ما خق شوردن سوننه ته بق نحرپامبهستن ﴿عَنْ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ تَجَرَّدَ لِإِهْلَالِهِ وَاغْتَسَلَ﴾ رواه الترمذی، (زید) فرمویه تی: پیغه مبهرم بینو ﷺ خوی پووت کرده وه بق نحرپامبهستن و خوی شور.

نینجا که خوی شور سوننه ته دوو په که هت نویژ بکا به نیه تی (سوننه تی نحرپامبهستن)، نینجا که سه لامی دلوو که وه پئ، نیه تی نحرپامبهستن بیتنو (لَبَّيْكَ) بلئ.

﴿ناگاداری﴾: بق مروئی له ش به جه نابهت و بئ ده ستنویژو، نافرته تی به چه یزو نیفاس دروسته: نیه تی نحرپام بیتنو نحرپام بیهستن، مهروه ماش کرداره کانی تری چه ج و عومره -جگه له ته واف- گشتیان به چه یزو جه نابهت و بئ ده ستنویژی یه وه دروستن.

۲- ﴿وَهَسْتَانُ لَهُ عَهْرَهْفَه﴾

(وَالْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ) پوکنی دوو می چه ج: وهستانه له عهرفه، (شوینیکه له پوژمه لاتئ مه که که)، کاتی وهستانی عهرفه: له نیوه پوژی پوژی عالفه - (عرفه) - که تویه می (ذی الحجة) یه - ده ست پئ نه کا، تا به یانی پوژی جه ژنی قوریان دهر نه که وی، هر به رده وامه، سوننه ته - نه که ر پئیوار بی - نویژی نیوه پوژو عهسر له وی به (جمع التقدیم) بکا.

جا بزافه: واجبی وهستان هر نه وهنده یه له و ماو یه دا کاتیکی که م له خاکی عهرفه دا بئ، به و مرجه ی له ژیر نحرپامدا بئ، جا سوننه ته به رده وام بلئ: ﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ رواه الترمذی.

نیت پئیویست نیه ده ستنویژی مه بئ، یان له شی پاک بئ، یان شه و پوژ به یه که وه له وی بمینیتنه وه، به لام سوننه ته: پوژ ناوا ببئ، نینجا عهرفه به جئ به پئ، پیغه مبهرم ﷺ فرمویه تی: ﴿الْحَجُّ يَوْمَ عَرَفَةَ مَنْ جَاءَ قَبْلَ صَلَاةِ الصُّبْحِ مِنْ لَيْلَةٍ جَمَعَ قَتْمَ حَجَّةٍ﴾ رواه اصحاب السنن، چه ج کردن بریتی یه له وهستانی عهرفه، جا هر که سیت فریای عهرفه به که وی پیش نویژی به یان له شهوی جه ژن، نه وه چه جی ته واره.

۳- ﴿تَهَ وَا فِ كَرْدَن﴾

(وَالطَّوَافُ بِالْبَيْتِ) پوکنی سی یه می چه ج: ته واف کردن، واته: سوپانه وه به ده ورده ی مالی خوادا، خوی گه ورده فرمویه تی: ﴿وَلْيَطُوفُوا بِالْبَيْتِ الْعَتِيقِ﴾ با ته وافی مالی خوا بکه ن که نازاد کراوه له مه مو زو دراریک.

بزانه: به م توافه نه گوتړئ: (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ)، چونکه له ناوی وده ستانی عه پده توبه تی دی، وه پیښی نه گوتړئ: (طَوَافُ الرُّكْنِ)، چونکه پوکنیکي حه ججه، ټینجا-جگه له م توافه-ته وافیکی تر هیه به ناوی (طَوَافُ الْقُدُومِ)، وه یه کیکی تر هیه به ناوی (طَوَافُ الْوَدَاعِ)، که له مه ودا باسیان نه که ین.

پیوښتیه کانی توافه: هر جوره توافیک ه بی، واجب نه و هشت مه رجان هی لیښنه جی:

یه که م: داپوشینی عه وړه به جلیکی پاک وه له نویژدا باسما ن کرد. دووم: ده ستونیژی ه بی و پاک بی: له جه نابته و حه یزو نیفا س و له ه موو جوره پیسیه ک ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: الطَّوَافُ مِثْلُ الصَّلَاةِ﴾ رواه الترمذي، تواف کردن وه نویژ وایه.

سی یه م: (بَيْت) بکه ویته لای چه پی له و کاته ی به دهره دی دا نه سوړپته وه و، نه بی به ره و پیښه وه بپوا.

چوارم: سوړپانه کی له (الْحَجَرُ الْأَسْوَدَ)، واته: له به رده په شه که وه ده ست پی بکا. جا بزانه: ده ست لیډان و ماچ کردنی (الْحَجَرُ الْأَسْوَدَ) واجب نیه، به لکو سوننه ته، جا نه گهر نه گونجا ماچی بکا، با هر له دورره وه ناماژهی بک بکا: به ده ستی راسته، یان چه په.

پینجهم: هفت جار به دهره دی (بَيْت) دا بسوړپته وه و کتایی له (الْحَجَرُ الْأَسْوَدَ) بی، جا نه گهر له هفت جار زیاتری کرد، زیانی نیه، به لام نه گهر که متر بوو، توافی دروست نیه.

شه شهم: سوړپانه وه ی له دهره وه ی (بَيْت) بی، واته: نه گهر چوو نه ناو (حِجْرٍ إِسْمَاعِيلِ) و به لای نه و لادا چوو دهره وه، توافی دروست نیه.

هفته م: هر هفت خوله کی به مه به ستی تواف کردن بی، واته: نه گهر به شوین که سیکا پای کرد، یان له بهر که سیک پای کرد، نه وه توافی دروست نیه.

هه شتم: تواف کردن له ناو (الْمَسْجِدُ الْحَرَامُ) دا بی.

﴿ناگاداری﴾: له بهر ټیکه لپوونی ثافره ت و پیاو له کاتی توافدا و باشه پیاو و ثافره ت به مه زه بی نیمامی (حنفی) په فتار بکن: که ده ستونیژی پیاو و ثافره ت لیک ناشکی، به لام نه بی ده ستونیژ که یان وه مه زه بی (حنفی) بشون، واته: چواریکی سر مه سح بکن.

﴿ناگاداریه کی تر﴾: نه گهر له کاتی (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ثافره ت تووشی حه یز بوو و مه ترسی ه بوو هاوړیکانی به جی به یلن، نه و ثافره ته بقی دروسته به فرموده که یتری نیمامی (شافعی) په فتار بکا، که فرموده یی: له ماوه ی حه یزدا نه و پوزانه ی ثافره ت خوینی نای، به خاوینی نه ژمیردین، که واته: له و پوزانه ی ثافره ت خوینی نای، بقی دروسته خوی

وَالسَّيِّئُ فِي بَيْنِ الصَّوْفَاءِ وَالْمَرْوَةِ.
وَأَرْكَانُ الْعُمْرَةِ أَرْبَعَةٌ:

بشوری و تهوافه که بکاو بقی به تهوافی بوکن نه ژمیردی، ثم فهرمووده به له گه ل مهزه بی نیام (مالک و نیام (احمد) تیک نه کاته وه (ابن حجر) له (حاشیه الإيضاح) دا باسی کردوه. مهروه ها دروسته: ثافرهت حه یزی خوی به درمان پیش بخا، یان دواى بخا، له بهر تهواف کردن.

۴- ﴿سَعَى سَهْفًا وَمَهْرًا﴾

(وَالسَّيِّئُ) بوکنی چواره می حه ج: (سعی) به، واته: هاتوچو کردنه (بَيْنَ الصَّوْفَاءِ وَالْمَرْوَةِ) له نیتوان سهفا و مهروه دا ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: يَا أَيُّهَا النَّاسُ اسْتَعُوا فَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى كَتَبَ عَلَيْكُمْ السَّيِّئُ﴾ رواه الدارقطني والبيهقي، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: نهی خه لکینه هاتوچوی نیتوان سهفا و مهروه بکن، چونکه خوی گوره له سر نیتوهی واجب کردوه. پیو بیستیه گانی سهفا و مهروه: سن مرجن: یه کم: له سهفاوه دهست به هاتوچو بکا. دووهم: حهفت جار هاتوچو بکا، جا پزیشتنی له سهفا تا نه کاته مهروه جار تیکه، وه گه پانه وهی له مهروه بقی سهفا جار تیکی تره. سنی یهم: سهفا و مهروه له دواى تهواف کردن بکرتن، جا نه گه له دواى (طَوَافُ الْقُدُومِ) سهفا و مهروهی کردبو، پیی ناوی که له عه پهفه گه پاوه له دواى (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) دووباره ی بکاته وه، به لام نه گه نه یکردبو، نه وه واجبه: که له عه پهفه گه پاوه و (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) ی کرد، سهفا و مهروه بکا، ئینجا بزانه: دهستنوئیزو له ش پاکی مه رج نیه بقی سهفا و مهروه.

۵- ﴿سَهْرَ تَاشِينَ﴾

بوکنی پیتنجه می حه ج: تاشینی، یان بهرینی هه ندی له مووه گانی سهری خویه تی: به گوژان، یان به مه قهس، جا نه ندازه ی واجب به لای که می سن دانه مووه، به لام تاشین بقی پیاو و برین به مه قهس بقی ثافرهت سوننه ته.

ئینجا بزانه: نه وه له سهرفهرمووده یه کی به میزی نیامی (شافعی) به بوکن داندراوه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: لَمَّا رَمَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ الْجَمْرَةَ وَخَرَّ لُسْكُهُ نَاولَ الْحَلَّاقِ رَأْسَهُ فَحَلَقَهُ فَأَعْطَاهُ أَبَا طَلْحَةَ فَوَزَعَهُ بَيْنَ النَّاسِ﴾ رواه الشيخان، که پیغه مبه ر ﷺ شه بیتانی ره جم کردو قوربانی کوشته وه، سهری خوی خسته به ردهستی سهرتاش و سهری تاشی و مووه گانی دانه (أبو طلحة)، نهویش دابهشی کردن به ناو سهحابه کاندایا کو بقی بهر هکات له لایان بن.

﴿بَاسِيَ بُوْكْنَهْ كَانِي عَوْمِرَهْ﴾

(وَأَرْكَانُ الْعُمْرَةِ) بوکنه گانی عومره (أَرْبَعَةٌ) چوار بوکنن، نه گه یه کیکیان نه کا، عومرکه ی دروست نابی:

الإِخْرَامُ، وَالطَّوَافُ، وَالسَّعْيُ، وَالْحَلَقُ أَوْ التَّقْصِيرُ فِي أَحَدِ الْقَوْلَيْنِ.
وَوَاجِبَاتُ الْحَجِّ - غَيْرُ الْأَرْكَانِ - ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: الْإِخْرَامُ مِنَ الْمِيقَاتِ،

یهکهم: (الْإِخْرَامُ) نحرام بهستنه لهگل نیهتی نحرام، واته: بلن: (نیتم ویه عومره بکهم و نحرام بهست به عومره بؤ خوی گموره). وه نهگر لهجیاتی کهسیکیتر عومرهی نهکرد، بلن: (نیتم ویه لهجیاتی فلان عومره بکهم و نحرام بهست به عومره لهجیاتی فلان بؤ خوی گموره).

دووم: (وَالطَّوَافُ) تواف کردن بهو جورهی باسمان کرد. سئیهم: (وَالسَّعْيُ) هاتوچئی نیوان سهفا و مهریه بهو جورهی باسمان کرد. چوارهم: (وَالْحَلَقُ) سرتاشینه (أَوِ التَّقْصِيرُ) یان برینی مووی سره به مهقس (فی أَحَدِ الْقَوْلَيْنِ) له یهکک له دوو فرمودهکانی نیمای (شافعی)، فرمودهکئی تریش نهئی: سرتاشین روکن نیه، بهلکو واجبه.

﴿ثَاغَادَارِی﴾: نحرامبهستن به عومره کاتی دیارکروی نیه، واته: له هر دوانزه مانگهکانی سال له هر پوژیکدا بن، دروسته نیهتی نحرامی عومره بیتئی و عومره بکا. مهرهها وهستانی عهرفه روکن نیه له عومرهدا، واجبیش نیه، سونتهتیش نیه، کهوابوو: تنها بهو چور روکنانه عومره تهلو نهبن و پتویستی به هیچیتر نیه.

﴿بَاسِی وَاجِبَه‌کائی هج﴾

(وَوَاجِبَاتُ الْحَجِّ) واجبه‌کائی هج (غَيْرُ الْأَرْكَانِ) جگه لهو روکنانهی باسمان کردن (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سئی واجبن - بهلام به فرموده‌کائی بهمیزتر: پیجن - نهگر یهککیانی نهکرد، هجی دروست نهبی، بهلام خوینی نهکردنی له سر واجب نهبی:

واجبیه‌کهم: (الْإِخْرَامُ مِنَ الْمِيقَاتِ) نحرامبهستن لهو شوینهی که دیارکراوه بؤ نحرامبهستن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ وَقَّتْ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ ذَا الْحُلَيْفَةِ، وَلِأَهْلِ الشَّامِ الْجُحْفَةَ، وَلِأَهْلِ نَجْدٍ قَرْنَ الْمَنَازِلِ، وَلِأَهْلِ الْيَمَنِ يَلْمَمَ، وَقَالَ: هُنَّ لَهُمْ وَلِكُلِّ آتٍ أَتَى عَلَيْهِنَّ مِنْ غَيْرِهِنَّ مَمَّنْ أَرَادَ الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ، وَمَنْ كَانَ دُونَ ذَلِكَ فَمِنْ حَيْثُ أَلْشَأُ حَتَّى أَهْلِ مَكَّةَ مِنْ مَكَّةَ﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ شوینی نحرامبه‌ستنی دیاری کرد: بؤ دانیشتوانی مه‌دینه (ذال‌حلیفه)، واته: (بیری‌علی) دیاری کرد، وه بؤ دانیشتوانی شام (جُحْفَةَ) دیاری کرد، وه بؤ دانیشتوانی نه‌جد (قرن‌المنازل) دیاری کرد، وه بؤ دانیشتوانی یه‌من (يَلْمَمَ) دیاری کرد، (له‌ه‌دیسکی‌تردا فرمودیه‌تی: بؤ دانیشتوانی پوژهلالت (ذات‌عرق) دیاری کرد)، وه فرمودی: نهو شویتانه شوینی نحرام بهستن بؤ دانیشتوانی نهو شویتانهی باسمان کردن و بؤ نهو که‌سانه‌ی بهو پیکایانه‌دا دین بؤ هجو عومره، وه هر که‌سیک لهو شویتانهی نحرام مالی نزدیکتر بوو

له (مكة)، نه وه ره له مالى خوى ئيحرآم نه به ستن، كه وابوو: دانيشتوانى (مكة) هه ره له ناو (مكة) دا ئيحرآم نه به ستن.

ئينجا بزانه: شويى ئيحرآمى (عومره) ش هه ره نه شوينه يه كه بق ئيحرآمى هه ج ديارى كراوه، به لام نه گه كه سيك له ناو شارى (مكة) دا بوو و ويستى عومره بكا، واجبه بق ئيحرآم به ستنى عومره بچيته دهره وهى سنورى هه ره مى (مكة)، جا له مه دا جياوازي خه لكى (مكة) و بيگانه نيه.

﴿ناگادارى﴾: هه ره كه سيك به سه ره يه كيك له شوينه نه دا رابردو مه به ستنى عومره، يان هه جى مه بوو، به لام ئيحرآمى له شوينه كه وه نه به ست، نه وه واجبه بگه رپته وه نه شوينه، جا نه گه نه گه رپوه، خويى له سه ره واجب نه بى، وه كه له مه وى باسى نه كه ين، جا به مه بزمان پوون بۆوه: كه ئيحرآم به ستن پوكنه، به لام ئيحرآم به ستن له شويى ديار كراودا واجبه.

﴿ره جمى شه يتانه كان﴾

واجبى دووه مى هه ج: (وَرَمَى الْجِمَارِ الثَّلَاثَ) به ردباران كردنى هه رسيك شه يتانه كانه له پۆزى جهژنى قوربان و دوو پۆزه كهى دواى جهژندا، خواى گه و ره فهرموويه تى: ﴿لَمَنْ تَعَجَّلَ فِي يَوْمَيْنِ فَلَا إِيْمَ عَلَيْهِ وَمَنْ تَأَخَّرَ فَلَا إِيْمَ عَلَيْهِ﴾ هه ره كه سيك له دوو پۆزانهى دواى جهژندا شه يتانه كانى به ردباران كردن و ويستى (منى) به جى بهيلى، نه وه دروسته و گوناوى ناگاتى، وه هه ره كه سيك ويستى بق پۆزى سى يه مى دواى جهژن بهيئته وه، نه مه ش دروسته و گوناوى ناگاتى.

ئينجا بزانه: به ردباران كردنى شه يتانه كان به م جهژهى داماتوه: يه كه م: له پۆزى جهژنى قورباندا ته نها شه يتانى گه و ره به ردباران بكا، كه نه كه ويته لاي (مكة) ي پيرۆز، سنورى (منى) ش له وى كوتايى دى.

﴿ناگادارى﴾: كاتى نه وه به ردبارانهى پۆزى جهژن و كاتى (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) و كاتى سه رتاشين، گشتى له نيوهى شه وى جهژنه وه ده ست پى نه كا، ئينجا كه حاجى دوانى له ستيانه كردن، له زير ئيحرآم دهر نه چى و به رگى خوى نه كاته وه بهر، وه هه ره كاميان له ستيانه پيش نه وى تريان بكرى زيانى نيه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَا سُئِلَ النَّبِيُّ ﷺ يَوْمَئِذٍ عَنْ شَيْءٍ قَدَّمَ وَلَا أَخَّرَ؟ إِلَّا قَالَ: إِفْعَلْ وَلَا حَرَجَ﴾ رواه الشيخان، پيغه مبه رﷺ له پۆزى جهژندا له هه ر شتيك: كه پيش خرابو، يان دوا خرابو، پرسياريان لى كردبايه؟ هه ره نه يه رموو: بيكه و گونا نه.

دووهم: له پۇڭى يەكەم و دووه مى دواى جهنن واجب: هەرسىك شەيتانەكان به پىز بەردباران بکړن.

سئ يه: يەكەم جار دەست به شەيتانى بچوك بكا-كه له لای عەرپه فیه- ئینجا شەيتانى ناوہنجى، ئینجا شەيتانى گەورہ.

چوارهم: هەر شەيتانىك حەفت بەردى لىږدى، يەكە يەكە، جا ئەگەر هەر حەفتى به كۆمەل لىږدان، ئەو هەر به يەك جار ئەژمىردى.

پينجهم: بەردەكان بکەونە ناو حەوزەكە، بەلام مانەويان مەرج نيه، واتە: ئەگەر بەردەكەى لىږداو كەوتە خوارەو، ئەو دروسته.

﴿لَا كَادَ لَهُمْ﴾: كاتى بەردبارانكردنى هەرسىك شەيتانەكان له نيوه پۇڭى پۇڭەكانى دواى جهننەو دەست پى ئەكاو تا پۇڭا و ابوونى پۇڭى سئ يه مى دواى جهنن هەر بەردەوامه، واتە: دروسته بەردبارانى پۇڭى جهنن و پۇڭەكانى دواى جهنن دوابخا بۆ پۇڭى دووه مى، يان سئ يه مى دواى جهنن.

ئینجا بزانه: به له پىركردنى لىږدانى بەردىك: مسته گەنمىك واجب، به دوو بەرد: دوو مست، به سئ بەرد، يان زياتر: (فِدْيَةٌ) تەواو واجب دەبى.

ديسان بزانه: هەر كەسىك له ماوہ يەدا نەخۆش بوو، به جۆرىكى وەها: نەيشەتوانى به پىوہ نوێژ بكاو تا كۆتايى پۇڭى سئ يه مى دواى جهنن چاوہ پوانى چاكبوونەوى نەئەكرا، يان ئەو نەندە پەككەوتوو بوو: به پىوہ خۆى پانەئەگرت، ئەوانە بۆيان دروسته وەكىليك بگرن كه شەيتانەكانيان له جياتى بەردباران بكا، بەلام ئەبى وەكىلەكە بەردبارانى شەيتانەكان بۆ خۆى تەواو بكا، ئینجا له جياتى نەخۆشەكەش بەردباران بكا.

هەروەها بزانه: ئىمامى (أَلْحَرَمَيْنِ) و ئىمامى (أَلرَّافِعِي) فەرمويانە: دروسته پيش نيوه پۇڭ شەيتانەكان بەردباران بکړن. كەوابوو: نەخۆش و پەككەوتوو ئەتوانن سود لەم فەرموودەيه وەربگرن.

واجبى سئ يه مى حەج: (وَالْحَلَقُ) سەر تاشينە، بەلام گوتمان: "به فەرموودەيه به مەيزتر- ئەمەيان پوكنى حەج و عومرەيه.

واجبى چوارهمى حەج: شەو مانەوہيه له (مُزْدَلِفَةَ)، كه له عەرپه فە گەپايەو، واتە: له دواى نيوه شەوى جهنن تا بەيانى ماوہى هەيه، واجبه كەش به ماوہ يەكى كەم پىك دى، سوننەتە- ئەگەر پىټوار بى- نوێژى مەغريب و عيشا لهوئى به (جَمْعُ التَّأْخِيرِ) بكا، هەروەها سوننەتە بەردەكانى پەجمى شەيتان لهوئى هەلبگريته وە بۆ هەرسىك پۇڭەكان.

واجبى پينجهمى حەج: شەو مانەوہيه له (مِنًى)، واتە: شەوى يەكەم و دووه مى دواى جهنن واجبه له (مِنًى) بمىننيتەو و به پۇڭيش شەيتانەكان بەردباران بكا وەكو

وَسُنُّنُ الْحَجِّ سَبْعٌ: الْإِفْرَادُ وَهُوَ تَقْدِيمُ الْحَجِّ عَلَى الْعُمْرَةِ، وَالتَّلْبِيَةُ، وَطَوَافُ الْقُدُومِ،

گوتمان، اینجا که پڑی دووه می دوی جه زن شه یثانه کانی به رباران کردن، بوی دروسته (منی) به جی بهیلتو بجیتته وه (مکه)، به لام نه گهر تا پوزئاوا بون نه پویش، واجبه شه وی سنی به میش هر له (منی) بمینیتته وه پڑی سنی به میش شه یثانه کان به رباران بکا.

﴿بای سوننه ته کانی حه ج﴾

(وَسُنُّنُ الْحَجِّ) سوننه ته کانی حه ج (سَبْعٌ) حه فتن: (الْإِفْرَادُ) یه که م: نیفراده (وَهُوَ) مانای نیفراد نه مه یه: (تَقْدِيمُ الْحَجِّ عَلَى الْعُمْرَةِ) حه ج له پیش عومره دا بکا، واته: به ته نها نیه تی حه ج بینو و پوکنو واجبه کانی حه ج ته و او بکا - وه کو گوتمان - اینجا بجیتته دهر وه وی سنوری حه رهم، له وی نیحرام به عومره بیه ستنو عومره ش بکا، جا نه مه یان شیوه ی یه که می حه ج کردنه و له شیوه ی دووه و سنی به خیرتره.

شیوه ی دووه م: پی دی ده گوتری: (قِرَانُ)، واته: نیحرام به حه ج و عومره بیه ستنی به یه که وه، جا ته نها واجب و پوکنه کانی حه ج بکا، نه وه حه ج و عومره ی - ویکرا - بقی نه نو سرین.

شیوه ی سنی به م: پی دی ده گوتری: (تَمَتُّعٌ)، واته: نیحرام به عومره بیه ستنو عومره بکا، اینجا هر له (مکه) - له دوی ته و او بونی عومره - نیحرام به حه ج بیه ستنو حه ج بکا.

﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فِي حَجَّةِ الْوَدَاعِ: مَنْ أَرَادَ أَنْ يَهْلَ بِحَجٍّ وَعُمْرَةٍ فَلْيَفْعَلْ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَهْلَ بِحَجٍّ فَلْيَهْلْ، وَمَنْ أَرَادَ أَنْ يَهْلَ بِعُمْرَةٍ فَلْيَهْلْ، وَأَهْلُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِالْحَجِّ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه رﷺ له حه جی مالئاوایی دا فرموی: هر که سیک نه یه وی نیحرام به حه ج و عومره - ویکرا - بیه ستنی با و بکا، وه هر که سیک نه یه وی نیحرام - ته نها - به حه ج بیه ستنی با و بکا، هر که سیک نه یه وی نیحرام - ته نها - به عومره بیه ستنی با و بکا، پیغه مبه رﷺ نیحرامی خوی - ته نها - به حه ج به ست.

﴿لَا كَادَارِي﴾: له شیوه ی (قِرَانُ وَ تَمَتُّعٌ) دا حاجی خوی نی ته که ویتته سر، به و مرجه ی - بقی نیحرامی حه ج - نه که پیتته وه بقی شوی نی نیحرام به ستنو مالیشی هه شتا کیلومتر له سنوری حه رهم دورتر بین.

(وَالْتَّلْبِيَةُ) سوننه تی دووه م: گوتنی (لَبَّيْكَ يَه)، به رده وام تا له ژیر نیحرام دایه، واته: بلتی: ﴿لَبَّيْكَ اللَّهُمَّ لَبَّيْكَ، لَبَّيْكَ لَا شَرِيكَ لَكَ لَبَّيْكَ، إِنَّ الْحَمْدَ وَالنِّعْمَةَ لَكَ وَالْمُلْكَ، لَا شَرِيكَ لَكَ﴾ رواه الشيخان.

(وَطَوَافُ الْقُدُومِ) سوننه تی سنی به م: (طَوَافُ الْقُدُومِ)، واته: هر که گیشته (مکه) ی پیرز، که لوپه لی خوی دایه زینتی، نه گهر برسی بو و نان بخوا، نه گهر کاتی نویژ بو و نویژ بکا، اینجا یه کسر ده ست به ته و اف بکا، نه م ته و افه سه لا مکرنه له مالی خوا، وه مرجه کانی وه ک (طَوَافُ الْإِفَاضَةِ) یه: که با سمان کردن.

وَالْمَيْتُ بِمُزْدَلِفَةَ، وَرَكَعَتَا الطَّوَافِ، وَالْمَيْتُ بِمَنْى، وَطَوَافُ الْوُدَاعِ.
وَيَتَجَرَّدُ الرَّجُلُ عِنْدَ الْإِحْرَامِ عَنِ الْمَخِيطِ، وَيَلْبَسُ إِزَارًا وَرِدَاءً أَيْضَيْنِ.

(وَالْمَيْتُ بِمُزْدَلِفَةَ) چوارهم: شو مانه ویه له (مزدلفة)، به لام به فرموده‌ی پاستر: نه مه واجبه، نه گهر نه یکا خوینی له سهر واجب ده‌بی، ههروهك باسمان كرد.
(وَرَكَعَتَا الطَّوَافِ) سوننه تی پینجهم: دوو په كعت نویره به نیه تی (سوننه تی ته واف) له نوای ته و او كردنی هه ته واف كردنك، خوی گه وړه فرموده تی: ﴿وَأَتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلًّى﴾ له لای مه قامی نبیراهیم ﷺ نویژ بكن.

(وَالْمَيْتُ بِمَنْى) شه شهم: شو مانه ویه له (منى)، به لام به فرموده‌ی پاستر: نه مه واجبه، نه گهر نه یكا خوینی له سهر واجب ده‌بی، ههروهك باسمان كرد.
(وَطَوَافُ الْوُدَاعِ) هه فتم: (طَوَافُ الْوُدَاعِ) ه، واته: ته وافی مائثاوی، به لام به فرموده‌ی پاستر: نه ته وافه واجبه، نه گهر نه یكا خوینی له سهر واجب ده‌بی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ أَمْرُ النَّاسِ أَنْ يَكُونَ آخِرُ عَهْدِهِمْ بِالْبَيْتِ إِلَّا أَنَّهُ خُفِّفَ عَنِ الْمَرْأَةِ الْحَائِضِ﴾ روه الشیخان، پیغه مبه رﷺ فرمانی داو ته خه لك: كه كوتایی په یمانیان به مالی خوا بینن- واته: كه له (مكة) ده رنه چن ته واف بكن- به لام نه و ثافره تی كه له هه یزدايه نیزن دراوه به بی ته واف كردن (مكة) به جی بهیلى. جا نه گهر له نوای نه و ته وافه زقر مایه وه، نه بی دووباره‌ی بکاته وه.

﴿به رگی نیحرام﴾

(وَيَتَجَرَّدُ الرَّجُلُ) واجبه پیاو خوی پووت بکاته وه و جله کانی خوی دابنی (عِنْدَ الْإِحْرَامِ) هه له و کاته وه كه نیه تی نیحرام دینن (عَنِ الْمَخِيطِ) له هه جلیکی دووبایی، یان چنرابی و ده وړه له لاشه‌ی بدا، واته: نابن بیکاته بهر (وَيَلْبَسُ) ده بهر خوی نه كا (إِزَارًا) په شته مالتك له ناوك بهره و خوار (وَرِدَاءً) وه په شته مالتكی تریش بى سهر پشت و شانه کانی (أَيْضَيْنِ) سوننه ته هه دوو په شته ماله كان سپی بن، به لام ثافره ته هه به جله کانی خویه وه نیحرام نه به ستی.

﴿پاشكو﴾: سوننه ته ناوی (زمزم) بخواته وه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: شَرِبَ الثَّبِيُّ مِنْ زَمْزَمٍ مِنْ دَلْوٍ مِنْهَا وَهُوَ قَائِمٌ﴾ روه مسلم، پیغه مبه رﷺ به پیوه به دلچه یه ك ناوی زه مزه می خواره وه. هه وړه ما سوننه ته بى هه مو كه سیک- حاجی بی، یان هه ر پیوار بی- ناوی (زمزم) له گه ل خویا بینته وه بى ولاتی خوی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ الثَّبِيُّ يَحْمِلُهُ﴾ روه الترمذی، پیغه مبه رﷺ ناوی زه مزه می نه میتا له گه ل خویا بى (مدینه).

(فَصَلِّ) وَيَحْرُمُ عَلَى الْمُحْرَمِ عَشْرَةُ أَشْيَاءَ: لُبْسُ الْمَخِيطِ، وَتَقْطِيعُ الرَّأْسِ مِنَ الرَّجُلِ، وَالْوَجْهَ وَالْكَفَّيْنِ مِنَ الْمَرْأَةِ، وَتَرْجِيلُ الشَّعْرِ بِالذَّهْنِ،

﴿فصل: له باسی نه و شتانهی حه پامن له کاتی نیحرامدا﴾

(وَيَحْرُمُ) حه پامه (عَلَى الْمُحْرَمِ) له سر نه و که سهی له ژیر نیحرامدایه (عَشْرَةُ أَشْيَاءَ) ده شت: یه که م: (لُبْسُ الْمَخِيطِ) حه پامه له سر پیاو کردنه بهری جلیک که دوروابی، یان چنرا بینو به خوی دهره له نه دامه کانی پیاو بدا، یان گریی بدا، جا بق هه موو نه دامه کانی نه وه حه پامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ: مَا يَلْبَسُ الْمُحْرَمُ مِنَ الثِّيَابِ؟ قَالَ: لَا يَلْبَسُ الْقُمُصَ وَلَا الْعَمَائِمَ وَلَا السَّرَاوِيلَ وَلَا الْبُرَاسَ وَلَا الْخُفَّافَ﴾ رواه الشيخان، دهر باره ی نه و پیاوه ی له ژیر نیحرامه، پیغه مبه ر ﷺ پرسیاوی لی کرا؟ له وه لامدا فهرمووی: نابئ هیج جوره کراسیک ده بهر بکا، نابئ میزه ر بنیته سهری، نابئ هیج جوره دهری یه ک بکاته بهری، نابئ هیج جوره که وایه ک بکاته بهری، نابئ هیج جوره گزده وی یه ک بکاته پیی.

﴿ناگاداری﴾: بزانه: دروسته ته که بند له پشتی بیهستی و جانتا بکاته شانی، یان به شتیکی وه کو دؤخین په شته ماله که ی خواره وه قایم بکا، هه روه ها لیچ که کانی په شته ماله که ی سه روه وش بخاته ناو ته که بنده که، یان دؤخینه که.

هه روه ها بزانه: نه و جوره که وشه ی پیاو نه ی کاته پیی، واجبه: سه روه په نجه کانی و پاشنه ی پیی به دهره وه بین، نه گه ر نا: فیدی ی نه که ویته سر.

هه روه ها بزانه: نه و شتانه ی پابر دوو هه مووی له سر پیاو حه پامن نه ک له سر نافرته. دوو هم: (وَتَقْطِيعُ الرَّأْسِ) داپوشینی سر حه پامه (مِنَ الرَّجُلِ) بق پیاو ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي الْمُحْرَمِ الَّذِي مَاتَ: كَفَنُوهُ فِي ثَوْبَيْهِ وَلَا تُمَسُّوهُ بِطَيِّبٍ وَلَا تُخَمِّرُوا رَأْسَهُ فَإِنَّهُ يُعَيِّتُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُلَبِّيًا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ دهر باره ی نه و پیاوه ی له ژیر نیحرامدا مردبو، فهرمووی: هر له ناو په شته ماله کانی خوی دا کفنی بکنو و بونی خوشی لی مه دنو سهری دامه پوژن، چونکه پوژی قیامت هر به شیوه ی نیحرامه وه زیندوو نه کریته وه.

سوی یه م: (وَالْوَجْهَ وَالْكَفَّيْنِ مِنَ الْمَرْأَةِ) داپوشینی پووخسارو له په دهستی نافرته له کاتی نیحرامدا حه پامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ النِّسَاءَ فِي إِحْرَامِهِنَّ: عَنِ الْقَفَّازَيْنِ وَالنَّقَابِ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه ر ﷺ قه ده غه ی کربوه له نافرته تان:

له کاتی نیحرامدا دهسته وانه بکه نه دهستیان و پووی خویان داپوژن.

چواره م: (وَتَرْجِيلُ الشَّعْرِ) شانه کردنی مووی سه رو پووخساره (بِالذَّهْنِ) به هر جوره پوینکی هه بین، بق پیاو و نافرته ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْحَاجُّ الشَّعْثُ الثَّقِلُ﴾ رواه الترمذي

وَحَلَقَهُ، وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ، وَالطَّيْبُ، وَقَتْلُ الصَّيْدِ،

وابن ماجه، پیغه مبرک علیه السلام فہرموی: حاجی له کاتی نیحرامدا مو قرژو توژاوی و چلکنه. واته: به چه ورکردنی مو نه و شیوه به لا نه چن، به لام نه گره له سهر و پوو خسار به و لاوه هر نه ندامتی تری چه ور بکا، یان به بی پون مووه کانی شانہ بکا، نه وه (فدیة) ی ناکه ویتہ سهر، نه گره مووه کان هه لئه که نن.

پینجهم: (وَحَلَقَهُ) هه پامه بق پیاو و ئافرهت: تاشینی موو، یان سوتاندنی، یان هه لئه کاندنی، خوی گه وره ده فہرموی: ﴿وَلَا تَحْلِقُوا رُؤُوسَكُمْ﴾ له کاتی نیحرامدا سهری خوتان مه تاشن.

شه شهم: (وَتَقْلِيمُ الْأَظْفَارِ) هه پامه بق پیاو و ئافرهت: نینۆک کردن، چونکه نه مهش وه کو موو تاشین جوانی تی دایه.

جا بزافه: به لابرندی یه ک موو، یان یه ک نینۆک: مسته گه نمیک (فدیة) ی نه که ویتہ سهر، هه روه ما به لابرندی دوو موو، یان دوو نینۆک: دوو مستی نه که ونه سهر، به لام نه گره سی موو، یان سی نینۆک، یان زیاتری لابر: نه وه (فدیة) ی گه وره ی نه که ویتہ سهر: که باسی نه که ین.

حه فتهم: (وَالطَّيْبُ) هه پامه بق پیاو و ئافرهت: خویان بۆخوش بکه له ماوی نیحرامدا ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَلَا تَلْبَسُوا مِنَ الثِّيَابِ مَا مَسَّهُ زَعْفَرَانٌ أَوْ وَرْسٌ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرک علیه السلام فہرموی: نه و جوره جلانه مه که نه بهر: که زه عفهرانی پیوه بی، یان وه رسی لئدرا بی: که بۆنی خۆشه.

هه شتهم: (وَقَتْلُ الصَّيْدِ) هه پامه له سهر پیاو و ئافرهت له ماوه ی نیحرامدا: پاوکردنی بالنده و ئازله لی کیوی - چۆله واری که گزشتی بخورئ، خوی گه وره فہرموی ته: ﴿حُرْمٌ عَلَيْكُمْ صَيْدُ الْبَرِّ مَا دُمْتُمْ حُرْمًا﴾ هه پام کراوه له ئیوه: پاوکردنی نیچیری چۆله واری له و ماوه ی له ژیر نیحرامدان.

که و بوو: بالنده و ئازله لی خومالی: وه ک مریشکو و بززو مه پ، هه پام نیه بیکوژیتته وه، هه روه ما کوشتنی مارو دپیشکو و مشکو قه له به لئه کو کولاره و سه گی هار خیره له هه موو شوین و کاتی کدا.

﴿نَاكَاذَارِيه كِي زُور گرنګ﴾: هه که سیك که نه چیتته هه ج، له ماله وه گیانه بهر نیکی پاوکرلوی هه بی: وه کو قه تن، یان که و، یان ئاسک، یان هه ر شتیکی تر، نه بی بیفرۆشن، یان بیداته که سیکی تر، یان بهر له لای بکا، هه رچه ند که بیش بو بی، چونکه له کاتی نیحرامبه ستنو به و لاوه نه گره هیچی لی بی، وای له سهر نه ژمیردی که به خوی کوشتویه تی و تۆله ی نه که ویتہ سهر.

وَعَقْدُ النِّكَاحِ، وَالْوَطْءُ، وَالْمُبَاشَرَةُ بِشَهْوَةٍ. وَفِي جَمِيعِ ذَلِكَ الْفِدْيَةُ إِلَّا عَقْدَ النِّكَاحِ فَإِنَّهُ لَا يَنْقُضُ، وَلَا يَفْسِدُهُ إِلَّا الْوَطْءُ فِي الْفَرْجِ، وَلَا يَخْرُجُ مِنْهُ بِالْفَسَادِ، وَمَنْ فَاتَهُ الْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ تَحَلَّلَ بِعَمَلِ عُمْرَةٍ،

نویسند: (وَعَقْدُ النِّكَاحِ) حرّامه له ماوهی نیحرامدا ماره بریننی ژن ﴿عَنْ أَبَانَ﴾: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: لَا يَنْكِحُ الْمُحْرِمُ وَلَا يُنْكَحُ وَلَا يَخْطُبُ ﴿رواه مسلم، بیّن مبره﴾
 فهرمووی: دروست نیه له ماوهی نیحرامدا ژن له خوی ماره بکا، یان له که سیکی تری ماره بکا، یان داخوای بکا.

دهیه: (وَالْوَطْءُ) حرّامه جیماع کردن (وَالْمُبَاشَرَةُ) ههروه ما حرّامه دهستبازی کردن له که ل نافرته، یان له شی خوی (بِشَهْوَةٍ) به شیوهیه کی وا: که ده ماری ههلبستی، خوی که وده فهرموویته: ﴿فَلَا رَفَثَ وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ﴾ نابنی له هه جدا جیماع و دهستبازی بکری و نابنی قسهی ناشیرن و نارنکو مملانه بکری.

(وَفِي جَمِيعِ ذَلِكَ) له و هه مو شتانه کی که حرّام و باسما ن کردن (الْفِدْيَةُ) واجبه (فدية) بدا نه که ره کیکیانی کرد (إِلَّا عَقْدَ النِّكَاحِ) تهنا به ماره بریننی نافرته (فدية) واجبه نابنی؟ (فَإِنَّهُ) چونکه نه و ماره برینه (لَا يَنْقُضُ) هه دانامه زنی، واته: ماره برینه که نابنی و نافرته که هه لال نابنی.

(وَلَا يَفْسِدُهُ) له و هه مو شتانه هیچیان هه ج و عومره به تال ناکن (إِلَّا الْوَطْءُ فِي الْفَرْجِ) تهنا جیماع کردن هه ج و عومره به تال نه کاته وه، به و هه رجی بزائن: جیماع حرّامه و به خوی خویان بی و به قه سدی بی، نینجا به م جیماع کردنه هه جی پیاو و نافرته به تال نه بیته وه، به لام (فدية) جیماعه که هه ره له سه ره پیاوه که به.

(وَلَا يَخْرُجُ مِنْهُ) دروست نیه له ژیر نیحرام ده رجی (بِالْفَسَادِ) له بهر نه وهی هه ج، یان عومره ی به تال بووه، به لکو نه بی هه ره ته وایان بکاو سالیکی تریش قه زایان بکاته وه ﴿سُئِلَ عُمَرُ وَعَلِيٌّ وَأَبُو هُرَيْرَةَ﴾: عَنْ رَجُلٍ أَصَابَ أَهْلَهُ وَهُوَ مُحْرِمٌ بِالْحَجِّ؟ فَقَالُوا: يَنْفِذَانِ لَوَجْهِهِمَا حَتَّى يُتِمَّا حَجَّهُمَا ثُمَّ عَلَيْهِمَا حَجٌّ قَابِلٌ وَالْهَذِي ﴿رواه الإمام مالك، پرسیار له نیامی (عمر) و نیامی (علی) و (أبو هريرة) کرا: نه که ره پیاو نیک جیماع له که ل نافرته که ی خوی بکا له ماوهی نیحرامدا؟ له وه لامدا فهرموویان: نه بی هه ج که یان ته و او بکن، سالیکی تریش نه و هه ج قه زاکه نه وه و فیدیه ش بدهن.

﴿له دهستجوونی هه رفقات﴾

(وَمَنْ فَاتَهُ الْوُقُوفُ بِعَرَفَةَ) هه ره که سیکی فریای و دهستانی عه ره فه نه که و ته و له دهستی چو (تَحَلَّلَ) واجبه خوی له ژیر نیحرامی هه ج دهر بیا (بِعَمَلِ عُمْرَةٍ) به کردنی هه کنه کانی

وَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ وَالْهَدْيُ، وَمَنْ تَرَكَ رُكْنًا لَمْ يَحِلَّ مِنْ إِحْرَامِهِ حَتَّى يَأْتِيَ بِهِ، وَمَنْ تَرَكَ وَاجِبًا لَزِمَهُ الدَّمُ، وَمَنْ تَرَكَ سُنَّةً لَمْ يَلْزَمُهُ بِتَرْكِهَا شَيْءٌ.

عومره، (واته: تہواف نہ کاو سہ فاو مہ پوہ نہ کاو سہ ری نہ تاشی، نیہ تی دہرچوونیش لہ نیحرام لہ گہ ل نہو سییانہ نہ مینن)، نیتر نایہ وی شہیتان پہ جم بکاو لہ (منی) بمینیتہوہ، بہ لام (وَعَلَيْهِ الْقَضَاءُ) واجبہ نہو حہ جہ قہزا بکاتہوہ، جا حہ جہ کہ واجب بین، یان سوننہت بین (وَالْهَدْيُ) مہ روہ ما واجبہ (فَدْيَةُ) شہ بدا لہ سالتیکی تردا کہ چوہ حہ جہ کہ ی قہزا بکاتہوہ: ﴿جَاءَ هَبَّارُ بْنُ الْأَسْوَدِ إِلَى عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقَالَ: أَخْطَأْتُ الْعِدَّةَ: كُنَّا نُرَى أَنْ هَذَا الْيَوْمَ يَوْمُ عَرَفَةَ؟ فَقَالَ عُمَرُ: طُفْ أَلْتَ وَمَنْ مَعَكَ وَالْحَرُّوا ثُمَّ أَخْلَقُوا وَارْجِعُوا فَإِذَا كَانَ قَابِلٌ فَحُجُّوا وَأَهْدُوا فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةٍ إِذَا رَجَعَ﴾ رواہ الإمام مالک، (مبار) بہ نیمامی (عمری) گوت: نیتہ بہ مہ لہ دا چوین: وامانزانی نیمرق عہرہ فہیہ، کہ چی نیمرق جہ ژنہ؟ نیمامی عومر فہ رموی: بہرین تہواف بکہن و سہرتان بتاشن و بگہرینہوہ، نینجا سالتیکی تر حہ جہ کہ تان قہزا بکہنہوہ نہ گہر دہستتان کہوت ناژہ لیک لہ (فَدْيَةُ) سہریچن، جا نہ گہر نہبو، سن پڈزان لہ حہ ج بہ پڈزوو بین و حہفت پڈزی تریش کہ گہر پانہوہ بہ پڈزوو بین.

﴿ثَاغَاذَارِي﴾: مہر کہ سیک نیحرامی بہست، بہ لام قہدہ غہیان کرد، یان پیکہیان لیگرت کہ حہ ج، یان عومرہ بکا، نہوہ بقی دروستہ نیحرامی خوی مہلبوہ شینیتہوہ بہم جؤرہ: مہر لہو شویتہی قہدہ غہ کراوہ، نیہ تی درچوون لہ نیحرام دینن و مہر بہو نیہ تہش مہرک، یان بزنیک سہر نہ بری، نینجا سہری خوی نہ تاشی، جا نہ گہر مہری دہست نہ کہوت، بہ نہندازہ ی نرخ ی مہرہ کہ گہنم، یان جؤ بق مہ ژاران ی نہو شویتہ نہ کپی، نہ گہر نہ بیبو، نہو کاتہ بہ نہندازہ ی مستہ کانی دانہ ویلہ کہ بہ پڈزوو نہ بین، جا نہ گہر حہ جہ کہ ی سوننہت بوو، واجب نیہ قہزای بکاتہوہ.

﴿بَاسِی جِیَاوَا زِی پوکنو و واجب﴾

(وَمَنْ تَرَكَ رُكْنًا) مہر کہ سیک پوکنیک نہ کا لہ پوکنہ کانی عومرہ، یان لہ پوکنہ کانی حہ ج، جگہ لہ وہستانی عہرہ فہ (لَمْ يَحِلَّ مِنْ إِحْرَامِهِ) نہوہ لہ ژیتر نیحرام دہرناچی و حہ ج و عومرہ ی تہواو نابن (حَتَّى يَأْتِيَ بِهِ) تا نہو پوکنہ نہ کا.

(وَمَنْ تَرَكَ وَاجِبًا) مہر کہ سیک واجبیک لہ واجبہ کانی حہ ج، یان عومرہ نہ کا (لَزِمَهُ دَمٌ) خوینن نہ کہ ویتہ سہر، بہ لام حہ ج و عومرہ ی دروستہ لہ نیحرامدا نامینیتہوہ.

(وَمَنْ تَرَكَ سُنَّةً) مہر کہ سیک سوننہتیک نہ کا لہ سوننہتہ کانی حہ ج، یان عومرہ (لَمْ يَلْزَمُهُ بِتَرْكِهَا شَيْءٌ) هیچی نا کہ ویتہ سہر، واتہ: بہ نہ کردنی سوننہت: نہ فیدیہ ی نہ کہ ویتہ سہر، نہ گونا مہار نہ بین.

(فصل) والذَّماءُ الواجبةُ في الإحرامِ خمسَةُ أشياءَ، أحدها: الدَّمُ الواجبُ بتركِ نُسكٍ، وهو على التَّرتيب: شاةٌ، فإن لم يجدْ فصيامَ عشرةِ أيامٍ ثلاثةَ في الحجِّ وسبعةَ إذا رجعَ إلى أهله. والثَّاني: الدَّمُ الواجبُ بالحلْقِ والتَّرفَةِ، وهو على التَّخيير: شاةٌ، أو صومُ ثلاثةِ أيامٍ،

﴿ فَاَصْلُ: لَهُ بِاسْمِ خَوَيْنِ وَ (فَلَدِيَّة) ي حَج ٢ ﴾

(وَالْدَّمَاءُ الْوَاجِبَةُ) نه و خوینانه‌ی واجب نه بن (فِی الْإِحْرَامِ) له ماوه‌ی نیحرامدا
(خَمْسَةُ أَشْيَاءَ) پینج چوئن:

(أَحَدُهَا) خوینتی یه که میان: (الذَّمُّ الْوَاجِبُ) نه و خویننه یه که واجب نه بی (بِتَرَكِ نُسْكَو) به نه کردنی فرمان پیکراویک: وه که بهر دبارانی شه یقانه کان، مانه وهی شه وی له (مِنَى) و له (مُزْدَلِفَةَ)، نحر امبهستن له شوینی دیارکراو، (طَوَافُ الْوُدَّاعِ)، له دهه ستچوونی وهستانی عه ره فه، بیخشستنی عومره له سه ره هج، پیکه وه کردنی هج و عومره .

رِيزِی بَق داندراوه و دیارکراوه به م جَوْرَه:

(شاة) ئەبى مەرىك، يان بىزنىك بىكۆڭتە ۋە ۋە گۆشتە كەي بىداتە ھە ۋارە كانى ھە ۋە مە ھەككە (فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) جا ئەگەر مەپ، يان بىزنى دەست نەكە ۋەت، يان تواناى نە ۋە بىكېڭ (فَصِيَامٌ عَشْرَةَ أَيَّامٍ) ۋاجبە دە پۇڭان بە پۇڭۋو بىيى: (ثَلَاثُو فِي الْحَجِّ) سى پۇڭان لە ۋە دىانە لە ھە جىدا بە پۇڭۋو دە بىيى (وَسَبْعُو إِذَا رَجَعَ إِلَى أَهْلِهِ) ھەفت پۇڭۋە كەي تىرىش كاتى گە يىشتە ۋە مالا ۋە، خۋاى گە ۋە ھەرمو ۋە تى: ﴿فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعْتُمْ تِلْكَ عَشْرَةٌ كَامِلَةٌ﴾ ھەر كە سىك مەپى دەست نەكە ۋەت، ئەبى سى پۇڭان لە ھە جىدا ۋە ھەفت پۇڭۋانىش لە مالا ۋە بە پۇڭۋو بىيى، ئە ۋە دەى تە ۋا ۋە.

«ناگاداری»: له م خویته‌ی به‌شی به‌که‌مدا جی‌اوازی نیه له نیوان که‌سیک: که به ویستی خوی فرمان پیکراوه‌که‌ی نه‌کردبی، یان به نه‌زانی نه‌یکردبی.

(وَالْأَنَانِي) خوینی دوهم: (الدُّمُّ الْوَاجِبُ) نهو خوینه به که واجب نه بی (بِالْحَقِّ) به تاشین، وات: لابردنی سئ موو، یان زیاتر، یان سئ نینوک، یان زیاتر (وَالْأَرْفَهِ) مهروه مهروه نهو خوینه واجب نه بی به دلقراوان کردن: به هوی جل ده به رکردن و خو چه ورکردن و سه ر داپوشین و خو بؤخوشکردن و لهش پیسبون: به هوی ده ستبازی کردن له گه ل لهشی خوی، یان له گه ل ئافرهت.

(وَهُوَ) خوینی نهو جوړه شتانه ی باسماں کړدن (عَلَى التَّخْيِيرِ) به گوړه ی دلی خوینده ره که یه، به لام دیار کړاوه: (شَاءَ) نه بی مه پیک، یان بزیتک سر بېړی وگوښته که ی بداته هه ژارانی حه رهمی مه ککه (أَوْ صَوْمُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) یان سنی پښان به پوښو بیی، جا له هه شوینی

أَوِ التَّصَدُّقُ بِثَلَاثَةِ أَصْعٍ عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينَ. وَالثَّلَاثُ: الدَّمُ الْوَاجِبُ بِالْإِخْصَارِ، فَيَتَحَلَّلُ وَيُهْدَى شَاةً. وَالرَّابِعُ: الدَّمُ الْوَاجِبُ بِقَتْلِ الصَّيْدِ، وَهُوَ عَلَى التَّخْيِيرِ: إِنْ كَانَ الصَّيْدُ مِمَّا لَهُ مِثْلٌ أَخْرَجَ الْمِثْلَ مِنَ النَّعْمِ،

به پوزو بین دروسته (أَوِ التَّصَدُّقُ بِثَلَاثَةِ أَصْعٍ) یان سئ ساع دانه ویله بکاته خیر (عَلَى سِتَّةِ مَسَاكِينَ) بداته شمش گدا، یان شمش مه ژوله حه پهمی مه ککهی پیروزدا، خوی گه وره فرمویته: ﴿فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِنْ رَأْسِهِ فَذِيَّةٌ مِنْ صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسْكَ﴾ هر که سیک نه خوش بو و جلی کرده بهر، یان له بهر ناچارى سهرى تاشی، با (فَذِيَّةٌ) بدا بهم جور: یان به پوزو بین، یان خیر بکا، یان مه پسر بیرى.

﴿لَا كَادَارِي﴾: له لابر دنی موو و نینۆك جیاوازی نیه له نیوان زاناو نه زانو له نیوان نهو که سهی له بیرى بین له ژیر ئیچارمه، یان له بیرى نه بین، واته: نه وانه (فَذِيَّةٌ) یان نه که ویته سهر، به لام له جل و بهرگو خو بؤ خوش کردن و خو چه ور کردن و ده ستبازی کردن، (فَذِيَّةٌ) تنها له سهر نهو که سه واجب نه بین: که بزانی حه پامه و به قه سدی واکاو بزانی له ژیر ئیچارمه، که واته: نه گهر که سیک له بیرى بچن، یان نه زانی حه پامه، یان به هله نه وانه ی کرد، نه وه (فَذِيَّةٌ) ی ناکه ویته سهر.

(وَالثَّلَاثُ) خوینی سئ یهم: (الدَّمُ الْوَاجِبُ) نهو خوینه یه که واجب نه بی (بِالْإِخْصَارِ) به قه ده غه کردن له ته ولو کردنى حه ج، یان عومره (فَيَتَحَلَّلُ) نهو قه ده غه کرلوه ئیچارمی خوئی هه لئه وه شینیتته وه (وَيُهْدَى شَاةً) مه پیک، یان بزنیك نه کاته (فَذِيَّةٌ) وه هر لهو شوینه ی که لی قه ده غه کرلوه - به نیته ی خو حه لاکردن - نه یکوژیتته وه نه یداته هه ژاره کانی نهو شوینه، ئینجا - له دوی (فَذِيَّةٌ) که - سهرى خوئی نه تاشی به نیته ی له ئیچارم ده رجوون.

جا نه گهر مه پ، یان بزنی ده ست نه که وت، به نه ندازه ی نرخى مه پره که دانه ویله نه کپی و نه یداته هه ژاره کانی نهو شوینه، جا نه گهر ده سستی نه که وت، یان پاره ی نه بو بیکپی، نه وه له جباتی ههر مستیکی نهو دانه ویله یه پوزیک به پوزو نه بین له ههر شوینیک که خوئی پی ی خوش بی، خوی گه وره فرمویته: ﴿فَإِنْ أَخْصَرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ﴾ نه گهر قه ده غه کران له ته ولو کردنى حه ج، یان عومره، ههر (فَذِيَّةٌ) کی پیک که وت بیده ن.

(وَالرَّابِعُ) خوینی چوارهم: (الدَّمُ الْوَاجِبُ) نهو خوینه یه که واجب نه بی (بِقَتْلِ الصَّيْدِ) به هوی کوشتنی ئیچیر، یان برینی دره ختی حه پهمی (مَكَّةً) ی پیرۆز (وَهُوَ) نهو خوینه ی بهو دوو شتانه واجب نه بین (عَلَى التَّخْيِيرِ) به گویره ی دلی خوینده ره که یه:

(إِنْ كَانَ الصَّيْدُ) نه گهر ئیچیره که (مِمَّا لَهُ مِثْلٌ) لهو جورده بوو: که ویته ی هه بوو له نازه لی خو مالی، نه وه (أَخْرَجَ الْمِثْلَ مِنَ النَّعْمِ) ویته ی نهو ئیچیره نه کاته (فَذِيَّةٌ) له بزنو

أَوْ قَوْمَهُ وَاشْتَرَى بِقِيَمَتِهِ طَعَاماً وَتَصَدَّقَ بِهِ، أَوْ صَامَ عَنْ كُلِّ مُدٍّ يَوْمًا، وَإِنْ كَانَ الصَّيْدُ مِمَّا لَا مِثْلَ لَهُ أَخْرَجَ بِقِيَمَتِهِ طَعَاماً أَوْ صَامَ عَنْ كُلِّ مُدٍّ يَوْمًا. وَالْخَامِسُ: الدَّمُ الْوَاجِبُ بِالْوُطْءِ وَهُوَ عَلَى التَّرْتِيبِ: بَدَنَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا فَبَقَرَةٌ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا فَسَبْعٌ مِنَ الْغَنَمِ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا قَوْمَ الْبَدَنَةِ وَاشْتَرَى بِقِيَمَتِهَا طَعَاماً وَتَصَدَّقَ بِهِ،

مهر و وشتر و گاجوت، واته: له تولهی نه عامه: ووشتریک سهر نه بیهی، له تولهی کهره کیوی و چیلی کیوی: گاجوتیک سهر نه بیهی، له تولهی ناسک، یان کوتر: مه پیک نه کوژیتته وه (أَوْ قَوْمَهُ) یان نه وینه یه له ناژه لی خومالی نه قرسینن (وَاشْتَرَى بِقِيَمَتِهِ طَعَاماً) به نه ندازهی نرخ ی نه ناژه له دانه ویله نه کپی و (وَتَصَدَّقَ بِهِ) نه دانه ویله یه نه کاته خیر و دابه شی نه کا به سهر مه ژلرانی هرهمی (مکة) دا (أَوْ صَامَ) یان به پوژوو ده بی (عَنْ كُلِّ مُدٍّ) له جیاتی هر مستیک نه دانه ویله یه (یَوْمًا) پوژیک.

(وَإِنْ كَانَ الصَّيْدُ) به لام نه گهر نه و نیچیره (مِمَّا لَا مِثْلَ لَهُ) وینه ی نه بو له ناژه لی خومالی: وه کو مه موو بالنده یه ک، جگه له کوتر (أَخْرَجَ بِقِيَمَتِهِ طَعَاماً) نه وه به نه ندازهی نرخ ی نه و نیچیره دانه ویله نه داته مه ژلرانی هرهمی مه ککه (أَوْ صَامَ) یان به پوژوو ده بی (عَنْ كُلِّ مُدٍّ) یَوْمًا) له جیاتی هر مستیک پوژیک، خوی گهره فرموویه تی: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ وَمَنْ قَتَلَهُ مِنْكُمْ مُتَعَمَّداً فَجَزَاءٌ مِثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهِ ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ هَدْيًا بِالْغِ كَعْبَةِ أَوْ كَفَّارَةً طَعَامٍ مَسَاكِينَ أَوْ عَدْلُ ذَلِكَ صِيَامًا﴾ نه ی خاوه ن باوه ران نیچیر مه کوژن له ماوه ی نیچر امدا، هر که سیک له نیوه نیچیر بکوژی به قه سدی، سزای نه که وینه سهر: نه بی به وینه ی نه و نیچیره ناژه لیکی خومالی له (فِدْيَةُ) بدا، له هرهمی (مکة) دا بیکوژیتته وه هر له ویشدا به شی بکا، دوو که سی دابه یه روه وینه ی نه و نیچیره دیاری نه کن، یان به نه ندازهی نرخ ی نه و ناژه له نه بی دانه ویله دهر خولردی مه ژلران بدا له (مکة) دا، یان به ژماره ی مسته کانی نه و دانه ویله یه به پوژوو بیی.

(وَالْخَامِسُ) خوی نی پی نه جهم: (الدَّمُ الْوَاجِبُ) نه و خوی نه یه که واجب نه بی (بِالْوُطْءِ) به جیماع کردن (وَهُوَ) نه و خوی نه (عَلَى التَّرْتِيبِ) به م پیزه یه:

(بَدَنَةٌ) یه که م جار ووشتریک پی نه ج ساله نه کوژیتته وه (فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا) جا نه گهر ووشتری ده ست نه که وت (فَبَقَرَةٌ) مانگایه کی دوو ساله نه کوژیتته وه (فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا) جا نه گهر مانگای ده ست نه که وت (فَسَبْعٌ مِنَ الْغَنَمِ) هفت مه پ، یان هفت بز نه کوژیتته وه (فَإِنْ لَمْ يَجِدْهَا) جا نه گهر مه پو بزنی ده ست نه که وتن (قَوْمَ الْبَدَنَةِ) ووشتره که نه قرسینن (وَاشْتَرَى بِقِيَمَتِهَا طَعَاماً) به نه ندازهی نرخ ی ووشتره که دانه ویله نه کپی (وَتَصَدَّقَ بِهِ) نه و گوشت و دانه ویله یه نه کاته خیر به سهر مه ژلرانی هرهمی (مکة) دا

فَإِنْ لَمْ يَجِدْهُ صَامَ عَنْ كُلِّ مَدَّةٍ يَوْمًا، وَلَا يُجْزئُهُ الْهَدْیُ وَلَا الْإِطْعَامُ إِلَّا بِالْحَرَمِ، وَيُجْزئُهُ أَنْ يَصُومَ حَيْثُ شَاءَ، وَلَا يَجُوزُ قَتْلُ صَيْدِ الْحَرَمِ وَلَا قَطْعُ شَجَرِهِ، وَالْمَحِلُّ وَالْمَحْرُمُ فِي ذَلِكَ سَوَاءٌ.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْهُ) جا نه گهر دانه ویله ی دهرست نه که ووت، یان پارهی نه یو (صَامَ عَنْ كُلِّ مَدَّةٍ يَوْمًا) له جیاتی هر مستیک پږږوژیک به پږږوژو نه بی، به لکه: فتوای نیامی (عمر و نیامی) (علی) به، که باسماں کرد.

(وَلَا يُجْزئُهُ الْهَدْیُ) نه و نازده لای له (فِدْیة) یو خوینی حه ج نه درئ، یان به دیاری هیناویه بؤ (مَکة)، دروست نه به هیچ شوینیکدا بیکوژیتته وه ته نها له حه پهمی (مَکة) دا نه بی.

(وَلَا الْإِطْعَامُ) هه روه ها به شکردنی گوشت و دانه ویله ی (فِدْیة) ش له هیچ شوینیکدا دروست نه به (إِلَّا بِالْحَرَمِ) ته نها له حه پهمی (مَکة) دا نه بی، واته: گوشته که و دانه ویله که، نه بی بدریتته نه و که دلو هه ژرانه که له حه پهمی (مَکة) دانه، هه رچهند خه لکی (مَکة) ش نه بی، که و ابوو: دروست نه به خوی هیچی لی بخولو، نابی بیداته ده وله مهندان.

﴿ناگاداری﴾: له مه زه بی نیامی (حنفی) دا: ته نها سه رپرینی (فِدْیة) که له (مَکة) دا واجبه، به لام به شکردنی گوشته که و دانه ویله که له هه موو شوینیکدا دروسته.

(وَيُجْزئُهُ) دروسته (أَنْ يَصُومَ) به پږږوژویی له جیاتی (فِدْیة) ی حه ج (حَيْثُ شَاءَ) له هر شوینیک که به خوی پی خۆشه.

(وَلَا يَجُوزُ) دروسته نه به (قَتْلُ صَيْدِ الْحَرَمِ) کوشتنی نیچیری حه پهمی (مَکة)، هه رچهند له ژیر نیحرامیش نه بی (وَلَا قَطْعُ شَجَرِهِ) هه روه ها دروست نه به رین و هه لکه ندنی دره خت و گیای حه پهمی مه که (وَالْمَحِلُّ) نه و که سه ی که هه لاله و له ژیر نیحرامدا نه به (وَالْمَحْرَمُ) نه و که سه ی له ژیر نیحرامه (فِي ذَلِكَ) له و قه ده غه کردنه دا (سَوَاءٌ) به کسان، واته: وه کو به کتری توله یان نه که ویتته سه ر، هه روه ها جیاوژی نه به له نیوان که سیك: که نه زانی حه پهمه، یان له بیری چوبی، یان به هه ل بیکا، نه وانه گشتیان (فِدْیة) یان نه که ویتته سه ر.

﴿ناگاداری﴾: خواردنی گوشتی نیچیری (مَکة) یو نه و نیچیره ی حاجی له ماوه ی نیحرامدا کوشتویه تی، یان سه ری بریوه - وه کو گوشتی مردار - حه پهمه، هر چهند نیچیره که ش می (مَکة) نه بی، به لام نیچیری ده ریا به هه موو شیوه یه که هه لاله ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَا وَإِلَها مِنْ سَاعَتِي هَذِهِ حَرَامٌ لَا يُخْبَطُ شَوْكُها وَلَا يُغَضَّدُ شَجَرُها وَلَا يُنْفَرُ صَيْدُها﴾ رواء الشیخان، پیغمبر ﷺ هه رمووی: ناگادار بن: له نیستا به ولوه له (مَکة) ی پیرزدا حه پهمه: دره خت و گیای بپریری و نیچیره کانی نازار بدرین و بفریندرین.

نیچیا بزانه: نه گهر یه که دانه گیای هه لکه نینن: نه بی نرخه که ی بدا، به و مه رجه ی ناده میزاد نه و گیایه ی نه چاندبی، واته: هر به خوی پوایی، به لام له دره ختدا جیاوژی

نیه: ناده میزاد بیچیتنی، یان هر به خوی پواین، نه بی تۆلهی هر بدا، واته: له تۆلهی درهختیکی گه وده مانگایه که نه کوژیتته وده، له تۆلهی درهختیکی بچوک مه پێک نه کوژیتته وده، وه له تۆلهی درهختی زۆر بچوک نرخه کهی نه دا.

﴿پاشکۆ﴾: هر که سێک نیازی حه ج کردنی مه بوو: نه بی تۆبه یه کی به پاستی بکا و مانی خه که بداته وده و گه رده نی خوی به خه که نازاد بکا، نامۆزگاری مالتو مندالی بکا، وه له گه ل هاورپیکانی باش بین و مملانه و پووگرژی یان له گه ل نه کا، ئینجا له و ماوه یه کی له (مکه) ی پیرۆزه زۆر عومره بکا، جگه له عومره ی واجب ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْعُمْرَةُ إِلَى الْعُمْرَةِ كَفَّارَةٌ لِمَا بَيْنَهُمَا ﴿رواه الشيخان﴾، پیتفه مبه ر ﷺ فه رموی: له م عومره یه تا عومره که یتر، نه بیته داپۆشه ری تاوانه کانی نیاوانیان. هه روه ها: با زۆر ته واف بکا، جگه له ته وافه کانی حه ج و عومره.

هه روه ها سوننه ته بۆ نه و که سه ی له (مکه) یه، یان له مه دینه یه - ثایا حاجی بین، یان ته نها پێبوار بین - کاتی خوی به فیڕۆ نه دلو خوی خه ریک بکا: به ئیعتیکاف و قورشان خویندن و نوێژکردن له مزگه وتی (الحرام)، واته: له مالی خولو، هه م له مزگه وتی پیتفه مبه ر ﷺ: ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: صَلَاةٌ فِي مَسْجِدِي هَذَا أَفْضَلُ مِنْ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ إِلَّا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ ﴿رواه الشيخان﴾، وزاد ابن ماجه: ﴿وَصَلَاةٌ فِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ أَفْضَلُ مِنْ مِائَةِ أَلْفِ صَلَاةٍ فِيمَا سِوَاهُ﴾ ﴿وَزَادَ الْبَيْهَقِيُّ﴾: ﴿صَلَاةٌ فِي الْبَيْتِ الْمُقَدَّسِ خَمْسُمِائَةِ صَلَاةٍ﴾ پیتفه مبه ر ﷺ فه رموی: یه که نوێژ له مزگه وتی من - له (مدینه) - خیری زۆرتره له هه زار نوێژ له مزگه وته کانیتر، جگه له مزگه وتی (الحرام) - واته: مالی خوا له (مکه) - وه یه که نوێژ له مزگه وتی مالی خوادا - له (مکه) - خیری زۆرتره له سه د هه زار نوێژ له مزگه وته کانیتر، وه یه که نوێژ له مزگه وتی (بَيْتُ الْمُقَدَّسِ) دا - له (فَلَسْطِينَ) - خیری پێنج سه د نوێژی هه یه.

﴿زیاره تی گوپی پیتفه مبه ر ﷺ﴾

سوننه ته بۆ هه موو که سێک: - حاجی بین، یان نا - زیاره تی گوپی پیتفه مبه ر ﷺ بکا، به م شیوه یه: یه که م جار دوو ره کههت (تَحِيَّةُ الْمَسْجِدِ) بکا له مزگه وته که ی سه رده می پیتفه مبه ردا ﷺ، ئینجا به واته لای گوپی پیتفه مبه ر ﷺ پشت له قیبله بکا و پوو بکاته سه ری پیتفه مبه ر ﷺ و سه لام بکا و بێ: (السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ). ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا مِنْ أَحَدٍ يُسَلِّمُ عَلَيَّ إِلَّا رَدَّ اللَّهُ عَلَيَّ رُوحِي حَتَّى أَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ ﴿رواه ابوداود والبيهقي﴾، پیتفه مبه ر ﷺ فه رموی: هه ر که سێک سه لام لێ بکا، خوای گه وده گوftarم نه داته وه تا وه لامی سه لامه که ی نه ده مه وه.

(كِتَابُ الْبُيُوعِ وَغَيْرِهَا مِنَ الْمُعَامَلَاتِ)

الْبُيُوعُ ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ: بَيْعُ عَيْنٍ مُشَاهَدَةٍ فَجَائِزٌ،

ئَيْنِجَا نَهْخَتِيك بَهْ رَو پاسته نه پواو سه لام له ئيمامى (ابوبكر) نهكا، ئينجا نه ختيكى تر
بَهْ رَو پاسته نه پواو سه لام له ئيمامى (عمس) نهكا، چونكه هه روىوكيان بهم شيوه يه له و
ئوورده دا نيژراون كه پيغه مبهري عليه السلام تن دا نيژراوه.

ئينجا ديته وه شوينه كه خوي و پوو له قيبله نهكا و دهست به دوعا نهكا، به لام
ئاگاداريه: دهست ليدان و ماچكردى تا قو ديوار دروست نيه.

ئينجا بزانه: پيغه مبهري عليه السلام هه رمويه تي: ﴿مَنْ حَجَّ لِلَّهِ فَلَمْ يَرْفُثْ وَلَمْ يَفْسُقْ رَجَعَ كَيَوْمِ
وَلَدَتْهُ أُمُّهُ﴾ رواه الشيخان، هه كه سيك بۆ خوا حج بكاو قسه و كاري بى دينى نهكا، كه
دهكه پيته وه، وه كه نه و پۆژه ي له دايكى بووه له گونا ه پاك نه بيته وه.

كه وابوو: نه ي موسولمان: كه له حج كه پايه وه، تۆبه ي خۆت پابگره و شهرم له خوا بكو
مه كه پۆيه سه ر بى دينى و گونا هبارى، وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

*

*

*

﴿كِتَابُ الْبُيُوعِ: نَهْم پَهْ پَتووكه باسى كرين و فروشتن نهكا﴾

(وَغَيْرِهَا مِنَ الْمُعَامَلَاتِ) جگه له كرين و فروشتن باسى شتى تريش نهكا: له و ئالوكرپانه ي
له نيوان خه لكدا هه نه. خواي گه وده هه رمويه تي: ﴿وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا﴾ خواي
گه وده كرين و فروشتنى هه لال كرده و پيپاي هه پام كرده.

ئينجا بزانه: مه رجه بۆ هه لال بوونى كرين و فروشتن: گفتوگويه كه له نيوان كپيارو
فرو شياردا پوو بدا كه ببيته نيشانه ي پازى بوونيان ﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِمَّا الْبَيْعُ عَنْ
تَرَاضٍ﴾ رواه ابن ماجه وابن حبان، پيغه مبهري عليه السلام هه رموى: هه ر كرين و فروشتنك هه بى،
نه بى له پووى په زامه نديه وه بى.

به لام كۆمه ليك له زانا يانى نايينى نه و هه رموده يان هه لپزاردوه كه نه هه رموى: نه و
گفتوگويه پتيست نيه نه گه ر نيشانه يه كى ترى پازى بوون هه بى، به تاييه تي له و شتانه ي
نرخيان كه مه.

(الْبُيُوعُ) كرين و فروشتنه كان (ثَلَاثَةُ أَشْيَاءَ) سى جۆريان هه نه:

يه كه م: (بَيْعُ عَيْنٍ) فروشتنى شتيكه (مُشَاهَدَةٍ) كه له به رجاوى كپيارو فرو شيار بى، يان
له مه و پيش ديتبيان (فَجَائِزٌ) نه و جۆره كرين و فروشتنه دروسته، وه كه بلى:
نهم په پتووكه به تو فروشت به يه ك دينار. نه ويش بلى: وَا لَيْتَم كپى به دينارنك، يان
بلى: رازيمه.

وَيَبِّعُ شَيْءٌ مَوْصُوفٌ فِي الذِّمَّةِ فَجَائِزٌ إِذَا وَجِدْتَ الصَّفَّةَ عَلَى مَا وَصِفَ بِهِ،
وَيَبِّعُ عَيْنٌ غَائِبَةٌ لَمْ تُشَاهَدْ فَلَا يَجُوزُ. وَيَصِحُّ بَيْعُ كُلِّ طَاهِرٍ، مُتَّفَعٍ بِهِ، مَمْلُوكٍ،
وَلَا يَصِحُّ بَيْعُ عَيْنٍ نَجِسَةٍ وَلَا مَا لَا مَنَفْعَةَ فِيهِ.

دووم: (وَيَبِّعُ شَيْءٌ) فروشتنی شتیكه (مَوْصُوفٌ فِي الذِّمَّةِ) كه له بهر چاونه‌بین، به‌لام
ناوونیشانی بلی كه چندهو چونه (فَجَائِزٌ) نه‌م جورده فروشتنه‌ش دروسته (إِذَا وَجِدْتَ
الصَّفَّةَ) به‌و مەرجه‌ی شیوه‌و چندهو چونیته‌ی بیته‌جی (عَلَى مَا وَصِفَ بِهِ) به‌و جورده‌ی
باسی کردوه به‌ بین كه‌م وکوری-ئوه پی‌ی نه‌گوتری: (سَلَّمَ)، له‌م‌ودوا باسی نه‌که‌ین-
وه‌ك بلی: پی‌نج کیلک‌گه‌نمی قه‌نده‌هاریم به‌ تو فروشت به‌ پی‌نج دینار. کپیاره‌که‌ش بلی:
پازیمه، یان لیتم کپی، نه‌مه‌ش پاره‌که‌ت برؤ بؤم بیته‌.

سئ‌یه‌م: (وَيَبِّعُ عَيْنٌ) فروشتنی شتیكه (غَائِبَةٌ) كه له به‌رچاونه‌بینو (لَمْ تُشَاهَدْ) له‌ پیتشدا
کپیارو فروشیار نه‌یان‌دیت‌بین (فَلَا يَجُوزُ) نه‌م فروشتنه‌ دروست نیه، چونکه‌ فریودانی
تئ‌دایه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ له‌ی رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الْغَرَرِ ﴿رواه‌مسلم، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ﴾
قه‌ده‌غ‌ی کردوه: هر فروشتنیك فریودانی تئ‌دا بین.

كه‌وابوو: پی‌ویسته‌ پاره‌که‌و فروشراوه‌که‌-له‌ کاتی کپین‌وفروش‌تندا، یان له‌ پیتشدا
به‌گویره‌ی لیوه‌شانه‌وه- بدیت‌رینو چندهو چونیان بزاندری.

﴿باسی مەرجه‌کانی پارهو فروشراو﴾

یه‌که‌م: پاک بین (وَيَصِحُّ) دروسته (بَيْعُ كُلِّ طَاهِرٍ) فروشتنی هر شتیکی كه له‌ بنچینه‌ی
خوی پاک بین. دووم: (مُتَّفَعٍ بِهِ) سودی لی‌وه‌ریگبری، مەرچه‌نده‌ سوده‌که‌ش له‌م‌ودوا
بین: وه‌ك بی‌چووه‌ هیستریك كه‌ تازه‌ بوین. سئ‌یه‌م: (مَمْلُوكٍ) مولکی خوی بین. چوارهم:
توانای مه‌بین بیداته‌ ده‌ست کپیاره‌که‌. پی‌نجه‌م: بزانی فروشراوه‌که‌ چی‌یه‌.

جا نه‌گه‌ر ئوه‌ مەرجه‌نه‌-له‌ پارهو فروشراوه‌که‌دا-نه‌بون، فروشتنه‌که‌ دروست نیه. كه‌وابوو:
(وَلَا يَصِحُّ) دروست نیه (بَيْعُ عَيْنٍ) فروشتنی شتیك (نَجِسَةٍ) كه له‌ بنچینه‌ی خوی پیس بین،
چونکه‌ مەرجه‌یه‌که‌می لی‌ته‌هاتوته‌ جی: وه‌ك سه‌گو به‌رازو مردلرو قشپلو ریخو جیقنه‌و
هر شتیکی پاک نه‌کریت‌ه‌وه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ حَرَمٌ يَبِّعُ
الْخَمْرَ وَالْمَيْتَةَ وَالْخِنْزِيرَ وَالْأَصْنَامَ ﴿رواه‌الشیخان، خولو پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ﴾ هه‌پامیان کردوه:
فروشتنی شه‌پابو مردلرو به‌رازو بت.

(وَلَا مَا) هه‌روه‌ها دروست نیه فروشتنی شتیك (لَا مَنَفْعَةَ فِيهِ) كه‌ سودی نه‌بین: وه‌ك مارو
دوپشك‌و قالوچه‌و می‌شو مه‌که‌ز ﴿عَنِ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ قِيلَ
وَقَالَ وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ أَمْوَالٍ ﴿رواه‌الشیخان، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ﴾ هه‌رمووی: خوی که‌وره

(فصل) وَالرَّيْبَا فِي الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ

پئی ناخوشه بلین: گوتراو گوتی، پئی ناخوشه زور پرسیاری بی سود بکن، پئی ناخوشه مال به فیرو بدهن.

هروده ها دروست نیه: فروشتنی مالی که سیکی تر، کپینی شتیک بق که سیکی تر، به بی نینز ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَلَا يَبِيعُ إِلَّا فِيمَا تَمْلِكُ﴾ رواه ابوداود والترمدی، پیغه مبرر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرمودی: فروشتنی نهوشته دروست نیه که می خوت نیه.

به لام له فرموده ی کونی نیمامی (شافعی) دا دروسته: مالی که سیکی تر بفروشی، یان شتیک بق بکپی، نه گهر پئی پازی بوو ﴿عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَغْطَاهُ دِينَارًا يَشْتَرِي بِهِ شَاةً، فَاشْتَرَى بِهِ شَاتَيْنِ، فَبَاعَ أَحَدَهُمَا بِدِينَارٍ، فَأَتَاهُ بِشَاةٍ وَدِينَارٍ، فَدَعَا لَهُ بِالْبَرَكَةِ فِي بَيْعِهِ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبرر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دیناریکی دایه (عروقه البارقی) بق نهوی مه پتیکی پئی بکپی، نهویش دوو مه پی بهو دیناره کپین، ئینجا یه کیکیانی به دیناریک فروشته وهو مه ره کی تریشی له گه ل دیناره که بق پیغه مبرر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ هیناوه، پیغه مبرر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دوعای به ره که تی بق کرد.

هروده ها دروست نیه شتیک بفروشی که توانای نه بی بیداته دهست کپیاره که: وهکو شتیک که لی گوم بوبی، یان زهوت کرابی، به لام نه گهر کپیاره که توانای وهرگرتنه وهی هه بی، فروشتنه که دروسته.

﴿مهرجه گانی کپیارو فروشیار﴾

نابی هچیان شیت بن، نابی مندال بن، نابی کپینه که، یان فروشتنه که به زور لی کردن بی، که وابوو: کپینو فروشتن له گه ل مندالو شیت دروست نیه، به لام له مهرجه بی نیمامی (حنفی) دا: کپینو فروشتن له گه ل مندال دروسته، بهو مهرجه ی سهرپه رشتکاره کی ئیزنی بداو قازانچو زهره ریش بزانی.

﴿فصل: له یاسی (ریا)﴾

پریا نه مه یه: زپ و زیو و پاره و پول، یان خوارده مه نی به یه کتری بگور پرتیه وه به پیچه وانه ی یاسی نیسلام.

جا بزانه: پریا له گونا مه گه وره کانه ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الرَّيْبَا ثَلَاثَةٌ وَسَبْعُونَ بَابًا أَيْسَرُهَا مِثْلُ أَنْ يَنْكِحَ الرَّجُلُ أُمَّهُ﴾ رواه ابن ماجه والحاكم، پیغه مبرر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فرمودی: پریا ههفتاو سن به شه، له هه موویان که م گونا مه تر: وهکو زینا کردنی پیاوه له گه ل دایکی خوی.

(وَالرَّيْبَا) پریا هه پاره (فِي الذَّهَبِ) له زپیدا (وَالْفِضَّةِ) وه له زیویدا، هه روده ها پریا له پاره و پولی نه م سهرده مه شدا هه پاره، چونکه له جیگه ی زپ، یان زیو داندراره.

وَالْمَطْعُمَاتِ، وَلَا يَجُوزُ بَيْعُ الذَّهَبِ بِالذَّهَبِ، وَالْفِضَّةِ كَذَلِكَ إِلَّا مُتَمَاثِلًا، نَقْدًا، وَلَا يَبْعُ مَا ابْتَاغَهُ حَتَّى يَقْبِضَهُ،

(وَالْمَطْعُمَاتِ) هر وده ها پييا هر پامه له هه موو جوړيكي خواره مهنی، ثايا بق ژيانی ناده ميزاد بڼ: وهكو دانه وټله و ناو، يان بق درهمان بڼ: وهكو خوټو بيبه رو په شكه و شملی و چايه، يان هر ميوه بڼ: وهكو سټو و هه نارو پټواس و كه نكرو، هر شله يه كي هه بڼ: وهكو دوشاو و سرکه.

﴿ناگاداري﴾: تاوانی پييا نه م كه سانه نه گړيته وه: ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَكْلَ الرِّبَا وَمُوكَلَّهُ وَكَاتِبَهُ وَشَاهِدِيهِ، وَقَالَ: هُمْ سَوَاءٌ﴾ رواه مسلم، پټغه مبه رﷺ فه رمووی: له عنه تی خوا له و كه سه ی پييا وهر نه گړی، له و كه سه ی پييا نه دا، له و كه سه ی نه ينو سټو و ژماره كي ديارى نه كا، له و كه سه ی نه بيته شاهیدی پييا، وه فه رمووی: گونا می نه وانه وهكو يه كتری وايه.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نيه (بَيْعُ الذَّهَبِ بِالذَّهَبِ) زټر به زټر بفروشي، واته: بگړپرټيه وه (وَالْفِضَّةُ كَذَلِكَ) هر وده ها دروست نيه زيو به زيو بگړپرټيه وه، هر وده ها دروست نيه: پاره ی وولاتيك به پاره ی هه مان وولات بگړپرټيه وه (إِلَّا مُتَمَاثِلًا) مه گره به نه دندازه ی يه كتری بنو كه مو زياديان نه بڼ، هر چنده يه كي كيشيان له و تر باشر بڼ (نَقْدًا) وه نه بی ده سته جڼ بڼو پټش نه وه ی هه روو لا ليك جيا بينه وه: زټر كه، يان زيوه كه، يان پاره كه، بده نه ده ست يه كتری ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ أَلْتَبَى ﷺ: الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ وَزَنًا يَوْزَنُ مِثْلًا بِمِثْلِ فَمَنْ زَادَ أَوْ اسْتَرَادَ فَهُوَ رِبَا﴾ رواه مسلم، پټغه مبه رﷺ فه رمووی: زټر به زټر، زيو به زيو، نه بی به كيشانه ی يه كتری بنو هندی يه كتری بن، هر كه سيك زيده بدا، يان زيده وهر يگړی، نه وه بق هه روو لا نه بيته پييا. واته: هر چنده پاش ماو يه كيش نه و زيده يه وهر يگړی هر پييا يه.

﴿باسی شتی فروشراو پيش وهر گړتنی﴾

(وَلَا يَبْعُ مَا ابْتَاغَهُ) دروست نيه فروشتنی نه و شته ی كه كړيو يه تی به لام وهر يه گړتو ه (حَتَّى يَقْبِضَهُ) تا وهر يه گړی، يان نه يگړتو يته وه بق شوټيكي تر ﴿عَنْ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: إِذَا اشْتَرَيْتَ شَيْئًا فَلَا تَبْعُهُ حَتَّى يَقْبِضَهُ﴾ رواه احمد، پټغه مبه رﷺ فه رمووی: هر كاتيك شتيك كړی، مه يفروشه تا وهر يه گړی.

﴿ناگاداري﴾: شتی فروشراو تا كپاره كه وهر يه گړی، هر له نه ستوی فروشياره كه يه، واته: نه گره له ناو چوو، فروشتنه كه هه نه وه شيته وه نه بی پاره كه بداته وه كپاره كه. جا بزانه: مه به ست به وهر گړتن نه مه يه: فروشراوه كه بخريته ژير ده سه لاتی كپاره كه

وَلَا يَبِيعُ اللَّحْمَ بِالْحَيَوَانِ، وَيَجُوزُ بَيْعُ الذَّهَبِ بِالْفِضَّةِ مُتَفَاضِلًا نَقْدًا،
وَكَذَلِكَ الْمَطْعُمَاتُ لَا يَجُوزُ بَيْعُ الْجِنْسِ مِنْهَا بِمِثْلِهِ إِلَّا مُتَمَاثِلًا، نَقْدًا، وَيَجُوزُ بَيْعُ
الْجِنْسِ مِنْهَا بِغَيْرِهِ مُتَفَاضِلًا، نَقْدًا،

نه گهر خانوو، یان زهوی و شتیکی وای: که نه گوازیته وه، چونکه نه گهر بگوازیته وه،
نه بی له شوینی خوی بیبانه شوتینیکی تر.

(وَلَا يَبِيعُ اللَّحْمَ) ههروهه دروست نیه فروشتنی گوشت (بِالْحَيَوَانِ) به نازده لی زیندوو، جا
گوشتی بخوری، یان نا ﴿لَهُی التَّیُّبَةُ﴾ عَنْ بَيْعِ اللَّحْمِ بِالشَّاةِ ﴿رواه الحاکم، پیغه مبه ر...﴾
قه ده غه ی کردوه: گوشت به مه پ بفروشری.

(وَيَجُوزُ) دروسته (بَيْعُ الذَّهَبِ) فروشتنی زینر (بِالْفِضَّةِ) به زیو (مُتَفَاضِلًا) هه رچه ندهش
یه کیکیان له وی تر زیاتر بن (نَقْدًا) به و هه رچه ی ده سته جی بن، ههروهه دروسته پاره ی
وولاتیک به پاره ی وولاتیکی تر بفروشری، هه رچه ندهش یه کیکیان له وی تر زیاتر بن، به و
هه رچه ی ده سته جی بن، واته: پیش لیک جیابونه وه- ههردو لا- پاره که بده نه یه کتر،
چونکه هه ر یه که یان جوړیکی جیابوازه له وی تر ﴿عَنْ عِبَادَةَ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَإِذَا
اِخْتَلَفْتَ هَذِهِ الْأَصْنَافَ فَبِيعُوا كَيْفَ شِئْتُمْ إِذَا كَانَ يَدًا بِيَدٍ ﴿رواه مسلم، پیغه مبه ر...﴾
فه رموی: هه ر کاتیک جوړی نه و شتانه لیک جیابواز بوو، به هه ر شیوه یه ک بیتان خو شه
ببفروشن، نه گهر ده ست به ده ست بن.

(وَكَذَلِكَ الْمَطْعُمَاتُ) خوارده مه نیش وه کو زینو زیوه: (لَا يَجُوزُ) دروست نیه (بَيْعُ الْجِنْسِ مِنْهَا)
په که زیک له خوارده مه نی بفروشری (بِمِثْلِهِ) به وینه ی خوی: وه کو گه نم به گه نم، جۆ به جۆ،
هه رچه ندهش یه کیکیان له وی تر باشت بن (إِلَّا مُتَمَاثِلًا) مه گهر به نه ندازه ی یه کتری بن (نَقْدًا)
وه ده سته جی بن، واته: پیش لیک جیابونه وه- ههردو لا- شته که بده نه یه کتری.

(وَيَجُوزُ) دروسته (بَيْعُ الْجِنْسِ مِنْهَا) په که زیک له خوارده مه نی بفروشری (بِغَيْرِهِ) به
په که زیک جیابواز (مُتَفَاضِلًا) هه رچه ندهش یه کیکیان له وی تر زیاتر بن: وه ک کیلویه ک
گه نم به دوو کیلۆ جۆ (نَقْدًا) به و هه رچه ی ده سته جی بن ﴿عَنْ عِبَادَةَ﴾: قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: الذَّهَبُ بِالذَّهَبِ وَالْفِضَّةُ بِالْفِضَّةِ وَالْبُرُّ بِالْبُرِّ وَالشَّعِيرُ بِالشَّعِيرِ وَالْتَّمْرُ بِالْتَّمْرِ
وَالْمِلْحُ بِالْمِلْحِ مَثَلًا بِمِثْلِ سَوَاءٍ بِسَوَاءٍ يَدًا بِيَدٍ، فَإِذَا اِخْتَلَفْتَ هَذِهِ الْأَصْنَافَ فَبِيعُوا
كَيْفَ شِئْتُمْ إِذَا كَانَ يَدًا بِيَدٍ ﴿رواه مسلم، پیغه مبه ر...﴾ فه رموی: زینر به زینر، زیو به
زیو، گه نم به گه نم، جۆ به جۆ، قه سب به قه سب، خوی به خوی، نه بی به نه ندازه ی یه ک
بنو ده ست به ده ست بن، به لام نه گهر جوړی نه وانه لیک جیابواز بوو، نه و کاته چونی
بیتان خو شه ببفروشن، نه گهر ده ست به ده ست بن.

وَلَا يَجُوزُ ————— وَزُيِّنَ لَكُمْ الْفَرْقُ
(فَصْلٌ) وَالْمُتَبَايعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَّفَقَا، وَلَهُمَا أَنْ يَشْتَرِطَا الْخِيَارَ إِلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ،
وَإِذَا وَجَدَ بِالْمَبِيعِ عَيْبٌ

﴿ناگاداری﴾: هر شتیك به قهرز بدا بهو مهرجهی له نه ندازهی خوی زیاتر، یان باشتی بداتهوه، نهوه دروست نیهو پپیایه، همدیسی ﴿فَمَنْ زَادَ أَوْ اسْتَرَادَ فَهُوَ رِبَا﴾ بهلگهیه، ههروهك باسمان کرد.

جا بزانه: لهو زیاده وه رگرتنهی قهرز، جیاولزی نیه له نیتوان زیو زیو و پارهو خوارده مه نیو ناژه لو دارو ناسنو شتیتر.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (يَبِيعُ الْغَرِبَ) فروشتنك كه فریودانی تیدا بن، وهك شتهكهی نه دیتبی، یان نه زانی چه ندهو چونه، ههروهك باسمان کرد.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَأْسِيْ پَهْشِیْمَانِبُوْنَهْوه له کرین و فروشتن﴾

په شیمانبوونهوه سنی جوره:

یه کهم پیئی نه گوتری: (خِيَارُ الْمَجْلِسِ) - په شیمانبوونهوهی دانیشگا (وَالْمُتَبَايعَانِ) کرپارو فروشیار (بِالْخِيَارِ) بویان ههیه په شیمان ببهوه (مَا لَمْ يَتَّفَقَا) لهو ماوهی كه لیک جیا نه بوینهوه، بهو مهرجهی ههروو لا نه لئن: په شیمانبوونهوه مان نه بن. جا نه گهر هه یه کیکیان گوتی: په شیمانبوونهوه مان نه بن. تنها هه رهو ماوی په شیمانبوونهوهی له دهست نه چن ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلْبِيعَانِ بِالْخِيَارِ مَا لَمْ يَتَّفَقَا أَوْ يُخَيَّرَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ﴾ رواد الشیخان، پیغه مبرر ﷺ ههرووی: کرپارو فروشیار بویان ههیه په شیمان ببهوه تا لیک جیا نه بنهوه، یان تا یه کیك به ویتر نه لئن: په شیمانبوونهوه نه بن.

دووه: پیئی نه گوتری: (خِيَارُ الشَّرْطِ) - په شیمانبوونهوهی مهرج (وَلَهُمَا) دروسته بق ههروو لا (أَنْ يَشْتَرِطَا الْخِيَارَ) کرینو فروشتنه كه بکهن به مهرجهی په شیمانبوونهوه (إِلَى ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) تا سنی پوژی ته ولو، به لام زیاتر دروست نیه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لِرَجُلٍ: إِذَا بَايَعْتَ فَقُلْ: لَا خِلَافَةَ، ثُمَّ أَلْتَ بِالْخِيَارِ فِي كُلِّ سَلْعَةٍ ابْتَعْتَهَا ثَلَاثَ لَيَالٍ﴾ رواد البیهقی وغیره، پیغه مبرر ﷺ به پیاوکی ههرووی: کاتی کرینو فروشتن کرد، بلئی: فیلبازی نیه. نینجا تا ماوهی سنی شهوان ماوی په شیمانبوونهوهت ههیه.

نینجا بزانه: نه گهر په شیمانبوونهوه بق ههروو لا هه بوو، قازانچو زهره ری فروشرلوه كه له ماوهی نهو سنی پوژانه دا: نه گهر بووه هی کرپاره كه نهوه بق کرپاره كه یه، نه گهر نا: بق خاوه نه كه یه تی.

سنی یه: (خِيَارُ الْعَيْبِ) - په شیمانبوونهوهی کهم وکوپي (وَإِذَا وَجِدَ) هه کاتیك ناشکرا بوو (بِالْمَبِيعِ) له شته فروشرلوه كه، یان له پاره كه (عَيْبٌ) کهم وکوپي یه کی وه ها: كه پیش

فَلِلْمُشْتَرِي رَدُّهُ، وَلَا يَجُوزُ بَيْعُ الثَّمَرَةِ مُطْلَقًا إِلَّا بَعْدَ بُدْوٍ صَالِحِهَا،

وهرگرتنی مهبوبی و له نرخى كه م بکاته وه، نه وه (فَلِلْمُشْتَرِي رَدُّهُ) کپاره كه بقی دروسته بیگه پښتنه وه سهر خاوه نه کى، ههروه ها نه گهر مهرجیکیش له فروشرلوه كه دا نه اته جی: وهك به مهرجى ناوسى کپبیټى و ناوس نه بی، هه بزى دروسته بیداته وه.

ثینجا بزانه: نه بی گه پاندنه وه ی فروشرلوه كه، یان هی پاره كه ده سته جی بی و به په له بڼ، واته: نه گهر گه پاندنه وه ی دوا خست، یان شته کى به کار هیئا، ماڼ گه پاندنه وه ی نامینی، كه و ابو: با به په له بیداته وه ده ست خاوه نه کى، یان وه کیلى خاوه نه کى، جا نه گهر هیچیانى ده ست نه که وټن، با بیداته ده ست (قازى)، نه گهر (قازى) ش نه بو، یان نه گونجا بیداته وه ده ست (قازى)، نه بی لای نور شامید بلئ: نه م کپنم هه لوه شانده وه. ثینجا دروست نیه شته كه به کار بیټی:

﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ اشْتَرَى شَاةَ مُصْرَاةٍ فَهُوَ بِخَيْرِ النَّظَرَيْنِ بَعْدَ أَنْ يَخْلُبَهَا: إِنْ شَاءَ أَمْسَكَهَا، وَإِنْ شَاءَ رَدَّهَا وَصَاعًا مِنْ تَمْرٍ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ فهرمووی: هه كه سټك مهریكى كپى كه به فیل شیریان له ناو گوانه كاندا پارگتبو، با سهرپشك بڼ: نه گهر پڼى خوشه با بیه پلټنه وه، نه گهر نا: با بیداته وه خاوه نه کى له گه ل ساعینكى قه سږ.

﴿ناگاداری﴾: پیش هه لوه شانده وه ی کپین و فروشتنه كه: قازانچ و زهره رى فروشرلوه كه هی کپاره كه یه، قازانچ و زهره رى پاره كه ش هی فروشپاره كه یه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: الْخَرَجُ بِالضَّمَانِ﴾ صححه الترمذی، پیغه مبرر ﷺ فهرمووی: به ره می فروشرلوه كه بڼ کپاره كه یه چونكه له توله ی نه و دایه.

جا بزانه: نه رکی گه پاندنه وه ی فروشرلوه كه له بهر هه هویه ك بڼ، له سهر کپاره كه یه تا نه و شوینه ی لى وهرگرتوه، نه رکی گه پانه وه ی پاره كه ش له سهر فروشپاره كه یه.

ههروه ها بزانه: هه لایه نیک له بهر هه هویه ك په شیمان بڼ وه، به لام به شهر مافى په شیمان ی نه بو، سوننه ته: لایه نه کى تر یارمته ی بداو لى وهریگریته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ أَقَالَ مُسْلِمًا أَقَالَهُ اللَّهُ عَزَّ وَكَبَّرَ﴾ رواه ابودلود، پیغه مبرر ﷺ فهرمووی: هه كه سټك وه لامى په شیمان بوونه وه ی موسولمانیک بداته وه، خواى گه وره چاو پښى له گونا هه کانی نه كا.

﴿فروشتنى میوه﴾

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (بَيْعُ الثَّمَرَةِ) فروشتنى هیچ میوه یه كه هه به سهر دره خته وه بڼ (مُطْلَقًا) بڼ نه وه ی مهرجى برینه وه ی بڼ دابنئ (إِلَّا بَعْدَ بُدْوٍ صَالِحِهَا) ته نها پاش ناشکرا بونى پیگه یشتنى دروسته بیفروشتن، جا به مهرجى برینه وه بڼ، یان به مهرجى

وَلَا يَبْعُ مَا فِيهِ الرَّبُّ بِجِنْسِهِ رَطْبًا إِلَّا اللَّبَنَ.
(فَصْلٌ) وَيَصِحُّ السَّلْمُ حَالًا وَمَوْجَلًا

میشتنوه به سهر درهخته که وه ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: لَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ يَمِينِ الشَّمْرِ حَتَّى يَأْكُلُوا صَاحِبَهَا ﴿رواه الشيخان﴾، پیغه مبه ر ﷺ قه ده غی کریوه: میوه - که هر به درهخته وه بن - بفروشری تا پیگه یشتنی دهر نه که وی. که واته: نه گهر خاوه نه که ی بوق خوی له درهخته که ی کرده وه و فروشتی، یان به کریاری گوت: نه بی لای بکه یه وه. نه و فروشتنه دروسته.

(وَلَا يَبْعُ مَا فِيهِ الرِّبَا) هر وه ها دروست نیه: فروشتنی نه و خوارندن ی پیای تن دلیه (بِجِنْسِهِ) هر به په گزی خوی (رَطْبًا) له کاتی ته پید: وه فروشتنی ترئ به ترئ، یان خورما به خورما، یان ترئ به میوژ، یان خورما به قه سب، چونکه به ووشک کردنوه که م نه بنه وه ﴿عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: سَأَلَ النَّبِيُّ ﷺ عَنْ يَمِينِ الرُّطْبِ بِالثَّمَرِ؟ فَقَالَ: أَيْنَقُصُ الرُّطْبُ إِذَا يَسَّ؟ قَالُوا: نَعَمْ. فَتَهَيَّ عَنْ ذَلِكَ ﴿رواه اصحاب السنن﴾، پرسیار یان له پیغه مبه ر ﷺ کرد: نایا دروسته ته په قه سب به قه سب بفروشری؟ فهرمووی: نایا به ووشک کردنوه که م نه کاته وه؟ گوتیان: بلئ. نه ویش قه ده غی کرد.

که و ابو: نه بی میوژ به میوژ، قه سب به قه سب بدرئ، چونکه له مه زیاتر که م نابنه وه (إِلَّا اللَّبَنَ) تنها شیر دروسته به شیر بفروشری، ماست به ماست بفروشری.

﴿پاشکوک﴾: هر پامه فروشتنی هر شتیکی بیته هوی گونا ماری: وه فروشتنی چه که به پیکر، یان ترئ به و که سه ی نه یکاته مه - شه پاب، یان هر دهرمانیکی بیته هوی بیتهوشی: به پیاو خراب، چونکه خوی گه وره فهرمووی ته: ﴿وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ یارمه تی په کتری مه دن بوق گونا ماری و نوژمنکاری خوا.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (سَلَم)﴾

واته: فروشتنی شتی که له بهر چاونه بین و ناوونیشانی بگوتی و هر له م دانیشته شدا پاره که ی بدرئ، وه بلئ: نه م پانزه دینار هم دا به تو به سه له می په که نمیکی قه دنده هاری له فلانه پوژوه له فلانه شوینه بده ری. نه ویش وهری بگری و پازی بی. (وَيَصِحُّ السَّلْمُ) سه له م دروسته (حَالًا) هر بوق نه م کاته، نه گهر شته سه له م تیگراوه که ده ست بکه وی، واته: بتوانی په کسر له نوای پاره وهر گرتن بچن بیته ی.

(وَمَوْجَلًا) هر وه ها سه له م بوق کاتی له مه وواش دروسته، واته: له مه ووا له کاتی دیار کړودا شته که بداته کریاره که ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ الْمَدِينَةَ وَهُمْ يُسَلِّفُونَ فِي الثَّمَارِ أَلْسِنَةً وَالسِّنِّينَ، فَقَالَ ﷺ: مَنْ أَسْلَفَ فِي شَيْءٍ فَلْيُسْلِفْ فِي كَيْلٍ مَعْلُومٍ وَوَزْنٍ مَعْلُومٍ إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ ﴿رواه الشيخان﴾، پیغه مبه ر ﷺ کوچی کرد بوق (مَدِينَةَ)، له و کاتی

فِيمَا تَكَامَلَ فِيهِ خَمْسَةُ شَرَائِطَ: أَنْ يَكُونَ مَضْبُوطاً بِالصِّفَةِ، وَأَنْ يَكُونَ جِنْساً لَمْ يَخْتَلِطْ بِهِ غَيْرُهُ، وَلَمْ تَدْخُلْهُ الثَّارُ لِإِحَالَتِهِ، وَأَنْ لَا يَكُونَ مُعَيَّناً، وَلَا مِنْ مَعْيِنٍ، وَأَنْ يَكُونَ مِمَّا يَصِحُّ بَيِّعُهُ. ثُمَّ لَصِيحَةُ الْمُسْلِمِ فِيهِ ثَمَانِيَةُ شَرَائِطَ: وَهُوَ أَنْ يَصِفَهُ -بَعْدَ ذِكْرِ جِنْسِهِ وَنَوْعِهِ- بِالصِّفَاتِ الَّتِي يَخْتَلِفُ بِهَا الثَّمَنُ، وَأَنْ يَذْكُرَ قَدْرَهُ بِمَا يَنْفِي الْجَهَالَةَ عَنْهُ،

خه لکه که له نیستاو په پاره یان نه دا بڼه میوه ی سالیکی تر، یان دوو سالی تر، نه ویش فهرمووی: هر که سیک سله م نه کا، با پیوانه که و کیشانه که دیاریږ چنده، ماوه که شی دیاریږ.

(فِيمَا تَكَامَلَ فِيهِ) سله م له شتیکی وه هادا دروسته که تییدا کو بیته وه (خَمْسَةُ شَرَائِطَ) پینج مه رج:

یه که م: (أَنْ يَكُونَ مَضْبُوطاً بِالصِّفَةِ) نه وشته ی سله می تییدا نه کړی ناوونیشانی به ته ولوی بگو تری.

دوهم: (وَأَنْ يَكُونَ جِنْساً) شته که یه که ز بڼ (لَمْ يَخْتَلِطْ بِهِ غَيْرُهُ) شتی تری تیکه ل نه بوږی، که و ابو: سله م له که نمو جو ی تیکه لگروا دروست نیه.

سی یه م: (وَلَمْ تَدْخُلْهُ الثَّارُ) نه وشته ی سله می تییدا نه کړی، نابڼی ناگر کاری تیکر د بڼی (لِإِحَالَتِهِ) بڼی گر پڼی، که و ابو: سله م له چیشته و شتی برژاو و کو لیندروا دروست نیه، به لام نه که ر نه اندازه ی ناگره که ی دیار بوو: وه که خشت و که چ و ساوار، نه وه دروسته.

چوارهم: (وَأَنْ لَا يَكُونَ مُعَيَّناً) نه و شته ی سله می تییدا نه کړی، نابڼی له به رچاو و دیارکرو بڼی، به لکو نه بی په نهان بڼو قهرزیږی، که و ابو: دروست نیه بلڼی: نه م پاره یه م دایه تر به سله می نه م که نه م.

پینجهم: (وَلَا مِنْ مَعْيِنٍ) نابڼی نه وشته ی سله می تییدا نه کړی هی شوی تیکي دیارکرو بڼی: که مه ترسی ده ست نه که و تنی لیکرې، وه که بلڼی: نه م پاره یه م دایه تر به سله می که نمی فلان زهویه، به لام نه که ر بلڼی: به سله می که نمی فلان شاره نه وه دروسته.

(وَأَنْ يَكُونَ مِمَّا يَصِحُّ بَيِّعُهُ) هه روه ها نه بی نه وشته ی سله می تییدا نه کړی، له و جوړه شتانه بڼی که فرق شتتیا ن دروسته، که و ابو: سله م له سه گو زیلدا دروست نیه.

(ثُمَّ لَصِيحَةُ الْمُسْلِمِ فِيهِ) نینجا بڼ دروست بوونی سله م له هه موو شتی کدا پیویسته (ثَمَانِيَةُ شَرَائِطَ) هه شت مه رج بیته جڼ (وَهُوَ) نه و مه رچانه نه مه نه:

یه که م: (أَنْ يَصِفَهُ) ناوونیشانی بلڼی (بَعْدَ ذِكْرِ جِنْسِهِ وَنَوْعِهِ) پاش دیاری کردنی په که زو جوړه که ی (بِالصِّفَاتِ الَّتِي) به و ناوونیشانان هی (يَخْتَلِفُ بِهَا الثَّمَنُ) که نرخه که یان پڼی نه گو پڼی، وه که بلڼی: که نه که م که نه م به هاری یو هی مه هاباده.

دوهم: (وَأَنْ يَذْكُرَ قَدْرَهُ) نه اندازه که شی بلڼی (بِمَا يَنْفِي الْجَهَالَةَ عَنْهُ) به و جوړه ی نه زانی و فیلبازی پوونه دا، وه که بلڼی: نه و نه ده کیلوی، یان نه و نه ده په یه به په یی فلانه شوین.

وَإِنْ كَانَ مُؤَجَّلًا ذَكَرَ وَقْتَ مَحَلِّهِ، وَأَنْ يَكُونَ مُوجُودًا عِنْدَ الْإِسْتِحْقَاقِ فِي الْغَالِبِ، وَأَنْ يَذْكَرَ مَوْضِعَ قَبْضِهِ، وَأَنْ يَكُونَ الثَّمَنُ مَعْلُومًا، وَأَنْ يَتَقَابَضَا قَبْلَ التَّفَرُّقِ، وَأَنْ يَكُونَ عَقْدُ السَّلَمِ نَاجِزًا لَا يَدْخُلُهُ خِيَارُ الشَّرْطِ. (فَصْلٌ):

سئویم: (وَإِنْ كَانَ مُؤَجَّلًا) نه گهر سه له مه که بۆ ماوه یه کی دواخړلو بوو (ذَكَرَ وَقْتَ مَحَلِّهِ) نه بی کاتی هاتنی ماوه که دیاری بکا، وهک بلن: له مانگی په مه زان بوم بیته.

چوارهم: (وَأَنْ يَكُونَ مُوجُودًا) شته که دهست بگوئ (عِنْدَ الْإِسْتِحْقَاقِ) له کاتی دیارکړلوا (فِي الْغَالِبِ) به زوری: وهک سه له می گوئ له کاتی پایزا.

پینجهم: (وَأَنْ يَذْكَرَ مَوْضِعَ قَبْضِهِ) شوینی وهرگرتنی بۆ دیاری بکا، وهک بلن: بوم بیته خانووی خومان له گهره کی نازادی.

شه شهم: (وَأَنْ يَكُونَ الثَّمَنُ مَعْلُومًا) پاره که ناشکرا بی بۆ هردوو لا: که چه دنده می کام ولاته.

حه فته م: (وَأَنْ يَتَقَابَضَا) پاره که بداته دهست فروشیاره که و نه ویش وهری بگری و قبولی بکا (قَبْلَ التَّفَرُّقِ) پیش نه وهی له و دانیشته دا لیک جیا بینوه، واته: نه گهر گوتی:

به یانی ده دینارت نه دهمی به سه له می په گه نمیک، نینجا پوښت، نه وه دروست نیه. هه شته م: (وَأَنْ يَكُونَ عَقْدُ السَّلَمِ نَاجِزًا) پیکهاته که ی سه له م به په کجاری بیرته وه، واته: (لَا يَدْخُلُهُ خِيَارُ الشَّرْطِ) نابی مهرجی په شیمان بوونه وه دابنن، به لام تا له و دانیشته لیک جیا نه بڼه وه، بۆ هردوو لا دروسته په شیمان بینوه.

﴿پاشکو﴾: یه که م: نه گهر شوینی دیارکړلو که لکی نه ما بۆ نه وهی ماله سه له م تیکراوه که بینو بیداته کپیاره که، نه بی بیهنیتته شوینیکی تر که له وئی نزیک بی.

دوهم: نه گهر پیش هاتنی کاتی دیارکړلو ماله کی هینا، نه وه تیبینی نه کړی: نه گهر کپیاره که به وهرگرتنی نه م شته زهره ری لیکه وت، واجب نیه وهری بگری، نه گهر نا: واجبه وهری بگری.

سئویم: نه گهر له کاتی دیارکړلوا شته که برپاوه و دهست نه که وت، کپیاره که بۆ دروسته پیکه وتنه که هلبوه شینیتته وه و پاره کی وهری بگریته وه، یان با چاوه پوان بکا تا دهست نه که وئی.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسِی (رَهْن)﴾

واته: قهرزداریک شتیک بکاته بارمه ته ی قهرزیک، بۆ نه وهی نه گهر قهرزه که ی نه دلو، له و شته بدریته وه. خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ عَلَى سَفَرٍ وَلَمْ تَجِدُوا كَاتِبًا﴾

وَكُلُّ مَا جَازَ بَيْنَهُ جَازَ رَهْنُهُ فِي الدَّيُونِ، إِذَا اسْتَقَرَّ ثُبُوتُهَا فِي الذَّمَّةِ، وَلِلرَّاهِنِ الرَّجُوعُ فِيهِ مَا لَمْ يَقْبِضْهُ الْمُرْتَهِنُ، وَلَا يَضْمَنُهُ الْمُرْتَهِنُ إِلَّا بِالْتَعْدَى، وَإِذَا قَضَى بَعْضُ الْحَقِّ لَمْ يَخْرُجْ شَيْءٌ مِنَ الرَّهْنِ حَتَّى يَقْضِيَ جَمِيعَهُ.

فَرِهَانٌ مَقْبُوضَةٌ ﴿١﴾ نه گهر له سه هره بون و شتیکتان لیکنتر قهرز کردو که س نه بو بینوسی، شتیکن بکه نه بارمته ی قهرزه که و قبولی بکن.

(وَكُلُّ مَا جَازَ بَيْنَهُ) هره شتیکن دروست بی بفروشی (جَازَ رَهْنُهُ) دروسته به په هره دابندری (فِي الدَّيُونِ) به هوی گشت قهرزیک (إِذَا اسْتَقَرَّ ثُبُوتُهَا) به و مرجه ی قهرزه که جیگیر بویی (فِي الذَّمَّةِ) له نه ستوی قهرزداره که دا، واته: قهرزه که قبولی بکا، ینیجا په هره که دابنی.

(وَلِلرَّاهِنِ) دروسته بقی دانهری په هره که - که قهرزداره که یه - (الرَّجُوعُ فِيهِ) په شیمان بیته وه له دانانی په هره که (مَا لَمْ يَقْبِضْهُ الْمُرْتَهِنُ) به و مرجه ی وهرگری په هره که قبولی نه کردبی، واته: نه گهر قبولی کردو وهری گرت، په شیمان بوونه وه ی بقی نه و ماله په هنکراوه که ش نه به ستریتته وه و نابی بفروشی و نابی بیبه خشی به بی پرسوی په هنوهرگره که: که خاوه نی قهرزه که یه.

﴿نَاكَادَارِي﴾: به کاره یتان و گشت سودیکی تری ماله په هنکراوه که - ته نه - بقی خاوه نه که یه تی و به خپوکردنیشی هره له سه خاوه نه که یه تی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الظَّهْرُ يُرَكَّبُ بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرْهُونًا، وَلَكِنْ الدَّرُّ يُشْرَبُ بِنَفَقَتِهِ إِذَا كَانَ مَرْهُونًا ﴿رواه البخاری، پیغه مبرر﴾ فهرموی: پشتی وولاغی په هنکراو بقی سولری به کار نه هیندري به هوی به خپوکردنی، شیري گوانی په هنکراو نه خوریتته وه به هوی به خپوکردنی.

که واپوو: نه گهر خاوه ن قهرزه که، واته: په هنوهرگره که سودی لټوهرگرتو بقی خوی به کاری میتا، چه پامه و نه بیته پیا، چونکه له مافی خوی زیاتر سودی پی نه گا.

(وَلَا يَضْمَنُهُ الْمُرْتَهِنُ) تولی ماله په هنکراوه که ناکه ویتته سه په هنوهرگره که (إِلَّا بِالْتَعْدَى) ته نه نه گهر که مته رغه می بکا و ماله که له ده ست بدا، نه وه نه بی تولی بزمیری.

﴿نَاكَادَارِي﴾: ماله په هنکراوه که نه بی له ژیر ده ستی په هنوهرگره که دابندری، ینیجا خاوه نه که ی خوی بقی سود لټوهرگرتن لای وهرنه گریته وه، به لام نه گهر بقی خویان پیک که وتن که به یه کجاری له لای خاوه نه که ی دابندری، نه وه دروسته.

(وَإِذَا قَضَى بَعْضُ الْحَقِّ) نه گهر قهرزداره که هه ندیک قهرزی دایه وه (لَمْ يَخْرُجْ) ده رناچی و پزگار نابی (شَيْءٌ مِنَ الرَّهْنِ) هیچ به شیک له ماله په هنکراوه که، واته: گشتی هره به په هره نه مینیتته وه (حَتَّى يَقْضِيَ جَمِيعَهُ) تا گشت قهرزه که نه داته وه.

ینیجا بزانه: نه گهر کاتی قهرز دانه وه هات، واجبه قهرزداره که: یان قهرزه که بداته وه، یان ماله په هنکراوه که به ینیزی خاوه ن قهرزه که بفروشی و قهرزه که ی پی بداته وه.

﴿پاشکۆ: له باری قهرزدان﴾

قهرزدان سوننه تیکي گه وړه په پټه مېرمنه ﷺ فرمووېتی: ﴿مَنْ نَفَسَ عَنْ أَخِيهِ كُرْبَةً مِنْ كَرْبِ الدُّنْيَا نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كَرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ﴾ رواه مسلم، هر که سیک دلته نگیه که له برای خوی لایبا، خوی گه وړه دلته نگیه کی قیامه تی بۆ لاته با.

ئینجا بزانه: نه گهر قهرزداره که نه یتوانی قهرزه که بداته وه، نه وه چه پامه قهرزدانه وه دوا بخا، به لام نه گهر هژار بوو و نه یتوانی بیداته وه، نه وه واجبه خاوه ن قهرزه که چاوه پوانی هه بوونی بکا، جا نه گهر نه ختیک باری قهرزی بۆ سوک کرد، یان له گشتی گهرده نی نازاد کرد، نه وه جیکه ی په زامه ندی خوا به، پټه مېرمنه ﷺ فرمووېتی: ﴿مَنْ يَسِّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ رواه مسلم، هر که سیک قهرزیک بۆ به کیکی هژار بداته وه، یان لای خۆش ببی، یان ماوه ی بۆ دوا بخا، خوی گه وړه کاری دویاو قیامه تی بۆ ناسان نه کا.

دیسان بزانه: هر کاتیک قهرزداره که - یان میراتگره کانی قهرزداره که - قهرزه که یان بۆ خاوه ن قهرزه که هیتاوه، واجبه: یان وه ری بگریته وه، یان گهرده نی قهرزداره که نازاد بکا، به وهرجه ی به وهرگرته وه ی تووشی زهره ر نه بی، جا هرکاتیک قهرزداره که قهرزه که ی له به رده م خاوه نه که ی دانا به شیوه یه کی وه ما: که نه یتوانی هه لیبگری، نه وه به وهرگرته وه دانه ندی، هرچه ند قبولیش نه کا.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِي (حَجْرٍ)﴾

واته: قه ده غه کردن له ده ستکاری کردنی ملک و مال (وَالْحَجْرُ) قه ده غه کردن له ده ستکاری کردنی ملک و مال (عَلَى سِتَّةٍ) له سهر شهش جۆره که سانه، جیا وازی نږو و من نه: یه که م: (الصَّبِيُّ) له سهر منداله، واته: نابین مندال ده ستکاری ملک و مالی خوی بکا: نه به فروشتن، نه به به خشین، نه به هیچ جۆریکی تر، تا بلوغی نه بی، به و شیوه ی له به شی (حه یین) دا باسمان کرد، وه نه بی له دوی بلوغی و ونیش عه قلی هه بی و بۆ دین و دونیای خوی بسازی، خوی گه وړه فرمووېتی: ﴿وَابْتَلُوا الْيَتَامَى حَتَّى إِذَا بَلَغُوا النِّكَاحَ فَإِنْ آنَسْتُمْ مِنْهُمْ رُشْدًا فَادْفَعُوا إِلَيْهِمْ أَمْوَالَهُمْ﴾ منداله یه تیمه کان تا قی بکه نه وه که نزیکه بلوغیان ببی، ئینجا که بلوغیان بوو و گونجانی دین و دونیاتان لپره چاوه کردن، ماله که ی خویان بده نه وه ده ستیان.

دووهم: (وَالْمَجْنُونُ) له سهر شیتته، نه ویش وه کو مندال نابین ده ستکاری مالی خوی بکا تا چاک نه بیتته وه، چونکه بیرو هۆشی ناته واره.

وَالسَّفِيهُ الْمُبَذِّرُ لِمَالِهِ، وَالْمُفْلِسُ الَّذِي ارْتَكَبَتْهُ الدِّيُونُ، وَالْمَرِيضُ فِيمَا زَادَ عَلَى الثَّلَثِ، وَالْعَبْدُ الَّذِي لَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فِي التَّجَارَةِ. وَتَصَرَّفُ الصَّبِيُّ وَالْمَجْنُونُ وَالسَّفِيهُ غَيْرُ صَحِيحٍ،

سَمِیْهِم: (وَالسَّفِيهُ) له سر سه فيهه، واته: (الْمُبَذِّرُ لِمَالِهِ) نهو كه سهی مالی خوی به فیرو نهدا: وهك مالی خوی به زهره ریکی زور بفروشتی، یان بکری، یان فپئی بدا، خوی كه وده فرمویه تی: ﴿فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ﴾ نهك ره نهو كه سهی مالی له سهره، (سَفِيه) بوو، یان بی هیز بوو: وهك مندال، یان نهینه توانی بلی؟ له بهر لالی، با سهره رشتکاره کی له جیاتی بلی نووسره كه ش بنووسی.

چوارهم: (وَالْمُفْلِسُ الَّذِي) له سر قهرزدلریکی وه هایه (ارْتَكَبَتْهُ الدِّيُونُ) كه قهرزه كه هه موو ماله کی دابگریو ماله کی بهروه سستی قهرزه كان نهكا، واته: (قازی)ی شرع قهدهغه دانه نیته سر گشت ملكو ماله کی، نینجا خانوو و زهویو نازهلو ناومالی نه فروشتی و قهرزه كانی لیته داته وه ﴿عَنْ ابْنِ كَعْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ حَجَرَ عَلَى مُعَاذٍ مَالَهُ وَبَاعَهُ فِي ذَيْنِ كَانَ عَلَيْهِ﴾ رواه الدارقطني، پیغه مبره ﷺ قهدهغه ی له سر مالی (مُعَاذ) داناو فروشتی، له بهر نهو قهرزه ی له سهری بوو.

پینجهم: (وَالْمَرِيضُ) له سر نه خوشیکی وه هایه: كه مه ترسی مردنی لیبری (فیما) قهدهغه نه کری لهو خپرو به خشینه ی (زَادَ عَلَى الثَّلَثِ) كه زیاتر بی له سییه کی ماله کی ﴿عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَفَأَتَصَدَّقُ بِثُلثِي مَالِي؟ قَالَ: لَا. قُلْتُ: بِشَطْرِهِ؟ قَالَ: لَا. قُلْتُ: بِثُلْثِهِ؟ قَالَ: الثَّلَثُ وَالثَّلَثُ كَثِيرٌ، إِنَّكَ إِنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَكْفِفُونَ النَّاسَ﴾ رواه الشيخان، (سَعْد) له کاتی نه خوشی دا کوتی: (یا رسول الله ﷺ) بوو به شی ماله کم بکه مه خیر؟ فرموی: نا. کوتی: نه دی نیوهی؟ فرموی: نا. کوتی: نه دی سییه کی؟ فرموی: سییه ک بکه خیر، سییه ک زوره، به راستی نهک ره تر میراگره کانت به دهوله مهندي بهجن بهیلی باشته لهوهی به هه زاری به جیان بهیلی و دهروزه له خهک بکن.

شه شهم: (وَالْعَبْدُ الَّذِي) نهو جوړه کویله یه (لَمْ يُؤْذَنْ لَهُ فِي التَّجَارَةِ) كه نیزن نه درایی کرینو فروشتن بکا.

(وَتَصَرَّفُ الصَّبِيُّ) ده ستکاری کردنی مندال و (وَالْمَجْنُونُ) ده ستکاری کردنی شیت و (وَالسَّفِيهُ) ده ستکاری کردنی (سَفِيه): له مالی خویاندا (غَيْرُ صَحِيحٍ) دروست نیه، جا نهو ده ستکاری کردنه: کرینو فروشتن بی، یان خیرکردن بی، یان زن ماره کردن، یان ته لاهدان بی، بهلام نهک ره سهره رشتکار نیزن بدا، دروسته (سَفِيه) کرینو فروشتن بکا.

وَتَصْرَفُ الْمُفْلِسُ يَصِحُّ فِي ذِمَّتِهِ دُونَ أَعْيَانِ مَالِهِ، وَتَصْرَفُ الْمَرِيضِ فِيمَا زَادَ عَلَى الثَّلَاثِ مَوْقُوفٌ عَلَى إِجَازَةِ الْوَرَقَةِ مِنْ بَعْدِهِ، وَتَصْرَفُ الْعَبْدِ يَكُونُ فِي ذِمَّتِهِ يُتَّبَعُ بِهِ إِذَا عُتِقَ.

﴿ناگاداری﴾: دروست نیه سهرپهرشتکاری شیئت و مندال: ماله که یان بفرقشی ته نها له بهر بهرزه و هندی ناشکرای نهوان نه بی، جا به نه ندازه ی پتیویست نه یفرقشی، ههروه ها زه کاتیشیان بق نه دا.

(وَتَصْرَفُ الْمُفْلِسُ) دهستکاری کردنی قهرزدار له مالی خوی دا (يَصِحُّ فِي ذِمَّتِهِ) هه ر نهو دهستکاریه ی دروسته که به قهرز بی (دُونَ أَعْيَانِ مَالِهِ) نه که له خودی نهو ماله ی قه دهغه ی له سه ر داندلوه، چونکه نه مه یان بق قهرزداره کانه.

(وَتَصْرَفُ الْمَرِيضِ) خیر و هسیتی نه خوش (فِيمَا زَادَ) لهو نه ندازه ی که زیتره (عَلَى الثَّلَاثِ) له سییه کی مالی خوی (مَوْقُوفٌ) نهو هسیتندری (عَلَى إِجَازَةِ الْوَرَقَةِ) له سه ر یتگادانی گشت میراتگره کانی (مِنْ بَعْدِهِ) له پاش مردنی نه خوشه که، واته: نه گهر یتگیان دا، نهو ه چهن دی به خوی دایناوه، بقی نه کریته خیر و هسیت، وه نه گهر یتگیان نه دا، نهو ه ته نها سییه که که نه کریتی و زیده که ش نه گهر یتنه وه بق میراتگره کان، هه ر وه که له باسی (وه سیت) دا پرونی نه که ینه وه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تعالی.

﴿ناگاداری﴾: هه ر به خشینیکی له نه خوشی مردنی دا بیکا: وه کو نه زرو وه قفو گهر دن نازاد کردن، نهو ه گشتی له سه ر سییه که نه ژمیردری.

(وَتَصْرَفُ الْعَبْدِ) کرین و فرقیشتنی کویله (يَكُونُ فِي ذِمَّتِهِ) له نه ستوی خوی دا به قهرز نه مینیتنه وه، واته: (يُتَّبَعُ بِهِ) دلوای نهو شته ی لیته کری که کرپویه تی و له دهستی چوه (إِذَا عُتِقَ) کاتی که نازاد کرا، که وابو: پیش نهو هی نازاد بکری نابین فرقیشیاره که دلوای هیچی لی بکا.

﴿پاشکۆ: دهرپاره ی سهرپهرشتی و مال چاک کردنه وه یه تیم﴾

(وَلِيَ أَمْرًا)، واته: سه ر په رشتکاری مندال و شیئت: یه که مجار باوکه، ئینجا باپیره و بهره و سهروه، ئینجا نهو پیاره ی نهوان دیارییان کردوه، ئینجا (قازی)، ئینجا نه گهر (قازی) نه بو، یان بی دین و سته مکار بوو، واجبه پیاو ماقولانی نهو شویتنه سه رپهرشتی بکه ن، واته: یه کی که دیاری بکه ن بق سه رپهرشتی مندال و شیئت، هه رچند به کریش بی.

ئینجا بزانه: له فهرموویه کی ئیمامی (شافعی) دا: له دوا ی باوک و باپیره، دایک له هه موو که سیک له پیشتره، که وابو: پیاو ماقولان با هه ر دایکه که دیاری بکه ن، بق سه رپهرشتی شیئت و منداله کان، ئینجا نهویش به بهرزه و هندی منداله کان دهستکاری لهو ماله دا نه کا، جا نه گهر دلوای کریی کرد، پیاو ماقولان کرییه که لهو ماله دیاری نه که ن.

ئینجا بزانه: دروسته بق سه رپهرشتکاری شیئت و منداله کان: خوارده مه نی نهوان و هی خویان تیکه ل بکا نه گهر بهرزه و هندی شیئت و منداله کانی تی دا بی، وه ههروه ها بویان

(فَصْلٌ) وَيَصِحُّ الصُّلْحُ مَعَ الْإِقْرَارِ فِي الْأَمْوَالِ وَمَا أَفْضَى إِلَيْهَا، وَهُوَ تَوْعَانُ
إِبْرَاءٍ، وَمُعَاوَضَةٌ، فَلَا إِبْرَاءَ إِقْتِصَارُهُ مِنْ حَقِّهِ عَلَى بَعْضِهِ، وَلَا يَجُوزُ تَغْلِيْقُهُ عَلَى شَرْطٍ.
وَالْمُعَاوَضَةُ عَدْوْلُهُ عَنْ حَقِّهِ إِلَى غَيْرِهِ،

دروسته میبانداری بهو خواردنه بکن نه گهر زیان به شیتو منداله کان نه گاه، نه م
تیکه لکردنه له کورده واری دا پی ی نه لین: (مال چاکور دهنه وه).

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِی (صُلْح)﴾

واته: پیکهاتن بؤ نه میشتنی کیشه ی نیوان دوو کسه، یان زیاتر.
(وَصِحُّ الصُّلْحِ) پیکهاتن دروسته له نیوان دلوکارو دلوایکرو (مَعَ الْإِقْرَارِ) بهو مرجه ی
دلوایکرو دان بئی به مافی دلوکار، یان شامید هه بئ، یان سویند بخوری (فِي الْأَمْوَالِ)
لهو جوړه شتانه دا: که ملک و مالن (وَمَا أَفْضَى إِلَيْهَا) هه م لهو شتانه دا: که سر نه کیشنه وه
لای مال، وه ک بلئی: له تولی باوکت مه کوړه نه وه نده مالت نه ده من. نه وه دروسته ﴿عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الصُّلْحُ جَائِزٌ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ إِلَّا صُلْحًا حَرَمَ حَلَالًا أَوْ أَحَلَ
حَرَامًا﴾ صححه ابن حبان، پیغه مبه ر رضی الله عنه نه رموی: پیکهاتن له نیوان موسولماناندا دروسته،
ته نها پیکهاتنیک دروست نیه: که هه پامی پی حلال بکری، یان حلالی پی حرام بکری.

که و ابو: نه گهر پیکهاتنه که له باره ی ملک و مال نه بو، وه ک بلئی: (له سزای زینا به ردبارام
مه کن تولی نه ده م). نه وه دروست نیه، چونکه به پیچه وانه ی یاسای نیسلامه.
(وَهُوَ) پیکهاتن (تَوْعَانِ) دوو جوړه (إِبْرَاءِ) یه که م: سولوی به خشینه، یان گهرده ن
نازادکردنه. (وَمُعَاوَضَةٌ) دووهم: سولوی گورپنه وه یه، واته: وه رگرتنی شتی که له جیاتی
شتیکی تر:

(فَالْإِبْرَاءُ) سولوی گهرده ن نازادکردن و به خشین نه مه یه: (إِقْتِصَارُهُ) دلوکار واز بیتنی (مِنْ
حَقِّهِ) له به شتی که مافی خوی (عَلَى بَعْضِهِ) بؤ وه رگرتنی به شه که ی تر، واته: بلئی: (پراست
نه که ی نه م چوار مپه هی تویه). نه ویش بلئی: (نه م دوو مپه م بده وه دوو کهانی تریش
بؤ تو). نه وه به خشینه، یان بلئی: (پراست نه که ی سه د دینار قه رزدار ی تو م). نه ویش بلئی:
(په نجا دینارم بده وه له په نجا یه که ی تر نه تبورم). نه مهش گهرده ن نازادکردنه،
که و ابو: نه توانی له هه مووی گهرده نی نازاد بکا.

به لام (وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (تَغْلِيْقُهُ) به ستنی نه و گهرده ن نازادکردنه (عَلَى شَرْطٍ) به
هیچ مرجه یکه وه، وه ک بلئی: له سه ری مانگ گهرده نت نازاد نه که م، نه وه دروست نیه.
(وَالْمُعَاوَضَةُ) سولوی گورپنه وه نه مه یه: (عَدْوْلُهُ عَنْ حَقِّهِ) دلوکار لا بدا له مال خوی (إِلَى
غَيْرِهِ) بؤ وه رگرتنی شتی که ی تر، وه ک بلئی: (نه م باغه هی منه)، یان بلئی: (هه زار دینار

وَيَجْزِي عَلَيْهِ حُكْمُ الْبَيْعِ، وَيَجُوزُ لِلإِنْسَانِ أَنْ يُشْرِعَ رَوْشَنَا فِي طَرِيقِ نَافِلٍ
بِحَيْثُ لَا يَتَضَرَّرُ الْمَارُّ بِهِ، وَلَا يَجُوزُ فِي الدَّرْبِ الْمُشْتَرَكِ إِلَّا بِإِذْنِ الشُّرَكَاءِ،
وَيَجُوزُ تَقْدِيمُ الْبَابِ فِي الدَّرْبِ الْمُشْتَرَكِ، وَلَا يَجُوزُ تَأْخِيرُهُ إِلَّا بِإِذْنِ الشُّرَكَاءِ.

قهرزدارى منى). ثویش بلنى: (راست نهكەى، به لام له جياتى باغهكه، يان له جياتى مه زار
دينارهكه، ثم خانووهم لئوه ريگره). ثویش بلنى: باشه.

(وَيَجْزِي عَلَيْهِ) ديتته سهر ئو پيگهاتنهى به گورينهوه (حُكْمُ الْبَيْعِ) گشت بپيارهكانى كپينو
فروختن، واته: نهى شتهكان پاك بنو ملكى خويان بن، تا سى رۆژ دروسته مهرجى
به شيمانوونهوه دابنين، نهگهر شتهكه كه موكوپى مه بوو نه يگه ريتتهوه.

(وَيَجُوزُ) دروسته (لِلإِنْسَانِ) بۆ كه سيكى خاوهن خانوو (أَنْ يُشْرِعَ) له سهر ديوارى
خانووهكهى بهيتته دهر (رَوْشَنَا) زنده بانىك (فِي طَرِيقِ) به سهر ئاسمانى رنجهكهى
وه هادا: (تَافِرًا) كه ههر دوو سهرى دهرچى (بِحَيْثُ) به شيوهكهى وه هادرستى بكا: (لَا
يَتَضَرَّرُ الْمَارُّ بِهِ) زيان بهو كه سانه نهگهيه نه كه به بن ئو زنده بانه دا هاتوچى نهكهن،
واته: نه وهنده بهرز بى: شتى باركراوى به بندا بپوا، جا ئوتومبيل بى، يان وولاغ، يان
ئاده ميزاد، به گوتيرهى رنجهكه.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نيه ئو زنده بانه بهيتته دهرهوه (فِي الدَّرْبِ الْمُشْتَرَكِ) له كۆلانىكى
هاويهش، واته: رنجهكه له سهرى كۆلان بپريتهوه دهرنهچى (إِلَّا بِإِذْنِ الشُّرَكَاءِ) تهها به ئيزنى
خاوهنهكانى ئو كۆلانه دروسته، كه له خانووى وى به دواوهترن، له م بهرهو لهو بهر.
(وَيَجُوزُ) دروسته (تَقْدِيمُ الْبَابِ) دهرگاي خانوو بباته تهنيشتى پيشهوه، واته: بهرهو
سهرى كۆلان (فِي الدَّرْبِ الْمُشْتَرَكِ) لهو كۆلانهى كه هاويه شهو سهرهكهى ترى دهرناچى
(وَلَا يَجُوزُ) دروست نيه (تَأْخِيرُهُ) دهرگاكه بباته تهنيشتى دواوه، واته: بهرهو كۆتايى
كۆلان (إِلَّا بِإِذْنِ الشُّرَكَاءِ) تهها به ئيزنى خاوهنهكانى ئو كۆلانه دروسته، كه له
خانووهكهى وى به دواوهترن، له م بهرهو لهو بهر.

﴿پاشكۆ﴾: نهگهر لكى دهرهختهكانى چووه سهر مولكى كه سيكى تر، يان چووه سهر
رنجهكهى كو زيانى به هاتوچو كردن نهگه ياند، واجبه: لكه كان بپرى، يان لايان ببا، مهروه ها
نهگهر ديوارىك، يان دارىك خوار بپوه بۆ سهر رنجه، يان بۆ سهر مولكى كه سيكى تر، واجبه:
لاى ببا، مهروه ها دروست نيه تخووبى مولكى خوى، يان ديوارى خوى بيتته ناو رنجه،
مه رچهند رنجهش تهنگ نه بى ﴿عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ اقْطَعَ شِبْرًا مِنَ
الْأَرْضِ ظُلْمًا طَوَّقَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِثْمًا مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ ﴿رواه الشيخان، پيغه مبه رنجه﴾
فهرموى: ههر كه سيك بستىك به نامهق له شويىك داگر بكا، نهوه له رۆژى قيامه تدا خوا
نهيكاته توق و نه يخته ملى له مهر خهفت زه مينهكان.

(فَصْلٌ) وَشَرَايِطُ الْحَوَالَةِ أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءُ: رِضَا الْمُحِيلِ، وَقَبُولُ الْمُحْتَالِ - لَا الْمُحَالِ عَلَيْهِ -، وَكَوْنُ الْحَقِّ مُسْتَقَرًّا فِي الذِّمَّةِ، وَاتِّفَاقُ مَا فِي ذِمَّةِ الْمُحِيلِ وَالْمُحَالِ عَلَيْهِ: فِي الْجِنْسِ وَالتَّوْنِ وَالْحُلُولِ وَالتَّأْجِيلِ. وَتَبَرُّأُ بِهَا ذِمَّةُ الْمُحِيلِ.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِيَ (حَوَالَةِ)﴾

واته: گواستنه وهی قهرزیک له نه سستوی قهرزداریک بق نه سستوی قهرزداریکی تر، وهك بلی: (كاك نازاد من ده دینار قهرزداری تقوم، وه كاك نه وزادیش ده دینار قهرزداری منه، بپړ لای كاك نه وزاد قهرزه كهی منی لی وه ربگره وه بق خوت له جیاتی قهرزه كهی لای من).

(وَشَرَايِطُ الْحَوَالَةِ) مهرجه كانی دروستیونی هواله (أَرْبَعَةٌ أَشْيَاءُ) چوارن: یه كه م: (رِضَا الْمُحِيلِ) هواله كهر- واته: نهو قهرزدلره ی خاوهن قهرزه كه نه نیږی- پازی بی. دوهم: (وَقَبُولُ الْمُحْتَالِ) هواله كولو- واته: خاوهن قهرزی نیږدولو- پازی بی (لَا الْمُحَالِ عَلَيْهِ) به لام هواله بق سر كولو- واته: نهو قهرزدلره ی خاوهن قهرزه كهی ناروا وه ته سر- پتویست ناك پازی بی، چونكه نه بی قهرزه كه هر بداته وه: نه م، یان نهو، كه و ابو: نه گهر مردوش بی، هر دروسته ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَطْلُ الْغَنِيِّ ظُلْمٌ، وَإِذَا أُلْبِعَ أَحَدُكُمْ عَلَى مَلِيٍّ فَلْيَتَيْجْ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبرر ﷺ نه رموی: دواختنی دانه وهی قهرز سته مهو دقداری یه، وه هر كه سیك نیږدرا بق لای قهرزداریکی مهو بووی، با بچن. واته: بق نه وهی قهرزه كهی خوی له نهو وه ربگریته وه له جیاتی قهرزداره كهی خوی.

سپی یه م: (وَكَوْنُ الْحَقِّ) هر دوو قهرزه كان (مُسْتَقَرًّا) جیگیر بوین (فِي الذِّمَّةِ) له نه سستوی هر دوو قهرزدلره كاندا، واته: نه گهر نه چه سپایی، وهك بلی: (پینچ دینارم به قهرز بدی، نینجا بپړ لای قهرزداره كه م لی وه ربگره وه). نه وه دروست نیه.

چوارم: (وَاتِّفَاقُ مَا فِي ذِمَّةِ الْمُحِيلِ) وه كو یهك بن: نهو قهرزه ی له نه سستوی هواله كهر دایه و (وَالْمُحَالِ عَلَيْهِ) وه نه وهی له نه سستوی هواله بق سر كولو دایه (فِي الْجِنْسِ) واته: قهرزه كان له یهك په گز بن (وَالْتَّوْنِ) وه له یهك جور بن، واته: نه گهر نه وه گنم بوو، نه بی نه وی تریشیان هر گنم بی، نه گهر یه کیکیان جو بوو و نه وی تر گنم بوو، هواله كه دروست نیه (وَالْحُلُولِ) نه بی هر دوو قهرزه كان وه كو یه کتری کاتی دانه وه یان هاتبی (وَالْتَّأْجِيلِ) نه گهر ماوه یان مابو، ماوه کیان وه كو یه کتر بی.

(وَتَبَرُّأُ بِهَا) پزگار نه بی به م هواله یه (ذِمَّةُ الْمُحِيلِ) نه سستوی هواله كهر، مهروه ما هواله بوسه ركاویش قهرزه كهی هواله كهری له نه سستو نه بیته وه، چونكه واجبه بیداته وه هواله كولو.

(فَصْلٌ) وَيَصِحُّ ضَمَانُ الدَّيُونِ الْمُسْتَقَرَّةِ فِي الدَّيْمَةِ إِذَا عُلِمَ قَدْرُهَا، وَلِصَاحِبِ الْحَقِّ مُطَالَبَةٌ مَنْ شَاءَ: مِنَ الضَّامِنِ وَالْمَضْمُونِ عَنْهُ إِذَا كَانَ الضَّامِنُ عَلَى مَا بَيْنَنَا، وَإِذَا غَرِمَ الضَّامِنُ رَجَعَ عَلَى الْمَضْمُونِ عَنْهُ إِذَا كَانَ الضَّامِنُ وَالْقَضَاءُ يَأْذَنُ،

﴿فَصْلٌ: لَهُ بِاسِي (ضَمَان) زَامِنِي﴾

واته: قهرزی که سیکی تر بخاته نه ستوی خوی نه گهر نه و که سه نه بداته وه، خوی بیداته وه.
(وَيَصِحُّ) دروسته (ضَمَانُ الدَّيُونِ) بیته زامینی نه و قهرزانه ی (الْمُسْتَقَرَّةِ) که جیگیر بوبن (فِي الدَّيْمَةِ) له نه ستوی قهرزداردا (إِذَا عُلِمَ قَدْرُهَا) به و مهرجی نه ندازه ی قهرزه کان بزاندی: چه ندوه و چ جوره ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ: لَزِمَ رَجُلٌ غَرِيماً لَهُ بِعَشْرَةِ دَنَانِيرٍ، فَتَحَمَّلَ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ فَقَضَاهَا عَنْهُ﴾ رواه ابوداود وابن ماجه، بیاویدک پیاویدکی تری گرتبو، چونکه ده دیناری قهرزدار بوو، نینجا پیغه مبره ﷺ بووه زامینی، به لاه له ماوه ی دیارکراودا پیاووه که بوی نه گونجا قهرزه که بداته وه، جا پیغه مبره ﷺ له جیاتی دایه وه.

(وَلِصَاحِبِ الْحَقِّ) دروسته بۆ خاوه ن قهرزه که (مُطَالَبَةٌ مَنْ شَاءَ) داوای قهرزه که له مهر کامیان بکا: (مِنَ الضَّامِنِ) له زامینه که (وَالْمَضْمُونِ عَنْهُ) یان له قهرزداره که (إِذَا كَانَ الضَّامِنُ) به و مهرجی زامینی به که (عَلَى مَا بَيْنَنَا) به و شیویه بی: که باسمان کرد، واته: بزانی قهرزه که چه ندوه و چونه و جیگیر بوبن.

مهروه ما پیویسته زامینه که ش خاوه ن قهرزه که بناسی ﴿عَنْ أَبِي أُمَامَةَ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَزَعِيمٌ غَرِمَ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبره ﷺ قهرمووی: زامین نه بی توله بزمیزی، واته: نه گهر قهرزداره که نه دایه وه.

(وَإِذَا غَرِمَ الضَّامِنُ) جا مهرکاتیک زامینه که قهرزه که ی داوه له جیاتی قهرزداره که (رَجَعَ) نه که پیتته وه (عَلَى الْمَضْمُونِ عَنْهُ) بۆ سهر قهرزداره که: بۆ نه وه ی چه ند قهرزی بۆ داوه ته وه، نه ونده ی لیوهریگریته وه (إِذَا كَانَ الضَّامِنُ) به و مهرجی زامینی به که و (وَالْقَضَاءُ) قهرزدانه وه که ش (يَأْذَنُ) به نیزنی قهرزداره که بوبن.

به لاه نه گهر له خوییه وه به بین نیزنی قهرزداره که بووه زامینو قهرزه که ی دایه وه، نه وه له کیس خوی نه وواو ناتوانی لی وهریگریته وه.

مهروه ما نه گهر زامین نه بو، به لاه له خوییه وه قهرزی که سیکی تری دایه وه: جا قهرزداره که زیندوو بین، یان مردوو بین، نه مهش له کیس خوی نه چین و ناتوانی لی وهریگریته وه.
نینجا بزانه: قهرمووده ی راستر نه مه یه: نه گهر به نیزنی قهرزداره که بووه زامینو به بین پرس قهرزه که ی دایه وه، بۆی دروسته له قهرزداره که وهریگریته وه.

وَلَا يَصِحُّ ضَمَانُ الْمَجْهُولِ، وَلَا مَالٌ يَجِبُ إِلَّا ذَرَكُ الْمَيْعِ.
(فَصْلٌ) وَالْكَفَالَةُ بِالْبَدَنِ جَائِزَةٌ إِذَا كَانَ عَلَى الْمَكْفُولِ بِهِ حَقٌّ لَادِمٍ.
(فَصْلٌ):

(وَلَا يَصِحُّ) دروست نیه (ضَمَانُ الْمَجْهُولِ) زامینی ئو قهرزهی که نه زاندرلوه چه ندهو چونه
(وَلَا مَالٌ يَجِبُ) مهره ها دروست نیه زامینی قهرزیک که هیشتا نه که وتبیته نه ستوی
قهرزدره که، به لام له فهرموده ی کونی نیما می (شافعی) دا: دروسته و نه بیته زامین.
(إِلَّا ذَرَكُ الْمَيْعِ) ته نها زامینی دلاوکردنی ماله فرق شرلوه که دروسته، پاش وهرگرترنی
پاره که، واته: بلئ: نه گهر ئو شته به مالی دزیاری ده رچوو، یان فیلی تئدا کرابو، من
زامینم پاره که ت نه دهمه وه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسٍ (كَفَالَةُ)﴾

واته: هینانی ئاده میزانیك- بئ شوینیکی دیارکرو- بخته نه ستوی خوی.
(وَالْكَفَالَةُ) که فیلیاته تی (بِالْبَدَنِ) به هینانی لاشه ی ئاده میزانیك (جَائِزَةٌ) دروسته، چونکه
نهمه ش به شیکه له زامینی (إِذَا كَانَ) به وهرجه ی هبئ (عَلَى الْمَكْفُولِ بِهِ) له سه ر ئو
که سه ی بووه ته که فیلی (حَقٌّ لَادِمٍ) مالی ئاده میزانیکی له سه ربئ: وهرقهرز، یان
مالیکی تر، یان سزایه کی کوشتن، یان لیکردنه وه ی نه دلامیک، یان بریندلوکردنیک، به لام له و
سزایانه ی که مالی خودانه، که فیلیاته تی دروست نیه: وهرکو زیناو دزیو کافریوون.

ئینجا بزانه: واجبه که فیله که له کاتو شوینی دیارکرودا ئاده میزاده که ئاماده بکا، جا
به م ئاماده کردنه له که فیلیاته تی پرکاری نه بئ، به لام نه گهر ئاده میزاده دلاوکرلوه که له
کاتو شوینی دیارکرودا ئاماده نه بو، که فیله که ش ئاماده ی نه کردو مافه که شی نه دا،
ئهی که فیله که به ند بکری تا دلاوکرلوه که له شوینی دیارکرودا ئاماده نه بئ، یان تا
نه زانین مردوه، یان رای کردوه بئ شوینیکی وه ها: که ده سه لاتمان به سه ربی دا نه بئ،
واته: نه گهر به کیک له وانه هه بوو: که فیله که نازاد نه که ی ن.

﴿نَاكَادَارِي﴾: دروست نیه دلاوی مافه که له که فیله که بکری، به لام نه گهر که فیله که به
ویستی خوی، یان له ترسی به ندیخانه، ماله که ی داوه خاوه ن ماف، نه وه نابئ به ند
بکری، ماله که ش وهرکو قهرز نه بیته ملکی خاوه ن ماف، واته: ههر کاتیک دلاوکرلوه که
هاته وه، یان مرد، واجبه ماله که بدریته وه که فیله که.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسٍ (شَرِكَةُ) شَرِيكَايَه تِي﴾

واته: هاویه شی دوو که س، یان زیاتر له شتیکدا. ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: قَالَ
اللَّهُ تَعَالَى: أَنَا ثَالِثُ الشَّرِيكَيْنِ مَالٌ يَخُنُ أَحَدُهُمَا صَاحِبَهُ فَإِذَا خَانَ خَرَجْتُ مِنْ بَيْنَهُمَا﴾
رواه أبوداود، خوی گهره له هه دیستی قودسی دا فهرموویه تی: من هاوپی سئیه مینم بئ

وَاللشَّرَكَةُ خَمْسَةُ شَرَايِطَ: أَنْ تُكُونَ عَلَى نَاضٍ مِنَ الدَّرَاهِمِ وَالْدَنَانِيرِ، وَأَنْ يَتَّفَقَا فِي الْجِنْسِ وَالنُّوعِ، وَأَنْ يَخْلُطَا الْمَالَيْنِ، وَأَنْ يَأْذَنَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا لِصَاحِبِهِ فِي التَّصَرُّفِ، وَأَنْ يَكُونَ الرَّبْحُ وَالْخُسْرَانُ عَلَى قَدْرِ الْمَالَيْنِ.

ئەو دوو ھاوبەشانەى خىانەت لە گەڵ يەكترى ناکەن، جا ھەر کاتى يەکتريان خىانەتى لە گەڵ ئەوىتر کرد، من لە نۆوانيان دەرنەچم.

(وَاللشَّرَكَةُ) بۆ دروستبوونی شریکایەتى (خَمْسَةُ شَرَايِطَ) پێنج مەرج پێویستە: يەكەم: (أَنْ تُكُونَ عَلَى نَاضٍ) شریکایەتى لە پارەى لێدراوین، واتە: (مِنَ الدَّرَاهِمِ) یان دیرھەمى زیو بى (وَالدَّنَانِيرِ) یان دینارى زۆر بى.

بەلام ئەو فەرموودە یە بى ھێزەو فەرموودەى راستر ئەمە یە: شریکایەتى دروستە لە ھەموو شتێكى كە بە تەرازو بکێشێ، یان بە پرە بپێورێ.

دووم: (وَأَنْ يَتَّفَقَا) مالهەكان وەك یەك بن (فِي الْجِنْسِ وَالنُّوعِ) یەك پرەگەزو یەك جۆر بن، بەلام پێویست ناکا بە ئەندازەى يەكتر بن.

سێیەم: (وَأَنْ يَخْلُطَا الْمَالَيْنِ) ھاوبەشەكان مالهەكەیان تێكەڵ بکەن بە شێوەیەكى وەھا: لە يەكترى جیا نەكێنەو.

چوارەم: (وَأَنْ يَأْذَنَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا) ھەردوو لا لە ھاوبەشەكان ئێزەن بدا (لِصَاحِبِهِ) بۆ ھاوبەشەكەىتر (فِي التَّصَرُّفِ) لە كڕین و فرۆشتن، واتە: پاش تێكەڵكەنى مالهەكە ھەردووکیان بێنە يەكتر: (وَأَبْوَمَهُ شَرِيكِي تَوْ وَئِيزَم دَاى) لە كڕین و فرۆشتنى ئەم ماله.

﴿ئەگاڤارى﴾: ئەگەر بە يەكەو مالىکیان دەست كەوت: بە ھۆى میرات، یان بە كڕین، یان بە بەخشین، ئەو تەنھا مەرجى چوارەم و مەرجى پێنجەم پێویستە.

پێنجەم: (وَأَنْ يَكُونَ الرَّبْحُ وَالْخُسْرَانُ) قازانچ و زەرەرى ئەو شریکایەتى یە (عَلَى قَدْرِ الْمَالَيْنِ) بەگوێزەى ئەندازەى مالهەكەیان بى، ھەر چەند يەکتێكیشیان لەوىتر زیاتر ئیشى کردى:

كەوابوو: ئەگەر بەم مەرجە پرێك كەوتن: كامەیان زیاتر ئیش بکا قازانجەكەى ئەویان زیاترین، ئەو دروست نیە و ئەبى قازانجەكەو زەرەركە ھەر بەگوێزەى مالهەكان بى:

بۆ وێنە: ئەگەر بەشى يەکتريان سەد دینار بوو، بەشى ئەوىتریان پەنجا دینار بوو، ئەو خاوەنى سەد دینارەكە دوو بەشى زەرەرو قازانجى بۆ دائەندى، خاوەنى پەنجا یەكەش یەك بەشى زەرەرو قازانجى بۆ دائەندى.

ئینجا بزانە: لە مەزھەبى ئىمامى (حنفى) دا دروستە: بەشە مالهەكانیان يەكسان بى، بەلام بەشە قازانجى يەکتريان زیاتر بى، چونكە لێزانترە، یان بەھێزترە، یان زیاتر كار ئەکا.

﴿ئەگاڤارى﴾: بۆ ھیچکیان دروست نیە- بە بى ئێزنى ھاوبەشەكەىتر- بە قەرز بفرۆشى، یان بە پارەى و لا تێكىتر بفرۆشى، یان بە زەرەر بفرۆشى، یان لەو شارە بباتە شارێكىتر، چونكە تۆلەى ئەكەوێتە سەر.

وَلِكُلٍّ وَاحِدٌ مِنْهُمَا فَنَسَخْنَاهَا مَتَّى شَاءَ، وَمَتَّى مَاتَ أَحَدُهُمَا بَطَلَتْ.
(فَصْلٌ) وَكُلُّ مَاجَازٍ لِلإِنْسَانِ اتَّصَرَّفَ فِيهِ بِنَفْسِهِ

(وَلِكُلٍّ وَاحِدٌ مِنْهُمَا) دروسته بقره در دو لا (فَنَسَخْنَاهَا) شریکایه تی به که هه لویه شیننه وه (مَتَّى شَاءَ) هر کاتن هه ز بکا (وَمَتَّى مَاتَ أَحَدُهُمَا) هر کاتیک به کیک له و دوو شریکانه مرد (بَطَلَتْ) شریکایه تی به که هه لئه وه شیننه وه، چونکه مهرجی مهربو هاویه شه کان نه مه یه: نه بی بتوانن دهستکاری مالی خویان بکه نه کرینو فروشتن.

﴿ناگاداری﴾: نه وهی باسماں کرد، هاویه شی بوو به مال، به لام هاویه شی به لهش دروست نیه، وهك بلن: (وهره با به یه که وه نه م کاره بکه یزو مهر چی دهستمان که وت، به نیوه بییمان). به لام نیمامی (حنفی) و نیمام (مالک) و نیمام (أحمد) ﴿پژگای نه م جورده هاویه شیه یان دلوو، به و مهرجی کاره که یه ک جور بی، به لگه یان نه م هه دیسه یه: ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ اشْتَرَكْتُ أَنَا وَعَمَّارٌ وَسَعْدٌ فِيمَا نُصِيبُ يَوْمَ بَذْرِ، فَبَجَاءَ سَعْدٌ بِأَسِيرَيْنِ وَلَمْ أَجِءْ أَنَا وَعَمَّارٌ بِشَيْءٍ﴾ رواه النسائي، (عبدالله) فهرمووی: منو (عمار) و (سعد) خومان کرده شهریکی به کتر له و شته ی له غه زای (بذر) دهستمان نه که وئ، نینجا (سعد) دوو دیلی گرتنو میتانی، نیمه ش هیچمان دهست نه که وت.

﴿پاشکوک﴾: نه گهر که سیگ مرد، کومه لیک مال و مندالی گهره و بچوکی له پاش به جی مان و ماله که یان به ش نه کرد، به م جورده پهفتار نه که ن:

هر کامه یان به و ماله ژنی میتا، یان هه جی کرد، یان له شتیکی تری سهرف کرد، نه وه نه بی به شی یه تیمه کان بداته وه، مهربو ها نه بی به شی گهره کانیش بداته وه نه گهر نیزنیان نه دابو، یان به و مهرجه نیزنیان دابو: که نه وانیش به نه ندازه ی وی سهرف بکه ن، به لام نه گهر به گهرده ن نازادی نیزنیان دابو، نه وه واجب نیه به شی گهره کان بداته وه.

مهربو ها: نه گهر یه کیکیان شتیکی کپی بو: نه گهر ته نها به نیازی خوی کپی بوی، نه وه ته نها بقره خویه تی، وه نه گهر به نیازی گشتیانی کپی بو، یان به مالی میراته که کپی بوی، نه وه گشتیان تی دا به شدار نه بن، جا نه گهر باوه پریان پی نه کرد: ثایا بقره خوی کپی بی، یان بقره گشتیان، نه بی سویند بخوا، تاکو باوه پی پی بکری، مهربو ها کیشی هاویه شه کانی تریش هر به م جورده نه برپته وه.

جا بزافه: دهر باره ی زهره رو له ناوچوونی ماله که و دزینو نه و جورده شتانه باوه پی به هاویه شه داوالیکراوه که نه کری به و مهرجی سویند بخوا.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِی (وَكَاَلَةٌ) وَمَكِيلَايَه تِی﴾

واته: نیش و کاری خوی بداته دهست یه کیکی تر، تاکو له جیاتی خوی بوی بکا. (وَكُلُّ مَا جَانَ هَر شَتِیْکَ که دروست بین (لِلإِنْسَانِ) بقره ناده میزاد (الَّتِصَرَّفُ فِيهِ بِنَفْسِهِ)

جَازَ لَهُ أَنْ يُؤَكِّلَ فِيهِ أَوْ يَتَوَكَّلَ عَنْ غَيْرِهِ، وَالْوَكَالَةُ عَقْدٌ جَائِزٌ وَلِكُلِّ مِنْهُمَا فُسْخُهَا مَتَى شَاءَ، وَتَنْفَسُخُ بِمَوْتِ أَحَدِهِمَا، وَالْوَكِيلُ أَمِينٌ فِيمَا يَقْبِضُهُ وَفِيمَا يَصْرِفُهُ، وَلَا يَضْمَنُ إِلَّا بِالتَّفْرِيطِ،

به خوی ده ستکاری له و شته دا بکا: وه ک پینو فروشترو، ژن ماره کردنو ته لاندانو
 نو جوړه شتانه (جَازَ لَهُ) بوی دروسته (أَنْ يُؤَكِّلَ فِيهِ) په کیکی تر بکاته وه کیلی خوی
 که نیشه که ی بوی بکا (أَوْ يَتَوَكَّلَ عَنْ غَيْرِهِ) یان به خوی بیته وه کیلی که سیکي ترو
 نیشه که له جیاتی نو بکا ﴿عَنْ عُرْوَةَ الْبَارِقِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ بَعَثَ مَعَهُ بَدِينًا لِيَشْتَرِيَ
 لَهُ أَضْحِيَّةً ﴿رواه البخاری، (عروده ی باریقی) فره مویت: پیغه مبه ر ﷺ ناردمی مه ړیکی
 بوی بکرم بوی قوریانی، واته: به وه کیلیه تی.

که و ابو: دروست نیه مندا ل و شیت: نه بینه وه کیلی که سیکي ترو نه که سیک بکه نه
 وه کیلی خویان، به لام دروسته سه په رشتکاری نو ان بیته وه کیلو وه کیلیش بگری بوی
 کاروباری نو ان.

﴿ناگاداری﴾: هر خوا په رستی یه که ته نها به زمان و لاشه بی، دروست نیه وه کیلی بوی
 بگری: وه کو نویژو پوژوو، به لام نه گره هر به مال بوو، یان تیکه له مال و لاشه بوو،
 نه وه دروسته که سیکي تر بکاته وه کیلی خوی: وه کو زه کات و چه ج و قوریانی و نو جوړه
 شتانه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَحَرَ ثَلَاثًا وَسِتِّينَ بَدَنَةً، وَأَمَرَ عَلَيْهِ ﷺ أَنْ يَذْبَحَ
 الْبَاقِيَّ ﴿رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ به دهستی خوی شهست و سئ ووشتری سه برین بوی
 قوریانی و به نیمامی (علی) فره موو: سی و هفته کانی تر سه بری له جیاتی وی، واته:
 سه ووشتری کردنه قوریانی.

(وَالْوَكَالَةُ عَقْدٌ جَائِزٌ) و کیلیه تی مامله تیکی و ه هایه: دروسته ته و او بگری و دروسته
 نه کری، که و ابو: (وَلِكُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا) دروسته بوی وه کیله که و بوی وه کیلگره که (فُسْخُهَا)
 وه کاله ته که ه لېوه شیتیت و ه (مَتَى شَاءَ) هر کاتن چه بکا، جیا وازی نیه: به کری
 بویته وه کیل، یان نا.

(وَتَنْفَسُخُ) وه کاله ته که ه لېوه شیت و ه (بِمَوْتِ أَحَدِهِمَا) به مردنی یه کی که له هره وکیان
 (وَالْوَكِيلُ أَمِينٌ) وه کیل له شه ردا به نه مین داندرو له (فِيمَا يَقْبِضُهُ) له و شتی و هری نه کری
 بوی وه کیلگره که (وَفِيمَا يَصْرِفُهُ) وه له و شتی سه رقی نه کا له مالی وه کیلگره که.

(وَلَا يَضْمَنُ) که و ابو: توله ی نا که ویته سه نه گره شتیکی له دهست چوو، یان زه ره ړیکی
 کرد (إِلَّا بِالتَّفْرِيطِ) ته نها به که مته رغه می توله ی نه که ویته سه ر: وه ک بیداته دهست
 مندا لیک، یان شیتیک، یان پاسی دزو پرده ی لته کا.

وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَبِيعَ وَيَشْتَرِيَ إِلَّا بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ: أَنْ يَبِيعَ بِثَمَنِ الْمِثْلِ، وَأَنْ يَكُونَ نَقْدًا، بِتَقْدِ الْبَلَدِ. وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَبِيعَ مِنْ نَفْسِهِ، وَلَا يَقْرَ عَلَى مُوَكَّلِهِ إِلَّا بِإِذْنِهِ. (فَصْلٌ وَالْمُقَرَّبُ ضَرْبَانِ: حَقُّ اللَّهِ تَعَالَى، وَحَقُّ الْآدَمِيِّ،

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (أَنْ يَبِيعَ) وه کیله که شت بفروشی و (وَيَشْتَرِيَ) شت بکپی به بین پرسی وه کیلگره که (إِلَّا بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ) تهنه به سن مه رج دروسته:

یه کهم: (أَنْ يَبِيعَ بِثَمَنِ الْمِثْلِ) به نرخى هاوینتهى خوى بکپی و بفروشی، واته: به چهند پاره دهست نه کهوت، نابى به زیاتر بیکپی، هروه ها چهند پارهى نه کرد، نابى به که متر بیفروشی. دوهم: (وَأَنْ يَكُونَ نَقْدًا) شته کرلو ه که، یان پاره که دهم و دهست وه ریگری و نابى قهرز بى. سى یهم: (بِتَقْدِ الْبَلَدِ) به پارهى نه و شویته بفروشی نه که به پارهى ولایتیکى تر.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (أَنْ يَبِيعَ مِنْ نَفْسِهِ) وه کیله که شته که بفروشیته خوى، هروه ها دروست نیه شتیکش له خوى بکپی بق وکیلگره که ی.

هروه ها دروست نیه له مندالى شیت، یان بچوکی خوى بکپی و پى بفروشی، هر چهند وه کیلگره که شت نیزنى بدا، به لام دروسته له منداله گهره که یو له باوکی خوى بکپی و پیمان بفروشی.

(وَلَا يَقْرَ) دروست نیه دان به شتیک بنى (عَلَى مُوَكَّلِهِ) له نرى وکیلگره که ی خوى (إِلَّا بِإِذْنِهِ) تهنه به پرسى وى دروسته، وه که بلئ: وه کیلى من به، دان بنى به وه: که (من ده دینار قهرزدارى فلانم). به لام قهرموده ی به هیتر نه قهرموى: به نیزنیش هر دروست نیه.

﴿پاشکۆ﴾: دروسته وه کیله که له به رامبر وه کیلیه تی کرئ وه ریگری، به لام دروست نیه - به بین پرسی وه کیلگره که - نه ویش وه کیلیکی تر بگری، تهنه نه گهر نیشه که زور بوو، یان به خوى توانای نه بو بیکا، یان لای نه نه هات، نه وه دروسته به بى نیزن وه کیلیکی تر بگری.

ئینجا بزانه: نه گهر له وه کیلیه تی که سیک گومانمان هبوو، نه بى به دوو شاهید باوه پى پى بکهین، جا نه گهر وه کیله که گوتی: ماله که دزراوه، یان له ناو چووه، یان گوتی: داومه ته وه خاوهنى، هیچ شاهیدیش نه بو، نه وه به سویند باوه پى پى نه کهین، به لام نه گهر گوتی: داومه ته وه که سیکى تر، نه بى شاهید ه بى.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (اِقْرَار)﴾

واته: دانپینان به مانی که سیکى تر له سهر خوى. (وَالْمُقَرَّبُ) نه و مافه ی ئاده میزاد له سهر خوى ئاشکرای نه کاو دانى پيدا نه مینى (خزریان) دوو به شن:

یه کهم: (حَقُّ اللَّهِ تَعَالَى) مانی خواى گهره یه: وه کو زینا و زه کاتو نه و جوره شتانه. دوهم: (وَحَقُّ الْآدَمِيِّ) مانی ئاده میزاده: وه کو قهرزو مالى زه و تکرار و نه و جوره شتانه.

فَحَقُّ اللَّهِ تَعَالَى يَصِحُّ الرُّجُوعُ فِيهِ عَنِ الْإِقْرَارِ بِهِ، وَحَقُّ الْآدَمِيِّ لَا يَصِحُّ الرُّجُوعُ فِيهِ عَنِ الْإِقْرَارِ بِهِ، وَتَفْتَقِرُ صِحَّةُ الْإِقْرَارِ إِلَى ثَلَاثَةِ شَرَائِطَ: الْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْإِخْتِيَارُ، وَإِنْ كَانَ بِمَالٍ أُعْثِرَ فِيهِ شَرْطٌ رَابِعٌ: وَهُوَ الرُّشْدُ،

ثُمَّ نَجَا بَزَانَهُ: ثَادَهُ مِيزَادُ بِهِ هَرَكَمِيَانِ لَهُ وَدَوَانَهُ دَانِي هَيْتَا، بِهَرِپَرَسِيَارِ شَيْئِ، وَاتَهُ: لَهُ شَهْرِيَعَةً دَا جِي لَهُ سَهَرِ دَانْدِرَاوَهُ جِي بِهَجِي شَهْرِيَعَةً ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَغْدُ يَا أُنَيْسُ إِلَى امْرَأَةٍ هَذَا فَإِنْ اعْتَرَفَتْ فَارْجُمُهَا ﴿رواه الشيخان، بِتَفَهْمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ فَهَرَمُوِيَهُ سَهَابَهُ يَكْ-كَه نَاوِي (أُنَيْسُ) بُو-: بِرُوْ لَايِ شَاوَرَهُ تِي شَهْمِ بِبَاوَهُ نَهْ كَرِ دَانِي هَيْتَا بِهِ زِيْنَاكَرْدَنَ، بِهَرْدِبَارَانِي بَكْه.

(فَحَقُّ اللَّهِ تَعَالَى) هَر شَتِيَك تَهَنَّا مَانِي خَوَايِ كِه وَدَه بِيْنِ (يَصِحُّ الرُّجُوعُ فِيهِ) دُرُوسْتَه لِيْ يِ بِه شِيْمَانِ بِيْتَه وَه (عَنِ الْإِقْرَارِ بِهِ) پَاشِ شَه وَه يِ دَانِي پِيْدَا هَيْتَاوَه. بُوْ وَيْنَه: نَهْ كَرِ بَلِيْ: مَن زِيْنَامِ كَرْدَوَه، ثِيْنَجَا بَلِيْ: بِه شِيْمَانِ، يَانِ بَلِيْ: بِهِ دُرُوْ وَامِ كُوت. نَه وَه دُرُوسْتَه وَازِي لِيْ تَه هِيَنْدِرِيْ.

(وَحَقُّ الْآدَمِيِّ) بِه لَامِ مَانِي ثَادَهُ مِيزَادُ (لَا يَصِحُّ الرُّجُوعُ فِيهِ) دُرُوسْتِ نِيَه بِه شِيْمَانِ بِيْتَه وَه (عَنِ الْإِقْرَارِ بِهِ) لَهُ دَانِيْدَاهِيْتَانِي، بُوْ وَيْنَه: نَهْ كَرِ بَلِيْ: مَن دَه دِيْنَارِي فَلَانِ قَه زَرْدَارِمِ. ثِيْنَجَا بَلِيْ: دُرُومِ كَرْدِ، يَانِ بَلِيْ: بِه شِيْمَانِ. نَه وَه شِيْمَانِيَه دُرُوسْتِ نِيَه وَازِي لِيْ تَاهِيَنْدِرِيْ. (وَتَفْتَقِرُ) بِبُيُوسْتِي هَمِيَه (صِحَّةُ الْإِقْرَارِ) بُوْ شَه وَه يِ دَانِ پِيْدَاهِيْتَانَه كِه دُرُوسْتِ بِيْنِ (إِلَى ثَلَاثَةِ شَرَائِطَ) شَيْئِ سِيْ مَهْرَجِ بِيْتَه جِي (الْبُلُوغُ) يَهْ كَهْم: بِلُغِيْ بُوِيْ. (وَالْعَقْلُ) دُوْهْم: عَه قَلِيْ هَمِيْ، وَاتَهُ: مَنْدَالُوْ شَيْئِ دَانِ بِهِ هَر شَتِيَكْدَا بِيْتَنِ دُرُوسْتِ نِيَه ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: رَفَعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنِ الثَّائِمِ حَتَّى يَسْتَقِظَ، وَعَنِ الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يُفِيْقَ ﴿رواه احمد وغيره، بِتَفَهْمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ فَهَرَمُوِيْ: سِيْ جَوْرَه كَه سِ نُوْسِيْنِي تَاوَانِيَانِ لَهُ سَهَرِ لَادِرَاوَه، يَهْ كَهْم: نُوْسَتُوْ تَا هَمِ شِيَارِ شَه بِيْتَه وَه. دُوْهْم: مَنْدَالُوْ تَا كِه وَدَه نَه بِيْنِ. سِيْ يَهْم: شَيْئِ تَا چَاكِ شَه بِيْتَه وَه.

(وَالْإِخْتِيَارُ) سِيْ يَهْم: دَانِ پِيْدَاهِيْتَانَه كِه يِ بِهِ خُوْشِيْ خُوْ يِ، كِه وَاتَهُ: نَهْ كَرِ لَهُ تَرَسَانِ، يَانِ لَهُ بَهَرِ لِيْدَانِ قَسَه يَهْ كِي كَرْدُوْ دَانِي بِهِ شَتِيَكْدَا هَيْتَا، نَه وَه دُرُوسْتِ نِيَه وَهَرِپَرَسِيَارِ نَابِيْ، خَوَايِ كِه وَدَه فَهَرَمُوِيَه تِي: ﴿إِلَّا مَنْ أَكْرَهَ وَقَلْبُهُ مُطْمَئِنٌّ بِالْإِيمَانِ﴾ كَا فَرِيُوْنِ تَهَنَّا لَهُ سَهَرِ نَه وَكَه سَه نَانُوسَرِيْ: كِه زُوْدِيْ لِيْ كَرَاوَه دَلِيْشِيْ پَرِ لَهُ بَاوَه وَه.

(وَإِنْ كَانَ بِمَالٍ) نَهْ كَرِ دَانِ پِيْدَاهِيْتَانَه كِه بِهِ مَالِ بُوْ (أُعْثِرَ فِيهِ شَرْطٌ رَابِعٌ) شَيْئِ مَهْرَجِيْ كِي چَاوَرَه مِيْنِي تِيْ دَا بِيْ (وَهُوَ الرُّشْدُ) شَه وَيْشِ كُوْنَجَانِي دِيْنُوْ دُوْنِيَايَه، وَاتَهُ: نَهْ كَرِ (سَقِيَه) بَلِيْ: مَن قَه زَرْدَارِيْ فَلَانِمِ، بِهِ هِيْچِ دَانَانْدِرِيْ.

وَإِذَا أَقْرَ بِمَجْهُولٍ رُجِعَ إِلَيْهِ فِي بَيَانِهِ، وَيَصِحُّ الْإِسْتِثْنَاءُ فِي الْإِقْرَارِ إِذَا وَصَلَهُ بِهِ،
وَقُـسُـمُ فِي حَالِ الصَّحَّةِ وَالْمَرْضَى سَوَاءً.
(فصل) وَكُلُّ مَا يُمَكِّنُ الْإِنْتِفَاعَ بِهِ مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ جَازَتْ إِعَارَتُهُ إِذَا كَانَتْ مَنَافِعُهُ آثَارًا،
وَتَجُوزُ الْعَارِيَةُ: مُطْلَقَةً، وَمُقَيَّدَةً بِمُدَّةٍ،

(وَإِذَا أَقْرَ بِمَجْهُولٍ) هر کاتیک دانی هینا به شتیکی نه زاندارو، وه ک بلی: شتیکی فلان
قهرزدارم (رُجِعَ إِلَيْهِ فِي بَيَانِهِ) نه بی هر به نه و بلیین بزمان پوون بکاته وه.
(وَيَصِحُّ الْإِسْتِثْنَاءُ فِي الْإِقْرَارِ) جیاکردنه وه دروسته له و شته ی دانی پیدا هینا وه (إِذَا وَصَلَهُ
بِهِ) به و مرجه ی به یه که وه بلی، واته: دروسته بلی: من سه دینار قهرزدار ی فلانم
نه نها بیست دینار نه بی. نه وه دروسته.

(وَهُوَ) دانهینان به هر مافیک (فِي حَالِ الصَّحَّةِ) له و کاته ی نه دروستی باشه (وَالْمَرْضَى)
له و کاته ی نه خوشه (سَوَاءً) هر وه ک یه کتری وایه، هر چه ند نه خوشیه که ش مه ترسی
مردنی لی بکری.

﴿فصل: له باسی (عاریة) خواستن﴾

واته: شتیك له که سیتی تر بخوازی بۆ نه وه ی سودی لیوهریگری، نینجا بیداته وه.
﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ فَرْعٌ بِالْمَدِينَةِ فَاسْتَعَارَ النَّبِيُّ ﷺ فَرَسًا مِنْ أَبِي طَلْحَةَ فَرَكِبَهُ﴾
رواه البخاری، مه ترسیه ک له (مَدِينَةٍ) پووی دا، جا پیغه مبه ر ﷺ نه سپتی له (أَبُو طَلْحَةَ)
خوازت و به سواری نه سپه که به وه پوودا وه که پویشست.

(وَكُلُّ مَا يُمَكِّنُ الْإِنْتِفَاعَ بِهِ) هر شتیك بگوچی سودی لیوهریگری (مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ) له که ل
نه وه شدا خودی شته که بعینی له دوی به کارهاتن (جَازَتْ إِعَارَتُهُ) دروسته به خوازتن
بیداته که سیتی تر (إِذَا كَانَتْ مَنَافِعُهُ) به و مرجه ی سوده کانی نه و شته (آثَارًا) بمینیته وه
تا شته که مابی، نه ک کوتایی بی، که و ابو: خوازتنی موم بۆ داگیرساندن دروست نیه،
چونکه به هوی به کارهینان له ناو نه چی.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هر شتیك سود لیوهرگرتنی دروست بی، به خوازدانی خیره، وه هر شتیك
سود لیوهرگرتنی حه رام بی، به خوازدانی گوناوه، خوی که وره فه رموویه تی: ﴿وَتَعَاوَنُوا
عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَى وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِنِّمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ یارمه تی یه کتری بدن له سه ر
چاکه و خواپهرستی، یارمه تی یه کتر مه دن له سه ر گونا و دوژمنکاری.

(وَتَجُوزُ الْعَارِيَةُ) شت خوازتن دروسته (مُطْلَقَةً) به بی ماوه دانان (وَمُقَيَّدَةً بِمُدَّةٍ) هر وه ها
دروسته بیه ستری به ماوه یه کی دیارکراو، وه بلی: بۆ ماوه ی مانگیك له لات بی.
نینجا بزانه: ماوه دیار کرابی، یان دیار نه کرابی: بۆ هر دو لا دروسته په شیمان بینه وه.

وَهِيَ مَضْمُونَةٌ عَلَى الْمُسْتَعِيرِ بِقِيمَتِهَا يَوْمَ تَلْفِهَا.
(فَصْلٌ):

(وَمِی) مالی خوازاو نه گهر له ناو چوو، یان دزرا، یان که م وکوپړی لټ په یدا بوو (مَضْمُونَةٌ) توله ی بڼ د اندراوه (عَلَى الْمُسْتَعِيرِ) له سر نه و که سه ی خوازتویه تی، بهو مرجه ی مندال، یان شیت نه بڼ (بِقِيمَتِهَا) توله ی به گوږه ی نرخه که یه تی (يَوْمَ تَلْفِهَا) نرخ ی نه و پوڅه ی تی یدا له ناو چوو، هر چه ند که م تر غه می شی نه کړد یی ﴿عَنْ صَفْوَانَ بْنِ أُمَيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ اسْتَعَارَ مِنْهُ أَذْرُعًا يَوْمَ حُيَيْنَ فَقَالَ: أَغْضَبَ يَا مُحَمَّدٌ ﷺ؟ قَالَ: بَلْ عَارِيَّةٌ مَضْمُونَةٌ﴾ رواه أبو داود، پیغه مبرر ﷺ چه ند زری په کی خوازت له (سَهفوان) بڼ جه نگی (حونه ین)، نینجا (سَهفوان) گوتی: نایا زه وتی نه که ی؟ پیغه مبرر ﷺ فرمووی: به لکو به خوازتن وهریان نه گرم، نه گهر له ناو چوون، توله یان نه دهم.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر به هو ی به کار هیټانیک ی نیزندرو شته که له ناو چوو، یان که م وکوپړی هیټا، توله ی ناکه ویتنه سر، بهو مرجه ی به کار هیټانه که له سنوور تیتنه په پړو له مندالو شیت نه یخوازتن، واته: نه گهر داس له کاتی درویتنه دا شکا، یان وللاخ له بن باردا، یان له کاتی کتلاندا گیانی دهرچوو، یان قاچی شکا، توله ی ناکه ویتنه سر، به لام: نه گهر دزرا، یان گورگ خواردی، یان سووتا، یان له پاده به دهر به کاری هیټا، نه وه توله ی له سره، هر وه ها نه گهر له مندال، یان له شیت خوازتنیټی، توله ی هر له سره.

﴿پاشکو﴾: نه گهر خاوه نه که و مالخوازه که بووه کیشه یان، خاوه نه که نه یگوت: به کړی داومه ته تر. مالخوازه که ش نه یگوت: به خوازتن داوته. یان خاوه نه که نه یگوت: ماله که ت نه داومه وه. مالخوازه که ش نه یگوت: داومه ته وه. هیچ شاهیدیش نه بو، نه وه باوهر به خاوه ن ماله که نه کړی بهو مرجه ی سویند بخوا.

نینجا بزانه: نه رک ی گه پاند نه وه ی ماله خوازلاوه که بڼ خاوه نه که ی له سر مالخوازه که یه.
﴿ناگاداری﴾: نه گهر به ربو خوځلو دره ختی زه ویی سره وه زه لی بڼ ناو زه ویی خواره وه - که می که سینکی تر بو- نه وه به ربو خوځلو دره خته که هر می خاوه نه که یه تی، به لام له سر ی واجبه: لای بیا، یان سولج پکا له که ل خاوه نی خواره وه.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِی (غَضَب)﴾

واته: زه و تکرردن و داگیرکردنی مافی که سینکی تر به نامه ق. زه و تکرردن له گوناوه گوره کانه، جا مافی گشتی بڼ، یان تاییه تی بڼ ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنَّ دِمَائَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ﴾ رواه الشیخان، پیغه مبرر ﷺ فرمووی: خوینتان و مالتان و نابړو و ناموستان له یه کتری چه پامه.

وَمَنْ غَضَبَ مَالاً لِأَحَدٍ لَزِمَهُ رَدُّهُ، وَأَرْضُ نَقْصِهِ، وَأَجْرُهُ مِثْلُهُ، فَإِنْ تَلَفَ ضَمَنَهُ بِمِثْلِهِ إِنْ كَانَ لَهُ مِثْلٌ، أَوْ بَقِيَّتُهُ إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مِثْلٌ: أَكْثَرُ مَا كَانَتْ مِنْ يَوْمِ الْقَضَبِ إِلَى يَوْمِ التَّلَفِ.

که واپس: نه گهر دلوای شتیکی له که سیک کرد، نه ویش له ترسان، یان له شهرمان شته که ی دای، یان به بی نین سوار ی و لاغیک، یان تو تو موبیلک بوو، یان چووه خانوویک و خاوه نه که ی دهر کرده دهر وه، یان پنگای نه دا خاوه نه که سود له خانووه که ی وهریگری، نه وانه گشتی به زه و تکر دن دانه ندرین.

(وَمَنْ غَضَبَ مَالاً لِأَحَدٍ) هر که سیک مانی که سیک تر زه و ت بکا (لَزِمَهُ رَدُّهُ) واجبه بیداته وه خاوه نه که ی ﴿عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: عَلَى الْيَدِ مَا أَخَذْتَ حَتَّى تُؤَدِّيَهُ﴾ رواه أصحاب السنن، پیغه مبر ﷺ فرموی: هر ده سیک شتیکی وهر گرت: نه بی بیپاریزی تا نه بیداته وه خاوه نه ی.

﴿ناگاداری﴾: کر یی که پاند نه وه ی زه و تکر اوه که - بچ خاوه نه که ی - له سر داگیر که ره که یه، هر چند زوریش بی.

(وَأَرْضُ نَقْصِهِ) هروها واجبه توله ی گشت که م وکوپه گیشی بداتی (وَأَجْرُهُ مِثْلُهُ) نه بی کر یی که ش ی بداتی بچ نه و ماوه یی له لای ماوه ته وه، هر چند به کاریشی نه هینایی، وه نه بی توله ی له ده ستچوونی به روبومه کانی تریشی بزمیری که له ده ست چوینه: وهک میوه ی دره خت و شیر ی بز و مه پ.

(فَإِنْ تَلَفَ) جا نه گهر شته زه و تکر اوه که له ناو چوو (ضَمَنَهُ) نه بی زه و تکر اوه که توله ی بدا (بِمِثْلِهِ) با هر وینه ی شته زه و تکر اوه که له توله بدا (إِنْ كَانَ لَهُ مِثْلٌ) نه گهر وینه ی هه بوو: به کیشانی ته رازو، یان به پیوانی په (أَوْ بَقِيَّتُهُ) یان نرخ ی زه و تکر اوه که له توله بدا (إِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مِثْلٌ) نه گهر وینه ی نه بو، یان وینه ی هه بوو، به لام ده ست نه نه که و ت (أَكْثَرُ مَا كَانَتْ) کام نرخ زور تره نه بی نه و نرخه بدا (مِنْ يَوْمِ الْقَضَبِ) له کاتی داگیر کردنی وه (إِلَى يَوْمِ التَّلَفِ) تا کاتی له ناوچوونی:

واته: نه گهر له کاتی داگیر کردنی نرخ ی پینچ دینار بوو، له پوژی له ناوچوونیشی نرخ ی شش دینار بوو، نه بی شش دینار له توله بدا.

﴿پاشکو﴾: یه که م: هر که سیک ماله زه و تکر اوه که له داگیر که ره که وهریگری و مه به سستی نه وه نه بی بیداته وه خاوه نه که ی، نه ویش به داگیر که ر دانه ندری، هروها نه گهر به زور لیکر دن شتیکیان پی داگیر کرد، نه وه زور لیکر اوه که ش به داگیر که ر دانه ندری، به لام که توله ی دا، نه توانی بچی نه اندازه ی توله که له زور داره که وهریگری ته وه.

دوهم: نه گهر داگیر که ریک له زه ویه کی داگیر که راودا خانووی کرد، یان دره ختی چاند، یان بریکی هه لگه ند، واجبه: خانووه که و دره خته که لایاو شوینه تیچووه کان و بیره که

(فصل) وَالشُّفْعَةُ وَاجِبَةٌ بِالْخُلْطَةِ دُونَ الْجَوَارِ:

پس بکاته‌وه، هر چند زهره‌ریکی زردیش بکا، هر وه ما نه بی کرئی به که و توله ی که موکوپیش بدا ﴿عَنْ غُرُوَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيْسَ لِعِرْقٍ ظَالِمٍ حَقٌّ رواه أبو داود، پیغه مبرر ﷺ فرموی: په‌گی به زرداری مالی مانه‌وی نه.

سئ‌یهم: هر که سبک مالی که سبکی‌تری به هرپامی که‌وته لا: وه کو مالی پیباو شیربایی و زیاری و زه و تکرلو، نه‌وانه گشتی نه بی بدریته‌وه خاوه نه‌کانیان، جا نه‌گر شته‌کان له ناو چوبون، نه بی توله یان بداته‌وه خاوه نه‌کانیان، نه‌گر خاوه نه‌کانیان نه‌مابون، نه بی بیداته‌وه میراتگره‌کانیان، نه‌گر هیچ میراتگریان نه‌بو، نه بی بیداته (قازی) ی نیسلام، نه‌گر (قازی) نه‌بو، یان فاسق بوو، نه بی بیداته ده‌ست پیایوکی لیها تووی دادپه‌روه، جا نه‌گر نه‌بو، نه بی به‌خوی سهرنی بکا له به‌رزه‌وه‌ندی موسولمانان، یان دابه‌شی بکا به سهر هه‌ژلرندا، جا نه‌گر به‌خویشی هه‌ژار بوو، دروسته به نه‌ندازه‌ی هه‌ژلرک به‌شی خوی دابن، نینجا نه‌گر خاوه نه‌که‌ی ناشکرا بوو، نه بی توله ی گشتی بداتی.

چوارهم: نه‌گر به مالی پیبا، یان شیربایی، یان زیاری، یان زه و تکرلو شتیکی کپی، نه‌و کرپنه دانامه‌زئی و دروست نه، واته: نابیتته ملکی کرپاره‌که و ناشیبتته ملکی خاوه نه‌کان، که‌وابوو: شته کرپاره‌که به قازانجه‌وه هر می فروشیاره‌که‌یه.

﴿فصل: له باسی (شفعة)﴾

واته: یه‌کک له هاویه‌شه‌کان به‌شه‌که‌ی خوی بفروشن، نینجا هاویه‌شه‌که‌ی تر بجئ شته‌که له کرپاره‌که بستنیبتته‌وه به‌و پاره‌یه‌ی پی‌ی کرپوه، هرچه‌ند پیچی خوش نه‌بن. ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الشُّفْعَةُ فِي كُلِّ شَرِكٍ لَمْ يُقْسَمْ فِي أَرْضٍ، أَوْ رُبْعٍ، أَوْ حَانِطٍ، لَا يَحِلُّ لَهُ أَنْ يَبِيعَ حَتَّى يَغْرَضَ عَلَى شَرِيكِهِ فَيَأْخُذَ أَوْ يَدْعَ، فَإِذَا بَاعَ وَلَمْ يُؤْذِلْهُ فَهُوَ أَحَقُّ بِهِ رواه مسلم، پیغه مبرر ﷺ فرموی: شوفعه له گشت شتیکی هاویه‌شدا هیه که به‌ش نه‌کراین: زه‌وی بن، یان باغ بن، یان خانوو بن، دروست نه: خاوه‌ن به‌شه‌که به بن‌نیزنی هاویه‌شه‌که‌ی خوی بیفروشن، جا بیه‌وئ، یان نه‌یه‌وئ، جا نه‌گر به بن‌پرس فروشتی، نه‌و کاته هاویه‌شه‌که‌ی مالی هیه به شوفعه وه‌ری بگریته‌وه.

(وَالشُّفْعَةُ) وه‌رگرتنه‌وه‌ی مالی فروشرلو، به شوفعه (وَاجِبَةٌ) له شرعدا هیه (بِالْخُلْطَةِ) به هوی هاویه‌شی (تُونِ الْجَوَارِ) نه‌ک به هوی درلوسی‌یه‌تی، واته: نه‌گر درلوسی‌یه‌ک خانووه‌که‌ی، یان زه‌وی‌یه‌که‌ی فروشت، درلوسی‌یه‌که‌ی تر ناتوانئ به شوفعه وه‌ری بگریته‌وه، به‌لام به مزه‌بی نیمامی (حنفی): نه‌توانئ وه‌ری بگریته‌وه ﴿عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْجَارُ أَحَقُّ بِصَفْبِهِ رواه البخاری، پیغه مبرر ﷺ فرموی: درلوسی له پیشتره به هوی نزیک‌ی که مالی درلوسی‌یه‌که‌ی وه‌ری بگریته‌وه.

فِيمَا يَنْقَسِمُ دُونَ مَا لَا يَنْقَسِمُ، وَفِي كُلِّ مَا لَا يُنْقَلُ مِنَ الْأَرْضِ كَالْعَقَارِ وَغَيْرِهِ، بِالْثَمَنِ الَّذِي وَقَعَ عَلَيْهِ الْبَيْعُ، وَهِيَ عَلَى الْقَوْرِ، فَإِنْ أَخْرَهَا مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهَا بَطَلَتْ. وَإِذَا تَزَوَّجَ امْرَأَةً عَلَى شِقْصٍ أَخَذَهُ الشَّفِيعُ بِمَهْرِ الْمِثْلِ، وَإِنْ كَانَ الشَّفَعَاءُ جَمَاعَةً اسْتَحَقُّوْهَا عَلَى قَدْرِ الْأَمْلاكِ.

(فِيمَا يَنْقَسِمُ) شوفعه له و شتهدا ههیه که بگونجی بهش بکری (تُون مالا يَنْقَسِمُ) نه که له و شتهی که بهش نه کری: وهکو ژووریکي بچکوله، یان پارچه زهوییهکی کهم، واته: نه گهر بهش بکری سودی لئوهر نه گیری.

(وَفِي كُلِّ مَا لَا يُنْقَلُ مِنَ الْأَرْضِ) ههروهه شوفعه له و شتهدا ههیه که نه گوازیته وه له زه مین (كَالْعَقَارِ) وهکو زهویو (وَغَيْرِهِ) شتی تر: وهکو خانوو و درهختی ته پ له زهوییه فروشر او ده که دا.

(بِالْثَمَنِ الَّذِي) هاوبه شه که هه به و پارهی به شه که نه ستینیتته وه: که (وَقَعَ عَلَيْهِ الْبَيْعُ) به شه که ی پئ فروشر لو به بی که م و زیاد، که وابوو: نه گهر به شه که نه فروشر ابو، به لکو به خشر ابو، یان نه ز کرابو، یان وه قف کرابو، یان به میرات چوبو، له وانده دا- له هیچیان- شوفعه ی بۆ نیه.

(وَهِيَ) وهر گرتنه وهی به شوفعه (عَلَى الْقَوْرِ) ده موده سته (فَإِنْ أَخْرَهَا) نه گهر وهر گرتنه وهی لخواخت (مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهَا) له گه لئ شه و ش توانای هه بوو (بَطَلَتْ) شوفعه که ی به تالئ نه بی و مافی نه سوتئ، به للام نه گهر توانای نه بو؟ چونکه له شوینیکي تر بوو، یان له بهندیخانه بوو، یان نه یزانی ملکه که فروشر لو، یان نه یزانی مافی شوفعه ی ههیه، یان له ترسان دلوی نه کرد، شه مافی ناسوتئ، که وابوو: با وه کیلیک بگری تا کو دلوی بۆ بکا، یان با له لای دوو شاهید بلئ: من دلوی شوفعه نه که م.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نه گهر هاوبه شه که مندال بوو، یان شیت بوو، یان مزگهوت بوو، نه بی سه رپه رشتکاره که یان داوای شوفعه یان بۆ بکا، جا نه گهر شه دلوی نه کرد، شه وان مافیان ناسوتئ، که وابوو: کاتئ مندال گوره بوو و شیت چاک بۆوه، به شوفعه وهی نه رگرتنه وه، به للام نه گهر له بهر بهر زه وهندی شه وان داوای نه کردبوو، شه کاته مافیان نه سوتئ.

(وَإِذَا تَزَوَّجَ امْرَأَةً) ههر کاتیک ئافره تیکي ماره کرد (عَلَى شِقْصٍ) له سه ر به شیکي ماله هاوبه شه که، واته: به شه که ی خوی کرده ماره یی ئافره ته که (أَخَذَهُ الشَّفِيعُ) هاوبه شه که ی تر له ئافره ته که ی نه ستینیتته وه (بِمَهْرِ الْمِثْلِ) به ماره یی هاوچه شنی ئافره ته که.

(وَإِنْ كَانَ الشَّفَعَاءُ جَمَاعَةً) نه گهر هاوبه شه که کان کومه لیک بون (اسْتَحَقُّوْهَا) گشتیان مافی وهر گرتنه وه یان ههیه (عَلَى قَدْرِ الْأَمْلاكِ) به نه ندازه ی به شه ملکه که ی خویان، واته: نه گهر به کیک چواریکی هه بوو، شهوه چواریکی به شه فروشر او ده که وهر نه گرتنه وه، نه گهر شهوی تر

(فَصْلٌ) وَلِلْقِرَاضِ أَرْبَعَةُ شُرَاطٍ: أَنْ يَكُونَ عَلَى نَاضٍ مِنَ الدَّرَاهِمِ وَالْذَنَانِيرِ، وَأَنْ يَأْذَنَ رَبُّ الْمَالِ لِلْعَامِلِ فِي التَّصَرُّفِ مُطْلَقاً أَوْ فِيمَا لَا يَنْقَطِعُ وَجُودُهُ غَالِباً، وَأَنْ يَشْتَرِطَ لَهُ جُزْأً مَعْلُوماً مِنَ الرَّبْحِ، وَأَنْ لَا يُقَدَّرَ بِمُدَّةٍ.

سَيِّه کی هه بوو، نه ویش سییه کی که وهرنه گریته وه، نه وهی شه شیکی هه به، نه ویش شه شیکی که وهرنه گریته وه. جا نه گهر به کی که گوتی: من به شی خوم وهرنا گرمه وه. نه بی نه وی تر گشت فرق شراوه که وهریگریته وه، یان واز له گشتی بیئی.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِی (قِرَاض) مَامله تی قازانجی هاو به شی﴾

واته: که سیک پاره بداته که سیک تر بۆ نه وهی بازرگانی پی بکا و قازانجه که شی بۆ هه ربوکیان بی، به لام سه رمایه که ته نها بۆ خاوه نه که به تی، جا نه گهر نه ختیکی نه مابو، یان هیچی نه مابو، نابئ توله له کریکاره که وهریگری. ﴿عَنْ نَفِيسَةَ بِنْتِ مُنِيَّةَ زَجِیةَ عَنْهَا: ضَارَبَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لِحَدِیْجَةَ زَجِیةَ عَنْهَا بِمَالِهَا إِلَى الشَّامِ﴾ رواه ابو نعیم و غیره، پیغه مبه رﷺ له (مکه یوه مالی (حَدِیْجَةَ ی برده شام بۆ بازرگانی کردن. هه روه ها سه حابه ی پیغه مبه رﷺ به کده ننگن که (قِرَاض) دروسته.

(وَلِلْقِرَاضِ) واجبه بۆ دروستبوونی (قِرَاض): (أَرْبَعَةُ شُرَاطٍ) چوار مه رج بیته جئ: یه که م: (أَنْ يَكُونَ عَلَى نَاضٍ) پیکه و تنه که له سه ر پارهی لیدرو بی (مِنَ الدَّرَاهِمِ) دیره م بیو (وَالْذَنَانِيرِ) دینار بی، که و ابوو: دروست نیه - جگه له پاره - که لوپه لیکی تری بداتی، وه ک بلی: نه م که نه م بۆ بفروشه قازانجمان به نیوه یی.

دووه م: (وَأَنْ يَأْذَنَ رَبُّ الْمَالِ) خاوه ن پاره که ئیزن بدا (لِلْعَامِلِ) بۆ کریکاره که، واته: نه وهی بازرگانی بۆ نه کا (فِي التَّصَرُّفِ مُطْلَقاً) که به بۆ چوونی خوی شت بکریو و بفروشن، واته: نابئ بۆی دیاری بکا (أَوْ فِيمَا) یان نه گهر بۆی دیاری کرد نه بی (لَا يَنْقَطِعُ وَجُودُهُ غَالِباً) نه و شته به دریاوی سال نه بریته وه: وه کو که نه و جق، واته: نه گهر گوتی پاره ت نه ده می ته نها بازرگانی له که نه و جودا بکه، نه وه دروسته.

سی یه م: (وَأَنْ يَشْتَرِطَ لَهُ) واجبه خاوه نه که دیاری بکا بۆ کریکاره که: (جُزْأً مَعْلُوماً) به شیکی زاندر او (مِنَ الرَّبْحِ) له قازانجی نه و بازرگانی به، وه ک بلی: نیوه ی قازانج، یان سییه کی قازانج بۆ تو.

چواره م: (وَأَنْ لَا يُقَدَّرَ بِمُدَّةٍ) نابئ نه و پیکهاته بۆ ماوه یه کی دیارکرو بی، به لکو نه بی به بی ماوه دانان پیک بیئ، جا هه ر کاتی که یه کیکیان ویستی هه لیوه شپینته وه، دروسته.

﴿ناگاداری﴾: دروسته دوو که س پاره بده نه یه ک کریکار: جا هه ر یه که یان به شه قازانجیکی بۆ دیاری بکا، هه روه ها دروسته دوو کریکار بازرگانی بۆ یه ک خاوه ن پاره بکن، به و مه رجه ی به شه قازانجی هه ربوکیان دیاری بکری، هه رچه ند یه کسانیش نه بن له قازانجه که دا.

وَلَا ضَمَانَ عَلَى الْعَامِلِ إِلَّا بِعُدْوَانٍ، وَإِذَا حَصَلَ رِنَجٌ وَخُسْرَانٌ جَبِرَ الْخُسْرَانُ بِالرِنَجِ.

ئینجا بزانه: دروست نیه کریکاره که پاره بداته کریکاریکی تر و به شه قازانجیکی بق دیاری بکا، هرچند خاوهن پاره کهش پازی بئ، هروده ها دروست نیه خاوهن پاره که بلئ: نه بی پاره که لای خۆم بئ، یان بلئ: نه بی فلانیش له گه لئا بئ.

(وَلَا ضَمَانَ عَلَى الْعَامِلِ) تۆله ناکه ویتته سهر کریکاره که نه گهر ماله که له ناو چوو (إِلَّا بِعُدْوَانٍ) ته نها به نوژمنکاری و که مته رغهمی نه بئ، وه ک کپین و فروشتنی قهده غه کرلو به بئ پرسی خاوهن پاره که، یان پابردن به پئنگه ی پپر ترسدا، یان له شاریک بیباته شاریکی تر به بئ نین، هروده ها دروست نیه به زهره ر، یان به قهرز بکړئ و بفروشتئ به بئ پرسی خاوهن پاره که.

(وَإِذَا حَصَلَ رِنَجٌ) ههر کاتیک ئه و بازرگانی به له لایه ک قازانجی دا (وَخُسْرَانٌ) له لایه کی تر زهره ری دا (جَبِرَ الْخُسْرَانُ بِالرِنَجِ) زهره ره که به قازانجه که پپر نه کریته وه - نه گهر قازانجی هه بئ - واته: نه گهر جاریک سهد دیناری قازانج کرد، جاریکی تریش سهد دیناری زهره ر کرد، نه بی ئه و سهد دیناره له جیاتی ئه م سهد دیناره دابندریتته وه، واته: نابئ به شی بکه ن.

که وابوو: ئه و پاره یه ی له گومرگ ئی وهر نه گرن و ئه و پاره یه ی ئه داته کرئ ی بارکردن و گواستنه وه و هه رزان بوونی نرخی بازلو ئه و شته ی ئی ئه دزئ، یان له ناو نه چئ، ئه وانه گشتی به زهره ر دانه نرین و نه بی قازانجه که یان له جئ دابندرئ.

«ناگاداری»: هیچ جیاوازی نیه زهره ره که: له پیش قازانج کردندا بئ، یان له دوا ی قازانج کردن، واته: ههر پئی پپر نه کریته وه.

دیشان ناگاداریه: دروست نیه له ماله وه به پاره ی (قراض): نه خۆی و نه منداله کانی به خیتو بکا و نابئ خیریشی پپ بکا.

به لام له کاتی به سه هه رچوون بق کپین و فروشتن، هه رموده یه کی ئیمامی (شافعی) هه یه: که ئه و مه سه ره فه ی به هۆی سه هه ر زیاد ئه کا، دروسته له پاره ی (قراض) بیدا: وه کو پاره ی ئۆتۆمبیل و میوانخانه، جا ئه مه ش هه ر به زهره ر دانه ندرئ و له قازانج پپر نه کریته وه.

ئینجا بزانه: ئه و نیشانه ی بازرگانه کان به دهستی خۆیان ئه یکن، نه بی کریکاره کهش به دهستی خۆی بیکا و نابئ کرئ ی لئیدا.

«پاشکۆ»: نه گهر کریکاره که گوتی: هیچ قازانج نه کربوه. یان ئه م شته م بق خۆم کپوه. یان بق بازرگانی کپومه. یان گوتی: ههر ئه وه نده پاره ت داووم. یان گوتی: ماله که م لئ دزلوه. یان لییان سه ندم. له وانه دا - گشتی - به سویتند خولردن باوه پی پپ نه کرئ.

(فَصْلٌ) وَالْمَسَاقَاةُ جَائِزَةٌ عَلَى التَّخْلِ وَالْكَرْمِ، وَلَهَا شَرْطَانِ، أَحَدُهُمَا: أَنْ يُقَدَّرَ بِمُدَّةٍ مَعْلُومَةٍ، وَالثَّانِي: أَنْ يُعَيَّنَ لِلْعَامِلِ جُزْأٌ مَعْلُومًا مِنَ الثَّمَرَةِ. ثُمَّ الْعَمَلُ فِيهَا عَلَى ضَرْبَيْنِ: عَمَلٌ يَعُودُ نَفْعُهُ إِلَى الثَّمَرَةِ فَهُوَ عَلَى الْعَامِلِ، وَعَمَلٌ يَعُودُ نَفْعُهُ إِلَى الْأَرْضِ فَهُوَ عَلَى رَبِّ الْمَالِ.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (مَسَاقَاة) بَاغِهِوَانِي﴾

واته: خاوهن باغه که به کیکی تر به کری بگری بۆ ئاودان و پهره ورده کردنی دره خسته کانی و به شیکي دیار کراوی له میوهی دره خسته کانی بداتی.

(وَالْمَسَاقَاةُ) باغه وانی (جائزۀ) دروسته (عَلَى التَّخْلِ) له سهر دلخورماو (وَالْكَرْمِ) له سهر داری تری ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ عَامِلَ أَهْلِ خَيْبَرَ بِشَطْرِ مَا يَخْرُجُ مِنْهَا مِنْ ثَمَرٍ أَوْ زَرْعٍ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ له که ل دانیش تو وانی (خَیْبَر) بیتک هات: که باغه کانی ئاو بدەن و پهره ورده ی بکن، نیوه ی به ره مه که ی: میوه، یان کشتوکالیان بداتی.

﴿ئَاگاداری﴾: له فه رموده ی کۆنی ئیمامی (شافعی) دا: ئه و باغه وانی له سهر گشت دره ختیکی به ردەر دروسته.

(وَلَهَا شَرْطَانِ) بۆ دروستبوونی باغه وانی دوو مه رج پێویستن (أَحَدُهُمَا) یه که میان: (أَنْ يُقَدَّرَ بِمُدَّةٍ مَعْلُومَةٍ) ئه بی ئه و باغه وانی له ماوه یه کی زاندرای بۆ دابندری، که له و ماوه یه دا به ره که ی پێ بگا، وه کو ماوه ی سالتیک، یان ئو مانگ، واته: دروست نیه بلی: تا میوه پێ نه گا.

(وَالثَّانِي) مه جی دووهم: (أَنْ يُعَيَّنَ لِلْعَامِلِ) ئه بی خاوهن باغه که دیاری بکا بۆ باغه وانه که (جُزْأٌ مَعْلُومًا) به شیکي زاندراو (مِنَ الثَّمَرَةِ) له میوه ی ئه و دره ختانه، وه ک بلی: نیوه، یان سیتییه کی میوه که ت نه ده من. جا ئه گهر دره خسته کان میوه یان نه گرت، یان له ئاو چون، ئه بی باغه وانی که ی ته ولو بکاو داوای هیچیش نه کا.

(ثُمَّ) ئینجا (الْعَمَلُ فِيهَا) کارکردن له و باغه وانه (عَلَى ضَرْبَيْنِ) له سهر دوو شیوه یه (عَمَلٌ يَعُودُ نَفْعُهُ إِلَى الثَّمَرَةِ) یه که میان: سودی نه که پێته وه بۆ میوه ی دره خسته کان (فَهُوَ عَلَى الْعَامِلِ) ئه مه یان له سهر کریکاره که یه و ئه بی بیکا: وه ک ئاودان و پاککردنه وه ی جۆگه و گۆل لێدان و مه لکه نندن و لابردنی دړکو گیاو لیکردنه وه و وشککردنه وه ی میوه و پاسه وانی و ئه و جۆره شتانه.

(وَعَمَلٌ) دووهمیان: کاری واهیه (يَعُودُ نَفْعُهُ) سودی نه که پێته وه (إِلَى الْأَرْضِ) بۆ زه ویه که (فَهُوَ عَلَى رَبِّ الْمَالِ) ئه مه شیان له سه رخاوهن ملکه که یه: وه ک دیولردانان و مه لکه ندنی جۆگه و نامپرو و لاغی کێلان و نامپری ئاوه مێنان و ئه و جۆره شتانه.

﴿ئَاگاداری﴾: نیوه باغی دروست نیه، وه ک بلی: (زه ویه که م دره ختی تێ دا بچیتنه به نیوه بییمان). یان بلی: (ئه م دره ختانه ی من له زه ویه که ی خۆتدا بچیتنه به نیوه بییمان). یان

(فَصْلٌ) وَكُلُّ مَا أَمَكَّنَ الْإِنْتِفَاعُ بِهِ مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ صَحَّتْ إِجَارَتُهُ، إِذَا قُدِّرَتْ مَنَفَعَتُهُ بِأَحَدِ أَمْرَيْنِ: بِمُدَّةٍ، أَوْ عَمَلٍ، وَإِطْلَاقُهَا يَقْتَضِي تَعْجِيلَ الْأَجْرَةِ

بَلَى: (نَمِ دره ختانه‌ی من له زهویه که‌ی مندا بجیتنه به نیوه بییمان). که و ابوو: نه‌بی خاوه‌ن دره‌خت کرئی زهویه که بدلو دره‌خته کانیش گشتی بۆ خۆی، جا نه‌گەر دره‌ختو زهوی هه‌ردووکیان هی خۆی بوو، نه‌بی کرئی ماندووونی کرێکاره که بدا.

﴿پاشکۆ﴾: نه‌گەر باغه‌وانه که گوتی: هیچی‌تر کار ناکه‌م، یان پای‌کرد، یان نه‌خۆش بوو، یان خرابه‌ه‌ب‌ندیخانه، با خاوه‌ن باغه‌که بجیتنه لای (قازی)، بۆ نه‌وه‌ی له کیسه‌ی باغه‌وانه که یه‌کی‌تری به کرئی بگری، جا نه‌گەر (قازی) نه‌بو، با خاوه‌نه‌که به‌خۆی یه‌کی‌تری به کرئی بگری، یان هه‌ر به‌خۆی باغه‌وانیه‌که بکا، به‌لام نه‌بی دوو شامید بگری بۆ نه‌وه‌ی بتوانی کرئی‌یه‌که له باغه‌وانه‌که وه‌ریگریته‌وه.

ئینجا بزانه: نه‌گەر باغه‌وانه‌که‌ی دیارکرو مرد، باغه‌وانی‌یه‌که هه‌له‌وه‌شیتته‌وه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَأْسِي (إِجَارَةٌ) بِهِ كَرِّيدَانُ وَبِهِ كَرِّيدَانُ﴾

(وَكُلُّ مَا أَمَكَّنَ الْإِنْتِفَاعُ بِهِ) هه‌رشتی‌کێ بگودجی سودی لێوه‌ریگری و (مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ) خودی شته‌که‌ش بمینی تا ماوه‌ی به‌کریدان کورتایی دێ (صَحَّتْ إِجَارَتُهُ) دروسته به کرئی بدری، خوای گه‌وره‌ه‌رموویه‌تی: ﴿إِنِّ أَنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَأَتَوْهُنَّ أَجُورَهُنَّ﴾ نه‌گەر ئافه‌ره‌ته‌کان مندالیان بۆ ئیوه شیردا، کرئی‌یه‌که‌یان بده‌نی. ﴿وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ اسْتَأْجَرَ ذَلِيلًا فِي الْهَجْرَةِ﴾ ر‌وا‌ه‌ البخاری، پیغه‌مه‌بر ﷺ پیاویکی شاره‌زای به کرئی گرت له کاتی کۆچکردن بۆ نه‌وه‌ی له ریگه‌یان شاره‌زا بکا.

جا نه‌گەر نه‌گودجا سودی لێوه‌ریگری: وه‌ک به‌کریدانی شتی گومبوو، یان داگیرکرو، یان به‌کرێگری کویڕ بۆ پاسه‌وانی، نه‌وه‌ دروست نیه، هه‌روه‌ها نه‌گەر خودی شته‌که نه‌ئه‌ماوه: وه‌ک به‌کریدانی به‌فر بۆ ساردکردنه‌وه‌ی ئاو، یان به‌کریدانی گولاو بۆ خۆ بۆنخۆشکردن، نه‌وه‌ش دروست نیه.

(إِذَا قُدِّرَتْ مَنَفَعَتُهُ) به‌کریدان به‌و مه‌رجه دروسته که نه‌دازه‌ی سوپه‌رگرتن دیاری بکری (بِأَحَدِ أَمْرَيْنِ) به‌یه‌کێ له‌م دوو شیوه‌یه:

(بِمُدَّةٍ) یان نه‌بی نه‌دازه‌که به‌ماوه‌یه‌کی دیارکرو بێ، وه‌ک بَلَى: نه‌م خانووه‌م به کرئی دایه‌تۆ، بۆ ماوه‌ی سالتیک به‌سه‌د دینار. (أَوْ عَمَلٍ) یان نه‌بی به‌کردنی کاریکی دیارکرو بێ، وه‌ک بَلَى: نه‌م جله‌م بۆ بدووه به‌ده‌ دینار. که‌واته: نه‌گەر گوتی: نه‌م خانووه‌م به کرئی دایه‌تۆ، هه‌ر مانگی‌ک ده‌ دینارم بدی. نه‌وه‌ دروست نیه، چونکه‌ ماوه‌ی بۆ دیاری نه‌ک‌روه.

(وَإِطْلَاقُهَا) دیاری‌نه‌کردنی کاتی دانی کرئی‌یه‌که، واته: نه‌یانگوت: ئیستا کرئی‌یه‌که بدری، یان قه‌رز بێ (يَقْتَضِي) وا نه‌گه‌یه‌نی که واجبه: (تَعْجِيلَ الْأَجْرَةِ) کرئی‌یه‌که

إِلَّا أَنْ يُشْتَرَطَ التَّأْجِيلُ، وَلَا تَبْطُلُ الْإِجَارَةُ بِمَوْتِ أَحَدِ الْمُتَعَاقِدَيْنِ،
وَتَبْطُلُ بِتَلَفِ الْعَيْنِ الْمُسْتَأْجَرَةِ، وَلَا ضَمَانٍ عَلَى الْأَجِيرِ إِلَّا بِعُدْوَانٍ.

دهم ودهست بدری (إِلَّا أَنْ يُشْتَرَطَ التَّأْجِيلُ) مه گهر به و مهرجه پیک بین: که کرئی به که
قهرز بی، به مه نه بیته قهرز.

﴿ناگاداری﴾: پیوسته بزاندری: کرئی به که چه نده و چونه؟ که وایو: نه گهر گوتی: و
دامه تو به کرئی، ینجا له مه ویاو پیک دین. یان گوتی: به نیوه کاری نه م دوو مهر
به خیر بکه، یان به کیکیانی بق تو. یان گوتی: نه م کاره م بق بکه نرخی بازار چه ند بوو،
نه و نده ت دهمی. نه وانه هیچیان دروست نینه.

(وَلَا تَبْطُلُ الْإِجَارَةُ) به کریدان مه لئوه شیتوه (بِمَوْتِ أَحَدِ الْمُتَعَاقِدَيْنِ) به مردنی به کی که له
به کریدرو به کرنگر، یان هر دووکیان، که وایو: هر کامیان مرد، میراگره که یان له
شوینیان دانه نیشی.

(وَتَبْطُلُ) به لام به کریدان مه لئوه شیتوه (بِتَلَفِ الْعَيْنِ الْمُسْتَأْجَرَةِ) به له ناوچوونی
نه وشته ی که به کرئی گبروه، واته: نه گهر خانوه که تیک درا، یان وولاغه که مرد، یان
کرئکاره که مرد، به کریدانه که مه لئوه شیتوه.

﴿ناگاداری﴾: مهرجه کانی به کریدرو به کرنگر: وه کو کپیارو فروشیاره، که وایو: نابی
هیچیان مندال، یان شیت بن.

(وَلَا ضَمَانٌ عَلَى الْأَجِيرِ) توله ی شته به کریدراوه که له سر نه و که سه نیه که به کرئی
گرتوه، نه گهر له ناو چوو، یان که م وکوپیی لپهیدا بوو (إِلَّا بِعُدْوَانٍ) ته نها به هوی
خیانه تکاری و که مته رغه می نه بی: وه که له نه ندازه زیاتر کاری پی بکا، یان له شوینیکی
بی پاسه وان دایینی و بدزئی، به مه توله ی نه که ویته سر.

مهروه ها نه گهر که سیک به کرئی گبرایی بق کارکردنیک، یان بق پاراستنی شتیک، وه
شوان و بهرگدرو و پاسه وان، نه و جوره که سانه توله یان له سر نیه نه گهر خیانه ت
نه که ن، جا نه گهر سویند بخون که خیانه تیان نه کربوه، باوه پیان پی نه کرئی.

﴿پاشکوه﴾: نه گهر بووه کیشه یان: نایا ماوه ی به کریدانه که چه نده؟ یان کرئی به که چه نده و
چونه؟ یان نه ندازه ی شته به کریدراوه که چه نده؟ نه بی هر دووکیان سویند بخون نه گهر
شاهید نه بو- ینجا به کریدانه که مه لئوه شیتوه، جا نه گهر به کرنگره که ش هیچ سوینکی

وهرگرتبو، نه بی کرئی هاویننه ی نه و سوده بدا.
جا بزانه: نه گهر به کرنگره که گوتی: شته به کرنگراوه که م گهراندوتوه. نه و به بی شاهید
باوه پی پی نا کرئی، مهروه ها کرئی گهراندوه ی به کریدراوه که له سر خاوه نه که یه تی،
واته: له سر به کرنگره که نیه.

(فَصْلٌ) وَالْجَعَالَةُ جَائِزَةٌ، وَهِيَ أَنْ يَشْتَرِطَ فِي رَدِّ ضَالَّتِهِ عَوْضاً مَعْلُوماً،
فَإِذَا رَدَّهَا اسْتَحَقَّ ذَلِكَ الْعَوَضَ الْمَشْرُوطَ.
(فَصْلٌ) وَإِذَا دَفَعَ إِلَى رَجُلٍ أَرْضاً لِيَزْرَعَهَا وَشَرَطَ لَهُ

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (جَعَالَةٌ)﴾

واته: بلن: هر که سبک نه کاره بکاو شتی نه ده من. (وَالْجَعَالَةُ جَائِزَةٌ) جه عاله
دروسته ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ سَيْدَ حَتَّى لَدَغَ، فَشَرَطَ عَلَيْهِمْ بَعْضُ أَصْحَابِ
النَّبِيِّ ﷺ ثَلَاثِينَ شَاةً عَلَى أَنْ يَرْقِيَهُ، فَرَقَاهُ وَأَخَذَ الْجُعْلَ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَصَبْتُمْ إِفْسِمُوا
وَاضْرِبُوا لِي مَعَكُمْ بِسَهْمٍ ﴿رواه الشيخان، گه وره یه کی عه پوب دوویشک پتی یوه داو داوای
نوعایان له هاوړپکائی پیغه مبه رﷺ کرد، جا به کیکیان گوتی: به و مرجه ی سی مه پمان
بدنه ن، نینجا نوعای بکړو مه پره کانیان وهرگرتو پیغه مبه رﷺ فرموی: باشتان
کرد، مه پره کان به ش بکړو به شی منیش بدن.

(وَهِيَ) جَعَالَةٌ نَهْمِيهِ (أَنْ يَشْتَرِطَ) به مارج بگړی بکړی تر (فِي رَدِّ ضَالَّتِهِ) له
به رانبر هیتانه وهی شته ونیوهه کی، یان له به رانبر کردنی کاریکی تر (عَوْضاً مَعْلُوماً)
کړی یه کی زاندر او.

(فَإِذَا رَدَّهَا) جا هر کاتن شته کی هیتاوه، یان کاره کی به ته وای کرد (اسْتَحَقَّ) مای
مه یه (ذَلِكَ الْعَوَضَ) نه و کړی یه وهریگری (الْمَشْرُوطَ) که بوی به مارج گپراوه، به لام نابی
پیش ته واکړدنی کاره که داوای کړی یه که بکا.

که وایو: نه گهر ته نه نیوهی کاره کی کړو ته وای نه کرد، نه وه ته نه کړی هاوړپته ی
نه و کاره ی نه دریتی، جا نه گهر نه و کاره ی کړو یه تی هیچ سودی نه بو: وه شته که
بدوړیته وه، به لام پیش نه وهی بیداته وه خاوه نه کی، بمری، یان تی ون ببیته وه، نه وه
مای هیچ جوړه کړی یه کی نه.

﴿نَاكَادَارِي﴾: مارج نیه کړیکاره که، یان ماوهی کاره که دیاری بکړی، که وایو: نه گهر
گوتی: هر که سبک له به ندیخانه پزگارم بکا سهد دیناری نه ده من، یان گوتی: هر
که سبک کپره که م فیره خویندنی قورن بکا سهد دیناری نه ده من. نه وه دروسته وپاش
ته ولو کردنی کاره که نه بی کړی یه که یان بداتی.

﴿پاشکون﴾: نه گهر بووه کیشه یان: نایا کړی یه که چه نده و چونه؟ مه روکیان سویند
نه خون و پیکه اتنه که تیک نه چی، کړیکاره که ش کړی هاوړپته ی کاره کی نه دریتی.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي سَهْ پَانِي﴾

به به نه تو، واته: نیوه تو (وَإِذَا دَفَعَ إِلَى رَجُلٍ أَرْضاً) هر کاتیک زه ویه کی دایه ده ست
پیاویک (لِيَزْرَعَهَا) بکړو نه وهی دایپیتن (وَشَرَطَ) خاوه ن زه ویه که به مرجه گرت (لَهُ) بکړ

جُزْأً مَّغْلُومًا مِّن رَّيْعِهَا لَمْ يَجُزْ، وَأَن أَكْرَاهُ إِيَّاهَا بِذَهَبٍ أَوْ فِضَّةٍ،
أَوْ شَرْطٍ لَّكَ طَعَامًا مَّغْلُومًا فِى ذِمَّتِهِ جَازٌ.
(فَصْلٌ) وَإِخْيَاءُ الْمَوَاتِ جَائِزٌ بِشَرْطَيْنِ:

سه پانه که (جُزْأً مَّغْلُومًا) به شتیکی زاندرلو (مِّن رَّيْعِهَا) له به ره می زهویه که، وه که بلئی: نیوهی،
یان سییه کی، یان چواریه کی به ره مه که بق تو بئی (لَمْ يَجُزْ) نه و جوره نیوه توو کونده دروست
نیه، وه هیچ جیاوازی نیه تویه که: می خاوه زهویه که بئی، یان می سه پانه که بئی ﴿عَنْ
ثَابِتٍ رَّحِمَهُ اللَّهُ: لَقِيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنِ الْمَزَارَعَةِ وَأَمَرَ بِالْمُؤَاجَرَةِ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ
قده غه ی کردوه: زهوی به بنه توو بدری و فرهانی دلوه: به کرئی بدری.

﴿ناگاداری﴾: نه وهی باسما ن کرد فره مووده ی زو درین نیمانی نایین بوو، به لام
نیمانی (النواوی) و چه ندانی تر- خولتیا ن دانی بن- نه م فره مووده یان هه لیلر دیوه: (که داچاندنی
زهوی به بنه توو دروسته). وه جیاوازی نیه تویه که: می خاوه زهوی بئی، یان می
سه پان بئی، وه به ره مه که به نیوهی بئی، یان به سییه که و چواریه که بئی.
ئینجا بزانه: نه و شتیه داچاندنه له ناو کورده واری دا پئی نه لئین: سه پانی به نیوه توو،
یان به بنه توو.

(وَإِن أَكْرَاهُ إِيَّاهَا) نه گه خاوه نه که زهویه کی به کرئی دایه سه پانه که (بِذَهَبٍ) به زَیْرِ (أَوْ
فِضَّةٍ) یان به زیو، یان به پاره، یان به شتیکی تر، نه وه دروسته.
(أَوْ شَرْطٍ) یان خاوه زهویه که به مهرجی گرت (لَهُ) بق سه پانه که (طَعَامًا مَّغْلُومًا)
دانه و یتله یه کی زاندرلو (فِى ذِمَّتِهِ) له نه سستوی خوی دا، واته: گوتی: نه م زهویه م بق
داچیته سه د نه نه که گه نمت نه ده می (جَازٌ) نه وه دروسته.

﴿ناگاداری﴾: نه گه زهویه کی داچاند- به تقوی خوی، یان به تقوی خاوه نه که ی- نابئی
هیچیان به شی خویان له به ره مه که بیه ن تا زه کاتی لیده رنه که ن؟ چونکه زه کاتوه رگره کان
به نه ندازه ی زه کات- له به ره مه که دا هاویه شن، که واته: نه ندازه ی زه کات نابیته ملکی
سه پانه که و خاوه زهویه که.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِی﴾ (إِخْيَاءُ الْمَوَاتِ) زیندوو کونده وهی زه مینی مردوو ﴿

واته: ناوه دان کونده وه (وَإِخْيَاءُ الْمَوَاتِ) ناوه دان کونده وهی زه مینی مردوو، واته: هیچ کانتیک
له مه و پیش ناوه دان نه کرابئی و مانی هیچ که سیتی به سه ره وه نه بئی (جائز) دروسته
﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ عَمَّرَ أَرْضًا لَيْسَتْ لِأَحَدٍ فَهُوَ أَحَقُّ بِهَا﴾ رواه
البخاری، پیغمبر ﷺ فره مووی: هر که سیتک زهویه ک ناوه دان بکاتوه که مانی که سی
به سه ره وه نه بئی، نه بیته می خوی. (بِشَرْطَيْنِ) نه و ناوه دان کونده وه به دوو مهرج دروسته:

أَنْ يَكُونَ الْمُحْيَى مُسْلِمًا، وَأَنْ تَكُونَ الْأَرْضُ حُرَّةً لَمْ يَجْرَ عَلَيْهَا مِلْكٌ لِمُسْلِمٍ.
وَصِفَةُ الْإِحْيَاءِ: مَا كَانَ فِي الْعَادَةِ عِمَارَةً لِلْمُحْيَا.
وَيَجِبُ بِذَلِ الْمَاءِ بِلَالَةِ شَرَايِطَ: أَنْ يَفْضَلَ عَنْ حَاجَتِهِ، وَأَنْ يَخْتِاجَ إِلَيْهِ غَيْرُهُ
لِنَفْسِهِ أَوْ لِبَهِيمَتِهِ، وَأَنْ يَكُونَ مِمَّا يُسْتَخْلَفُ فِي بَيْتٍ أَوْ عَيْنٍ.

یه کهم: (أَنْ يَكُونَ الْمُحْيَى مُسْلِمًا) نهو که سهی ناوهدانی نه کاته وه نه بی موسولمان بی،
نه گهر له خانه ییسلامدا بی.

دووم: (وَأَنْ تَكُونَ الْأَرْضُ حُرَّةً) نهو زهویه نازاد بی، واته: (لَمْ يَجْرَ عَلَيْهَا مِلْكٌ لِمُسْلِمٍ) له
هیچ کانتیکدا ملکی هیچ موسولمانیک نه بویی، چونکه نه گهر له مه وپیش ملکی که سبیک
بویی، نه وه هر هی خویه تی هر چند ویرانش بویی، جا نه گهر زاندر له پیشان
ناوهدان بووه، به لام خاوه نی نه زاندر، نه وه وه مالی له ده ستچوو نه بیته ملکی
(بیت المال) ی موسولمانان.

﴿فَاكْادَارِ﴾: هر شویتیک مانی خه لکی تیدا بی، دروست نیه ناوهدان بکریته وه: وه
که ناری جۆگه و پوبارو کانی و بیرو، قه راغی لادی و شارو، گۆپه پانه کانی ناو دیو ناو
شارو، یاریگهی مندالان و، شوینی داره پنان و، له وه پرگهی ناژله و، کانگای به ردو خولی
خانوو، نه وانه هیچیان دروست نیه ده ستیان به سهردا بگیری، چونکه مافیکی گشتی
دانیشتوانی نهو شوینه نه.

(وَصِفَةُ الْإِحْيَاءِ) شیوهی ناوهدانکردنه وه (مَا كَانَ فِي الْعَادَةِ) نهو به گویره ی په ووشتی
نهو شوینه (عِمَارَةً لِلْمُحْيَا) بیته نیشانه ی ناوهدانکردنه وه، واته: نه گهر مه به سستی خانوو
بی، نه بی نه ختیک دیواری بق بکا، نه گهر باغ بی، نه بی خا که که پیک بخاو ده وره ی بگری و
نه ختیک دره ختی تیدا بچینی.

(وَيَجِبُ بِذَلِ الْمَاءِ) واجبه ناو بداته خه لکی تر (بِلَالَةِ شَرَايِطَ) به سستی مهرج:
یه کهم: (أَنْ يَفْضَلَ عَنْ حَاجَتِهِ) ناو که له پیویستی خوی زیادی، واته: له خواردنه وه ی
خوی و ناژله کانی و ناودانی شینایی.

دووم: (وَأَنْ يَخْتِاجَ إِلَيْهِ غَيْرُهُ) که سبیک تر پیویستی به م ناوه هه بی (لِنَفْسِهِ) بی
خواردنه وه ی خوی (أَوْ لِبَهِيمَتِهِ) یان بق ناژله کانی، به لام نه گهر بق شینایی نه یویست،
واجب نیه بیداتی.

سسیه م: (وَأَنْ يَكُونَ مِمَّا يُسْتَخْلَفُ) ناو که ناوی تری بیته وه جی (فِي بَيْتٍ) له ناوی بیر
(أَوْ عَيْنٍ) یان له سهرچاوه و پوبار، واته: نه گهر نهینه هاته وه جی: وه کو ناوی کونده و
تانکر، نه وه واجب نیه بیدا، مه گهر مه ترسی مردنی لبکری، نه وه له و کاته واجبه له
مردن پزگاری بکا.

(فَصْلٌ) وَالْوَقْفُ جَائِزٌ بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ: أَنْ يَكُونَ مِمَّا يُنْتَفَعُ بِهِ مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ، وَأَنْ يَكُونَ عَلَى أَصْلِ مَوْجُودٍ

﴿ناگاداری﴾ یه کهم: نه وهی باسمان کرد، نه و ناوه بوو که تاییه تی خوی بی، به لام ناوی گشتی، هه موو که سیک تی دا هاویه شه: وه کو ناوی پویارو سه رچاوه و گه لی، پیغه مبه ر علیه السلام هه رمووی ته: ﴿الْأَنَاسُ شُرَكَاءُ فِي الْكَسَالِ وَالْمَاءِ وَالنَّارِ﴾ رواه احمد و ابوداود، هه لك له سئ شندا هاویه شن: له گیاو ناو و ناگر.

دووم: دروست نیه به شه ناوی نه م زهویه بی بیا بقی زهویه کی تر- که به شی له و ناوه دا نه بی- جا دیمه کار بی، یان به راو بی، چونکه مه ترسی هه یه نه وه بکاته به لکه بقی نه وهی له مه و دوا بلتی: بقی نه م زهویه ش به شم له و ناوه دا هه یه.

﴿پاشکو﴾: نه و په ووشته ی له لای ناغاو دهره به گو زؤرداره کانی کوردستان هه یه: که هر که سیک له شوینتیکی دیار کراودا نازله بله وه پینتی، یان شینایی بجینتی، پاره ی لیته ستینن، یان مه پکی لیته ستینن و پی لیته لین: (پوشانه)، نه وه حه رامه و مه پکه ش نابیته ملکی نه وان، هر چند به ناوی زه کاتیش وه ری بگرن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا حِمَى إِلَّا لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ﴾ رواه البخاری، پیغه مبه ر علیه السلام هه رمووی: پیاوانکردنی له وه پکی گشتی- جگه له خواو پیغه مبه ر علیه السلام - هیچ که سیک مانی نه یه. ﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (وَقْف)﴾

واته: وه ستاندنی شتیك له سهر پوهه کی حه لال تاكو نه فرق شری و نه به خشری، بقی نه وهی سودی لی و هریگری، وهك بلتی: نه م خانووم وه قف کرده سهر نه م مزگه و ته.

(وَالْوَقْفُ جَائِزٌ وَهَافَكَرْدَن دُرُوسْتَه، نَه كِه ر مَالَه وَه ففكراره كه ملكی خوی بی و خواهن ملكه كه ش مندالو شیت نه بی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا مَاتَ ابْنُ آدَمَ انْقَطَعَ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَ: صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَلَدٍ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر علیه السلام هه رمووی: هر کاتی ناده میزاد مرد، خیری کرده وه کانی خوی نه بی ته نها له سئ شت نه بی، یه کهم: خیریکی نه پراوه وه کو وه قف. دووم: زانستیکی سود به خش بقی دنیوا و قیامت. سئ یه م: مندالکی خوی که پیایو چاک بی و دوعای بقی بکا.

(بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ) به سئ مه رج وه قف دروسته:

یه کهم: (أَنْ يَكُونَ مِمَّا يُنْتَفَعُ بِهِ) شته وه ففكراره كه سودی لی و هریگری (مَعَ بَقَاءِ عَيْنِهِ) له گه ل نه وه ش خودی شته كه ش بمینتی، وهك: زهوی و خانوو و نازله لو تو تو موویل، که و ابو: وه ففكردنی خواره دمه نی دروست نه یه.

دووم: (وَأَنْ يَكُونَ عَلَى أَصْلِ مَوْجُودٍ) وه ففكردنه كه له سهر شتیکی هه بووی بی له کاتی وه ففكردن و بشگونجی ببیته خواهن ملك، وهك بلتی: وه قف بی بقی سهر نه م هه قیره، یان

وَلَمْ يَزَعْ لَّا يَنْقُطْ عَ، وَأَنْ لَا يَكُونَ فِي مَحْظُورٍ.
وَهُوَ عَلَى مَا شَرَطَ الْوَاقِفُ: مِنْ تَقْدِيمِ أَوْ تَأْخِيرِ، أَوْ تَسْوِيَةٍ أَوْ تَفْضِيلِ.

نهم مزگوتہ. کہواتہ: دروست نیه وهقف بکاتہ سہر مندالی ناوژگ، یان مزگوتیکی کہ له مہودوا دروست نہ کری.

(وَقَرِحَ) مہروہا وهقفہ کہ بۆ سہر لقیکی وا بی (لَا يَنْقُطُ) کہ نہ پرتہوہ، وهک بلن: وهقفم کردہ سہر مزگوتہکانی نہو شارہ. کہوابوو: نہگہر بلن: بۆ ماوہی سالتیک وهقفم کرد. نہوہ دروست نیه.

سئییم: (وَأَنْ لَا يَكُونَ فِي مَحْظُورٍ) نابن وهقفکردنہ کہ له سہر پوہوہکی گوناہباری بی: وهک وهقفکردن بۆ سہر دیرو مہیخانہ نہو جۆرہ شوینانہ.

﴿ناگاداری﴾: مہرج نیه وهقفکردن مہبہستی خواہہرستی تی دا ناشرکابن، کہواتہ: دروستہ وهقف بکاتہ سہر دولہ مہند، یان وهقف بکاتہ سہر مندالی نیرینہی خوی.
(وَمَوْ) وهقفکردن (عَلَى مَا شَرَطَ الْوَاقِفُ) بہگویرہی مہرج دانانی وهقفکرہکیہ:
(مِنْ تَقْدِيمِ) له بہ پیشخستن (أَوْ تَأْخِيرِ) یان له بہ خواستن، وهک بلن: نهم شستم وهقفم کردہ سہر مامۆستایانی نایینی، بہلام له پیشدا بدریتہ نہوانہی دہرسی حەدیس نہلینہوہ، نینجا نہوانہی تہفسیر نہلینہوہ.

(أَوْ تَسْوِيَةٍ) له یہکسانی (أَوْ تَفْضِيلِ) یان له زیدہ بہشی، وهک بلن: دوو بہشی بۆ نهم پوہوہی بہشیکی بۆ نہویتر.

﴿پاشکۆ﴾: یہکهم: نہگہر مزگوتیک ویران کرا، یان شوینیک ویران کرلو ولزیان له مزگوتہکی مینا، نہبی کہلوپہلو وهقفہکی بۆ مہلگیرئو چاوہروانی ناوہدانکردنہوہی بکن، جا نہگہر هیچ گومان لهوہدا نہبو: کہ ناوہدان ناگریتہوہ، نہبی بۆ مزگوتیکیتر سہرف بکری، جا نہگہر نہبو، یان پیویستی پی نہبو، نہو کاتہ دروستہ بۆ بہرژہوہندی موسولمانان سہرف بکری.

دوہم: درہختی گورستان نہگہر سہوز بوو، نابن بپریری، بہلام نہگہر ووشک بوو، دروستہ بپریری و بفرقشریئو له بہرژہوہندی گورستانہ کہ سہرف بکری.

سئییم: نہو کہسہی سہرپہرشتی مالہ وهقفکرلوہ کہ نکا، نہبی دادپہروہریئو بتوانن چاودیری بکاو بزانی چۆن سہرفی نکا.

جا بزانی: نہرکی سہرشانی وی بہکریدانہو کوکریدنہوہی بہرہمہکیہ و چاککردنہوہی ویرانبوہکیہ.

کہوابوو: دروستہ له بہرانبہر نہو ماندوبوونہ کریی بۆ ییاری بکری بۆ نہوہی وهقفکرلوہ کہ بہردہوام بمینن، چونکہ فروشتنی وهقفکرلو بہہیچ جۆریک دروست نیه.

(فَصْلٌ) وَكُلُّ مَا جَازَ بَيْعُهُ جَازٌ هَبُّهُ، وَلَا تَلَزَمُ الْهَبَةُ إِلَّا بِالْقَبْضِ، وَإِذَا قَبَضَهَا الْمُوهِبُ لَهُ لَمْ يَكُنْ لِلْوَاهِبِ أَنْ يَرْجِعَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَكُونَ وَالِدًا،

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (هَبَّة) بِهِ خَشِينٌ وَدِيَارِي﴾

هر شتی که بداته یه کیکی تر بی نه وهی هیچی له به رانبر لئوه ریگری، پی نی نه گوتری: به خشین. نینجا نه گهر له ریگای خوا بیداتی، هم پی نی نه گوتری: خیر. نینجا نه گهر له شویتیک بینیری بق شویتیکتری، هم پی نی نه گوتری: دیاری.

جا بزانه: به خشین به هر ناویک بی، هر سوننه ته ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: تَهَادَوْا تَحَابُّوا﴾ رواه أبو يعلى، پیغه مبرر ﷺ فرموی: دیاری بق یه کتری بیهن، چونکه دیاری نه بیته هوی خوشه و یستیتان.

﴿فَإِذَا كَادَ﴾: نه گهر شتی که بداته کار به دهستی بق نه وهی له کاریکی نار هودا یارمته پی بدا، یان مانی که سیکتری بداتی، نه وه پی نی نه گوتری: به رتیل ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَعَنَ اللَّهُ الرَّاشِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ وَالرَّائِشَ﴾ رواه احمد، پیغه مبرر ﷺ فرموی: له عنته پی خوا له به رتیلده رو له به رتیلخورو له پیکه پنه ره که یان بدا. به لام نه گهر کاره کی په و بو و مانی که سیکتری له دهست نه نه دا، به لام کار به دهسته که به بی به خشیش بقی نه نه کرد، نه وه ته نها بق کار به دهسته که حه رانه.

(وَكُلُّ مَا جَازَ بَيْعُهُ) هر شتی که فروشتنی دروست بی به و جوره ی باس مان کرد (جَازَ هَبُّهُ) به خشین دروسته (وَلَا تَلَزَمُ الْهَبَةُ) شتی به خشر او و دیاری و خیر نابیته ملکی پیغه خشر او که (إِلَّا بِالْقَبْضِ) تا پیغه خشر او که وهی نه گری، که و ابو: پیش و هر گرتن دروسته خاوهن ماله که به شیمان ببیته وه ﴿عَنْ أُمِّ كَلثُومَ بِنْتِ أَثَنَاءَ: بَعَثَ النَّبِيُّ ﷺ هَدِيَّةً إِلَى النَّجَاشِيِّ، فَمَاتَ قَبْلَ أَنْ تَصِلَ إِلَيْهِ، فَاسْتَرَدَّهَا﴾ رواه الحاكم والبيهقي، پیغه مبرر ﷺ دیاری کی بق (نه جاشی) نارد، به لام پیش نه وهی بگانه دهستی، (نه جاشی) مرد، جا پیغه مبرر ﷺ دیاری به کی که پانده وه.

(وَإِذَا قَبَضَهَا الْمُوهِبُ لَهُ) هر کاتیک پیغه خشر او که به خشر او که کی، یان دیاری به کی، یان خیره که کی و هر گرت (لَمْ يَكُنْ لِلْوَاهِبِ) دروست نیه بق خاوهن شته که (أَنْ يَرْجِعَ فِيهَا) شته به خشر او که و هر گرتیته وه.

(إِلَّا أَنْ يَكُونَ وَالِدًا) ته نها نه گهر دایکو باوک، یان داپیره و باپیره بی، دروسته وهی بگریته وه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا يَحِلُّ لِرَجُلٍ مُسْلِمٍ أَنْ يُعْطِيَ الْعَطِيَّةَ ثُمَّ يَرْجِعَ فِيهَا إِلَّا الْوَالِدَ فِيمَا يُعْطَى وَلَدَهُ﴾ رواه أصحاب السنن، پیغه مبرر ﷺ فرموی: دروست نیه مروفی موسولمان شتی که بیه خشین، نینجا وهی بگریته وه، ته نها باوک بقی دروسته نه و شتی به خشیویه تیه مندالی خوی: وهی بگریته وه.

وَإِذَا أَعْمَرَهُ شَيْئًا أَوْ أَرْقَبَهُ كَانَ لِلْمُعْمَرِ أَوْ لِلْمُرْقَبِ وَلَوِ ارْتَبَهُ مِنْ بَعْدِهِ.
(فَصْلٌ) وَإِذَا وَجَدَ لُقْطَةً فِي مَوَاتٍ أَوْ طَرِيقٍ فَلَهُ أَخْذُهَا وَتَرْكُهَا،
وَإِذَا أَخْذَهَا أَوْلَى مِنْ تَرْكِهَا إِنْ كَانَ عَلَى نَفَقَةٍ مِنَ الْقِيَامِ بِهَا،

﴿ناگاداری﴾: سوننته باو کو دایک به یه کسانى شت بیه خشنه منداله کانیان، به لام
کومه زانایه که فرمویانه: یه کسانى واجبه ﴿عَنِ الثُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: اِتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ﴾ رواء الشیخان، پیغمبر ﷺ فرموی: له خوا
بترسنو دادپه روه رین له نیتوان منداله کانتان.

(وَإِذَا أَعْمَرَهُ شَيْئًا) هر کاتیک به دريژایى ته من شتیکی به خشى به یه کیکی تر، واته:
گوئی: نه م شته م به خشى به تو به دريژایى ته مهنت، نینجا که مردى بق خوم بگه پرته وه
(أَوْ أَرْقَبَهُ) یان به چاوه پروانى پى به خشى، واته: گوئی: واه م شته م به خشى به تو،
نه گهر من پيشدا مردم هر بق خوت، نه گهر تو پيشدا مردى بگه پرته وه بق خوم (كَانَ
لِلْمُعْمَرِ) نه و شته هر بق پیبه خشر او وه که به به دريژایى ته من (أَوْ لِلْمُرْقَبِ) یان بق
پیبه خشر او وه که به به چاوه پروانى (وَلَوِ ارْتَبَهُ) بق میراتگرانى نه و پیبه خشر او وه (مِنْ بَعْدِهِ)
له دواى مردنى، واته: به هیچ جوریک ناگه پرته وه بق خاوه نه کی.

﴿پاشکوک﴾: نه گهر پیاوئیک خشلى زپو زپوى کپى دایه نافرته که ی خوى بق نه وه ی
خوى پى برازیتیتته وه، نه و خشله ناپیتته می نافرته که تا میرده که به زویان نه لئ: واه
به خشیمه تو. نه ویش قبولی بکا، جا نه گهر نافرته که و میرده که، یان میراتگره کانیان
بسوه کیشیه یان، میرده که نه یگوت: نه م به خشیه وه هر بق پزاننده وه داومه تن.
نافرته که ش نه یگوت: پیت به خشیم. هیچ شاهیدیش له نیتواناندا نه بو، نه وه باوه پ به
میرده که و میراتگره کانى میرده که نه کرئ نه گهر سویند بخون.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (لُقْطَةً) هَلْ لَكَ رَتْنَه وَهَى شَتَى وَنَبُو﴾

(وَإِذَا وَجَدَ) هر کاتیک دوزى به وه (لُقْطَةً) شتیکی وه ها که له خاوه نه کی ون بوبئ، یان
له شوتینیک لئ به جئ مابئ (فِي مَوَاتٍ) له شوتینیکى وه هادا که ملکى هیچ که س نه بین
(أَوْ طَرِيقٍ) یان له پیگه یه کدا بیدوزیتته وه (فَلَهُ أَخْذُهَا) بوى دروسته هه لیبرگرتته وه
(وَتَرْكُهَا) هه روه ها بوى دروسته وازی لی بینئ.

(وَإِذَا أَخْذَهَا أَوْلَى) به لام هه لگرتته وه ی باشته (مِنْ تَرْكِهَا) له وازلیه پنانى (إِنْ كَانَ عَلَى نَفَقَةٍ)
نه گهر باوه پى به خوى هه بین (مِنْ الْقِيَامِ بِهَا) که به پیویسته کانى نه و شته هه لئسته
﴿عَنْ زَيْدِ بْنِ خَالِدٍ الْجُهَنِيِّ ﷺ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ آوَى ضَالَّةً فَهُوَ ضَالٌّ مَا لَمْ يُعْرِفْهَا﴾
رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرموی: هر که سیک شتیکی ونبوو هه لیبرگرتته وه، نه وه
سه رلیشیاوه نه گهر بانگه وازی بق نه کا.

وَإِذَا أَخَذَهَا وَجَبَ عَلَيْهِ أَنْ يَعْرِفَ سِتَّةَ أَشْيَاءَ: وَعَاءَهَا، وَعَفَاصَهَا، وَوَكَّاءَهَا، وَجَنَسَهَا، وَعَدَدَهَا، وَوَزَنَهَا. وَيَحْفَظُهَا فِي حِرْزٍ مِثْلِهَا، ثُمَّ إِذَا أَرَادَ تَمَلُّكَهَا عَرَفَهَا سِتَّةَ عَلَى أَبْوَابِ الْمَسَاجِدِ، وَفِي الْمَوْضِعِ الَّذِي وَجَدَهَا فِيهِ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا كَانَ لَهُ أَنْ يَتَمَلَّكَهَا بِشَرَطِ الضَّمَانِ،

(وَإِذَا أَخَذَهَا) جا هر کاتیک شته ونبوه که ی ه لگرتنه وه (وَجَبَ عَلَيْهِ) له سهری واجب (أَنْ يَعْرِفَ) به ناس بکا (سِتَّةَ أَشْيَاءَ) شه ش نیشانه ی نهو شته:

(وِعَائِهَا) بزانی شته که له ناو چی دایه (وَعَفَاصَهَا) بزانی سهرقه پاغی چی به (وَوَكَّاءَهَا) بزانی نهو دلو هی پی پی پچراوه چونه (وَجَنَسَهَا) بزانی شته که په گه زی چی به (وَعَدَدَهَا) بزانی ژماره ی چه نده (وَوَزَنَهَا) بزانی کیشانه ی چه نده.

(وَيَحْفَظُهَا) واجب- نهو شته ی دوزیویه تیه وه- دایینی و بیپاریزی (فِي حِرْزٍ مِثْلِهَا) لهو جوړه شوینه ی نهو جوړه شته ی لږدانه درئ، جا نه گهر که مته رغه می کړیو له ناو چوو، نه بی تولی بدا.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر مندال، یان شیت شتیکیان دوزیه وه، واجب: سر پرشکاره که یان له دهستیان وه ریگریو بانگه وازی بڼ بکا، جا نه گهر له دهستیانی وه رنه گرتو له دهست چوو، نه بی به خوی تولی بدا، جا نه گهر خاوه نه که ی دهست نه که وت، دروسته بیکاته ملکی منداله که، یان شپته که، نه گهر به رژه وه ندی نه وانی تی دا بی.

(ثُمَّ) نیجا له دوی ه لگرتنه وه (إِذَا أَرَادَ تَمَلُّكَهَا) نه گهر ویستی بیکاته ملکی خوی له خوی حه لال بکا (عَرَفَهَا سِتَّةَ) نه بی سالیکی ته ولو بانگه وازی بکاو ه ندیک پیناسه کانی بلن (عَلَى أَبْوَابِ الْمَسَاجِدِ) له بهر دهرگه ی مزگه وته کان کاتی خه لک له نویژ دهرنه چن (وَفِي الْمَوْضِعِ الَّذِي وَجَدَهَا فِيهِ) که لی دوزیویه ته وه، هم لهو شوینانه ی خه لکی لی کو نه بیته وه.

﴿ناگاداری﴾: نه رکی بانگه وازی له (بیت المال) نه درئ، جا نه گهر نه بو، یان (قازی) نه بو، هر به خوی له لای دوو شاهید- به سر خاوه نه که ی- به قهرز نه یدلو له خاوه نه که ی وه ری نه گرتنه وه، یان به شیکی لی ته فروشی، به لام نه گهر بڼ نه وه ه لیکرتیو: که له دوی سالیکی بیکاته ملکی خوی، نه وه نه رکه که ی هر له سر خویه تی، واته: هر چه ند خاوه نه که شی دهست بکه ویته وه، نابی لی وه ریگریته وه.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْ صَاحِبَهَا) جا نه گهر له دوی بانگه وازی سالیکی خاوه نه که ی دهست نه که وت (كَانَ لَهُ) دروسته بڼ نهو که سه ی دوزیویه تیه وه (أَنْ يَتَمَلَّكَهَا) بیکاته ملکی خوی (بِشَرَطِ الضَّمَانِ) به مهرجی توله دان، واته بلن: (وَأَنَّهُم شَتَمُ كَرْدِه) ملکی خوم هر کاتی خاوه نه که ی مات تولی نه ده می). نیجا دروسته بڼ خوی به کاری بیتنی و بیخوا، به لام نه گهر

وَاللَّقْطَةُ عَلَى أَرْبَعَةٍ أَضْرَبُ، أَحَدُهَا: مَا يَبْقَى عَلَى النَّوَامِ، فَهَذَا حُكْمُهُ.
وَالثَّانِي: مَا لَا يَبْقَى كَالطَّعَامِ الرُّطْبِ، فَهُوَ مُخَيَّرٌ بَيْنَ أَكْلِهِ وَغَرْمِهِ، أَوْ بَيْنَهُ وَحِفْظِ ثَمَنِهِ،
أَوْ تَجْفِيفِهِ وَحِفْظِهِ. وَالثَّلَاثُ: مَا يَبْقَى بِعِلَاجِ كَالرُّطْبِ، فَيَفْعَلُ مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ:

بقِ خاوه نه که ی مه لیگری، بانگه وازی نائی ﴿عَنْ زَيْدِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: سُلَّ النَّبِيُّ ﷺ عَنِ
اللَّقْطَةِ؟ فَقَالَ: إِنْ عَرِفَ عِفَاصَهَا وَوَكَايَهَا ثُمَّ عَرَفَهَا سَنَةً، فَإِنْ جَاءَ صَاحِبُهَا، وَإِلَّا: فَشَأْنُكَ
بِهَا﴾ رواه الشيخان، پرسیار له پیتقه مبرر ﷺ کرا دهریاره ی مه لگرتنه وه ی شتی ونبوو؟
نه ویش فرموی: بزانه له ناو چی دایه، به چی پیچرلو، ئینجا بقِ ماوه ی سالتیک بانگه وازی
بکه، جا نه گهر خاوه نه که ی مات بیده وه، نه گهر نه مات: چی لته که ی بیکه.

﴿نَاگاداری﴾: یه که مجار بانگه وازی مه موو پوژتیک دوو جاره تا حفته یه ک، ئینجا هر
پوژتیک جارتیک تا حفته یه کی تر، ئینجا حفته ی جارتیک تا حفت حفته، ئینجا هر
مانگیک جارتیک تا سال ته واونه بی، به لام شتی که م نرخ سالتیکی نائی، به لکو یه ک جار،
یان دوو جار، یان سئ پوژ.

ئینجا بزانه: نه گهر خاوه نه که ی دهرکه وتو شته که ش له ناو چوبو، نه وه تیبینی نه کری:
نه گهر له پیش نه وه ی بیکاته ملکی خوی له ناو چوبو و هیچ خیانه تی نه کردبو، نه وه
توله ی ناکه ویتنه سر، به لام نه گهر خیانه تی کردبو، یان له نوای نه وه ی که کردبویه
ملکی خوی له ناو چوبو، یان فروشتبوی، نه وه توله ی له سره، به لام نه گهر شته که ی له
لا مابو، نه بی شته که بداته وه خاوه نه که ی، ئینجا کری ی گه پاندنه وه ی شته که ش: نه گهر
پیش کردنه ملک بی، نه وه له سر خاوه نه که یه، نه گهر له نوای کردنه ملک بی، له سر
مه لگروه که یه.

(وَاللَّقْطَةُ) نه و شتی مه لته گریته وه (عَلَى أَرْبَعَةٍ أَضْرَبُ) چوار جوړه:
(أَحَدُهَا) یه که میان: (مَا يَبْقَى عَلَى النَّوَامِ) نه وه یه بهرده وام بمی: وه کو جلویه رگو پاره و
زیو زیو (فَهَذَا) نه و شیوه یه ی باسما ن کرد (حُكْمُهَا) بپاری په فتار له که لگرنیه تی.

(وَالثَّانِي) دووم: (مَا لَا يَبْقَى عَلَى النَّوَامِ) نه وه یه بهرده وام نه می: (كَالطَّعَامِ الرُّطْبِ) وه کو
خولده مهنی ته پ (فَهُوَ) نه و که سه ی مه لیگرتوته وه (مُخَيَّرٌ) کرلوته سر پشک: (بَيْنَ أَكْلِهِ)
له نیوان نه وه ی هر نه وده م بیکاته ملکی خوی بیخوا (وَعَرْمِهِ) ئینجا توله ی بداته
خاوه نه که ی (أَوْ بَيْنَهُ) یان بیفروشی و (وَحِفْظِ ثَمَنِهِ) پاره که ی بقِ خاوه نه که ی مه لیگری.

ئینجا بزانه: نه گهر ویستی پاره که بکاته ملکی خوی، با سالتیک بانگه وازی خولده مهنیه که
بکا، ئینجا پاره که بکاته ملکی خوی توله ی بداته خاوه نه که ی.

(وَالثَّلَاثُ) سئ یه م: (مَا يَبْقَى بِعِلَاجٍ) نه و جوړه شته یه که به چاره کردن بمیته وه (كَالرُّطْبِ)
وه کو خورماو تری (فَيَفْعَلُ مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ) نه بی به گویره ی به رزه وندی کار بکا:

مَنْ يَبْعُهُ وَحَفِظَ ثَمَنَهُ، أَوْ تَجَفَّفِيهِ وَحَفِظَهُ، وَالرَّابِعُ: مَا يَخْتِاجُ إِلَى تَفَقُّةٍ كَالْحَيَوَانِ، وَهُوَ ضَرْبَانٍ: حَيَوَانٌ لَا يَمْتَنِعُ بِنَفْسِهِ، فَهُوَ مُخَيَّرٌ بَيْنَ أَكْلِهِ وَغُرْمِ ثَمَنِهِ، أَوْ تَرَكَهُ وَالتَّطَوُّعَ بِالْإِنْفَاقِ عَلَيْهِ، أَوْ يَبْعُهُ وَحَفِظَ ثَمَنَهُ،

(مَنْ يَبْعُهُ) نه گهر به رزده و نه دی له فروشتنی دا بوو، با بیفروشی و (وَحَفِظَ ثَمَنَهُ) پاره کړی بڼ خاوه نه کړی مه لېکړئ (أَوْ تَجَفَّفِيهِ) یان ووشکی بکاته ووهو (وَحَفِظَهُ) به ووشکراوه یی مه لېکړئ بڼ خاوه نه کړی، ښجا نه گهر ویستی بیکاته ملکي خوی، با بانگه وازی بکا، ښجا شته ووشکراوه که، یان پاره کړی بکاته ملکي خوی و بیخواو توڼی بداته خاوه نه کړی.

(وَالرَّابِعُ) چوارهم: (مَا يَخْتِاجُ إِلَى تَفَقُّقٍ) نه و جوړه شته یه که پټویستی به خواردن و به خټوکردن مه یه (كَالْحَيَوَانِ) وه کو ناڅه ل: جا گزشتی بخورئ، یان نا (وَهُوَ) ناڅه لی ټوړزایه وه (ضَرْبَانٍ) دوو جوړه:

(حَيَوَانٌ لَا يَمْتَنِعُ) جوړی یه که میان: ناڅه لیکه ناتوانی خوی بیاریزی له ږنده (بِنَفْسِهِ) به میزی خوی: وه کو مه ږو بزنو گوڼلک و مړیشک و مراوی (فَهُوَ) نه و که سهی نه یدوړزته وه (مُخَيَّرٌ) کراوه ته سه ریشک له نیوان چوار پټگادا:

(بَيْنَ أَكْلِهِ) یه که م: یان هر نه ودهم بیکاته ملکي خوی- نه گهر گزشتی بخورئ- بیخوا (وَغُرْمِ ثَمَنِهِ) جا به نه ندازه ی نرخه کړی توڼی بداته خاوه نه کړی. (أَوْ تَرَكِهِ) دووهم: یان نه یخواو بڼ خاوه نه کړی مه لېکړئ (وَالْتَّطَوُّعَ بِالْإِنْفَاقِ عَلَيْهِ) به خټی خوی بڼی به خټو بکا، جا نه گهر به خټی خوی به خټوی نه کړد، با به ټیزي (قازی) به قهرز به خټوی بکا، جا نه گهر (قازی) نه بو، با دوو شاهید بگرئ، ښجا مه سره فکه له خاوه نه کړی وه ریگریته وه.

(أَوْ يَبْعُهُ) سس یهم: یان بیفروشی و (وَحَفِظَ ثَمَنَهُ) پاره کړی بڼ خاوه نه کړی مه لېکړئ، جا نه گهر سالتیک بانگه وازی کړدو خاوه نه کړی ده ست نه که وت، ږوسته پاره که بکاته ملکي خوی و بیخوا.

چوارهم: یان هر نه ودهم بیکاته ملکي خوی و بیپټته وه بڼ شیرو خوری و بیچووه کانی، ښجا نه گهر خاوه نه کړی ده رکه وت ته نها ناڅه لکه ی نه داته وه، شیرو خوری و بیچووه کانیش بڼ خوی نه میتیته وه ﴿عَنْ زَيْدِ الْجُهَنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ سُلَيْمُ بْنُ الْأَسَدِ عَنْ ضَالَّةِ الْغَنَمِ؟ قَالَ: هِيَ لَكَ أَوْ لِأَخِيكَ أَوْ لِلذَّئْبِ ﴿رواه الشيخان﴾ پیغه مبه رڼ ده رپاره ی بزنو مه پری ټوړزاده پرسپاری لیکرا؟ نه ویش فهرمووی: یان بڼ توپه، یان بڼ برای توپه، یان بڼ گورگو ږنده یه. واته: نه گهر وازی لټیښی گورگ نه یخوا، نه گهر میناته وه و خاوه نه نه بو، بڼ خوت نه میتیته وه.

وَحَيَوَانٌ يَمْتَنِعُ بِنَفْسِهِ، فَإِنْ وَجَدَهُ فِي الصُّخْرَاءِ تَرَكَهُ،
وَأِنْ وَجَدَهُ فِي الْحَضَرِ فَهُوَ مُخَيَّرٌ بَيْنَ الْأَشْيَاءِ الثَّلَاثَةِ فِيهِ.
(فَصْلٌ) وَإِذَا وَجِدَ لَقِيطٌ بِقَارِعَةِ الطَّرِيقِ فَأَخَذَهُ وَتَرَبَّيْتُهُ وَكَفَّالَتُهُ وَاجِبَةٌ عَلَى الْكَفَالَةِ،

﴿ناگاداری﴾: نهو چوار پښکایانه دهریاره ی نهو ناژه له بوو، که له چؤل و بیاباندا
نه دوزیتته وه، چونکه نه گهر له ناوه دانېدا بیدوزیتته وه، تنه ا پښکای دوه م و سئ به می بؤ
دروستن، به لام له فهرموده به کی بی میزدا: پښکای به که میشی بؤ دروسته.

(وَحَيَوَانٌ) جوړی دوه میان: ناژه لیکه (يَمْتَنِعُ بِنَفْسِهِ) به خوی خوی نه پاریتزی له
دپنده ی بجوړک: وهکو ووشتره نه سپو کهر و هیستر (فَإِنْ وَجَدَهُ فِي الصُّخْرَاءِ) نه گهر نهو
جوړه ناژه له ی له بیاباندا دوزیه وه (تَرَكَهُ) واجبه وازی لی بیئتو نه به ی پښتته وه.

به لام نه گهر بؤ پاراستن هی تیا به وه، نه وه دروسته، ټینجا: یان بیفروشن و پاره که هه لېگری
بؤ خاوه نه که ی، یان با ناژه له که به خپو بکا، واته: دروست نیه بیکاته ملکې خوی ﴿عَنْ
زَيْدِ الْجُهَنِيِّ﴾: قَالَ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ ضَالَّةِ الْإِبِلِ؟ قَالَ: مَا لَكَ وَلَهَا؟ مَعَهَا سِقَاؤُهَا
وَحَدَانُهَا، تَرُدُّ الْمَاءَ وَتَأْكُلُ الشَّجَرَ حَتَّى يَلْقَاهَا رَبُّهَا﴾ رواه الشيخان، دهریاره ی ووشتری
ونبوو پیته مبه ر ﷺ پرسپاری لی کړاو فهرمودی: چیت به سه ردایه ؟ به خوی ناو نه خواته وه و
خواردن نه خوا تا خاوه نه که ی نه یگاتی.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر کاته که کاتی پاپووت و تالان بوو، دروسته نهو جوړه ناژه له ش له
بیابان و له ناوه دانېدا بگریتته وه بؤ نه وه ی بیکاته ملکې خوی، بهو جوړه ی باسما ن کرد.
(وَأِنْ وَجَدَهُ فِي الْحَضَرِ) نه گهر نهو ناژه له ی له ناو ناوه دانېدا دوزیه وه (فَهُوَ مُخَيَّرٌ) نه وه
سه رپشکه (بَيْنَ الْأَشْيَاءِ الثَّلَاثَةِ فِيهِ) له نیتوان نهو سئ پښکایانه ی له جوړی به که مدا
باسما ن کردن. واته: یان بیفروشن، یان بؤ خاوه نه که ی به خپوی بکا، یان بیکاته ملکې
خوی بیخوا. به لام نهو فهرموده ی پښکای خواردنی داوه بی میزه.

﴿پاشکو﴾: هر کاتیک خاوه نه که ی هاتو داوای شته که ی کرد، نه گهر نیشانه کانی گوتنو
باوه پی پئ کرد، یان دوو شاهیدی هی تان، یان شاهیدیک و سوپندیشی خوارد،
با ماله که ی بداته وه.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسِی (لَقِيطٌ) مَدَالِی فَرِیْدِرَاو﴾

(وَإِذَا وَجِدَ لَقِيطٌ) هر کاتیک مندالیکې فریدراو دوزراوه (بِقَارِعَةِ الطَّرِيقِ) له پښکه به ک، یان
له شوی پښکی تر، جا له ترسی به خپو کردن فری درا بئ، یان چونکه بیژی بوو و نافرته که
له ترسان، یان له شهرمان فری دابئ (فَأَخَذَهُ) هه لگرتنه وه ی نهو منداله و (وَتَرَبَّيْتُهُ)
په روه رده کردنی و (وَكَفَّالَتُهُ) پاراستنو به خپو کردن (وَاجِبَةٌ) گشتی واجبن (عَلَى الْكَفَالَةِ)
به (فَرَضُ الْكَفَالَةِ)، واته: نه گهر به کیک نهو سی یانه ی کردن، خپری نه گاتی و گونا هه که ش

وَلَا يُقْرُ إِلَّا فِي يَدِ أَمِينٍ، فَإِنْ وَجِدَ مَعَهُ مَالٌ أَتَّفَقَ عَلَيْهِ الْحَاكِمُ مِنْهُ، وَإِنْ لَمْ يَوْجَدْ مَعَهُ مَالٌ فَتَفَقَّهْتُ فِي بَيْتِ الْمَالِ. (فَصْلٌ) وَالْوَدِيعَةُ أَمَانَةٌ، وَيُسْتَحَبُّ قَبُولُهَا لِمَنْ قَامَ بِالْأَمَانَةِ فِيهَا، وَلَا يَضْمَنُ إِلَّا بِالْعَدَى،

له سهر گشت دانیشتونانی نهو شوینه لاته چن، خوای گه وره هه رموویه تی: ﴿وَمَنْ أَحْيَاهَا فَكَأَنَّمَا أَحْيَا النَّاسَ جَمِيعًا﴾ واته: هر که سیک گیانیکی ئاده میزاد له مردن پرگار بکا، وه هه موو خه لکی پرگار کرین وه هایه، چونکه بووه ته هوی لابرینی تاوان له سهر هه موویان. (وَلَا يُقْرُ) نهو منداله ناهیشتریتته وه (إِلَّا فِي يَدِ أَمِينٍ) ته نها له ده ست مرقینکی موسولمانو نه مینو نایین په روره نه بین.

﴿ثَاكِدَارِي﴾: واجبه دوو شاهید ئاگادار بکا: که نه م منداله هی خوی نیهو دوزلوه ته وه، ئینجا بزانه: به هوی به خپوکردن نهو منداله ناییتته هی خویو میرات له په کتری ناگرنو له که ل ژن و خوشکو کچی خوی هر به بیگانه دانه ندری.

(فَإِنْ وَجِدَ مَعَهُ مَالٌ) جا نه گهر منداله که هیج مالی له که ل داندرايو (أَتَّفَقَ عَلَيْهِ الْحَاكِمُ مِنْهُ) نهو کاته (قازی)، یان په کیکی تر به ئیزنی (قازی) لهو ماله به خپوی نه کا (وَإِنْ لَمْ يَوْجَدْ مَعَهُ مَالٌ) نه گهر هیج مالی له که لدا نه بو (فَتَفَقَّهْتُ) نه رکی به خپوکردنی نهو منداله (فِي بَيْتِ الْمَالِ) له (بیت المال) موسولمانان نه دری، جا نه گهر (بیت المال) نه بو، واجبه موسولمانانی ده وله مه ند مه سره هی به خپوکردنی بدهن، که وابوو: نهو منداله ش به ئیسلام نه ژمیردریو له سهر په ووشتی ئیسلام په روره ده نه کری، هه روه که له په پتووی (جهاد) دا باسی نه که یین، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (وَدِيعَةُ) سِپَارِدَن﴾

واته: دانانی شتیک له لای که سیک بۆ نه وهی بیپاریزی. (وَالْوَدِيعَةُ) شتی سپاردرلو (أَمَانَةٌ) به نه مانته دانه ندریو پی نه گوتری: نه مانته (وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (قَبُولُهَا) وه رگرتنی شت به نه مانته (لِمَنْ) بۆ هر که سیک (قَامَ بِالْأَمَانَةِ) که بتوانی به نه رکی نه مانته هه لېستی (فِيهَا) ده ربارهی نهو شته داندراوه، واته: بتوانی بیپاریزیو خیانه تیش نه کا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَاللَّهِ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ مَا دَامَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِي﴾ رواه مسلم، پتیه مبه ر هه رمووی: خوای گه وره هه موو کات یارمه تی به ندهی خوی نه دا، مادام به نده یارمه تی برای خوی بدا.

(وَلَا يَضْمَنُ) نه مینداره که توله ی نه مانته که ی ناکه ویتته سهر، نه گهر له ناو چوو، یان که مو کوپی هیئا (إِلَّا بِالْعَدَى) ته نها به دوزنکاریو که متهرغمی توله ی نه که ویتته سهر: وه که به بن عوزو به بن پرسی خاوه نه که ی له لای په کیکی تر دایینن، یان له که ل خویا بیباته سه هه ر، یان له شوینیک بیگوازیتته وه بۆ شوینیک تر: که شته که ی تی دا

وَقَوْلَ الْمُودَعِ مَقْبُولٍ فِي رَدِّهَا عَلَى الْمُودَعِ، وَعَلَيْهِ أَنْ يَحْفَظَهَا فِي حِرْزِ مِثْلِهَا، وَإِذَا طُولِبَ بِهَا فَلَمْ يُخْرِجْهَا مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهَا حَتَّى تَلْفَتَ ضَمِنَ.

نه پاریزی، یان پاسی لیتهکا، یان له لای دزو پیاوخراپ ناشکرای بکا، یان بۆ خوی به کاری بینن، به هر به کیك له وانه تولی نه که ویتته سر.

(وَقَوْلَ الْمُودَعِ) قسه ی نه مینداره که، که نه مانه ته که ی له لا داندراوه (مَقْبُولٍ) وهر نه گیرئو باوه پی پین نه کرئ نه گهر سویند بخوا (فِي رَدِّهَا) له باره ی گهراندنه وه ی (عَلَى الْمُودَعِ) بۆ خاوه نه که ی، ههروه ما به سویند خواردن باوه پی پین نه کرئ نه گهر بلن: ماله که دزراوه، یان له ناو چوه، یان لییان سه ند.

که واته: نه گهر گوتی: ماله که م داوه ته وه خاوه نه که ی. هیچ شاهیدیشی نه بو، به سویند باوه پی پین نه که ی، به لام نه گهر گوتی: نه مانه ته که م داوه ته وه میراتگره کانی خاوه نه که. یان میراتگره کانی نه مینداره که گوتیان: نه مانه ته که مان داوه ته وه خاوه نه که ی. یان گوتی: داوه ته به کیکی تر. نه وانه به سویند باوه پیاو پین نا کرئو نه بی شاهید ه بی.

(وَعَلَيْهِ) واجبه له سر نه مینداره که (أَنْ يَحْفَظَهَا) نه مانه ته که بیاریزی (فِي حِرْزِ مِثْلِهَا) له شویننه ی نه و جوړه شته ی لی دانه ندرو نه پاریزی، که وایو: نه گهر له شویننکی ناله بار داینا، نینجا دزرا، یان له ناو چوو، یان که م وکوپه ی هینا، نه وه تولی نه که ویتته سر، به لام نه گهر له شویننکی باش دایناو دزرا، یان زۆرداریک بردی، تولی ناکه ویتته سر.

(وَإِذَا طُولِبَ) هر کاتیک داوی لی کرا (بِهَا) که نه مانه ته که بداته وه، نینجا خاوه نه که ی داوی لی بکا، یان میراتگره کانی خاوه نه که (فَلَمْ يُخْرِجْهَا) نه ویش نه مانه ته که ی نه داوه (مَعَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهَا) له که ل نه وه ش توانای مه بوو بیداته وه (حَتَّى تَلْفَتَ) هر نه یداره تا له ناو چوو (ضَمِنَ) تولی نه که ویتته سر، چونکه به پیچه وانه ی نه م نایه ته په فتاری کردوه: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا﴾ واته: خوی گهره فرمانتان پین نه کا: نه مانه ته کان بده نه وه خاوه نه کانیان.

﴿ناگاداری﴾: نه رکی گهراندنه وه ی نه مانه ته که له سر خاوه نه که یه تی.
 ﴿پاشکو﴾: نه گهر خاوه نه ی نه مانه ته که مرد، یان قهرزی که سیکی له سر بوو و خاوه نه قهرزه که مرد، یان مالیکی له زۆرداریک وهرگرتوه، یان له ناو دهریا، یان له ناو لافاو شتیکی مه لگرتوه، نه گهر خاوه نه ی نه و جوړه شتانه، یان میراتگری خاوه نه که ی دیار بوو، نه یاندریتته وه، نه گهر هیچیان نه بوو، نه یداته وه ده ست (قازی) تا کو بۆ (بیت المال) سهری بکا، نه گهر (قازی) نه بو، یان (فاسق) بوو، نه یداته وه ده ست پیاوینکی دادپه روه رو لیته اتوو، یان با هر به خوی له به رژه وه نندی موسولمانان سهری بکا. وَصَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.

(کتابُ الفرائضِ وَالْوَصَايَا)

وَالْوَارِثُونَ مِنَ الرِّجَالِ عَشْرَةٌ: الْإِبْنُ، وَابْنُ الْإِبْنِ وَإِنْ سَقَلَ، وَالْأَبُ، وَالْحَدُّ وَإِنْ عَلَا،
وَالْأَخُ، وَابْنُ الْأَخِ وَإِنْ تَرَاخَى، وَالْعَمُّ، وَابْنُ الْعَمِّ وَإِنْ تَبَاعَدَا،
وَالزَّوْجُ، وَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ. وَالْوَارِثَاتُ مِنَ النِّسَاءِ سَبْعٌ: ابْنَتُ الْإِبْنِ، وَابْنَتُ الْإِبْنِ سَقَلَ،

﴿کتابُ الفرائض﴾ نهم پد پتو و که باسی به شکردنی میرات نه کا

﴿وَالْوَصَايَا﴾ وَهِيَ بِلِسَانِ تَأْمُنٍ وَتَحْذِيرٍ وَتَعْلِيمٍ وَتَنْبِيْهِ

بزانه: زانستی به شکردنی میرات نقد گرنگه و بئ فیریوونی بیویستی به کوششیکی نقد
مهیه، پیغه مبه ر^عله ره رموویه تی: ﴿اَلْعِلْمُ ثَلَاثَةٌ وَمَا سِوَى ذَلِكَ فَهُوَ فَضْلٌ: آيَةُ مُحْكَمَةٌ،
أَوْ سُنَّةٌ قَائِمَةٌ، أَوْ فَرِيضَةٌ عَادِلَةٌ﴾ رواء الحاکم، زانستی نقد بیویست سینه، نه وی تر زنده
زانستی به: پوونکردنه وهی قو پئانی پیروز، وه پوونکردنه وهی حه دیسی پیغه مبه ر^عله، وه
فیریوونی به شکردنی میرات. ئینجا بزانه: له م په پتووکه دا کورتیه کی میرات باس
کراوه، ئیمه ش دریژه ی پی ناده یین.

کراوه، نیمه ش کریره ی پی لایین.

﴿ناگاداری﴾: نه بی له پیش هه موو شتیگدا کاروباری مرپوهه که ته ولو بکړئ و بنیژړئ،

ئینجا نه بی قهرزه کانی بدرینه وه، جا قهرزه کان هی ئاده میزاد بن، یان هی خوای گه وره

بن: وه کو زه کات وچه جو که فاپه ت، واته: پیش قهرزانه وه نابئ میراته که به ش بکړئ، وه

نابئ به هیچ جوریک ده ستکاری بکړئ، ئینجا له دواي قهرزانه وه، وه سیتی مرپوهه که

جی به جی بکړئ، ئینجا نه وه ی نه مینیتته وه، میراتگرو کان له نیوان خویاندا به شی نه که ن.

﴿باسی میرا تگر مکان﴾

(وَالْوَارِثُونَ) میراثگره‌کان (مِنَ الرَّجَالِ) له چینی نژدینه (عَشْرَةَ) ده‌که‌سن: (الْإِبْنُ) یه‌که‌م:
کوپى مردووه‌که‌یه. (وَابْنُ الْإِبْنِ) دووهم: کوپى کوپى مردووه‌که‌یه (وَأَنَّ سَقَلَ) هر چه‌ند
کوپى کوپ به‌ره و خوارتریش بئ. (وَالْأَبُ) سئ‌یه‌م: باوکى مردووه‌که‌یه. (وَالْجَدُّ) چوارهم:
باپیره‌ی مردووه‌که‌یه (وَأَنَّ عَلًا) هر چه‌ند باپیره به‌ره و سه‌ره‌وه‌تریش بئ. (وَالْأَخُ)
پینجه‌م: برای مردووه‌که‌یه، جا له یه‌ک دایکو باوک بن، یان دایک، یان باوکیان جیا بئ.
(وَابْنُ الْأَخِ) شه‌شه‌م: کوپى برای مردووه‌که‌یه (وَأَنَّ تَرَاخَى) هر چه‌ند کوپه‌برایه‌که‌ش
به‌ولوه به‌ره و خوارترین. (وَالْعَمُّ) هه‌فتهم: مامى مردووه‌که‌یه، جا له یه‌ک دایکو باوک بن،
یان هر دایکیان جیا بئ. (وَابْنُهُ) هه‌شتهم: کوپى مامى مردووه‌که‌یه (وَأَنَّ تَبَاعَدًا) هر
چه‌ند مام و ماموزایه‌که‌ دوریش بن. (وَالزُّنْجُ) نویهم: می‌ردی نافرته‌ مردووه‌که‌یه.
(وَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ) ده‌یه‌م: نازادکری کزیه‌ مردووه‌که‌یه.

وَالْمَوْلَى الْعَمِيُّ) دایم: (مِنَ النِّسَاءِ) له چینی من بینہ (سَبْعٌ) حہفتن: (الْبَنَاتُ) یہ کہہ کم:
 (وَالْوَارِثَاتُ) میرا ترکہ کان (وَبَنَاتُ الْإِنِّ) دووہم: کیڑہ کوہی مربوہ کہ یہ (وَأَن سَقَلْ) ہر چہ ند
 کیڑی مربوہ کہ یہ۔

وَالْأُمُّ، وَالْجَدَّةُ وَإِنْ عَلَتْ، وَالْأُخْتُ، وَالزَّوْجَةُ، وَالْمَوْلَاةُ الْمُعْتَقَةُ. وَمَنْ لَا يَسْقُطُ بِحَالِ خَمْسَةٍ: الزَّوْجَانِ، وَالْأَبَوَانِ، وَوَلَدُ الصُّلْبِ. وَمَنْ لَا يَرِثُ بِحَالِ سَبْعَةٍ: الْعَبْدُ، وَالْمُدْبِرُ، وَأُمُّ الْوَلَدِ، وَالْمُكَاتَبُ، وَالْقَاتِلُ، وَالْمُرْتَدُّ، وَأَهْلُ مِلَّتَيْنِ.

کودیه که بهر و خوار تریش بن. (وَالْأُمُّ) سنی یم: دایکی مردوده که یه. (وَالْجَدَّةُ) چوارهم: داپیره ی مردوده که یه (وَأِنْ عَلَتْ) هر چند داپیره که بهر و سهر و هتیش بن. (وَالْأُخْتُ) پینجهم: خوشکی مردوده که یه، جاله یه ک دایکو باوک بن، یان دایک، یان باوکیان جیا بن. (وَالزَّوْجَةُ) شه شهم: زنی میرده مردوده که یه. (وَالْمَوْلَاةُ الْمُعْتَقَةُ) هفتم: نازادکری کویله مردوده که یه.

(وَمَنْ لَا يَسْقُطُ بِحَالِ) نو میراتگرانی به هیچ که سیک بی بهش نابن له میرات (خَمْسَةٍ) پینجن: (الزَّوْجَانِ) یه که و دووهم: (وَالْأَبَوَانِ) سنی یم و چوارهم: دایکو باوک. (وَوَلَدُ الصُّلْبِ) پینجهم: پوله ی مردوده که، جا نیر بن، یان می بن. نو پینجانه به هیچ که سیک بی بهش نابن، به لام و ا پو نه دا: بهشیان که م نه بیته وه.

﴿ناگاداری﴾: زن و میرد به تنها ماره پین میرات له یه کتری نه گرن، که وابوو: مهرج نیه بلوخیان بوبن، یان میرده که لی بیته زاوا، به لام نه گره به یه کجاری ته لای دابو، نه وه هیچیان میرات له یه کتری ناگرن.

هر وه ما کودیه ی ناو زگ میرات نه گرن، به و مهرجه ی له کاتی مردن له ناو زگداین و به زیندویش بیته دهر وه.

(وَمَنْ لَا يَرِثُ بِحَالِ) نو جوره که سه ی میرات ناگرن به هیچ جوریك (سَبْعَةٍ) هفت که سن: (الْعَبْدُ) یه که م: کویله یه. (وَالْمُدْبِرُ) دووهم: نه و کویله یه که له دوی مردن نازادی برلوه تن. (وَأُمُّ الْوَلَدِ) سنی یم: نه و کویله یه که له گهره ی خوی مندالی بووه. (وَالْمُكَاتَبُ) چوارهم: نه و کویله یه که نوسرلوی نازادکردنی برلوه تن.

(وَالْقَاتِلُ) پینجهم: میراتگری کوشنده یه، واته: هر که سیک یه کیکی تر بکوئن: جا به هله بن، یان به قهس دی بن، به هق بن، یان به ناهق بن، نه وه نابن میرات له کوژاوه که ی بگرن.

(وَالْمُرْتَدُّ) شه شهم: نه و که سه یه که له نایین و هرگه پابن و بویته کافر. (وَأَهْلُ مِلَّتَيْنِ) هفتم: نه وانی نایینیان لیك جیا و لزه میرات له یه کتری ناگرن: وه کو موسولمان و کافر. ﴿ناگاداری﴾: مهرجه بقر میراتگرن: نه بی میرات لیگیراوه که پیش میراتگره که بمرن، واته: نه گره به یه که وه مردن، یان نه مانزانی کامیان پیش کامیان مردوه: وه ک مردنی به کومله ی به لافاو و سوتانو و توتومبیل، نه وانه هیچیان میرات له یه کتری ناگرن، هر وه ها نه وه ی زووتر نه مرن میرات له و که سه ناگرن که له دوی خوی نه مرن.

وَأَقْرَبُ الْعَصَبَاتِ: الْإِبْنُ، ثُمَّ ابْنُهُ، ثُمَّ الْأَبُ، ثُمَّ أَبُوهُ، ثُمَّ الْأَخُ لِلأَبِ وَالْأُمِّ، ثُمَّ الْأَخُ لِلأَبِ، ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلأَبِ وَالْأُمِّ، ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلأَبِ، ثُمَّ النَّمُّ عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ، ثُمَّ ابْنُهُ، فَإِنْ عُدِمَتِ الْعَصَبَاتُ فَلِأَمْوَالِ الْمُعْتَقِ.

(وَأَقْرَبُ الْعَصَبَاتِ) نزیکترین عهسبه، واته: نهو میراتگرانهی بهشی دیارکراویان بق دانهندراوه (الْإِبْنُ) کوپی مردووه که یه (ثُمَّ) نینجا نه گهر مردووه که کوپی نه بو (ابْنُهُ) کوپی کوپی مردووه که یه، هه رچند به ره و خواریش بی (ثُمَّ) نینجا نه گهر کوپی کوپی نه بو (الأب) باوکی مردووه که یه (ثُمَّ أَبُوهُ) نینجا له نوای باوک، باوکی باوکی مردووه که یه (ثُمَّ الْأَخُ لِلأَبِ وَالْأُمِّ) نینجا له نوای باپیر، برای مردووه که یه که له دایکو باوکی بی (ثُمَّ الْأَخُ لِلأَبِ) نینجا برای مردووه که یه که تنها له باوکی بی (ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلأَبِ وَالْأُمِّ) نینجا کوپی برای مردووه که یه له دایکو باوکی (ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلأَبِ) نینجا کوپی برای مردووه که یه تنها له باوکی (ثُمَّ النَّمُّ) نینجا مامی مردووه که یه (عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ) بهو شیوهیهی له برای مردووه که دا باس کرا، واته: مامی مردووه که که له باوکو دایکی بی، له پیشتره له مامی که تنها له باوکی بی (ثُمَّ ابْنُهُ) نینجا کوپی مامی مردووه که، بهو شیوهیهی له کوپی برادا باسمان کردن، نه وانه گشتیان بییان نه گزرتی: عهسبه، واته: یان گشت میراته که نه بن، یان نه وهی له بهر میراتگره کان نه مینیته وه، جا که م بی، یان نذر ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلْحِقُوا الْفَرَائِضَ بِأَهْلِهَا فَمَا بَقِيَ فَلِأُولَى رَجُلٍ ذَكَرَ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ: فه رموی: میراتگره کان بهشی خویان بده نی، نینجا نه وندهی مایه وه، بیده نه نزیکترین میراتگری نیرینه.

(فَإِنْ عُدِمَتِ الْعَصَبَاتُ) جا نه گهر نهو عهسبه بانه نه بون (فَلِأَمْوَالِ الْمُعْتَقِ) نهو گه ورهیهی کوپله که یی نازاد کردوه، عهسبه یه (ثُمَّ عَصَبَتُهُ) نینجا میراتگره نیرینه کانی وی. نینجا نه گهر نه وانهی باسمان کردن هیچیان نه بون، میراته که نه دریته (بیت المال)، جا نه گهر (بیت المال) نه بو، یان کاربه ده سته کان خائینو سته مکار بون، نه ونده میراتهی ماوه ته وه، دوویاره نه دریته وه نهو میراتگرانهی بهشیان بق دیارکراوه - جگه له ژنو میزد - جا نه گهر هیچ میراتگری نه بو، میراته که نه دریته (نوی الأرحام)، واته: خزمی له به ری: وه کو باوکی دایکو، داپیره ی بی بهش له میراتو، کیژو کوپی کیژو، کیژه کانی براو، کیژو کوپی خوشکو، کوپه کانی برای له دایکی و، کیژی مامو، خوشکی دایکو، خوشکی باوکو، خالی مردووه که.

نینجا نه گهر نهو جوړه خزمانهش نه بون، میراته که بق به رژه و وندهی موسولمانان سهرف نه کری، که وابوو: نوو پیاو ما قولی دادپه روه ری نهو شوینه نه م کاره نه خنه نه سستی خویان و جی به جی نه که ن.

وَالْفَرُوضُ الْمَذْكُورَةُ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى سِتَّةٌ: النِّصْفُ، وَالرَّبْعُ، وَالثُّمْنُ، وَالثَّلَاثَانُ، وَالثَّلَاثُ، وَالسُّدُسُ. فَالنِّصْفُ فَرَضٌ خَمْسَةٌ: أَلْبَنَتُ، وَبَنْتُ الْإِبْنَ، وَالْأَخْتُ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ، وَالْأَخْتُ مِنَ الْأَبِ، وَالزَّوْجُ إِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ وَلَدٌ وَلَا وَلَدُ ابْنِ. وَالرَّبْعُ فَرَضُ اثْنَيْنِ: الزَّوْجُ مَعَ الْوَلَدِ أَوْ وَلَدِ الْإِبْنِ، وَهُوَ فَرَضُ الزَّوْجَةِ وَالزَّوْجَاتِ مَعَ عَدَمِ الْوَلَدِ أَوْ وَلَدِ الْإِبْنِ.

﴿وَالْفَرُوضُ الْمَذْكُورَةُ﴾: هُوَ بِهِ شَه ميراثانه ی دیارکراون بؤ میراثگرمکان ﴿

(فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى) لَهُ قَوْمَانِي پیرۆزدا، لَهُ سَوْرَه تِي (النِّسَاء)، (سِتَّةٌ) شَه ش به شَن:

(النِّصْفُ) نِيوَه یی $\frac{1}{2}$ ، (وَالرَّبْعُ) چواریک $\frac{1}{4}$ ، (وَالثُّمْنُ) هه شتیک $\frac{1}{8}$ ، (وَالثَّلَاثَانُ) دوو سیتیك $\frac{2}{3}$ ،

(وَالثَّلَاثُ) سیتیك $\frac{1}{3}$ ، (وَالسُّدُسُ) شه شتیک $\frac{1}{6}$.

(فَالنِّصْفُ) به ششی یه کهم: که نيوه یه (فَرَضٌ خَمْسَةٌ) به ششی پینچ جورَه میراثگرانه: یه کهم: (أَلْبَنَتُ) به ششی کیژی مردووه که یه، به و مەرجه ی به تهنه ی بئ، واته: نه خوشکون نه برای خوی له گه لدا نه بئ. دووهم: (وَبَنْتُ الْإِبْنَ) به ششی کیژه کوپی مردووه که یه، به و مەرجه ی به تهنه ی بئ، واته: نه کیژی مردووه که و نه خوشکون نه برای خوی له گه لدا نه بئ.

سئ یه: (وَالْأَخْتُ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ) به ششی خوشکی مردووه که یه، که له دایکوباوکی بئ، به و مەرجه ی نه کیژی مردووه که و نه هی کوپی مردووه که و نه خوشکون نه برای خوی له گه لدا نه بئ. چوارهم: (وَالْأَخْتُ مِنَ الْأَبِ) به ششی خوشکی مردووه که یه، که تهنه ی باوکی بئ، به و مەرجه ی گوتمان و هم خوشکی له دایکوباوکی مردووه که ی له گه لدا نه بئ.

پینچهم: (وَالزَّوْجُ) به ششی میردی ئافره ته مردووه که یه (إِنْ لَمْ يَكُنْ مَعَهُ وَلَدٌ) به و مەرجه ی نه کیژو نه کوپی ئافره ته مردووه که و، هم (وَلَا وَلَدُ الْإِبْنِ) هی کوپی ئافره ته مردووه که ی له گه لدا نه بئ، جا له خوی بئ، یان له میردیکی تر.

(وَالرَّبْعُ) به ششی دووهم: که چواریکه (فَرَضُ اثْنَيْنِ) به ششی دوو جورَه میراثگرانه: یه کهم: (الزَّوْجُ) به ششی میردی ئافره ته مردووه که یه (مَعَ الْوَلَدِ) نه گەر میرده که: کیژ، یان کوپی ئافره ته که ی له گه لدا بئ، جا له خوی بئ، یان له میردیکی تر (أَوْ وَلَدِ الْإِبْنِ) یان کیژو کوپی کوپی ئافره ته مردووه که ی له گه لدا بن.

دووهم: (وَهُوَ) هه روها چواریک (فَرَضُ الزَّوْجَةِ) به ششی ژنیکی مردووه که یه (وَالزَّوْجَاتِ) هه روها به ششی گشت ژنه کانی مردووه که یه، به یه که وه بؤخویان به ششی نه که ن (مَعَ عَدَمِ الْوَلَدِ) به و مەرجه ی میرده که ی: کیژ، یان کوپی خوی نه بئ (أَوْ وَلَدِ الْإِبْنِ) هه روها کیژی کوپی، یان کوپی کوپیشی نه بئ.

وَالْعُمْنُ: فَرَضُ الزَّوْجَةِ وَالزَّوْجَاتِ مَعَ الْوَلَدِ أَوْ وَلَدِ الْإِبْنِ. وَالْثَّلَاثُ فَرَضُ أَرْبَعَةٍ: أَلْبَتَيْنِ، وَبَنَتِي الْإِبْنِ، وَالْأَخْتَيْنِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ، وَالْأَخْتَيْنِ مِنَ الْأَبِ. وَالثَّلَاثُ فَرَضُ اثْنَيْنِ: الْأُمُّ إِذَا لَمْ تُحْجَبْ، وَهُوَ لِلْإِثْنَيْنِ فَصَاعِدًا مِنَ الْإِخْوَةِ وَالْأَخَوَاتِ مِنَ وَلَدِ الْأُمِّ. وَالسُّدُسُ فَرَضُ سَبْعَةٍ: الْأُمُّ مَعَ الْوَلَدِ أَوْ وَلَدِ الْإِبْنِ أَوْ اثْنَيْنِ فَصَاعِدًا مِنَ الْإِخْوَةِ وَالْأَخَوَاتِ، وَهُوَ لِلْجَدَّةِ عِنْدَ عَدَمِ الْأُمِّ،

(وَالْعُمْنُ) به‌شی سنی‌یهم: که هشت‌تیکه (فَرَضُ الزَّوْجَةِ) به‌شی ژنیکی مردوده‌که به (وَالزَّوْجَاتِ) وه به‌شی گشت ژنه‌کانی‌تری‌تی، به یه‌که‌وه به‌شی نه‌که‌ن (مَعَ الْوَلَدِ) نه‌که‌ر می‌رده‌که کوپ، یان کیژی‌هی‌ه‌بن، جا له‌و ژنه‌بن، یان له ژنیکی‌تر (أَوْ وَلَدِ الْإِبْنِ) یان کیژی‌کوپ، یان کوپی‌کوپ‌ی‌ه‌بن.

(وَالثَّلَاثُ) به‌شی چواره‌م: که دوو‌سی‌یه‌که (فَرَضُ أَرْبَعَةٍ) به‌شی چوار جوره میراتگرانه: یه‌که‌م: (أَلْبَتَيْنِ) به‌شی دوو کیژه، یان زیاتر له دووان، به‌و مهرجه‌ی برای خویان له‌که‌لدا نه‌بن. دووهم: (وَبَنَتِي الْإِبْنِ) به‌شی دوو کیژه‌کوپ، یان زیاتر له دوو کیژه‌کوپ، به‌و مهرجه‌ی کیژی مردوده‌که‌یان له‌که‌لدا نه‌بن و برای خویان له‌که‌لدا نه‌بن.

سنی‌یهم: (وَالْأَخْتَيْنِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ) به‌شی دوو خوشک، یان زیاتر له دووانه که له دایکو باوکی بن، به‌و مهرجه‌ی: کیژی مردوده‌که و کیژی‌کوپ‌ی‌مردوده‌که و برای خویان له‌که‌لدا نه‌بن. چواره‌م: (وَالْأَخْتَيْنِ مِنَ الْأَبِ) به‌شی دوو خوشک، یان زیاتر له دووانه که ته‌نها له باوکی بن، به‌و مهرجه‌ی گوتمان‌و، ه‌روه‌ها خوشکی له دایکو باوکی‌ش له‌که‌لیاندا نه‌بن.

(وَالثَّلَاثُ) به‌شی پی‌نجهم: که سنی‌یه‌که (فَرَضُ اثْنَيْنِ) به‌شی دوو جوره میراتگرانه: یه‌که‌م: (الْأُمُّ) به‌شی دایکی‌مردوده‌که‌یه (إِذَا لَمْ تُحْجَبْ) به‌و مهرجه‌ی به‌شی که‌م نه‌کریت‌وه، واته: نه کیژو نه کوپی مردوده‌که و نه هی‌کوپ‌ی‌مردوده‌که‌و، نه دووان و نه زیاتر له دووان خوشکو برای مردوده‌که‌ی له‌که‌لدا نه‌بن.

دووهم: (وَهُوَ) ه‌روه‌ها سنی‌یه‌که (لِلْإِثْنَيْنِ) به‌شی دووانه (فَصَاعِدًا) ه‌روه‌ها به‌شی زیاتر له دووانه (مِنَ الْإِخْوَةِ وَالْأَخَوَاتِ) له خوشکو برای‌ه‌کانی‌مردوده‌که (مِنَ وَلَدِ الْأُمِّ) که ته‌نها له دایکی بن، وه جیاوان‌ی‌ن‌یر و من‌نیه.

(وَالسُّدُسُ) به‌شی شه‌شه‌م: که شه‌شیکه (فَرَضُ سَبْعَةٍ) به‌شی هفت جوره میراتگرانه: یه‌که‌م: (الْأُمُّ) به‌شی دایکی‌مردوده‌که‌یه (مَعَ الْوَلَدِ) نه‌که‌ر مردوده‌که: کیژ، یان کوپی‌خوی ه‌ه‌بن (أَوْ وَلَدِ الْإِبْنِ) یان کیژی‌کوپ، یان کوپی‌کوپ‌ی‌ه‌بن (أَوْ اثْنَيْنِ فَصَاعِدًا) یان دوو، یان زیاتر (مِنَ الْإِخْوَةِ وَالْأَخَوَاتِ) له خوشک، یان له برای‌ه‌کانی‌مردوده‌که ه‌ه‌بن، جا له دایکو باوکی بن، یان ته‌نها له باوکی، یان ته‌نها له دایکی بن. دووهم: (وَهُوَ) شه‌شیکه (لِلْجَدَّةِ) به‌شی دایپ‌ره‌ی‌مردوده‌که‌یه (عِنْدَ عَدَمِ الْأُمِّ) له‌و‌کاته‌ی‌دایکی

وَلَبِنتُ الْإِنْسَانَ مَعَ بَنَتِ الصُّلْبِ، وَهُوَ لِلْأُخْتِ مِنَ الْأَبِ مَعَ الْأُخْتِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ، وَهُوَ
 قَرْضُ الْأَبِ مَعَ الْوَلَدِ أَوْ وَلَدِ الْإِنْسَانِ، وَقَرْضُ الْجَدِّ عِنْدَ عَدَمِ الْأَبِ، وَهُوَ قَرْضُ الْوَاحِدِ مِنَ
 وَلَدِ الْأُمِّ. وَتَسْقُطُ الْجَدَّاتُ بِالْأُمِّ، وَالْأَجْدَادُ بِالْأَبِ، وَيَسْقُطُ وَلَدُ الْأُمِّ مَعَ أَرْبَعَةٍ: الْوَلَدِ،
 وَوَلَدِ الْإِنْسَانِ، وَالْأَبِ، وَالْجَدِّ. وَيَسْقُطُ الْأَخُّ لِلْأَبِ وَالْأُمِّ مَعَ ثَلَاثَةٍ: الْإِنْسَانِ، وَإِبْنِ الْإِنْسَانِ،
 وَالْأَبِ، وَيَسْقُطُ وَلَدُ الْأَبِ بِهَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةِ، وَبِالْأَخِ لِلْأَبِ وَالْأُمِّ.

مردوده که نه مای، جیاوای نیه داپیره که: دایکی دایکی بی، یان دایکی باوکی بی، جا نه گهر
 هردوو داپیره کان ککو بونه وه، تهنه یه که شه شیکان نه دیرتی و بقو خویان به شی نه کن.

سئیه م: (وَلَبِنتُ الْإِنْسَانَ) هردوها شه شیک به شی یه که کیژه کوچه، یان زیاتر له یه که (مَعَ
 بَنَتِ الصُّلْبِ) نه گهر کیژی مردوده که هه بی.

چوارهم: (وَهُوَ لِلْأُخْتِ مِنَ الْأَبِ) هردوها شه شیک به شی یه که خوشکه، یان زیاتر له یه که
 خوشک که تهنه له باوکی بی (مَعَ الْأُخْتِ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ) نه گهر خوشکی له دایکو باوکی هه بی.
 پینجه م: (وَهُوَ قَرْضُ الْأَبِ) هردوها شه شیک به شی باوکی مردوده که یه (مَعَ الْوَلَدِ) نه گهر
 مردوده که کیژ، یان کوچه خوی هه بی (أَوْ وَلَدِ الْإِنْسَانِ) یان کیژی کوچه، یان کوچه کوچه هه بی.
 شه شه م: (وَقَرْضُ الْجَدِّ) هردوها شه شیک به شی باپیره ی مردوده که یه (عِنْدَ عَدَمِ الْأَبِ)
 نه گهر مردوده که باوکی خوی نه مای و، کیژ، یان کوچه هه بی.

﴿نَاگاداری﴾: مه به سست به باپیره: تهنه باوکی باوکو به سه ره وه تره.
 چه فتمه: (وَهُوَ قَرْضُ الْوَاحِدِ) شه شیک به شی یه که سه (مِنْ وَلَدِ الْأُمِّ) له خوشک، یان
 برای دایکی.

(وَتَسْقُطُ الْجَدَّاتُ) داپیره کان ی مردوده که بی بهش نه بن له میرات (بِالْأُمِّ) به دایکی
 مردوده که، جا داپیره که دایکی دایک بی، یان دایکی باوک بی، به لام دایکی باوک به باوکیش
 هر بی بهش نه بی. (وَالْأَجْدَادُ) باپیره کان ی مردوده که بی بهش نه بن (بِالْأَبِ) به باوکی
 مردوده که، چونکه نزیک تره.

(وَيَسْقُطُ وَلَدُ الْأُمِّ) هردوها بی بهش نه بی خوشکو برای تهنه له دایکی (مَعَ أَرْبَعَةٍ) به چوار
 جوره که س: (الْوَلَدِ) به کیژو کوچه مردوده که و (وَوَلَدِ الْإِنْسَانِ) به کیژو کوچه کوچه
 مردوده که و (وَالْأَبِ) به باوکی مردوده که و (وَالْجَدِّ) به باپیره ی مردوده که.

(وَيَسْقُطُ الْأَخُّ لِلْأَبِ وَالْأُمِّ) برای له دایکی و باوکی بی بهش نه بی (مَعَ ثَلَاثَةٍ) به سئ جوره
 که س: (الْإِنْسَانِ) به کوچه مردوده که و (وَإِبْنِ الْإِنْسَانِ) به کوچه کوچه مردوده که و (وَالْأَبِ) به
 باوکی مردوده که. (وَيَسْقُطُ وَلَدُ الْأَبِ) برای له باوکی بی بهش نه بی (بِهَؤُلَاءِ الثَّلَاثَةِ) به و
 سئ که سانه: به کوچه به کوچه کوچه به باوک (وَبِالْأَخِ لِلْأَبِ وَالْأُمِّ) وه به برای له دایکو
 باوکی، چونکه به میز تره.

وَأَرْبَعَةٌ يُعَصِّبُونَ أَخَوَاتِهِمْ: الْإِبْنُ، وَابْنُ الْإِبْنِ، وَالْأَخُ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ، وَالْأَخُ مِنَ الْأَبِ. وَأَرْبَعَةٌ يَرْتُونَ دُونَ أَخَوَاتِهِمْ: وَهُمْ الْأَعْمَامُ، وَبَنُو الْأَعْمَامِ، وَبَنُو الْأَخِ، وَعَصَبَاتُ الْمَوْلَى الْمُعْتَقِ.

﴿ناگاداری﴾: خوشک و کسو برای خوی وایه: لهو بین به شبوونهی باسمان کرد.
 نینجا بزانه: کوچه برای له دایکو باوکی بین بهش نه بین: به باوکی به باپیره و به کوچه به
 کوچه کوچه به برای له دایکو باوکی و به برای له باوکی، هروه ها کوچه برای له باوکی
 بین بهش نه بین: بهم شه شانه و به کوچه برای له دایکو باوکی.
 هروه ها مامی له دایکو باوکی بین بهش نه بین: بهم هفتانه و به کوچه برای له باوکی،
 هروه ها مامی له باوکی بین بهش نه بین: بهم هشتانه و به مامی له دایکو باوکی.
 هروه ها کوچه مامی له دایکو باوکی بین بهش نه بین: بهم تویانه و به مامی له باوکی،
 هروه ها کوچه مامی له باوکی بین بهش نه بین: بهم ده یانه و به کوچه مامی له دایکو باوکی.
 (وَأَرْبَعَةٌ) چوار میراتگری نیرینه هه نه (يُعَصِّبُونَ أَخَوَاتِهِمْ) خوشکه کانی خویان نه که نه
 عه سه به، واته: نه گهر نه وان هه بین خوشکه کانیاں به شی دیارکرویان نادریتی، به لکو
 له گهل برایه کانیاں به یه که وه میراتیان نه دریتی: هر برایه ک دوو نه وه ندهی خوشکه که ی
 نه با، جاری واش هه یه خوشکه کان له گهل برایه کانیاں بین بهش نه بین، جاری واش هه یه
 به شیان که م نه بیته وه:
 یه که م: (الْإِبْنُ) کوچه مردوه که یه، واته: خوشکه کانی خوی نه کاته عه سه به و به خوی دوو
 نه وه ندهی خوشکه که ی نه با.
 دووهم: (وَإِبْنُ الْإِبْنِ) کوچه کوچه، نه ویش کیژه کوچه کان نه کاته عه سه به.
 سی یه م: (وَالْأَخُ مِنَ الْأَبِ وَالْأُمِّ) برای له دایکو باوکی یه.
 چوارهم: (وَالْأَخُ مِنَ الْأَبِ) برای له باوکی یه. نه وان هه خوشکه کانی خویان نه که نه
 عه سه به و دوو نه وه ندهی خوشکه کانیاں نه به ن.
 (وَأَرْبَعَةٌ) چوار جوړه میراتگری تر هه نه (يَرْتُونَ) به خویان میرات نه گرن (تُونَ أَخَوَاتِهِمْ)
 به لام خوشکه کانیاں میرات ناگرن (وَهُمْ) نه و چوارانه:
 یه که م: (الْأَعْمَامُ) مامه کانی مردوه که، به خویان میراتگرن، به لام خوشکه کانیاں - که
 پووری مردوه که نه - میرات ناگرن.
 دووهم: (وَبَنُو الْأَعْمَامِ) کوچه مامه کان، واته: کیژی مام میرات ناگری.
 سی یه م: (وَبَنُو الْأَخَوَةِ) کوچه برایه کان، واته: کیژی برا میرات ناگری.
 چوارهم: (وَعَصَبَاتُ الْمَوْلَى الْمُعْتَقِ) عه سه به کانی گه وره ی نازادکهر، واته: خوشکه کانی
 نه وان میرات ناگرن.

(فَصَلِّ) وَتَجَوَّزُ الْوَصِيَّةُ بِالْمَعْلُومِ وَالْمَجْهُولِ وَالْمَوْجُودِ وَالْمَعْدُومِ،
وَهِيَ مِنَ الثَّلَاثِ، فَإِنْ زَادَ وَقِفَ عَلَى إِجَازَةِ الْوَرَقَةِ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي وَمَسِيَّتٌ﴾

واته: خيرکردنی که له دوی مردن جی به جی بکری. جا بزانه: خیرکردن له زیاندا خیری زیاتره له و خیره ی که نه یخاته دوی مردن، به لام نه گهر له زیانیا نه یکرد، با وه مسیت بکا: له دوی مردن بقی بکری ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا حَقُّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ لَهُ شَيْءٌ يُرِيدُ أَنْ يُوصِيَ فِيهِ يَبِيتَ لَيْلَتَيْنِ إِلَّا وَوَصِيَّتُهُ مَكْتُوبَةٌ عِنْدَهُ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ: فرموی: باش نیه بق مرقوی موسولمان شتیکی هه بنو بیه وی له دوی مردن بیکاته خیر: دوو شهوی به سردا بهوا، به لکو وا باشه وه مسیت که ی بنوسی له لای خوی.

(وَتَجَوَّزُ الْوَصِيَّةُ) وه سیتکردن دروسته (بِالْمَعْلُومِ) به شتی زاندرلو، وه ک بلتی: له دوی مردن نه م مه پهم بق بکه نه خیر (وَالْمَجْهُولِ) هه روه ها دروسته به شتی نه زاندرلو، وه ک بلتی: له دوی مردن مه پهم بق بکه نه خیر (وَالْمَوْجُودِ) هه روه ها دروسته به شتی هه بوی، وه ک بلتی: نه م خانوه ی نیستام (وَالْمَعْدُومِ) هه روه ها به شتی هیشتا نه بوی، وه ک بلتی: نه و خانوه ی له مه ووا دروستی نه کم، له دوی مردن بیکه نه خیر.

(وَهِيَ) وه مسیت (مِنَ الثَّلَاثِ) له سیه کی مالی مردوه که جی به جی نه کری، واته: نه و ماله ی له پوژی مردنی هه یه تی (فَإِنْ زَادَ) جا نه گهر نه وه سیه ی داینا بو، له سیه کی ماله که زیاتر بوو (وَقِفَ) زنده یه که پانه گیری (عَلَى إِجَازَةِ الْوَرَقَةِ) له سهر پیگه دانی گشت میراتگره کان، واته: نه گهر پازی بون، گشتی جی به جی نه کری، نه گهر پازی نه بون، ته نها تا سیه کی ماله که جی به جی نه کری له سیه ک زیاتر نه گهر پته وه بق میراتگره کانی، جا نه گهر هه ندیکیان پازی بون و نه وانی تر پازی نه بون، نه وه ته نها به شی پازی بووه کان وه سیه ته، هه نه وانی تر میراته و ته نها بق خویانه.

﴿عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنِ التَّصَدُّقِ بِثُلَاثِي مَالِهِ؟ فَلَمْ يُجْزَعْ، وَبَشَطَرِهِ؟ فَلَمْ يُجْزَعْ، ثُمَّ سَأَلَهُ عَنِ الثَّلَاثِ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الثَّلَاثُ، وَالثَّلَاثُ كَثِيرٌ، إِنْكَ أَنْ تَذَرَ وَرَثَتَكَ أَغْنِيَاءَ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَذَرَهُمْ عَالَةً يَتَكَفَّفُونَ النَّاسَ﴾ رواه الشيخان، (سعد)-

خو لای پازی بن- له نه خوشی دا کوتیه پیغمبر ﷺ: نایا دوو به شی مالم بکه مه خیر؟ فرموی: نا. کوتی: نیوه ی مالم؟ فرموی: نا. کوتی: نه دی سیه کی مالم؟ فرموی: سیه ک باشه و زویشه، تو نه گهر میراتگره کانت به ده وله مه ندی به جی بهیلی، باشتره له وه ی هه ژار بنو ده روزه بکه ن.

وَلَا تَجُوزُ الْوَصِيَّةُ لِوَارِثٍ إِلَّا أَنْ يُجِيزَهَا بَاقِيَ الْوَرَثَةِ،
وَتَصِحُّ الْوَصِيَّةُ: مِنْ كُلِّ بَالِغٍ، عَاقِلٍ، لِكُلِّ مُتَمَلِّكٍ، وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى.
وَتَصِحُّ الْوَصِيَّةُ إِلَى مَنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ خَمْسُ خِصَالٍ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ،
وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْأَمَانَةُ.

(وَلَا تَجُوزُ الْوَصِيَّةُ لِوَارِثٍ) دروست نیه و نابئ و هسیت بئ میراتگر (إِلَّا أَنْ يُجِيزَهَا بَاقِيَ
الْوَرَثَةِ) مه گهر میراتگره کانی تر پازی بن ﴿عَنْ أَبِي أَمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا وَصِيَّةَ
لِوَارِثٍ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ الْوَرَثَةُ ﴿رواه الدارقطني، پیغه مبرر﴾ فه رموی: دروست نیه
وهسیت بئ میراتگر، مه گهر میراتگره کانی تر پازی بن.

(وَتَصِحُّ الْوَصِيَّةُ) وهسیت کردن دروسته (مِنْ كُلِّ بَالِغٍ) له لایه ن هر که سیکه وه که بلوغی
بویئ (عَاقِلٍ) عه قلی هه بئ، به لام مه رج نیه وهسیتگره که موسولمان بئ.
(لِكُلِّ مُتَمَلِّكٍ) وهسیت دروسته بئ هر شتیک که بگونجی بیته خاوه ن مال، که وابوو:
وهسیت دروست نیه: بئ نازله بئ مردوو و بئ شتی که هیشتا نه بویئ.
وه ههروه ها پیویسته وهسیت بئ کرله که: دیار کرلویئ، که وابوو: دروست نیه بئئ:
بئ یه کیک له م دووانه.

(وَفِي سَبِيلِ اللَّهِ تَعَالَى) ههروه ها وهسیت دروسته بئ پئگای خوا: وه کو دروست کردنی
مزگه وتو چاک کردنی پئگو، به رژه وهندی هه ژاران. به لام ناگادار به: وهسیت دروست نیه
بئ لایه نیکو وه ها که گونا می تی دایئ.

﴿بَاسِ سَهْرُوه سِیَّت﴾

سهروه سیت نه و که سه یه: که وهسیتگر وهسیتی له لا نه کا بئ نه وهی کاروباری دواي
مردنی بئ جئ به جئ بکا: وه کو قه رزدانه وهو جئ به جئ کردنی وهسیت و ناگاداری مال و
منداله کانی، جا دایکی منداله کان بئ پهروه رده ی منداله کان له هه مو که س له پیشتره
نه گهر مه رج ه کانی لی بیته جئ.

(وَتَصِحُّ الْوَصِيَّةُ) وهسیت کردن دروسته (إِلَى مَنْ) له لای نه و که سه ی (اجْتَمَعَتْ فِيهِ) که
تی دا کئ بیته وه (خَمْسُ خِصَالٍ) پینچ په وشت:

یه که م: (الْإِسْلَامُ) نیسلام بئ. دووهم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بویئ. سی یه م: (وَالْعَقْلُ) عه قلی
هه بئ. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بئ. پینجه م: (وَالْأَمَانَةُ) نه مین بئ.

ههروه ها پیویسته سه ری له کاروباری ژیان ده رجیئ و داد پهروه ر بئ و
دوژمنی منداله کان نه بئ.

﴿پاشکوه﴾: په شیمان بونه وه له وهسیت کردن و له سهروه سیت دانان دروسته.

*

*

*

(کتاب النکاح وما يتعلق به من الأحكام والقضايا)

النكاح مُسْتَحَبٌّ لِمَنْ يَخْتِجُ إِلَيْهِ، وَيَجُوزُ لِلْحُرِّ أَنْ يَجْمَعَ بَيْنَ أَرْبَعِ حَرَائِرَ، وَلِلْعَبْدِ بَيْنَ اثْنَتَيْنِ، وَلَا يَنْكِحُ الْحُرُّ أُمَّةً إِلَّا بِشَرْطَيْنِ: عَدَمُ صَدَاقِ الْحُرَّةِ، وَخَوْفُ الْعَنْتِ.

﴿ کتاب النکاح: نهم په پټووکه باسی ژن مارمکړدن نهکا ﴾

(وَمَا يَتَعَلَّقُ بِهِ) وه باسی نه و شتانه نهکا: که په یوه نسلبيان به مارمکړدنه وه هه یه: (مِنَ الْأَحْكَامِ) له برپارمگانی شرعو (وَالْقَضَايَا) له روداو مگانی تری مارمکړدن.

(النكاحُ) ژن مینان و شوو کړدن (مُسْتَحَبٌّ) سوننه ته (لِمَنْ) بؤ پیاو و نافرده تیکي وه ها: که (يَخْتِجُ إِلَيْهِ) پټویستی به جیماع هه بی، واته: دلیان بؤ بجیو، پیاو که توانای ژن مینانی هه بیو، نافرده ته که پټویستی به به خپو کړدن هه بی، یان مه ترسی له داوین پيسان هه بی ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ: يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مِنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمْ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ، فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصْرِ وَأَخْصَنُ لِلْفَرْجِ ﴿رواه الشيخان، پیغه مبره رضى فرموی: هو کومه لی لاوه کان مه که سیك له نیوه توانای ژن مینانی هه یه، با ژن بهینن، چونکه ژن مینان باشر چاو و داوینتان له حه پام نه پارینن.

ثینجا بزانه: سوننه ته پیاو نافرده تیکي ثابین په روه ر بیتن، نافرده تیش شوو به پیاو تیکي ثابین په روه ر بکا، هه روه ها سوننه ته نافرده ته که: کچ بیو له نه ته ویه کی باش بیو ماره بیه کی سووک بیو خرمیکي زرد نزيك نه بیو له و جوړه نافرده تانه بی: که به زوری زو رگ نه کن.

(وَيَجُوزُ لِلْحُرِّ) دروسته بؤ پیاوی نازاد: (أَنْ يَجْمَعَ) کؤ بکاته وه له ژیر ماره و ته لاقی خوی دا (بَيْنَ أَرْبَعِ حَرَائِرَ) چوار نافرده تی نازاد، واته: دروسته له یه کاتا پیاو چوار ژنی به یه که وه هه بی، خوی گوره فرموی ته: ﴿فَأَنْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً﴾ نه و نافرده تانه لی تان حه لالان به دلی خوتان له خوتان یان ماره بکن، جا یه که بی، دوو بن، سئ بن، چوار بن، به لام نه گهر ترستان هه بوو که به دادپه روه ری له نیوانیاندا نه جولیتنه وه، ته نها یه ک نافرده ت ماره بکن.

(وَالْعَبْدِ) هه روه ها دروسته بؤ کویله (بَيْنَ اثْنَتَيْنِ) که دوو نافرده تی هه بی له یه ک کاتا، چونکه کویله به نیوه ی نازاد داندراوه و سه حابه ش - خواتیان هه بی - له سهر نه وه یه کده ننگن. (وَلَا يَنْكِحُ الْحُرُّ أُمَّةً) دروست نیه پیاوی نازاد نافرده تی کویله، واته: (جارية) له خوی ماره بکا (إِلَّا بِشَرْطَيْنِ) ته نها به دوو مه رج دروسته:

یه که هم: (عَدَمُ صَدَاقِ الْحُرَّةِ) توانای نه بی ماره بی نافرده تیکي نازاد بدا. دوو هم: (وَخَوْفُ الْعَنْتِ) مه ترسی هه بی که تووشی زینا بی، وه هه روه ها نه بی کویله که موسولمان بیو، نابین هیچ نافرده تی نازادی له ژیر ماره بی دا بی.

وَنَظَرُ الرَّجُلِ إِلَى الْمَرْأَةِ عَلَى سَبْعَةِ أَضْرُبٍ، أَحَدُهَا: نَظَرُهُ إِلَى أَجَنِّيَّةٍ لِفَقِيرٍ حَاجَةٍ لِفَقِيرٍ جَائِرٍ.
وَالثَّانِي: نَظَرُهُ إِلَى زَوْجَتِهِ أَوْ أَمَتِهِ فَيَجُوزُ أَنْ يَنْظُرَ إِلَى مَاعِدَا الْفَرْجِ مِنْهُمَا.

﴿ناگاداری﴾: نهو مهرجانه بۆ نهوه بوو: که (جاریه)ی که سیکی تر له خوی ماره بکا، به لام (جاریه)ی خوی نهو مهرجانه ی ناوی به بن ماره کردن دروسته جیماعی له گه ل بکا.

﴿باسی ته ماشاگردنی ئافرهت و پیاو﴾

(وَنَظَرُ الرَّجُلِ) ته ماشاگردنی پیاوی بلوغ بوو (إِلَى الْمَرْأَةِ) بۆ ئافرهت (عَلَى سَبْعَةِ أَضْرُبٍ) حەفت به شه (أَحَدُهَا) یه کهم: (نَظَرُهُ) ته ماشاگردنی پیاوه (إِلَى أَجَنِّيَّةٍ) بۆ ئافرهتی بیگانه (لِفَقِيرٍ حَاجَةٍ) به بن پیتیستی (فَقِيرٌ جَائِرٌ) نهو ته ماشاگردنه دروست نیه، هه رچه ند ده ماریشی هه لئه ستی، یان ئافره ته که پیرو ناشیرین بن، خوای گه وره فهرموویه تی: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ﴾ نه ی پیغه مبه ر ﷺ به پیاوانی خاوه ن باوه پ بلئ: با چاوی خویان بنوقیتن و ته ماشای ئافره تی بیگانه نه که ن و دامینی خویان بیاریزن و له هه پام به کاری نه هیتن.

﴿ناگاداری﴾: هه پامه ئافرهت ته ماشای پیاوی بیگانه بکا، هه روه ما واجبه گشت نه ندانه کانی خوی داپیوشی نه گه ر بزانی پیاوی بیگانه ته ماشای نه کا، واته: نهو زانایانه ی فهرموویانه: (واجب نیه ئافرهت پوو خساری خوی داپیوشی به لکو سوخته ته). مه به ستیان نه وه یه: بهو مهرجه ی دلنیا بن که پیاوی بیگانه ته ماشای ناکا، چونکه خوای گه وره فهرموویه تی: ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾ نه ی پیغه مبه ر ﷺ به ئافره تانی خاوه ن باوه پ بلئ: با چاوی خویان بنوقیتن و ته ماشای پیاوی بیگانه نه که ن، دامینی خویان بیاریزن و له هه پام به کاری نه هیتن.

هه ر له دوا ی نهو نایه ته ش خوای گه وره فهرموویه تی: ﴿وَلَا يَدْرِي زَيْنَتُهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ...﴾ پێیان بلئ: با جوانی خویان بۆ هیج که سیک ئاشکرا نه که ن جگه له میتردی خویان و... تا کوتایی مه حبه مه کانی خویان.

نه مه ش شتیکی ئاشکرایه: که پوو خسار جوانترین نه ندانی ئافره ته، که وابوو: نه بی نهو جوانی یه له بیگانه بشاریته وه ﴿عَنْ أَسْمَاءَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كُنَّا نُغَطِّي وَجُوهَنَا مِنَ الرَّجَالِ﴾ روه الحاکم علی شرط الشیخین، (أسماء) نه فهرموی: نیغه پوو خساری خومان له پیاوی بیگانه دانه پۆشی، واته: له سه رده می پیغه مبه ردا ﷺ.

(وَالثَّانِي) دووهم: (نَظَرُهُ إِلَى زَوْجَتِهِ) ته ماشاگردنی پیاوه بۆ ژنی خوی (أَوْ أَمَتِهِ) یان بۆ (جاریه)ی خوی (فَيَجُوزُ أَنْ يَنْظُرَ) دروسته ته ماشای هه موو له شیان بکا (إِلَى مَاعِدَا الْفَرْجِ مِنْهُمَا) جگه له نه ندانی میزکردن نه بن، واته: ته ماشاگردنی نه ندانی میزکردن می ئافره تی خوی مه کروه و هه پام نیه.

وَالثَّالِثُ: نَظَرُهُ إِلَى ذَوَاتِ مَحَارِمِهِ أَوْ أَمَتِهِ الْمُزَوَّجَةِ فَيَجُوزُ فِيمَا عَدَا مَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ. وَالرَّابِعُ: اَلنَّظَرُ لِأَجْلِ النِّكَاحِ فَيَجُوزُ إِلَى الْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ. وَالْخَامِسُ: اَلنَّظَرُ لِلْمُدَاوَةِ فَيَجُوزُ إِلَى الْمَوَاضِعِ الَّتِي يَخْتَاجُ إِلَيْهَا. وَالسَّادِسُ: اَلنَّظَرُ لِلشَّهَادَةِ أَوْ لِلْمُعَامَلَةِ فَيَجُوزُ اَلنَّظَرُ إِلَى الْوَجْهِ خَاصَّةً.

(وَالثَّالِثُ) سَمِّيَ بِهِ: (نَظَرُهُ) تَهْمَا شَاكَرْدَنِي بِبَاوَه (إِلَى ذَوَاتِ مَحَارِمِهِ) بَقِ نَهْ وَ تَا فَرَه تَانَهِي مَهْ حَرَه مِي خَوِيَه تِي: وَهَكَو دَايَكُو خَوْشَكُو كِيژُو پَوُور (أَوْ أَمَتِهِ الْمُزَوَّجَةِ) هَه رَوَه مَا بَقِ (جَارِيَةِ) خَوِي كَه لَه كَه سِيَكِي تَرِي مَارَه كَرْدَوَه (فَيَجُوزُ) دَرُوسْتَه بَنُو لَوِي (فِيمَا عَدَا مَا بَيْنَ السُّرَّةِ وَالرُّكْبَةِ) بَقِ هَه مَوُو نَهْدَامِيَان جَكَه لَه نِيَوَان نَهْ ژُتُق وَ نَاوَكِيَان نَهْ بِيْن، بَه لَام نَهْ كَه رَدَه مَارِي هَه لَتَه سَتَا، حَه رَامَه تَه مَا شَاي دَه سَتُو پَوُوخْسَارِي شِيَان بَكَا.

(وَالرَّابِعُ) چَوَارَهَم: (اَلنَّظَرُ) تَهْمَا شَاكَرْدَنِي تَا فَرَه تَه (لِأَجْلِ النِّكَاحِ) بَقِ نَهْ وَهِي لَه خَوِي مَارَه بَكَا (فَيَجُوزُ) دَرُوسْتَه تَه مَا شَاي بَكَا، بَه لَكُو سَوْنَنَه تَه (إِلَى الْوَجْهِ وَالْكَفَّيْنِ) تَه مَا شَاي پَوُوخْسَارُو لَه پَه دَه سَتَه كَانِي بَكَا، چُونَكَه جَوَانِي لَه پَوُوخْسَارِي دَه رَنَه كَه وَئِي نَه رَمُو تَوَلِش لَه دَه سَتَه كَانِي دَه رَنَه كَه: ﴿عَنِ الْمُغِيرَةِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّهُ خَطَبَ امْرَأَةً فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اُنْظُرْ إِلَيْهَا فَإِنَّهُ أُخْرَى أَنْ يُؤَدَّمَ بَيْنَكُمَا﴾ رَوَاهُ التَّرْمِذِيُّ، (مُغِيرَةُ) ژُنِيَكِي دَاخَوَاز كَرْد، پَيْتَه مَبَر ﷺ فَهَرَمُوِي: تَه مَا شَاي بَكَه، چُونَكَه نَهْ وَ تَهْمَا شَاكَرْدَنَه نَهْ بِيْتَه هَوِي گُونَجَانُو بَه رَدَه وَ اَمَبُو نِي خَوْشَه وَ بِي سَتِي لَه نِيَوَان تَانَدَا.

ثِيْنَجَا بَزَانَه: دَرُوسْتَه زِيَا تَر لَه جَارِيَكُو دُو جَار تَه مَا شَاي بَكَا بَه نِيَا زِي مَارَه كَرْدَن، جَا نَهْ كَه رَدَه گُونَجَا بَه خَوِي تَه مَا شَاي بَكَا، بَا دَايَكِي خَوِي، يَان خَوْشَكِي خَوِي، يَان مَهْ حَرَه مِيَكِي تَا فَرَه تَه كَه بَنِيژِي تَا كُو لَه جِيَا تِي تَه مَا شَاي بَكَا وَ پِيْ بِلِي چُونَه.

(وَالْخَامِسُ) پِيْنَجَهَم: (اَلنَّظَرُ لِلْمُدَاوَةِ) تَهْمَا شَاكَرْدَنِي تَا فَرَه تَه بَقِ دَه رَمَان كَرْدَن (فَيَجُوزُ) دَرُوسْتَه بَقِ پِيَا وَ تَا فَرَه تَه (إِلَى الْمَوَاضِعِ الَّتِي) تَه مَا شَاي نَهْ وَ شَوِي تَانَه يِيَه كَتَرِي بَكَه نَه كَه (يَخْتَاجُ إِلَيْهَا) پِيْ تَوِي سَتِيَان بَه دَه رَمَان كَرْدَن هَه يَه، بَه وَ مَهْرَجَه يِي بَقِ نَهْ وَ جَوْرَه دَه رَمَان كَرْدَنَه تَا فَرَه تَه دَه سَتَه نَهْ كَه وَئِي لَه كَاتِي دَه رَمَان كَرْدَن مَهْ حَرَه مِيَك، يَان تَا فَرَه تِيَكِي تَر لَه وَئِي بِيْ، بَه لَام تَا مَوْسُولْمَان هَه بِيْ، نَابِيْ لَه لَاي كَا فَر خَوِي دَه رَمَان بَكَا.

(وَالسَّادِسُ) شَهْ شَهْم: (اَلنَّظَرُ) تَهْمَا شَاكَرْدَنَه (لِلشَّهَادَةِ) بَقِ شَاهِيْدِي لَه سَهْرْدَانُو بَقِ كَرْدَنَه شَاهِيْد (أَوْ لِلْمُعَامَلَةِ) يَان بَقِ كَرِيْنُو فَرُوشْتَنُو نَالُو گِرِي يِيَه كَانِي تَر (فَيَجُوزُ اَلنَّظَرُ) دَرُوسْتَه تَه مَا شَاي يَه كَتَرِي بَكَه نَه (إِلَى الْوَجْهِ خَاصَّةً) تَهْنَاه تَه مَا شَاي پَوُوخْسَار بَكَه نَه، چُونَكَه تَادَه مِيَزَاد بَه پَوُوخْسَار نَه نَاسَرِيْتَه وَه.

وَالسَّابِغُ: اَنْظَرُ إِلَى الْأَمَةِ عِنْدَ ابْتِيعِهَا فَيَجُوزُ إِلَى الْمَوَاضِعِ الَّتِي يَخْتِاجُ إِلَى تَقْلِيلِهَا.
(فَصْلٌ) وَلَا يَصِحُّ عَقْدُ النِّكَاحِ إِلَّا بِوَلِيِّ وَشَاهِدَيْنِ عَدْلٍ،

(وَالسَّابِغُ) چه فتهم: (اَنْظَرُ إِلَى الْأَمَةِ) ته ماشاگردنی (جاریه، به، واته: کزوله (عِنْدَ ابْتِيعِهَا) کاتی کرپنی (فَيَجُوزُ) دروسته (إِلَى الْمَوَاضِعِ الَّتِي) ته ماشای نوو شوینانهی بکا که (يَخْتِاجُ) (إِلَى تَقْلِيلِهَا) پیوستیان به هه لگتپو وهرگتپ هه به، جگه له نه ژتو و ناوک.
﴿پاشکو﴾ بزانه: ته ماشاگردنی پوو خسار له کاتی فیترگردنی خویندن، یان فیترگردنی کارکردن دروسته، به و مهرجهی نوو جوره فیترگردنه پیوست بیو له په نای پرده و هه نه گونجیو هیچ مهرجه می خوی نه بی فیتری بکا.

ثینجا بزانه: مهرجه نافرتهی موسولمان پښگا بدا نافرتهی کافر ته ماشای بکا، هه روه ها مهرجه نافرته و پیاوی بیگانه ده ست له هه نه نندامتیکی یه کتری بده نوو مهرجه ده ست بخه نه ده ستی یه کتر، هه روه ها مهرجه نوو نافرته، یان دوو پیاو له گال یه کتری بخه نوو به پووتی، یان به جله و هه نه گهر ده ماریان لیک هه لسن، هه روه ها مهرجه پیاو ته ماشای عه و پوته ی پیاو بکا، نافرته ته ماشای عه و پوته ی نافرته بکا، که له باسی نوژی باسما ن کرد.
هه روه ها که منداله کان ته مه نیان بووه ده سال، واجبه: نیر و می لیک جیا بکرتنه و هه له خه و تن، جا بابو کیژ بن، یان دایکو کوپ بن، یان خوشکو برا بن، هه روه که له (باسی) په روه رده ی مندال) دا به به لگه و هه روبرا.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِی رُوكْنَه كَانِی ژن ماره گردن﴾

بزانه: ژن ماره گردن له پینچ روکن پښک دی: یه که م: میترد. دوو هم: ژن. سنی یه م: (وکی)، واته: سه ربه رشتکاری ژن. چوار هم: دوو شامید. پینج هم: گفتوگری ماره برین.
ثینجا بزانه: مهرجه - بډ دروست بوونی ماره گردن - بزاندی: نوو ژنه له و پیاو هه لاله و نه بی دیاری بکری ژنه که کامه یه و پیاو هه کامه یه، نابی هیچیان له ژیر نیچر امدا بنو نابی ماره برینه که به زوره ملی بیو نابی نافرته که له ژیر ماره و (عده) ی که سیکی تردا بی.

﴿بَاسِی وَهْلِی وَشَاهِدِی﴾

(وَلَا يَصِحُّ) دروست نیه (عَقْدُ النِّكَاحِ) ماره برین (إِلَّا بِوَلِيِّ) ته نها به ماره برینی (وکی) - واته: به سه ربه رشتکاری نافرته ته که - نه بی و (وَشَاهِدَيْنِ عَدْلٍ) ته نها به ناماده بوونی دوو شامیدی داپه روه نه بی ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا نِكَاحَ إِلَّا بِوَلِيِّ وَشَاهِدَيْنِ عَدْلٍ﴾ رواه أحمد وابن حبان، پیغه مبه رﷺ هه رموی: هیچ ماره برینی که دروست نیه ته نها به (وکی) و دوو شامیدی داپه روه نه بی.

﴿ناگاداری﴾: له مه زه بی نیمامی (حنفی) دا: نه گهر نافرته بلوغی بوو و عاقل بوو، سه ربه خوی و بوی دروسته: هه ر به خوی - له لای دوو شامید - خوی له پیاو لیک ماره بکا،

وَيَقْتَرُ الْوَلِيُّ وَالشَّاهِدَانِ إِلَى سِتَّةِ شَرَائِطَ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورَةُ، وَالْعَدَالَةُ. إِلَّا أَنَّهُ لَا يَقْتَرُ نِكَاحُ الذَّمِّيَّةِ إِلَى إِسْلَامِ الْوَلِيِّ، وَلَا نِكَاحُ الْأُمَةِ إِلَى عَدَالَةِ السَّيِّدِ.

هم بوی دروسته یه کیکی تر بکاته وه کیل: تا کو له پیاویک مارهی بکا، وه لهو دوو مهسه له یه دا جیاوازی کهو بیوه ژن نیه.

(وَيَقْتَرُ الْوَلِيُّ) پتیوستی مه یه (وَلِيٌّ) ی ژنه که (وَالشَّاهِدَانِ) وه هردوو شاهیده کان (إِلَى سِتَّةِ شَرَائِطَ) شهش مهرجیان لی بیته جی:

یه کهم: (الْإِسْلَامُ) موسولمان بن، واته: کافر نابیته شاهیدو، نابی ژنیش له یه کیکی تر ماره بکا. دووهم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغیان بوی. سبیهم: (وَالْعَقْلُ) عاقل بن، واته: مندالو شیت نابنه شاهیدو ناتوان ژنیش ماره بکه: نه له خویان ونه له که سیکي تر، هروه ها نهو کهسه ی له بهر پیری هوشی تیک چووه، نابی ژن ماره بپری. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بی، واته: کزله نابیته شاهیدو نابیته (وَلِيٌّ) ی ژنه که. پینجهم: (وَالذُّكُورَةُ) نژینه بن، واته: نافرته نابیته شاهیدی ماره بپینو ناشتوانی مارهی ژن بپری.

شهشهم: (وَالْعَدَالَةُ) دادپه روه ر بن، واته: گونا می گه وره یان نه بی و سوو نه بن له سر گونا می بچو کو خو و په ووشتی ناله باریان نه بی، که وابوو: (فاسق) نابیته شاهیدو نابی مارهی ژنیش بپری.

(إِلَّا أَنَّهُ) به لام نهو جیاوازی مه یه (لَا يَقْتَرُ نِكَاحُ الذَّمِّيَّةِ) پتیوست نیه بق ماره بپینی نافرته کافری ژیر په یمان (إِلَى إِسْلَامِ الْوَلِيِّ) که (وَلِيٌّ) یه که ی موسولمان بی (وَلَا نِكَاحُ الْأُمَةِ) هروه ها پتیوست نیه بق ماره بپینی (جاریه)، واته: کزله (إِلَى عَدَالَةِ السَّيِّدِ) که گه وره که ی دادپه روه ر بی.

﴿نَاکاداری﴾: له مه زه بی شیمامی (حنفی) دا دروسته: به دوو شاهیدی فاسقو به (وَلِيٌّ) ی فاسق نافرته ماره بپری، وه ژور له زانا یانی مه زه بی (شافعی) ش نهو (فتوا) یه یان داوه، که وابوو: بق نه م سهرده مه چاره مان نیه نه بی به فره مووده ی نه وانه په فطار بکه ی، چونکه دادپه روه ر نه مړی که م دهست نه که وئ، جا پتیوسته: ژن و میردو (وَلِيٌّ) و شاهیده کان - گشتیان - له و فره مووده ی ناکادار بکړی و بلین: نیمه به م (فتوا) یه پازین: که (دروسته ژن ماره بکړی به شاهیدی فاسق و به وه لی فاسق). بق نه وه ی ماره بپینه که دروست بی.

﴿نَاکاداریه کی تر﴾: مه رجه: نه بی شاهیده کان گوئی یان له گفتوگویی ماره بپین بی و نابی کویر بنو نه بی ژن و میرده که بناسن، جا نه ووش بزافه: دروسته کوپی ژن و میرده که، یان باپیره ی ژن و میرده که، یان مامی هردو کیان، یان بریایان، یان نوژمنیان، یان باوکی میردی کی بالغوو - نه وانه - گشتیان دروسته بینه شاهیدی ماره بپین.

﴿ باسی گفتوگوی ماره برین ﴾

پتیوسته له دانیشتگای ماره بریندا چوار کس ناماده بن: دوانیان شاهید بنو گوئ له گفتوگو بگرن. وه یه کیکیان (وکی)ی نافره ته که بن-یان وه کیلی (وکی)یه که بن- بۆ نه وهی گفتوگویه که بکا. وه یه کیکیان میرده که-یان وه کیلی میرده که- بن و وه لایمی گفتوگویه که بداته وه.

ئینجا بزانه: سونته ته یه کیکی له و چوارانه، یان که سیکتری-پیش ماره برین- ئه م ووتاره بخوینیتته وه: ﴿إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ، (يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَالَّذِي تَسْتَأْذِنُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا)، (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ مُسْلِمُونَ)، (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا، يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾ رواه أصحاب السنن.

مهروه ما بزانه: پتیوسته بۆ ماره برین: یه کیکی له م دوو وشانه بگوئتی-که له قویشانی پیرۆزدا به کار ماتون-که ووشه ی (تزووج) ه واته: له گه ل جووتکردن، یان ووشه ی (إنکاح)، واته: کردنه ژن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: اتَّقُوا اللَّهَ فِي النِّسَاءِ فَإِنَّكُمْ أَخَذْتُمُوهُنَّ بِأَمَانِ اللَّهِ وَاسْتَخْلَلْتُمْ فُرُوجَهُنَّ بِكَلِمَةِ اللَّهِ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ فه رمویی: له خوا بترسن له گه ل ژنه کانتان باش بن، چونکه به نه مینداریه تی خوا ئه وانتان وه رگرتون و به ووشه ی خوی گه وده داوینی ئه وانتان حه لال کردوه.

ئینجا بزانه: گوپینی ئه و دوو ووشه یه بۆ مه موو زمانیکی تر دروسته، بۆ وینه: کاک نه وزادی باوکی کیژه که بلتی: (کاک نازاد، نهوا خانزادی کیژم کرده ژنی تو و له گه ل تو م جووت کرد به ده میسقالی زه پ ماره یی). ئینجا کاک نازاد وه لام بداته وه و بلتی: (قبولم کرد خانزادی کیژت به ژن بۆ خو م و به جووت له گه ل خو م بهو ماره ییه ی گوتمان).

وه نه گه ر وه کیلی ماره ی نه پپی، با وه کیله که بلتی: (نهوا خانزادی کیژی کاک نه وزاد م به وه کیلایه تی وی کرده ژنی تو و له گه ل تو م جووت کرد به نه و منده ماره ییه). ئینجا میرده که ش له وه لامدا بلتی: (قبولم کرد خانزادی کیژی کاک نه وزاد به جووت له گه ل خو م به ژن بۆ خو م...).

یان بلتیته وه کیلی میرده که: (نهوا خانزادی کیژم دایه کاک نازاد به ژنایه تی و له گه ل نه ویم جووت کرد...). ئینجا وه کیلی کاک نازاد له وه لامدا بلتی: (قبولم کرد خانزادی

(فصل) وَأَوَّلَى الْوَلَاةِ الْأَبُ، ثُمَّ الْجَدُّ أَبُ الْأَبِ، ثُمَّ الْأَخُ لِلْأَبِ وَالْأُمُّ، ثُمَّ الْأَخُ لِلْأَبِ، ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلْأَبِ وَالْأُمُّ، ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلْأَبِ، ثُمَّ ابْنَةُ عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ،

کیزی تو به زن بؤ کاک نازاد و به جووت له گهل کاک نازاد به و هکیلا به متوی به نهو منده مارهبیه).

﴿پاشکون﴾: له نوای ماره برین سوننه ته پیروزایی له ژنو میرده که بگریو دعای باشیان بؤ بگریو بلتی: ﴿بَارَكَ اللَّهُ لَكَ وَبَارَكَ عَلَيْكَ وَجَمَعَ بَيْنَكُمَا فِي خَيْرٍ﴾ رواه الترمذی، خوا له به کتریتان پیروز بکاو به خوشی و شادی له گهل به کتریتان کو بکاته وه.

نینجا که ژنه که ی گواسته وه و چونه ژووری زاوا بووک، سوننه ته زاوا مووی پیشه سهری بووکه که بگریو بلتی: خوا له به کتریمان پیروز بکاو به خوشی له گهل به کتریمان کو بکاته وه. نینجا بلتی: ﴿اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَيْرَهَا وَخَيْرَ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا جَبَلْتَهَا عَلَيْهِ﴾ رواه ابوداود.

نینجا مه موو جارێک که ویستیان جیماع بکه، با نه ختیک ماچو ده سستبازی بکه و هردوکیان پیش جیماع کردن بلتی: ﴿بِسْمِ اللَّهِ اللَّهُمَّ جَنِّبْنَا الشَّيْطَانَ وَجَنِّبِ الشَّيْطَانَ مَا رَزَقْتَنَا﴾ رواه الشیخان. جا نه گهر پیاو که پیشدا رهعت بوو و ناوی هات، با مه لئه سستی تا نافرته ته کهش رهعت نه بی.

﴿ناگاداری﴾: خو رهعت کردن ژنو میرده به دهستی به کتری، یان به ههر نه ندامیکی تری به کتری دروسته، به لام خو رهعت کردن به دهستی خو، یان که سیکی تر، یان به ندامیکی تری لهش دروست نه، خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَالَّذِينَ هُمْ لِأَفْسَوْهُمُ حَافِظُونَ إِلَّا عَلَى أَزْوَاجِهِمْ﴾ نهو که سانهی دامینی خویان نه پارژنن جگه له رابواردنی له گهل ژنه کانی خویان... نه وانه له به هه شتدا ریژدارن.

هه روه ها پیغه مبه رﷺ نه فرموی: ﴿فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ﴾ رواه الشیخان، ههر که سیک توانای ژن هینانی نه بو، با به ریژوو بی. واته: نه گهر خو رهعت کردن به م جوره دروست بووایه، پیغه مبه رﷺ ریگای نه داو فرمانی به ریژوو بوونی نه نه دا.

﴿فصل: له باسی له پیشتیرین (ولی) بؤ ماره برین﴾

(وَأَوَّلَى الْوَلَاةِ) له پیشتیرین (ولی) بؤ ماره برین (الأب) باوکی ژنه که به (ثُمَّ الْجَدُّ أَبُ الْأَبِ) نینجا نه گهر باوکی نه بو، باوکی باوک (ثُمَّ الْأَخُ لِلْأَبِ وَالْأُمُّ) نینجا برای ژنه که له دایکو باوکی (ثُمَّ الْأَخُ لِلْأَبِ) نینجا برای ژنه که ته نها له باوکی (ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلْأَبِ وَالْأُمُّ) نینجا کوپه برای له دایکو باوکی (ثُمَّ ابْنُ الْأَخِ لِلْأَبِ) نینجا کوپه برای له باوکی (ثُمَّ الْعَمُّ) نینجا مامی له دایکو باوکی، نینجا مامی له باوکی (ثُمَّ ابْنَةُ) نینجا کوپه مام (عَلَى هَذَا التَّرْتِيبِ) له سهر نه و ریژه، واته: کوپه مامی له دایکو باوکی له پیشتیره له کوپه مامی ته نها له باوکی.

فَإِذَا عُدِمَتِ الْعَصَبَاتُ فَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ، ثُمَّ عَصَابُهُ، ثُمَّ الْحَاكِمُ.
وَلَا يَجُوزُ أَنْ يُصَرَّحَ بِخِطْبَةِ مُعْتَدَةٍ، وَيَجُوزُ أَنْ يُعْرَضَ لَهَا، وَيُنَكِّحَهَا بَعْدَ الْقَضَاءِ عِدَّتِهَا.

(فَإِذَا عُدِمَتِ الْعَصَبَاتُ) مهر کاتیک نه و خزمانهش نه بون (فَالْمَوْلَى الْمُعْتَقُ) نه و گه ورده یی له کاتی خوی نافرته که ی نازاد کردوه، ماره ی نه بپی (ثُمَّ عَصَابَتُهُ) نینجا نه گه ر نه ویش نه بوو، خزمه کانی وی (ثُمَّ الْحَاكِمُ) نینجا نه گه ر خزمی نه بون، (قازی) ماره ی نه بپی.

﴿ناگاداری﴾: شیربایی وهرگرتن چه رامه، واته: (وَلِی) یژنه که بلی: کیژده که م، یان خوشکه که مت لی ماره ناکه م تا نه وه ندهم نه ده یی. هه رچند به و نیازهش وهری بگری که بق خوی، یان بق که سیکی تری به ژن بداته وه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: ثَلَاثَةٌ أَمَا خَصَمُهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: رَجُلٌ أُعْطِيَ بِي ثُمَّ غَدَرَ، وَرَجُلٌ بَاعَ حُرًّا فَأَكَلَ ثَمَنَهُ، وَرَجُلٌ اسْتَأْجَرَ أَجِيرًا فَاسْتَوَفَى مِنْهُ وَلَمْ يُعْطِهِ أَجْرَهُ ﴿رواه البخاری، پیغه مبه ر﴾
فرموی: خوی گه ورده له هه دیسی (قُدسی) دا فرمویه تی: سئ جوره که س هه نه من به خوم له سه ریان داواکارم له پژی قیامه تدا: یه که م: نه و که سه ی له سه رده سنی من په یمانیک بدا، نینجا خیانه تکاری بکا. دووهم: نه و که سه ی ئاده میزادیکی نازاد بفروشی و پاره ی وهریگری. سی یه م: نه و که سه ی کریکاریک به کری بگری و نیشه که ی پی بکا و کری یه که ی نه داتی.

نینجا بزانه: نه گه ر دوو (وَلِی)، یان زیاتر کۆ بونه وه: وه کو دوو برا، یان دوو مام، سوننه ته کامه یان زاناتره و ته مه نی زۆتره نه و ماره ی بپی، به لام نه گه ر نافرته که یه کیکیانی نینن داو له پیاوویکی هاوچه شنی خوی ماره کرد، نه وه دروسته و نابئ نه وانی تر ناپه زایی ده ربین.

﴿باسی خوازیینی﴾

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه (أَنْ يُصَرَّحَ) مه به سستی خوی ناشکرا بکا (بِخِطْبَةِ مُعْتَدٍ) بق داخوازی نافرته تیکی وه ما: که هیشتا له ژیر (عِدَّة) دا بئ، جا میردی مردبی، یان ته لاقی دابئ، به لام (وَيَجُوزُ) دروسته (أَنْ يُعْرَضَ لَهَا) به پیچو په نا داخوازی بکا، وه ک بلی: تق نافرته تیکی جوانی، تق بی میرد نامیتیه وه (وَيُنَكِّحَهَا) نینجا ماره ی بکا (بَعْدَ إِنْقِضَاءِ عِدَّتِهَا) پاش کۆتایی هاتنی (عِدَّة) کانی.

﴿ناگاداری﴾: چه رامه داخوازی کردنی نافرته تیکی ماره برپاو، جا گوازترابیته وه بق میرده که ی، یان نا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَيْسَ مِنْ مَنْ خَبَّ امْرَأَةٌ عَلَى زَوْجِهَا ﴿رواه ابوداود، پیغه مبه ر﴾ فرموی: نه و که سه له تومعه تی نيمه نیه که دلی ژنیک تیک بدا له سه ر میرده که ی خوی.

وَالنِّسَاءُ عَلَى ضَرَّتَيْنِ: نِيَّاتٍ وَأَنْكَارٍ، فَالْبِكْرُ: يَجُوزُ لِلأَبِ وَالْجَدِّ إِجْبَارُهَا عَلَى النِّكَاحِ، وَالْثَيِّبُ: لَا يَجُوزُ تَزْوِجُهَا إِلَّا بَعْدَ بُلُوغِهَا وَإِذْنِهَا.

مهر وها: حه پامه داخوای به سهر داخوای که سیکی تردا بکا ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا يَخْطُبُ الرَّجُلُ عَلَى خِطْبَةِ أَخِيهِ حَتَّى يَتْرَكَ الْخَاطِبُ قَبْلَهُ أَوْ يَأْذَنَ﴾
رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ: فرمودی: نابی پیای موسولمان داخوای به سهر داخوای
برای خوی دا بکا، تا نه وه واز نه میئن، یان نیرنی نه دا.

مهر وها نه گهر که سیگ پرسو پای پی کرا دهر باره ی پیاوگ، یان نافرده تیک: نایا بقو ژنو
میردایه تی چونه؟ واجبه که م وکوپه کانی نه و پیاو، یان نه و نافرده ته به راستی بلئی،
پیغمبر ﷺ: فرمودی: ﴿أَلَمْ تَسْأَرْ مُؤْتَمَنٌ﴾ رواه اصحاب السنن، پرس پی کراو به
نه مین داندراوه، که واپوو: نابی خیانه ت بکا.

﴿بَاسِی مَارِه پِرینی کج و بیوژن﴾

(وَالنِّسَاءُ) نافرده تان دهر باره ی ماره برین (عَلَى ضَرَّتَيْنِ) دوو جـوژن:
یه که میان: (نِیَّاتٍ) بیوژن، واته: جاریک جیماعی له گهل کراین، جا به هه لالی، یان به
حه پامی. دووه میان: (وَأَنْكَارٌ) کچن، واته: له ژیانیا جیماعی له گهل نه کراین.
(فَالْبِكْرُ) جا نافرده تی کج (يَجُوزُ) دروسته (لِلأَبِ وَالْجَدِّ) بق باوک و باپیره ی (إِجْبَارُهَا عَلَى
النِّكَاحِ) به بی نینن ماره ی برین، جا بلوغی بوین، یان نا ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ
النَّبِيَّ ﷺ تَزَوَّجَهَا وَهِيَ بَنْتُ سِتِّ سِنِينَ وَدَخَلَ بِهَا وَهِيَ بَنْتُ تِسْعٍ﴾ رواه الشيخان،
(عَائِشَةُ) - خدا لای بازی بی- فرمودی: پیغمبر ﷺ له خوی ماره کردم ته مهن شهش سالان
بوو، که گواستیمیه وه ته مهن تق سالان بوو.

ئینجا بزانه: بهم چوار مهرجانه دروسته باوک و باپیره به بی نینن کیژده که ماره برین:
یه که م: میرده که هاوچه شنی نافرده ته که بی. دووم: له کاتی ماره برین نه بی میرده که
به نه ندازه ی ماره یی هاووینه ی نه و نافرده ته مالی هه بی. سی یه م: نابی دوژمنایه تی له
نیوان نافرده ته که و پیاو که دا هه بی. چوارم: نابی دوژمنایه تی به ناشکرا له نیوان
نافرده ته که و باوک و باپیره دا هه بی. به لام نه گهر نافرده ته که نینن بداو به بی نه و مهرجانه
پازی بیی، نه وه دروسته ماره بکری.

﴿نَاكَادَارِی﴾: جگه له باوک و باپیره هیچ (وکی) یه کی تر ناتوانن نافرده ته به بی نینن ماره برین.
(وَالْثَّيِّبُ) نافرده تی بیوژن (لَا يَجُوزُ) دروست نیه (تَزْوِجُهَا) هیچ که سیگ ماره ی برین (إِلَّا
بَعْدَ بُلُوغِهَا) تا بلوغی نه بی، نه گهر مندال بی (وَإِذْنِهَا) وه تا به زوبانی خوی نه لئی: ئیزنه
ماره م بکه ن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا تَنْكَحُ الْأَيِّمُ حَتَّى تُسْتَأْمَرَ وَلَا الْبِكْرُ
حَتَّى تُسْتَأْذَنَ وَإِذْنُهَا سَكُونُهَا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ: فرمودی: دروست نیه

(فَصْلٌ) وَالْمُحَرَّمَاتُ بِالنَّصِّ أَرْبَعٌ عَشْرَةٌ، سَبْعٌ بِالنَّسَبِ: وَهُنَّ الْأُمُّ وَإِنْ عَلَتْ، وَالْبَنْتُ وَإِنْ سَفَلَتْ، وَالْأُخْتُ، وَالْخَالَهٗ،

بیوه ژن ماره بپرئ تا داوای فەرمانی لیته کری، واته: تا نه لئی ماره م بکه، ههروه ما کچ نابئ ماره بپرئ تا داوای ئیزنی لیته کری، وه بی ده نگیوونی کچ ئیزندانه. واته: نه گهر پرسیان پئ کر دو بئ ده نگ بو، نیشانه ی نه وه یه که پازی یه ماره بکری.

﴿ناگاداری﴾: ته نها بق باوک و باپیره دروسته ژنیك، یان زیاتر له کوپی خویان - که بلوغی نه بو بئ - ماره بپرئ، به لام له مه زه بی ئیمامی (حنفی) دا - خواستی پانی بئ - بق هه موو (وکی) یه کان دروسته ژن له منداڵ ماره بکه ن وه م ئافره تی منداڵ له یه کیکی تر ماره بکه ن، به و مه رجه ی هاوچه شنی خوی بئ و ماره ییه که ی له هاووینه کانی خوی که م تر نه بئ، نه گینا: ماره بپرینه که دروست نیه.

﴿باسی هاوچه شنی﴾

مه به ست به هاوچه شنی نه وه یه: میژده که له پینچ سیفه تدا وه کو ژنه که بئ، یه که م: له و بئ که م و کو پیا نه ی نه بنه هوی په شیمان بوونه وه. دووهم: ئازاد بئ. سئ یه م: په سه نایه تی باوک و باپیر. چوارهم: ئاین په ره ره ی. پینجه م: کاروپیشه.

ئینجا بزانه: نه و هاوچه شنی یه مانی ئافره ته که و مانی (وکی) یه که یه تی، که و ابو: نه گهر باوک، یان باپیره کچیکیان له پیاویک ماره کرد که له یه کیک له و سیفه تانه دا هاوچه شنی نه بو: وه ک کچیکی منداڵ له پیاویکی بالغی گونا هبار ماره بکه ن، نه وه دروست نیه، به لام نه گهر ئافره ته که و (وکی) یه که ی وازیان له و مافه هتتا و مه ردوکیان به م ماره بپرینه پازی بون، نه وه دروسته.

﴿فَصْلٌ: له باسی نه و ئافره تانه ی هه رامن پیاو له خویان ماره بکا﴾

(وَالْمُحَرَّمَاتُ) نه و ئافره تانه ی که هه رامن پیاو له خویان ماره بکا (بِالنَّصِّ) به فەرمووده ی خوای گه وره (أَرْبَعٌ عَشْرَةٌ) چوارده ئافره تن: (سَبْعٌ) هه ففتیان له وانه (بِالنَّسَبِ) به هوی خزما یه تی نه ژاد هه رامن (وَهُنَّ) نه و هه ففتانه نه مانه ن: یه که م: (الْأُمُّ) دایکی خۆیه تی (وَإِنْ عَلَتْ) مه رچه ند به ره و سه ره وه ش بئ: وه کو دایکی دایکو دایکی باوک.

دووهم: (وَالْبَنْتُ) کیژی خۆیه تی (وَإِنْ سَفَلَتْ) مه رچه ند به ره و خواریش بئ: وه کو کیژی کوپو کیژی کیژ... هتد.

سئ یه م: (وَالْأُخْتُ) خوشکی خۆیه تی: جا له دایکو باوکی بئ، یان ته نها له باوکی بئ، یان ته نها له دایکی بئ.

چوارهم: (وَالْخَالَهٗ) نه و پووره یه که خوشکی دایکیه تی، یان خوشکی داپیری یه تی: جا له دایکو باوکی بئ، یان له دایکی، یان له باوکی.

وَالْعَمَّةُ، وَبِنْتُ الْأَخِ، وَبِنْتُ الْأُخْتِ. وَإِنْتَانِ بِالرُّضَاعِ: الْأُمُّ الْمُرْضِعَةُ، وَالْأُخْتُ مِنَ الرُّضَاعِ. وَأَرْبَعٌ بِالْمُصَاهَرَةِ: أُمُّ الزَّوْجَةِ، وَالرَّبِيبَةُ إِذَا دُخِلَ بِالْأُمِّ، وَزَوْجَةُ الْأَبِ،

پینجهم: (وَالْعَمَّةُ) نو پورده که خوشکی باوکی خویهتی، یان خوشکی باپیره: جا له باوکو دایکی بی، یان له دایکی، یان له باوکی.

ششم: (وَبِنْتُ الْأَخِ) کیژی برای خوی، به و شیوهی گوتمان. هفتم: (وَبِنْتُ الْأُخْتِ) کیژی خوشکی خوی به و شیوهی گوتمان. خوی گه ورده فرمویه تی ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالَاتُكُمْ وَبَنَاتُ الْأَخِ وَبَنَاتُ الْأُخْتِ﴾ پافهی نایه ته که دیاره.

(وَإِنْتَانِ بِالرُّضَاعِ) دوو نافرده تی تریش چه پامن به هوی شیرخواردن: (وَهُمَا الْأُمُّ الْمُرْضِعَةُ) یه کیکیان: دایکی شیریه، واته: نو نافرده تی شیریه داوین (وَالْأُخْتُ مِنَ الرُّضَاعِ) دووهمیان: خوشکی شیریه، واته: نو نافرده تی له دایکی وئی شیرت خواردوه، یان نو له دایکی تو شیریه خواردوه، یان هر دووکتان له نافرده تیک شیرتان خواردین، خوی گه ورده فرمویه تی: ﴿وَأُمَّهَاتُكُمُ اللَّائِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُمُ مِنَ الرُّضَاعَةِ﴾ واته: دایکی شیریه خوشکی شیریتان لی چه پامن.

(وَأَرْبَعٌ) چوار نافرده تی تریش چه پامن (بِالْمُصَاهَرَةِ) به هوی زولو خه زورایه تی (وَمَنْ) نه وانه: یه کیکیان: (أُمُّ الزَّوْجَةِ) دایکی ژنی خویه تی، هر چند به ره و سره ودهش بی: وه دایکی دایکی ژنه کی، یان دایکی باوکی ژنه کی، جا بزانه: به ته نها ماره برین دایکو داپیره ی ژنه کی لی چه پام نه بن، واته: هر چند جیماعیشی له گهل ژنه کی نه کردین.

دووهمیان: (وَالرَّبِيبَةُ) کیژی ژنی خویه تی، هر چند به ره و خواریش بی: وه کیژی کیژی ژنه کی، یان کیژی کوپی ژنه کی، وه جیاوازی نیه نو کیژو کوپانه ی ژنه کی: له میزدیکی تری پیش خوی، یان دوی خوی بن (إِذَا دُخِلَ بِالْأُمِّ) به و هر چه کیژه کی لی چه پام نه بن: نه گهر جیماعی له گهل دایکی کیژه که کردین، واته: به ته نها ماره برین کیژه که چه پام نابن، خوی گه ورده فرمویه تی: ﴿وَأُمَّهَاتُ نِسَائِكُمْ وَرَبَّائِكُمُ اللَّائِي فِي حُجُورِكُمْ مِنْ نِسَائِكُمُ اللَّائِي دَخَلْتُمْ بِهِنَّ﴾ دایکه کانی ژنه کانتان لی چه پامن، هر ودها کیژه کانی ژنه کانیشتان لی چه پامن، نو جوړه ژنانه ی جیماعتان له گهل کردون.

سی ویمیان: (وَزَوْجَةُ الْأَبِ) ژنی باوکی خویه تی، هر چند به ره و سره ودهش بی: وه کو ژنی باوکی باوکی، یان ژنی باوکی دایکی، خوی گه ورده فرمویه تی: ﴿وَلَا تَنْكِحُوا مَا نَكَحَ آبَاؤُكُمْ﴾ نو نافرده تانه ماره مه کن که باوکتان ماره یان کردون.

جا بزانه: باوکو باپیره جیماعیان له گهل ژنه کانیان کردین، یان نا، هر چه پامن.

وَزَوْجَةُ الْإِنِّينِ. وَوَاحِدَةٌ مِنْ جِهَةِ الْجَمْعِ: وَهِيَ أُخْتُ الزَّوْجَةِ. وَلَا يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا، وَلَا بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا، وَيَحْرُمُ مِنَ الرُّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ.

چواره میان: (وَزَوْجَةُ الْإِنِّينِ) زنی کوپی خویه تی هه چهند به ره و خواره وهش بئ: وهکو زنی کوپی کوپ، یان زنی کوپی کیژ، جا هه چهند کوپه که جیماعیشی له گه ل ژنه که ی نه کردبئ، هه ره حه پامه، خوای گه وره فهرموویه تی: ﴿وَخَالَاتُ آبَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلَابِكُمْ﴾ زنی نه و کوپانه ی له پشستی خوتانن لیتان حه پامن.

﴿ناگاداری﴾: نه وانه ی باسمان کردن به یه کجاری حه پامنو ته ماشاگردنیان دروسته و دهستنوژیژیان لیتاشکی.

جا بزانه: هه ره که سیک به هه له جیماعی له گه ل نافرته تیک کرد، واته: وای تیکه یشتبو زنی خویه تی و نه یزانی بیتگانه به، نه و نافرته تیش له باوکو له کوپی پیاوه که حه پام نه بئ به یه کجاری، دایکو کیژی نافرته تیکش له پیاوه که حه پام نه بئ به یه کجاری، به لام نابنه مه حه پام، واته: ته ماشاگردنیان حه پامو دهستنوژیژیان لیتاشکی.

(وَوَاحِدَةٌ) نافرته تیکه تریش حه پامه (مِنْ جِهَةِ الْجَمْعِ) به هوی کلز کردنه وه له گه ل یه کیکی دیکه دا (وَهِيَ أُخْتُ الزَّوْجَةِ) نه مهش خوشکی زنی خویه تی، واته: تا ژنه که ی له ژیر ماره یی دا بئ، نابئ خوشکه که ی ماره بکا، خوای گه وره فهرموویه تی: ﴿وَأَنْ تَجْمَعُوا بَيْنَ الْأُخْتَيْنِ إِلَّا مَا قَدْ سَلَفَ﴾ حه پامه دوو خوشک له ژیر یه ک ماره یی دا کلز بکه نه وه.

(وَلَا يُجْمَعُ) هه روه ما حه پامه کلز بکریته وه (بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا) له ژیر ماره ی پیاوینکدا: نافرته تیکو خوشکی باوکی نافرته تیکه (وَلَا بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا) هه روه ما حه پامه به یه که وه کلز بکریته وه له ژیر ماره ی پیاوینکدا: نافرته تیکو خوشکی دایکی نافرته تیکه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا وَلَا بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ: فهرمووی: دروست نیه له ژیر ماره ی پیاوینکدا نافرته تو پووری نافرته تیکه کلز بکریته وه: جا خوشکی باوکی بئ، یان خوشکی دایکی بئ.

﴿ناگاداری﴾: هه ره کاتیک ژنه که ی مرد، یان ته لاقی دا، دروسته خوشکی ژنه که ی، یان پووری ژنه که ی له خوی ماره بکا، که واته: خوشکی ژنو پووری ژن ته ماشاگردنیان حه پامه و دهستنوژیژیان لیتاشکی.

(وَيَحْرُمُ مِنَ الرُّضَاعِ) حه پامه به هوی شیرخوردن (مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ) نه و جوره نافرته تانه ی له خزمایه تی حه پام بون ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ عَنْهَا﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: يَحْرُمُ مِنَ الرُّضَاعِ مَا يَحْرُمُ مِنَ الْوِلَادَةِ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ: فهرمووی: هه ره نافرته تیک به هوی خزمایه تی حه پامه، به هوی شیریش حه پامه. (له باسی شیردان به درژی باسی نه که یین) إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

وَتُرَدُّ الْمَرْأَةُ بِخَمْسَةِ عُيُوبٍ: بِالْجُنُونِ، وَالْجُذَامِ، وَالْبَرَصِ، وَالرَّقَبِ، وَالْقَرْنِ.
وَيُرَدُّ الرَّجُلُ بِخَمْسَةِ عُيُوبٍ: بِالْجُنُونِ، وَالْجُذَامِ، وَالْبَرَصِ، وَالْجَبِّ، وَالْعُنَّةِ.
(فَصْلٌ) وَيُسْتَحَبُّ تَسْمِيَةُ الْمَهْرِ فِي النِّكَاحِ، فَإِنْ لَمْ يُسَمَّ صَحَّ الْعَقْدُ،

(وَتُرَدُّ الْمَرْأَةُ) دروسته می‌رد ماره‌پرینه که یه له‌بوه شیئیتته وه (بِخَمْسَةِ عُيُوبٍ) به پینج جوره که م‌وکوبی له ژنه که ی‌دا: (بِالْجُنُونِ) به هوی شیئتو (وَالْجُذَامِ) به هوی گه‌وویی (وَالْبَرَصِ) به هوی به‌له‌کیو (وَالرَّقَبِ) به هوی گیرانی شوینی جیماع به زیده‌گوشت و (وَالْقَرْنِ) به هوی گیرانی به نیسقان.

(وَيُرَدُّ الرَّجُلُ) هه‌روه‌ها دروسته ژنه‌که ش ماره‌پرینه که یه له‌بوه شیئیتته وه (بِخَمْسَةِ عُيُوبٍ) به هوی پینج جوره که م‌وکوبی له می‌رده که ی‌دا: (بِالْجُنُونِ وَالْجُذَامِ وَالْبَرَصِ) به هوی شیئتو گه‌وویی و به‌له‌کیو (وَالْجَبِّ) به هوی لیبونه وه ی نه‌دامی جیماع‌کردن و (وَالْعُنَّةِ) به هوی نه‌می‌ردی، واته: جیماع پی‌نه‌کران به ماوه ی سالیك.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِ مَارَهِي دَانَان بُو نَافَرَت﴾

(وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (تَسْمِيَةُ الْمَهْرِ) ناوه‌یتانی ماره‌یی (فِي النِّكَاحِ) له گفتوگویی ماره‌پریندا، واته: سوننه ته له گفتوگویی ماره‌پریندا دیاری بکری: ماره‌یی نه و ژنه چه‌نده و چونه؟ وهك بلی: (نَهْوَ فَاتِيْمَهِي كَجَم كَرْدَه ژَنِي تُو مَارَهِي لَه سَهَر تُو هَمَزَار دِنَار بِي). نینجا می‌رده‌که ش به و جوره قبول بکا.

(فَإِنْ لَمْ يُسَمَّ) جا نه‌گه ره له گفتوگویی ماره‌پریندا ناوی ماره‌بیان نه‌هیتا (صَحَّ الْعَقْدُ) ماره‌پرینه که دروسته و لی‌کتری حه‌لال نه‌بن، جا به ته‌نها نه و ماره‌پرینه ماره‌یی هاوویتنه نه‌که‌ویتنه سهر می‌رده‌که، هه‌ر چه‌ند جیماعیشی له‌گه‌ل نه‌کردبن ﴿عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ عَنْهُ﴾: **أَنَّ سُلَّ عَنْ رَجُلٍ تَزَوَّجَ امْرَأَةً وَلَمْ يَفْرِضْ لَهَا صَدَاقًا، وَلَمْ يَدْخُلْ بِهَا حَتَّى مَاتَ؟ فَقَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ: لَهَا مِثْلُ صَدَاقِ نِسَائِهَا لَا وَكَسَ وَلَا شَطَطَ وَعَلَيْهَا الْعِدَّةُ وَلَهَا الْمِيرَاثُ. فَقَالَ مَعْقِلُ الْأَشْجَعِيُّ رَضِيَ عَنْهُ: قَضَى رَسُولُ اللَّهِ مِثْلَ مَا قَضَيْتَ** ﴿رواه اصحاب السنن، پرسیار له (عبدالله) ی کوبی (مسعود) کرا﴾ ده‌باره‌ی پیاویتی: ژنیکی له خوی ماره‌ کردو هیچ ماره‌یی بۆ دانه‌نابو و جیماعیشی له‌گه‌ل نه‌کردبو تا مرد؟ له وه‌لاما فه‌رمویی: نه‌بی به‌وینه‌ی ماره‌یی نافرته‌کانی خزمی خوی ماره‌یی بۆ دابندری و له (عِدَّة) ش دابنیشی و میراتیشی بدریتن. جا یه‌کیك له سه‌حابه‌کان هه‌لساو فه‌رمویی: پیغه‌مبه‌ر ﷺ به‌م جۆره‌ی تۆ بریاری داوه.

﴿نَاكَادَارِي﴾: (مَهْرُ الْمَثَلِ)، واته: ماره‌یی هاوویتنه، نه و جۆره ماره‌یی‌یه: که داندراوه بۆ نه و نافرته‌تانه‌ی وه‌کو نه و ژنه‌نه له بنه‌چه‌که‌دا: وه‌کو خوشک و کیژه‌براو کیژه‌مام و خوشکی‌باوک.

وَوَجَبَ الْمَهْرُ بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: أَنْ يَفْرِضَهُ الزَّوْجُ عَلَى نَفْسِهِ،
أَوْ يَفْرِضَهُ الْحَاكِمُ، أَوْ يَدْخُلَ بِهَا فَيَجِبُ مَهْرُ الْمَثَلِ.
وَلَيْسَ لِأَقَلِّ الصَّدَاقِ وَلَا لِأَكْثَرِهِ حَدٌّ، وَيَجُوزُ أَنْ يَتَزَوَّجَهَا عَلَى مَنَفْعَةٍ مَعْلُومَةٍ،

جا بزانه: نه وهی گوترا، دهریاره ی ئافره تیک بوو که به (ولسی) به که ی خوی نه گوتبن: به
بن ماره یی له فلائم ماره بکه. که واته: نه گهر بلئی: به بن ماره یی ماره م بکه. نه وه به نه نه
ماره پیرن هیچ ماره یی واجب نابن، به لام (وَجَبَ الْمَهْرُ) ماره یی بق نه و جوزده ژنه واجب
نه بی (بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) به یه کیک له و سئ شتانه:

یه که م: (أَنْ يَفْرِضَهُ الزَّوْجُ عَلَى نَفْسِهِ) میزده که به خوی ماره ییه که له سه رخوی واجب بکا،
واته: پیتش جیماعکردن بلئی: نه وه نده زتیره، یان نه وه نده دیناره ماره ییت بن. ژنه که ش پئی
پازی بن. دووهم: (أَوْ يَفْرِضَهُ الْحَاكِمُ) یان (قازی) ماره ییه که دیاری بکا، نه گهر ئافره ته که
شکایه تی کرد. سئ یه م: (أَوْ يَدْخُلَ بِهَا) یان میزده که جیماعی له گه ل بکا (فَيَجِبُ مَهْرُ الْمَثَلِ)
نینجا به و جیماعکردنه (مَهْرُ الْمَثَلِ) واته: ماره یی هاوویتنه له سه میزده که واجب نه بن.
﴿فَأَكْثَرُهَا﴾: نه گهر پیتش نه و سییانه ژنه که، یان میزده که مرد، نه وه ماره یی هاوویتنه
نه که ویتنه سه میزده که، (به لکه: حه دیسه که ی پابردوه).

جا بزانه: نه گهر ئافره تیک به هله جیماعی له گه ل کرا، واته: واتیکه یشت نه و پیاوه میزده
خویه تی، یان خه و تبو، نه بی پیاوه که ماره یی هاوویتنه بداته ئافره ته که، به لام نه گهر ئافره ته که
نه یزانی نه و پیاوه میزده خوی نه، نه وه بوی نه بیته زینا، که واته: ماره یی نادریتن.

(وَلَيْسَ لِأَقَلِّ الصَّدَاقِ) دیاری نه کرلوه: نه بق که مترینی ماره یی و (وَلَا لِأَكْثَرِهِ) نه بق زتدرینی
ماره یی (حَدٌّ) هیچ سنوورتیک، واته: هر شتیک کرین و فرقتنی دروست بن، دروسته بکریته
ماره یی، جا که م بن، یان زتد بن ﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِرَجُلٍ أَرَادَ
النِّكَاحَ: أُنْظُرْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ الْحَدِيثُ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، پتغه مبه ر ﷺ به پیاوکی
فه رموو- که نه یویست ژن ماره بکا-: بپو هه ولی شتیک بده بق ماره یی ژنه که، هه رچه ند
نه نگوستیله یه کی ئاسنیش بن.

﴿وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: كَانَ صَدَاقُ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ ﷺ خَمْسُمِائَةِ دِرْهَمٍ ﴿رَوَاهُ مُسْلِمٌ،
(عائشه) فه رموویه تی: ماره یی ژنه کانی پتغه مبه ر ﷺ پینجسه دیرهم بوو، واته:
سیسه دو په نجا میسقالی زیو. به لام به هر جوری بن، ماره یی که م باشتره.

(وَيَجُوزُ) دروسته (أَنْ يَتَزَوَّجَهَا) ژنه که ماره بکا (عَلَى مَنَفْعَةٍ مَعْلُومَةٍ) له سه رسویتیکی
زاندرلو، وه بلئی: ماره ییت فیزکردنی قوپشانی پیروژ بن، یان سوپره تیک له قوپشان
﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِرَجُلٍ: مَاذَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ سُورَةُ كَذَا

وَيَسْقُطُ بِالطَّلَاقِ قَبْلَ الدُّخُولِ نِصْفُ الْمَهْرِ.

وَسُورَةُ كَذَا فَقَالَ: زَوَّجْتُهَا بِمَا مَعَكَ مِنَ الْقُرْآنِ ﴿رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ به پیاویکی فرمود: چہند لہ قوپان نہ زانی؟ گوئی: نہم دوو سوپرتہ: (البقرة و آل عمران)، جا فرمودی: وائہم ثافرتہم کردہ ژنی تو ماریی فیترکونی شو دوو سوپرتہ بی.

(وَيَسْقُطُ) لاتہ چن لہ سہر میردہ کہ (بِالطَّلَاقِ) بہ هوی تہ لاقدانئ ژنہ کی (قَبْلَ الدُّخُولِ) پیش نہوہی جیماعی لہ گہل بکا (نِصْفُ الْمَهْرِ) نیوہی ماریی، خوی گوردہ فرمودیہ تی: ﴿وَإِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَقَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا فَرَضْتُمْ﴾ نہ گہر تہ لاقتان دان پیش نہوہی جیماعیان لہ گہل بکە نو مارییشتان بق دانابون، نیوہی مارییان بدہن. کہواتہ: ماریی تہولو: یان بہ جیماعکردن، یان بہ مردنی یہ کیٹ لہ ژنو میردہ کہ واجب نہ بی، ہرچہند جیماعیشی لہ گہل نہ کرابی.

﴿ناگاداری﴾: دروستہ ژن و میرد لہ نیوان خویاندا پیٹک بیئ: کہ لہ جیاتی ماریی شتیکی تری بدائی، ہروہا دروستہ ژنہ کہ گہردہنی میردہ کہی نازاد بکا لہ گشت ماریی، یان ہر لہ بہ شتیکی، بہو مہرجہی مارییہ کہ زہ کاتی تی دا واجب نہ بویئ، چونکہ لہ نہدازہی زہ کات-کہ مان ہہ ژرانہ-گہردہنی نازاد نابئ.

جا بزافہ: نہ گہر میردہ کہ مرد و ماریی ژنہ کی نہدابو، نہبی پیش وہ سیئت و بہ شکردنی میرات، ماریی ژنہ کہ بدرئ.

﴿باسی (مُتَعًى) تہ لاق﴾

(مُتَعًى) نہوہیہ: کہ میرد ژنہ کی تہ لاق دا بہ خشیشیکی بدائی لہ بہر نہو دلئہ نگہی بہ سہری ہیتاؤہ، خوی گوردہ فرمودیہ تی: ﴿وَالْمُطَلَّاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ﴾ نہو ثافرتانہی تہ لاقدراون، واجبہ: بہ خشیشی تہ لاقیان بدریئت بہ گویرہی توانای میردہ کہ و لیوہ شانہوہی ثافرتہ کہ.

جا بزافہ: سونئہ تہ بہ خشیشی تہ لاق لہ نہدازہی سی دیرہم، واتہ: بیست و یہک میسقالی زیو کہ متر نہ بی. ہروہا بزافہ: نہو ثافرتہی پیش جیماعکردن تہ لاق دراوہو ماریی بق دیارکراؤہ، بہ خشیشی نادریئت.

﴿پاشکؤ﴾: نہ گہر ژنہ کہ و میردہ کہ بووہ کیٹشہ یان: نایا مارییہ کہ چہندہو چییہ؟ شامیدیش نہبو، نہبی ہر بووکیان سویند بخقن، نینجا ماریی هاوویتہ بق ژنہ کہ دائئہ ندرئ. ہروہا بزافہ: نہ گہر میرد خشلی زژیو زیوی کپیو ژنہ کی خوی پی پازاندہوہ، بہ مہ نابیتہ ملکی ژنہ کہ و ہر می میردہ کہ یہ، جا نہ گہر ژنہ کہ دلاوی نہ کرد، نہبی دوو شامید بیئن، یان شامیدیک بیئن و سویندیش بخوا: کہ میردہ کہ نہو خشلی دلوہ تی بہ ملکایہ تی. بگہرپوہ بق باسی (بہ خشین).

(فَصْلٌ) وَالْوَلِيمَةُ عَلَى الْفَرَسِ مُسْتَحَبَّةٌ، وَالْإِجَابَةُ إِلَيْهَا وَاجِبَةٌ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ.
(فَصْلٌ) وَالتَّسْوِيَةُ فِي الْقَسَمِ بَيْنَ الزَّوْجَاتِ وَاجِبَةٌ،

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (وَلِيمَةُ) زِيَاةُ تِي بُووكِ گَوَاسْتَنَه وَه﴾

(وَالْوَلِيمَةُ) دُرُوسْتِ كَرْدَنِ خَوَارِدَه مَنِ (عَلَى الْفَرَسِ) بَقِ بُووكِ گَوَاسْتَنَه وَه (مُسْتَحَبَّةٌ) سُونَنه تِيكِي گَه وَرَه يه.

ثِيْنَجَا بَزَانَه: كَاتِي نَه زِيَاةُ تَه لَه مَارَه بَرِيْنَه وَه دَه سَتِ پَرِ دَه كَا، بَه لَامِ بَاشْتَرِ نَه وَه يه: لَه پَاشِ بُووكِ گَوَاسْتَنَه وَه دُرُوسْتِ بَكْرِي وَ خَه كِ بَانِكِ بَكْرِي ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ: أَوْلَمْ وَلَوْ بِشَاةٍ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، پَيْتَه مَبَرِ ﷺ بَه (عَبْدِ الرَّحْمَنِ) كُوبِي (عَوْفِ) فِه رَمُود: زِيَاةُ تِي بُووكِ بَكِه، هَه رَه چَه دِ بَه يَه كِ مَه پَرِشِ بِي.

ثِيْنَجَا بَزَانَه: سُونَنه تَه كِه پَيَكِ دِي بَه هَرِ خَوَارِدِ نِيكِي بِيْدَاتَه خَه كِ ﴿عَنْ صَفِيَّةَ زَيْنَبَ عَنْهَا: أَوْلَمْ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى بَعْضِ نِسَائِهِ بِمُدَّتَيْنِ مِنْ شَعِيرٍ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، پَيْتَه مَبَرِ ﷺ بَه دُووِ مَسْتَه جَو-جَارِيَك- زِيَاةُ تِي بُووكِي كَرْدِ.

(وَالْإِجَابَةُ إِلَيْهَا وَاجِبَةٌ) چَوْنَه سَهَرِ زِيَاةُ تِ وَاجِبَه: نَه گَهَرِ بَانِكِ كَرَا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، پَيْتَه مَبَرِ ﷺ فِه رَمُودِي: هَهَرِ كِه سِيَكِ بَانِكِ كَرَاوِ نَه چَووِ بَقِ سَهَرِ زِيَاةُ تِ، نَه وَه گَوَنَامَبَارِ نَه بِي بَه رَامَبَرِ خَوَاوِ پَيْتَه مَبَرِ ﷺ. (إِلَّا مِنْ عُذْرٍ) مَه گَهَرِ عَوَزِيكِي بَه دَه سَتَه وَه بِي: وَه كِ نَه خَوْشِ بِي، يَانِ بَرِ سَنِ، يَانِ بِي دِيْنِيَه كِ بَكْرِي، نَه وَه وَاجِبِ نِيَه بَجِيْتَه سَهَرِ زِيَاةُ تِ.

ثِيْنَجَا بَزَانَه: هَهَرِ بُووكِ گَوَاسْتَنَه وَه يَه كِ تَايِيَتِ بِي بَه دَه وَلَه مَه نَدَه كَانِ، يَانِ ثَنُوِ پِيَاوِ تِيكَلِ بِنِ، يَانِ زَوْرِنَا لِي بَدَرِي، يَانِ مَه يِ بَخُورِيْتَه وَه، يَانِ نَوِيژَنَه كَهَرِ ثَامَادَه بِنِ، نَه وَه وَاجِبِ نِيَه بَجِيْتَه نَه زِيَاةُ تِ، هَه رَوَهَا بَزَانَه: نَه گَهَرِ كِه سِيَكِ بَانِكِ نَه كَرِي بَقِ سَهَرِ زِيَاةُ تِ، حَه پَامَه لَه خَوِيَه وَه بَجِي.

﴿پَاشَكُو﴾: دُرُوسْتَه بَلَاوِ كَرْدَنِ شِيْرِنَايِي وَ پَارَه بَقِ هَه مَووِ جَوْرَه خَوْشِي يَه كِي وَه كِ ثَنِ مِيْتَانِ، هَه رَوَهَا سُونَنه تَه زِيَاةُ تَكْرَدِنِ: بَقِ قَوْرِثَانِ خَتْمِ كَرْدِنِ وَ بَقِ گَه پَانَه وَه يِ لَه سَه فِه رَوِ بَقِ خَانُووِ دُرُوسْتِ كَرْدِنِ وَ بَقِ كُوبِ سُونَنه تَكْرَدِنِ وَ بَقِ مَنْدَالِ بُوونِ. هَه رَوَه كِ لَه بَاسِي هَوْزَه بَانَه دَا پَهوونِي نَه كِه يَنَه وَه، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي نَوِيَه تَكْرَدِنِ مِيْرِدِ لَه نِيَوَانِ رُتْنَه كَانِي دَا﴾

(وَالْتَّسْوِيَةُ) يَه كَسَانِي (فِي الْقَسَمِ) لَه مَانَه وَه يِ شَهوِي دَا (بَيْنَ الزَّوْجَاتِ وَاجِبَةٌ) لَه نِيَوَانِ رُتْنَه كَانِي خَوِي دَا وَاجِبَه، جَا دُووِ رُتْنِي مَه بِنِ، يَانِ سَنِ، يَانِ چَوَارِ ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ كَانَتْ لَهُ امْرَأَتَانِ فَمَالَ إِلَى إِحْدَاهُمَا دُونَ الْأُخْرَى جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

وَلَا يَدْخُلُ عَلَى غَيْرِ الْمَقْسُومِ لَهَا لَغَيْرِ حَاجَةٍ، وَإِذَا أَرَادَ السَّفَرُ أَفْرَعَ يَبْنَهُنَّ وَخَرَجَ بِالنِّسَاءِ تَخْرُجُ لَهَا الْقَرْعَةُ، وَإِذَا تَزَوَّجَ جَدِيدَةً خَصَّهَا بِسَبْعِ لَيَالٍ

وَشَقَّةُ مَا لَمْ يَرْوَاهُ أَصْحَابُ السَّنَنِ، بِتَقْدِيرِهِ رَوَاهُ: هَر كَه سِيَك دُوو ژنی هه بن، جا ته نهنا بۆ لای یه کیکیان نه چوو و بۆ لای نه وی تریان نه نه چوو، له پۆژی قیامت به نه نیشتی خواریوو دیته دادگای خودا.

ئینجا بزانه: لای که می توبه نکردن یه که شهوه لای زۆری سێ شهوه، که واته: له سێ شهوه زیاتر دروست نیه له لای هیجیان بمینیتته وه، به لام نه گهر ژنه کانی پازی بن، دروسته. (وَلَا يَدْخُلُ) دروست نیه بچن (عَلَى غَيْرِ الْمَقْسُومِ لَهَا) بۆ مالی نه و ژنه ی توبه تی نیه (لِغَيْرِ حَاجَةٍ) ته نهنا نه گهر چوونه که ی پتیوست بێ، دروسته بچن به وه مه رجیه ی زۆر نه مینیتته وه: وه که سهردانی نه خووش، یان دانانی شتیك، یان به خیرهتانی میوان، جا نه گهر به بێ پتیوستی چوو و زۆر مایه وه، نه بی بۆ نه وی تریان قهزا بکاته وه.

﴿ناگاداری﴾: ژن مالی توبه تی هه یه هه رچهند نه خووشیش بێ، یان پیر بێ، یان له هه یزدا بێ، یان که لکی جیماعی نه بێ، به لام یه کسانێ له نیتوان ژنه کانی دا: له جیماع وه له خووشه ویستی دا واجب نیه.

ئینجا بزانه: هه پامه دوو هه وی له یه که خانوودا نیشته چن بکا، به لام نه گهر پازی بن دروسته، هه روه ها دروسته هه وی یه که توبه تی خۆی بداته هه وی یه که ی تر نه گهر میرده که ی پازی بێ ﴿عَنْ عَائِشَةَ: أَنَّ سَوْدَةَ وَهَبَتْ يَوْمَهَا لِعَائِشَةَ زَيْنًا عَنْهَا﴾ روه الشیخان، (سَوْدَةَ) توبه تی خۆی دابوه (عَائِشَةَ).

(وَإِذَا أَرَادَ السَّفَرُ) هه ر کاتیك میرده که ویستی به سه فهر بچن و ژنیکی له گه ل خۆیا ببا (أَفْرَعَ يَبْنَهُنَّ) نه بی پشکه یان بۆ بکا (وَخَرَجَ بِالنِّسَاءِ) جا نه و ژنه له گه ل خۆیا ببا که (تَخْرُجُ لَهَا الْقَرْعَةُ) پشکه ی بۆ ده رچوو، واته: ناوی ژنه کانی نه نووسی و نه یخاته ناو شتیك و نه یته کیکن، ئینجا ناویك ده ردینن و خاوه نی نه و ناوه له گه ل خۆیا نه با ﴿عَنْ عَائِشَةَ زَيْنًا عَنْهَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا أَرَادَ سَفَرًا أَفْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا مَعَهُ﴾ روه الشیخان، پتقه مبه ر ﷺ کاتی نه چوو سه فهر، پشکه ی له نیتوان ژنه کانی دا نه کرد، جا کامه یان ناوی ده رچوبا، له گه ل خۆیا نه یبرده سه فهره که.

﴿ناگاداری﴾: هه ر که سیک مالی خۆی بگوازیتته وه بۆ شوینیک تر، نه بی ژنه کانیشتی له گه ل خۆیا ببا، یان نه بی ته لاقیان بدا، مه گهر ژنه کان به م وازه مینانه پازی بن، له و بابه ته دا جیاوازی نیه: له نیتوان نه و میرده ی یه که ژنی هه یه، یان زیاتر.

(وَإِذَا تَزَوَّجَ جَدِيدَةً) هه ر کاتیك میرده که ژنیکی نوێ ی به سه ر ژنه کونه که ی دا مینا (خَصَّهَا بِسَبْعِ لَيَالٍ) نه بی به تاییه ت هه فته شه و - به بێ توبه ت - له لای بمینیتته وه

إِنْ كَانَتْ بِكَرًا، وَبِثَلَاثٍ إِنْ كَانَتْ ثِيْبًا، وَإِذَا خَافَ نُشُورَ الْمَرْأَةِ وَعَظَهَا، فَإِنْ أَبَتْ إِلَّا
النُّشُورَ هَجَرَهَا، فَإِنْ أَقَامَتْ عَلَيْهِ هَجَرَهَا وَضَرَبَهَا، وَيَسْقُطُ بِالنُّشُورِ قَسْمُهَا وَتَفَقُّهَا.

(إِنْ كَانَتْ بِكَرًا) نه گهر ژنه نوښه که کچ بڼ (وېثلاثو) وه نه بی سڼ شو له لای بمینیته وه
(إِنْ كَانَتْ ثِيْبًا) نه گهر ژنه نوښه که بیوه ژن بڼ ﴿عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ:
لِلْبَكْرِ سَبْعٌ وَلِلثِيْبِ ثَلَاثٌ ﴿رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرموی: مای کچ حهفت شه وه
مای بیوه ژن سڼ شه وه.

﴿بَاسِي (ناشِزَة) بَوُون، وَاتِه: لَامِلِي گودنی ژن﴾

(وَإِذَا خَافَ نُشُورَ الْمَرْأَةِ) هر کاتیک میړده که ترسا: که ژنه که ی لاملی بکاو له فرماني
دهرچې: وه کو پروگړد بڼو پشت له میړده که ی بکا (وَعَظَهَا) با ناموزگاری بکاو پڼی
بڼی: له خوا بترسه، میړد مای زږده له سهر ژن.

(فَإِنْ أَبَتْ) جا نه گهر ناموزگاری وهرنه گرت (إِلَّا النُّشُورَ) هر دهستی به لاملی کرد
(هَجَرَهَا) میړده که جیگه ی خه وتنی لڼ جیا نه کاته وه (فَإِنْ أَقَامَتْ عَلَيْهِ) جا نه گهر هر له
سهر لاملیه که ی مای وه (هَجَرَهَا وَضَرَبَهَا) جیگه ی خه وتنی جیا نه کاته وه، هم لڼی نه دا،
به لام نابڼ به جوړیکي وه ها لڼی بدا: نه ندایمکی بشکڼ، یان خوښی لڼی.

خوای که وره فرمویه تی: ﴿وَاللَّائِي تَخَافُونَ نُشُورَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِی
الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِنَّ سَبِيلًا﴾ نو نافرمانه تی له لاملیان
نه ترسن، ته بمبڼیان بکه نو جیگه ی نووستنیاں له گه ل جیا بکه نه وه و لڼیاں بدهن، جا
نه گهر گوږپایه لڼی نیوه بون، هیچ ړنگایه کی تر داوا مه که ن.

نیجا نه گهر ژنه که هر لاملی کردو ناکوکی که و ته ننویان، نه بی دادگای
چاره سرکردن دابندږی، خوای که وره فرمویه تی: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا
حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ اللَّهُ بَيْنَهُمَا﴾ نه گهر ترسان
ناکوکی بکه ویته نیوان ژنو میړد، نیوه پیاوړیکي خزمی میړده که و پیاوړیکي خزمی ژنه که
بنږن بڼ چاره سرکردنی نه و کیشیه، واته: با ه و لڼی ناشتکردنه و یان بدهن، جا نه گهر
نه گونجا، با لڼکیان جیا بکه نه وه به په زامه ندی هر دوکیان، به و شیوه یی له (خولع) دا
باسی نه که ین، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

(وَيَسْقُطُ) ژنه که له دهستی نه چې (بِالنُّشُورِ) به هڅی لاملی کردن (قَسْمُهَا) توبه تی
شه ومانه وه (وَتَفَقُّهَا) وه خوارده مه نی و جل و بهرگ، واته: میړده که بڼی لروسته
خواردن و جل و بهرگو خانو نه داته نه و ژنه ی لاملی ده کا، تا واز نه هینڼی.

نیجا بزانه: هر ژنیک به بی نږنی میړده که ی بپواته دهر وه، یان نه یه لڼی میړده که ی
جیماعی له گه ل بکا، یان ماچی بکا، یان له گه لڼی نه خه وڼی، یان پشتی تی بکا، نه وه به لاملی

(فَصَلِّ) وَالْخُلْعُ جَائِزٌ عَلَى عَوَضٍ مَعْلُومٍ، وَتَمْلِكُ بِهِ الْمَرْأَةُ نَفْسَهَا، وَلَا رَجْعَةَ لَهُ عَلَيْهَا إِلَّا بِنِكَاحٍ جَدِيدٍ،

دانه ندی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: إِذَا دَعَا الرَّجُلُ امْرَأَتَهُ إِلَى فِرَاشِهِ قَابَتْ لَعْنَتُهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ ﴿رواه الشیخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: هر کاتیک میزد دلوی له ژنه کی خوی کرد بجیت له، ژنه کهش نه چو، تا به یانی مه لاتی که له عنه تی لی ته کن.

﴿بِاسِی مافی ژن له سهر میزد﴾

خوای گه ورده فرمودی تی: ﴿وَأَلْهَنُ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَ بِالْمَعْرُوفِ وَلِلرِّجَالِ عَلَيْهِنَّ دَرَجَةٌ﴾ ژنه کان مافیان له سهر میزده کانیان مهیه وهک شهو مافی میزده کان له سهر ژنه کانیان مهیه به گویره ی یاسای شهرع، به لام پیاو وه کان پله یه کیان زیاتر ماف له سهر نافرده تان مهیه. جا نه گهر میزده که سته می له ژنه که ی نه کربو به خیتی نه شه کرد، یان ولزی لی هینابو، یان جیتی پی شه دا، یان به ناهق لی شه دا، شهی (قازی) ته می ی بکا، به لام نه گهر هردو کیان تاوانبار بون، شهی دادگای چاره سه رکردن دروست بکری وه کو گوتمان.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِی (خُلْع)﴾

واته: کرپنه وه ی ته لاق له میزده که، وهک ژنه که بلیت ته میزده که ی: شهو شته ته ده می ته لاقم بده. شهویش ته لاقی بدلو شته که وه ریگری.

(وَالْخُلْعُ) خولع-واته: کرپنه وه ی ته لاق- (جائِزٌ) دروسته (عَلَى عَوَضٍ مَعْلُومٍ) به وه رگرتنی شتیکی زاندرلو، خوای گه ورده فرمودی تی: ﴿إِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ نه گهر ترسان له وه ی ژنو میزد سنووری خوا نه پارینن له گهل یه کتری، هیچ گونا میان ناگاتی که ژنه که ته لاقی خوی بکری ته وه.

(وَتَمْلِكُ بِهِ الْمَرْأَةُ نَفْسَهَا) بهم ته لاق کرپنه ژنه که شهی ته خاوه نی خوی، واته: ههر کاتیک (عِدَّةً) ته ولو بوو، نه توانی شوو به پیایکی تر بکا (وَلَا رَجْعَةَ لَهُ عَلَيْهَا) میزده که ی خوی ناتوانی بیگه ری تی ته وه ژیر ماره ی خوی (إِلَّا بِنِكَاحٍ جَدِيدٍ) ته نها به ماره برپینیکی نوئی نه بی، واته: وهک جاری یه کهم به (ولی) و (دوو شامید) ماره ی بی پیو ماره یی که تری بؤ دابنی، وه بهو ماره ش ژنه کهش پازی بی.

﴿نَاكَادَارِي﴾: دروسته ژنه که به ماره یی خوی ته لاق که بکری ته وه، جا بؤ شه وه ی ته لاق که بکه ویو گهرده نی میزده کهش نازاد بی، پیویسته هردو لایان ته ولو بنو بزائن ماره یی که چی یو چه نده، وه زه کاتیشی تی دا واجب نه بو بی، وه ههر له و دانیشته شدا گهرده نی میزده که ی نازاد بکا، واته: میزده که بلنی: (وا ته لاقم دای به گهرده ن نازاد کردنم له ماره یی کهم). ژنه کهش بلنی: (وا گهرده ن نازاد کردی له شهونده ماره یی کهم)

وَيَجُوزُ الْخُلْعُ فِي الطُّهْرِ وَفِي الْحَيْضِ، وَلَا يُلْحَقُ الْمُخْتَلَعَةُ الطَّلَاقُ.
(فَصْلٌ):

﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لَامْرَأَةً ثَابِتَ بْنِ قَيْسٍ: أَتُرَدِّينَ عَلَيْهِ حَدِيثَهُ؟ قَالَتْ: نَعَمْ. فَقَالَ ﷺ لِثَابِتٍ: إِقْبِلِ الْحَدِيثَ وَطَلِّقْهَا تَطْلِيقَةً﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِيُّ، يَتَفَهَمُ بِهِ ﷺ فَرَمُوهُ زُنَى (سَابِيت): نَكْرُ (سَابِيت) تَهْلَاقَتْ بَدَأَ، نَوَ بَاغِي بِهِ مَارِهِى لَيْتَ وَهَرَكْتُوهُ تَهْدِيهِ يَهْوَى؟ كَوْتَى: بَهْلَى. جَا يَتَفَهَمُ بِهِ ﷺ فَرَمُوهُى: تَهَى (سَابِيت) بَاغِي كَى لِتَوَهْرِيكَو تَهْلَايَكى بَدَهْ.

(وَيَجُوزُ الْخُلْعُ) خُلْعٌ= تَهْلَاقُ كَرِينَه وَهَرُوسْتَه (فِي الطُّهْرِ) لَه كَاتى خَاوِيْتى دَا (وَفِي الْحَيْضِ) وَه لَه كَاتى حَه يَزِدَا (وَلَا يُلْحَقُ الْمُخْتَلَعَةُ) نَاكَاتَه نَه وَزْنَهى تَهْلَاقى كِرَاوَه تَهْوَه (الطَّلَاقُ) هِيچ جَوْرَه تَهْلَايَكِ، وَاتَه: نَه وَزْنَهى لَه بَه رَانِبَر وَهَرَكْتى شَتِيَكِ تَهْلَاقُ دِرَاوَه- جَكَه لَهو تَهْلَاقَه- هِيچ تَهْلَايَكى تَرى نَاكَوِي، چُونَكَه بَهو تَهْلَاقَه بَوُوَه تَه بِيْكَانَه، هَه رَچَه نَدَه (عِدَّةٌ) شَى تَهوَاو نَه بَوِيْن.

﴿پَاشَكُو﴾: دِرُوسْتَه كَه سِيَكى تَر- بَه بِيْنِيْزنى ژَنَكَه- تَهْلَاقَه كَى لَه مِيْزْدَه كَى بَكْرِيْتَه وَه، جَا ژَنَكَه هَهَر سَه رِيْخُو نَه بِيْن، نَهو كَه سَه ش هِيچ دَه سَتَه لَاتى بَه سَه رَدَا نِيَهو نَاشْتَوَانى پَارَه كَى لِتَوَهْرِيكَرِيْتَه وَه، بَه لَام نَكْر ژَنَكَه كَرْدِيُوِيَه وَه كِيلى خَوى، بَه مَه- تَه نَهَا- مَانى پَارَه وَهَرَكْتَنَه وَهى هَه يَه.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسَى ژَن تَه لَاقِدَان﴾

وَاتَه: پَچَرَانْدنى پَه يُوَه نْدى ژَنو مِيْزْدَا يَه تى، جَا بَه م تَه لَاقِدَانَه ژَنَكَه كَى لِى حَه پَام نَه بِيْو نَه بِيْتَه بِيْكَانَه.

ثِيْنَجَا بَزَانَه: تَه لَاقِدَان مَه كَرُوْمَه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَبْغَضُ الْحَلَالِ إِلَى اللَّهِ الطَّلَاقُ﴾ رَوَاهُ الْحَاكِمُ، يَتَفَهَمُ بِهِ ﷺ فَرَمُوِيَه تى: لَهو حَه لَاقِدَانَهى كَه خَوَا زِيَا تَر پَقى لِتِيَه، ژَن تَه لَاقِدَانَه.

بَه لَام جَارى وَاه يَه ژَن تَه لَاقِدَان خِيْرَه: وَه ك نَهو كَه سَهى مَانى ژَنَكَه كَى پِيْن جِيْ بَه جِيْ نَه كَرِيْ، يَان ژَنَكَه كَى بِيْن نَامُووس بِيْن، يَان بَه دَخُوو بِيْن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: إِنَّ امْرَأَتِي لَا تُرَدُّ يَدَ لَامِسٍ؟ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: غَرَبَهَا. قَالَ: أَخَافُ أَنْ تَتَّبِعَهَا نَفْسِي. قَالَ: فَاسْتَمْتِعْ بِهَا﴾ رَوَاهُ النَّسَائِي، پِيَاوِيَكِ هَاتَه لَآى يَتَفَهَمُ بِهِ ﷺ كَوْتَى: ژَنَكَه م دَه سَتى هِيچ كَه سِيَكِ نَاكَرِيْ پَرِيْتَه وَه؟ يَتَفَهَمُ بِهِ ﷺ فَرَمُوِيَه: تَهْلَاقى بَدَه. پِيَاوَه كَه كَوْتَى: دَه تَر سَم دَلَم بَوى بَجِيْن. يَتَفَهَمُ بِهِ ﷺ فَرَمُوِيَه: كَه وَابُوو: لَه كَه لِى پَا يُوِيْرَه. وَاتَه: بِيْهِيْلَه وَه؟ نَه وَه ك لَه دَوَاى تَه لَاقِدَانى- بَه هَوى دَلَبُو چُوونَه كَى- زِيْنَاى لَه كَه لَ بَكَا.

وَالطَّلَاقُ ضَرْبَانِ: صَرِيحٌ وَكِنَايَةٌ، فَالصَّرِيحُ ثَلَاثَةُ أَفْظَاظٍ: الطَّلَاقُ، وَالْفِرَاقُ، وَالسَّرَاحُ، وَلَا يَفْتَقَرُ صَرِيحُ الطَّلَاقِ إِلَى النِّيَّةِ. وَالْكِنَايَةُ: كُلُّ لَفْظٍ احْتَمَلَ الطَّلَاقَ وَغَيْرَهُ، وَيَفْتَقَرُ إِلَى النِّيَّةِ.

(وَالطَّلَاقُ) گفتوگوی ته‌لاقدان (ضربان) دوو جوده (صریح) یه‌که‌م: گوته‌ی ناشکرایه. (وکنایه) دووهم: گوته‌ی نانا‌شکرایه. (فالصریح) گوته‌ی ناشکرا (ثلاثة ألفاظ) سئ ووشه‌نه، یه‌که‌م: (الطلاق) ووشه‌ی ته‌لاقم، وه‌ک بلئی: وا ته‌لاقم دای، یان وا ژنی‌خۆم ته‌لاق دا، یان ته‌لاقم که‌وتبئ. دووهم: (والفراق) ووشه‌ی جیا‌بوونه‌ویه، وه‌ک بلئی: وا جیام کردیه‌وه. سئ‌یه‌م: (والسراح) ووشه‌ی به‌ره‌للاکرده، وه‌ک بلئی: وا به‌ره‌للام کردی.

جا بزانه: نه‌و سئ ووشه‌یه له‌ قورئانی پیرۆزدا بۆ ته‌لاقدان به‌ کار هاتون و ته‌نها بۆ عه‌ره‌بزمانه‌کان ناشکرانه، به‌لام بۆ که‌لانی‌تر- وه‌ک گه‌لی کورد- ته‌نها ووشه‌ی ته‌لاق ناشکرایه و دووه‌کانی‌تر نانا‌شکرانه.

(وَلَا يَفْتَقَرُ) پێویستی نیه (صَرِيحُ الطَّلَاقِ) ووشه‌ی ناشکرای ته‌لاق (إِلَى النِّيَّةِ) به‌ نیازی ناو دل، واته: که به‌ زویان بلئی: وا ته‌لاقم دای، نه‌وه ته‌لاقی نه‌که‌وئ.

هه‌روه‌ها نه‌گه‌ر به‌ گالته‌ش ته‌لاقی بدا، ته‌لاقی نه‌که‌وئ ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: ثَلَاثٌ جَدُّهُنَّ جَدٌّ وَهَزْلُهُنَّ جَدٌّ: الطَّلَاقُ، وَالنِّكَاحُ، وَالرَّجْعَةُ﴾ رواه الترمذي والحاكم، پێغه‌مبه‌ر ﷺ فرموی: سئ شت هه‌نه‌ پاستییان هه‌ر پاستی‌یه، گالته‌ پێ‌کردنیشیان هه‌ر پاستی‌یه: ژن ماره‌کردن و ژن ته‌لاقدان و ته‌لاق چا‌ک‌کردنه‌وه.

﴿ناگاداری﴾: نه‌گه‌ر که‌سێک بلئی: (به‌ ته‌لاقم نه‌و نیشه‌ ناکه‌م). نه‌وه گونا‌هه‌و ناییته‌ سوێند، واته: نیشه‌که‌ش بکا ته‌لاقی ناکه‌وئ.

(وَالْكِنَايَةُ) گوته‌ی نانا‌شکرای ته‌لاق (كُلُّ لَفْظٍ) گشت ووشه‌یه‌که (احْتَمَلَ الطَّلَاقَ) که‌ بۆ ته‌لاقدان به‌ کار دئو (وَوَغَيْرُهُ) بۆ شتی‌تریش به‌ کار دئو (وَيَفْتَقَرُ) گوته‌ی نانا‌شکرای ته‌لاق پێویستی هه‌یه (إِلَى النِّيَّةِ) به‌ نیازی ناو دل، که‌واته: نه‌گه‌ر که‌سێک بلئی:

(حَالَتِي خَوَام لِحَه‌پَام بئ، یان بلئی: تۆم لِحَه‌پَام بئ وه‌ک دایکم. یان وا تۆم له‌ خۆم حه‌پام کرد. یان بلئی: وا به‌ره‌للام کردی. یان بلئی: لیم جیا بیه‌وه. وازم لیبینه. خوا حافیزت بئ. بۆ خۆت شوو بکه. تۆ بئ‌می‌زدی. تۆ وه‌ک دایکو خوشکی منی. وه‌ک سه‌گه‌و به‌راز تۆم لئ حه‌پام بئ).

نه‌وه نه‌گه‌ر به‌م ووشانه‌ نیازی ناو دلی ته‌لاقدان بئ، ته‌لاقی نه‌که‌وئ، نه‌گه‌ر نا: ته‌لاقی ناکه‌وئ، به‌لام نه‌گه‌ر یه‌کێک بلیته‌ ژنه‌کی خۆی: تۆ له‌ من حه‌پام بی، یان بلئی: وا تۆم له‌ خۆم حه‌پام کرد، وه‌ نیازی ته‌لاقدان نه‌بو، نه‌وه واجبه‌ که‌ فغا‌ره‌تی سوێند بدا، هه‌روه‌ک له‌ (ظها)دا باسی نه‌که‌ین، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

وَالنِّسَاءُ فِيهِ ضَرْبَانِ: ضَرْبٌ فِي طَلَاقِهِنَّ سُنَّةٌ وَبِدْعَةٌ، وَهُنَّ ذَوَاتُ الْحَيْضِ، فَالسُّنَّةُ: أَنْ يُوقَعَ الطَّلَاقُ فِي طَهْرٍ غَيْرِ مُجَامِعٍ فِيهِ، وَالبِدْعَةُ أَنْ يُوقَعَ الطَّلَاقُ فِي الْحَيْضِ أَوْ فِي طَهْرٍ جَامِعٍ فِيهِ. وَضَرْبٌ لَيْسَ فِي طَلَاقِهِنَّ سُنَّةٌ وَلَا بِدْعَةٌ، وَهُنَّ أَرْبَعٌ:

﴿باسی تہ لاقی (سُنّی) و (بدعی)﴾

(وَالنِّسَاءُ) نافرہ تان (فِيهِ) لہ تہ لاقداندا (خَبْرِيَان) سوو بہ شن:
(ضَرْبٌ) بہ شیکیان (فِي مَلَأَقِيْہِ) تہ لاقدانیان (سُنَّةٌ) پیئی تہ گوتری سونئی، واتہ: گوناہ
نیہ (وَبِدْعَةٍ) یان پیئی تہ گوتری بیدعی، واتہ: گوناہ (وَهُنَّ) تہو جوہرہ نافرہ تانہ (نَوَاتُ
الْحَيْضِ) تہ وانہن کہ حہیز تہ بیننو جیماعیان لہ گہ ل کراوہ:

(فَالسُّنَّةُ) ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩

(وَالْبِدْعَةُ) ته لاقى بیدعی، واتہ: ئہو ته لاقدانہی گوناہ، نوو جُورہ: یہ کہم: (أَنْ يُوقَعَ الطَّلَاقُ) ئہو یہ ته لاقی بدا (فِي الْحَيْضِ) لہو کاتہی نافرہ ته کہ لہ حہ یزدایہ، چونکہ (عِدَّةٌ) ی درِیژ ئہ بیئتہوہ.

دوهم: (أَوْ فِي طَهْرٍ) نهويه ته لاقى بدا، لهو پاكيوونه وهيه دا كه (جَامَعَهَا فِيهِ) جيماعى له گه ل كرديښ، نه وهك ناوس بڼو په شيعمان بښته وه. نهو دوو جوړه ته لاقدانه گوناهه، به لام ته لاقه كه نه كه وي (عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَلَّهُ طَلَّقَ إِمْرَأَتَهُ وَهِيَ حَائِضٌ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ لِعُمَرَ: مُرَّةً فَلْيُرَاجِعْهَا ثُمَّ لِيُمْسِكْهَا حَتَّى تَطْهَرَ ثُمَّ تَحِيضَ ثُمَّ تَطْهَرَ، ثُمَّ إِنْ شَاءَ أَمْسَكَ بَعْدَ، وَإِنْ شَاءَ طَلَّقَ قَبْلَ أَنْ يُمْسَ، فَذَلِكَ الْعِدَّةُ الَّتِي أَمَرَ اللَّهُ أَنْ يُطْلَقَ لَهَا النَّسَاءُ).
رواه الشيخان، (عبدالله) كوي نيمامى (عمر) -خو لتيان دله ي- ژنى خوى ته لاق دا له و كاته ي له
حه يزدا بوو، نينجا پتغه مبه رﷺ به نيمامى (عمر) ي فرموو: پښى بلښ: با ته لاقه كه ي چاك
بكاته وه- واته: ژنه كه ي بگه پښتته وه ژير نيكاحى خوى- نينجا پايگري تا له هه يز پاك
نه بښته وه، نينجا جاريكي تريش نه كه وښته وه هه يزو ديسان پاك نه بښته وه، جا نه گه روښتى
با هه ر له لاي بمښتته وه، يان نه گه روښتى با ته لاقى بدا پيش نهويه جيماعى له گه ل
بكاته وه، نه وه نهو شوږه يه يه كه خوا فرمانى دلوه ژنى تڼى ته لاق بدرين.

(وَضَرَبَ) به‌شه ئافره‌تیکی تره‌یه (لَیْسَ فِی طَلَاقِہِ سُنَّةٌ) ته‌لاقدانیان سوننی نیه و (وَلَا بَدْعٌ) بی‌دعیش نیه (وَهُنَّ اَرْبَعٌ) نه‌و به‌شه چوار جورده ئافره‌تن:

الصَّغِيرَةُ، وَالْأَيَّسَةُ، وَالْحَامِلُ، وَالْمُخْتَلَعَةُ الَّتِي لَمْ يَدْخُلْ بِهَا.
(فَصْلٌ) وَيَمْلِكُ الْحُرُّ ثَلَاثَ تَطْلِيقَاتٍ، وَالْعَبْدُ تَطْلِيقَتَيْنِ.

یهکهم: (الصَّغِيرَةُ) نافرتهی بچوکه، واته: هیشتا هیزی نه دیتبی.
دووم: (وَالْأَيَّسَةُ) نافرتهی پیره، واته: هیزی نه مابن. چونکه نهو دووانه (عِدَّة) یان به
سن مانگ تهواو نهبن.

سئیهم: (وَالْحَامِلُ) نافرتهی ناوسه، چونکه (عِدَّة) ی به مندالبون تهواو نهبن.
چوارهم: (وَالْمُخْتَلَعَةُ الَّتِي) نهو نافرتهیه که خولعی له گه ل کرلووه (لَمْ يَدْخُلْ بِهَا)
جیماعیشی له گه ل نه کرلووه، چونکه (عِدَّة) ی له سهر نیه، کهوابوو: ته لاقدانئ نهو نافرتهش
که هیشتا جیماعی له گه ل نه کربوه، نه سونئی یه نه بیدعی یه؟ چونکه (عِدَّة) ی له سهر نیه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي زَمَارِي تَه لَاقُو، نَه وَاْنَهِي تَه لَاقِيَان نَاكَهْوِي﴾

(وَيَمْلِكُ الْحُرُّ) پیاوی نازاد نه بیته خاوهنی (ثَلَاثَ تَطْلِيقَاتٍ) سن ته لاق: له هر ژنیك له
ژنه کانی ﴿عَنْ أَنَسٍ وَأَبِي رُزَيْنٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى: (الطَّلَاقُ
مَرَّتَانٍ). فَأَيُّنَ الثَّلَاثَةِ؟ قَالَ: (إِمْسَاكَ بِمَعْرُوفٍ أَوْ تَسْرِيحٍ بِإِحْسَانٍ)﴾ رواه أحمد وأبو داود،
پیغه مبر ﷺ پرسیری لی کرا، خوا نه فهرموئ: (نهو ته لاقه ی که میرد نه توانئ ژنه که ی
بگه پینیتته وه، دوو جاره). نایا سن یه مه که کوا؟ له وه لامدا فهرمووی: (یان به یاسای
شهرع ژنه که ت رابگره، یان به چاکی به ره لای بکه). (وَالْعَبْدُ تَطْلِيقَتَيْنِ) وه کویله
خاوهنی دوو ته لاقه.

ثینجا بزانه: نهو سن ته لاقه: یه که یه که نه که ونو به کومه لیش نه که ون، واته: نه گهر بلئ:
هرسیك ته لاقم بکهوئ، یان بلئ: به هرسیك ته لاق ته لاقم دای، نهوه هرسیك ته لاقی
نه کهوئ، وه هر چوار مه زه ب له سهر نهوه یه که دهنگن ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ
الطَّلَاقُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَأَبِي بَكْرٍ وَسَتَيْنِ مِنْ خِلَافَةِ عُمَرَ طَلَاقُ الثَّلَاثِ وَاحِدَةً،
فَقَالَ عُمَرُ: إِنَّ النَّاسَ قَدْ اسْتَعْجَلُوا فِي أَمْرِ كَانَ لَهُمْ فِيهِ آثَاءٌ، فَلَوْ أَمْضَيْنَاهُ عَلَيْهِمْ، فَأَمْضَاهُ
عَلَيْهِمْ﴾ رواه مسلم، (ابن عباس) نه فهرموئ: نهو سن ته لاقه ی نیستا به یه که وه ته لاق
نه درئ، له سهردهمی پیغه مبر ﷺ و نیمامی (أبوبکر) و دوو سالیش له سهردهمی
نیمامی (عمر) دا یه که یه که ته لاق نه درا، جا نیمامی (عمر) فهرمووی: نهو خه لکه په له نه که ن
له شتیکی وه ما که ماوهی تن دا هه بوو، ثینجا نیمامی (عمر) برپاری دا: نه گهر که سیك به
کومه ل هرسیك ته لاقه که ی فهرئ بدا، هرسیك ته لاقی نه کهوئ.

ثینجا بزانه: نه گهر بلئ: ته لاقم دای، یان ته لاقم بکهوئ، وه نیازی دوو، یان سئ ی له
دلدا نهبن، نهوه ته نها یه که ته لاقی نه کهوئو نه توانئ (رِجْعَةً) بکا، وه ک باسی نه که یین.

وَيَصِحُّ الْإِسْتِنَاءُ فِي الطَّلَاقِ إِذَا وَصَلَهُ بِهِ، وَيَصِحُّ تَغْلِيْقُهُ بِالصَّفَةِ وَالشَّرْطِ، وَلَا يَقَعُ الطَّلَاقُ قَبْلَ النِّكَاحِ. وَأَرْبَعَةٌ لَا يَقَعُ طَلَاْقُهُمُ: الصَّبِيُّ، وَالْمَجْنُونُ، وَالنَّائِمُ، وَالْمُكْرَهُ.

(وَيَصِحُّ الْإِسْتِنَاءُ) دروسته جيا كردنه وه كه به ووشه‌ی ته لاقدان وه بئى: هه سىك ته لاقم كه وئبى جگه له نوو ته لاق، يان بئى: وا هه چوار ژنى خوم ته لاق دان جگه له ئامينه و فائمه (إِذَا وَصَلَهُ بِهِ) به و مهرجه‌ی جيا كردنه وه كه به ووشه‌ی ته لاقدان وه بنوسئى.

(وَيَصِحُّ) دروسته (تَغْلِيْقُهُ) ته لاق بيه سترى (بِالصَّفَةِ) به هاتنى كاتيك، وهك بئى له مانگى په مه زاندا ته لاق ت بكه وئ (وَالشَّرْطِ) هه روه ها دروسته ته لاق بيه سترى به مهرجيك، وهك بئى: نه گه ر بچته دهر وه ته لاق ت بكه وئ، يان بئى: هه كاتى چويته مالى باوكت ته لاق ت بكه وئ. هه روه ها دروسته ته لاق بكرتته سوئند بؤ كردنى كارئك، يان بؤ نه كردنى كارئك، وهك بئى: ته لاقم بكه وئ نه چمه دهر وه، يان بئى: ته لاقم بكه وئ چاى ناخومه وه. جا هه كاتيك مهرجه كه، يان سوئنده كه جى به جى نه كرا ته لاقى نه كه وئ.

﴿نَاكَاْدَارِي﴾: هه كاتيك سوئندى به هه سىك ته لاق خورد، يان هه سىك ته لاقى به مهرجيك به سته وه، وهك بئى: هه سىك ته لاقم بكه وئ ناچمه مالى براهه كه م. يان بئى: نه گه ر نه م شته ت پئ بفرؤشم هه سىك ته لاقم بكه وئ. ئينجا په شيمان بؤوه، چاره‌ى نه مه يه: (خولع) له گه ل ژنى خوى بكا، واته: ژنه كه‌ى ته لاقىكى به پاره لى بكيئ، ئينجا نووباره ماره‌ى بكاته وه - وهك يه كه مجار - ئينجا نه گه ر له نوای (خولع) كردن بچته مالى براهه كه‌ى، يان شته كه‌ى پئ بفرؤشئ، سئ ته لاقى ناكه ون، چونكه به نوئى ماره‌ى كردنه وه.

به لام نه ووش بزانه: چه ند ته لاقى ماوه، هه ر به وه نده ته لاقه ژنه كه‌ى بؤ نه گه ر پتته وه، واته: وه كو جارى يه كه م نايبته وه خاوهنى سئ ته لاق.

(وَلَا يَقَعُ الطَّلَاقُ) ته لاق ناكه وئ (قَبْلَ النِّكَاحِ) پئش ژن ماره كردن، واته: نه گه ر بئى: هه كاتيك ژنم هئنا ته لاقم بكه وئ. يان بئى: نه گه ر نه و ژنم ماره كرد ته لاقم لى بكه وئ. - چونكه نه و ژنه بيگانه يه - ته لاقى ناكه وئ ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا طَّلَاقَ إِلَّا فِيمَا تَمْلِكُ﴾ رواه الترمذى، پتفه مبه ر ﷺ فه رموى: ههچ ته لاقىك ناكه وئ جگه له و ته لاقه‌ى ملكى خوته.

﴿نَاكَاْدَارِي﴾: هه ر نه و هه ديسه ش به لگه يه: كه باوك و باپه ره و ههچ كه سىكى تر بؤى نيه به بئى زين: ژنى كو، يان ژنى كه سىكى تر ته لاق بدن، چونكه ملكى خويان نيه، به لام به وه كيلايه تى دروسته ژنى كه سىكى تر، يان هى كوږى خويان ته لاق بدن.

(وَأَرْبَعَةٌ) چوار جؤره كه س هه نه (لَا يَقَعُ طَلَاْقُهُمْ) ته لاقيان ناكه وئ: يه كه م: (الصَّبِيُّ) مندال. دووهم: (وَالْمَجْنُونُ) شيت. سئ يه م: (وَالنَّائِمُ) خه وتوو. واته: نه و سئيانه ژنيش ته لاق بدن ته لاقيان ناكه وئ ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ﴾:

(فَصَلَ) وَإِذَا طَلَّقَ امْرَأَتَهُ وَاحِدَةً أَوْ اثْنَتَيْنِ فَلَهُ مَرَاஜَعَتُهَا مَا لَمْ تَنْقُضِ عِدَّتَهَا، فَإِنْ انْقَضَتْ عِدَّتُهَا حَلَّ لَهُ نِكَاحُهَا بِعَقْدٍ جَدِيدٍ،

رَفَعَ الْقَلَمَ عَنْ ثَلَاثَةِ: عَنْ الثَّانِمِ حَتَّى يَسْتَقِظَ، وَعَنِ الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ، وَعَنِ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَعْقِلَ ﴿رواه أحمد، پیغمبر ﷺ﴾ فرموی: سن کس مه نه هیج گفتوگریه کیان له سر نانوسری، یه کهم: پیای خه وتوو تا مه شیار نه بیته وه. دووم: مندا لا تا بلوغی نه بن. سی یه م: شیت تا چاک نه بیته وه.

چوارهم: (وَالْمُكْرَه) زۆرلیکراو، وه ک پی ی بلی: نه گهر ژنه که ته لاق نه ده ی، نیستا ده تکوژم ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا طَلَّاقَ فِي إِغْلَاقٍ﴾ رواه ابوداود، پیغمبر ﷺ فرموی: ته لاقی به زۆرلیکردن ناکه وی.

جا بزانه: به و مرجه ته لاقی ناکه وی: نه گهر زۆرداره که توانای مه بن مه نه وده م مه په شه که ی خوی بگه یه نیته جی و زۆرلیکراوه که ش توانای خو پزگارکردنی نه بن. دیسان بزانه: مه په شه لیکردن: به لیدان و به ندرکردن و کوشتنی که سیکی ترو زینا له گه لکردن، گشتی به زۆرلیکردن دانه ندرین.

﴿فَصَلَ: لَهُ بِاسِي (رَجْعَةً) تَه لَاق چاک کردنه وه﴾

واته: گه پاندنه وه ی ژنی ته لاقدرلو بۆ ژیر ماری خوی (وَإِذَا طَلَّقَ امْرَأَتَهُ) مه ر کاتیک پیای ژنی خوی ته لاق دا (وَاحِدَةً) به یه ک ته لاق (أَوْ اثْنَتَيْنِ) یان به دوو ته لاق، نه و نافره ته پی ی نه گوترئ: (رَجْعِيَّةً)، که وابوو: (فَلَهُ مَرَاஜَعَتُهَا) بۆی دروسته بیگه پینیتته وه ژیر نیکاحی خوی - مه رجه ند ژنه که ش پازی نه بن - به م چوار مه رجانه:

(مَا لَمْ تَنْقُضِ عِدَّتَهَا) یه کهم: (عِدَّةٌ) ته و او نه بو یی. دووم: سی به سی ته لاقی نه دایی. سی یه م: به پاره ته لاقی نه دایی. چوارهم: جیمای له گه ل کردی.

﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: ... أَمَا أَلْتَ طَلَّقْتُهَا وَاحِدَةً أَوْ اثْنَتَيْنِ؟ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَنِي أَنْ أَرَا جِعَهَا﴾ رواه مسلم، پیایک پرسپاری له (ابن عمر) کرد: ده رپاری ته لاق؟ نه ویش فرموی: نه گهر به یه ک ته لاق، یان به دوو ته لاق، ته لاق ت داوه؟ بیگه پیننه وه ژیر ماری خوت، پیغمبر ﷺ نه وها فرمانی به من کرد.

جا بزانه: گفتوگری (رَجْعَةً) گه پاندنه وه نه مه یه: (وَإِذَا طَلَّقَ امْرَأَتَهُ) مه ر کاتیک پیای ژنی خوی ته لاق دا (وَاحِدَةً) به یه ک ته لاق، نه و نافره ته پی ی نه گوترئ: (رَجْعِيَّةً)، که وابوو: (فَلَهُ مَرَاஜَعَتُهَا) بۆی دروسته بیگه پینیتته وه ژیر نیکاحی خوی - مه رجه ند ژنه که ش پازی نه بن - به م چوار مه رجانه:

(مَا لَمْ تَنْقُضِ عِدَّتَهَا) یه کهم: (عِدَّةٌ) ته و او نه بو یی. دووم: سی به سی ته لاقی نه دایی. سی یه م: به پاره ته لاقی نه دایی. چوارهم: جیمای له گه ل کردی. ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: ... أَمَا أَلْتَ طَلَّقْتُهَا وَاحِدَةً أَوْ اثْنَتَيْنِ؟ فَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَمَرَنِي أَنْ أَرَا جِعَهَا﴾ رواه مسلم، پیایک پرسپاری له (ابن عمر) کرد: ده رپاری ته لاق؟ نه ویش فرموی: نه گهر به یه ک ته لاق، یان به دوو ته لاق، ته لاق ت داوه؟ بیگه پیننه وه ژیر ماری خوت، پیغمبر ﷺ نه وها فرمانی به من کرد.

وَتَكُونُ مَعَهُ عَلَى مَابَقِيَ مِنَ الطَّلَاقِ، فَإِنْ طَلَّقَهَا ثَلَاثًا لَمْ تَحِلَّ لَهُ إِلَّا بَعْدَ وَجُودِ خَمْسَةِ شَرَائِطَ: انْقِضَاءُ عِدَّتِهَا مِنْهُ، وَتَرْوِجُهَا بغيرِهِ، وَدُخُولُهُ بِهَا وَإِصَابَتُهَا، وَبَيِّنُوتُهَا مِنْهُ، وَإِنْقِضَاءُ عِدَّتِهَا مِنْهُ.

جا بزانه: نه وەيان پښى نه گوتړئ: جيا بووه وهى بچوک- (الْبَائِنُ الصَّغِيرُ)، که وایو: (وَتَكُونُ مَعَهُ) نه و تافره ته ی که نه گه پښتړته وه، یان ماره نه کړیته وه، دپته وه لای مېرده که ی (عَلَى مَابَقِيَ مِنَ الطَّلَاقِ) به و ژماره یه ی که ماوې ته ی له ته لاقه کانی: نه گه ر ته لایکی مابن، ته نها هر به و ته لاقه له لای نه مینیتته وه، نه گه ر دوو ته لاقی مابن، ته نها به دوو ته لاق له لای نه مینیتته وه، چونکه نیمامی (عمر) ﷺ ودها (فتوا) ی داوه و (صحابه) ش په خنه یان نه بوه، (البیهقی) گپړاویه تیه وه.

﴿ماره به جاش﴾

(فَإِنْ طَلَّقَهَا ثَلَاثًا) جا نه گه ر سښ به سښ ژنه که ی ته لاق دایښ: به پاره، یان به خوپایى، به یه ک ووشه، یان به سښ ووشه، نه وه پښى نه گوتړئ: (الْبَائِنُ الْكَبِيرُ)- جيا بووه وهى گه وره. که وایو: (لَمْ تَحِلَّ لَهُ) نه و ژنه ی لى حه لال نابیتته وه- چونکه هر سښک ته لاقی که وتون- (إِلَّا بَعْدَ وَجُودِ خَمْسَةِ شَرَائِطَ) به لام له دواى هاتنه جنی پېنچ مه رج لى حه لال نه بیتته وه: یه که م: (انْقِضَاءُ عِدَّتِهَا مِنْهُ) (عِدَّة) ی له و مېرده به سهر بچئ. دووهم: (وَتَرْوِجُهَا بغيرِهِ) مېردیکى تر بکا.

سښ یه م: (وَدُخُولُهُ بِهَا) مېردى دووهم بیگواښته وه و (وَإِصَابَتُهَا) جیما عیشی له گه ل بکا. چوارهم: (وَبَيِّنُوتُهَا مِنْهُ) مېردى دووهم مېش نه بى ته لاقى بدا. پینجهم: (وَانْقِضَاءُ عِدَّتِهَا مِنْهُ) (عِدَّة) ی له مېردى دووهم مېش به سهر بچئ، ټینجا مېردى یه که م ماره ی بکاته وه.

جا بزانه: نه و جوړه ته لاق چا ککرښه وه یه له کورده وایى دا پښى نه لټن (ماره به جاش). خواى گه وره فرمویه تی: ﴿فَإِنْ طَلَّقَهَا فَلَا تَحِلُّ لَهُ مِنْ بَعْدِ حَتَّى تَنْكِحَ زَوْجًا غَيْرَهُ﴾ هر کاتیک مېرد سښ به سښ ژنه که ی خوى ته لاق دا، لى حه لال نابیتته وه تا مېردیکى تر نه کا. ﴿وَعَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: طَلَّقَ رَجُلٌ امْرَأَتَهُ ثَلَاثًا فَتَرَوَّجَهَا رَجُلٌ، ثُمَّ طَلَّقَهَا قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ بِهَا، فَأَرَادَ زَوْجُهَا الْأَوَّلُ أَنْ يَتَرَوَّجَهَا، فَسَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ ذَلِكَ؟ فَقَالَ: لَا، حَتَّى يَذُوقَ الْآخَرَ مِنْ غَسِيلَتِهَا﴾ رواه الشيخان، پیاوړک سښ به سښ ژنى خوى ته لاق دا، جا یه کیکی تر ماره ی کرد، جا نه ویش ته لاقى داو میشتا جیما عى له گه ل نه کړېو، جا مېرده که ی یه که مى ویسنى دیسان له خوى ماره بکاته وه، پتغه مېر ﷺ فرموی: لیت حه لال نیه ماره ی بکه یه وه تا مېرده که ی دووهم مېش مه نگوینوکى لى تام نه کا. واته: تا جیما عى به ته وایى له گه ل نه کا.

(فَصَلَ) وَإِذَا حَلَفَ أَنْ لَا يَطَّأَ زَوْجَتَهُ مُطْلَقًا أَوْ مُدَّةً تَزِيدُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَهُوَ مُسُولٌ، وَيُؤْجَلُ لَهُ إِنْ سَأَلَتْ ذَلِكَ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ، ثُمَّ يُخَيَّرُ بَيْنَ الْفَيْئَةِ وَالتَّكْفِيرِ، وَالطَّلَاقِ،

(پروونکردنهوه): نافره تی ته لاقدر او سئ جوړه، یه کهم: (رِجْعِيَّة)، واته: که پاندرایه وه، که نه و نافره ته یه: جیماعی له که ل کرابی، ټینجا به بی پاره، به ته لاقیک، یان به دوو ته لاق، ته لاق درابی، هر له (عِدَّة) ش دا بئ. جا نه و جوړه ته لاقدر او: ته لاقی تریشی نه که وئو له که ل میړده که شی میرات له یه کتری نه گرن.

دووم: (الْبَائِنُ الصَّغْرَى)، واته: جیابووه وی بچوک، نه و نافره ته یه: هیشتا جیماعی له که ل نه کرابی و به ته لاقیک، یان به دوو، ته لاق درابی، یان به پاره ته لاقیک، یان دوو، ته لاق درابی، یان (رِجْعِيَّة) بئو (عِدَّة) ی به سه رچوبئ. ټمه یان ته لاقی تری ناکه وئو له که ل میړده که شی میرات له یه کتری ناگرن، به لام به ماره پړینکی نوی حال نه بیته وه. سئ یهم: (الْبَائِنُ الْكُبْرَى)، واته: جیابووه وی گوره، نه وه یه: سئ به سئ ته لاق درابی: به پاره، یان بی پاره. ټمه یان به (ماره به جاش) نه بی حال نابیته وه و له که ل میړده که شی میرات له یه کتری ناگرن.

﴿فَصَلَ: لَهُ بَاسِيَ (إِيلَاء)﴾

واته: سویند خوار دنی میړد: که جیماع له که ل ژنه که ی خوی نه کا. (وَإِذَا حَلَفَ) هر کاتیک میړد سویندی خوار: (أَنْ لَا يَطَّأَ زَوْجَتَهُ) که جیماع له که ل ژنه که ی خوی نه کا (مُطْلَقًا) به بی ماوه دانان، وه ک بلئ: والله جیماعت له که ل ناکه م. (أَوْ مُدَّةً) یان سویندی خوار: ماوه یه که وه جیماعی له که ل نه کا: که (تَزِيدُ عَلَى أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ) نه و ماوه یه زیاتر بوو له چوار مانگ، وه ک بلئ: والله تا پینج مانگی تر جیماعت له که ل ناکه م. (فَهُوَ مُسُولٌ) نه و میړده سویندی دانه مزئ (وَيُؤْجَلُ لَهُ) هه روه ها ماوه ی بئ دانه ندري (إِنْ سَأَلَتْ ذَلِكَ) نه گهر نافره ته که داوا بکا (أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ) تا چوار مانگ، هه روه ها نه گهر ژنه که ش داوا نه کا تا ماوه ی چوار مانگ نه پوا هیچ دهنگی له که ل ناکري، جا نه گهر له و ماوه یه دا جیماعی له که ل ژنه که ی کرد، نه وه که ففاره ت نه داو سوینده که ی کژتایی دئ.

(ثُمَّ) ټینجا له دواي نه و چوار مانگه نه گهر جیماعی نه کرد (يُخَيَّرُ) میړده که نه کړیته سه رپشک: (بَيْنَ الْفَيْئَةِ) یان نه بی جیماع بکاو (وَالْتَّكْفِيرِ) که ففاره تی سوینده که ش بدا (وَالطَّلَاقِ) یان نه بی ژنه که ی ته لاق بدا بئ نه وه ی سته مه که له سه ر ژنه که لاجئ، خوی گه وره هه رمویه تی: ﴿لِلَّذِينَ يُؤْذُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ تَرْبُصُ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَاتُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ وَإِنْ عَزَمُوا الطَّلَاقَ فَإِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾ نه وانه ی سویند نه خون: جیماع له که ل ژنه کانی خویان نه کهن، بویان هه یه تا ماوه ی چوار مانگ چاوه پوان بکن، جا نه گهر که پانه وه بئ ژنو میړدایه تی - واته: جیماعی کردو که ففاره تی دا - خوی گه وره

فَإِنْ امْتَنَعَ طَلَّقَ عَلَيْهِ الْحَاكِمُ.
(فَصْلٌ) وَالظَّهَارُ أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِرَوْجَتِهِ: أَنْتِ عَلَيَّ كَظَهَرِ أُمِّي.

لیان خوش نه بی و په حمیان پی نه کا، وه نه گهر ویستیان ته لاق بدنه با بیکنه، خوا بیسه ره و زانایه به کرده وه یان.

(فَإِنْ امْتَنَعَ) جا نه گهر میړده که خوی گیر کرد: ته لاقی نه داو جیما عیسی نه کرد (طَلَّقَ عَلَيْهِ الْحَاكِمُ) نه و کاته (قازی) له دوی وی ژنه که ی ته لاق نه دا به یه که ته لاق، واته: نه لای: وا ته لاقی کی نه م ژنه م دا له جیاتی میړده که ی.

﴿پاشکو﴾: نه گهر گوتیبه ژنه که ی: هر سیک ته لاقم بکه وی جیماعت له گه ل ناکه م، یان گوتی: نه گهر جیماعت له گه ل بکه م هر سیک ته لاقم بکه وی. نه وه سوینده که ی دانه مه زوی و له لوی چور مانگ ژنه که دلوی ل نه کا: یان ته لاقی بدا، یان جیماعی له گه ل بکاو به په له لای دهر بیتنی، چونکه به م جیماعه ته لاقی نه که وی، به لام باشتر نه وه یه: خولع بکاو ته لاقه که ی چاک بکاته وه، به و شیوه یه ی باسما ن کرد له باسی (خولع) دا.

﴿ناگاداری﴾: نه و نافرته تانه ی له دادگا- به یاسای دده سترکرد- خویان ته لاق نه دهن، نه وانه ته لاقیان ناکه وی و هر ژنی میړدی خویانن، هر چه ند (قازی) ش ته لاقنامه یان بداتی، چونکه به پیچه وانه ی شریعتی نیسلا مه.

﴿فَصْلٌ: لِهَ بَاسِی (ظَهَار)﴾

(وَالظَّهَارُ) زیهار نه مه یه: (أَنْ يَقُولَ الرَّجُلُ لِرَوْجَتِهِ) پیاو بلیته ژنه که ی خوی: (أَنْتِ عَلَيَّ كَظَهَرِ أُمِّي) تو به لای منه وه وه کو پشتم دایکمی، یان بلای: تو له گه ل من وه کو پشتمی خوشکمی، یان بلای: دامیننی تو به لای منه وه وه کو دامیننی دایکم، یان خوشکم وایه. نه وانه گوتی ناشکرای زیهار بون و پیویستیان به نیازی ناو دل نه.

نینجا بزانه: نه گهر میړد بلیته ژنه که ی: تو وه کو دایکمی، یان وه کو کیژی منی. نه وه نه گهر مه به سستی زیهار نه بو، نابیته زیهار، جا مه به سستی ریژلینان بی، یان نا، وه نه گهر مه به سستی زیهار بی، نه بیته زیهار، وه نه گهر مه به سستی یه که ته لاق بی، ته لاقی کی نه که وی... هتد.

به لام نه گهر بلای: تو وه دایکو خوشکم له من حه پام بی، یان بلای: وا تو م له خوم حه پام کرد، یان بلای: دامیننی تو م ل حه پام بی. نه وه نه گهر مه به سستی زیهار بی، نه بیته زیهار، نه گهر مه به سستی یه که ته لاق بی، ته لاقی کی نه که وی... هتد، وه نه گهر مه به سستی- به م ووشانه- ته نها حه پام کردنی ژنه که ی بی، لای حه پام نابی، به لام نه بی که ففاره تی سویند بدا، به و جوړه ی له په رتو وکی سویند خواریندا پوونی نه که ی نه وه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: إِذَا حَرَّمَ الرَّجُلُ عَلَيْهِ إِمْرَأَتَهُ فَهِيَ يَمِينٌ يَكْفَرُهَا، وَقَالَ: لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ﴾

فَإِذَا قَالَ لَهَا ذَلِكَ وَلَمْ يَتَّبِعْهُ بِالطَّلَاقِ صَارَ عَائِدًا وَلَزِمَتْهُ الْكَفَّارَةُ،
وَالْكَفَّارَةُ: عَتَقُ رَقَبَةً مُؤَمَّنَةً سَلِيمَةً مِنَ الْعُيُوبِ الْمُضِرَّةِ بِالْعَمَلِ وَالْكَسْبِ،
فَإِنْ لَمْ يَجِدْ قَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ، فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ لِإِطْعَامِ سِتِّينَ مِسْكِينًا
كُلَّ مِسْكِينٍ مَدًّا، وَلَا يَحِلُّ لِلْمُظَاهِرِ وَطُؤُهَا حَتَّى يُكْفَرَ.

أَسْوَةٌ حَسَنَةٌ ﴿﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، (ابن عباس) فهِرْمُوسِي: هَر كَاتِيكَ پِيَاوِ ژَنه كَه ي خَوِي لَه سَهَر
خَوِي حَه رَام كَرْد، نَهو حَه رَام كَرْدَنَه بَه سَوِيْنْد دَاثَه نَدَرِي وَوَا جِبَه: كَه فَفَا رَه تِي بَق بَدَا، نَهو ه
شَوِيْتِكِه وَتَنِي كِي جَوَانِي پِيْتَه مَبَرَه ﷺ بَق نِيَوَه. بَهْوَانَه سَوَه رَه تِي (التَّحْرِيم).

(فَإِذَا قَالَ لَهَا ذَلِكَ) جَا هَر كَاتِيكَ مِيْرَدَه كَه كَوْتَه يَه كِي (ظَهَار) ي بَه ژَنه كَه ي خَوِي كَوْت
(وَلَمْ يَتَّبِعْهُ بِالطَّلَاقِ) وَه يَه كَسَر لَهو كَا تَه ش تَه لَاقِي نَه دَا (صَارَ عَائِدًا) يَه م تَه لَاق نَه دَا نَه
نَه بِيْتَه كَه رَاوَه، وَاتَه: دَه رَنه كَه وَي ژَنه كَه ي نَه وَيْتَه وَه، كَه وَابَو: (وَلَزِمَتْهُ الْكَفَّارَةُ) كَه فَفَا رَه تِي
زِيهَارِي نَه كَه وَيْتَه سَهَر:

بَه كَوْرَتِي: (هَر كَه سِيْكَ وَوَشَه يَه كِي (ظَهَار) بَلِيْتَه ژَنه كَه ي خَوِي يَه كَسَر لَه دَوَا ي
تَه وَابَوُونِي وَوَشَه كَه ي (ظَهَار) ژَنه كَه ي تَه لَاق نَه دَا، وَ دَه رَنه كَه وَي: بَه ژَنه كَه ي خَوِي رَا زِي يَه وَ
قَسَه يَه كِي نَاشِرِي نِي كَرِيَوَه، كَه وَابَو: كَه فَفَا رَه تِي زِيهَارِي نَه كَه وَيْتَه سَهَر، بَه لَام نَه كَه ر
يَه كَسَر بَه دَوَا ي وَوَشَه ي (ظَهَار) دَا تَه لَاقِي بَدَا، كَه فَفَا رَه تِي نَا كَه وَيْتَه سَهَر).

(وَالْكَفَّارَةُ) كَه فَفَا رَه تِي زِيهَار نَه مَه يَه: (عَتَقُ رَقَبَةً مُؤَمَّنَةً) كَوِيْلَه يَه كِي مُوسُوْلَمَان نَازَاد بَكَا
(سَلِيمَةً مِنَ الْعُيُوبِ) هِيْج كَه م وَكُوْر يَه كِي وَاي تِي دَا نَه بِي (الْمُضِرَّةِ بِالْعَمَلِ وَالْكَسْبِ) كَه زِيَان
بَه نِيْش وَكَار بَكَه يَه نِي.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) جَا نَه كَه ر كَوِيْلَه ي دَه سَت نَه كَه وَت (قَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ) نَه بِي دَوو
مَانَك بَه سَهَر يَه كَدَا بَه پَوْژُوو بِيِي وَنَابِي يَه ك پَوْژ نِيَوَانِيَان بَخَاتِي، وَاتَه: نَه كَه ر پَوْژِيْكَ
بَه پَوْژُوو نَه بُو، نَهو هِي پَا بَر دَوِي گَشْتِي تِيْكَ نَه چِي وَ نَه بِي سَهَر لَه نَوِي دَه سَت پِي بَكَا تَه وَه.

(فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ) جَا نَه كَه ر تَوَانَا ي نَه بُو دَوو مَانَك بَه پَوْژُوو بِيِي: لَه بَه ر پِيْرِي، يَان لَه بَه ر
نَه خَوَشِي يَه كِي بَه رَدَه وَام (فَإِطْعَامِ سِتِّينَ مِسْكِينًا) نَه بِي خَوْرَاك بَدَا تَه شَه سَت هَه ژَار (كُلُّ
مِسْكِينٍ مَدًّا) هَر هَه ژَارِيْكَ يَه ك مَسْتَه دَا نَه وَيْلَه، وَاتَه: (٦٠٥) غَرَام.

(وَلَا يَحِلُّ) دَرُوسَت نِيَه (لِلْمُظَاهِرِ) بَق نَهو مِيْرَدَه ي زِيهَارِي كَرِيَوَه (وَطُؤُهَا) جِيْمَاع لَه كَه ل
ژَنه كَه ي بَكَا (حَتَّى يُكْفَرَ) تَا كَه فَفَا رَه ت نَه دَا، هَه رَجَه نَد تَوَانَا شِي نَه بِي كَه فَفَا رَه ت بَدَا،
چُونَكِه خَوَا ي كَه وَرَه فِهْرُمُوسِيَه تِي: ﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنْ نِسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا ذَلِكُمْ تَوْعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ، فَمَنْ لَمْ يَجِدْ
قَصِيَامَ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَتَمَاسَا فَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ لِإِطْعَامِ سِتِّينَ مِسْكِينًا﴾ نَهو
كَه سَا نَه ي زِيهَار لَه ژَنِي خَوِيَان نَه كَه نَو ژَنه كَه شِيَان نَه وَيْتَه وَه، نَه بِي كَوِيْلَه يَه ك نَازَاد بَكَه ن

(فَصَلِّ) وَإِذَا رَمَى الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ بِالزَّنا فَعَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ إِلَّا أَنْ يُقِيمَ الْبَيِّنَةَ أَوْ يُلَاعِنَ، فَيَقُولُ عِنْدَ الْحَاكِمِ فِي الْجَمَاعِ عَلَى الْمُنْبَرِ فِي جَمَاعَةٍ مِنَ النَّاسِ: أَشْهَدُ بِاللَّهِ إِنِّي لَمِنَ الصَّادِقِينَ فَيَمَارَمِيَتْ بِهِ زَوْجَتِي - فَلَانَةَ - مِنَ الزَّنا، وَإِنْ هَذَا الْوَلَدُ مِنَ الزَّنا وَلَيْسَ مِنِّي. أَرْبَعَ مَرَّاتٍ،

پیش جیماکردن، بهم فرمانه نیتو ته مبی نه کریزو خوا کرده و هتان نه زانی، جا نه گهر کویله یان ده ست نه کهوت، نه بی دوو مانگ به سر یه کدا به پوژوو بین، جا نه گهر توانایان نه بو، نه بی خواردن بده نه شه ست هه ژار.

﴿پاشکۆ﴾: زیهار بق ماوه یه کی دیارکراو دروسته، وه ک بلن: تا ماوه ی مانگیک تو وه کو پشتی دایکی. نینجا نه گهر له ماوه ی نهو مانگدا جیماعی کرد، که ففاره تی نه که ویتته سر، نه گهر تا مانگ که ته و او بوو هیچی نه کرد، نه وه هیچی ناکه ویتته سر، وه له بوای مانگیک ژنه که ی لی حه لال نه بیته وه.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر ژن به میترده که ی بلن: تو وه کو باو کو برای منی. نه وه گونا می نه گاتی، به لام لی حه رام نابو که ففاره تیشی له سر نیه.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِي (لَعَان)﴾

واته: له عنه تکرندی میرد به هو ی زینا کردنی ژنه که ی، بهو شیوه یه ی باسی نه که بین. (وَإِذَا رَمَى الرَّجُلُ) هه کاتیک میرد جنیو بداته (زَوْجَتَهُ) ژنی خو ی و نابوو ی بیا (بِالزَّنا) پنی بلن: زینات کردوه (فَعَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ) نهو میترده - هه شتا شوپکه دار - دارکاری نابوو بردنی نه که ویتته سر بهو مەرجه ی ژنه که له ژیانیا هیج جاریک زینای نه کردبی، که واته: نه بی هه شتا داری لی بدری:

(إِلَّا أَنْ يُقِيمَ الْبَيِّنَةَ) مه گهر میترده که چوار شاهید بیتن: که ژنه که جاریک زینای کردوه، یان ژنه که دان بنی: بهو ی که زینای کردوه (أَوْ يُلَاعِنَ) یان میترده که له عنه ت بکا بق نهو ی دارکاری له سر لابیچ:

(فَيَقُولُ) میترده که له له عنه تکرندی دا نه لی (عِنْدَ الْحَاكِمِ) له لای (قازی)، واته: نه بی (قازی) نهو گفتوگویی یان پنی بلن و نابو له خو یانه وه بیلین (فِي الْجَمَاعِ) سوننه ته ژن و میترده که ببردینه ناو مزگهوت (عَلَى الْمُنْبَرِ) له سر مینبه ر پابگیرین (فِي جَمَاعَةٍ مِنَ النَّاسِ) کومه لیک خه ک له و ی ناماده بن، نینجا له پیشدا (قازی) فرمان نه دا میترده که بلن: (أَشْهَدُ بِاللَّهِ إِنِّي لَمِنَ الصَّادِقِينَ فَيَمَارَمِيَتْ بِهِ زَوْجَتِي فَلَانَةَ مِنَ الزَّنا) شایه دی نه ده م سویندم به خوا: من پاست نه که م که به فلانه ژنی خو م گوت: زینات کردوه.

نینجا نه گهر ژنه که ی له زینا مندالی بو بی، یان ناوس بو بی، واجبه بلن: (وَإِنْ هَذَا الْوَلَدُ مِنَ الزَّنا وَلَيْسَ مِنِّي) وه نهو مندالی ئیستا هه یه تی، یان له ناو زگی دایه، مندالی من نیه و هی زینایه. (أَرْبَعَ مَرَّاتٍ) نه بی چوار جار نهو شاهیدیه بلن.

وَيَقُولُ فِي الْمَرْءِ الْخَامِسَةِ بَعْدَ أَنْ يَعْظُهُ الْحَاكِمُ: وَعَلَى لَعْنَةِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ مِنَ الْكَاذِبِينَ. وَيَتَعَلَّقُ بِلَعَانِهِ خَمْسَةَ أَحْكَامٍ: سُقُوطُ الْحَدِّ عَنْهُ، وَوُجُوبُ الْحَدِّ عَلَيْهَا، وَزَوَالُ الْفِرَاشِ، وَنَفْيُ الْوَلَدِ، وَالتَّحْرِيمُ عَلَى الْأَبَدِ. وَيَسْقُطُ الْحَدُّ عَنْهَا بِأَنْ تَلْتَمِسَ قَتْلُهَا: أَشْهَدُ بِاللَّهِ

(وَيَقُولُ فِي الْمَرْءِ الْخَامِسَةِ) مهرودها پینجهمین جار نه‌لن (بَعْدَ أَنْ يَعْظُهُ الْحَاكِمُ) پاش نه‌وی (قازی) به سزادانی قیامت نه‌یترسینئو پی‌ی نه‌لن: له خوا بترسه، درق مه‌که، سزای دوزخ توندو تیزتره له می دنیا. جا نه‌گهر می‌رده‌که دلنیا بوو که راست نه‌کا، با بلن: (وَعَلَى لَعْنَةِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ مِنَ الْكَاذِبِينَ) له‌عنه‌تی خوام لی‌دا نه‌گهر درق بکه‌م و بوختانم به ژنه‌که‌م کردین.

خوای گه‌ورده فهرموویه‌تی: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُمْ شُهَدَاءُ إِلَّا أَنْفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ، وَالْخَامِسَةُ أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَيْهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ﴾ نه‌و پیاوانه‌ی ثابهوری ژنه‌کانیان نه‌بنو پیمان نه‌لن زینات کردوه، جگه له خوین هیچ شامیدیان نه‌بو، با پیاوه‌که چوار جار به‌خوی شایه‌دی بدا: که راست نه‌کا، جاری پیتجه‌میش بلن: له‌عنه‌تی خوام لی‌دا نه‌گهر درق بکه‌م.

(وَيَتَعَلَّقُ) نه‌به‌ستری (بِلَعَانِهِ) به له‌عنه‌تکردنی می‌رده‌که (خَمْسَةَ أَحْكَامٍ) پیتنج بپیار، واته: که می‌رده‌که شایه‌دیه‌که‌ی ته‌واو بوو، پیتنج بپیری شرعی دهرنه‌چن:

یه‌که‌م: (سُقُوطُ الْحَدِّ عَنْهُ) دارکاری جنیوه‌که‌ی له سهر لاته‌چی. دووهم: (وُجُوبُ الْحَدِّ عَلَيْهَا) دارکاری، یان به‌ردبارانی زینا نه‌که‌ویتته سهر ژنه‌که. سسی‌یه‌م: (زَوَالُ الْفِرَاشِ) ماره‌ی ژنه‌که له می‌رده‌که‌ی هه‌لته‌وه‌شی‌ته‌وه. چوارهم: (وَنَفْيُ الْوَلَدِ) منداله‌کش نابیتته می می‌رده‌که، نه‌گهر گوتبی: می من نیه. پینجه‌م: (وَالْتَّحْرِيمُ عَلَى الْأَبَدِ) ژنه‌کش به یه‌کجاری له می‌رده‌که حهرام نه‌بن، نه‌گهر می‌ردیکی‌تریش بکا هر لی‌ی حه‌لال نابیتته‌وه ﴿عَنْ عُمَرَ وَسَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: مَضَتْ السَّنَةُ أَنْ يُفَرَّقَ بَيْنَ الْمُتَلَاعِنَيْنِ وَلَا يَجْتَمِعَانِ أَبَدًا﴾ رواه ابوداود و البیهقی، شریعه‌تی پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ وای بپیار داوه: ژنو می‌ردی له‌عنه‌تجی لی‌ک جیا بکریته‌وه و تا ماون به یه‌که‌وه کو نه‌بنه‌وه. ﴿وَعَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ فَرَّقَ بَيْنَ الْمُتَلَاعِنَيْنِ وَالْحَقَّ الْوَلَدُ بِالْمَرْأَةِ﴾ رواه الشیخان، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ له نوای له‌عنه‌تکردن، ژنو می‌رده‌که‌ی لی‌ک جیا کردنه‌وه و منداله‌کش دایه ژنه‌که.

(وَيَسْقُطُ الْحَدُّ عَنْهَا) دارکاری و به‌ردبارانی زینا له سهر ژنه‌که لا نه‌چی (بِأَنْ تَلْتَمِسَ) به‌وه‌ی نه‌ویش له‌عنه‌ت بکا، واته: له نوای کوتایی له‌عنه‌تی می‌رده‌که، (قازی) به ژنه‌که نه‌لن: وهره توش له‌عنه‌ت بکه (فَتَقُولُ) ئینجا ژنه‌که نه‌لن: (أَشْهَدُ بِاللَّهِ

إِنْ-فُلَانًا- هَذَا لَمَنْ الْكَاذِبِينَ فِيمَا رَمَانِي بِهِ مِنَ الزُّنَا. أَرْبَعَ مَرَّاتٍ، وَتَقُولُ فِي الْمَرَّةِ الْخَامِسَةِ بَعْدَ أَنْ يَعْطِهَا الْحَاكِمُ: وَعَلَيَّ غَضَبُ اللَّهِ إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ. (فَصْلٌ):

إِنْ فُلَانًا هَذَا لَمَنْ الْكَاذِبِينَ فِيمَا رَمَانِي بِهِ مِنَ الزُّنَا) شایه دی نه دم سویندم به خوا: نه و میړده ی من-که فلانه- دروځ نه کا له و جنیوهی که به منی گوتوه: زینات کړیوه. (أَرْبَعَ مَرَّاتٍ) چوار جار نه و شایه دیه نه دا.

(وَتَقُولُ فِي الْمَرَّةِ الْخَامِسَةِ) ټینجا جاری پېنجه م ژنه که نه لئ (بَعْدَ أَنْ يَعْطِهَا الْحَاكِمُ) پاش نه و دی (قازي) به سزای دوزخ نه یترسینئ وه کو گوتمان (وَعَلَيَّ غَضَبُ اللَّهِ إِنْ كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ) غه زه بی خوا بمرگئ نه گهر میړده که م پاست بکا له و نابووېرېنه ی من. خوی گه وړه فهرموویه تی: ﴿وَيَذَرُوْهُنَّ عَنْهَا الْعَذَابَ اَنْ تَشْهَدَ اَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللّٰهِ اِنَّهُ لَمِنَ الْكَاٰذِبِيْنَ وَالْخَامِسَةَ اَنْ غَضَبَ اللّٰهُ عَلَیْهَا اِنْ كَانَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ﴾ سزای زینا له سر ژنه که لانه دروځ به و دی چوار جار شایه دی بدا: که میړده که ی دروځ نه کاو جاری پېنجه م بلئ: خوا غه زه م لې بمرگئ نه گهر میړده که م پاست بکا.

﴿فَاِذَا كَادَ اَنْ يَّهْبُطَ﴾: نه گهر میړده که ناوی نه و پیاو دی هی نابو: که زینای له گه ل ژنه که ی کړیوه، نه بی له هر چوار شایه دیه کاند ا ناوی پیاو ده که ش بلئ ته وه بو نه و دی دارکاری نابووېرېنه ی نه ویشی له سر لاجئ، ټینجا بزانه: پسته کانی له غه تکرډن، به هر زمانیک بگوتړین دروسته، هروها بزانه: دارکاری نابووېرېنه ی نافرته و پیاوی بېگانه له په پرتوکی تاوانه کاند ا به دروځی باس نه که ی، اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالٰی.

﴿يَا شَكُوْهُ﴾: پېغه مبر ﷺ فهرموویه تی: ﴿اَيُّمَا امْرَاةٍ اَدْخَلْتَ عَلٰی قَوْمٍ مِّنْ لَّيْسَ مِنْهُمْ فَلَيْسَتْ مِنْ اللّٰهِ فِیْ شَيْءٍ وَلَنْ يُّدْخِلَهَا اللّٰهُ جَنَّتَهُ، وَاَيُّمَا رَجُلٍ جَحَدَ وَلَدَهُ وَهُوَ يَنْظُرُ اِلَيْهِ اِحْتَجَبَ اللّٰهُ عَنْهُ وَقَضَحَهُ عَلٰی رَاْسِ الْاَوَّلِيْنَ وَالْاٰخِرِيْنَ﴾ رواه ابن حبان وغيره، هر نافرته تیک مندالیک بکاته هی پیاویک منداله که ش هی نه و نه بئ، نه و نافرته ته-له بهر نه و دی گونا میکی گه وړه ی کړیوه- له لای خوا هیچ پړزی لئ تاندروځو خوا نایباته به مه شت، وه هر پیاویک به مندالی خوی بلئ: هی من نیه، بشزانی منداله که هی خویه تی، خوی گه وړه له پړزی قیامت خوی لئ دانه پوښئو پوړ پوښی نه کا له بهر دم هه موو خه لک.

﴿فَصْلٌ: لِّهٖ بِاسِي (عِدَّةٌ)﴾

(بَيْنَاسِه): (عِدَّةٌ) نه و ده یه: نافرته تی میړد مردو، یان ته لاقدراو، ماو ده یه چاوه پوان بکا، واته: تا کوتایی نه و ماو ده یه نابئ شوو بکا.

خوی گه وړه فهرموویه تی: ﴿وَلَا تَغْرِمْوْا عُقْدَةَ النِّكَاحِ حَتّٰی يَبْلُغَ الْكِتَابُ اَجَلَهُ﴾ ماره ی نافرته مه بېن تا نه و ماو ده یی خوا له سر نافرته ته که ی نووسیوه کوتایی دی.

وَالْمُعْتَدَةُ عَلَى ضَرْبَيْنِ: مُتَوَفَّى عَنْهَا، وَغَيْرُ مُتَوَفَّى عَنْهَا، فَالْمُتَوَفَّى عَنْهَا: إِنْ كَانَتْ حَامِلًا فَعِدَّتُهَا بِوَضْعِ الْحَمْلِ، وَإِنْ كَانَتْ حَائِلًا فَعِدَّتُهَا أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ وَعَشْرٌ. وَغَيْرُ الْمُتَوَفَّى عَنْهَا: إِنْ كَانَتْ حَامِلًا فَعِدَّتُهَا بِوَضْعِ الْحَمْلِ، وَإِنْ كَانَتْ حَائِلًا وَهِيَ مِنْ ذَوَاتِ الْخَيْضِ فَعِدَّتُهَا ثَلَاثَةُ قُرُوءٍ وَهِيَ الْأَطْهَارُ،

(وَالْمُعْتَدَةُ) نه و نافره تانهی (عِدَّة) بیان له سهر واجبه (عَلَى ضَرْبَيْنِ) دوو به شن: یه کهم: (مُتَوَفَّى عَنْهَا) نه و یه: که میرده کهی مردوه. دووهم: (وَغَيْرُ مُتَوَفَّى عَنْهَا) نه و یه: که میردی نه مردوه:

۱- (فَالْمُتَوَفَّى عَنْهَا) جا نه و نافره تهی میردی مردوه: (إِنْ كَانَتْ حَامِلًا) نه گهر له میرده کهی خوی ناوس بوو (فَعِدَّتُهَا) نه و (عِدَّة) ی ته و او نه بی (بِوَضْعِ الْحَمْلِ) به دانانی باری ناو زگی، جیاوازی نیه: مندالیک زیندو بی، یان مردو بی، وینهی ته و او بوبی، یان پارچه گوشتیک بی و وینهی نهیئی کرابی، جا له دامین بیته دهره وه، یان زگی مه لبدېن و بیپیننه دهره وه. خوی گوره فرموویتهی: ﴿وَأُولَاتُ الْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَنْ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ نافره تانی ناوس (عِدَّة) یان ته و او نه بی به دانانی باری ناو زگیان.

(وَإِنْ كَانَتْ حَائِلًا) وه نه گهر نه و نافره تهی میردی مردوه، ناوس نه بو له میرده کهی خوی (فَعِدَّتُهَا) نه و (عِدَّة) ته و او بوبی (أَرْبَعَةُ أَشْهُرٍ وَعَشْرٌ) به چوار مانگو ده پوژده، جیاوازی نیه: جیماعی له گهل کړدبی، یان نا، گوره بن، یان مندال بن، خوی گوره فرموویتهی: ﴿وَالَّذِينَ يَتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَاجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ نه و پیاوانهی له نیه نه مرزو ژنیان له پاش به جی نه میتی، نه بی ژنه کانیان چوار مانگو ده پوژ چاوه پوان بکن.

۲- (وَغَيْرُ الْمُتَوَفَّى عَنْهَا) نه و نافره تهی میردی نه مردوه، به لام ته لاق دراوه، یان ماره پپینی مه لوه شاوله وه (إِنْ كَانَتْ حَامِلًا) نه گهر له میرده کهی خوی ناوس بوبی (فَعِدَّتُهَا) نه و (عِدَّة) ی ته و او نه بی (بِوَضْعِ الْحَمْلِ) به دانانی مندالی ناو زگی به و شیوهی باسما ن کرد. (وَإِنْ كَانَتْ حَائِلًا) وه نه گهر نافره ته که له میرده کهی خوی ناوس نه بو (وَهِيَ مِنْ ذَوَاتِ الْخَيْضِ) وه له و جوره نافره تانهش بوو که حهیز نه بینن (فَعِدَّتُهَا) ته و او بوبی (عِدَّة) کهی (ثَلَاثَةُ قُرُوءٍ) به دیتنی سئ قوپنه (وَهِيَ) نه و سئ قوپنه (الْأَطْهَارُ) پاکبونه وهی نیوان نوو حهیزه، واته: هر کانتیک سئ پاکبونه وهی ته و او کردن، (عِدَّة) کهی ته و او نه بی.

که و ابو: نه گهر نافره تیک له کاتی پاکبونه وده ته لاق درا، نه و پاکیهی به یه کیک له و سییانه بو نه میردی و که جاری سئ یه له دوی نه و پاکیه حهیزی بینی، (عِدَّة) کهی ته و او نه بی، خوی گوره فرموویتهی: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنْفُسِهِنَّ ثَلَاثَةَ قُرُوءٍ﴾ نه و نافره تانهی ته لاق دراو، با چاوه پوان بکن تا سئ پاکبونه وه ته و او نه بکن.

وَإِنْ كَانَتْ صَغِيرَةً أَوْ آيِسَةً فَعِدَّتُهَا ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ. وَالْمُطَلَّقةُ قَبْلَ الدُّخُولِ بِهَا لَاعِدَّةٌ عَلَيْهَا،

﴿نَاگاداری﴾: نه‌گەر ئافره‌تێک چه‌یزێ نه‌ما: له‌ به‌ر نه‌خۆشی، یان له‌ به‌ر شیردانی مندال، نه‌بی هه‌ر چاره‌پوان بکا، تا چه‌یز نه‌بینی، یان تا نه‌گاته‌ ته‌مه‌نی له‌ چه‌یز وه‌ستان، ئینجا سێ مانگ (عِدَّة) نه‌باته‌ سه‌ر، به‌لام: نه‌گەر هۆی وه‌ستانی چه‌یز نه‌زانرا، نه‌وه‌ له‌ فهرمووده‌ی کۆنی نیامی (شافعی) و له‌ مه‌زه‌بی نیعام (مالک) و نیعام (أحمد) نه‌فهرموی: با ئو مانگ چاره‌پوان بکا، ئینجا نه‌گەر چه‌یزێ نه‌دیت، با سێ مانگی تریش به‌ ناوی (عِدَّة) دابینیش، به‌م سه‌له‌ (عِدَّة)ی ته‌واو نه‌بی.

(وَإِنْ كَانَتْ صَغِيرَةً) نه‌گەر ئافره‌ته‌ی ته‌لاق‌دارو مندال بوو چه‌یزێ نه‌بینی بو (أَوْ آيِسَةً) یان له‌ به‌ر پیری له‌ چه‌یز وه‌ستابو (فَعِدَّتُهَا) ته‌واووونی (عِدَّة)ی (ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ) به‌ سێ مانگی ته‌واوه‌، خوای گه‌وره‌ فهرموویه‌تی: ﴿وَاللَّائِي يَنْسَنَ مِنَ الْمَحِيضِ مِنْ نِسَائِكُمْ إِنْ ارْتَبْتُمْ فَعِدَّتُهُنَّ ثَلَاثَةُ أَشْهُرٍ وَاللَّائِي لَمْ يَحِضْنَ﴾ نه‌و ئافره‌تانه‌ی له‌ چه‌یز وه‌ستان، (عِدَّة)ی نه‌وان سێ مانگه‌، هه‌روه‌ها نه‌وانه‌ی چه‌یزیان نه‌بینیوه‌، می ته‌وانیش سێ مانگه‌.

﴿نَاگاداری﴾: نه‌و ئافره‌ته‌ی به‌ هه‌له‌ جیماعی له‌گه‌ڵ کراوه‌، واته‌: پیاوه‌که‌ وای تێگه‌یشتبو ژنی خۆیه‌تی، نه‌ویش واجبه‌ (عِدَّة) ببینی: وه‌کو ژنی ته‌لاق‌دارو، وه‌ نه‌و منداله‌ی له‌و جیماعه‌ دروست نه‌بی، پێزی هه‌یه‌و می ته‌و پیاوه‌یه‌ که‌ جیماعی به‌ هه‌له‌ی کردوه‌، واته‌: می می‌ردی ژنه‌که‌ نیه‌، هه‌روه‌ها چه‌رامه‌ می‌ردی خۆی پابواردن و جیماعی له‌گه‌ڵ بکا تا (عِدَّة)ی ته‌و پیاوه‌ - به‌هه‌له‌ داچوه‌ - ته‌واو نه‌بی.

(وَالْمُطَلَّقةُ) نه‌و ئافره‌ته‌ی ته‌لاق‌داروه‌، یان ماره‌ی هه‌له‌وه‌شاوه‌ته‌وه‌ (قَبْلَ الدُّخُولِ بِهَا) پیش نه‌وه‌ی می‌رده‌که‌ی خۆی جیماعی له‌گه‌ڵ بکا (لَا عِدَّةَ عَلَيْهَا) هه‌چ (عِدَّة)ی له‌ سه‌ر نیه‌، خوای گه‌وره‌ فهرموویه‌تی: ﴿إِذَا لَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ ثُمَّ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ أَنْ تَمْسُوهُنَّ فَمَا لَكُمْ عَلَيْهِنَّ مِنْ عِدَّةٍ تَعْتَدُونَهَا﴾ هه‌ر کاتێ ئافره‌تانی موسوڵمانتان ماره‌ کردن و پیش جیماع له‌گه‌ڵ کردنیان ته‌لاق‌تان دان، هه‌چ (عِدَّة)تان له‌ سه‌ر نه‌وان نیه‌.

که‌ وابوو: نه‌گەر ته‌نها یه‌ك جار جیماعی له‌گه‌ڵ کردبێ، (عِدَّة)ی نه‌که‌وته‌ سه‌ر، هه‌رچه‌ند پیش ته‌لاق‌دانیش زۆر له‌ یه‌کتری دوور بووین و چه‌ند سالتیکیش جیماعی له‌گه‌ڵ نه‌کردبێ، چونکه‌ (عِدَّة) لایه‌نی خواپه‌رستی‌شێ تی‌دا‌یه‌.

﴿نَاگاداری﴾: نه‌و ئافره‌ته‌ی به‌ (زینا) جیماعی له‌گه‌ڵ کراوه‌، هه‌چ (عِدَّة)ی له‌ سه‌ر نیه‌، چونکه‌ (زینا) پێزی بۆ دانه‌ندراوه‌، جا - له‌ به‌ر نه‌وه‌ - نه‌گەر له‌ (زینا) ئاوس بوو، دروسته‌ هه‌ر به‌ ئاوسی شوو بکا: به‌ زیناکه‌ره‌که‌، یان به‌ پیاویکی‌تر، وه‌ نه‌و منداله‌ی له‌ (زینا) دروست نه‌بی، (بی‌ژی‌یه‌، واته‌: ته‌نها می ژنه‌که‌یه‌و نابێته‌ می می‌ردی ژنه‌که‌و ناشی‌ته‌ می پیاوه‌ زیناکه‌ره‌که‌، هه‌رچه‌ند له‌مه‌ودوا ژنه‌که‌ش ماره‌ بکا، که‌ وابوو: نه‌گەر (مَنی)، واته‌:

وَعِدَّةُ الْأَمَةِ بِالْحَمَلِ كَعِدَّةِ الْحُرَّةِ، وَبِالْأَقْرَاءِ أَنْ تَعْتَدَ بِقُرَّائِنِ،
وَبِالشُّهُورِ عَنِ الْوَفَاةِ أَنْ تَعْتَدَ بِشَهْرَيْنِ وَخَمْسِ لَيَالٍ، وَعَنِ الطَّلَاقِ أَنْ تَعْتَدَ بِشَهْرٍ
وَنِصْفٍ، فَإِنْ اعْتَدَتْ بِشَهْرَيْنِ كَانَ أَوَّلَى.

تقوى پیاویکیان میناو به لولکه یه ک، یان به هر هویه کی تر خستیانه ناو مندالدانه ی
ژنه که، نه مهش وه ک مندالی (بیژی) نه ژمیردی و نابیتته می خاوه ن تویه که و ناشبیتته می
میردی ژنه که ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَوْلَدٌ لِلْفَرَّاشِ وَلِلْعَاهِرِ الْحَجَرُ﴾ رواه
الشيخان، پیغمبر ﷺ فه رموی: مندال می میردی نه ژنه یه که به حلالی سر جی بی
کردوه، بق بین ناموسیش سر رشقوی داندراوه.

(وَعِدَّةُ الْأَمَةِ) هر وه ها (عِدَّة) می نافره تی کویله، نه گهر ناوس بوو (بِالْحَمَلِ) به دانانی
منداله که ی ناو زگیه تی (كَعِدَّةِ الْحُرَّةِ) وه کو (عِدَّة) می نافره تی نازاد، که باسما ن کرد
(وَبِالْأَقْرَاءِ) وه نه گهر ناوس نه بو و هه یزیشی نه بینن (أَنْ تَعْتَدَ) نه وه (عِدَّة) می ته لو نه بی
(بِقُرَّائِنِ) به ته لو بوونی دوو پاکبوونه وه له هیز (وَبِالشُّهُورِ) نه گهر (عِدَّة) می به مانگ بوو،
چونکه هه یزی نه نه بینن (عَنِ الْوَفَاةِ) نه گهر (عِدَّة) می میرد مردنی بوو (أَنْ تَعْتَدَ) (عِدَّة) می
ته لو نه بین (بِشَهْرَيْنِ وَخَمْسِ لَيَالٍ) به دوو مانگو پینچ شه و (وَعَنِ الطَّلَاقِ) نه گهر (عِدَّة) می
ته لاهدان بوو (أَنْ تَعْتَدَ) (عِدَّة) می ته لو نه بین (بِشَهْرٍ وَنِصْفٍ) به مانگو نیویک (فَإِنْ اعْتَدَتْ)
به لام نه گهر (عِدَّة) بینن (بِشَهْرَيْنِ) به ماوه ی دوو مانگ (كَانَ أَوَّلَى) نه وه باشتره.

﴿پاشکو: له باره ی نه و ژنه ی میردی ون بووه﴾

نه گهر نافره تی میردی ون بوو و هیچ هه والیکي نه بو، دروست نیه شوو بکا تا دوو شاهید
شاهیدی نه دن که مردوه، یان به شیوه یه کی تر دلنیا نه بین که نه ماوه.

به لام له فه رمووده ی کونی نیمامی (شافعی) و مه زه بی نیمام (مالک) و نیمام (أحمد) - خرا لیبان
بازی بن- فه رموویانه: نه و نافره ته نه چیتته ی لای (قازی)، نینجا (قازی) ماوه ی چوار سالی
بق دانه تی که چاوه پوان بکا، نینجا له دوی نه و چوار ساله (عِدَّة) می مردن چوار مانگو
ده پوژ نه بینن، نینجا بوی دروسته شوو بکاته وه. ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: فِي امْرَأَةِ الْمُفْقُودِ:
تَتَرَبَّصُّ أَرْبَعَ سِنِينَ ثُمَّ تَعْتَدُ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾ أخرجه مالك والشافعي، واته: نه و
جوره ی گوتمان له نیمامی (عمر) گیتراویه تیان وه.

نینجا نه گهر له دوی شوو کردن میرده کونه که ی دهر که وته وه، نه وه هر نه بیتته وه ژنی
میرده کونه که، چونکه بۆمان دهر که وت: ماره برینه که ی له دووه مه که نه هاتوه،
جیماعه کهش به جیماعی به هه له دانه ندری.

جا نه گهر له و جیماعه مندالیک دروست بوو، نه وه می میرده نوئی یه که یه، که و ابوو: نابین
میرده کونه که جیماعی له گه ل بکا تا (عِدَّة) می میردی نوئی ته لو نه بین.

(فَصْلٌ) وَيَجِبُ لِلْمُعْتَدَةِ الرَّجْعِيَّةِ السُّكْنَى وَالثَّقَفَةُ، وَيَجِبُ لِلْبَائِنِ السُّكْنَى دُونَ الثَّقَفَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَ حَامِلًا، وَيَجِبُ عَلَى الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا: الْإِحْدَادُ وَهُوَ الْإِمْتِنَاعُ مِنَ الزَّيْنَةِ وَالطَّيِّبِ،

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي مَافِي لَهُوَ نَافَرَهَتِي لَهُ (عِدَّة) دَايِهِ﴾

(وَيَجِبُ) وَاجِبُهُ (لِلْمُعْتَدَةِ الرَّجْعِيَّةِ) بَقِيَ لَهُوَ نَافَرَهَتِي لَهُ (عِدَّة) يَجْمَعِي دَلِيهِ، وَاتِهِ: بِهِ بَيْنَ بَارِهِ تَهْلَاقِ دَرَابِي، بِهِ يَهَكَ تَهْلَاقِ، يَانِ بِهِ دَو تَهْلَاقِ، جَا نَاوَسَ بِي، يَانِ نَا: (السُّكْنَى) نَهَبِي مَيَرْدَه كِي مَافِي نِيَشْتَه جِي كَرْدَنِي بَدَاتِي، وَاتِهِ: يَانِ خَانَوِي بَدَاتِي، يَانِ كَرِي بَدَاتِي تَا (عِدَّة) تَهْلَوِ نَهَبِي (وَالثَّقَفَةُ) وَه نَهَبِي مَافِي بِهِ خِيَوِ كَرْدَنِيَشِي بَدَاتِي تَا (عِدَّة) تَهْلَوِ نَهَبِي.

(وَيَجِبُ لِلْبَائِنِ) مَهْرُوهَا وَاجِبُهُ بَقِيَ لَهُوَ نَافَرَهَتِي لَهُ (عِدَّة) ي (بَائِنِ) دَايِهِ، وَاتِهِ: جِيَا بَوْنَه وَه، لَهُ بَهَرِ نَهْوِي سِي بَهَسِي تَهْلَاقِي دَاوَه، يَانِ بِهِ بَارَه تَهْلَاقِي دَاوَه (السُّكْنَى) نَهَبِي مَيَرْدَه كِي مَافِي نِيَشْتَه جِي كَرْدَنِي بَدَاتِي تَا (عِدَّة) تَهْلَوِ نَهَبِي، وَه دَرُوسْتِيَش نِيَه بِهِ يَه كِه وَه لَهُ يَهكَ خَانُودَا بِنِ، خَوَايِ كِه وَرَه فَهْرَمُويَه تِي: ﴿أَسْكُنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ﴾ نَافَرَهَتَانِي تَهْلَاقِدِرَاو نِيَشْتَه جِي بَكَنِ لَهُوَ شَوِيَنَه يَ بِيَش تَهْلَاقْدَانِ تِي يَدَا دَانِيَشْتَبُونِ بِهِ كَوِيَرَه يَ تَوَانَايِ خَوْتَانِ.

(دُونَ الثَّقَفَةِ) بِهِ لَامِ نَهْرُكِي بِهِ خِيَوِ كَرْدَنِي لَهُ سَهَرِ مَيَرْدِي تَهْلَاقْدَهَرِ نِيَه (إِلَّا أَنْ تَكُونَ حَامِلًا) مَهْ كِهَرِ زَنَه كِه لَهُ مَيَرْدَه تَهْلَاقْدَهَرَه كِي نَاوَسَ بِي، خَوَايِ كِه وَرَه فَهْرَمُويَه تِي: ﴿وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمْلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾ نَهْ كِهَرِ نَافَرَهَتَانِي تَهْلَاقْدِرَاو مَنْدَالِيَانِ لَهُ زَكْدَا بَو، بِهِ خِيَوِيَانِ بَكَنِ تَا مَنْدَالَه كِه يَانِ دَانَه نَيْنِ.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نَافَرَهَتِي مَيَرْدِ مَرْدُو تَا (عِدَّة) تَهْلَوِ نَهَبِي تَهْنَاهَا مَافِي نِيَشْتَه جِي كَرْدَنِي مَهْيَه وَهْرُكِي بِهِ خِيَوِ كَرْدَنِي نَادَرِيَتِي، مَهْرَجَهَنْدِ نَاوَسِيَشَ بِي ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ مَرْفُوعًا: لَا ثَقَفَةَ لِلْحَامِلِ الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا﴾ أَخْرَجَهُ الْبَيْهَقِيُّ وَالدَّارِقُطْنِيُّ، نَافَرَهَتِي نَاوَسِي مَيَرْدِ مَرْدُو نَهْرُكِي بِهِ خِيَوِ كَرْدَنِي نَادَرِيَتِي.

(وَيَجِبُ) وَاجِبُهُ (عَلَى الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا) لَهُ سَهَرِ نَافَرَهَتِي مَيَرْدِ مَرْدُو (الْإِحْدَادُ) تَازِيَه دَارِي بَكَا تَا (عِدَّة) تَهْلَوِ نَهَبِي (وَهُوَ) تَازِيَه دَارِي نَهْمَهْيَه: (الْإِمْتِنَاعُ مِنَ الزَّيْنَةِ) خَوِي نَهْرَازِيَنِيَتَه وَه جَلِي جَوَانِ وَخَشَلِي زِيَوِ زِيَوِ نَه كَاتَه بَهَرِ (وَالطَّيِّبِ) وَه خَوِي بَوْنَخُوشِ نَه كَا ﴿عَنْ أُمِّ عَطِيَّةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا تُحْدِثُ امْرَأَةٌ عَلَى مَيِّتٍ فَوْقَ ثَلَاثٍ إِلَّا عَلَى زَوْجٍ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا وَلَا تَلْبَسُ ثَوْبًا مَصْبُوغًا وَلَا تَكْتَحِلَ وَلَا تَمْسُ طِيًّا﴾ رَوَاهُ الشَّيْخَانِ، يَتَفَهَمِبَهَرِ ﷺ فَهْرَمُوي: نَابِي نَافَرَهَتِ بَقِيَ مِيَهْ مَرْدُويَكِ لَهُ سِي بَوْدَانِ زِيَا تَرِ تَازِيَه دَارِي بَكَا، تَهْنَاهَا بَقِيَ مَيَرْدَه كِي خَوِي چَوَارِ مَانْ كَوِ دَه بَوْدِ تَازِيَه دَارِي نَه كَا: جَلِي پَه نْكَاوِ پَه نْكَ نَاكَاتَه بِهِ رَوِ كُلِ نَاكَاتَه چَاوِي وَخَوِي بَوْنَخُوشِ نَاكََا.

وَعَلَى الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا وَالْمُتَوَفَّى: مُلَازِمَةُ الْبَيْتِ إِلَّا لِحَاجَةٍ.
(فَصْلٌ) وَمَنْ اسْتَحْدَثَ مَلَكَ أَمَةٍ حَرَّمُ عَلَيْهِ الْإِسْتِمْتَاعُ بِهَا حَتَّى يَسْتَبْرَأَهَا:
إِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الْحَيْضِ بِحَيْضَةٍ، وَإِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الشُّهُورِ بِشَهْرٍ فَقَطْ،
وَإِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الْحَمْلِ بِالْوَضْعِ،

(وَعَلَى الْمُتَوَفَّى عَنْهَا زَوْجُهَا) واجبه له سهر نافرته می‌دمردمردو (وَالْمُتَوَفَّى) مهره‌ها
واجبه له سهر نهو نافرته می به یه کجاری ته لاق دراوه (مُلَازِمَةُ الْبَيْتِ) به رده‌وام مهر له
ماله وه بن، واته: دروست نیه- تا (عِدَّة) یان ته‌واو نه‌بین- له مال بچنه دهره‌وه: نه بق
مالی باوکو خزم، نه بق حه‌ج کردن، نه بق بازپو شوینه‌کانی‌تر.

(إِلَّا لِحَاجَةٍ) مه‌گه‌ر چوونه‌ده‌ره‌وه‌یان پی‌ویست بی بق کپینی خوارده‌مه‌نی، یان مه‌ترسی
دزو بی ناموس مه‌بی، خوی گه‌وره‌ه‌رموویه‌تی: ﴿لَا تُخْرِجُوهُنَّ مِنْ بُيُوتِهِنَّ وَلَا يُخْرِجَنَّ
إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَاحِشَةٍ مُبَيَّنَةٍ﴾ نافرته‌تانی ته‌لاقدراو له ماله‌وه‌ده‌ر مه‌که‌ن تا (عِدَّة) یان ته‌واو
نه‌بین، نابی به‌خویشیان له ماله‌وه‌ده‌ریچن مه‌گه‌ر نی‌شیکی بی ناموسانه‌بکه‌ن.

﴿وَعَنْ فَرِيعَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: أَنَّ زَوْجَهَا قَتَلَ، فَأَمَرَهَا النَّبِيُّ ﷺ: أَنْ تَمْكُثَ فِي بَيْتِهَا حَتَّى يَبْلُغَ
الْكِتَابُ أَجَلَهُ﴾ رواه اصحاب السنن، (فریعه) ه‌رموویه‌تی: می‌دمردم کوزداو، پیغه‌مبه‌ر ﷺ
ه‌رمانی پی‌کردم: مهر له مالی خوم بمی‌نمه‌وه‌ تا (عِدَّة) م ته‌واو نه‌بین.

﴿نَاكَادَارِي﴾: مهر نافرته‌تیک (ناشِزَة)، واته: لامل بی، ئینجا می‌ردی بمری، یان ته‌لاقی
بدا، نهو مافانه‌ی باسمان کردن هیچی نادرینتی.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (إِسْتِبْرَاء) دَلَنِيَاي﴾

واته: چاوه‌پوانکردنی تیپه‌رپوونی ماوه‌یه‌ک به سهر نافرته‌ی کویله‌دا بق دلتیابوون که
مندالی تی‌دا نیه (وَمَنْ اسْتَحْدَثَ) مهر که‌سیک وه‌ده‌ستی هیتا (مَلَكَ أَمَةٍ) نافرته‌تیک کویله،
واته: (جاریه) کی ده‌ست که‌وت، جا به‌ه‌وی کپین، یان به‌خشین، یان له تالانی کافران، یان
به‌میرات، یان به‌ه‌ویه‌کی‌تر (حَرَّمُ عَلَيْهِ) ه‌ه‌پامه‌له سهر نهو پی‌اوه (الْإِسْتِمْتَاعُ بِهَا)
ده‌ستبازی له‌گه‌ل نهو نافرته‌ه‌بکا: وه‌ک ماچکردن و جیماع کردن و نهو جوړه‌شتانه (حَتَّى
يَسْتَبْرَأَهَا) تا ماوه‌ی دلتیایی پی ته‌واو نه‌کا، وه‌جیاوازی که‌و بی‌وه‌ژن نیه:

(إِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الْحَيْضِ) نه‌گه‌ر نه‌م (جاریه) یه‌له‌وانه‌بوو ه‌ه‌یزی نه‌بینی (بِحَيْضَةٍ) به
تیپه‌رپوونی ه‌ه‌یزی ته‌واو ماوه‌ی دلتیایی ته‌واو نه‌بین (وَإِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الشُّهُورِ)
نه‌گه‌ر (جاریه) که‌ه‌یزی نه‌ه‌بینی له‌به‌ر پیری، یان مندال بوو (بِشَهْرٍ فَقَطْ) به
تیپه‌رپوونی یه‌ک مانگی ته‌واو ماوه‌ی دلتیایی ته‌واو نه‌بین (وَإِنْ كَانَتْ مِنْ ذَوَاتِ الْحَمْلِ)
نه‌گه‌ر (جاریه) که‌ناوس بوو (بِالْوَضْعِ) به‌دانانی مندالی ناو‌زگی ماوه‌ی دلتیایی ته‌واو

وَإِذَا مَاتَ سَيِّدُ أُمِّ الْوَلَدِ اسْتَبْرَأَتْ نَفْسَهَا كَأَلَامَةٍ.
(فَصْلٌ) وَإِذَا أَرْضَعَتِ الْمَرْأَةُ بَلَبْنَهَا وَلَدًا صَارَ الرُّضِيعُ وَلَدَهَا بِشَرْطَيْنِ:
أَحَدُهُمَا: أَنْ يَكُونَ لَهُ دُونَ الْحَوْلَيْنِ. وَالثَّانِي: أَنْ تُرَضِعَهُ خَمْسَ رَضَعَاتٍ مُتَفَرِّقَاتٍ.

نهی ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ فِي سَبَايَا أَوْطَاسٍ: لَا تُوطَأُ حَامِلٌ حَتَّى تَضَعَ،
وَلَا غَيْرُ ذَاتِ حَمَلٍ حَتَّى تَحِيضَ حِيضَةً ﴿﴾ أَخْرَجَهُ ابوداود، بیغمبره ﷺ دهر باره ی
کویله کانی نه و تاس - که له جهنگی (حنین) له کافره کان به دیل گیرابون - فهرمووی:
جیماع له گهل (جاریه) ی ناوس مه کهن تا مندالی نه بیو جیماعیش له گهل نه وانی تر
مه کهن - که ناوس نینه - تا چه یزکی ته و او نه بینن (وَإِذَا مَاتَ) هر کاتیک مرد (سَيِّدُ أُمِّ
الْوَلَدِ) گهرده ی نهو (جاریه) ی دایکی منداله، واته: نهو (جاریه) ی که له گهرده ی خوی
مندالیک بووه، جا منداله که مابن، یان نا، هر کاتیک گهرده که ی مرد (اسْتَبْرَأَتْ نَفْسَهَا)
واجبه بۆ خوی ماوه ی دلنایی ته و او بکا (كَأَلَامَةٍ) وهکو نهو (جاریه) ی باسماں کرد، نینجا
که ماوه ی دلنایی ته و او بوو، نه توانی شوو بکا. واته: (عِدَّةٌ) ی میرد مردنی له سه ر نیه.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (رِضَاع) شِيرْخَوَارْدَنِي مُنْدَالٍ﴾

بزانه: مه به ست به م شیرخواردنه شیر ی ناده میزاده، نهک شیر ی گیاو نازدهل.
(وَإِذَا أَرْضَعَتِ الْمَرْأَةُ بَلَبْنَهَا) هر کاتیک نافره تیک شیر ی خوی دهرخواردی (وَلَدًا) مندالیک
دا (صَارَ الرُّضِيعُ) نهو منداله شیرخوره نه بیته (وَلَدَهَا) منداله شیر ی نافره ته که،
نافره ته که ش نه بیته دایکه شیر ی منداله که (بِشَرْطَيْنِ) به دوو مهرج:

(أَحَدُهُمَا) یه که میان: (أَنْ يَكُونَ لَهُ دُونَ الْحَوْلَيْنِ) نه بی ته مه نی منداله که له دوو سالان
که متر بی ﴿عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا يَحْرُمُ مِنَ الرِّضَاعِ إِلَّا مَا فَتَقَ
الْأَمْعَاءَ وَكَانَ قَبْلَ الْفِطَامِ﴾ رواه الترمذی، بیغمبره ﷺ فهرمووی: هیچ شیرخواردنیک
چه پامی ناگه یه نی جگ لهو شیرده ی نه گاته ناو پیخوله کانو به میزبان نهکا، وه پیش
ته و او بوونی دوو سالیس بی.

(وَالثَّانِي) دووه میان: (أَنْ تُرَضِعَهُ خَمْسَ رَضَعَاتٍ) نه بی پینج جار شیر ی بداتی، به لام
مهرج نیه به تیری بی، نینجا بزانه: جیاوازی نیه منداله که: نهو پینج جاره له مه مکى
ژنه که شیر بمژی، یان لی بدوشری نینجا بخریته ناو ده می منداله که.

(مُتَفَرِّقَاتٍ) نه بی نهو پینج جاره ش له یهک جیاجیا بن، که واته: نه کهر منداله که له خوشیان
ده می له مه مکه که ی هه لته گرتو دووباره نه یگرتوه، یان لهو مه مکه گواستیه وه بۆ
مه مکه که ی تر، بۆ نه وه ی تیری بی، نه وه هر به یهک جار نه ژمیردی.

﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: كَانَ فِيمَا أُنْزِلَ مِنَ الْقُرْآنِ (عَشْرُ رَضَعَاتٍ مَعْلُومَاتٍ يُحْرَمْنَ). ثُمَّ
نُسِخَ بِخَمْسٍ مَعْلُومَاتٍ. فَتَوَلَّى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَهُوَ فِيمَا يُتْلَى مِنَ الْقُرْآنِ﴾ رواه مسلم،

وَيَصِيرُ زَوْجُهَا أَبًا لَهُ، وَيَحْرُمُ عَلَى الْمَرْضِعِ التَّزْوِيجُ إِلَيْهَا وَإِلَى كُلِّ مَنْ نَاسَبَهَا، وَيَحْرُمُ عَلَيْهَا التَّزْوِيجُ إِلَى الْمَرْضِعِ وَوَلَدِهِ، دُونَ مَنْ كَانَ فِي دَرَجَتِهِ أَوْ أَعْلَى طَبَقَةً مِنْهُ.

حەزەرەتی (عائشە) - خاڵە بانی - ھەرمووھەتی: یەكەمجار ئایەتیک لە قورئاندا بو: کە (دە جار شیرخواردن ھەپامی ئەگەین). دوای ئەو ھەش ھەپام بە ئایەتیک تر: کە (پنج جار شیرخواردن ھەپامی ئەگەین). ئینجا پێغەمبەر ﷺ ھەفاتی کرد، ئەو لە گەڵ قورئاندا ئەخویندرایەو. (مەبەستی ئەمە: بپاری پێنجە کە بەردەوامو خویندەوێ لاچوو).

(وَيَصِيرُ زَوْجُهَا) ھەروھا میتردی ئافەرەتە شیردەرە کە ئەبیتە (أَبًا لَهُ) باوکی منداڵە شیرخۆرە کە، کەوابوو: کوڕ کێژی ئافەرەتە شیردەرە کە و ھی میتردە کەشی ئەبنە خوشکو برای شیرخۆرە کە، ھیج جیاوازی گەرەترو بچووترەکان نیە.

ھەروھا خوشکو برای ئافەرەتە کە و ھی میتردە کەشی ئەبنە پورو خاڵو مامی شیرخۆرە کە، ھەروھا دایکو باوکی ئافەرەتە کە و ھی میتردە کەشی ئەبنە داپیر و باپیرە شیرخۆرە کە، ھەم ژنەکانی تری میتردە کەش گشتی ئەبنە زپدایکی شیرخۆرە کە.

(وَيَحْرُمُ عَلَى الْمَرْضِعِ) ھەپامە لە سەر شیرخۆرە کە (التَّزْوِيجُ إِلَيْهَا) دایکە شیرییە کە ی خۆی لە خۆی مارە بکا (وَإِلَى كُلِّ مَنْ نَاسَبَهَا) وە ئەو ئافەرەتەنەشی ئی ھەپامن کە پەیوەندییان بە دایکە شیرییە کەو، یان بە میتردە کە یەو ھەپە، جا بە ھۆی خزمایەتی، یان بە ھۆی شیر. (وَيَحْرُمُ عَلَيْهَا) ھەپامە لە سەر ئافەرەتە شیردەرە کە (التَّزْوِيجُ إِلَى الْمَرْضِعِ) شوو بە شیرخۆرە کە بکا (وَلَدِهِ) ھەروھا ھەپامە شوو بە کوڕەکانی شیرخۆرە کەش بکا، ھەروھا ھەپامە: شوو بە میتردی شیرخۆرە کەش بکا.

ئینجا بزافە: ھەپامە میتردی ئافەرەتە شیردەرە کەش: شیرخۆرە کە و گیرەکانی شیرخۆرە کە و ژنی شیرخۆرە کە لە خۆی مارە بکا، چونکە ئەبنە کێژو ئەو و ژنی کوڕی. (دُونَ مَنْ كَانَ فِي دَرَجَتِهِ) بەلام ئەوانە ی لە پلە ی شیرخۆرە کەن: وەکو خوشکو برای شیرخۆرە کە، ئەوان ھەپام نابن، جیاوازی نیە ئەو خوشکو برایانە: لە خۆی بچووتر بن، یان گەرەت تر بن (أَوْ أَعْلَى طَبَقَةً مِنْهُ) ھەروھا ئەوانە ی لە پلە ی سەرەو ترن: وە ک دایکو باو کو مام و خاڵو پووری شیرخۆرە کە، ئەوانیش ھەپام نابن.

﴿ناگاداری﴾: ھەر کاتیک ئافەرەتیک شیریی بداتە کوڕیکو کچیک: کە لە کوڕە کە مارە کراو، شیرە کەش ھەپامی ئەگە یاند، ئەو مارە بپینە ھەلئەو ھەشیتەو بە یە کجاری لیک ھەپام ئەبن، ھەروھا ئەگەر دایک شیریی دایە ژنیکی تو - کە تەمەنی لە دوو سال کەمتر بو - ئەو بە کسەر ئەبیتە خوشکت، یان ئەگەر ژنە گەرەت شیریی دایە ئەو ژنە منداڵیەت، بەمە مارە بپینی ھەردوکیان ھەلئەو ھەشیتەو، چونکە بچووکە ئەبیتە کێژت، گەرەت کەش ئەبیتە دایکی ژنت.

(فَصَلَ) وَنَفَقَةُ الْعُمُودَيْنِ مِنَ الْأَهْلِ وَاجِبَةٌ لِلْوَالِدَيْنِ وَالْمَوْلُودِينَ، فَأَمَّا الْوَالِدُونَ فَتَجِبُ نَفَقَتُهُمْ بِشَرْطَيْنِ: الْفَقْرُ وَالزُّمَانَةُ، أَوِ الْفَقْرُ وَالْجُنُونُ، وَأَمَّا الْمَوْلُودُونَ فَتَجِبُ نَفَقَتُهُمْ بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ: الْفَقْرُ وَالصَّغَرُ، أَوِ الْفَقْرُ وَالزُّمَانَةُ، أَوِ الْفَقْرُ وَالْجُنُونُ،

﴿پاشکوه﴾: شیرخوار دنی منداڵ ئاشکرا ئەبێ: بە شاهییدی دوو پیاو، یان بە شاهییدی پیاویەک دوو ئافرەت، یان بە شاهییدی چوار ئافرەت، وە دروستە ئافرەتە شیردەرە کەش یەکیەک بێ لەو شاهییدانە بەو مەرجە داوای کرێی شیرە کە نەکا.

﴿فَصَلَ: لَهُ بِاسَى بِهِ خِيُوكَرْدَنِ خَزْمُو، وَنَو، نَاهِل﴾

(وَنَفَقَةُ الْعُمُودَيْنِ) بە خێوکردنی هەردوو تیرە، واتە: تیرە ی سەرەو و خوارەو (مِنَ الْأَهْلِ) لە خزمەکان (وَاجِبَةٌ) واجبە: (لِلْوَالِدَيْنِ) بە خێوکردنی دایکان و باوکان لە سەر تیرە ی خوارەو و واجبەو (وَالْمَوْلُودِينَ) می تیرە ی خوارەو وەش لە سەر دایکان و باوکان واجبە: (فَأَمَّا الْوَالِدُونَ) ئینجا دایکو باوک و داپیرە و باپیرە (فَتَجِبُ) واجبە لە سەر کوپو کیژو نەو یە کانیشیان (نَفَقَتُهُمْ) بە خێویان بکەن: جا کافر بن، یان موسولمان بن (بِشَرَطَيْنِ) بە دوو مەرج:

یەکەم: (الْفَقْرُ) ئەو یە دایکو باوک هەژار بن (وَالزُّمَانَةُ) وە پەککە و تەوش بن، واتە: نەتوانن کار بکەن و خۆیان بژیتن. دووهم: (أَوِ الْفَقْرُ) یان هەژار بنو (وَالْجُنُونُ) شیتیش بن. بەلام فەرموودە ی بەهێزی مەزەبی (شافعی) ئەمە یە: ئەگەر دایکو باوک تەنها هەژار بون، واجبە کوپو کیژە کانیان بە خێویان بکەن، چونکە زۆر سفلە ییو بێ ئەمەکی بە دایکو باوک داوای کارکردن یان لی بکری، خۆی گەورە فەرموویەتی: ﴿وَإِنْ جَاهِدَاكَ عَلَى أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا وَصَاحِبُهُمَا فِي الدُّنْيَا مَعْرُوفًا﴾ ئەگەر دایکت و باوکت داوای کافر بوونیان لی کردی، بە قەسیان مەکەو لە دنیا دا بە چاکە کردن لە گەلیان بژی.

واتە: هەرچەند کافریش بن.

(وَأَمَّا الْمَوْلُودُونَ) هەر وەها کوپو کیژ هەرچەند بەرە و خواریش بن (فَتَجِبُ) واجبە لە سەر دایکو باوک هەرچەند بەرە و سەرەو وەش بن (نَفَقَتُهُمْ) بە خێویان بکەن (بِثَلَاثَةِ شَرَائِطَ)

بە سێ مەرج:

یەکەم: (الْفَقْرُ وَالصَّغَرُ) ئەگەر هەژار بنو منداڵیش بن، کە وابوو: تا کوپو بلۆغی ئەبێو کیژ شوو ئەکا، بە خێوکردن یان هەر واجبە. دووهم: (أَوِ الْفَقْرُ وَالْجُنُونُ) یان ئەگەر هەژار بنو شیتیش بن. سێ یەم: (أَوِ الْفَقْرُ وَالزُّمَانَةُ) یان ئەگەر هەژار بنو پەککە و تەوش بن.

کە وابوو: ئەگەر منداڵ و شیت و پەککە و تەو مالیان هەبوو، ئەبێ لە مالی خۆیان بە خێو بکری، هەر وەها ئەگەر منداڵ بلۆغی بوو و کاری دەست نەکەوت و هەژاریش بوو، واجبە بە خێو بکری، خۆی گەورە فەرموویەتی: ﴿إِنْ أَرْضَعْنِ لَكُمْ فَالْوَهْنُ أَجُورُهُنَّ﴾ ئەگەر

وَلَقَفَّةُ الرِّقِيقِ وَالْبَهَائِمِ وَاجِبَةٌ، وَلَا يُكَلَّفُونَ مِنَ الْعَمَلِ مَا لَا يُطِيقُونَ.
وَلَقَفَّةُ الزَّوْجَةِ الْمُمَكَّنَةِ مِنْ نَفْسِهَا وَاجِبَةٌ،

نافره تان شیریان دایه منداله کانتان، نیتوهش کرییان بدهنی. واته: چونکه نه رکی به ختیوکردنی مندالتان له سر خوتانه.

﴿ناگاداری﴾: هه تا باوکو باپیره توانای به ختیوکردنی مندالتان هه بی، له سر دایک واجب نابئ، به لام کوپو کیژ نه بی به هاویه شی باوکو دایکو باپیره و داپیره به ختیو بکه ن: به گویره میرات وه رگرتن، جا هه تا کوپو کیژ نه وه کان توانای به ختیوکردنی باوکیان هه بی، له سر باوکی و باپیره واجب نابئ، وه هه تا کوپو کیژ توانایان هه بی، له سر نه وه کان واجب نابئ.

ئینجا بزانه: مه به ست له به ختیوکردنی نه و دوو تیره یه نه مه یه: به ختیوکه ره که به تیری خواردن و پیخوډ بداو جلو به رگو شوینی خه و تنو دانیشتن دابین بکاو کرئی ی پزیشک و دهرمان بدا.

﴿ناگاداری﴾: جگه له و دوو تیره ی باسمان کردن، به ختیوکردنی هیچ خزمیکی تر واجب نیه. به لام له مه زه بی نیامی (حنفی) دا: به ختیوکردنی هه موو خزمیکی مه حرهم واجب. (وَلَقَفَّةُ الرِّقِيقِ) به ختیوکردنی کویله به و شیتوه ی باسمان کرد (وَالْبَهَائِمِ) وه به ختیوکردنی ناژه ل (واجبة) واجبه له سر خاوه ن کویله و خاوه ن ناژه ل، واته: نه گهر خاوه نه کانیا ن به ختیویان نه کا، (قازی) فرمانیا ن نه داتن: که ناژه له که و کویله که: یان بفروشتی، یان کویله که ناژاد بکاو، ناژه له که ش سر بیرئی نه گهر گوشتی بخورئ.

(وَلَا يُكَلَّفُونَ) دروست نیه بخریته سر شانی کویله و ناژه ل (مِنَ الْعَمَلِ مَا) کاریکی وا (لَا يُطِيقُونَ) که توانایان نیه ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لِلْمَمْلُوكِ طَعَامُهُ وَكَسْوَتُهُ وَلَا يُكَلَّفُ مِنَ الْعَمَلِ إِلَّا مَا يُطِيقُ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: کویله نه بی خواردن و به رکی بدریتی و ته نها نه و کاره ی پی ی بکری، که توانای هه یه.

﴿باسی به ختیوکردنی ژن﴾

(وَلَقَفَّةُ الزَّوْجَةِ) به ختیوکردنی نه و ژنه ی (الْمُمَكَّنَةِ مِنْ نَفْسِهَا) که به ته وای خوی نه خاته ژیرده سته لاتی میرده که ی (واجبة) واجبه له سر میرده که ی، واته: هه ر کاتیک نافره ته که به میردی خوی گوت: من ناماده م خوم نه دمه به رده سته تو. نه و نافره ته به ختیوکردنی نه که ویته سر میرده که ی، هه رچند میرده که ش مندال بی، یان شیت بی، یان توانای جیما عکردنی نه بی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: وَلَهُنَّ عَلَيْكُمْ رِزْقُهُنَّ وَكَسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ أخرجه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: ژنه کانتان مانی خواردن و به رگکردنیا ن له سر نیتوه یه.

وَهِيَ مُقَدَّرَةٌ: فَإِنْ كَانَ الزَّوْجُ مُوسِراً فَمُدَّانٌ مِنْ غَالِبِ قُوَّتِهَا، وَيَجِبُ مِنَ الْأَذْمِ وَالْكَسْوَةِ مَا جَرَتْ بِهِ الْعَادَةُ، وَإِنْ كَانَ مُعْسِراً فَمُدٌّ مِنْ غَالِبِ قُوَّتِ الْبَلَدِ، وَمَا يَأْتِدُمُ بِهِ الْمُعْسِرُونَ وَيَكْسُوْنَهُ. وَإِنْ كَانَ مُتَوَسِّطاً فَمُدٌّ وَنِصْفٌ، وَمِنْ الْأَذْمِ وَالْكَسْوَةِ الْوَسْطُ،

﴿ناگاداری﴾: نه و نافره ته ی بچوکو خوی له بهر جیماغ ناگری دروست نیه بدرینه ده ست میړده کی. ټینجا بزانه: یو واجیبوونی به خټوکړدنې ژن مهرجه سهرپه رشتکاری منډالو شیت: ژنه که یان یو وه ریگری، به لام نه گهر منډاله که نزیکی بلوغ بوونی کړدبو، مهر به خوی نه توانئ ژنه که ی وه ریگری.

(وَهِيَ) به خټوکړدنې ژن (مُقَدَّرَةٌ) نه ندازه ی یو داندراوه: (فَإِنْ كَانَ الزَّوْجُ مُوسِراً) نه گهر میړده که ده وله مه ند بوو (فَمُدَّانٍ) نه بی هه موو پږژیک دوو مست خواردنې بداتئ (مِنْ غَالِبِ قُوَّتِهَا) له و جوړه ی که به زږی له و شوینه نه یخون.

(وَيَجِبُ) هه روها واجبه له سهر میړده که (مِنْ الْأَذْمِ) پیخوړیشی بداتئ: وه کو پونو خوی و گوشت و شیرو خورماو نه و جوړه شتانه، به گوړه ی په ووشتی نه و شوینه و ده ست لاتی میړده که (وَالْكَسْوَةِ) هه روها جلو بهرگ واجبه له سهر میړده که (مَا جَرَتْ بِهِ الْعَادَةُ) به گوړه ی نه و جوړه بهرگه ی خه لکی نه و شوینه به کاری نه هینو به گوړه ی ده ست لاتی میړده که.

(وَإِنْ كَانَ مُعْسِراً) وه نه گهر میړده که لاتو هه ژار بوو (فَمُدٌّ) یه ک مست خواردنې له سهره (مِنْ غَالِبِ قُوَّتِ الْبَلَدِ) له و جوړه خوارندنه ی خه لکی نه و شوینه به زږی نه یخون (وَمَا يَأْتِدُمُ بِهِ الْمُعْسِرُونَ) هه روها نه و جوړه پیخوړه ی له سهره: که لاتو هه ژارده کان نه یکه نه پیخوړ (وَيَكْسُوْنَهُ) نه و جوړه بهرگه ی له سهره: که هه ژارده کان نه یکه نه بهرگ، خوی که وړه هه روویه تی: ﴿لَيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ﴾ نه و که سهری زږی هه یه با به گوړه ی هه بوونی خوی نه رکی به خټوکړدن بدا، به لام نه و که سهری که می هه یه، خوا چه ندی داوه تی با به و نه ندازه یه نه رکی به خټوکړدن بدا.

(وَإِنْ كَانَ مُتَوَسِّطاً) نه گهر میړده که ناوه نجی بوو: نه هه ژار بوو، نه ده وله مه ند (فَمُدٌّ وَنِصْفٌ) مست و نیویک خواردنې له سهره (وَمِنْ الْأَذْمِ) وه له پیخوړ (وَالْكَسْوَةِ) وه له جلو بهرگ (الْوَسْطُ) ناوه نجی له سهره.

﴿ناگاداری﴾: میړد له سهری واجبه ژنه که ی له شوینیک نیشته جئ بکا: که له ژنه که بوه شیت ووهو، واجبه: که لوپه لی خه و تنو چیشت لیټانو و پاکو خاوینی و ناوه ټینانی یو دابین بکا، به لام کړئ دهرمان و پزیشک له سهر میړده که واجب نیه.

ټینجا بزانه: نه گهر ژنه که له گه ل میړده که ی به یه که وه خواردنیا نه خولرد- وه ک په ووشتی ټیستا وه هایه- نه وه نه بیته به خټوکړدنو نه و یاسایه ی باسما ن کرد په فتاری پی ناگری.

وَإِنْ كَانَتْ مِمَّنْ يُخْدَمُ مِثْلَهَا فَعَلَيْهِ إِخْدَامُهَا.
وَإِنْ أَعْسَرَ بِنَفْقَتِهَا فَلَهَا فَسْخُ النِّكَاحِ، وَكَذَلِكَ إِنْ أَعْسَرَ بِالصَّدَاقِ قَبْلَ الدُّخُولِ.

(وَإِنْ كَانَتْ مِمَّنْ) نه گهر ژنه که له و جوړه نافرته تانه بوو: که (يُخْدَمُ مِثْلَهَا) هاوینه کانی وی خرمته نه کړان، له بهر نه ووی له گه وره ماله ناوداره کان بوو (فَعَلَيْهِ) واجبه له سهر میړده که ی (إِخْدَامُهَا) نافرته ټیکی خرمه تکاری بڼ بگریو هر چه ند میړده که ش هه ژار بی، خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَعَاثِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ واته: به باشی هاوسه ریټی له گه ل ژنه کانتان بکن

﴿باسی نه توانینی به ځیوکردنی ژن﴾

(وَإِنْ أَعْسَرَ بِنَفْقَتِهَا) نه گهر میړد هیچی نه بو ژنه که ی پی به ځیو بکاو جلو به رگی بڼ بگری، نه وه ټیپینی نه کړی: نه گهر نافرته ته که خوی پاکرتو به جوړیک خوی پی به ځیو کړا، نه وه گشتی له سهر میړده که ی نه بیټه قهرز.

به لام نه گهر خوی پی پانه گیرا، نه وه (فَلَهَا) بوی دروسته (فَسْخُ النِّكَاحِ) ماره برین هه لېوه شینیتته وه له لای (قازی) ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ فِي الرَّجُلِ الَّذِي لَا يَجِدُ مَا يَنْفَقُ عَلَى زَوْجَتِهِ، قَالَ: يُفَرِّقُ بَيْنَهُمَا﴾ أخرجه الدارقطني والبيهقي، پیغه مېر ﷺ د رباره ی نه و که سه ی هیچی نه ژنه که ی پی به ځیو بکا، فرمویه تی: لیک جیا نه کړینه وه.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر میړد مالی هه بوو ژنه که ی به ځیو بکا، به لام به رقه کاری به ځیوی نه نه کړد، نه وه ژنه که ی ناتوانی ماره برینه که هه لېوه شینیتته وه، که وایو: نه و به ځیو کړنه له سهر میړده که نه بیټه قهرزو، (قازی) لی نه ستیټی، به لام زور له زانایانی ټایینی نه و فرمووده یان هه لېواریدوه: نه گهر میړده که ی ون بوو و نه نه توانرا نه رگی به ځیو کړنی لڼ وه بگری، ژنه که ی نه توانی ماره برین هه لېوه شینیتته وه له لای (قازی).

(وَكَذَلِكَ) هه روه ما ژنه که بوی دروسته ماره برین هه لېوه شینیتته وه (إِنْ أَعْسَرَ بِالصَّدَاقِ) نه گهر میړده که ی توانای ماره یی دانی نه بی (قَبْلَ الدُّخُولِ) پیش نه ووی جیماعی له گه ل بکا، واته: نه گهر ژنه که ی ټیگای داو جیماعی له گه ل کړد، نه وکاته بوی دروست نیه ماره برینه که هه لېوه شینیتته وه.

﴿ناگاداری﴾: ژنه که بوی دروسته خوی ته سلیمی میړده که ی نه کا تا ماره یی نه داتی، به و ماره جی قهرز نه بی، جا نه گهر بووه کیشه یان، نه بی میړده که ماره ییه که له لای پیاویکی دادپه روه دابن، ټینجا ژنه که ش خوی ته سلیمی میړده که بکاو دادپه روه که ش ماره ییه که بداته ژنه که.

(فصل) وَإِذَا فَارَقَ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ وَلَهُ مِنْهَا وَلَدٌ فَهِيَ أَحَقُّ بِحَضَائِهِ إِلَى سَبْعِ سِنِينَ، ثُمَّ يُخَيَّرُ بَيْنَ أَبِيئِهِمَا فَأَيُّهُمَا اخْتَارَ سَلَّمَ إِلَيْهِ،

﴿فصل: له باسی (حضائے)﴾

واته: پاراستنو په روره ده کړنې منډال: به و جوړه دی که بیشوړی و جلو به رگی بشوړی و بیخاته بیشکه و بیخه وینئ و له هه موو زیانیک بیپارینئ.

(وَإِذَا فَارَقَ الرَّجُلُ) هر کاتیک میړد جیا بڼوه (زَوْجَتَهُ) له ژنی خوی: به هوی مردن، یان به هوی ته لاهدان، یان به هوی هه لوه شانندنه و هوی ماره برین (وَلَهُ مِنْهَا وَلَدٌ) نه و میړده له و ژنه منډالیکې هه بوو (فَهِيَ) ژنه کې (أَحَقُّ) زیاتر مای هیه (بِحَضَائَتِهِ) که منډاله کې بدریته ده ست و په روره ده بکا (إِلَى سَبْعِ سِنِينَ) تا ته مهنی منډاله که نه بیته هفت سالان، واته: تا چاکه و خراپه لیک جیا نه کاته و، چونکه دایک دلسوزتره یو منډاله کې ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَتْ امْرَأَةٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ إِنَّ ابْنِي هَذَا طَلَّقَنِي أَبُوهُ فَأَرَادَ أَنْ يَنْزِعَهُ مِنِّي، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَنْتِ أَحَقُّ بِهِ مَا لَمْ تَنْكِحِي﴾ رواه أحمد، نافره تیک گوتی: باوکی نه م منډاله مهنی ته لاق دلوو نه یه وئ منډاله که م لوه ریگریته و؟ پیغه مبه رﷺ فره مووی: تو یو وهرگری مافت زیاتره و له پیشتری تا میړدیکې تر ناکه ی.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر دایک نه بو، نه و کاته دایکې دایکو به سهره و تر مافیان زیاتره، ټینجا باوکی منډاله که، ټینجا دایکې باوکو به سهره و تر، ټینجا باوکی باوکو به سهره و تر، ټینجا دایکې باوکې باوک، ټینجا خوشکی منډاله که، ټینجا خوشکی دایکې، ټینجا کیژی خوشک، ټینجا کیژی برای، ټینجا خوشکی باوکی.

(ثُمَّ) ټینجا که منډاله که چاکه و خراپه ی لیک جیا کرده و (يُخَيَّرُ) نه کریته سهرېشک (بَيْنَ أَبِيئِهِ) له نټوان دایکو باوکی (فَأَيُّهُمَا اخْتَارَ) هر کامیانی هه لېژارد (سَلَّمَ إِلَيْهِ) نه دریته ده ستی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ لِلْغُلَامِ: يَا غُلَامُ هَذَا أَبُوكَ وَهَذِهِ أُمُّكَ فَخُذْ بِيَدَيْهِمَا شَتًّا. فَأَخَذَ بِيَدِ أُمِّهِ فَأَلْطَقَتْ بِهِ﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه رﷺ منډالیکې کرده سهرېشک و پیی فره موو: نه م باوکه و نه م ش دایکه له گال کامیان پیت خوښه ده ستی بگره. منډاله که ش ده ستی دایکې گرت و دایکه که ش له گال خویا بردی.

﴿ناگاداری﴾: دایکې منډاله که کریی په روره ده کړدن و به خپو کړدنې منډاله که له و که سهره و ده گری: که نه رگی به خپو کړدنې منډاله کې له سهره.

جا بزانه: واجبه دایک فرچک بداته منډاله کې، ټینجا نه گهر ویستی به خوی شیرې بداتی، نه و باشه و له هه موو که سیک له پیشتره و نه توانئ کریی شیردانش وهریگری، جا نه گهر دایکه که شیرې هه بوو و نه یدا منډاله کې، نه و مای په روره ده کړدنیشی نامینئ، به لام نه گهر هر شیرې تدا نه بو، مای هر نه مینئ و له لایه کی تر شیرې نه دریتن.

وَشَرَائِطُ الْحَضَانَةِ سَبْعَةٌ: أَلْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالِدِّينُ، وَالْعَقَّةُ،
وَالْأَمَانَةُ، وَالْإِقَامَةُ، وَالْخُلُوعُ مِنْ زَوْجٍ. فَإِنْ اخْتَلَّ شَرْطٌ مِنْهَا سَقَطَتْ.
(كِتَابُ الْجَنَائَاتِ)

فینجا بزانه: دروسته دایکو باوکی منداله که قسه‌یان بکهنه یه‌کو پیش ته‌واو بوونی دوو
سال منداله که له شیر بیچن، به‌و مەرجه‌ی زیان به منداله که نه‌گا، نه‌گەر نا: نه‌بی دوو
سالی بق ته‌واو بکرین.

(وَشَرَائِطُ الْحَضَانَةِ) مەرجه‌کانی نه‌و که سه‌ی مندالی نه‌دریته ده‌ست بق په‌روه‌ده‌کردن
(سَبْعٌ) هفت مەرجن: (أَلْعَقْلُ) یه‌که‌م: عه‌قلی هه‌بن، واته: شیت مانی په‌روه‌ده‌کردنی
مندالی نیه. (وَالْحُرِّيَّةُ) دووهم: نازاد بن، کویله مانی نیه. (وَالِدِّينُ) سی‌یه‌م: موسولمان
بن، واته: کافر نابن موسولمان په‌روه‌ده‌بکا، خوی گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿وَأَنْ يَجْعَلَ
اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ خوی گه‌وره هیچ ږنگه‌ی نه‌داوته کافره‌کان که
سه‌ره‌رشتی موسولمانان بکهن به هیچ شیوه‌یه‌ک.

(وَالْعَقَّةُ) چوارهم: داوینپاک بن. (وَالْأَمَانَةُ) پینجهم: ده‌ست پاکو په‌ووشت پاک بن، واته:
مروفي خائینو به‌دږه‌وشت نابن مندال په‌روه‌ده‌بکا. (وَالْإِقَامَةُ) شه‌شهم: نیشته‌جی بن
له‌و شوینه‌ی منداله‌که‌ی لی‌یه. (وَالْخُلُوعُ مِنْ زَوْجٍ) هه‌فته‌م: نه‌و ئافره‌ته‌ی مندال په‌روه‌ده
نه‌کا بن می‌رد بن. به‌لام: نه‌گەر می‌رد به مامی منداله‌که، یان به کوږه مامی بکا، مانی هه‌ر
نه‌مینئ (فَإِنْ اخْتَلَّ شَرْطٌ مِنْهَا) جا نه‌گەر له‌و هه‌فتانه مەرچیک نات‌واو بوو (سَقَطَتْ) مانی
په‌روه‌ده‌کردنی نامینئ.

﴿پاشکو﴾: خزمه نئینه‌کان مانی په‌روه‌ده‌کردنیاں هه‌یه به‌گویره‌ی نه‌و ږیزه‌ی له
میراتدا باسماں کرد، به‌لام نه‌گەر له‌ ږیزی نه‌و نئینه‌یه ئافره‌تیک هه‌بوو، نه‌و کاته
ئافره‌ته‌که له‌پیشتره.

*

*

*

﴿كِتَابُ الْجَنَائَاتِ: نهم په‌رتوکه باسی تاوانه‌کان نه‌کا﴾

به‌هوی له‌ناوېړدنې گیانی‌ئاده‌میزادیک، یان یه‌کیک له‌ نه‌ندامه‌کانی له‌شی، یان
بریندارکردنی.

فینجا بزانه: کوشتنی به‌ناهق - له‌ دواى کافریون - له‌ گشت گونا‌هیکى تر‌گه‌وره‌تره،
جا مه‌به‌ست به‌ کوشتنی به‌ناهق نه‌و جوړه کوشتنه‌یه: که یاسای نیسلام ږنگای نه‌دا،
که‌واوو: کوشتنی کافری په‌یمان له‌گه‌لکړاو - وه‌کو کوشتنی موسولمان - له‌ گونا‌مه
که‌وره‌کانه، به‌لام کوشتنی موسولمان گونا‌می گه‌وره‌تره ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ عَنْهُ﴾: قَالَ

أَقْتُلْ عَلَى ثَلَاثَةِ أَضْرُبٍ: عَمْدٌ مَخْضٌ، وَخَطَأٌ مَخْضٌ، وَعَمْدٌ خَطَأٌ،
فَالْعَمْدُ الْمَخْضُ: هُوَ أَنْ يَعْمَدَ إِلَى ضَرْبِهِ بِمَا يَقْتُلُ غَالِبًا وَيَقْصِدُ قَتْلَهُ بِذَلِكَ، فَيَجِبُ
الْقَوْدُ عَلَيْهِ، فَإِنْ عَفَا عَنْهُ وَجَبَتْ دِيَةٌ مُقْلَظَةٌ حَالَةً فِي مَالِ الْقَاتِلِ.
وَالْخَطَأُ الْمَخْضُ: أَنْ يَرْمِيَ إِلَى شَيْءٍ فَيَصِيبَ رَجُلًا فَيَقْتُلُهُ،

النَّبِيُّ ﷺ: اجْتَنِبُوا السَّبْعَ الْمُوبِقَاتِ. قَالُوا: وَمَا هُنَّ؟ قَالَ الشُّرْكُ بِاللَّهِ وَالسَّخَرُ وَقَتْلُ
النَّفْسِ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَأَكْلُ الرِّبَا وَأَكْلُ مَالِ الْيَتِيمِ وَالتَّوَلَّى يَوْمَ الزَّخْفِ
وَقَذْفُ الْمُحْصَنَاتِ الْغَافِلَاتِ الْمُؤْمِنَاتِ ﴿رواه الشيخان، بفتح ميمه﴾ فَرَمَوْهُ: خَوْتَان
لهو حفت گونا هانه بپارین که له ناوتان نه بن، یه کهم: کافر یون. دووم: سیجر.
سی یه: کوشتنی به نامه ق. چوارهم: پیا خواردن. پینجهم: مال خواردن یه تیم.
شه شهم: مه لاتن له کاتی پویه پوو بوونه وهی دوزمنی نایینی. حه فتهم: بوختان کردن
به ثافره تانی داوینپاک و نیماندار.

(أَقْتُلْ) کوشتن (عَلَى ثَلَاثَةِ أَضْرُبٍ) سی جورده (عَمْدٌ مَخْضٌ) یه کهم: کوشتنی به
قه سدی به. (وَخَطَأٌ مَخْضٌ) دووم: کوشتنی به مه له به. (وَعَمْدٌ خَطَأٌ) سی یه: کوشتنی
به مه له ی وینه ی به قه سدی به:

۱- (فَالْعَمْدُ الْمَخْضُ) کوشتنی به قه سدی (هُوَ) نه مه به: (أَنْ يَعْمَدَ إِلَى ضَرْبِهِ) به قه سدی له
ئاده میزاده که بدا (بِهَا) به شتیکی وهما (يَقْتُلُ غَالِبًا) که به زوری گیانه بهر بکوئی: وه کو
تفه نگو خه نه جو به ردی گه وره و ره ده رخواردن و خنکاندن و نهو جورده شتانه (وَيَقْصِدُ
قَتْلَهُ) وه مه به سستی کوشتنی وی بین (بِذَلِكَ) بهو لیدانه (فَيَجِبُ) جا به م جورده کوشتنه
واجب نه بین (الْقَوْدُ) کوشتنه وهی له توله (عَلَيْهِ) له سهر مروفکوژده که، واته: نه وهی
کوشتنه که ی کردوه، خوی گه وره فهرمویه تی: ﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِصَاصُ فِي الْقَتْلِ﴾
نوسراوه له سهر نئوه: کوشتنی له توله ی کوژلوه کان.

ئینجا بزانه: نابن ثافره تی ئاوس بکوژی له توله، تا منداله که ی دانه نی.
(فَإِنْ عَفَا عَنْهُ) جا نه گهر خاوه ن ماتی توله وه رگر له تاوانبار که خوش بوو (وَجَبَتْ دِيَةٌ)
واجب نه بین له جیاتی کوشتنه وه: خویندانیکی (مُقْلَظَةٌ) نه ستوور (حَالَةً) ده ست به جی (فِي
مَالِ الْقَاتِلِ) له مالی مروفکوژده که، خوی گه وره فهرمویه تی: ﴿فَمَنْ عَفَا عَنْهُ مِنْ أَخِيهِ
شَيْءٌ فَاتَّبَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ وَأَدَاءٌ إِلَيْهِ بِإِحْسَانٍ﴾ ههر که سیک لی بوردر او واز له
کوشتنه وهی میندرا، با خاوه ن مافه که به نه ندازه ی شرع خوینه که وه ریگری و
خوینده ره که ش به زووترین کات خوینه که بدا.

۲- (وَالْخَطَأُ الْمَخْضُ) کوشتنی به مه له نه مه به: (أَنْ يَرْمِيَ إِلَى شَيْءٍ) شتیکی به او ی
شتیکی تر (فَيَصِيبُ رَجُلًا) ئینجا به ئاده میزانیکی تر بکوئی، که مه به سستی نه بوو (فَيَقْتُلُهُ) جا

فَلَا قَوْلَ عَلَيْهِ، بَلْ تَجِبُ دِيَّةٌ مُخَفَّفَةٌ عَلَى الْعَاقِلَةِ مُؤَجَّلَةٌ فِي ثَلَاثِ سِنِينَ. وَعَمْدُ الْخَطَا أَنْ يَقْصِدَ ضَرْبَهُ بِمَا لَا يَقْتُلُ غَالِبًا فَيَمُوتَ، فَلَا قَوْلَ عَلَيْهِ، بَلْ تَجِبُ دِيَّةٌ مُقْلَطَةٌ عَلَى الْعَاقِلَةِ مُؤَجَّلَةٌ فِي ثَلَاثِ سِنِينَ.

به و شته ناده ميزاده که بکوژئ، بق وینه: نه گهر تفه نگیك بهاوی بهرمو نازده لیک، جا به ناده میزانیك بکه وی، یان بیه وی نازاد بکوژئو گولله که به نهوزاد کهوتو کوشتی، یان به سورلی توتموییل نه رویشتو به کیکی کوشت که نهینه دی، نهوه گشتی کوشتنی به ههله یه. که و ابو: (فَلَا قَوْلَ عَلَيْهِ) کوشتنی له تولی له سهر نیه، واته: نهو که سه ی به کیکی تر به ههله نه کوژئ دروست نیه له تولی بکوژئته وه (بَلْ تَجِبُ دِيَّةٌ مُخَفَّفَةٌ) به لکو خوینیکی سووک واجب نه بی (عَلَى الْعَاقِلَةِ) خوینه کهش له سهر خزمه کانی مرفکوژده که یه، له سهر خوی نیه (مُؤَجَّلَةٌ) خویندانه کهش ماوه ی بق داندراوه (فی ثَلَاثِ سِنِينَ) به ماوه ی سن سالان بیده ن، خوی که وده فهرموویه تی: ﴿وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَّةٌ مُسَلَّمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ﴾ ههر که سیك موسولمانیک به ههله بکوژئ، نه بی کویله یه کی موسولمان نازاد بکاو خوینیش بدریته خزمه کانی کوژلوه که. واته: دروست نیه له تولی بکوژئ.

۳- (وَعَمْدُ الْخَطَا) کوشتنی به ههله ی وینه ی به قه سدی نه مه یه: (أَنْ يَقْصِدَ ضَرْبَهُ) مه به سستی لیدانی ناده میزاده که بن (بِمَا لَا يَقْتُلُ غَالِبًا) به شتیکی وه ها که به زوری وایی ناده میزادی پی نه کوژئ: وه لیدانی به گوجان و بردی بچووک و شاپ لیدان و نهو جوړه شتانه (فَيَمُوتُ) ټینجا- به و لیدانه- ناده میزاده که بمری (فَلَا قَوْلَ عَلَيْهِ) نه مه ش کوشتنه وه ی له تولی له سهر نیه، واته: دروست نیه له تولی نهو کوشتنه بیکوژئ (بَلْ تَجِبُ دِيَّةٌ مُقْلَطَةٌ) به لکو له و کوشتنه ش خوینیکی نه ستوور واجب نه بی (عَلَى الْعَاقِلَةِ) خوینه کهش له سهر خزمه کانی مرفکوژده که یه، له سهر خوی نیه (مُؤَجَّلَةٌ) ماوه ی بق داندراوه (فی ثَلَاثِ سِنِينَ) که به سن سالان بیده ن ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ شُعَيْبٍ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: عَقْلٌ شَبِيهُ الْعَمْدِ مُقْلَطٌ مِثْلُ عَقْلِ الْعَمْدِ، وَلَا يَقْتُلُ صَاحِبَهُ﴾ رواه أحمد وأبو داود، پیغه مبه رﷺ: فهرمووی: خوینی کوشتنی وینه ی به قه سدی وه کو خوینی کوشتنی به قه سدی نه ستووره، به لام نابن مرفکوژده که بکوژئ له تولی.

که و ابو: ته نها نهو که سه ی به قه سدی به کیك نه کوژئ، دروسته له تولی بیکوژنه وه، له نوو جوړه که ی تر دروست نیه بیکوژنه وه، به لکو خوینی کوژلوه که وهر نه گیرئ.

﴿پاشکو﴾: بریند لکردنی ناده میزادو لیکرندنه وه ی به کیك له نه ندانه کانی- وه کو کوشتن- نهو سن جوړه ی هه نه: به قه سدی، به ههله، وینه ی به قه سدی. وه تولی وهر گرتنه وه ته نها له جوړی به قه سدی دا دروسته، له نوو به شه که ی تر خوین نه درئ.

وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْقِصَاصِ أَرْبَعَةٌ: أَنْ يَكُونَ الْقَاتِلُ بَالِغًا، عَاقِلًا، وَأَنْ لَا يَكُونَ وَالِدًا
لِلْمَقْتُولِ، وَأَنْ لَا يَكُونَ الْمَقْتُولُ أَنْقَصَ مِنَ الْقَاتِلِ بِكُفْرِ أَوْ رِقٍّ.

ئىنجا بزانە: مەبەست بە خزمەکانى مرقفكوزە كە خرمى نۆزىنەى مېراتگرە-جگە لە
باوكو باپىرەو كوړو نەو-بەو مەرجهى ئەو خزمە مەژار نەبۆو منداڵ نەبۆو شىت نەبۆو،
جا ئەگەر خرمى نەبۆو، يان نە يانتوانى خوێنەكە بە تەواوى بدەن، ئەبى (بەيتُ المال)
خوێنەكە بدا، جا ئەگەر نەبۆو، ئەبى مرقفكوزە كە بەخۆى مەموو خوێنەكە بدا.

﴿بِاسِي مەرجهكانى كوشتنى لە تۆلە﴾

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْقِصَاصِ) مەرجهكانى واجىبوونى كوشتنى لە تۆلە (أَرْبَعَةٌ) چوارى:
يەكەم: (أَنْ يَكُونَ الْقَاتِلُ بَالِغًا) مرقفكوزە كە بلوغى بووى.

دووهم: (عَاقِلًا) عەقلى مەبۆ، واتە: منداڵو شىت ئەگەر كە سىكيان بە قەسدى كوشت
دروست نىە لە تۆلە بكۆژىنەو، بەلكو ئەبى خوێنى كوشتن لە مالى ئەوان بدرى ﴿عَنْ
عائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: رُفِعَ الْقَلَمُ عَنْ ثَلَاثَةٍ: عَنْ الثَّامِمِ حَتَّى يَسْتَقِظَ، وَعَنْ
الصَّغِيرِ حَتَّى يَكْبُرَ، وَعَنْ الْمَجْنُونِ حَتَّى يَقِلَّ﴾ رواء احمد، پێغه مەبر ﷺ فەرمووى: سى
كەس نووسىنى تاوانيان لە سەر نىە: خەوتوو، منداڵ، شىت.

سىيەم: (وَأَلَّا يَكُونَ وَالِدًا لِلْمَقْتُولِ) نایى مرقفكوزە كە دايكو باوكى كوژاوه كە بى
﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَقَادُ الْوَالِدُ بِالْوَلَدِ﴾ رواء البیهقى، پێغه مەبر ﷺ
فەرمووى: باوكو باپىرەو دايكو داپىرە لە تۆلەى كوړو كىزى خۆيان ناكوژىن.

كەوابوو: ئەگەر دايك، يان باوك منداڵى خۆيان بكوژن، خوێنيان ئەكەوتى سەر بۆ
مېراتگرەكانى كوژاوهكە، بەلام ئەگەر كوړو كىز دايكى خۆيان، يان باوكى خۆيان بكوژن،
يان خزمىك خزمىكى تر بكوژى، ئەوانە-گشتيان-دروستە لە تۆلەى يەكترى بكۆژىن.
چوارەم: (وَأَلَّا يَكُونَ الْمَقْتُولُ) نایى كوژاوهكە (أَنْقَصَ مِنَ الْقَاتِلِ) كە مەتر بى لە پلەى
مرقفكوزە كە (بِكُفْرِ) بە مۆى كافرى (أَوْ رِقٍّ) يان بە مۆى كۆيلەبى، كەواتە: ئەگەر
موسولمانىك كافرىكى پەيمان لەگەڵكراو بكوژى، يان كۆيلەبەك بكوژى، دروست نىە لە
تۆلە بىكوژن، چونكە مرقفكوزەكەو كوژاوهكە يەكسان نىە.

مەرەها مەرجه ئەبى كوژاوهكە پێزى مەبۆ لە ئىسلامداو خوێنى بە فېرۆ نەدرابى،
كەوابوو: ئەگەر كە سىك پێگرتىك، يان موسولمانىكى كافىر بوو، يان زىناكەرىكى وەها: كە
ژنى مېتابى، يان زۆردارىكى مېرشكەر بكوژى، ئەو نە تۆلەى لە سەرەو نە خوێنى لە
سەرە ﴿عَنْ أَبِي جُحَيْفَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا يَقْتُلُ مُسْلِمٌ بَكَافِرٍ﴾ رواء البخارى،
پێغه مەبر ﷺ فەرمووى: نایى موسولمان لە تۆلەى كافىر بكۆژى.

وَتَقْتُلُ الْجَمَاعَةَ بِالْوَاحِدِ، وَكُلُّ شَخْصَيْنِ جَرَى الْقِصَاصُ بَيْنَهُمَا فِي النَّفْسِ يَجْرَى بَيْنَهُمَا فِي الْأَطْرَافِ، وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْقِصَاصِ فِي الْأَطْرَافِ - بَعْدَ الشَّرَاطِ الْمَذْكُورَةِ - اِثْنَانِ:

﴿ناگاداری﴾: پیاو و نافرمت هردوکیان له کوشتندا یه کسانن، واته: له تۆله یه کتری نه کوژدین ﴿عَنْ عَمْرِو بْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: إِنَّ الرَّجُلَ يُقْتَلُ بِالنِّسَاءِ أَخْرَجَهُ ابوداود وَغَيْرُهُ، بِتَفْهِيمِهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَرَمُووی: پیاو له تۆله یه نافرمت نه کوژدی.

(وَتَقْتُلُ الْجَمَاعَةَ بِالْوَاحِدِ) کومه لیک له تۆله یه کس نه کوژدین، که به یتکرایس کوشتویانه، وه که به یه کهوه لای بدن تا دهمری، یان به یه کهوه له بلندایی فری یه بدن نه خولده وه، یان بیخه نه ناو ناگر، یان ناو دهریا، یان شاهیدی به درق له سه بدن وه به هوی شاهیدی که بکوژی ﴿عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ﴾: أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَتَلَ خَمْسَةَ أَوْ سَبْعَةَ رَجُلٍ قَتَلُوهُ غِيلَةً رواه الإمام مالك، ثیمامی (عمر) - خواتی هاتی بن- پینج، یان هات کاسی له تۆله یه پیاویک کوشتن، که به فیل کوشتویان.

ثینجا بزانه: نه گهر یه کیک هه په شه له یه کیکی تر بکاو لای بدلو بلای: نه گهر فلان نه کوژی، من- نیستا- تو نه کوژم. نه ویش له ترسان کوشتی، نه وه نه بی هردوکیان- واته: نۆدرلر که و نۆدرلیکلر که - له تۆله یه کوژلوه که بکوژدین.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر یه کیک کومه لیک بکوژی، نه وه له تۆله یه کیکیان نه کوژی و، خوینی نه وانی تریشی لای وهر نه گیرئی.

ثینجا بزانه: تاوانکاره که به کام شیوه به کام شامیر کوشتنه که ی کردوه، نه بی هه بهو شیوه بهو بهو شامیره بکوژیته وه.

به لایم نه گهر نه و جوړه ی نه و کوشتنی پی کردوه، له شه رعدا هه پام بوو: وه کوژینا، نه وه نه بی به شمشیر بکوژی.

﴿بایس تۆله ی نه ندانه کان﴾

(وَكُلُّ شَخْصَيْنِ) هه دوو که سیك (جَرَى الْقِصَاصُ بَيْنَهُمَا) که تۆله له نیوانیاند هه بی (فِي النَّفْسِ) له کوشتندا (يَجْرَى بَيْنَهُمَا) تۆله له نیوانیاند هه یه (فِي الْأَطْرَافِ) له لابرندی نه ندامیکی یه کتر، واته: هه که سیك دروست بی: له تۆله ی کوشتنی یه کیکی تر بکوژی، دروستیشه: له تۆله ی لابرندی یه کیک له نه ندانه کان هه مان نه ندامی لای بکریته وه.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْقِصَاصِ) هه رجه کانی واجبوی تۆله وه رگرتن (فِي الْأَطْرَافِ) له نه ندانه کانی له شدا (بَعْدَ الشَّرَاطِ الْمَذْكُورَةِ) له نوای نه و چوار هه رجه ی بایسمان کردن، که گوتمان: بالغ بیو عاقل بیو نابین دایکو باوکی کوژلوه که بیو نابین کوژلوه که پله ی نزمتر بی. (اِثْنَانِ) دوو هه رجه ی تریش پیویستن:

الإِشْتِرَاكُ فِي الْإِسْمِ الْخَاصِّ: الْيَمِينُ بِالْيَمِينِ، وَالْيُسْرَى بِالْيُسْرَى، وَأَنْ لَا يَكُونَ بِأَحَدِ الطَّرَفَيْنِ شَلْلٌ. وَكُلُّ عُضْوٍ أَخَذَ مِنْ مِفْصَلٍ فِيهِ الْقِصَاصُ، وَلَا قِصَاصَ فِي الْجُرُوحِ إِلَّا فِي الْمُوضَحَةِ.

یهکهم: (الإِشْتِرَاكُ فِي الْإِسْمِ الْخَاصِّ) ههردوو نه‌ندامه‌کانی تاوانکاره‌که و سستم لی‌کراوه‌که وه‌کهو یه‌ک بن له ناوی تاییه‌تی‌دا، به‌م جوړه: (الْيَمِينُ بِالْيَمِينِ) نه‌ندامه‌کانی راسته له توله‌ی نه‌ندامه‌کانی راسته لی‌ته‌کړتیه‌وه (وَالْيُسْرَى بِالْيُسْرَى) چه‌په‌ش له توله‌ی چه‌په لی‌ته‌کړتیه‌وه، واته: ده‌ستی راسته له توله‌ی ده‌ستی راسته، گوئی راسته له توله‌ی گوئی راسته... هتد. دووهم: (وَأَنْ لَا يَكُونَ بِأَحَدِ الطَّرَفَيْنِ شَلْلٌ) نابین یه‌کېک له و نه‌ندامانه ووشکوو بې‌کار بوئ، که‌وابوو: دروست نیه ده‌ستی‌کی ساغ له توله‌ی ده‌ستی‌کی شه‌له‌په‌ته‌ی بې‌کار لی‌ت‌کړتیه‌وه، به‌لام به پیچه‌وانه‌وه دروسته، به‌و مهرجه‌ی مه‌ترسی مردنی‌تاوانکاره‌که نه‌بئ.

(وَكُلُّ عُضْوٍ) مهر نه‌ندامېک (أَخَذَ مِنْ مِفْصَلٍ) له جومگ‌دا لی‌کراپتیه‌وه (فِيهِ الْقِصَاصُ) توله‌ی مه‌یه‌و نه‌بی نه‌ندامی تاوانکاره‌ش له‌و جومگ‌یه‌دا لی‌ت‌کړتیه‌وه، جا نه‌گه‌ر له مه‌نیشکدا لی‌ی کړدېوه، نه‌وه له مه‌نیشکدا لی‌ی نه‌کړتیه‌وه، نه‌گه‌ر له گوزینک، یان له نه‌ژتوه‌و بوو، نه‌وه له گوزینک، یان له نه‌ژتودا لی‌ی نه‌کړتیه‌وه.

جا بزانه: نه‌گه‌ر نه‌و مړوه‌ی بریندار کرابو، یان نه‌ندامېکی لی‌کراپتیه‌وه، پاش ماوه‌یه‌ک به هوی نه‌و برینه‌مرد، نه‌وه دروسته تاوانکاره‌که له توله‌ی بکوژئی، به‌لام نه‌گه‌ر نه‌ندامېکی تاوانکاره‌که یان له توله‌ی یه‌کېک‌تر لی‌کړده‌وه و مرد، نه‌وه خوینی به‌ فیږق نه‌پوا.

(وَلَا قِصَاصَ فِي الْجُرُوحِ) توله‌وه‌رگرتنه‌وه دروست نیه له بریندارکردن و نیسقان شکاندن (إِلَّا فِي الْمُوضَحَةِ) تنها له‌و برینه‌دا دروسته که نیسقانی له ناو گوشتدا به‌ده‌ر خستېن، جا له مهر شوینیکی له‌ش بئ، دروسته به‌و نه‌ندازه‌یه بریندار بکړتیه‌وه، به‌لام شکاندنی نیسقان توله‌ی نیه، به‌لکو (قازی) خوینیکی بؤ دانه‌نئ.

﴿پاشکو﴾: مافی‌کوشتنی له توله: بؤ گشت میراتگره‌کانه، واته: نه‌و خزمه‌ی میراتگر نیه، هیچ مافی نیه، که‌وابوو: نه‌گه‌ر له ناو نه‌و میراتگرانه‌دا مندال، یان شیت هه‌بوو، یان یه‌کېکیان ناماده‌نه‌بوو، دروست نیه نیستا تاوانکاره‌که بکوژئی، به‌لکو به‌ند نه‌کړئ تا منداله‌که بلوغی نه‌بئ و شیت چاک نه‌بیته‌وه و نه‌وی‌تریش ناماده نه‌بئ و پایان وه‌رنه‌گیرئ: جا نه‌گه‌ر برپاری کوشتنیان دا، نه‌وه یه‌کېکیان له‌جباتی گشتیان نه‌یکوژئی، یان وه‌کیلېک نه‌گرن، به‌لام نه‌گه‌ر یه‌کېک له‌و میراتگرانه لی‌ی بېوړئ، واجبه میراتگره‌کانی‌تریش لی‌ی بېوړن، واته: دروست نیه بکوژئی.

نیجا بزانه: کوشتنی له توله‌ی نه‌بی به‌ نیزنی گه‌وره‌ی نه‌و شوینه‌ بئ، به‌لام نه‌گه‌ر گه‌وره له‌و شوینه‌دا نه‌بو، یان توله‌ی بؤ وه‌رنه‌نه‌گرت، نه‌و کاته دروسته: به‌ نه‌پنی بیکوژئی له توله‌ی کوژداوه‌که‌ی خوی.

(فَصْلٌ) وَالذِّیَّةُ عَلَى ضَرَبَیْنِ: مُغْلَظَةٌ وَمُخَفَّفَةٌ، فَالْمُغْلَظَةُ مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ: ثَلَاثُونَ حَقَّةً، وَثَلَاثُونَ جَذَعَةً، وَأَرْبَعُونَ خَلْفَةً فِي بَطُونِهَا أَوْلَادُهَا. وَالْمُخَفَّفَةُ مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ: عَشْرُونَ حَقَّةً، وَعَشْرُونَ جَذَعَةً، وَعَشْرُونَ بَنَتْ لَبُونٌ، وَعَشْرُونَ ابْنٌ لَبُونٌ، وَعَشْرُونَ بَنَتْ مَخَاضٍ. فَإِنْ عُدِمَتِ الْإِبِلُ انْتَقَلَ إِلَى قِیمَتِهَا، وَقِيلَ: یُنْتَقَلُ إِلَى أَلْفٍ دِینَارٍ

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِی (دِیة) خَوِیْنِی مَرُوقِی کُوژدَاو وَنَهَنَدَامِی لَهَنَاوِیرَاو﴾

(پیشه‌گی)؛ ناشکریه تنها که کوشتنی به قه‌سدی‌دا دروست بوو مَرُوقِکُوژده‌که له توله بکوژدئی، به لام سوننه ته میراتگره‌کانی کُوژدَاو‌که لئی بیورن و نه‌یکوژن و خویتنی لَوهریگرن، جا نه‌گهر خویتنیشی لَوهرنه‌گرن، زیاتر خیریان نه‌گاتن، خوای گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿فَمَنْ عَفَا وَأَصْلَحَ فَأَجْرُهُ عَلَى اللَّهِ﴾ هر که سیتک بیورئی و پیک بئی، پاداشتی وی له سهر خوایه.

نیجا بزانه: خویتنی کُوژدَاو‌که - نه‌گهر وه‌رگیرا - نه‌بی له نیتوان میراتگره‌کانی‌دا به‌ش بکری: به‌گویره‌ی میرات، واته: خزمه‌کانی‌تر - که میراتگر نین - هیچ مافیان نیه.

(وَالذِّیَّةُ) نه‌و خویتنه‌ی به‌هزی کوشتن واجب نه‌بئی (عَلَى ضَرَبَیْنِ) دوو جوړه (مُغْلَظَةٌ) یه‌که‌م: خویتنی نه‌ستوره. (وَمُخَفَّفَةٌ) دووهم: خویتنی سووکه:

۱- (فَالْمُغْلَظَةُ) خویتنی نه‌ستور (مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ) سه‌د ووشتری سئ به‌شه: (ثَلَاثُونَ حَقَّةً) سئ ووشتری مئ سئ ساله‌یه (وَلَاثُونَ جَذَعَةً) سئ ووشتری مئ‌ی چوار ساله‌یه (وَأَرْبَعُونَ خَلْفَةً) چل ووشتری ناوسه، واته: (فِي بَطُونِهَا أَوْلَادُهَا) بیچووه‌کی خوی له زگی‌دا بئی، نه‌وه خویتنی کوشتنی به‌قه‌سدی‌یه‌و له سهر مَرُوقِکُوژده‌کیه، جا بزانه: خویتنی کوشتنی وینه‌ی به‌قه‌سدیش هر نه‌وهایه، به‌لام له سهر خزمه‌کانی مَرُوقِکُوژده‌کیه.

۲- (وَالْمُخَفَّفَةُ) خویتنی سووک (مِائَةٌ مِنَ الْإِبِلِ) سه‌د ووشتری پینج به‌شه: (عَشْرُونَ حَقَّةً) بیست ووشتری مئ‌ی سئ ساله‌یه (وَعَشْرُونَ جَذَعَةً) بیست ووشتری مئ‌ی چوار ساله‌یه (وَعَشْرُونَ بَنَتْ لَبُونٌ) بیست ووشتری مئ‌ی دوو ساله‌یه (وَعَشْرُونَ ابْنٌ لَبُونٌ) بیست ووشتری نیرینه‌ی دوو ساله‌یه (وَعَشْرُونَ بَنَتْ مَخَاضٍ) بیست ووشتری مئ‌ی یه‌ک ساله‌یه، نه‌وه خویتنی کوشتنی به‌هله‌یه‌و له سهر خزمه‌کانی مَرُوقِکُوژده‌کیه ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ رَضِيَ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ فِي النَّفْسِ الذِّیَّةَ مِائَةً مِنَ الْإِبِلِ﴾ رواه النسائی، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: خویتنی پیاوینک سه‌د ووشتره.

(فَإِنْ عُدِمَتِ الْإِبِلُ) جا نه‌گهر ووشتری ده‌ست نه‌که‌وتن (انْتَقَلَ إِلَى قِیمَتِهَا) نرخ‌ی سه‌د ووشتره‌که وه‌رنه‌گیرئی، نه‌وه فه‌رمووده‌ی نوئی نیامی (شافعی) یه (وَقِيلَ) وه له فه‌رمووده‌ی کونی نیامی (شافعی)‌دا گوتلوه: (يُنْتَقَلُ إِلَى أَلْفٍ دِينَارٍ) نه‌چیته سهر هه‌زار میسقالی زینر

أَوْ اِثْنَيْ عَشَرَ أَلْفَ دِرْهَمٍ، وَإِنْ غُلِّطَتْ زَيْدَ عَلَيْهَا الثَّلَاثُ، وَتَغْلَطُ دِيَةَ الْخَطَا فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ: إِذَا قُتِلَ فِي الْحَرَمِ، أَوْ قُتِلَ فِي الْأَشْهُرِ الْحُرُمِ، أَوْ قُتِلَ ذَرْحَمٍ مَحْرَمٍ. وَدِيَةُ الْمَرْأَةِ عَلَى النَّصْفِ مِنْ دِيَةِ الرَّجُلِ، وَدِيَةُ الْيَهُودِيِّ وَالنَّصْرَانِيِّ ثَلَاثُ دِيَةِ الْمُسْلِمِ، وَدِيَةُ الْمَجُوسِيِّ ثَلَاثَا عَشَرَ دِيَةِ الْمُسْلِمِ،

﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: وَعَلَى أَهْلِ الذَّهَبِ أَلْفُ دِينَارٍ ﴿رَوَاهُ النَّسَائِيُّ، يَتَقَهْمَبَرُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: فَرَمُوهُ: خَاوَنَ زَيْدٍ وَاجِبَهُ هَذَا مِيسْقَالٌ بَدَأَ لَهُ خَوِيتِي يَهْكَ بِبَاوِ.

(أَوْ اِثْنَيْ عَشَرَ أَلْفَ دِرْهَمٍ) يَانِ ثَهْجِيْتَه سَهْر دَوَانْزَه هَهْزَار دِيرَهْمِي زِيُو ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ رَجُلًا قُتِلَ، فَجَعَلَ النَّبِيُّ ﷺ دِيَتَهُ اِثْنَيْ عَشَرَ أَلْفَ دِرْهَمٍ﴾ رَوَاهُ اصْحَابُ السَّنَنِ، لَهُ سَهْر دَهْمِي يَتَقَهْمَبَرْدَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ بِبَاوِيْكَ كُوْژْدَا، يَتَقَهْمَبَر رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ دَوَانْزَه هَهْزَار دِيرَهْمِي زِيُو خَوِيْن بُوْ دَانَا.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نَهْ وَسَيَّ جَوْرَه خَوِيْنَه بَه شَهْرَع دِيَار كِرَاوَنُو ثَهْبِي يَه كِيْكَيَانِ بَدْرِي، بَه لَامِ دِرُوسْتَه: خَزْمِي كُوْژْدَاوَه كَه لَه كَه لَ تَاوَانْكَارَه كَه بِبِيْكَ بِيْنُو شَسْتِيْكَ تَرِي لَه جِيَا تِي لِيُوْه رِيْكَرَنُو كَه رَدَه نِي نَاَزَاد بَكَن، هَهْرَجَه نَد شَهْتَه كَه لَه ثَه نَدْلَزَه يِ خَوِيْن كَه مَتْرِيْش بِيْن.

(وَإِنْ غُلِّطَتْ) نَه كَه ر خَوِيْن نَه سَتُور بَكْرِي (زَيْدَ عَلَيْهَا الثَّلَاثُ) سَيِيْهِي لَه سَهْر زِيَاد نَه كَرِي، بَه لَامِ نَهْ فَرَمُوودَه يَه بِيْهِيْزَه، فَرَمُوودَه يَ رَاسْتَر نَه مَه يَه: نَه كَه ر زِيُوْه زِيُو لَه خَوِيْنِي كُوشْتَن بَدْرِي نَه سَتُور نَاكْرِي، وَاتَه: هِيْجِي لَه سَهْر زِيَاد نَاكْرِي.

(وَتَغْلَطُ دِيَةَ الْخَطَا) خَوِيْنِي كُوشْتَنِي بَه هَهْ لَه نَه سَتُور نَه كَرِي، وَاتَه: وَهْ كُوْ خَوِيْنِي بَه قَه سَدِي نَه كَرِيْتَه سَيَّ بَهْش (فِي ثَلَاثَةِ مَوَاضِعَ) لَه سَيَّ شُوِيْنَانْدَا:

يَه كَهْم: (إِذَا قُتِلَ فِي الْحَرَمِ) نَه كَه ر لَه حَهْرَهْمِي (مَكَّة) يَ پِيْرُوْژْدَا كُوشْتَنَه كَه يَ كُرْبِيْن. دُووَهْم: (أَوْ قُتِلَ فِي الْأَشْهُرِ الْحُرُمِ) يَانِ لَه يَه كِيْكَ لَه مَانْگَه حَهْرَاهِ كَانْدَا كُوشْتَنِي كُرْبِيْن: كَه (نَوَالْقَعْدَةُ، نَوَالْحِجَّةُ، مُحْرَمٌ، رَجَبٌ). سَيَّ يَهْم: (أَوْ قُتِلَ ذَرْحَمٍ مَحْرَمٍ) يَانِ خَزْمِيْكَ مَهْ حَهْرَهْمِي خَوِيْ بَكُوْژِي: وَهْ كَه بَاوِيْكَو دَايْكَو بَرَاوِ خُوشَك.

(وَ دِيَةُ الْمَرْأَةِ) خَوِيْنِي نَاْفَرَهْتِي كُوْژْدَاو (عَلَى النَّصْفِ مِنْ دِيَةِ الرَّجُلِ) نِيُوْه يَ خَوِيْنِي پِيَاوَه، هَهْرَهْمَا خَوِيْنِي نَه نَدَامَه كَانِيْشِي نِيُوْه يَ خَوِيْنِي نَه نَدَامَه كَانِي پِيَاوَه ﴿عَنْ مَعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: دِيَةُ الْمَرْأَةِ عَلَى النَّصْفِ مِنْ دِيَةِ الرَّجُلِ ﴿رَوَاهُ الْبَيْهَقِيُّ.

(وَ دِيَةُ الْيَهُودِيِّ) خَوِيْنِي نَاْفَرَهْتِي پِيَاوِي جُولَه كَه (وَالنَّصْرَانِيِّ) وَهْ خَوِيْنِي نَاْفَرَهْتِي پِيَاوِي كَاوَر - دِيَان (ثَلَاثُ دِيَةِ الْمُسْلِمِ) سَيِيْهِي كِي خَوِيْنِي نَاْفَرَهْتِي پِيَاوِي مُوسُولْمَانَه (وَ دِيَةُ الْمَجُوسِيِّ) خَوِيْنِي نَاْكِرَه رَسْتُو بَت پَه رَسْت (ثَلَاثَا عَشَرَ دِيَةِ الْمُسْلِمِ) دُوو سَيِيْهِي كِي دَه يَه كِي خَوِيْنِي مُوسُولْمَانَه ﴿عَنْ ابْنِ الْمُسَيَّبِ: أَنَّ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَضَى فِي دِيَةِ الْيَهُودِيِّ وَالنَّصْرَانِيِّ: بِأَرْبَعَةِ

وَتُكْمَلُ دِيَةُ النَّفْسِ: فِي قَطْعِ الْيَدَيْنِ، وَالرَّجْلَيْنِ، وَالْأُفِّ،
وَالْأُذُنَيْنِ وَالْعَيْنَيْنِ، وَالْجُفُونِ الْأَرْبَعَةِ، وَاللِّسَانِ، وَالشَّفَتَيْنِ،
وَذَهَابِ الْكَلَامِ، وَذَهَابِ الْبَصَرِ، وَذَهَابِ السَّمْعِ، وَذَهَابِ الشَّمِّ،

آلَفٍ، وَفِي دِيَةِ الْمَجْرُوسِيِّ: بِثَمَانِمِائَةٍ ﴿اخرجه الشافعي، نيامي (عمر) - خواتم دای بر خونی
جوله کور دیانانی چوار هزار دیرهمی داناوه، هی ناگر په رستیش: هه شت سهد دیرهمه.

﴿ناگاداری﴾: نه و کافران هی باسما ن کردن، به و مرجه کوشتنیان هه پامه و خوینیان
نه درئ، که له لای موسولماننیک د دنیا کرابن، یان په یمانی پاراستنیان پی درایی.

﴿باسی خوینی نه نداده کانی له ش﴾

(وَتُكْمَلُ دِيَةُ النَّفْسِ) خوینی گیاننیک به ته وای نه درئ (فِي قَطْعِ الْيَدَيْنِ) له لیکړنه وهی
هر ووه ده ست (وَالرَّجْلَيْنِ) هر ووه خونیکی ته وای نه درئ له لیکړنه وهی هر ووه قاچ،
که واته: نه گهر هر ووه ده ست و هر ووه قاچی لی کړنه وه، نه بی دوو خوینی دوو که سی
کوژلوی بداتی، هر ووه: نه گهر هر ووه ده سته کانی له کار خستن، نه بی خوینیکی
ته وای بداتی، هر چه ند لی شی نه کړد بیه وه، هر ووه نه گهر قاچه کانی لی نه کړنه وه،
به لام له پوښتنی خست، هر نه بی خوینیکی ته وای بداتی ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾:
النَّبِيِّ ﷺ: فِي الْيَدِ نَصْفُ الْعَقْلِ وَفِي الرَّجْلِ نَصْفُ الْعَقْلِ ﴿رواه ابوداود، پیغه مبر ﷺ﴾
هر ووهی: خوینی یه که ده ست: نیوهی خوینی خاوه نیه تی، خوینی یه که قاچ: نیوهی
خوینی خاوه نیه تی. جا بزانه: خوینی یه که په نجه: ده یه کی خوینی خاوه نه که یه تی.

(وَالْأُفِّ) هر ووه خوینی گیاننیک ته وای نه درئ له لیکړنه وهی لووت (وَالْأُذُنَيْنِ)
هر ووه له لیکړنه وهی هر ووه گوئ: خوینیکی ته وای نه درئ، له یه که گوئ: نیوه خوین
نه درئ (وَالْعَيْنَيْنِ) هر ووه نه بی خوینیکی ته وای بدرئ له لایر دنی هر ووه چاو، که واته:
له یه که چاو: نیوه خوین واجب (وَالْجُفُونِ الْأَرْبَعَةِ) هر ووه خوینیکی ته وای نه درئ له
لیکړنه وهی هر چوار پیلوی چاوه کانی.

(وَاللِّسَانِ) وه له لیکړنه وهی زویان: خوینیکی ته وای نه درئ (وَالشَّفَتَيْنِ) له لیکړنه وهی
هر ووه لیو: خوینیکی ته وای نه درئ ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: فِي اللِّسَانِ الدِّيَةُ
وَفِي الشَّفَتَيْنِ الدِّيَةُ ﴿رواه النسائي وغيره.

(وَذَهَابِ الْكَلَامِ) وه له نه میشتنی گفتوگو: خوینیکی ته وای نه درئ، هر چه ند زویانیشی
لی نه کاته وه (وَذَهَابِ الْبَصَرِ) وه له کویر کړنی هر ووه چاو: خوینیکی ته وای نه درئ، هر چه ند
چاوه کانیشی دهر نه مینی، به لام نه گهر دهریشیان بیتن، هر یه که خوین واجب نه بی (وَذَهَابِ
السَّمْعِ) وه له که پکړن - واته: لایر دنی گوئ لیبوون - خوینیکی ته وای نه درئ، هر چه ند
گوئ یه کانیشی لی نه کاته وه (وَذَهَابِ الشَّمِّ) وه له لایر دنی پوښکړن: خوینیکی ته وای نه درئ.

وَذَهَابَ الْعَقْلُ، وَالذِّكْرُ، وَالْأُنْثَى. وَفِي الْمَوْضَحَةِ وَالسَّنْ خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ، وَفِي كُلِّ غُضْوٍ لَامَنْفَعَةٌ فِيهِ حُكُومَةٌ، وَدِيَّةُ الْعَبْدِ قِيمَتُهُ، وَدِيَّةُ الْجَنِينِ الْحُرِّ غُرَّةٌ: عَبْدٌ أَوْ أَمَةٌ،

(وَذَهَابَ الْعَقْلُ) وه له لا بردنی عهقل: خوینتیکی تهولو نه درئی، به لام نه گهر له پاش خوین وه درگرتن شیتیه که ی چاک بژوه، نه بی خوینه که بگهرینته وه بژاوانباره که ﴿عَنْ زَيْدِ بْنِ أَسْلَمَ قَالَ: مَضَتْ السَّنَةُ أَنْ فِي الْعَقْلِ إِذَا ذَهَبَ، الدِّيَّةُ﴾ رواه البیهقی، له پیغه مبره وه ﷺ واهاتوه: خوینی شیتکردن: سه د ووشتره.

(وَالذِّكْرُ) ههروه ما له لیکردنه وه ی نه ندای میزکردنی پیاو: خوینتیکی تهولو نه درئی، جیاوازی نیه نه و (وَالْأُنْثَى) وه له لیکردنه وه ی ههردو گون: خوینتیکی تهولو نه درئی، جیاوازی نیه نه و نه ندای گونه: هی مندال بئ، یان هی پیر بئ، خاوه نه که ی جیعامی پی بکری، یان نا، له بنه وه لیان بکاته وه، یان سه ری نه ندای که بیژی هیلکه ی گونه کان ده ریبتی ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ ﷺ: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: فِي الذِّكْرِ الدِّيَّةُ وَفِي الْأُنْثَى الدِّيَّةُ﴾ رواه النسائي وغيره.

(وَفِي الْمَوْضَحَةِ) خوینی نه و برینه ی گه یشتوته سه ری سقان و نیسقانه که ی به در که وتوه (وَالسَّنْ) وه خوینی یه ک ددان، جا له بنه وه ده ری بیت، یان له سه پدوو بیشکینتی (خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ) هه ره یه که یان پینج ووشتره، اته: بیستیه کی خوینی گیانی خاوه نه که ی ﴿عَنْ ابْنِ حَزْمٍ ﷺ: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: فِي السَّنِ خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ وَفِي الْمَوْضَحَةِ خَمْسٌ مِنَ الْإِبِلِ﴾ رواه النسائي.

﴿لَا كَادَارِي﴾: پیغه مبره ﷺ هه رموویه تی: ﴿وَفِي الْجَائِفَةِ ثُلُثُ الدِّيَّةِ﴾ رواه النسائي، له و برینه ی له شی مروژ کون نه کاو نه گاته ناو بژشایی له ش: سییه کی خوینی خاوه نه که ی واجب نه بی.

ثینجا بزافه: هه ره که سیک کچینی نافره تیک لایبا، نه بی تولی بداتی، وه نه گهر به هوی زینا کردن لای بیاو نافره ته که ش رازی نه بو، نه بی-جگه له تولی کچینی-ماره یی هاوینته یشی بداتی.

(وَفِي كُلِّ غُضْوٍ) وه تولی هه ره نه ندایک (لَا مَنْفَعَةٌ فِيهِ) که که لکی کارکردنی نه مای: وه که دهستی ووشکبو و ددانی زیده و په نجه ی زیده (حُكُومَةٌ) خوینتیکی وه ها هیه که له لای (قازی) دیاری نه کری (وَدِيَّةُ الْعَبْدِ) خوینی کویله ی کوژلو (قِيمَتُهُ) نرخ ی خویه تی، جا زژد بئ، یان که م بئ.

﴿بِاسِي تُولِي (جَنِين) كُورِيهِ نَاوَزْگ﴾

(وَدِيَّةُ الْجَنِينِ الْحُرِّ) خوینی کورپه ی ناو زگ: که نازاد بی و به هوی ده ست دریژی کردنه سه ره دایکه که ی به مردوویی لی بیته دهره وه، جیاوازی نیدو م نیه، جیاوازی کورپه ی ته واو و پارچه گوشتیکی وینه کراو نیه (غُرَّةٌ: عَبْدٌ أَوْ أَمَةٌ) خوینه که ی: یان کویله یه کی

وَدَيْتُهُ الْجَنَيْنَ الرَّقِيقَ عَشْرُ قِيمَةٍ أُمِّهِ.
(فَصْلٌ) وَإِذَا اقْتَرَنَ بِدَعْوَى الدَّمِ لَوْثٌ يَقَعُ بِهِ فِي النَّفْسِ صِدْقُ الْمُدْعَى حَلْفَ الْمُدْعَى
خَمْسِينَ يَمِينًا وَاسْتَحَقَّ الدِّيَةَ،

نیزه، یان کویله به کی می به، جا نه گهر نه بو، نه بی پینج ووشتر بدرین، یان نرخی پینج
ووشتره کان ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَضَى فِي دِيَةِ الْجَنَيْنِ بِعَبْدٍ أَوْ وَلِيدَةٍ﴾ رواه
الشيخان، پیغه مبرر ﷺ حوکمی کربوه: که خوینی کوربه ی ناو زگ کویله به کی بی.

ئینجا بزانه: خوینی نه و کوربه به له سهر خزمه کانی تاوانباره که به، بۆ میراتگره کانی
کوربه که به. (وَدِيَةُ الْجَنَيْنِ الرَّقِيقِ) خوینی کوربه ی ناو زگ که کویله بی (عَشْرُ قِيمَةٍ أُمِّهِ)
ده به کی نرخی دایکه تی.

﴿ناگاډاری﴾: له و تاوانه دا جیاوازی نیه: له نیوان باوکی کوربه که و دایکه ناوسه که و
که سیکی تر، هه روه ها جیاوازی نیه نه و باره پی دانه: به هوی دهرمانخواردن بی، یان به
هوی لیدان بی، یان به هوی ترساندن بی، یان به هوی برسی کردن بی.
به لام: نیمامی (الرَّزْكَشِي) هه رموویه تی: نه گهر دایکه که تووشی مه ترسی مردن بوو،
دروسته دهرمانی بارهاویشتن بخواو تولی ناکه ویتته سهر.

هه روه ها بزانه: دهرمانخواردن بۆ فره دانی کوربه ی ناو زگ پیش نه وه ی ویتنه ی نه پیتی ی
بکیشری، هه ر هه پامه، به لام تولی واجب نیه.
هه روه ها دهرمانخواردن بۆ نه وه ی به یه کجاری مندالی نه بی، هه پامه، به لام نه گهر هه ر بۆ
ماوه یه کی بی، دروسته.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (قَسَامَةٌ): سَوِيْنْدَخَوَارْدَنِي كُوشْتَن﴾

واته: سَوِيْنْدَخَوَارْدَنِي میراتگره کانی کوژراوه که و، ناشکرکردنی کوشتن.
(وَإِذَا اقْتَرَنَ بِدَعْوَى الدَّمِ) هه ر کانتیک مه بوو له گه ل داواکردنی کوشتنیک (لَوْثٌ) نیشانه یه که
مه بوو، واته: نه گهر که سیک بلن: فلانکهس کوپی منی کوشتووه، نیشانه یه کی وه های
مه بوو: که (يَقَعُ بِهِ فِي النَّفْسِ) به و نیشانه یه نه هاته ناو دل (صِدْقُ الْمُدْعَى) که دلاواکاره که
پاست نه کا: وه که کوژراوه که له بهر دهرگی دوژمنه کانی لاشه ی که وتبی، یان کومه لیک
په رت ببو و لاشه ی کوژراویک به جی بهیلن، یان خه که بلن: فلانکهس کوشتویه تی و
شاهیدیش نه بی، یان هه ر به که شاهید مه بی، نه وانه گشتی نیشانه ی پاستینه.

که و ابوو: (حَلْفَ الْمُدْعَى) دلاواکاره که سَوِيْنْد نه خوا له سهر دلاویه که ی خوی (خَمْسِينَ يَمِينًا)
په نجا سَوِيْنْد، له سَوِيْنْده کاندایه لئ: فلانکهس کوشتویه تی (وَاسْتَحَقَّ الدِّيَةَ) ئینجا که
میراتگر سَوِيْنْده کانی ته وواو خواردن، ته نها مای خوین وهرگرنتی مه یه، خوینه کهش له سهر
تاوانکاره که یه نه گهر کوشتنی به قه سدی بی، نه گهر نا: له سهر خزمه کانی تی.

وَإِنْ لَمْ يَكُنْ هُنَاكَ لَوْثٌ فَالْيَمِينُ عَلَى الْمُدْعَى عَلَيْهِ. وَعَلَى قَاتِلِ النَّفْسِ الْمُحَرَّمَةِ كَفَّارَةٌ:

جا بزانه: نه گهر کوژاوه که له یه ک میراتگر زیاتری هه بوو، نو په نجا سوینده به سهریاندا بهش نه کړی به گوږه ی میرات، جا نه گهر یه کیکیان به شه سوینده که ی خوی نه خوارد، یان مندال بوو، یان له ماله وه نه بوو، نو یی تر په نجا سوینده که نه خولو-ته نها-به شه خوینه که ی خوی بق خوی وهرته کړی.

هه روه ها بزانه: له مه زه به ی نیام (مالک) دا: نه گهر کوژاوه که پیش مردنی بلئ: فلانکه س منی کوشت، نه مه ش نه بیته نیشانه ی راستی.

﴿ناگاداری﴾: مافی کوشتنی له توله ناشکرا نه بئ: یان به شاهیدی ی نوو پیاوی داد په روه، یان به دان پیداهیتانی تاوانکاره که، به لام مافی خوین وهرگرتن به م نووانه ناشکرا نه بئ و هه م به شاهیدی ی پیاویکو نوو نافرته، یان به شاهیدی ی پیاویکو په نجا سویند ناشکرا نه بئ.

(وَإِنْ لَمْ يَكُنْ هُنَاكَ لَوْثٌ) نه گهر هیچ نیشانه ی راستی نه بوو، به لام میراتگره کان گوتیان: فلانکه س کوشتویه تی (فَالْيَمِينُ) نه م په نجا سوینده (عَلَى الْمُدْعَى عَلَيْهِ) له سر داوالیکراوه که یه، واته: په نجا سویند نه خواو نه لئ: من نه مکوشتوه. ټینجا که په نجا سویندی خوارد، نه به ی وازی لیبتن ﴿عَنْ سَهْلِ بْنِ خَفْمَةَ﴾: أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ سَهْلٍ قُتِلَ فِي خَيْبَرَ، فَقَالَ الْيَهُودُ: وَاللَّهِ مَا قَتَلْنَاهُ. فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا قَارِبَهُ: يُقْسَمُ خَمْسُونَ مِنْكُمْ؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَتَبَرُّنْكُمْ يَهُودُ بِأَيِّمَانِ خَمْسِينَ مِنْهُمْ؟ قَالُوا: قَوْمٌ كَفَّارٌ. فَوَدَّاهُ النَّبِيُّ ﷺ مِنْ قَبْلِهِ ﴿رواه الشيخان﴾، یه کیک له سحابه کان که ناوی (عبدالله) بوو، له (خیبر) دا کوژاو، جوله که کان گوتیان: ټیمه نه مانکوشتوه. ټینجا پیغه مبه رﷺ به خزمه کانی کوژاوه که ی فهرموو: ټایا په نجا سویند نه خون بق نه وه ی خوینی وهریگرن؟ گوتیان: سویند ناخوین. فهرمووی: ټایا جوله که کان په نجا سویند تان بق بخون؟ گوتیان: نه وان کافرن به سویندی نه وان باوه ر ناکه ین. ټینجا پیغه مبه رﷺ له لای خوینه وه خوینه که ی دا، بق نه وه ی کیشه که بیرپته وه خوینی به فیرق نه چی.

﴿باسی (کَفَّارَةُ) ی کوشتن﴾

(وَعَلَى قَاتِلِ النَّفْسِ) واجبه له سر نه که سه ی یه کیک نه کوژی (الْمُحَرَّمَةِ) که نه کوشتنه ش هرپام بئ (كَفَّارَةٌ) نه به که ففاره تی کوشتنه که بدا، هرچند مرقو کوژه که مندالیش بئ، یان شیت بئ، جا کوشتنه که به هه له بئ، یان به قه سدی بئ، هه روه ها جیاوازی نیه: هه ربه خوی خوی بکوژی، یان که سیک یی تر بکوژی، جا کوژاوه که: گوره بئ، یان مندال بئ، پیاو بئ، یان نافرته بئ، شیت بئ، یان عاقل بئ، نه خوش بئ، یان ساغ بئ، نازاد بئ، یان کویله بئ، موسولمان بئ، یان کافری په یمان له که لکراو بئ، یان کورپه ی ناو زک بئ.

عَتَقُ رَقَبَةً مُؤْمِنَةً سَلِيمَةً مِنَ الْعُيُوبِ الْمُضِرَّةِ بِالْعَمَلِ، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَابَعَيْنِ.

(وَمَنْ) كه ففاره تی کوشتن نه مه به: (عَتَقُ رَقَبَةً مُؤْمِنَةً) نه بی کویله به کی موسولمان نازاد بکا (سَلِيمَةً مِنَ الْعُيُوبِ الْمُضِرَّةِ بِالْعَمَلِ) هیچ که م و کوپی به کی وه های تدا نه بی: که زیان به نیش و کار بگه به نی.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) جا نه گهر کویله نه بو (فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ) نه بی دوو مانگ به پۆژوو بیی به نیه تی که ففاره تی کوشتن (مُتَابَعَيْنِ) واجبه نه و دوو مانگه به سر به کدا بن، واته: نابیی به ک پۆژ بکه ویتته نئوان، به لام: نه گهر نافرته که وته حه یز، نه وه نابیتته نئوان، که پاک پۆوه له سر پۆژوو هکان به رده وام نه بی.

ئینجا بزانه: له که ففاره تی کوشتندا نابیی خواردن بدریتته هه ژاران، به لام نه گهر مرفو کۆزه که مرد و که ففاره تی نه دابو، نه بی له جیاتی هه پۆژوو هک به ک مسته دانه ویتته له میراته که ی بدریتته هه ژاران، یان به کیک له جیاتی به پۆژوو بیی.

هه روه ها بزانه: نه گهر به کومه ئیک به کیک بکوژن، یان بینه هوی کوشتنی: وه کو شایه دی به دروی له سر بدهن، نه وه هه به که وه که ففاره تیک کی کوشتنی له سه ره.

خوای گه وره هه رمو به تی: ﴿وَمَنْ قَتَلَ مُؤْمِنًا خَطَاً فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَدِيَةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ إِلَّا أَنْ يَصَّدَّقُوا فَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ عَدُوٍّ لَكُمْ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ وَإِنْ كَانَ مِنْ قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ فَدِيَةٌ مُسْلَمَةٌ إِلَى أَهْلِهِ وَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مُؤْمِنَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَابَعَيْنِ تَوْبَةٌ مِنَ اللَّهِ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا﴾ هه که سییک موسولمانیک بکوژی نه بی کویله به کی موسولمان نازاد بکا و خوینیش بداته خزمه کانی، مه گهر خیری پی بکه و خوینی لی وهر نه گرن، جا نه گهر- نه و موسولمانه کوژلوه- خزمه کانی کافر بون و جه نگیان له گه ل موسولمانان نه کرد، نه وه- ته نه- که ففاره ت واجبه، به لام نه گهر خزمه کانی کوژلوه که کافری په یمان له گه لکرو بون: جا کوژلوه که کافر بی، یان موسولمان بی، نه بی خوینیشی بدلو که ففاره تیش بدا، جا نه گهر کویله ی دهست نه که وت، نه بی دوو مانگ به سر به کدا به پۆژوو بیی، نه و توبه به له لای خولوه به، خوا زاناو کار له جی به.

﴿پاشکۆ﴾: هه که سییک به کیک بکوژی، سی مافی نه که ونه سه ر: به که م: مافی خوا، نه وه به توبه کردن له سه ری لاته چی، به و هه رجه ی خوی بداته دهست خزمه کانی کوژلوه که؟ بۆ نه وه ی بیکوژن، یان خوینی لی وهر بگرن، یان لی بیبون.

دووم: مافی خزمه کانی کوژلوه که، نه مهش لاته چی که بیکوژن، یان بیبون، یان خوینی لی وهر بگرن.

سئیه م: مافی کوژلوه که، نه وه له سه ری لانه چی، به لام نه گهر نه و دوو مافی تری له دونیادا له سه ر خوی لادا، نه وه خوی گه وره له قیامهت پیکیان نه هینی و کوژلوه که

(کتابُ الحُدود)

وَالزَّانِي عَلَى ضَرْبَيْنِ: مُخَصَّنٌ، وَغَيْرُ مُخَصَّنٍ،
له جیاتی وی پازی نه کاو له ویش خوښ نه بڼ، به لامل نه گهر نه و مافه پاپړدوی له سر
خوی لاندېو، نه وه هر سیک مافه کانی له سر نه میننو- نه گهر خوا حه ز بکا- به ناگری
دوږه خ سزا نه درې، وَاللهُ اعْلَمُ.

*

*

*

﴿کتابُ الحُدود: نه م په پرتوکه باسی سنوری سزای تاوانه کان نه کا﴾

بزانه: خوی گه وره بق پاراستنی نایینو، گیانو، نه ژالو، مالو، هژرو، نابړو، چه ند
سزایه کی داناوه به رانېر کردنی چه ند تاوانیک: وه کو کوشتن، زینا، بوختان،
مه ی خوار دنه وه، دزی کردن، پېگرتن، زور داری، کافریون، جهنگ کردن له گهل فرمانپه وای
نیسلام، نویژنه کردن.

هر وده ما بزانه: نه گهر نافره تیکي تاوس تاوانیکي له و تاوانانه کرد، نابې سزا بدرې تا
زگه که ی دانه نې، هر چه ند له زیناش تاوس بوی.

جا هر که سیک له دنیادا سزای تاوانه که ی لږه ریگری، له پوځی قیامت نوویاره له سر
نه و تاوانه سزا ندریته وه، به و مرجه ی تاوانه که ی (کُفَر) نه بڼ ﴿عَنْ عُبَادَةَ بْنِ
الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَعُوقِبَ بِهِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَهُ،
وَمَنْ أَصَابَ شَيْئًا مِنْ ذَلِكَ فَسَتَرَهُ اللَّهُ عَلَيْهِ فَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ إِنْ شَاءَ عَفَا عَنْهُ وَإِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ﴾
رواه الشيخان، پیغه مېه رڼه فرموی: هر که سیک له و گونا مانه گونا میکی کړو له دنیادا
سزا درا، به م سزادانه گونا مه که ی له سر لانه چن، وه هر که سیک له و گونا مانه گونا میکی
کرد به لامل لې ناشکرا نه بو، نه وه کاره که ی نه که ویته لای خوا: نه گهر حه ز بکا لې
نه بوږی، وه نه گهر حه ز بکا سزای نه دا.

واته: با له نیوان خوی و خوی گه وره دا توبه بکا و ناشکرای نه کا، به و مرجه ی مای خه ک
نه بڼ، چونکه نه گهر گونا مه که مای خه ک بوو، نه بی خاوه نه که ی پازی بکا، ینجا
خوی گه وره لې ناشکرا نه بو، هر وده له باسی (غَضَب) و (وَدِيعَة) دا پوونمان کرده وه.

﴿باسی سزای (زنا)﴾

زینا نه مه یه: نامیری میز کردنی نیرینه بنیته ناو کونی پیشه وه، یان پشته وه به حه پامی.
(وَالزَّانِي) نه و نافره و پیاوه ی زینا نه که ن (عَلَى ضَرْبَيْنِ) نه کړنه دوو به ش: (مُخَصَّنٌ)
یه که میان: (موحصنه)، واته: له ژیا نیا جیماعیکي حه لالی کړېښ. (وَغَيْرُ مُخَصَّنٍ)
دوه میان: (نا موحصنه)، واته: له ژیا نیا جیماعیکي حه لالی نه کړېښ:

فَالْمُحْصَنُ حَدُّهُ الرِّجْمُ، وَغَيْرُ الْمُحْصَنِ حَدُّهُ مِائَةُ جَلْدَةٍ وَتَقْرِيبُ عَامٍ إِلَى مَسَافَةِ الْقَصْرِ، وَشَرَائِطُ الْإِحْصَانِ أَرْبَعَةٌ: الْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَوُجُودُ الْوَطَنِ فِي نِكَاحٍ صَحِيحٍ. وَالْعَبْدُ وَالْأَمَةُ حَدُّهُمَا نِصْفُ حَدِّ الْحُرِّ،

(فَالْمُحْصَنُ) نه و زینا که روی (موصحنه): (حَدُّهُ) سزای زیناکردنه که ی (الرِّجْمُ) به ریدبارانکردنه تا نه مرئی، جا نافرته بئ، یان پیاو ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ: رَجِمَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَرَجِمْنَا بَعْدَهُ، فَأَخْشَى أَنْ يَقُولَ قَائِلٌ: مَا نَجِدُ الرِّجْمَ فِي كِتَابِ اللَّهِ، فَيُضِلُّ بِتَرْكِ فَرِيضَةِ أَرْزُلِهَا اللَّهُ، وَإِنَّ الرِّجْمَ حَقٌّ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى عَلَى مَنْ زَكَى إِذَا أَحْصَنَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاءِ ﴿رواه الشيخان، نيامی (عمر) فهرمووی: پیغمبر ﷺ زیناکه روی به ریدباران کرد، نیمهش له دوی وی به ریدبارانمان کرد، جا نه ترسم به کیك بلی: به ریدبارانکردن له قورئاندا نیو به هوی نه کردنی گومرا ببئ، له کاتیكا به ریدبارانکردن راسته خوا نووسیویه تی له سهر نه و ژنو پیاهوی زینا نه کهن، بهو مهرجه ی (موصحن) بن.

ثینجا بزانه: به رده کانی به ریدبارانکردن، سوخته ته پر به له په دهست بن. (وَغَيْرُ الْمُحْصَنِ) زینا که روی (ناموصحنه): (حَدُّهُ) سزای زینایه که ی (مِائَةُ جَلْدَةٍ) داریکاری کردنه به لیدانی سهد شوپکه دار (وَتَقْرِيبُ عَامٍ) وه نه بی ماوهی سالیکیش دهر به دهر بکری (إِلَى مَسَافَةِ الْقَصْرِ) بؤ شویتیکی وه ها: که کورتکردنه وهی نویژی لی دروست بئ، واته: هه شتا کیلومتر دور بئ، خوی گه وره فهرموویه تی: ﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ﴾ نافرته ی زیناکه رو پیایوی زیناکه هر به که یان سهد شوپکه دار یان لیبدن.

(وَشَرَائِطُ الْإِحْصَانِ) مهرجه کانی زیناکه روی (موصحنه): جا پیاو بئ، یان نافرته (أَرْبَعَةٌ) چوارن (الْبُلُوغُ) یه که م: بلوغی بوی. (وَالْعَقْلُ) دووهم: عاقل بئ. (وَالْحُرِّيَّةُ) سی یه م: نازاد بئ. (وَوُجُودُ الْوَطَنِ) چوارهم: جاریك جیماعی کردبئ (فِي نِكَاحٍ صَحِيحٍ) له ماره برینیکی دروستدا، واته: نه گهر پیاهو که، یان نافرته که جاریك جیماعیان کردبو، به لام به ژنو میزدایه تیه کی دروستبو نه بو، یان ژنو میزدایه تی دروست بوو، به لام جیماعیان نه کردبو، یان مندال بون، یان شیت بون، یان کویله بون، نه وانه به (موصحن) داناندرین، واته: به ریدباران ناکرین.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هر که سیک به زور لیکردن زینای پی بگهن، نه وه سزای زیناکردنی له سهر نیه، به لام نه گهر به سه رخوشی زینا بکا، سزای زینای له سهره، جا به ریدباران بئ، یان داریکاری بئ (وَالْعَبْدُ) کویله ی نیر (وَالْأَمَةُ) وه کویله ی می نه گهر زینایان کرد (حَدُّهُمَا) سزای زینا کردنیان (نِصْفُ حَدِّ الْحُرِّ) نیوه ی پیاو و نافرته ی نازاده، واته: په نجا داره،

وَحُكْمُ اللَّوَاطِ وَإِثَانِ الْبَهَائِمِ كُحْكُمِ الزَّنا، وَمَنْ وَطِئَ فِيمَا ذُوْنَ الْفَرْجِ عُزْرٌ، وَلَا يَبْلُغُ بِالتَّغْزِيَةِ أَذْنَى الْحُدُودِ.

خوای گه وره فرمویه تی: ﴿فَإِنْ أَتَيْنَ بِفَاحِشَةٍ فَعَلَيْهِنَّ نِصْفُ مَا عَلَى الْمُحْصَنَاتِ مِنَ الْعَذَابِ﴾ نه گهر (جاریه) کانتان زینایان کرد، به نیوهی ثافره تانی نازاد سزایان له سه ره. که واته: کویله به هیج جوریك به رداران ناگرئ.

(وَحُكْمُ اللَّوَاطِ) سزای نیریانی، واته: قوندان و قونگان (وَأِثَانِ الْبَهَائِمِ) وه سزای زینا کردن له که ل نازدهل (كُحْكُمِ الزَّنا) وه کو سزای زینا وایه، واته: نه گهر قونگی ته که (موصه ن) بوو، به رد باران نه کرئ، نه گهر نا: سه د داری لی ته درئ، به لام قونده ره که به هه موو جوریك هه سه د داری لی ته درئ.

﴿بِاسَى (تَغْزِيرٍ): تَهْمِينِ كَرْدَنِ﴾

(وَمَنْ وَطِئَ) هه ره که سیک به چه پامی ده ستبازی بکا (فِيمَا ذُوْنَ الْفَرْجِ) که نه بیته زینا کردن: وه کو ماچ کردن و مه مک گرتن و ده ست له ملان کردن و نه و جوره کرده وانه (عُزْرٌ) واجبه ته مبن بکرئ، هه روه ها نه گهر له کونی پشته ودها، یان له کاتی چه یزو نیفاسدا جیماع له که ل ژنی خوئی بکا، نه بی ته مبن بکرئ.

﴿نَاكَادَارِي﴾: مه به ست له (تَغْزِيرٍ)، واته: ته مبن کردن، نه ویه: تاوانباره که لی بدرئو شاپی تی هه لیدرئو سه ری بتاشرئو پووی ره ش بکرئو به ند بکرئ.

ثینجا بزانه: هه تاوانیک له شه رعدا سزای دیار نه کرابن، نه و ته مبن کردنه سزایه تی. (وَلَا يَبْلُغُ بِالتَّغْزِيرِ) نابئ (قازی) له و ته مبن کردنه بگاته (أَذْنَى الْحُدُودِ) که مترین سزای گونا هه کان، واته: نه گهر به دارکاری بیکا، نابئ بگاته بیست شوپکه دار له کویله و، چل شوپکه دار له نازاد.

﴿پاشکوف﴾: یه که م: هه ره که سیک ثافره تیکی مه چه دم ماره بکاو زینای له که ل بکا، سزای وه کو سزای زینا وایه، به لام له مه زه به بی نیمامی (أحمد) - خواته یان به - نه بی بکوژئ ﴿عَنِ الْبَرَاءِ﴾: لَقِيتُ عُمَى فَقُلْتُ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: بَعَثَنِي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِلَى رَجُلٍ لَكَحَ امْرَأَةٍ أَبِيهِ، فَأَمَرَنِي أَنْ أَضْرِبَ عُنُقَهُ وَآخُذَ مَالَهُ﴾ رواه اصحاب السنن، (به راه) - خواته یان به - فرمویه: که یشته مامی خوم و پیم گوت: بق کوئی نه چی؟ گوتی: پیاوئیک زپدایکی خوی ماره کردو ته وه، پیغه مبه ره ﷺ فرمائی داومئ: بجم بیکوژم و ماله که یشی به تالان به یتیم.

دووهم: ته نها نه بی گه وره ی موسولمانان، یان جیگری وی سزای تاوانه کان وه ریگریو نابئ نه و که سه ی ده ست لاتی نه دراوه تی سزا وه ریگری، چونکه فیتنه پوو نه دلو سزایه که ش جئی خوی ناگرئ.

(فَصْلٌ) وَإِذَا قَذَفَ غَيْرُهُ بِالزُّنَا فَعَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ بِعَمَانِيَّةِ شَرَائِطٍ: ثَلَاثَةٌ فِي الْقَاضِفِ: وَهُوَ أَنْ يَكُونَ بِالْغَا، عَاقِلًا، وَأَنْ لَا يَكُونَ وَالِدًا لِلْمَقْذُوفِ. وَخَمْسَةٌ فِي الْمَقْذُوفِ: وَهُوَ أَنْ يَكُونَ مُسْلِمًا، بِالْغَا، عَاقِلًا، حُرًّا، عَفِيفًا. وَيُحَدُّ الْحُرُّ ثَمَانِينَ، وَالْعَبْدُ أَرْبَعِينَ،

سنى يه: زينا به شاميدى چوار پياوى دادپه روه داشكرا نه بى، واته: نه گهر له چوار پياو كه متر شاميديان دا، نه بى گشتيان داركارى بكرين، چونكه نه بيته بوختان، هه روه ها زينا ناشكرا نه بى: كه زينا كه ره كه به خوى شاميدى له سر خوى بداو بلنى: زينام كړبوه. به لام دروسته په شيمان ببيتته وهو بلنى دروم كرد.

﴿فَصْلٌ: له باسى سزای (قَذْف) بوختان پيكرودنى زينا﴾

(وَإِذَا قَذَفَ غَيْرُهُ) هر كاتيك يه كيك بوختانى به يه كيكي تر كرد (بِالزُّنَا) به زينا كردن، واته: پنى گوت: زينات كړبوه. يان پنى بلنى: نيرياز. يان پنى بلنى: قوندهر. يان پنى بلنى: قه چپه. يان پنى بلنى: پياويك توى گايه. يان پنى بلنى: گانت داوه. يان ته نها پنى بلنى: تو له باوكى خوت نى. وه مه به سستيشى بهو گوفتارانه ئابروو بردن بى، نه ك شاميدى (فَعَلَيْهِ حَدُّ الْقَذْفِ) بهم بوختانه سزای بوختانى نه كه ويته سر، وه هيچ جياوازي نافرته و پياو نيه، خواى گه ورده فهرموويه تى: ﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً﴾ نه وانه ي بوختانى زينا به داويناك ان نه كهن، ئينجا چوار شاميد ناهين، له سزای نهو بوختانه هه شتا داريان لى بدهن.

(بِثَمَانِيَةِ شَرَائِطٍ) نهو سزايه به هه شت مهرج نه يكه ويته سر: (ثَلَاثَةٌ مِنْهَا) سنى مهرج لهو هه شتانه (فِي الْقَاضِفِ) نه بى له بوختانكه ره كه دا بينه جى (وَهُوَ أَنْ يَكُونَ بِالْغَا) يه كه م: بلوغى بوين. (عَاقِلًا) دووم: عاقل بى. واته: مندا ل و شيت سزای بوختانيان له سر نيه، چونكه بايه خ به قسه ي نه وان ندرى، كه واته: ته مېنى نه كرين.

(وَالْأَنْ يَكُونَ وَالِدًا لِلْمَقْذُوفِ) سنى يه م: نابى بوختانكه ره كه باوكو باپيره و دايكو داپيره ي بوختان پيكرلو كه بى، هه روه ها نابى ندرى لى كرابى بى نه وه ي بوختان بكا.

(وَخَمْسَةٌ فِي الْمَقْذُوفِ) وه پينج مهرجى تریش له بوختان پيكرلو كه دا نه بى بينه جى (وَهُوَ أَنْ يَكُونَ مُسْلِمًا) يه كه م: بوختان پيكرلو كه موسولمان بى. (بِالْغَا) دووم: بلوغى بوين. (عَاقِلًا) سنى يه م: عاقل بى. (حُرًّا) چوارم: نازاد بى. (عَفِيفًا) پينجهم: داويناك بى، واته: زيناى نه كړبى. كه واته: نه گهر بوختان پيكرلو كه مندا ل بوو، يان شيت بوو، يان كافر بوو، يان كويله بوو، يان جاريك زيناى كړبو، نابى بوختانكه ره كه ي داركارى بكرى.

(وَيُحَدُّ الْحُرُّ) بوختانكه رى نازاد سزا نه درى (ثَمَانِينَ) به ليدانى هه شتا شوپكه دار (وَالْعَبْدُ) وه بوختانكه رى كويله سزا نه درى (أَرْبَعِينَ) به ليدانى چل شوپكه دار، وه نه بى (قَاضِي) نهو داركارى يه بكا، نه ك بوختان پيكرلو كه.

وَيَسْقُطُ حَدُّ الْقَذْفِ بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: إِقَامَةُ الْبَيِّنَةِ، أَوْ عَقْوُ الْمَقْدُوفِ، أَوِ اللَّعَانِ فِي حَقِّ الزَّوْجَةِ.
(فَصْلٌ) وَمَنْ شَرِبَ خَمْرًا أَوْ شَرَابًا مُسْكِرًا يُحَدُّ أَرْبَعِينَ،

(وَيَسْقُطُ حَدُّ الْقَذْفِ) سزای بوختانکردن له سهر بوختانکهره که لا نه چن (بِثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) به سئ شت، يه کهم: (إِقَامَةُ الْبَيِّنَةِ) به هينانی چوار شاميد: که شاميدی بدهن نه و پياوه، يان نه و نافرتهی ديتوه زينای کربوه. دووهم: (أَوْ عَقْوُ الْمَقْدُوفِ) يان بوختان پيکروه که لی بیوری، يان ميرانکهره کی له پاش مردنی وی لی بیوری بلی: ناموئی سزا بدری. سئ يه: (أَوِ اللَّعَانِ فِي حَقِّ الزَّوْجَةِ) يان به هوئی له عنه تکردن له دهرياره ی بوختان پيکردنی ذنی خوئی، ههروه که باسماں کرد. ههروه ها نه گهر بوختان پيکروه که دان بنیو بلی: زينام کربوه، سزايه که له سهر بوختانکهره کی لا نه چن.

﴿پاشکوی﴾: نه گهر هه رو که سه که بوختانيان به يه کتری کرد، نه وه نابيته توله وه رگرتنو به بهر سزادان ناکه وئ، واته: نه بی هه روکیان دارکاری بکرتن. به لام نه گهر يه کيک جنیو به يه کيکی تر بدا، نه وی تر بوی دروسته جنیوه کی پی بداته وه، به و مهرجه ی له نه ندازه ی جنیوه که زیاتر نه کاو جنیو به دایکو باوکی نه داته وه.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِ سَزَاي شَهْرَابِ بَغُور﴾

(پيشه کی): مه به ست به و شهراپی که چه پامه و سزای هه يه نه وه يه: که پی سهرخوش بیی ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: نَزَلَ تَحْرِيمُ الْخَمْرِ وَهِيَ مِنْ خَمْسَةِ: مِنَ الْعَنْبِ، وَالتَّمْرِ، وَالْعَسَلِ، وَالْحِنْطَةِ، وَالشَّعِيرِ. وَالْخَمْرُ مَا خَامَرَ الْعَقْلُ﴾ رواه الشيخان، تیمامی (عمر) فهرمووی: کاتی شهراپ چه پام کرا، له و پینچ شتانه دروست نه کرا: له ترئ خورماو هه نگوینو که نمو جو، وه شهراپی چه پام نه وه يه سهرخوش بکا.

نينجا بزانه: جياوازی له نتيوان که مو زدنیه ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: مَا أَسْكَرَ كَثِيرُهُ قَلِيلُهُ خَرَامٌ﴾ رواه اصحاب السنن، پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فهرموويه تی: هه شهراپيک زنده کی سهرخوش بکا، که مه که شی هه چه پامه، مهرچهند سهر خوشيشی نه کا.

که و ابو: دروست نيه هيچ جورده شهراپيک به قسه ی هيچ که سيک بؤ دهرمان به کار بهيئدری ﴿عَنْ طَارِقِ الْجَفْنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ ﷺ عَنْ الْخَمْرِ يَصْنَعُهَا لِلدَّوَاءِ؟ فَقَالَ: إِنَّهَا لَيْسَتْ بِدَوَاءٍ وَلَكِنَّهَا دَاءٌ﴾ رواه مسلم، (تاریقی جوعفی) پرسيازی له پيغه مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ کرد ريگای بدا: شهراپ بؤ دهرمان به کار بهيئنی؟ پيغه مبه ريش ﷺ ريگای نه دلو فهرمووی: شهراپ دهرمان نيه، به لکو دهرده.

(وَمَنْ شَرِبَ خَمْرًا) هه موسولمانیک نه و شهراپه بخواته وه که له ترئ دروست کراوه (أَوْ شَرَابًا مُسْكِرًا) يان هه شهراپيکی تر بخواته وه: که سهرخوشی بکا، جا له هه شتيکی تر دروست کرابی (يُحَدُّ أَرْبَعِينَ) نه بی سزا بدریو چل شوپکه داری لی بدری.

وَيَجُوزُ أَنْ يَتْلُغَ بِهِ ثَمَانِينَ عَلَى وَجْهِ التَّغْزِيرِ، وَيَجِبُ عَلَيْهِ الْحَدُّ بِأَحَدِ الْأَمْرَيْنِ: بِالْبَيْتَةِ، أَوْ الْإِقْرَارِ. وَلَا يُحَدُّ بِالْقَيْءِ أَوْ الْإِسْتِنْكَاهِ. (فَصْلٌ) وَتَقَطُّعُ يَدِ السَّارِقِ بِسِتَّةِ شُرَاطٍ: أَنْ يَكُونَ بِالْفَأْ، عَاقِلًا، وَأَنْ يَسْرِقَ نِصَابًا قِيمَتُهُ رُبْعُ دِينَارٍ،

(وَيَجُوزُ) به لایم بز کار به دست دروسته (أَنْ يَتْلُغَ بِهِ) سزای شه پابخور بگه بنیتته (ثَمَانِينَ) هه شتا دار (عَلَى وَجْهِ التَّغْزِيرِ) به ناوی ته مبین کردن، واته: چلیک: سزایه، چلی تر: ته مبین کردن ﴿عَنْ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي شَارِبِ الْخَمْرِ: جَلَدُ الثَّانِي عَشَرَ أَرْبَعِينَ، وَجَلَدُ أَبُو بَكْرٍ أَرْبَعِينَ، وَجَلَدُ عُمَرُ ثَمَانِينَ، وَكُلُّ سَنَةٍ وَهَذَا أَحَبُّ إِلَيَّ﴾ رواه مسلم، نيمامی (علی) فه رموی: پیغه مبه ر ﷺ چل داری له شه پابخور داوه، نيمامی (أَبُو بَكْرٍ) ش چل داری لئداوه، نيمامی (عمر) هه شتا داری لئداوه، هه ربوک هه ر پنگای پیغه مبه ر ﷺ، من هه شتایه که م پین خوشتره.

(وَيَجِبُ عَلَيْهِ الْحَدُّ) شه پابخور سزای نه که ویتته سه ر (بِأَحَدِ أَمْرَيْنِ) به یه کی که له م دووانه: یه که م: (بِالْبَيْتَةِ) دوو پیاو شاهیدی بدهن بلین: شه پابی خوار دوتته وه. دووهم: (أَوْ الْإِقْرَارِ) یان به خوی بلین: من شه پابم خوار دوتته وه.

(وَلَا يُحَدُّ) نابین مروت دارکاری بکری (بِالْقَيْءِ) به هوی پشانه وه: که شه پابی لئیتته دهر وه (أَوْ الْإِسْتِنْكَاهِ) یان به هوی نه وه ی بونی شه پابی لئین.

﴿نَاكَادَارِي﴾: مندالو شیت و کافر و نه که سه ی به زور لیکردن شه پابیان دهر خوار داوه و نه که سه ی نه یزانیوه شه پابه، نه وانه هیچیان سزایان له سه ر نیه.

﴿پاشکوف﴾: نه و که سه ی دارکاری نه کری: جا له بهر زینا کردن، یان بوختان کردن، یان شه پابخوار دنه وه، دروست نیه شوپکه داره کانی له دهم و چاو و شویتنه کوشنده کان بدرین ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا ضَرَبَ أَحَدُكُمْ فَلْيَتَّقِ الْوَجْهَ﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: هه ر کاتی یه کی که داری سزای له یه کی که دا، با ناکادار بی له دهم و چاوی نه دا.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي سَزَاي دَزِي كَرْدَن﴾

(وَتَقَطُّعُ يَدِ السَّارِقِ) واجبه دهستی دز ببردین، واته: لئ ی بکریته وه، جا نیر بئ، یان می بئ، موسولمان بئ، یان کافر بئ، خوی گه وره فه رموی ته تی: ﴿وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا﴾ پیاوی دز و نافر ته تی دز ده ستیان لئ بکه نه وه.

(بِسِتَّةِ شُرَاطٍ) به شش مه رج: (أَنْ يَكُونَ بِالْفَأْ) یه که م: دزه که بلوغی بوبین. (عَاقِلًا) دووهم: عاقل بئ. (وَأَنْ يَسْرِقَ نِصَابًا) سی یهم: نه ندازه یه کی وها بدزی (قِيمَتُهُ رُبْعُ دِينَارٍ)

من حِرْزِ مَنَلِهِ، لَا مَلِكَ لَهُ فِيهِ، وَلَا شُبْهَةَ فِي مَالِ الْمَسْرُوقِ مِنْهُ. وَتَقَطَّعَ يَدُهُ الْيُمْنَى مِنْ مِفْصَلِ الْكُرْعِ، فَإِنْ سَرَقَ ثَانِيًا قُطِعَتْ رِجْلُهُ الْيُسْرَى، فَإِنْ سَرَقَ ثَالِثًا قُطِعَتْ يَدُهُ الْيُسْرَى، فَإِنْ سَرَقَ رَابِعًا قُطِعَتْ رِجْلُهُ الْيُمْنَى،

نرخه که ی بگاته چواریکه میسقالیکیزن، یان زیاتر ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَا تُقَطَّعُ يَدُ السَّارِقِ إِلَّا فِي رُبْعٍ دِينَارٍ فَصَاعِدًا﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: نابی دهستی بز بپردی تا نه دنازه ی چواریکه میسقالیک، یان زیاتر نه دزی.

(مِنْ حِرْزِ مَنَلِهِ) چوارهم: دزیه که له شوینی پارسنتی وینه ی خوی بی: وهك نازهل له ناو ته ویله، یان له له وه پگه دا بدزی، جلو به رگو قاپو پاره له ناو ژووری خانودا بدزی، که وایو: نه گهر ماله که له شوینیکی وها داندرایو که شایانی پارسنتی نه و جوړه شته نه بو: وهك نازهل ی بی شوان له بیاباندا، یان دانانی پاره له دهره وه ی خانوو، نه و دزه دهستی نابپردی و ته نها ته مبی نه کری و ماله که ی لئو ره نه گیرته وه.

(لَا مَلِكَ لَهُ فِيهِ) پینجهم: هیچ به شی دزه که له و ماله دزاوه دا نه بی، که وایو: نه گهر مالی خوی له یه کیکی تر بدزیته وه، یان نه و ماله بدزی که هاویه شه له گه ل یه کیکی تر، به مه دهستی نابپردی. (وَلَا شُبْهَةَ فِي مَالِ الْمَسْرُوقِ مِنْهُ) شه شهم: هیچ گومانی مافی دزه که له مالی دزی لیکراوه که دا نه بی، که وایو: نه گهر دایکو باوک دزی له کوپو کچی خویان بکن، یان کوپو کچ دزی له دایکو باوکیان بکن، دهستیان نابپردی، چونکه مافی به خیکردنیان له سر یه کتری هیه.

ههروه ها نه گهر یه کی که له بهر برسپه تی و نه بوونی خورده مه نی بدزی، نه ویش نابی دهستی بپردی، چونکه مافی به خیکردنی له سر دوه له مندان هیه.

(وَتَقَطَّعَ يَدُهُ الْيُمْنَى) نینجا نه گهر دزیه که ی له سر ناشکرايو، نه بی دهستی پارسنتی بپردی (مِنْ مِفْصَلِ الْكُرْعِ) له جومگی باز نه دهسته وه، نینجا دهسته لیکراوه که ی به ملیه وه هه لئو واسری تا ماویه ك (فَإِنْ سَرَقَ ثَانِيًا) جا نه گهر جاری دوهم دزی کرد (قُطِعَتْ رِجْلُهُ الْيُسْرَى) نه بی قاجی چه پی بپردی له گزینگه وه (فَإِنْ سَرَقَ ثَالِثًا) جا نه گهر جاری سیم یه م دزی کرد (قُطِعَتْ يَدُهُ الْيُسْرَى) نه بی دهستی چه پی بپردی (فَإِنْ سَرَقَ رَابِعًا) جا نه گهر جاری چوارهم دزی کرد (قُطِعَتْ رِجْلُهُ الْيُمْنَى) نه بی قاجی پارسنتی بپردی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فِي السَّارِقِ: إِنْ سَرَقَ فَأَقْطَعُوا يَدَهُ، ثُمَّ إِنْ سَرَقَ فَأَقْطَعُوا رِجْلَهُ، ثُمَّ إِنْ سَرَقَ فَأَقْطَعُوا يَدَهُ، ثُمَّ إِنْ سَرَقَ فَأَقْطَعُوا رِجْلَهُ﴾ رواه الشافعی والدارقطني، واته ی ناشکرایه.

﴿ناگاداری﴾: نه بی شوینی برینه که به پونی کولوا داغ بکری، بۆ نه وه ی خوینه که ی بوه ستنی و نه مری، که وایو: نه رکی نه و پونه و نه رکی دهرمانکردن له سر دزه که یه.

فَإِنْ سَرَقَ بَعْدَ ذَلِكَ غُرْرًا، وَقِيلَ يُقْتَلُ صَبْرًا.
(فَصْلٌ) وَقَطَّاعُ الطَّرِيقِ عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ: إِنْ قَتَلُوا وَلَمْ يَأْخُذُوا الْمَالَ قَتَلُوا،
إِنْ قَتَلُوا وَأَخَذُوا الْمَالَ قَتَلُوا وَصَلُّوا، وَإِنْ أَخَذُوا الْمَالَ وَلَمْ يَقْتُلُوا تُقَطَّعُ أَيْدِيهِمْ

(فَإِنْ سَرَقَ بَعْدَ ذَلِكَ) جا نه گهر له دواى جارى چوارهم مهر نړى کرد (غُرْرًا) واجبه ته مېن
بکړئ، واته به ند نه کړئ (وَقِيلَ يُقْتَلُ صَبْرًا) وه له فرموده دى بن هیزدا: نه بى بکوژئ.
به لام له بهر بن هیزى، نه فرموده ديه کارى پې ناکړئ.

﴿پاشکوک﴾: مهرجه بق ده سترپنى نږ: يه کهم: خاوهن مال دواى ماله نزلوه که بکا.
دووم: نه بى نږيه که ناشکرا بېئ: به شاهيدى نوو پياو، يان به دانپېدا هيتانى
نږه که، جا نه گهر ده ستي بېرېئ، يان نا، هر نه بى شته نزلوه که بداته وه خاوه نه کهى،
به لام نه گهر ته نها پياوئ نوو نافرته شاهيد بون، يان هر شاهيدى هه بوو و
خاوه نه که ش سوئندى خوارد، يان هيچ شاهيد نه بو و خاوه نه که به نږه کهى گوت:
نه بى سوئندم بق بخوئ، نږه که ش گوتى: تو سوئند بخو، ئينجا خاوه نه که به ئيزنى نږه که
سوئندى خوارد، به وانه ته نها مافى مال دانه وه نه که وېته سر نږه که و ده ستي نابېرېئ.
سئ يه م: نه بى کاريه ده ست ده ستي نږ بېرېئ، واته: به فرمانوى بئ.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسَى سَزَاى (قَاطِعِ الطَّرِيقِ) پېنگر﴾

(پېنځاسه): پېنگرى نه ميه: موسولماننك، يان زياتر هيرش بکاته سر گيان، يان
ناموس، يان مالى خه لكو بېخاته مه ترسى، جا له شوئنيكى چول، يان له ناوه دانى،
-به چه که وه، يان به بې چهك- هيرش بکه نه سر خه لكو خه لکه که ش تواناى نه وانيان
نه بئ، يان بچنه مالئكو پڼگا نه دن دانېشتووه کاني ماله که هاوار بکه ن، يان له پڼگه دا
مال له پڼواران بستېن، نه وانه گشتيان پېنگرن.

(وَقَطَّاعُ الطَّرِيقِ) پېنگره کان (عَلَى أَرْبَعَةِ أَقْسَامٍ) چوار به شن، يه کهم: (إِنْ قَتَلُوا) نه گهر
که سيکيان کوشتبو (وَلَمْ يَأْخُذُوا الْمَالَ) هيچ مالېشيان نه برېدو (قَتَلُوا) واجبه بکوژئ.
دووم: (فَإِنْ قَتَلُوا) نه گهر که سيکيان کوشتبو (وَأَخَذُوا الْمَالَ) وه مالېشيان برېدو
(قَتَلُوا) واجبه بکوژئ (وَصَلُّوا) وه له دواى کوشتن نه بى لاشه که يان بق ماوه دى سئ
پوژان هه لبواسرئ، له شوئنيكى وه ما: که خه لک بيانېنئ.

﴿ناگادارى﴾: هر که سيک له کاتى بهرگرى کردن پېنگرک بکوژئ، نه توله و نه که ففاره تى
له سر نيه، جا بزانه: نه بى -له دواى کوشتن- پېنگره کان بشوړئ و کفن بکړئ نويزيان
له سر بکړئ، ئينجا هه لته واسرئ.

سئ يه م: (وَإِنْ أَخَذُوا الْمَالَ) نه گهر مالېان له خه لکى سهند، نرخی ماله که ش نه گه يشته
چوارنگه ميسقالئکى زېر، به لام (وَلَمْ يَقْتُلُوا) که سيان نه کوشت، نه وه (تُقَطَّعُ أَيْدِيهِمْ)

وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ، فَإِنْ أَخَافُوا السَّبِيلَ وَلَمْ يَأْخُذُوا مَالًا وَلَمْ يَقْتُلُوا حُبْسُوا وَعُزِّرُوا. وَمَنْ تَابَ مِنْهُمْ قَبْلَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهِ سَقَطَ عَنْهُ الْحُدُودُ وَأُخِذَ بِالْحَقُوقِ. (فَصْلٌ) وَمَنْ قَصِدَ بِأَذَى فِي نَفْسِهِ، أَوْ مَالِهِ، أَوْ حَرَمِهِ، فَقَاتَلَ عَنْ ذَلِكَ

دهستیان نه بردری (وَأَرْجُلُهُمْ) وه قاجیشیان نه بردری (مِنْ خِلَافٍ) له راسته و چه په، واته: دهستی راسته و قاجی چه په یان به یه کوه نه بردری.

﴿ناگاداری﴾: لیره شدا- وه کو مالی بزرلو- مەرجه: نه بی خاوهن ماله که دلاوی ماله که ی
بکا: که می نه وه، نینجا سزایان لیره نه گیرئ.

چوارهم: (فَإِنْ أَخَافُوا السَّبِيلَ) نه گهر پڼگه یان خستبوه مه ترسی (وَلَمْ يَأْخُذُوا مَالًا) وه مالیان له هیچ که سیک نه ستاندبو (وَلَمْ يَقْتُلُوا) وه هیچ که سیکیان نه کوشتبو (حُبْسُوا) نه بی بخرینه به ندیخانه (وَعُزِّرُوا) وه نه بی ته می بکرتن به لیدان، خوی گه وړه فرمویه تی: ﴿إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا أَوْ يُصَلَّوْا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ ذَلِكَ لَهُمْ عِزٌّ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْآخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيمٌ﴾ سزای نه و که سانه ی جهنگ له گه ل خواو پیغه مبه ری خوا نه که نه وه ولی ویرانکاری نه دهن، هر نه ویه: بکوژتین، یان له سیداره بدرین، یان دهست و قاجیان له راسته و چه په بردرین، یان بخرینه به ندیخانه، نه و سزایه سر شوپی به بق نه وان له دنیادا، وه له پوځی دواپی دا سزایه کی گه وړه نه درین، نه گهر خوا هه ز بکا.

(وَمَنْ تَابَ مِنْهُمْ) هر که سیک له پڼگره کان توبه بکا (قَبْلَ الْقُدْرَةِ عَلَيْهِ) پیش نه وه ی بکه ویتته ژیر دهسته لاتی موسولمانان (سَقَطَ عَنْهُ الْحُدُودُ) نه و کوشتنو دهست برینه ی مای خوابه له سری لانه چئ (وَأُخِذَ بِالْحَقُوقِ) به لام مای ناده میزادانی لیره نه گیریتته وه: وه کو کوشتنی له توله ی نه و که سانه ی کوشتونی و دانه وه ی نه و ماله ی بریویه تی، خوی گه وړه فرمویه تی: ﴿إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَقْدِرُوا عَلَيْهِمْ فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ﴾ به لام نه وانه ی توبه نه که نه پیش نه وه ی دهسته لاتتان بکه ویتته سهریان، بزائن خوا له مای خوی خوش نه بی و په حم نه کا.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (صَائِل) زُورْداری هیرشکه ر﴾

(وَمَنْ قَصِدَ) هر که سیک پوی تی کرا (بِأَذَى) بق نه وه ی زیانیکی پڼ بکه به ندری (فِي نَفْسِهِ) جا زیانه که له گیان و نه دنامه کانی بین، واته: زورداره که هه ولی کوشتنی بدا، یان هه ولی له ناویردنی نه دنامه کی له شی بدا (أَوْ مَالِهِ) یان هه ولی بردن، یان تیکدانی مالی بدا (أَوْ حَرَمِهِ) یان هه ولی ناموس بردنی بدا (فَقَاتَلَ عَنْ ذَلِكَ) جا زورلیکرو هه که ش به رگری له گیان و

وَقَتْلَ فَلَا ضَمَانَ عَلَيْهِ. وَعَلَى رَاكِبِ الدَّابَّةِ ضَمَانٌ مَا أَتْلَفَتْهُ دَابَّتُهُ.

ناموس و مالی کړو، زږداره که ش وازی نه میتاو (و قتل) زږدلیکړاوه که زږداره که ی کوشت (فلا ضمان علیه) نه وه: نه ټولې کوشتن و نه خوین و نه که فغاړت، هیچی ناکه ویتنه سهر، وه نه گهر زږداره که نه وی کوشت، بخوځی به پله ی شهید ی نه گا ﴿عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قُتِلَ دُونَ دِينِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ دَمِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ وَمَنْ قُتِلَ دُونَ أَهْلِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبرر ﷺ: هر که سیک له بهر گری کردن: له تایی نی و له گیانی و له مالی و له ناموسی بکوژی، شهیده.

ئینجا بزانه: بهر گری کردن له ناموس واجبه، هیج جیاوازی نیه ناموسه که: می خوی بی، یان می که سیک تر بی، جا کافر بی، یان موسولمان بی، یان نازه ل بی، چونکه ناموس به هیج شیوه یه که حال نابی، به لام نه گهر نافر تیکی بی میرد - به خوځی خوی - به نو پیاوړیک که و تو خوی ل ماره کرد، دوست نیه هیچیان بکوژی.

﴿ناگاداری﴾ یه که م: دهبی زږداری هیرش که به شیوه ی هره سوکتر پابگیر، واته: نه گهر به پاپانه وه واز بیښی، نابی ل ی بدا، نه گهر به لیدان واز بیښی، نابی بیکوژی، به لام نه گهر نه یزانی نه م قوناغانه هیچیان سودی نیه، دوسته یه کسر بیکوژی.

دووه م: له و کاته ی پشیل هیرش دینی ووجه له و بالنده نه خوا، دوسته بکوژی. (وعلی راکب الدابة) واجبه له سهر نه و که سه ی سواری وولاغیک بووه، یان ل ی نه خوځی، یان پای نه کیشی (ضمنان ما اتلفت دابته) دهبی ټول ی نه و شته بدا که وولاغه که ی له ناوی بردوه، جا وولاغه که می خوی بی، یان می که سیک تر بی، واته: نه گهر وولاغه که یه کیکی کوشت، یان نه ندامیکی شکاند، یان شتیکی له ناو برد، نه بی خزمه کانی وی خوینی کوراهه که بدن و، به خویشی ټول ی شته له ناو برلاوه کان بدا.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر نازه له که ی به توندی به ستبووه و خوی به ره لا کرد، یان شوانیک له ترسی گورگ، یان له دهنکی هر نازه له کانی ل پهرت بون و شتیکیان له ناو برد، ټول یان له سهر نیه، به لام نه گهر شوانه که خوی ل که و، یان که مته رغه می کرد، نه بی ټول بدا، هر چه ند نازه له کانی ش می خوی نه بن.

هر ووه ها نه گهر له پڼگه یه کی ته سکدا وولاغه که ی به ستبووه و شتیکی له ناو برد، نه بی ټول ی بدا.

ئینجا بزانه: نه گهر شوفیری ټوتمو بیل به ټوتمو بیله که ی که سیک به هله بکوژی، یان شتیکی له ناو بیا، نه وه خوینی کوراهه که له سهر خزمه کانی تی و ټول ی شته که ش له سهر خو یه تی، جا ټوتمو بیله که می خوی بی، یان نا.

(فَصَلِّ وَيُقَاتِلْ أَهْلَ الْبَغْيِ بِثَلَاثَةِ شَرَايِطَ: أَنْ يَكُونُوا فِي مَنَعَةٍ، وَأَنْ يَخْرُجُوا عَنْ قَبْضَةِ
الإمام، وَأَنْ يَكُونَ لَهُمْ تَأْوِيلٌ سَائِعٌ،

هه روه ما بزان: نه گهر نازده که به تهنه بپو و چپوه ناو مولکی که سبکی ترو
شیناییه که ی خوارد، توله له سر خاوه نه که یه، به و مرجه ی خه لکی نه و شوینه به
تیکی پای نازدهل به ره لالا نه کن، واته: نه گهر عاده تیان وه مایو، توله واجب نابین.

﴿فَصَلِّ: له باسی (بُغَاة) له هه رمان دهرچوو مکان﴾

که نه و جوره موسولمانان ملکه چی شه ریه ته ی نیسلان، به لام له فرمانی پیشه وای
موسولمانان دهر نه چنو له دژی وی چه که هه لته گرن.

(وَيُقَاتِلْ أَهْلَ الْبَغْيِ) واجبه نه و که سانه جه نگیان له گهل بکری که له فرمانی پیشه وای
موسولمانان دهر نه چن (بِثَلَاثَةِ شَرَايِطَ) به سی مه رج:

یه که م: (أَنْ يَكُونُوا فِي مَنَعَةٍ) میزو توانای جه نگر دنیان هه بین به جوریکی وه ما: که
نه گونجی به ناسانی بگریتن. دوهم: (وَأَنْ يَخْرُجُوا عَنْ قَبْضَةِ الْإِمَامِ) له ژیر دهسته لاتی
پیشه وای موسولمانان دهریچنو له شوینیک کر بپنوه. سی ییم: (وَأَنْ يَكُونَ لَهُمْ تَأْوِيلٌ
سَائِعٌ) به لگه یه کی گونج وایان هه بین بق پاپه رینه که یان، واته: به قورشان و هه دیس
پشتگیری به لگه که یان بکن.

شینجا بزان: نابین یه که مجار پیشه و دهسته به جهنگ بکا تا پیاویکی لیها توو نه نیرته
لایان: نایا په خنه یان چی یه؟ جا نه گهر باسی ستمکاریان کرد، نه بی پیشه و واز له
سته مه که ی بینن، یان نه گهر باسی گورپانکاری نایینان کرد، نه بی گورپانکاری یه که لایبا،
جا نه گهر هیج به لگه ی گونج وایان نه بو و هه سوو بون له سر سه ریچی کردن، نه بی
بانگ وازی جه نگیان له گهل بکا، خوی گه ورده هه رمو یه تی: ﴿وَإِنْ طَائِفَتَانِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ
اقْتُلُوا فَأَصْلَحُوا بَيْنَهُمَا فَإِنْ بَغَتْ إِحْدَاهُمَا عَلَى الْأُخْرَىٰ فَقَاتِلُوا الَّتِي تَبْغِي حَتَّىٰ تَفِيءَ إِلَىٰ
أَمْرِ اللَّهِ﴾ نه گهر دوو کر مه ل له موسولمانان بووه جه نگیان ناشتیا بکنه وه، جا نه گهر
یه کیکیان هه سوو بوو له سر دهست ریژی کردن و له سنوور دهرچوو، نیوه جهنگی
له گهل بکن تا نه گهر پته وه ژیر فرمانی خوا.

﴿نَاكِدَارِي﴾: یه که م: هه کر مه لیک بق پاو و پووت دهسته بداته چه ک، نه وانه پی گرن،
هه روه ک باسمان کردن.

دوهم: هه کر مه لیک بق چه سپاندنی حوکی نیسلان دهسته بداته چه ک، نه مانه ش
جه نگاوه ری نیسلان- نه ک (بُغَاة)- هه روه که په رتووی (جهاد) دایا باسی نه که یین.
سی ییم: هه کر مه لیک دهسته بداته چه ک و له نایین هه لگه پته وه و بلین حوکی نیسلان
ناوی چونکه به که لک نابین، نه مانه ش کافرن، هه روه که له مه وایا باسی نه که یین.

وَلَا يُقْتَلُ أَسِيرُهُمْ، وَلَا يُغْنَمُ مَالُهُمْ، وَلَا يُذَفَّفُ عَلَى جَرِيحِهِمْ.
(فَصْلٌ) وَمَنْ ارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ أُسْتُيِبَ ثَلَاثًا، فَإِنْ تَابَ، وَإِلَّا قُتِلَ،

(وَلَا يُقْتَلُ أَسِيرُهُمْ) نینجا نه گهر بووه جهنگ له گهډل له فرمانده رچپوه کان نابین دپله کانیان بکوژدین (وَلَا يُغْنَمُ مَالُهُمْ) وه نابین مالیشیان به تالان ببردئ (وَلَا يُذَفَّفُ عَلَى جَرِيحِهِمْ) وه نابین برینداره کانیان بکوژدین، وه نابین به دواى مه لاتووه کانیاندا بگهړئ، که وایو: هر کاتیک جهنگ کوټای هاتو مه ترسی نه ما، یان گه پانه وه ژیر فرمانی پیښه وا، نه بی مال و چه کو دپله کانیان بدرینه وه، (البیهقی) وه های له نیعیمی (علی) گټپلوه ته وه.

﴿نَاگاداری﴾: نه بی کوژلوه کانی هر یو لا بشوړدین و نوږدیان له سر بکړئ. نینجا بزانه: نه گهر مه لکه پلوه کان زه کاتیان له خه لکی وهر نه گرتو سزای گونا مه کانیان نه دلو برپاره کانی شهرعی نیسلامیان نه چه سپاند، نه وانه گشتی به دروست و په وانه دندری و نابین مه لپوه شیندري ته وه.

﴿فَصْلٌ: لَه بَاسِی (رِدَّة): و مرگه پان له نابین﴾

(مُرْتَدٌ): که سیک له نیسلامه تی په وه بگهړیته وه بؤ کافر یوون. جا بزانه: هر که سیک باوه پى به په کیک له شهش پوکنه کانی نیمان نه بئ، یان باوه پى به واجب یوونی په کیک له پوکنه کانی نیسلام نه بئ، یان جنیو به خوا، یان به پیغه مبه ر بداء ﷺ، یان چه پامیک هه لال بکا، یان هه لالیک چه پام بکا، یان به کرده وه، یان به زویان کوفریک بکا: جا نه و کوفره به په کاری بئ، یان به گالته بئ، یان هر به بیرویا وه په بئ: وه کو گالته به خوا، یان به پیغه مبه ریکی خوا، یان به نیسلام بکا، یان سوچه بؤ یوونه وریک بیا، یان قورپان فپئ بدا، یان تفی لی بکا، یان بلئ: کافر له موسولمانان باشتن، یان بلئ: به برنامه ی قورپان به که لک نابین، یان بلئ: سه حابه ی پیغه مبه ر ﷺ گشتی پئ گرو جه رده یون، یان به بیرویا وه په وه له گهډل نه و کومه لانه دا بئ که دؤ به نیسلامن، یان بلئ: خوژگه من کافر بویام. به و جوړه شتانه له نیسلام دهر نه چئ و کافر نه بئ.

(وَمَنْ ارْتَدَّ عَنِ الْإِسْلَامِ) هر که سیک له نیسلامه تی په وه بؤ کافر یوون گه راپیته وه (أُسْتُيِبَ) واجبه داواى توبه ی لی بکړئ و پئ ی بلئ: له و کوفره په شیمان بیه وه و شاده بیتنه وه (ثَلَاثًا) تا ماوه ی سن پوژان، به لام به فرمانده ی پاستر: هر نه و دم داواى توبه ی لی ته کړئ نه ک سن پوژان:

(فَإِنْ تَابَ) جا نه گهر توبه ی کړو موسولمان بؤ وه و شاده ی هیناوه، واته: کوتی: (أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ). نه وه وازی لی ته هیندری (وَلَا) به لام نه گهر هر سوو پو له سر کافر یوونه که ی (قُتِلَ) واجبه هر نه و دم بکوژدئ، جا پیاو بئ، یان نافرته، به و مرجه ی شیت نه بئ و مندال نه بئ و زوری لی ته کرابئ تا کو کوفر بکا

وَلَمْ يُغْسَلْ، وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِ، وَلَمْ يُدْفَنْ فِي مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ.

﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ امْرَأَةً إِزْدَتْ فَأَمَرَ النَّبِيُّ ﷺ: أَنْ يُغْرَضَ عَلَيْهَا الْإِسْلَامُ فَإِنْ تَابَتْ وَإِلَّا قُتِلَتْ﴾ رَوَاهُ الدَّارِقُطَنِيُّ، نَافَرَهُ تَيْكَ لَهُ نَيْسَلَامُ كَهْلُوهُ وَبُوهُ كَافِرٌ، جَا بِتَغَمْبَرِ ﷺ فَهَرَمَانِي دَا: كَه پَتِي بِلَتِينَ: بِيْتَه وَه نَاو نَيْسَلَام، نَه كَه رَه نَه بُوهُ مُوسُولْمَان، بَا بَكُوژِي.

تَيْنَجَا بَزَانَه: نَه كَه ر (مُرْتَدَّ) جَه نَكِي لَه كَه لَ مُوسُولْمَانَان كَرْد، پَتِيوِيَسْت نَاكَ دَاوَاي تَوْبَه ي لِ بَكُرِي.

﴿نَاكَ دَا رِي﴾ يَه كَه م: كُوشْتَنِي (مُرْتَدَّ)، وَاتَه: نَه وَ كَه سَه ي لَه نَيْسَلَام بُو كَافِرِيوُون نَه كَه رِيْتَه وَه، لَه نَه سَتَوِي كَارِيَه دَه سَتَانَه، كَه وَابُو: نَه كَه رِيَه كِيَكِي تَر بَه بِي پَرَسِي كَارِيَه دَه سَت كُوشْتِي، تَه نَهَا نَه بِي تَه مَبِي بَكُرِي، وَاتَه: هِيَج تَوَلَو (كَفَّارَه) ي نَاكَ وَِيْتَه سَه، بَه لَام نَه كَه ر (مُرْتَدَّ) جَه نَكِي لَه كَه لَ مُوسُولْمَان نَه كَرْد، نَه وَ بُو گُشْت مُوسُولْمَانِيَك دَرُوسْتَه بِيكُوژِي بَه هَر شِيَوَه يَه كِي بَكُوچِي.

دَوُوهم: چَه نَد زَانَا يَه نَه مَه مُوودَه يَان مَه لِ بَزَارِيَوَه: كَه نَه بِي نَه وَ كَه سَه بَكُوژِي كَه جَنِيَوِي بَه پَتَغَمْبَرِ ﷺ دَا بِي، جَا تَوْبَه بَكَا، يَان نَا ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ امْرَأَةً كَانَتْ تَشْتُمُ النَّبِيَّ ﷺ فَقَتَلَهَا رَجُلٌ أَعْمَى فَأَهْدَرَ النَّبِيُّ ﷺ دَمَهَا﴾ رَوَاهُ ابُو دَاوُد، نَافَرَهُ تَيْكَ جَنِيَوِي بَه پَتَغَمْبَرِ ﷺ نَه دَا، تَيْنَجَا پِيَاوِيَكِي كُوِيَر نَافَرَه تَه كَه ي كُوشْت، پَتَغَمْبَرِ ﷺ تَوَلَه ي نَه خُسْتَه سَه.

(وَلَمْ يُغْسَلْ) نَه وَ كَه سَه ي كَافِر بُوهُ - كَاتِي مَرْد، يَان كُوژَا - شُوَرْدَنِي نَاوِي (وَلَمْ يُصَلَّ عَلَيْهِ) وَه حَه رَامَه وَ نَابِي نُوِيژِي لَه سَه ر بَكُرِي (وَلَمْ يُدْفَنْ فِي مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ) وَه نَابِي لَه كَرِپَسْتَانِي مُوسُولْمَانَان دَا بَنِيژِي، مَه رُوَهَا مَالَه كَه يَشِي نَابِيْتَه مِيرَات، بَه لَكُو نَه رِيْتَه (بَيْتِ الْمَالِ) ي مُوسُولْمَانَان.

﴿نَاكَ دَا رِي﴾: مَه رَه سِيَك كُوفَرِيَك بَكَا، مَه ر نَه وَ دَه م مَارَه ي ژَنَه كَه ي مَه لَنَه وَه شِيْتَه وَه نَه كَه ر جِيْمَاعِي لَه كَه لَ نَه كَرْدِيَن، بَه لَام نَه كَه ر جِيْمَاعِي لَه كَه لَ كَرْدِيُو، تَا (عِدَّة) ي تَه وَلَو نَه بِي چَاوَه پَوَان نَه كَرِي: جَا نَه كَه ر نَه بُوهُ مُوسُولْمَان، مَارَه يَه كَه ي مَه لَنَه وَه شِيْتَه وَه.

﴿پَا شَكُو﴾: نَه كَه ر كُزْمَه لِيَك كَافِر بُون، وَاجِبَه مُوسُولْمَانَان جَه نَكِيَان لَه كَه لَ بَكَه ن، تَا سَه ر كَر دَا يَه تَو بَنَكَه كَانِيَان بَنَه پَر نَه كَرِيَن، مَه رُوَه ك نِيْمَامِي (أَبُو بَكْرٍ) وَ سَه حَا بَه ﷺ وَايَان كَرْدِيَوَه، جَا نَه كَه ر بَه خُوِيَان وَ مَالِ وَ مَنْدَالِ وَ ژَنَه كَانِيَان كَه وَتَنَه دَه سَت مُوسُولْمَانَان، نَه وَه بَه م شِيَوَه يَه پَه فَتَار نَه كَرِي:

يَه كَه م: چُونَكَه پَتَغَمْبَرِ ﷺ نَه فَه رَمُوِي: ﴿مَنْ بَدَّلَ دِيْنَهُ فَا قُتِلَ﴾ رَوَاهُ الْبُخَارِي، مَه ر كَه سِيَك نَابِيْنِي خُوِي كُوِيَرِي، بِيكُوژَن. بُوِيِي ژَنُو پِيَاوَه كَانِيَان دَاوَاي نَيْسَلَامِيُوُونَه وَه يَان لِ نَه كَرِي، جَا مَه ر كَه سِيَكِيَان نَه بِيْتَه وَه مُوسُولْمَان، نَه بِي بَكُوژِي، بَه لَام نَه كَه ر

(فَصَلِّ) وَتَارِكُ الصَّلَاةِ عَلَى ضَرْبَيْنِ، أَحَدُهُمَا: أَنْ يَتْرُكَهَا غَيْرَ مُعْتَقِدٍ لَوْجُوبِهَا، فَحُكْمُهُ حُكْمُ الْمُرْتَدِّ. وَالثَّانِي: أَنْ يَتْرُكَهَا كَسَلًا مُعْتَقِدًا لَوْجُوبِهَا، فَيُسْتَأْبَ، فَإِنْ تَابَ وَصَلَّى، وَإِلَّا قُتِلَ حَدًّا،

موسولمانیان کوشتبون، دروسته له توله بکوژرین، هرچه ند موسولمانیش بینه وه. دووهم: منداله کانی نه وان-که بلوغیان نه بوه-به موسولمان دانه درین، واته: وهکو دایکو باوکه کانیان کافر نابن، که وابوو: نه بی به په ووشتی نیسلام په روه رده بکرتیو، ناکرتنه کویله وگشتیان نازادن.

سپیهم: ملکو ماله که یان پانه گریو چاوه پروان نه کری: هر که سیک موسولمان بیته وه، ملکو ماله که وچه که که ی خوی نه دریته وه، جا نه گره موسولمان نه بپوه و مرد، یان کوژرا، گشتی نه دریته (بیت المال).

﴿نَاكِدَارِي﴾: پیکه اتنو جهنگ وه ستاندن له گهل (مُرتد): کافریووه کان دروست نیه، به لام له گهل کافری بپه پرتی دروسته، هروه که له کوتای (جهاد) دایسی نه که یین.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي سَزَاي نُوِيْزْنَه كَه رُو، زَهَكَات نَه دهر﴾

(وَتَارِكُ الصَّلَاةِ) نُوِيْزْنَه كَه ر (عَلَى ضَرْبَيْنِ) دوو جوړه: (أَحَدُهُمَا) جوړی په کهم: (أَنْ يَتْرُكَهَا) نه و که سیه: که نُوِيْزْ ناکا (غَيْرَ مُعْتَقِدٍ لَوْجُوبِهَا) چونکه باوه پری نیه که نُوِيْزْ واجبه (فَحُكْمُهُ) سزای نه و نُوِيْزْنَه که ره (حُكْمُ الْمُرْتَدِّ) وهکو سزای که سیک کافریووه، واته: دلاوی توبی لیته کری، جا نه گره توبی نه کرد، واجبه بکوژری و نابی بشوړی و نابی نُوِيْزْ له سهر بکری و نابی له گورستانی موسولماناندا بنیژری و ماله که شی نه دریته (بیت المال).

(وَالثَّانِي) جوړی دووهم: (أَنْ يَتْرُكَهَا كَسَلًا) نه و که سیه له بهر ته مبه لی نُوِيْزْ نه کا (مُعْتَقِدًا لَوْجُوبِهَا) به لام باوه پری ه بی که نُوِيْزْ واجبه (فَيُسْتَأْب) سوننه ته دلاوی توبی لیته کری (فَإِنْ تَابَ وَصَلَّى) جا نه گره توبی کردو نُوِيْزْ کرد، وازی لی دینین (وَإِلَّا) به لام نه گره هر سوو بوو له سهر نُوِيْزْنَه کردن (قُتِلَ حَدًّا) نه کوژری، جا کوشتنه که ی به ناوی سزادانه، نه که به ناوی کافریوون ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أُمِرْتُ أَنْ أَقَاتِلَ النَّاسَ حَتَّى يَشْهَدُوا أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَيَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ، فَإِذَا فَعَلُوا ذَلِكَ عَصَمُوا مِنِّي دِمَائِهِمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِحَقِّ الْإِسْلَامِ وَحِسَابُهُمْ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى﴾ رواه الشيخان، پیغه مبه ر ﷺ فهرموی: فهرمانم پی کراوه: له گهل خه لکی جهنگ بکه م تا شاده نه میننو نُوِيْزْ نه که ن و زه کات نه دهن، جا که نه مانه یان کردن، خوین و مالیان له من نه پارینن ته نها به مافیکی نیسلام نه بن، لی کولینه وهی ناو دلشیان له سهر خواپه له روژی قیامت.

وَكَانَ حُكْمُهُ حُكْمُ الْمُسْلِمِينَ.

(كِتَابُ الْجِهَادِ)

(وَكَانَ حُكْمُهُ) برپاری شهر دهریاره ی نه و نویژنه کهره (حُكْمُ الْمُسْلِمِينَ) وهکو موسولمانانه، واته: واجبه بشوری و کفن بکری و نویژی له سهر بکری و دروسته له گورستانی موسولماناندا بنیژی و هکو تاوانباره کانی تر.

﴿پاشکۆ﴾: نهو چه دیسه به لگه یه: نه گهر کومه لیک پیک به کون له سهر نه کردنی واجبیکی نیسلام، واجبه: جهنگیان له گه ل بکری تا توبه نه کهن:

بِقَوْلِهِ: نه گهر کومه لیک پیک به کون له سهر نویژنه کردن، یان (جُمُعَةً) نه کردن، یان زه کات نهدان... هتد، نه بی جهنگیان له گه ل بکری تا توبه نه کهن، ههروهک نیمامی (أَبُو بَكْرٍ) جهنگی له گه ل زه کاتنه دهره کان کرد، ئینجا بزانه: نهو سزایانهش نه بی به فرهمانی پیشه وای موسولمانان جی به جی بکری، یان جیگریکی پیشه وای.

دیشان بزانه: هه که سیک تاوان و زیانی زدر بی، یان زدر بینامووسی بکا، یان خه اک بخاته مه ترسی، واجبه بخریته به ندیخانه تا مردن.

ههروهه بزانه: هه کاتیک هه والی تاوانیک گه یشته لای کار به ده ست، چه راهه تکای بق بکری، واته: هه که سیک تکا بق تاوانباریک بکا: تا کو سزا نه دری، تاوانیکی گه وده ی له سهر نه نووسری ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ حَالَتْ شَفَاعَتُهُ ذُوْنَ حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ فَقَدْ ضَادَّ اللَّهَ فِي أَمْرِهِ﴾ رواه ابوداود، پیغه مبه ر ﷺ فره مووی: هه که سیک هه ول بدا سزای خودا له سهر تاوانباریک جی به جی نه کری، بینگومان نهو که سه دزایه تی خوی کردوه له فره مانه که یدا.

*

*

*

﴿كِتَابُ الْجِهَادِ: ثُمَّ يَهْرُتُووْكَ بَاسِي (جِهَاد) نُهْكَ﴾

واته: خه بات و تیکوشان به گیان و به مال و به زمان بق به رزکردنه وهی نیسلام: به چه سپاندنی برپاره کانی خولو پیغه مبه ر ﷺ و نه هیشتنی دهسته لاتی (کفن). ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: جَاهِدُوا الْمُشْرِكِينَ بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ وَالسِّيَاقُ﴾ رواه احمد، پیغه مبه ر ﷺ فره مووی: له گه ل کافره کان به نهن به مالتان و به گیانتان و به زمانتان. که وایوو: تیکوشانی چه کدرانه- که پی ی نه گوتری: (غزاه)- به شیکه له (جِهَاد) و له دوو به شه که یتر خیری زیاتره، چونکه گیانی خوی نه فرو شیته خوی گه وده.

ئینجا بزانه: (جِهَاد) به چوار قوناغ پی گه یشتوه:

یه کهم: بانگه وازی نه پیتی به بی جهنگ کردن، ثم قوناغه به هاتنی سوهرتی ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ قُمْ فَأَنْذِرْ﴾ دهستی پی کردو تا ماوهی سن سالی خایاند.

دوهم: بانگه‌وازیی ناشکرا به بی‌جه‌نگکردن، ئەم قوناغه به هاتنی ئایه‌تی ﴿فَاصْذَعْ بِمَا تُؤْمَرُ﴾ دەستی پێ‌کړو تا کړچکردنی پیتغه‌مبه‌ر ﷺ به‌رده‌وام بوو. ئینجا بزانه: ئەو دوو قوناغانه، پێیان نه‌گوتی: (مکی).

سێ‌یه‌م: بانگه‌وازیی ناشکرا شان به‌شانی جه‌نگکردن له‌گه‌ڵ ئەو که‌سانه‌ی جه‌نگ له‌گه‌ڵ موسولمانان نه‌که‌ن و ده‌ستدریژی نه‌که‌نه‌ سه‌ر ئیسلام، ئەم قوناغه له‌ بوا‌ی کړچکردنی پیتغه‌مبه‌ر ﷺ ده‌ستی پێ‌کرد: به‌ هاتنی ئایه‌تی ﴿وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ﴾ له‌ ڕێگای خوا جه‌نگ له‌گه‌ڵ ئەو که‌سانه‌ بکه‌ن که جه‌نگتان له‌گه‌ڵ نه‌که‌ن. ئەم قوناغه‌ش تا ږگارکردنی (مکه) به‌رده‌وام بوو.

چوارهم: دوا قوناغ، که خوا فرمانی‌دا: هه‌ر که‌سیک باوه‌ڕی به‌ خوا نیه‌ و هه‌ر که‌سیک بپیتته‌ کۆسپ له‌ ڕێگای بانگه‌وازیی ئیسلام، ئەبی جه‌نگی له‌گه‌ڵ بکړی، ئەم قوناغه له‌ بوا‌ی ږگارکردنی (مکه) ده‌ستی پێ‌کرد: به‌ هاتنی (آیة‌ السیف) - ئایه‌تی شمشیر، که خوا فرموی: ﴿وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِينَ كَافَّةً﴾ جه‌نگ له‌گه‌ڵ کافره‌کان بکه‌ن به‌ گشتی. هه‌روه‌ها فرموی: ﴿إِنْفِرُوا خِفَافًا وَثِقَالًا وَجَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ﴾ پاپه‌ڕن به‌ سوکی و به‌ گرانی، به‌ مالتان و به‌ گیانتان له‌ ڕێگای خوا (جه‌اد) بکه‌ن.

ئینجا له‌م قوناغه‌ی چواره‌مدا (جه‌اد) جێگیر بوو، تا ږژی قیامه‌ت نابێ هیچ گۆڕانێکی بپتته‌ سه‌ر ﴿عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: الْجِهَادُ مَا ضَى مِنْهُ بَعْثَى اللَّهِ إِلَى أَنْ يُقَاتَلَ آخِرُ هَذِهِ الْأُمَّةِ الدُّجَالِ لَا يَطْلُهُ جَوْرٌ جَائِرٌ وَلَا عَدْلٌ عَادِلٌ ﴿رواه‌ ابوداود، پیتغه‌مبه‌ر ﷺ فرموی: (جه‌اد) هه‌ر له‌ کاردايه‌ له‌و ږژه‌وه‌ که خودا منی نارووه‌ به‌ پیتغه‌مبه‌ر، تا کوتایی تۆمه‌تی من جه‌نگ له‌گه‌ڵ (دجال) نه‌کا، ئەو (جه‌اد) ه‌ سته‌می هیچ سته‌مکاریک و دادپه‌روه‌ری هیچ دادپه‌روه‌ریک هه‌لیناوه‌شیتیته‌وه‌.

ئینجا بزانه: واجب‌بوونی غه‌زا نه‌کریتته‌ دوو به‌ش: یه‌که‌م: (فَرَضُ الْكِفَايَةِ)، له‌و کاته‌ی کافره‌کان له‌ وولاتی خۆیان بنو ده‌سته‌لاتیان به‌ سه‌ر وولاتی ئیسلامدا نه‌بێ، که‌واته: سالتی یه‌ک جار واجب‌و زیاتر سوننه‌ته: که‌ کۆمه‌لێکی موسولمانان به‌ره‌نگاری کافره‌کان ببنو له‌گه‌ڵیان بجه‌نگین، جا نه‌گه‌ر نه‌و کۆمه‌له‌ به‌روه‌ستی ته‌واوی پێ‌کړا، ئەوه‌ خێره‌که‌ بۆ خۆیان و گوناوه‌که‌ش له‌ سه‌ر موسولمانانی تر لاته‌چێ، نه‌گه‌ر نا: واجب‌ه‌ مێزبان بۆ زیاد بکړی.

دوهم: (فَرَضُ الْعَيْنِ)، واته: له‌ سه‌ر گشت که‌سیک واجب‌ه‌ پاپه‌ڕی بۆ (جه‌اد) کردن، ئەمه‌ش له‌و کاته‌ی کافره‌کان بپته‌ ناو وولاتی ئیسلام، یان کاربه‌ده‌ستانی ئیسلام حوکم به‌ قوڕتان نه‌که‌ن؟ هه‌روه‌ک ئیمامی (النواوی) نه‌فرموی: قازی (عیاض) فرمویه‌تی:

وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجِهَادِ سَبْعُ خِصَالٍ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ،
وَالذُّكُورِيَّةُ، وَالصَّحَّةُ، وَالطَّاقَةُ عَلَى الْقِتَالِ.

(زانیانی نایینی نیسلام یه‌کده‌نگن: که نابنی کافر بییته گه‌وره‌ی موسولمانان،
وه نه‌گه‌ر گه‌وره‌ی موسولمانان گه‌راوه‌و بووه کافر، یان نویژی نه‌ه‌کردو
فرمانی به نویژکردن نه‌ه‌کرد، وه هه‌روه‌ما نه‌گه‌ر گوژانکاری هی‌نا سهر
شهریعتی نیسلام، یان (بدعة)ی بلاو نه‌کردوه‌و، نه‌وه له فرمان‌په‌وایی لانه‌چی‌و
واجبه موسولمانان له درژی پاپه‌پن و پی‌شه‌واییه‌کی داد‌په‌روه‌ر له شوینی‌ته‌و
دابنین نه‌گه‌ر بگونجی، نه‌گه‌ر نه‌گونجا، واجبه: موسولمان بو‌ خو‌ی له‌و شوینه
کوچ بکا بو‌ شوینیکی‌باشتر). به‌وانه (شرح صحیح مسلم).

﴿قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَا تَرَكَ قَوْمَ الْجِهَادِ إِلَّا عَمَّهُمُ اللَّهُ بِعَذَابٍ﴾ رواه الطبرانی فی الأوسط،
پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌لیک واز له (جهاد) بی‌تی، خوی گه‌وره به تیک‌پایی سزایان
نه‌داو سه‌رش‌پو ژێرده‌ستیان نه‌کا.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجِهَادِ) مه‌رجه‌کانی واجب‌بوونی غه‌زا، واته: (جهاد)ی چه‌کدارانه (سَبْعُ
خِصَالٍ) هه‌فت مه‌رجن:

یه‌که‌م: (الْإِسْلَامُ) نیسلامه‌تی‌یه، واته: کافر داوای (جهاد)ی لی‌نا‌کری.
دووه‌م: (وَالْبُلُوغُ) بلوغ‌بوونه. سێ‌یه‌م: (وَالْعَقْلُ) ژیری‌یه، واته: غه‌زا له سه‌ر مندال‌و
شیت واجب نیه. چواره‌م: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بی. پی‌نجه‌م: (وَالذُّكُورِيَّةُ) پیاو بی.
شه‌شه‌م: (وَالصَّحَّةُ) ته‌ندروستی‌ی باش بی. هه‌فته‌م: (وَالطَّاقَةُ عَلَى الْقِتَالِ) توانای
جه‌نگ‌کردنی مه‌بی: به‌ گیان‌و به‌ مال.

که‌واته: غه‌زا واجب نیه له سه‌ر کویله‌و ئافه‌رت‌و نه‌خوش‌و شه‌له‌و بی‌ده‌ست‌و بی‌چه‌کو
بی‌خواره‌مه‌نی، خوی گه‌وره فه‌رموویه‌تی: ﴿لَيْسَ عَلَى الضُّعْفَاءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضَى وَلَا
عَلَى الَّذِينَ لَا يَجِدُونَ مَا يَنْفِقُونَ حَرَجٌ إِذَا صَحُّوا لِلَّهِ وَرَسُولِهِ﴾ نه‌و که‌سانه‌ گونا‌می غه‌زا
نه‌کردنیان له سه‌ر نیه که بی‌ه‌ی‌زن: وه‌کو مندال‌و ئافه‌رت، یان نه‌خوشن، یان نه‌رکی
جه‌نگیان ده‌ست ناکه‌وی: وه‌کو چه‌کو خواردن، به‌و مه‌رجه‌ی نامۆ‌گاری بکه‌ن بو‌ پێ‌گای
خواو پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ.

﴿نَاكَادَارِي﴾: هه‌ر که‌سێ‌ک توانای (جهاد)ی نه‌بی، واجبه به‌ دل‌ نیازی (جهاد)کردنی
مه‌بی ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ مَاتَ وَلَمْ يَغْزُ وَلَمْ يُحَدِّثْ نَفْسَهُ بِهٖ مَاتَ
عَلَى شُعْبَةٍ مِنْ نِفَاقٍ﴾ رواه مسلم، پی‌غه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هه‌ر که‌سێ‌ک مرد‌بی‌و غه‌زای
نه‌کرد‌بی‌و به‌ دل‌یش نیازی (جهاد)ی نه‌بو‌ی، نه‌وه به‌ به‌شیکی نی‌فاقه‌وه نه‌مری.

وَمَنْ أَسِرَ مِنَ الْكُفَّارِ فَعَلَىٰ صِرَاطَيْنِ: ضَرْبٌ يَكُونُ رَقِيقًا بِنَفْسِ السَّبْيِ

﴿بِاسِي بُوِشْتَن بُو غَزَا﴾

یهکهم: لهو کاتهی (جهاد) (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) به، هرپامه قهرزدار به بینیزی خاوهن قهرزه که ی پرواته (جهاد)، بهو مهرجهی قهرزه که کاتی دانوهی هاتبی ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: يُغْفَرُ لِلشَّهِيدِ كُلُّ ذَنْبٍ إِلَّا الدِّينَ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ فرموی: خوای گه وره له گشت گوناوه کانی شهید خوش نه بی جگه له قهرزدار ی.

مهره ها هرپامه (جهاد) کردن به بینیزی دایکو باوک بهو مهرجهی موسولمان بن ﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ ﷺ: جَاءَ رَجُلٌ لِيُجَاهِدَ، فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ ﷺ: إِرْجِعْ إِلَى الْوَالِدِ فَإِنْ أَذِنَا لَكَ فُجَاهِدْ وَإِلَّا فَبِرْهُمَا﴾ رواه أحمد و ابوداود، پیاویک هات بجیته غزا، پیغه مبه ر ﷺ فرموی: بپژوه لای دایکو باوکت، نه گهر نیزنیان دای غزا بکه، نه گهر نا: خرزمتیان بکه.

دوهم: لهو کاتهی غزا (فَرَضُ الْقِتَنِ) بی، پرسسی دایکو باوک و خاوهن قهرزی ناوی. سسی یهم: هر کاتیک جهنگ دهستی پی کرد، مه لاترو ولامیتان له جهنگ هرپامه، بهو مهرجهی نوژمنه کیان به ژماره یه کی وه ها له دوو هندی خوای زیاتر نه بی: که بهروهستی نه کن، خوای گه وره فرموی تی: ﴿وَمَنْ يُؤْلَهُمْ يَوْمَئِذٍ دُبرُهُ إِلَّا مَتَحَرِّفًا لِقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَى فِتْنَةٍ فَقَدْ بَاءَ بِقَضَبٍ مِنَ اللَّهِ وَمَأْوَاهُ جَهَنَّمُ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ﴾ هر که سیک لهو پژوهی جهنگ دهست پی نه کا، پشت بدلو له شوینی خوای لاجن - مه به سستیشی فیلبازی جهنگ، یان یارمه تی کومه لیک تر نه بی - نه وه خوا غزه بی لی ته گری و جیگه ی نوژه خه.

چوارهم: دروسته نافرستان و مندالان به نیزنی میرو دایکو باوکیان بچن بُو غزا. پینجهم: (رباط)، وات: (خَوَ ثَامَادَه کردن بُو غزاو مه شق کردن و پاسه وانی و مانه وه له باره گای سهریازانی نیسلام)، به شیکه له (جهاد) و خیری نژده ﴿عَنْ سَلْمَانَ ﷺ: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: رِبَاطٌ يَوْمٌ وَلَيْلَةٌ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ شَهْرٍ وَقِيَامِهِ وَإِنْ مَاتَ فِيهِ أَجْرِي عَلَيْهِ عَمَلُهُ الَّذِي كَانَ يَعْمَلُ وَأَجْرِي عَلَيْهِ رِزْقُهُ وَأَمِنَ الْفُتَّانُ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ فرموی: ثاماده بوونی شهو و پژویک له باره گایه کی سهریازانی نیسلام، خیری زیاتره له به پژووبوونی مانگیکو شه و نوویژی مانگیک، نه گهر له کاتی نهو مانه وه یه دا بمری، خیری نهو کرده وه باشانه ی نه یکردن هر بقی نه چی و خوارده مه نه یه که شی هر نه بریتی و له پرسیری مهر دوو فریشته کانی ناو قهر نه مین نه بی.

﴿بِاسِي دِیلی کافر هکان﴾

(وَمَنْ أَسِرَ مِنَ الْكُفَّارِ) هر که سیک له کافر هکان به دیل گیرا (فَعَلَى صِرَاطَيْنِ) نه کریته دوو به ش: (ضَرْبٌ يَكُونُ رَقِيقًا) به شی یه که میان: نه بنه کویله (بِنَفْسِ السَّبْيِ) ته نها به و نه دی

وَهُمُ الصَّيَّانُ وَالنِّسَاءُ، وَضُرِبَ لَا يَرِقُّ بِنَفْسِ السَّبْيِ وَهُمْ الرِّجَالُ الْبَالِقُونَ، وَالْإِمَامُ مُخَيَّرَ فِيهِمْ بَيْنَ أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ: الْقَتْلُ، وَالْإِسْتِرْقَاقُ، وَالْمَنْ، وَالْفِدْيَةُ بِالْمَالِ أَوْ بِالرِّجَالِ، يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ. وَمَنْ أَسْلَمَ قَبْلَ الْأَسْرِ أَحْرَزَ مَالَهُ، وَدَمَهُ، وَصِغَارَ أَوْلَادِهِ.

به دلیل گیران (وهم) نهو به شه یان: (الصبيان) مندالی کافره کانن (والنساء) ههروهه زنه کانیان، وه هیج جیاوژی نیه: له نیتوان جوله کهو بیان وبت په رسته کان ﴿عَنْ ابْنِ عُمرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: حَارَبَتْ قُرَيْظَةُ قَتَلَ رِجَالَهُمْ وَقَسَمَ نِسَاءُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ بَيْنَ الْمُسْلِمِينَ﴾ رواه البخاری، (بِقُرَيْظَةَ) جه نگیان له گه ل پیغه مبه رﷺ کرد، جا له بهر نه وه، پیاوه کانیان کوژدان و مندالو نافرته و مالیان دابه شکرا به سهر موسولماناندا.

﴿ناگاداری﴾: نهو هه دیسه ش به لکه یه: که هه پامه نافرته و مندالی کافران بکوژن. (وَضُرِبَ لَا يَرِقُّ) وه به شی دووه می دیله کان نابنه کویله (بِنَفْسِ السَّبْيِ) به ته نها دلیل بوون: (وَهُمُ الرِّجَالُ الْبَالِقُونَ) نهو به شه یان نهو جوړه پیاوانه که بلوغیان بووه و نازادان (وَالْإِمَامُ) سهر کرده ی موسولمانان (مُخَيَّرَ فِيهِمْ) ده رباره ی نهوان سهر پشکه (بَيْنَ أَرْبَعَةِ أَشْيَاءَ) له نیتوان چوار کار:

(الْقَتْلُ) نه گهر هز بکا با بیان کوژن، به لکه ش هه دیسه که ی پراېر دوه، به لام نه گهر بونه موسولمان دروست نیه بکوژن. (وَالْإِسْتِرْقَاقُ) یان نه گهر هز نه کا با بیان کاته کویله، وه کو مندالو نافرته ته کان. (وَالْمَنْ) یان نه گهر هز بکا دروسته به خورپای نازادیان بکا به بین هیج داوکاری به ک. (وَالْفِدْيَةُ) یان نه گهر هز نه کا با بیان فرو شپته وه خویان (بِالْمَالِ) واته: له بهر انبه ر وهر گرتنی شتی که بهر لالیان بکا (أَوْ بِالرِّجَالِ) یان بیان کوژپته وه به دیلی موسولمانان. (يَفْعَلُ مِنْ ذَلِكَ) سهر کرده که یه کیک له و چوارانه نه کا (مَا فِيهِ الْمَصْلَحَةُ) کامه یان بهر ژه وهندی موسولمانانی تی دا بین، خوی گه وره هه رموویه تی: ﴿فَشَدُّوا الرِّبَاقَ فَإِمَّا مَتًّا بَعْدُ وَإِمَّا فِدَاءً﴾ کافره کان په لبه ست بکه ن، نینجا یان به خورپای نازادیان بکه ن، یان بیان کوژپته وه: به مال، یان به دلیل.

﴿ناگاداری﴾: نه می باسما ن کرد، ده رباره ی دیله کانی کافری بته پته یو، چونکه نهو موسولمانانه ی بونه ته کافر، دیلی نهوان جیا به هه روه که له باسی کافریووندا پراېر، هه روه ها نهو موسولمانانه ی- بق دزایه تی نیسلام- نه بته توکه ری کافره کان، یان له گه ل پیغه وای موسولمانان جه نگ نه که ن، دیلی نه وانش جیا به، واته: له دوی کوتایی جه نگ نه بی خویان و ژن و مندالیان نازاد بکړن.

(وَمَنْ أَسْلَمَ) هه ر کافر ک موسولمان بین (قَبْلَ الْأَسْرِ) پیښ نه وه ی به دلیل بگیری (أَحْرَزَ مَالَهُ) ماله که ی خوی نه پاریزنن له تالان کردن (وَدَمَهُ) وه خویته که ی خویشی نه پاریزنن، واته: له کوشتن پزگاری نه بین (وَصِغَارَ أَوْلَادِهِ) وه منداله بچو که کانیشی نه پاریزنن و

وَيُحَكِّمُ لِلصَّبِيِّ بِالْإِسْلَامِ عِنْدَ وُجُودِ ثَلَاثَةِ أَسْبَابٍ:
أَنْ يُسْلِمَ أَحَدُ آبَوَيْهِ، أَوْ يَسْبِيَهُ مُسْلِمٌ مُنْفَرِدًا عَنْ آبَوَيْهِ، أَوْ يُوجَدَ لَقِيطًا فِي دَارِ الْإِسْلَامِ.

ناكرینه كۆیله ﴿عَنْ صَخْرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِنْ الْقَوْمَ إِذَا اسْلَمُوا أَخْرَزُوا دِمَائَهُمْ
وَأَمْوَالَهُمْ ﴿رواه ابوداود، بیقه مبه ر﴾ فهرموی: هر کاتیک کافره کان موسولمان بن،
خوین و مالیان نه پارین.

که و ابو: مندا له گوره کانی و ژنه کی به نیسلامبونی وی ناپارین، واته: نه گهر پیش
دیلکردن نیسلام نه بن، نه کرینه کویله و ماره برینه کی هه لئه وه شیتته وه، به لام له
فهرموده یه کی بن هیزدا هاتوه: ژنه که شی نه پارین، واته: نه یدریتته وه.

﴿بِاسْمِ نِیْسَلَمَه تِی مَنْدَالْ﴾

بزانه: نه گهر مندا له کافر بی، بریاری کوفری له سهر ندری، ههروه ها نه گهر مندالی
کافرانیش موسولمان بی، بریاری نیسلامه تی بۆ ندری، به لام نیمامی (حنفی)
نه فهرموی: نه گهر نه یزانی نیسلام چی به؟ نه وه بریاری نیسلامه تی بۆ نه ندری.
(وَيُحَكِّمُ لِلصَّبِيِّ) بریار بۆ مندا له ندری (بِالْإِسْلَامِ) به موسولمانبون (عِنْدَ وُجُودِ ثَلَاثَةِ
أَسْبَابٍ) نه گهر یه کیک له و سئ هویانه هاته جی:

یه کهم: (أَنْ يُسْلِمَ أَحَدُ آبَوَيْهِ) نه گهر یه کیک له دایکو باوک که کانی خۆی، یان داپیره و
باپیره کانی موسولمان بن، نه ویش به موسولمان دانه ندری، که و ابو: نه گهر ته نها دایکی،
یان ته نها باوکی موسولمان بن، مندا له کهش موسولمانه.

ههروه ها نه گهر دایکی و باوکی ههردوکیان کافر بن، به لام باپیره یه کی، یان
داپیره یه کی موسولمان بن، نه ویش هه به موسولمان دانه ندری.
دووه م: (أَوْ يَسْبِيَهُ مُسْلِمٌ) یان موسولمانیک به دیل بیگرئ (مُنْفَرِدًا عَنْ آبَوَيْهِ) له و کاته ی
له دایکو باوکی خۆی جیا بویتته وه، واته: نه و مندا له ش وه کو نه و موسولمانه به
موسولمان دانه ندری.

سئ یه م: (أَوْ يُوجَدَ لَقِيطًا) یان مندا له که فهری درایی و هه لگبریتته وه (فِي دَارِ الْإِسْلَامِ) له
خانه ی نیسلامدا، واته: نه و مندا له ش هه به نیسلام دانه ندری.

﴿بِئِنْسَاهِی (دَارُ الْإِسْلَامِ) وَ (دَارُ الْكُفْرِ)﴾

یه کهم: مه به ست به (دَارُ الْإِسْلَامِ)، واته: خانه ی نیسلام، نه و شویتته یه: که و تیتته ژیر
دهسته لاتنی نیسلام، جا دانیشته وه کانی موسولمان بو بن، یان هه له سهر ئایینی خۆیان
مابنه وه و سهرانه بدهن. جا نه گهر دووباره کافره کان داگیری بکه نه وه، ناوی
(دَارُ الْإِسْلَامِ) ی له سهر لاناچن، که و ابو: (نه نده لوس) و (فه له ستین) به (دَارُ الْإِسْلَامِ) ی
داگیرکراو نه ناسرین و پرگارکردنیان واجبه.

(فَصَلَ) وَمَنْ قَتَلَ قَتِيلًا أُعْطِيَ سَلْبَهُ، وَتُقَسَّمُ الْغَنِيمَةُ بَعْدَ ذَلِكَ عَلَى خَمْسَةِ أَخْمَاسٍ: فَيُعْطَى أَرْبَعَةُ أَخْمَاسِهَا لِمَنْ شَهِدَ الْوُقْعَةَ، وَيُعْطَى لِلْفَارِسِ ثَلَاثَةُ أَسْهُمٍ، وَلِلرَّاجِلِ سَهْمٌ،

دووم: (دَارُ الْحَرْبِ)، يان (دارُالکُفَر)، واته: خانى جهنگ، نهو شويته يه: که نه که وتبيته ژير ده سته لاتى نيسلام، جا نه گهر دانيشتووه کانى له جهنگدا بن، پييان نه گوتري: (حَرْبِي)، واته: کافرى جهنگى، وه نه گهر له په يمانى جهنگ وه ستاندا بن، پييان نه گوتري: (مُعَاهِدُ) په يمان له گه لکرو، هه روه که له مه ودا باسى نه که ين.

﴿پاشکوک﴾: مندالى کافره کان که له پيش بلوغبون نه مرن، وه کو کافره کانى که وده په فتاريان له گه ل نه کرى له دونيادا، به لام له قيامت، هه رمووده ي راستر نه مه يه: که نه و مندالانه نه چنه به مه شت، والله اعلم.

﴿فَصَلَ: له باسى (غَنِيمَةً) تَالَانِ گوتنى کافران﴾

(پيشه گى): بزانه: مه بست به و تالانه: ملک و مالى کافرى بنه رته يه که له کاتى جهنگ کردن ليان نه گيرى. چونکه گوتمان: ملک و مالى نه و موسولمانانه ي کافريونه، نه دريته (بيت المال)، هه روه ما ملک و مالى پي گران و نه و موسولمانانه ي توکهرى کافره کانن، له دواى کوتايى جهنگ نه دريته وه ده ستي خويان، نه گهر مى خويان بوو، به لام نه گهر مى (بيت المال) بوو، نه وه هه ر له (بيت المال) دانه ندريته وه، واته: به سه ر جهنگاوهراندا به ش ناکري.

(وَمَنْ قَتَلَ قَتِيلًا) هه ر که سيک له مه يدانى جهنگ کافريک بکوژي (أُعْطِيَ سَلْبَهُ) که لوپه لى نه و کوژد او ده ي نه دريتم: وه کو چه لى خوارده مه ني و پارو و ولاغى سواري و جلو به رگ ﴿عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ قَتَلَ قَتِيلًا لَهُ عَلَيْهِ بَيِّنَةٌ فَلَهُ سَلْبُهُ﴾ رواه الشيخان، واتى دياره. به لام نه گهر له مه يدانى جهنگ نه يکوژي: وه که له دوو ده و گولله ي بى بهاوي و بيکوژي، نه وه که لوپه لى نادرتم، به لکو نه بيته تالان.

(وَتُقَسَّمُ الْغَنِيمَةُ) تالان به ش نه کرى (بَعْدَ ذَلِكَ) له دواى ده رکردنى که لوپه لى کوژد او ده که (عَلَى خَمْسَةِ أَخْمَاسٍ) نه کريته پينچ به ش: (فَيُعْطَى أَرْبَعَةُ أَخْمَاسِهَا) چوار به شى نه و تالانه به تاييه تى نه دريتم (لِمَنْ شَهِدَ الْوُقْعَةَ) نه و که سانه ي له جهنگه که دا ناماده بونه - به مه به ستي جهنگ کردن - هه ر چنه د جهنگيشيان نه کردين (وَيُعْطَى لِلْفَارِسِ) جا نه دريتم نه و که سه ي به سواري نه سب هاتوته جهنگ (ثَلَاثَةُ أَسْهُمٍ) سى به شى نه دريتم: به شيكى بى خوى، دوو به شى بى نه سپه که ي (وَلِلرَّاجِلِ سَهْمٌ) نه و که سه ي به پياده هاتوته جهنگ، يه که به شى نه دريتم ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَسَمَ يَوْمَ خَيْبَرَ لِلْفَرَسِ سَهْمَيْنِ وَلِلرَّاجِلِ سَهْمًا﴾ رواه الشيخان، له جهنگى خه يبه ردا، پيغه مبه رى: دوو به شى نه دا نه سب، يه که به شى نه دا پياده.

وَلَا يُسْهَمُ إِلَّا لِمَنْ اسْتَكْمَلَتْ فِيهِ خَمْسَةُ شَرَائِطَ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورِيَّةُ. فَإِنْ اخْتَلَّ شَرْطٌ مِنْ ذَلِكَ رُضِخَ لَهُ وَلَمْ يُسْهَمْ، وَيُقَسَّمُ الْخُمْسُ عَلَى خَمْسَةِ أَسْهُمٍ: سَهْمٌ لِلرَّسُولِ ﷺ يُصْرَفُ بَعْدَهُ لِلْمَصَالِحِ، وَسَهْمٌ لِلذَّوِي الْقُرْبَى وَهُمْ بَنُو هَاشِمٍ وَبَنُو الْمُطَّلِبِ، وَسَهْمٌ لِلْيَتَامَى، وَسَهْمٌ لِلْمَسَاكِينِ، وَسَهْمٌ لِأَنْبَاءِ السَّبِيلِ.

(وَلَا يُسْهَمُ) نهو به شه داناندری (إِلَّا لِمَنْ) تهنه بؤ نهو کهسه نه بی که (اسْتَكْمَلَتْ فِيهِ) تی دا کو بیته وه (خَمْسَةُ شَرَائِطَ) پینج مهرج: (الْإِسْلَامُ) موسولمان بی. (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بویی. (وَالْعَقْلُ) عقلی هه بی. (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بی. (وَالذُّكُورِيَّةُ) نذیرنه بی.

(فَإِنْ اخْتَلَّ شَرْطٌ مِنْ ذَلِكَ) جا نه گهر مهرجیک لهو پینجانه نه بو، واته: جه نگاوه ره که کافر بو و یارمه تی موسولمانانی نه دا، یان مندال بوو، یان شیت بوو، یان کویله بوو، یان نافرته بوو (رُضِخَ لَهُ) نه وه به خشیشیان نه دریتی (وَلَمْ يُسْهَمْ) به شیان نادریتی، که واته: نه بی به خشیشه که له به شیک که متر بی ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَتْ النِّسَاءُ يُحْلِلْنَ مِنَ الْغَنِيمَةِ، وَأَمَّا بِهِمْ فَلَا﴾ رواه مسلم، له سهرده می پیغه مبه رد ﷺ شتیک له تالان نه دا نافرته تان که متر له به شی پیاوان.

(وَيُقَسَّمُ الْخُمْسُ) به شی پینجه له پینج به شه که ی تالان دابهش نه کری (عَلَى خَمْسَةِ أَسْهُمٍ) به سهر پینج به شی تردا: (سَهْمٌ) به شیکی نهو پینج به شه، واته: پینجیکی پینجیک (لِلرَّسُولِ ﷺ) بؤ پیغه مبه ری خوابه ﷺ (يُصْرَفُ بَعْدَهُ) نهو به شه ی پیغه مبه رد ﷺ سهرف نه کری له نوای وه فاتی پیغه مبه رد ﷺ (لِلْمَصَالِحِ) بؤ به رزه وه ندی موسولمانان: وه کو قوتا بخانه و موچه ی زانایان و چه کو نازوقه ی سهریازانی نیسلامو نه خوشخانه و ریگه و مزگه وتو نهو جورده شتانه. (وَسَهْمٌ) به شیکی تری نهو پینج به شه (لِلذَّوِي الْقُرْبَى) بؤ خزمه کانی پیغه مبه رد ﷺ (وَهُمْ بَنُو هَاشِمٍ) که نه ته وه ی هاشیمو (وَبَنُو الْمُطَّلِبِ) نه ته وه ی موته لیبن، نیستا له کوردستان پییان نه گوتری: (سهید).

(وَسَهْمٌ لِلْيَتَامَى) به شیکی تریش بؤ منداله یه تیمه کانه (وَسَهْمٌ لِلْمَسَاكِينِ) به شیکی تریش بؤ گدلو هه ژارانه (وَسَهْمٌ لِأَنْبَاءِ السَّبِيلِ) به شیکی تریش بؤ ریپولرانه بهو جورده ی له زه کاتدا باسما ن کرد. خوی گه وره فهرموویه تی: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَإِنَّ لِلَّهِ خُمُسَهُ وَلِلرَّسُولِ وَلِلذَّوِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ بزائن: مهرچی له کافران به تالانتان گرت، پینجیکی می پینج چینه: می خولو پیغه مبه ری خوابه ﷺ، می خزمه کانی پیغه مبه رد ﷺ می یه تیمانه و، می هه ژارانه و، می ریپولرانه. واته: چور به شه که ی تریش گشتی بؤ جه نگاوه رانه.

﴿يَا شُكُّو﴾: یه کهم: هر سهریازیک له گهرمه ی جهنگدا شهید بی، هیچ به شی له تالان نیه، به لام نه گهر له نوای کوتایی هانتی جهنگ بمری، به شه که ی وی نه دریتته میراتگه کانی.

(فَصَلِّ) وَيُقَسِّمُ مَالُ الْفَقِيءِ عَلَى خَمْسٍ فِرْقٍ:
يُصَرِّفُ خُمُسَهُ عَلَى مَنْ يُصَرِّفُ عَلَيْهِمْ خُمُسُ الْغَنِيمَةِ،

دووم: شاردنه وهی شستکی تالان حرامه، هر چند دهرزی و دلویکیش بی، نه بی بیداته وه دهست سهرکرده ی له شکر ﴿عَنْ عَبْدِ بْنِ الصَّامِتِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تَغْلُوا فَإِنَّ الْغُلُولَ نَارٌ وَعَارٌ عَلَى أَصْحَابِهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ﴾ رواه أحمد، پیغه مبه ر ﷺ فهرمووی: هیچ شتیک له تالان مه شاردنه وه به دزی مهبیه، چونکه شاردنه وهی مالی تالانکراو سزای ناگرو شهرمه زاری به له دونیاو قیامه تدا.

سسیهم: دروسته جهنگاوه ره کان له هه موو جوړه خوارده مه نی به کی تالانکراو بخون و نازله ی تالانکراو سهر بېړن و گوشته که ی بخون پیش نه وهی بهش بکری ﴿عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي أَوْفَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَصَبْنَا طَعَامًا يَوْمَ خَيْبَرَ فَكَانَ الرَّجُلُ يَجِيءُ فَيَأْخُذُ مِنْهُ قُدْرَ مَا يَكْفِيهِ﴾ أخرجه ابوداود، (عبدالله) فهرمووی: له غه زای (خه بیهر) دا خوارد نمان به تالان گرت، پیایوی وا مه بوو به نه دازه ی تیزیوونی خوی له خوارده مه نیه که ی نه برد.

چوارهم: دروسته سهرکرده ی له شکره که به خشیشیک بداته نه و که سه ی چالاکی به که نه کا به رانبر به دوزمن، جگه له به شه تالانکه ی خوی، به لام نه بی نه و به خشیشه له و پیتجیکه دهریکری که بق به رژه وهندی داندراوه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُنْقَلُ بَعْضُ مَنْ يَبْعَثُ مِنَ السَّرَايَا لَأَنْفُسِهِمْ خَاصَّةً سِوَى قِسْمَةِ عَامَةِ الْجَيْشِ﴾ رواه الشیخان، پیغه مبه ر ﷺ به خشیشیک نه دا چند که سیک نه و تیپانه ی نه یارنده جهنگ، جگه له به شه که ی خویان که له به شکر دنی تالان نه یاندراين.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسِي بِهِش كَرْدَنِي (فِيء)﴾

واته: نه و مالی له کافران دهست (بيت المال) که وتوه، به بی جهنگ: وه کو سهرانی جوله که و دیانان، ملک و مالی نه و کافران ی بی میراتگر نه مرن، نه و ملک و مالی کافره کان له کاتی مال گواستنه وه به جی نه میلن، ملک و مالی (مُرْتَد)، واته: نه و موسولمانه ی کافریو وه به کافری مریوه، یان له جهنگ کوژدوه... هتد، نه و جوړه شتانه.

(وَيُقَسِّمُ مَالُ الْفَقِيءِ) بهش نه کری مالی دهستکه وتوو به بی جهنگ (عَلَى خَمْسٍ فِرْقٍ) به سهر پیتج به شدا: (يُصَرِّفُ خُمُسَهُ) پیتجیک، واته: به شیک له و پیتج به شانه بهش نه کری (عَلَى مَنْ يُصَرِّفُ عَلَيْهِمْ خُمُسُ الْغَنِيمَةِ) به سهر نه و پیتج چینانه ی که پیتجیک تالانان نه دراین، خوی گه ورده فهرموویته ی: ﴿مَا أَفَاءَ اللَّهُ عَلَى رَسُولِهِ مِنْ أَهْلِ الْقُرَى فَلِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ وَلِذِي الْقُرْبَى وَالْيَتَامَى وَالْمَسَاكِينِ وَابْنِ السَّبِيلِ﴾ هه مالیک له دانیشتوانی نه و دیپانه دهست پیغه مبه ر ﷺ نه که وی، بق خولو پیغه مبه ره و بق خزمه کانی پیغه مبه ره و بق به تیمانه و بق هه ژاران و بق پیتوران.

وَيُعْطَى أَرْبَعَةٌ أَخْمَاسُهَا لِلْمُقَاتِلَةِ، وَفِي مَصَالِحِ الْمُسْلِمِينَ. (فَصْلٌ) وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجِزْيَةِ خَمْسُ خِصَالٍ: الْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورِيَّةُ،

ثُمَّ جَا بَزَانَهُ: بَهْ شَهْ كَهِي پَيَغَه مَبَرْكَه له به رِزْه وهندي گشتی موسولمانان سهرف نه كرى. (وَيُعْطَى أَرْبَعَةٌ أَخْمَاسُهَا) وه چوار به شه كهی تریش داندلروه (لِلْمُقَاتِلَةِ) بَقْ نهو سهریازانهی ناویان له نووسینگهی سهریازی دا نووسرلوه بَقْ (جِهَاد) كردن، كه وابوو: به گویرهی پیویستی و ژمارهی خیزان، موچه یان نه دریتی ﴿قَالَ عَوْفُ بْنُ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ إِذَا آتَاهُ الْفَتَى قَسَمَهُ فِي يَوْمِهِ: فَأَعْطَى الْإِهْلَ حَظَّهُنَّ، وَأَعْطَى الْعَرْبَ حَظَّهُ﴾ رواه ابودلود، پَيَغَه مَبَرْكَه هر كاتى (فَتَى) ی بَقْ هاتبا، هر له رِزْه كهی خوى دا به شى نه كرد: نه وهی ژنى هه بوو دوو به شى نه دلیئ، نه وهی ژنى نه بوو به شیكى نه دلیئ.

جا نه گهر یه كيك له سهریازه كان مرد، نه بی به گویرهی پیویستی موچه بدریته منداله كانی تا له پیویستی دهر نه چن، نه دریته ژنه كه شى تا میرد نه كاته وه.

(وَفِي مَصَالِحِ الْمُسْلِمِينَ) وه نه گهر نهو چوار به شان له سهریازه كان زیاد بون، له به رِزْه وهندي موسولمانان سهرف نه كرى: پيشه كی له چه كو كه لوپه لی جهنگ.

ثُمَّ جَا بَزَانَهُ: له سهرده می پَيَغَه مَبَرْكَه نهو چوار به شان و پینجیكى به شه كهی تریش گشتی بَقْ پَيَغَه مَبَرْكَه بوو، به لَام له دواى وه فاتى به م جوره به ش نه كرى.

جا بَزَانَهُ: نه وه مه زه بی ئیمامی (شافعی) یه، به لَام هر سیك ئیمامه كانی تر فه رموویانه: (فَتَى)، واته: ده سته كه وتوو له كافره كان به بی جهنگ له دواى پَيَغَه مَبَرْكَه گشتی له به رِزْه وهندي موسولمانان سهرف نه كرى.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِيَ (جِزْيَةٍ)﴾

واته: نهو سهرانه یه له كافران وهر نه گیرئو له (بیت المال) دانه ندرئ. جا نهو كافرانیهی سهرانه نه دهن پینان نه گوتئ: (نَمِي)، واته: په یمان له نه ستر.

كه واته: به هوى نهو سهرانه یه پاراستنیان نه كه ویت نه سستوى موسولمانان ﴿عَنِ الْعُرْبَاضِ بْنِ سَارِيَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ لَمْ يَحِلْ لَكُمْ أَنْ تَدْخُلُوا بُيُوتَ أَهْلِ الْكِتَابِ إِلَّا بِإِذْنٍ وَلَا ضَرْبِ نِسَائِهِمْ وَلَا أَكْلِ ثَمَارِهِمْ إِذَا أَعْطَوْكُمُ الدِّيَّ عَلَيْهِمْ﴾ رواه ابودلود، پَيَغَه مَبَرْكَه فه رمووی: خوا رینگای نه داوه ته ئیوه: بچه مالی جوله كه و دیانه كان به بی ئیزن، رینگای نه داوه له ئافره ته كانیان بدهن و له میوه جاته كه یان بخون، بهو مرجهی سهرانه بدهن.

(وَشَرَائِطُ وَجُوبِ الْجِزْيَةِ) مرجه كانی واجیبوونی سهرانه لئوهر گرتن (خَمْسُ خِصَالٍ) پینج مرجن: (الْبُلُوغُ) یه كه م: بلوغبوونه. (وَالْعَقْلُ) دوهم: عاقلی یه. (وَالْحُرِّيَّةُ) سى یه م: نازادی یه. (وَالذُّكُورِيَّةُ) چوارهم: نیری یه. واته: مندالو شیتو كویله و ئافره ت سهرانه یان

وَأَنْ يَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ أَوْ مِمَّنْ لَهُ شُبْهَةُ كِتَابٍ. وَأَقْلُ الْجَزِيَّةِ دِينَارٌ فِي كُلِّ حَوْلٍ، وَيُؤْخَذُ مِنَ الْمُتَوَسِّطِ دِينَارَانِ، وَمِنَ الْمُؤَسِّرِ أَرْبَعَةُ دَنَانِيرٍ، وَيَجُوزُ أَنْ يَشْتَرِطَ عَلَيْهِمُ الصِّيَافَةُ فَضْلاً عَنْ مِقْدَارِ الْجَزِيَّةِ. وَيَتَضَمَّنُ عَقْدُ الْجَزِيَّةِ أَرْبَعَةَ أَشْيَاءَ: أَنْ يُؤَدُّوا الْجَزِيَّةَ،

له سهر نيه و دروست نيه لتيان و هريگيرى ﴿عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: بَعَثَنِ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الْيَمَنِ وَأَمَرَنِي أَنْ أَخْذَ مِنْ كُلِّ حَالِمٍ دِينَاراً أَوْ عَدْلَهُ مَعَاظِرِيّاً ﴿رواه الترمذى وغيره﴾، (مُعَاذٌ) خَوا لى داني بنى، فهرمووى: پتيغه مبهري ﷺ منى نارد (يَمَن) فهرمانى پيى كردم: ههر كافريكي نير بى و بلوغى بوبى، ميسقالىكي زيرى لى و هريگيرم، يان نرخی ميسقاله كه جلو بهرگ.

(وَأَنْ يَكُونَ مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ) پيىنجهم: نهو كافرهى سهرانهى لى و هره گيرى خاوهن كتيب بى، واته: كتيبىان له لاي خاوه بى هاتبى: وهكو جوله كه و ديان (أَوْ مِمَّنْ لَهُ شُبْهَةُ كِتَابٍ) يان بونى خاوهن كتيبىان لى بى: وهكو ناگريه رسته كان ﴿عَنْ مُسْلِمٍ الْحَضْرَمِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: النَّبِيُّ ﷺ: قَالَ سَتُوا بِالْمَجُوسِ سُنَّةَ أَهْلِ الْكِتَابِ ﴿رواه الطبراني﴾، پتيغه مبهري ﷺ فهرمووى: ره فغار له كه لى ناگريه رسته كان بكن وهكو ره فغارى جوله كه و ديانان.

﴿نَاكَاذَارِي﴾: دانيشتوانى ههر شويتيك سهرانه بدهن، شويتكه كه نه بيته (دارُ الإسلام)، واته: خانهى نيسلام. وه له مهزه بى نيمام (مالك) دا دروسته: سهرانه له هه موو جور ه كافريك و هريگيرى ههرچند خاوهن كيتابيش نه بى، بهو مهرجهى (مُرْتَدٌ) نه بى. (وَأَقْلُ الْجَزِيَّةِ) كه مترين نه ندازهى سهرانه (دِينَارٌ) يه كه ميسقالى زيرى (فِي كُلِّ حَوْلٍ) له هه موو سالتيك يه كه جار، ههروه ها دروستيشه نرخی نهو ميسقاله و هريگيرى، ههروه كه له هه ديسى (مُعَاذٌ) دا گوتراوه. (وَيُؤْخَذُ مِنَ الْمُتَوَسِّطِ) به لام دروسته له پياوى ناوه نجى زياتر و هريگيرى، واته: (دِينَارَانِ) دوو ميسقال زيرى لى و هريگيرى (وَمِنَ الْمُؤَسِّرِ) وه له پياوى دهوله و مه ند (أَرْبَعَةُ دَنَانِيرٍ) چوار ميسقال زيرى لى و هريگيرى، بهو مهرجهى له سهرى ساله وه بهو نه ندازه يه له كه لتيان پيك هاتبى، نه گهر نا: دروست نيه زياتريان لى و هريگيرى.

﴿نَاكَاذَارِي﴾: نه بى كه و رهى موسولمانان يان جيگرى وى پيكهاتنى سهرانه مؤر بكاو له و پيكهاتنه دا بلنى: (رَيْكَه تَانِ) نه دهم له خانهى نيسلامدا نيشته جى بى بهو مهرجهى سالتى يه كه جار نه و هه ند هه سهرانه بدهن و ملكه چ بن بى بپياره كانى نيسلام).

(وَيَجُوزُ) دروسته (أَنْ يَشْتَرِطَ عَلَيْهِمْ) لهو مؤر كرده دا به مهرج دابنى له سهر نهوان (الضِّيَافَةُ) ميواندارى كردنى موسولمانانى پيوار (فَضْلاً عَنْ مِقْدَارِ الْجَزِيَّةِ) نهو ميواندارى كردنه زنده يه له سهر نه ندازهى سهرانه، كه و ابو: ته نها نه بى دهوله مهنده كان و ناوه نجى يه كان ميواندارى موسولمانان بكن، نابى بخريته سهر هه ژله كان.

(وَيَتَضَمَّنُ عَقْدُ الْجَزِيَّةِ) پيكهاتنى سهرانه له ناو خوى دا كز ده كاته وه (أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ) چوار شت: يه كه هم: (أَنْ يُؤَدُّوا الْجَزِيَّةَ) هه موو سالتيك سهرانه بدهن.

وَأَنْ تُجْزَى عَلَيْهِمْ أَحْكَامُ الْإِسْلَامِ، وَأَنْ لَا يَذْكُرُوا دِينَ الْإِسْلَامِ إِلَّا بِخَيْرٍ، وَأَنْ لَا يَفْعَلُوا مَا فِيهِ ضَرَرٌ عَلَى الْمُسْلِمِينَ. وَيُغْرَفُونَ بِلُبْسِ الْقِيَارِ وَشَدِّ الزُّنَارِ، وَيَمْتَنَعُونَ مِنْ رُكُوبِ الْخَيْلِ، وَيُلْجَأُونَ إِلَى أَضْيَقِ الطَّرِيقِ.

دوهم: (وَأَنْ تُجْزَى عَلَيْهِمْ أَحْكَامُ الْإِسْلَامِ) ملکه چ بن بق گشت برپاره کانی نیسلام که له باسی سزای تاوانه کاندایا گوتراوه، جگه له پینج پوکنه کانی نیسلامو شه پابخوارنده وه، به لام نابین به ناشکرا شه پاب بخونه وه و بیفروشن.

سویهم: (وَأَلَّا يَذْكُرُوا دِينَ الْإِسْلَامِ) نابین باسی ثابینی نیسلام بکه ن (إِلَّا بِخَيْرٍ) ته نها به چاکه نه بین، که وابوو: نه گهر جنیو به نیسلام، یان به قورشان، یان به مزگوت بده ن، ته مبین نه کرین.

چوارهم: (وَأَلَّا يَفْعَلُوا مَا فِيهِ ضَرَرٌ عَلَى الْمُسْلِمِينَ) نابین کاریکی وه ها بکه ن که زیانی بق موسولمانان هه بین، واته: نابین میوانداری سیخوپو نوژمنانی نیسلام بکه ن و نابین هه واله کانی نیسلام بگه یه تنه کافره کان، هه روه ها نابین دیوو که نیسه دروست بکه ن له و شوینانه ی دانیشتوه کانی موسولمان بوبینه ﴿عَنْ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تُبْنِي كَنِيسَةً فِي الْإِسْلَامِ ﴿رواه ابن عدی، پیغه مبه ر ﷺ﴾ فرموی: نابین که نیسه له ولاتی نیسلامدا دروست بکری.

(وَيُغْرَفُونَ) واجبه په یمان له نه ستوکان وا له خویمان بکه ن که بناسرین (بِلُبْسِ الْقِيَارِ) به کردنه به ری به ریگیکی نیشانه کرلو (وَشَدِّ الزُّنَارِ) وه به به ستنی پشتینده گوره که یان له سر جلکه یان (وَيَمْتَنَعُونَ) نه بی قه ده غه بکرین (مِنْ رُكُوبِ الْخَيْلِ) له سواربوونی نه سپو مابین (وَيُلْجَأُونَ) نه بی پال بدرین (إِلَى أَضْيَقِ الطَّرِيقِ) بق لای ته سکاکی رتگه کان، که له گه ل موسولمانان نه گه نه به کتر ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: لَا تَبْدَأُوا الْيَهُودَ وَالنَّصَارَى بِالسَّلَامِ، وَإِذَا لَقِيتُمُوهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاضْطَرُّوهُ إِلَى أَضْيَقِهِ ﴿رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ﴾ فرموی: نیتوه له پیتشدا سه لام له جوله که و دیانه کان مه که ن، وه هه کاتیک له رتگه یه کدا گه یشتنه نه وان، پالیان بده نه ته سکاکی رتگه که.

﴿باسی گومرگ﴾

زانایانی نیسلام یه کده ن گن که هه پامه: گومرگ له موسولمانان وه ریگری، به لام دروسته ده یه کی بازرگانی له و کافران وه ریگری: که بق بازرگانی دینه (دَارُ الْإِسْلَامِ)، نه گهر به و مرجه رتگه ی هاتنیان درابین، هه روه ها دروسته له و کافران هه وه ریگری: که له (دَارُ الْإِسْلَامِ) دا نیشته جین، نه گهر له گه ل سه رانه دا به مه رج داندرابین له سه ریان ﴿عَنْ حَرْبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا الْعُشُورُ عَلَى الْيَهُودِ وَالنَّصَارَى وَلَيْسَ

(کتابُ الصَّیْدِ وَالذَّبَاحِ)

وَمَا قُدِرَ عَلَى ذَكَائِهِ فَذَكَائُهُ فِي خَلْقِهِ وَلَبَّيْهِ،
عَلَى الْمُسْلِمِينَ عَشُورٌ ﴿﴾ رواه ابوداود، پیغمبر ﷺ فرمودی: دهم کی بازگانی له سر
جوله که و دیانه کانه، له سر موسولمانان نیه.

ثینجا بزانه: نهو دهم که له (بیت المال) دانه ندری، وه کو (قیء) سهرف نه کری.

﴿بَاسِی (مُدَنَ) جَهَنگ وَهستاندن﴾

دروسته کاریه دهستی موسولمانان پیکهاتنی جهنگ وهستاندن له گه ل کافره کان مؤر بکا،
بهو مهرجهی کافری بنه پرتی بن، نه ک (مُرْتَد)، واته: له نیسلامه وه نه گه پابنه وه سر
کوفر، ثینجا نه گه موسولمانان به هیژ بون و به رژه وه ندی له جهنگ وهستانندا بوو: نه وه
ته نها بۆ ماوهی چوار مانگ دروسته، به لکه: (صَلُّحُ الْحُدُیْبِیَّةِ) یه.

ثینجا بزانه: نهو جوره کافرانیه پیکهاتنی جهنگ وهستاندننیا له گه ل مؤر کراره پتیا
نه گوتری: (مُعَاهِد) - په یمان له گه لکرو، که واپوو: واجبه ولزبان لی پتینن تا ماوهی پیکهاتنه که
کوتایی دی، یان تا نه وان پیکهاتنه که هه لئه وه شپتنه وه، هه روه ها بۆ گشت موسولمانیک
دروسته کافرکی جهنگی بیاریزی بهو مهرجهی ماوهی پاراستنه که له چوار مانگ زیاتر
نه بین و زیانی موسولمانانی تدا نه بین، جا نهو جوره کافره ش پیی نه گوتری: (مُسْتَأْمَن) -
دلنیا کرو، که واپوو: بۆ هیچ موسولمانیک دروست نیه: زیان لهو کافره بدا.

﴿کُوجِکردن﴾

نه گه موسولمان له (دَلُّ الْکُفْرِ) نه یته توانی نایینی خوی ناشکرا بکا، واجبه: کوج بکا بۆ
(دَلُّ الْإِسْلَامِ)، هه روه ها نه گه له (دَلُّ الْإِسْلَامِ) ش گونا به ناشکریی نه کران و نه یته توانی
قه ده غه ی بکا، واجبه کوج بکا بۆ شویتیکی باش، به لام نه گه مانه وهی له (دَلُّ الْکُفْرِ)، یان
له (دَلُّ الْإِسْلَامِ) ی خراپدا به رژه وه ندی موسولمانانی تدا بو، نه وه دروسته بمیتته وه.
ثینجا بزانه: کوجکردن له (دَلُّ الْإِسْلَامِ)، یان له (دَلُّ الْکُفْرِ) بۆ (جهاد) کردن، خیری زیاتره
لهو دوو به شانه ی باسما کردن، چونکه کوجکردن - به گویره ی (جهاد) - نه بیتته (فَرَضُ
الْعَیْنِ) و (فَرَضُ الْکِفَايَةِ).

*

*

*

﴿کتابُ الصَّیْدِ﴾ نهم په پرتوو که باسی نیچیر نه کا

﴿وَالذَّبَاحِ﴾ وه باسی نازهل و بالندهی سهرپراو نه کا

(وَمَا قُدِرَ عَلَى ذَكَائِهِ) هه ر نازهل و هه ر بالنده یه که بتوانی سهری بپریدی (فَذَكَائُهُ)
شوینی کوشتنه وهی، واته: سهرپینی (فِي خَلْقِهِ) له لای سهره وهی گه رده نیته تی (وَلَبَّيْهِ)
یان له ژیر گه رده نیته تی.

وَمَا لَمْ يُقَدَّرْ عَلَى ذَكَاتِهِ فَذَكَاتُهُ عَقْرُهُ حَيْثُ قُبِرَ عَلَيْهِ، وَكَمَالُ الذَّكَاءِ أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ: قَطْعُ الْخَلْقَوْمِ، وَالْمَرِيءِ، وَالْوَدَجَيْنِ. وَالْمُجْزِءُ مِنْهَا شَيْئَانِ: قَطْعُ الْخَلْقَوْمِ، وَالْمَرِيءِ.

(وَمَا لَمْ يُقَدَّرْ عَلَى ذَكَاتِهِ) وه هه بالنده وهه ناژه لئكي نه گونجی سهه بری، له بهه نه وهی کئیویه وهی نهی ناگیرئ، یان پای کردوه نایگاتئ، یان کهوتوته بیرئک، یان که لئنی چیا به (فَذَكَاتُهُ) چۆنیتهی کوشتنه وهی تا کو هه لال ببئ (عَقْرُهُ) نه وهیه بریندار بکری به برینئکی وهه: که گیانی له بهه بباته دهر (حَيْثُ قُبِرَ عَلَيْهِ) له هه شوینئکی لاشه کهی که بتوانئ برینداری بکا، واته: بهم کوشتنه هه لال نه ببئ ﴿عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: لَدُّ بَعِيرٍ فَرَمَاهُ رَجُلٌ بِسَهْمٍ فَحَبَسَهُ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا غَلَبَكُمْ شَيْءٌ مِنْهَا فَأَصْنَعُوا بِهِ هَكَذَا﴾ رواه الشيخان، (رافع) هه رموی: ووشتن کمان لیره وهیه وهه بۆمان نه گیرلوه، ئینجا پایاوئک تیرئکی تن گرتو کوشتی، پیغه مبهه رﷺ هه رموی: هه کاتئ به کئک له و ناژه لانه له دهسته لاتی ئیوه دهر چوو، بهم جۆره بیکوژن، واته: هه لال نه ببئ.

(وَيُسْتَحَبُّ) سوتنه ته (فِي الذَّكَاءِ) له سهه برینئ ناژه لدا تا کو سهه برینه که ته ولو ببئ (أَرْبَعَةُ أَشْيَاءَ) چوار شت:

یه کهم: (قَطْعُ الْخَلْقَوْمِ) برینئ (قرتا که)، واته: بۆریه ی هه ناسه. دووهم: (وَالْمَرِيءِ) برینئ (سورچکه)، واته: بۆریه ی خولردن و خولردنه وه. سئ یهه و چوارهم: (وَالْوَدَجَيْنِ) برینئ هه ریدو دهه ماره کانی مل.

(وَالْمُجْزِءُ) جا نه وهی کوژلوه کهی نهی هه لال نه ببئ (مِنْهَا) له و چوارانه (شَيْئَانِ) ته نهه برینئ دووانه: (قَطْعُ الْخَلْقَوْمِ) یه کهم: برینئ هه موو (قرتا که) یه. (وَالْمَرِيءِ) دووهم: برینئ هه موو (سورچکه). واته: بهه برینئ نهو دووانه سهه برلوه که هه لال نه ببئ، هه روه که له هه ویا بهه بریئیی باسی نه کهین، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تَعَالَى.

﴿نَاكَادَارِي﴾ یه کهم: بۆ هه لال بوونی سهه برلوه که واجبه نهو کوژیزله خپه ی بهه بۆریه ی هه ناسه وهیه: هه رموی، یان نهختئکی له که ل سهه ریه وهه بپوا، چونکه نه کهه رگشتی له که ل لاشه یه وهه بپوا، مردار نه ببئ.

دووهم: واجبه بۆریه کان هه ریدوکیان به ته ولوی بپردئین، نه کهه هه ریدوکیان به ته ولوی نه بپردان، مردار نه ببئ.

سئ یهه: نه کهه گورگ نهختئکی نهو دوو بۆریانه ی له ناژه لئک بری، ئینجا موسولمانئیک فریای کهوتو به شه کهی تری به ته ولوی بری، هه لال نه ببئ، به لام نه کهه گورگ که هه ریدو بۆریه کانی به ته ولوی بری بو، نه وهه مردار نه ببئ کوشتنه وهی سودی نهه.

چوارهم: نه کهه بالنده یه که، یان ناژه لئک نه خووش بو، یان برسی بو، گومان له وهه دا نه بو که نه مرئ، ئینجا سهه برپا، بهم سهه برینه هه لال نه ببئ.

وَيَجُوزُ الإِصْطِيَادُ بِكُلِّ جَارِحَةٍ مُعَلَّمَةٍ مِنَ السَّبَاعِ وَمِنْ جَوَارِحِ الطَّيْرِ،
وَشَرَائِطُ تَعْلِيمِهَا أَرْبَعَةٌ: أَنْ تَكُونَ إِذَا أُرْسِلَتْ إِسْتَرَسَلَتْ، وَإِذَا رُجِرَتْ
إِنزَجِرَتْ، وَإِذَا قُتِلَتْ شَيْئًا لَمْ تَأْكُلْ مِنْهُ شَيْئًا، وَأَنْ يَتَكَرَّرَ ذَلِكَ مِنْهَا.
لِإِنْ عُدِمَتْ إِحْدَى الشَّرَائِطِ لَمْ يَحِلَّ مَا أَخَذَتْهُ إِلَّا أَنْ يُذْرَكَ حَيًّا قَلْدَكِي،

پيٽيجم: نه گهر بالنده يه، يان نازده لیک له شوپنیکي بهرزه کوته خواره وه، يان ديولريکی
به سهردا پرم، يان گورگ، يان پشيله وه وه جوړه شتانه بريندلريان کرد، يان ورگی دپړو
پړخولې هاتنه دهر وه، نه وه پټويسته له کاتي سهرپړندا گياني (جنگيربووي) تېدا
ماين، تاکو حلال بين.

جا بزانه: نيشانه ي نه گيانه (جنگيربووه) نه وه يه: يان خوښي به ماسوولکي ليدهرقولې
له کاتي سهرپړندا، يان به توندوتيزي بجوليت وه، جا نه گهر نه وانه هيچيان نه بون، نه وه
مردلره و حلال نيه.

﴿بَاسِي نِيچيرگرتن﴾

(وَيَجُوزُ الإِصْطِيَادُ) نيچيرگرتن دروسته (بِكُلِّ جَارِحَةٍ) به گشت درنده يه ك (مُعَلَّمَةٍ) به و
مهرجې درنده كه فيره پلو كرابي (مِنَ السَّبَاعِ) كه نازدهل بين: وهكو سهگو تانجی وه وه
جوړه شتانه (وَمِنْ جَوَارِحِ الطَّيْرِ) يان درنده كه بالنده بين: وهكو بازو هالو وه وه جوړه
شتانه، به و مهرجې فيره پلو كرابي.

(وَشَرَائِطُ تَعْلِيمِهَا) مهرجه کاتي فيره پلو کورن (أَرْبَعَةٌ) چولون:
(أَنْ تَكُونَ) يه کهم: مهرپو درنده کان وها گوپړپايه ل بين: (إِذَا أُرْسِلَتْ) کاتي هه يه يان
ليکرا (إِسْتَرَسَلَتْ) هه لېستن بې نيچيره که پا بکن. (وَإِذَا رُجِرَتْ) دووهم: کاتي وهسته يان
ليکرا (إِنزَجِرَتْ) يه کسهر بوهستن. (وَإِذَا قُتِلَتْ شَيْئًا) سسي يه: هر کاتي نيچيريکیان
کوشت (لَمْ تَأْكُلْ مِنْهُ شَيْئًا) هيچ له نيچيره که نه خون، به لکو پايگرن تا خاوه نه که يان
نه کاتي. (وَأَنْ يَتَكَرَّرَ ذَلِكَ مِنْهَا) چوارهم: نه و سې مهرجانه يان تېدا دوپاره بکړنه وه تا
دلنيا نه بين که فيره پلو بووه.

واته: نه گهر نه مهرجانه له نازده لدا، يان له بالنده دا هاتنه جي و نيچيريکیان کوشت، نه و
نيچيره حلاله، مهرجه ند خاوه نه که ش فريای نه که وي بيکوړتته وه، خواي گه وه
هرموويه تي: ﴿أَحِلَّ لَكُمْ الطَّيِّبَاتُ وَمَا عَلَّمْتُمْ مِنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّينَ﴾ شتي پاک له نيوه
حلاله و نيچيري نه و جوړه درندانه ش حلاله که فيري پلو کرون و گوپړپايه ل بې نيوه.

(لِإِنْ عُدِمَتْ إِحْدَى الشَّرَائِطِ) به لام نه گهر يه کيک له و مهرجانه نه هاته جي (لَمْ يَحِلَّ مَا أَخَذَتْهُ)
نه و نيچيره ي کوشتويه تي حلال نيه (إِلَّا أَنْ يُذْرَكَ حَيًّا) مه گهر يه کيک به زيندووي فريای
که وي (فَيُذَكِّي) نينجا بکوړتته وه، جا به م کوشتنه وه يه حلال نه بين.

وَتَجُوزُ الذَّكَاءُ بِكُلِّ مَا يَجْرَحُ إِلَّا بِالسِّنِّ وَالظَّفْرِ،

﴿ناگاداری﴾: نهو نیچیره ی برنده ی فیترکرویش گرتویه تی، نه گهر خاوه نه که ی به زیندویی فریای که ویو سهری نه بری، **حە لال نابئ** ﴿عَنْ عَدِيِّ بْنِ حَاتِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: **عَنِ النَّبِيِّ ﷺ**: إِذَا أُرْسِلْتَ كَلْبُكَ فَأَذْكُرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ، فَإِنْ أَمْسَكَ عَلَيْكَ فَأَذْرِكْهُ حَيًّا فَأَذْبَحْهُ، وَإِنْ أَذْرَكَهُ قَدْ قَتَلَ وَلَمْ يَأْكُلْ مِنْهُ فَكُلْهُ﴾ رِوَاهُ الشَّيْخَانِ، پیغه مبر **ﷺ** فرموی: هر کاتیک سه که که ی خۆت هه لساند بۆ نیچیر گرتن بلی: (بِسْمِ اللَّهِ)، جا نه گهر نیچیره که ی بۆ تو گرتو تووش که یشتیه نیچیره که: نه گهر زیندوو بوو به خۆت سهری بیره، به لام نه گهر نیچیره که ی کوشتبو و سه که کش هیچی لیته خواردبو، لیته حە لال و بیخو.

﴿ناگاداریه کی تر﴾: هر نیچیریک به هۆی شتیکی برنده بکوژی و فریای سهرپرینی نه که وی، حە لال، جا نهو برنده یه شمشیر بئ، یان خه نه بر بئ، یان تیر بئ، به لام نه گهر فریای که وتو گیانی تی دا مابو، نه بی سهری ببری، نه گینا: حە لال نابئ. وه هر نیچیریک به (فاخ) واته: به ته له وه بمرئ، یان له شوینیکی به رز بکه ویته خواره وه، یان بخنکیندرئ، یان به دار، یان به بهرد لی بدرئ، یان به گولله ی تفهنگ لی بدرئ، نه وانه هیچیان حە لال نینه، مه گهر به زیندویی فریایان بکه ویو سهریان ببری، نهو کاته حە لال نه بئ.

ئینجا بزانه: نهو نیچیره ی به گولله ی تفهنگ گیانی دهر نه چن، بۆی حە لال نیه: چونکه گولله به هیزی ناگری بارووت دهر نه چرو سوڕ نه بیته وه، واته: هیزو گهرمای نی ناگر نیچیره که نه کوژی، به لام تیروکه وان و خه نه بر به هیزی پاوچیو برنده یی خویان نه کوژن، که وابوو: زۆر لیک جیاوازن، جا تکایه: لهو جیاوازی به ناگاداریه.

﴿باسی سهرپرین-گوشتنه وه﴾

(وَتَجُوزُ الذَّكَاءُ) سهرپرینی ناژه لو بالنده دروسته (بِكُلِّ مَا يَجْرَحُ) به هر شتیکی برنده برئو گوشت ببری: وه کو دار، بهرد، ناسن، شوشه.

(إِلَّا بِالسِّنِّ) ته نها سهرپرین به ددان دروست نیه (وَالظَّفْرِ) به نینۆکیش دروست نیه ﴿عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: مَا أَنْهَرَ الدَّمَ وَذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ فَكُلْ لَيْسَ السِّنُّ وَالظَّفَرُ﴾ رِوَاهُ الشَّيْخَانِ، پیغه مبر **ﷺ** فرموی: هر شتیک خوین برزنی و (بِسْمِ اللَّهِ) ی له سهر گوترا، بیخو، به لام خوین پزژه که ددانو نینۆک نه بئ.

که واته: نه گهر به دهست سهری په لدا، یان به گولله ی تفهنگ، یان به کیردیکی نه بر سهری لی کرده وه، نه وه مردار نه برئو حە لال نیه.

﴿ناگاداری﴾: گوتنی (بِسْمِ اللَّهِ) له کاتی گوشتنه وه دا سوننه ته و واجب نیه، واته: به بی (بِسْمِ اللَّهِ) کردن کوژدوه که هر حە لال، ههروه ها سوننه ته سهرپرله که پوو له قبیله بکری و

وَتَحِلُّ ذِكَاةُ كُلِّ مُسْلِمٍ وَكِتَابِيٌّ، وَلَا تَحِلُّ ذَبِيحَةُ مَجُوسِيٍّ وَلَا وَثَنِيٌّ، وَذِكَاةُ الْجَنِينِ
بَذِكَاةِ أُمِّهِ إِلَّا أَنْ يُوجَدَ حَيًّا فَيَذَكَّى، وَمَا قُطِعَ مِنْ حَيٍّ فَهُوَ مَيْتٌ إِلَّا الشَّعْرَ.

له سەر تەنیشتی چەپە درێژ بکړئو به دەستی چەپە سەری بکړئو به دەستی راستە سەری
بپرېږئ، هەروەها سوننەتە کێډەکهی نۆډ تیژو بپنډه بښ.

ئینجا که (سۆرچک) و (قوتاکە)ی به تەلوی بپین، با وازی ئیبنی سەری ئی ئەکاتەوه تا
گیانی دەرئەچن.

(وَتَحِلُّ) حەلالە (ذِكَاةُ كُلِّ مُسْلِمٍ) دەستکۆژی گشت موسولمانیک: جا پیاو بښ، یان ئافەرەت
بښ، یان مندال بښ، یان شیت بښ (وَكِتَابِيٌّ) هەروەها حەلالە دەستکۆژی کافری خاوەن
کیتاب: وەکو جوله‌کو دیان، خوای گەورە فەرموویەتی: ﴿وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ
لَكُمْ﴾ دەستکۆژی خاوەن کیتابەکان بۆ ئێوه حەلالە. بەلام بەو مەرجە دەستکۆژەکیان
حەلالە: که بزاندی بایرە ی پێشوو یان پێش گۆرانی ئایینەکو پێش پەشبوونەوی
ئایینەکه، چوونەتە ناو ئەو ئایینە.

(وَلَا تَحِلُّ) بەلام حەلال نیە (ذَبِيحَةُ مَجُوسِيٍّ) دەستکۆژی ئاگرپەرست (وَلَا وَثَنِيٌّ) هەروەها
حەلال نیە: دەستکۆژی بت پەرست و کافرەکانی ترو ئەو موسولمانە ی بوو تە کافر.
(وَذِكَاةُ الْجَنِينِ) کوشتنەوی بێچووی ناو زگی ئاژەل (بَذِكَاةِ أُمِّهِ) بە سەرپینى دایکیەتی،
واتە: ئەگەر ئاژەلە که سەر بپلویە کسەر بێچووەکی لە ناو زگی دا مرد، بێچووەکەش حەلالە
﴿عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: ذِكَاةُ الْجَنِينِ ذِكَاةُ أُمِّهِ﴾ رواه احمد.

(إِلَّا أَنْ يُوجَدَ حَيًّا) مەگەر بێچووەکه لە دواى سەر پینى دایکی هەر زیندوو بښ، ئەو کاتە
(فَيَذَكَّى) واجبە: ئەویش سەر بپرێ، که واتە: ئەگەر لە دواى سەرپینى دایکی نەمردو له
ناو زگی دا هەر ئەجولایەوه، ئەبى به زووترین کات بپهیننە دەرەوهو سەری بپین، ئەگینا:
حەلال نابێ.

(وَمَا قُطِعَ مِنْ حَيٍّ) هەر پارچەیهك له ئاژەلی زیندوو، یان له بالندە ی زیندوو بپرېږئ،
واتە: ئی بکړیتەوه (فَهُوَ مَيْتٌ) ئەو پارچەیهش مردارە، چونکه لاشەکه سەر نەپلوه.

(إِلَّا الشَّعْرَ) تەنها پەپو خوری و موو مردار نیە ﴿عَنْ أَبِي وَاqدٍ اللَّيْثِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَدِمَ النَّبِيُّ ﷺ
الْمَدِينَةَ، وَهُمْ يَجْبُونَ أَسِنَّةَ الْإِبِلِ وَيَقْطَعُونَ أَلْيَاتِ الْغَنَمِ، فَقَالَ مَا قُطِعَ مِنَ الْبَهِيمَةِ وَهِيَ
حَيَّةٌ فَهِيَ مَيْتَةٌ﴾ رواه ابوداود، پێغه مەبەر ﷺ ھاتە (مەدینە) ی خەلکی (مەدینە) قەپۆزی ووشتر و
دوئگی مەریان ئی ئەکردهوهو ئەیانخوارد، ئەویش فەرمووی: هەر پارچەیهك له ئاژەلی
زیندوو بکړیتەوه، پارچەکه مردارە.

﴿نَاكِدَارِي﴾: هەر پارچەیهك له ماسی زیندوو بکړیتەوه: حەلالە، چونکه سەرپینى
بۆ دانەندراوه.

(فَصَلِّ) وَكُلْ حَيَّوَانِ اسْتَطَابَتْهُ الْعَرَبُ فَهُوَ حَلَالٌ إِلَّا مَا وَرَدَ الشَّرْعُ بِتَحْرِيمِهِ، وَكُلْ حَيَّوَانِ اسْتَخْبَتْهُ الْعَرَبُ فَهُوَ حَرَامٌ إِلَّا مَا وَرَدَ الشَّرْعُ بِإِبَاحَتِهِ، وَيَحْرُمُ مِنَ السَّبَاعِ مَا لَهُ نَابٌ قَوِيٌّ يَغْدُو بِهِ، وَيَحْرُمُ مِنَ الطُّيُورِ مَا لَهُ مِخْلَبٌ قَوِيٌّ يَجْرَحُ بِهِ، وَيَحِلُّ لِلْمُضْطَرِّ فِي الْمَخْمَصَةِ أَنْ يَأْكُلَ مِنَ الْمَيْتَةِ الْمُحَرَّمَةِ مَا يَسُدُّ بِهِ رَمَقَهُ.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِ خَوَارِدِهِ نَبِيَّ حَلَالٌ وَحَرَامٌ﴾

(وَكُلْ حَيَّوَانِ) هر بالنده و هر نازده لَيْك (اسْتَطَابَتْهُ الْعَرَبُ) عه پرب به پاکی بزنان و دلیان بق خواردنی بچن (فَهُوَ حَلَالٌ) نهو گیانله به ره به حلال داده ندرن، به و مرجهی نهو عه پربانه ده و له مند بنو دانیشتوی شارو لادی بنو دل و دهرونیکی نیسلامیان هه بن (إِلَّا مَا وَرَدَ الشَّرْعُ بِتَحْرِيمِهِ) به لام نهو ی له شهریه تی نیسلامدا به حه پام داندراوه، هر حه پامه هر چند عه پربیش به پاکی دابنن (وَكُلْ حَيَّوَانِ) وه هر بالنده و نازده لَيْك (اسْتَخْبَتْهُ الْعَرَبُ) عه پرب به پیسی دابنن و دلیان بق خواردنی نه چن (فَهُوَ حَرَامٌ) نهو گیانله به ره به حه پام داده ندرن (إِلَّا مَا وَرَدَ الشَّرْعُ بِإِبَاحَتِهِ) به لام نهو ی له شهریدا به حلال داندراوه هر حلاله هر چند عه پربیش به پیسی دابنن.

(وَيَحْرُمُ) حه پامه (مِنَ السَّبَاعِ) له چینی نازده ل (مَا لَهُ نَابٌ قَوِيٌّ) هر دهنده یه کی ددانی توندوتیژی هه بن (يَغْدُو بِهِ) که به هو ی ددانه کانی به سر نازده له کانی تردا زال ببی: وه کو شیرو پلینگو وچ و سه گو پشیل و فیل و به رازو... هتد.

(وَيَحْرُمُ مِنَ الطُّيُورِ) حه پامه له چینی بالنده (مَا لَهُ مِخْلَبٌ قَوِيٌّ) هر بالنده یه کی نینوکی توندوتیژی هه بن (يَجْرَحُ بِهِ) که به هو ی نینوکه کانی بریندار بکا، وه کو بازو هه ل و کولاره و سیسارکو نهو جوره بالندانه ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: نَهَى النَّبِيُّ ﷺ عَنْ كُلِّ ذِي نَابٍ مِنَ السَّبَاعِ وَكُلِّ ذِي مِخْلَبٍ مِنَ الطُّيُورِ﴾ رواه مسلم، پیغه مبه ر ﷺ قه ده غه ی کردوه: نازده لی ددان تیژو بالنده ی نینوکه تیژ گوشتیان بخورن.

ئینجا بزانه: زردشت له شهریدا ناوی به حه پام هاتوه و زوریش به حلال، به لام لیتره دا ماوه ی دیارکردنیان نیه.

﴿بَاسِ مَرْدَارِ خَوَارِدِنِ﴾

(وَيَحِلُّ) حلاله (لِلْمُضْطَرِّ) بق که سیک بیچاره (فِي الْمَخْمَصَةِ) له و کانه ی متریسی مردنی هه یه له برسان (أَنْ يَأْكُلَ) به لکو واجبه: بخوا (مِنَ الْمَيْتَةِ الْمُحَرَّمَةِ) له گوشتی مرداریوی حه پام (مَا يَسُدُّ بِهِ رَمَقَهُ) نه دله یه کی وه ما بخوا: که گیانی خوی له مردن پین دهریاز بکا، نه ک زیاتر، به و مرجهش له سه فهری گوناهاکاری نه بن و به هو ی گوناهاکاری تووشی برسیه تی نه بو بن، خوی گه ورده فهرموویه تی: ﴿فَمَنْ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَلَا عَادٍ فَلَا إِثْمَ عَلَيْهِ﴾

وَلَنَا مَيْتَانِ حَلَالَانِ: أَلْسَمُكَ وَالْجَرَادُ، وَدَمَانِ حَلَالَانِ: أَلْكَبُدُ وَالطَّحَالُ.
(فَصْلٌ) وَالْأَضْحِيَّةُ سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ،

هر که سبک ناچار بود که ترسی مردن مردار بخوار، به هوی گوناگاری و دوزمنکاری
نیسلازم تووشی برسی برون نه بویی، با بیخوا گونااهی ناگاتی.

ثینجا بزانه: له و حه لآیه دا جیاوازی نیه: له نیوان مرداری کهر و هیستر و مهر و بزنی و
گورگ، به لام نه گهر یه کیکلی له و مردار بیوانه دهست کهوت، نابین سه گو به راز بخوا، وه
نه گهر سه گی دهست کهوت، نابین شاده میزادی مردوو بخوا، جا نه گهر هیچ مرداریکی
دهست نه کهوت، دروسته خوارده مهنی که سبکی تر بخوا، به و مهرجه ی نهویش وه کو وی
ناچار نه بئو توله ی خوارده مهنیه که بیشی بداتی.

(وَلَنَا مَيْتَتَانِ حَلَالَانِ) نِیمه ی موسولمان دوو مردوو مان بق حه لالان:
یه کهم: (أَلْسَمُكَ) ماسی، جا هر به خوی بمری، یان که سبکی تر بیکوژی، جا نه و که سه
کافر بی، یان موسولمان بی، هر حه لاله.

ثینجا بزانه: هر نازده لیکلی ته نها له ناو ناودا بژی، نهویش وه کو ماسی حه لاله، به لام
نه و هی له ناو ناو و له دهره وه ی ناو نهژی: وه کو بقوق قهژالو مار، نه وه حه پامه.
دووم: (وَالْجَرَادُ) کلوی مردوش حه لاله بخوری.

(وَدَمَانِ حَلَالَانِ) مهره ها دوو خوینیش بق نِیمه حه لالان (أَلْكَبُدُ) یه کهم: جهرگ (وَالطَّحَالُ)
دووم: سبله، واته: پاته ره شه ﴿عَنْ أَبِي عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: أَحَلَّتْ لَنَا
مَيْتَانِ وَدَمَانِ: أَلْسَمُكَ وَالْجَرَادُ وَالْكَبُدُ وَالطَّحَالُ﴾ رواه أحمد وابن ماجه، پیغه مبرر ﷺ
فرموی: دوو مردوو و دوو خوین بق نِیمه حه لالان: ماسی و کلوی، جهرگو پاته ره شه.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسِی (أَضْحِيَّة) قُورِبَانِ﴾

قوربانی نه ویه: له جه ژنی قورباندا نازده لیک به نیازی خوا به رستی سر بپرئو بیکانه خیر.
(وَالْأَضْحِيَّةُ) قوربانی کردن (سُنَّةٌ مُؤَكَّدَةٌ) سوننه تیکی زور گه ودهیه: بق پیوا و نافرته ی
بالغ ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَا عَمِلَ آدَمِيُّ مِنْ عَمَلٍ يَوْمَ النَّحْرِ أَحَبَّ إِلَيَّ
اللَّهُ مِنْ إِهْرَاقِ الدَّمِ إِنَّهَا لَتَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِقُرُونِهَا وَأَشْعَارِهَا وَأَظْلَافِهَا وَإِنَّ الدَّمَ لَيَقَعُ مِنَ
اللَّهُ بِمَكَانٍ قَبْلَ أَنْ يَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ﴾ رواه الترمذی، پیغه مبرر ﷺ فرموی: له جه ژنی
قورباندا هیچ کرده ودهیه کی شاده میزاد خو شه ویستر نیه له لای خوی گه وده له
کوشته وه ی قوربانی، بیگومان له پوژی قیامت قوربانیه که دیته ته رازی چاکه کانی: به
قرچه کانیه وه به مووه کانیه وه به سمه کانیه وه، خوینی قوربانی پیش نه ویه بهژیته
سهر زهوی، له لای خوا شوینی خوی نه گری.

وَيُجْزَىٰ فِيهَا: الْجَذْعُ مِنَ الضَّانِّ، وَالثَّنْيُ مِنَ الْمَعْزِ، وَالثَّنْيُ مِنَ الْإِبِلِ، وَالثَّنْيُ مِنَ الْبَقَرِ، وَتُجْزَىٰ الْبَدَنَةُ عَنْ سَبْعَةٍ، وَالْبَقَرَةُ عَنْ سَبْعَةٍ، وَالشَّاةُ عَنْ وَاحِدٍ. وَأَرْبَعٌ لَا تُجْزَىٰ فِي الضَّحَايَا: الْغَوَرَاءُ الْبَيِّنُ عَوْرُهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيِّنُ عَرَجُهَا، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيِّنُ مَرَضُهَا، وَالْعَجْفَاءُ الَّتِي ذَهَبَ مَخْهَا مِنَ الْهَزَالِ.

(وَيُجْزَىٰ فِيهَا) نعو جوره نازده لانه دروسته - می یو نیره یان - بکریته قوریانی، نه مانه نه: یه کهم: (الْجَذْعُ مِنَ الضَّانِّ) مه یی که ساله، یان زیاتر. دووم: (وَالثَّنْيُ مِنَ الْمَعْزِ) بزنی دوو ساله، یان زیاتر. سسی یهم: (وَالثَّنْيُ مِنَ الْإِبِلِ) ووشتری پینج ساله، یان زیاتر. چوارهم: (وَالثَّنْيُ مِنَ الْبَقَرِ) په شه وولاغی دوو ساله، یان زیاتر، جا مانگا بی، یان گامیش بی. واته: جگه له و چوار جوره نه هیچ نازده لیکي تر به قوریانی ناچي، هه روه ها نه گهر ته مه نیشیان له ته مه نی دیارکولو که متر بی، نابنه قوریانی.

(وَتُجْزَىٰ الْبَدَنَةُ عَنْ سَبْعَةٍ) دروسته به هفت که سان یه که ووشتر بکه نه قوریانی (وَالْبَقَرَةُ عَنْ سَبْعَةٍ) هه روه ها یه که په شه وولاغیش دروسته هفت که س بیکه نه قوریانی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: نَحَرْنَا مَعَ النَّبِيِّ ﷺ بِالْخُدْيَةِ الْبَدَنَةُ عَنْ سَبْعَةٍ وَالْبَقَرَةُ عَنْ سَبْعَةٍ ﴿رواه مسلم، (جابر) هه رموی: له (خوده بییه) له که ل پیغه مبر ﷺ ووشترمان بقی هفت که سان سه ریپی مانگاش بقی هفت که سان.

(وَالشَّاةُ عَنْ وَاحِدٍ) بزنی مه یی - هر یه که - بقی یه که س به قوریانی نه چي ﴿عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ أَتَى بِكَبْشٍ أَقْرَنَ ثُمَّ ضَحَّى بِهِ ﴿رواه مسلم، (عائشه) هه رموی: به رانیکی شاخدار یان بقی پیغه مبر ﷺ هیتا، نه ویش کردیه قوریانی.

(وَأَرْبَعٌ لَا تُجْزَىٰ فِي الضَّحَايَا) چوار نازده نه دروست نیه بکریته قوریانی: یه کهم: (الْغَوَرَاءُ الْبَيِّنُ عَوْرُهَا) نهو نازده لی چاویکی کوید بی به ناشکریی. دووم: (وَالْعَرَجَاءُ الْبَيِّنُ عَرَجُهَا) نهو نازده لی به ناشکریی بشه لی. سسی یهم: (وَالْمَرِيضَةُ الْبَيِّنُ مَرَضُهَا) نهو نازده لی به ناشکریی نه خوش بی. چوارهم: (وَالْعَجْفَاءُ الَّتِي ذَهَبَ مَخْهَا مِنَ الْهَزَالِ) نهو نازده لی له بهر لاوازی میشکی نه ماین. که واته: نازده لی کیش نابیته قوریانی ﴿عَنْ الْبَرَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَرْبَعٌ لَا تُجْزَىٰ فِي الْأَضَاحِي: الْغَوَرَاءُ الْبَيِّنُ عَوْرُهَا، وَالْمَرِيضَةُ الْبَيِّنُ مَرَضُهَا، وَالْعَرَجَاءُ الْبَيِّنُ عَرَجُهَا، وَالْعَجْفَاءُ الَّتِي لَا تُنْقَى ﴿رواه اصحاب السنن، واته ی دیاره.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نهو نازده لی نه کریته قوریانی نابی هیچ کهم وکوپه کی تریشی تن دابن: که بیته هوی گزشت که می، که واپو: نازده لی ناوس و نازده لی گپو - به خروشت به قوریانی ناچي، به لام له لای چند زانایه که دروسته: نازده لی ناوس بکریته قوریانی، به و مرجه ی ناوسیه که ی کاری له گزشته که ی نه کردین.

وَيُجْزَى الْخَصِي وَالْمَكْسُورُ الْقَرْنُ، وَلَا تُجْزَى الْمَقْطُوعَةُ الْأُذُنِ وَالذَّنْبُ،
وَوَقْتُ الذَّبْحِ مِنْ وَقْتِ صَلَاةِ الْعِيدِ إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ مِنْ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ.
وَيُسْتَحَبُّ عِنْدَ الذَّبْحِ خَمْسَةُ أَشْيَاءَ: التَّسْمِيَةُ، وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ، وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ،
وَالتَّكْبِيرُ، وَالِدُعَاءُ بِالْقَبُولِ. وَلَا يَأْكُلُ الْمُضْحَى شَيْئًا مِنَ الْأَضْحِيَةِ الْمَنْذُورَةِ،

(وَيُجْزَى الْخَصِي) نازدهلی خه سیئندراو به قوریانی نه چئی (وَالْمَكْسُورُ الْقَرْنِ) ههروهه
نازدهلی قوچ شکاویش به قوریانی نه چئی.

(وَلَا تُجْزَى الْمَقْطُوعَةُ الْأُذُنِ) به لام نهو نازدهلی که گوئی لی کراره ته وه، دروست نیه بکریته
قوریانی، هه رچه ند پارچه یه کی که میش بئی، به لام نیام (أَبُو حَنِيفَةَ) هه رموویه تی: نه گه ر له
سییه کی گوئی که متری لی کرابووه، دروسته بکریته قوریانی.

ثُمَّ يَنْجَا بَزَانَهُ: نه گه ر گوئی بچوک بوو، یان قلیتشرابووه و هیچی شی لی نه کرابووه، هه
دروسته بکریته قوریانی.

(وَالذَّنْبُ) ههروهه دروست نیه نازدهلی کلک برلو، یان بونگ برلو، یان گوان برلو بکریته
قوریانی، هه رچه ند که میشی لی کرابیته وه به لام نه گه ر زوویه ددانه کانی نه مابن و
که متره که یان مابن، نه وه دروسته بکریته قوریانی.

(وَوَقْتُ الذَّبْحِ) کاتی کوشتنه وهی قوریانی ده ست پی نه کا (مِنْ وَقْتِ صَلَاةِ الْعِيدِ) له کاتی
ته و ابوونی نویژی جه ژنی قوریان، واته: له و کاته ی پوژ به نه ندازه ی پمیک به رز نه بیته وه
(إِلَى غُرُوبِ الشَّمْسِ) تا پوژ ناوا نه بئی (مِنْ آخِرِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ) له سئییه مین سئی پوژده که ی
دوای جه ژنی قوریان، واته: چوار پوژان ماوه ی هه یه ﴿عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعَمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ
النَّبِيِّ ﷺ: فِي كُلِّ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ ذَبْحٌ ﴿رواه ابن حبان، پیغه مبه ر ﷺ هه رمووی: هه رسیک
پوژده کانی دوای جه ژن پوژی سه رپرینن.

(وَيُسْتَحَبُّ عِنْدَ الذَّبْحِ) سوننه ته له کاتی سه رپرینی نازدهلی (خَمْسَةُ أَشْيَاءَ) پینج شت:
(التَّسْمِيَةُ) یه که م: (بِسْمِ اللَّهِ) ی کردن. (وَالصَّلَاةُ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ) دووهم: سه لوات لیدان له
سه ر پیغه مبه ر ﷺ. (وَاسْتِقْبَالُ الْقِبْلَةِ) سئییه م: نازدهله که هوو له قیبله بکری.
(وَالتَّكْبِيرُ) چوارهم: سئی جار بلئی (اللَّهُ أَكْبَرُ). (وَالدُعَاءُ بِالْقَبُولِ) پینجهم: دوعا بکاو بلئی:
خوایه لی م قبول بکه.

(وَلَا يَأْكُلُ الْمُضْحَى) دروست نیه نهو که سه ی قوریانی نه کا به خوئی و منداله کانی بخون
(شَيْئًا) هیچ شتی که لهو قوریانی هه که له سه ر خوئی نه ززی کردوه،
واته: گوئییتی له سه رم نه زدی قوریانی بکه م. یان گوئییتی: له سه رم بئی نه م نازدهله
بکه مه قوریانی. که و ابوو: نه بئی پیسته و سه رو پی یه که شی گشتی بکاته خیر.

وَيَأْكُلُ مِنَ الْأُضْحِيَّةِ الْمُتَطَوِّعَ بِهَا، وَلَا يَبِيعُ مِنَ الْأُضْحِيَّةِ شَيْئًا، وَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ.
(فَصَلِّ) وَالْعَقِيقَةَ مُسْتَحَبَّةً، وَهِيَ الذَّبِيحَةُ عَنِ الْمَوْلُودِ يَوْمَ سَابِعِهِ،
وَيَذْبَحُ عَنِ الْغُلَامِ شَاتَانِ وَعَنِ الْجَارِيَةِ شَاةً، وَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ.

(وَيَأْكُلُ) دروسته بخوا به خوی و منداله کانی (مِنِ الْأُضْحِيَّةِ الْمُتَطَوِّعِ بِهَا) له و قوریانی به که
سوننه ته، جا باشر نه وه به: له جهرگی قوریانی که بخواو نه وی تریش گشتی بکاته خیر،
وه نه گهر زیتیش بخوا مهر دروسته، به لام سوننه ته له سییه کیکی زیاتر نه خوا.

(وَلَا يَبِيعُ مِنَ الْأُضْحِيَّةِ شَيْئًا) دروست نیه هیچ له قوریانی که بفروشی، وه نابی هیچیش له
قوریانی که به ناوی کرئ بداته سه ربهره که، که وابوو: نه بی بیجوی قوریانی که و پیسته و
موهه کانی و سه روپی به که ی: یان بکاته خیر، یان بۆ خوی دابنی.

(وَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ) نه بی قوریانی به ناوی خیر به تازی بدریته که دلو مه ژارانی
موسولمان، مهروه ها دروسته قوریانی سوننه ته بدریته دهوله مه ندان،
به لام هی نه زکر او دروست نیه.

﴿پاشکۆ﴾: نیه تهینانی قوریانی واجبه، که وابوو: دروست نیه له جیاتی که سیکی تر
قوریانی بکا، تا نیزنی لئوهره نگرئ، مهروه ها قوریانی کردن بۆ مردوو دروست نیه نه گهر
وه سیتی نه کردی، جا نه گهر وه سیتی کردبو قوریانی بۆ بکرئ، نه وه ی قوریانی بۆ
نه کا، نه بی نیه تی له جیاتی بیتوو نابی به خوی لئو بخواو نابی بیداته دهوله مه ندان.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بِاسْمِ (عَقِيقَةٍ) وَاتِهِ: هُوَ زَهْبَانَهُی مَنَدَالُ﴾

(وَالْعَقِيقَةُ) هُوَ زَهْبَانَهُی مَنَدَالُ (مُسْتَحَبَّةٌ) زَوْر خَيْرِهِ (وَهِيَ) هُوَ زَهْبَانَهُی نِه مه به: (الذَّبِيحَةُ)
کوشتنه وه ی ناژه لیکه (عَنِ الْمَوْلُودِ) له خۆشی له دایکبوونی منداله که (يَوْمَ سَابِعِهِ) له
پۆزی ههفته مینی له دایکبوونه که ی ﴿عَنْ سُورَةِ ٢٢٤: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ﴾: كُلُّ غُلَامٍ مُرْتَهَنٌ
بِعَقِيقَتِهِ لَذَّبْحُ عَنْهُ يَوْمَ سَابِعِهِ وَيُخْلَقُ وَيُسَمَّى﴾ رواه اصحاب السنن، پیغه مبه رﷺ
فه رموی: مهر مندالتیک که له دایک نه بی، قه دهغه نه کرئ له پۆزی قیامهت تکا بۆ دایکو
باوکی بکا، تا له پۆزی ههفته می له دایکبوونی دا هُوَ زَهْبَانَهُی بۆ نه کرئ، مهر له پۆزی
ههفته میشی سه ری نه تاشرئو ناوی لئو ندرئ.

(وَيَذْبَحُ عَنِ الْغُلَامِ) سوننه ته نه و هُوَ زَهْبَانَهُی بۆ کوپ نه کوژیته وه (شَاتَانِ) دوو مهر بن،
یان دوو بزن بن، وه کو بزن و مهری قوریانی (وَعَنِ الْجَارِيَةِ) بۆ هُوَ زَهْبَانَهُی کیژ (شَاةً) یه ک
مه پ، یان یه ک بزن، وه کو هی قوریانی، به لام بۆ نیرینهش ته نها مه پیک، یان بزنیك مهر
دروسته، مهروه ها گاجووتیک بۆ ههفته مندالان نه کریته هُوَ زَهْبَانَهُی.

(وَيُطْعِمُ الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ) نه و هُوَ زَهْبَانَهُی سوننه ته بدریته هه ژارو که دایان، مهروه ها
سوننه ته به کولایی بیاندری، به تازیش دروسته، به لام وا باشه: رانی راستی ناژه له که

—مه‌مووی—بداته مامانه‌که، هه‌روه‌ها له کاتی سه‌ره‌یه‌ین بلی: (بِسْمِ اللَّهِ)، ئینجا نیه‌تی
هه‌روه‌بانه‌که بیئێ و بلی: ئه‌وه هه‌روه‌بانه‌ی فلانه منداله‌یه.

جا بزانه: ئه‌وه‌که‌سه‌ی هه‌روه‌بانه‌ ئه‌کا، ئه‌بی ئه‌وه‌که‌سه‌ بی: که به‌خیوکردنی منداله‌که‌ی له
ئه‌ستویه: وه‌ک باوک و باپه‌ره و دایک... هتد، که‌وابوو: هه‌روه‌بانه‌کردنی بیگانه‌ دروست نیه.

هه‌روه‌ها بزانه: ئه‌گه‌ر ئه‌وه‌ منداله‌ له پێش پۆزی هه‌فته‌مین، یان له‌ لای پۆزی هه‌فته‌مین
بمرئ، هه‌روه‌بانه‌که‌ی هه‌ر سوننه‌ته، هه‌روه‌ها ئه‌گه‌ر هه‌روه‌بانه‌یه‌که‌ توانای هه‌بوو، به‌لام
لای خست، ئه‌وه‌ تا منداله‌که‌ بلوگی ئه‌بی، ماوه‌ی هه‌روه‌بانه‌که‌ هه‌ر ئه‌مێن.

دیسان بزانه: مه‌به‌ست له‌ سه‌رتاشین ئه‌وه‌یه: له‌ لای کوشتنه‌وه‌ی هه‌روه‌بانه‌که‌ سه‌ری
منداله‌که‌ بتاشێ و به‌ گرانی‌یه‌ مووه‌کانی زێ، یان زیو بکاته‌ خێر، وه‌ جیاوازی کیژو کوپ نیه.

هه‌روه‌ها مه‌به‌ست له‌ ناو لێنان ئه‌وه‌یه: له‌ پۆزی هه‌فته‌مین ناویکی خوشی لی‌بندری ﴿عَنْ
أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: تَسْمُوا بِأَسْمَاءِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَحْبِ الْأَسْمَاءِ إِلَى اللَّهِ عَبْدُ اللَّهِ
وَعَبْدُ الرَّحْمَنِ﴾ روه‌ابودود، پێغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رمووی: ناوی پێغه‌مبه‌ران له‌ خوتان بنین،
وه‌ خوشه‌وێستری‌ن ناو له‌ لای خوا ناوی (عبدالله) و (عبدالرحمن) ه.

هه‌روه‌ها سوننه‌ته‌ ده‌می‌منداله‌که‌ شیرن بکری به‌ خورما، یان به‌ شتیکی‌تر، واته:
مۆفێکی‌ خواپه‌رست ئه‌وه‌ کاره‌ بکا، هه‌روه‌ها بانگدانیش له‌ گوئی‌ منداله‌که‌دا سوننه‌ته
﴿عَنْ أَبِي رَافِعٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: رَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ أَذَنَ فِي أُذُنِ الْحَسَنِ حِينَ وَلَدَتْهُ فَاطِمَةُ﴾ روه‌
الترمذی، پێغه‌مبه‌ر ﷺ بانگی‌ دا له‌ گوئی‌ هه‌زه‌تی (حسن) کاتی له‌ دایک بوو.

هه‌ندیک زانا فه‌رموویانه: سوننه‌ته‌ بانگ له‌ گوئی‌ پرسته‌دا بی، ئیقامه‌تیش
له‌ گوئی‌ چه‌په‌دا بکا.

﴿سوننه‌تکردنی‌ مندال﴾

ئینجا که‌ منداله‌که‌ خۆی‌ گرت، سوننه‌ته‌ به‌خیوکه‌ره‌که‌ سوننه‌تی‌ بکا، جا ئه‌گه‌ر
به‌خیوکه‌ره‌که‌ی سوننه‌تی‌ نه‌کردبو، واجبه‌: که‌ بلوگی‌ بوو، خۆی‌ سوننه‌ت بکا،
سوننه‌تکردن ئه‌مه‌یه: ئه‌وه‌ چه‌رمه‌ی سه‌ری ئه‌ندامی‌ میزکردنی‌ نێرینه‌ی‌ داپۆشیوه
هه‌مووی‌ لی‌بکریته‌وه‌، ئه‌وه‌ پۆپیتی‌ ئه‌که‌وێته‌ سه‌ره‌وه‌ی‌ کونی‌ میزکردنی‌ می‌ینه
نه‌ختیکی‌ لی‌بکریته‌وه‌. به‌لام له‌ فه‌رمووده‌یه‌که‌دا هاته‌: سوننه‌تکردن له‌ سه‌ر ئافه‌ره‌تان
واجب نیه، به‌لکو سوننه‌ته‌.

﴿پاشکۆ﴾: هه‌روه‌بانه‌ی‌ ئاژه‌لێش سوننه‌ته، واته: کاتی‌ مه‌رو بزنی‌ مانگا—چێله‌کان
ده‌ستیان به‌ زان کرد، یه‌که‌م بیچوو به‌ مه‌به‌ستی‌ خواپه‌رستی‌ بکوژیته‌وه‌ و بیکاته‌ خێر،
بۆ ئه‌وه‌ی‌ خۆی‌ گه‌وره‌ به‌ره‌کات بخاته‌ ئاژه‌له‌کانی‌.

(کتابُ السَّبْقِ وَالرَّمْيِ)

وَتَصِحُّ الْمُسَابَقَةُ: عَلَى الدُّوَابِّ، وَالْمُنَاضِلَةِ: بِالسَّهَامِ، إِذَا كَانَتِ الْمَسَافَةُ مَعْلُومَةً
وَصِفَةُ الْمُنَاضِلَةِ مَعْلُومَةً،

﴿كِتَابُ السَّبْقِ﴾ نَهْمُ بِهَرِ تَوَوَكُّه بَاسِی گِرُوْی پِیشْبِرِکَنی سَوَارچَاکی نِهْکَا ﴿

﴿وَالرَّمْيِ﴾ وَه بَاسِی گِرُوْی چَهْک هَاوِیشتَن نِهْکَا ﴿

(وَتَصِحُّ الْمُسَابَقَةُ) پِیشْبِرِکَنی سَوَارچَاکی دُرُوسْتَه و سَوْنَنه تِیشَه (عَلَى الدُّوَابِّ) بَه سَواری
وَوَلاخ: وَه کُو نِه سَبُو و وِشْتَرُو هِیَسْتَرُو کِهَر.

ثَیْنَجَا بَزَانَه: شَوِیْتَنی لِنِغَارْدَان و شَوِیْتَنی لِنِوَه سَتَان و وَوَلاخَه کَان و مَالَه گِرُوْی لَه سَهَر کِرَاوَه کِه،
نِهْوَانَه گِشْتی وَاجِبَه دِیَارِی بَکَرِیْن ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا سَبْقَ إِلَّا فِي خُفٍّ
أَوْ نَصْلٍ أَوْ حَافِرٍ ﴿رَوَاهُ اصْحَابُ السَّنَنِ، بِیَغْه مَبْرُکَ﴾ فَهَرَمُوْی: گِرُوْی کِرْدَنی پِیشْبِرِکَنی لَه
هَیچ کَارِی کِدَا دُرُوسْت نِیَه، تَه نِهْا لَه سَواری وَوَلاخ و لَه تِیر هَاوِیشتَن دُرُوسْتَه.

(وَالْمُنَاضِلَةُ) هَه رُوَهْا پِیشْبِرِکَنی ثَامَانْجَانَه ش دُرُوسْتَه، وَاتَه: نِیْشَانَه پِیْکَانْدَن (بِالسَّهَامِ)
بَه تِیر هَاوِیشتَن و بَه هَر چَه کِی کِی تَر: کِه لَه جَه نَگْدَا بَه کَارِ بِنِ ﴿عَنْ عُقْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾ قَالَ
النَّبِيُّ ﷺ: فِي تَفْسِيرِ قَوْلِهِ تَعَالَى (وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ): أَلَا
إِنَّ الْقُوَّةَ الرَّمْيُ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ﴿رَوَاهُ مُسْلِمٌ، خَوای گِه وَرَه فَهَرَمُوْیَه تِی: ثَامَادَه بَکَن بَقْ
جَه نَکی کَا فَرَه کَان هَه تَا تَوَانَاتَان هَه یَه لَه هِیْزُو لَه بَه خِیُو کِرْدَنی وَوَلاخ، جَا بِیَغْه مَبْرُکَ﴾
سَنِ جَار فَهَرَمُوْی: مَه بَه سَت لَه و هِیْزَه: چَه ک هَاوِیشتَنه.

کِه وَابُو: هَر نِهْ و هَه دِیْسَه بَه لَگَه یَه: کِه مَه شَق کِرْدَن بَقْ فِیْزِیوْی چَه ک و فِیْزِیوْی
شَوِیْزِی و هَه مَوو جَه نَگَاوَه رِیَه کِی تَر، وَاجِبَه لَه سَهَر مَوِسُوْلَمَان.

(إِذَا كَانَتِ الْمَسَافَةُ مَعْلُومَةً) بَه و مَه رَجَه ی دُووِی و نَزِیْکِی ثَامَانْجَه کِه و شَوِیْتَنی لِنِغَارْدَانَه کِه
بَزَانْدَرِی (وَصِفَةُ الْمُنَاضِلَةِ مَعْلُومَةً) وَه بَه و مَه رَجَه ی چَوْنِیَه تِی پِیْکَانْدَنی ثَامَانْجَه کِه ش
بَزَانْدَرِی، وَه کُو بَلِی: نِهْ بَی هَر یَه کِی کِ لَه شَهْش جَارَان سِیْیَان لِنِیْدَا، هَه رُوَهْا دِیَارِی
بَکَرِی: کَامَه یَان لَه پِیْشَان دَه سَت پِی نِهْکَا.

ثَیْنَجَا بَزَانَه: گِرُوْی کِرْدَن لَه سَهَر پِیشْبِرِکَنی سَوَارَانِی و تِیر هَاوِیشتَن دُرُوسْتَه و هَر شَتِیْکِی
لَه گِرُوْیَه کِه وَه رِیْگَرِی حَه لَالَه، جَا نِهْ گِه رِیَه کِی کِ بَیْگَانَه مَالَه کِه بَخَاتَه نِهْ سَتُوْی خَوِی،
وَه ک بَلِی: هَر کَامَه تَان پِیْش کِه وَت، یَان لَه ثَامَانْجَه کِه ی دَا، نِهْ وَه نَدَه ی نِهْ دَه مَن. نِهْ وَه
دُرُوسْتَه و نِهْ بَی شَتَه کِه بَدَا.

هَه رُوَهْا دُرُوسْتِیْشَه یَه کِی کِ لَه دُوو کِه سَانَه ی گِرُوْیَه کِه نِهْ کَن، مَالَه کِه بَخَاتَه نِهْ سَتُوْی
خَوِی، بَه م جَوْرَه:

وَيُخْرِجُ الْعَوْضَ أَحَدَ الْمُتَسَابِقِينَ: حَتَّى إِذَا سَبَقَ اسْتَرَدَّهُ، وَإِنْ سَبَقَ أَخَذَهُ صَاحِبُهُ، وَإِنْ أَخْرَجَاهُ مَعًا لَمْ يَجْزْ إِلَّا أَنْ يُدْخِلَا بَيْنَهُمَا مُحَلَّلًا: فَإِنْ سَبَقَ أَخَذَ الْعَوْضَ، وَإِنْ سَبَقَ لَمْ يَغْرَمْ.

(کتابُ الْإِيمَانِ وَالنُّذُورِ)

لَا يَنْعَقِدُ الْإِيمَانُ إِلَّا بِاللَّهِ تَعَالَى أَوْ بِاسْمِ مَنْ أَسْمَاهُ أَوْ صِفَةٍ مِنْ صِفَاتِ ذَاتِهِ،

(وَيُخْرِجُ الْعَوْضَ) ماله كه دانهنى (أَحَدَ الْمُتَسَابِقِينَ) يه كيک لهو دووانه ی پیشبرکى سوارانى، يان نامانجانى نه کهن (حَتَّى إِذَا سَبَقَ) بۆ نه وهى نه گهر گرويه کى برده وه، واته: پيش نه وى تر که وت، يان نهو له نامانجه که ى دا (اسْتَرَدَّهُ) ماله که ى خوى وه ريگريته وه (وَإِنْ سَبَقَ) به لام نه گهر نږواندى، واته: نه وى تر پيش وى که وت، يان له نامانجه که ى دا (أَخَذَهُ صَاحِبُهُ) نهو هاوپي پيشکه وتوه، ماله که ى وى بۆ خوى نه باو لى حه لاله.

(وَإِنْ أَخْرَجَاهُ مَعًا) به لام نه گهر هردووکيان هندیك مالىان داناو هر يه که به وى ترى گوت: نه گهر تق پيش که وتى، يان له نامانجه که ت دا، ماله که ى من بۆ تق (لَمْ يَجْزْ) نهو گرويه دروست نيه، چونکه نه بيته قوماړ، قوماريش حه پامه (إِلَّا أَنْ يُدْخِلَا بَيْنَهُمَا مُحَلَّلًا) مه گهر يه كيکى سى يه مين بيته ننوان خويان، تا گرويه که يان بۆ حه لال بکا به م جوړه: (فَإِنْ سَبَقَ) نه گهر سى يه مه که پيش هردووکيان که وت (أَخَذَ الْعَوْضَ) ماله که ى هردووکيان بۆ خوى وه نه گرئ، وه نه گهر ته نها پيش يه كيکيان که وت وله گه ل نه وى تريان وه يک بون، نه وه مالى دواکه وتوه که بۆ خويان بهش نه کهن (وَإِنْ سَبَقَ) به لام نه گهر دوا که وت و نه وانى تر هردووکيان به پيش نه وى که وتن (لَمْ يَغْرَمْ) هيچ ناداته دووه کاني تر، جا نهو دووانهش نه گهر هردووکيان وه يک بون، نه وه هر که سه يان مالى خوى بۆ خوى، وه نه گهر يه كيکيان پيش نه وى تر که وت، نه وه ماله که ى خوى و هاوپي يه که ى هردووکى بۆ خويه تى.

*

*

*

﴿کتابُ الْإِيمَانِ﴾ نهم په پرتوکه باسى سويند خواردن نه کا ﴿

﴿وَالنُّذُورِ﴾ وه باسى نه زرگردن نه کا ﴿

(لَا يَنْعَقِدُ الْإِيمَانُ) سويند خواردن دانامه زړى، واته: هيچ سوينديک له شه رعدا به سويند داناندري (إِلَّا بِاللَّهِ تَعَالَى) ته نها نهو سوينده نه بى که به زاتى خواى گوره بى، وه ک بلئ: (وَاللَّهُ) نهم کاره نه که م. (أَوْ بِاسْمِ مَنْ أَسْمَاهُ) يان سوينده که به ناويکى تر بى له ناوه کاني خواى گوره، وه ک بلئ: به (رَبُّ الْعَالَمِينَ)، يان (بهو که سه ى گيانى منى به دهسته) نهم کاره ناکه م. (أَوْ صِفَةٍ مِنْ صِفَاتِ ذَاتِهِ) يان سوينده که به سيفه تيکى خواى گوره بى، وه ک بلئ: (به گوره يى خوا، يان به قورثان نهم کاره نه که م).

وَمَنْ حَلَفَ بِصَدَقَةِ مَالِهِ فَهُوَ مُخَيَّرٌ بَيْنَ الصَّدَقَةِ وَكَفَّارَةِ الْيَمِينِ، وَلَا شَيْءَ فِي لِقَا الْيَمِينِ، وَمَنْ حَلَفَ أَنْ لَا يَفْعَلَ شَيْئًا فَأَمَرَ غَيْرَهُ فَفَعَلَهُ لَمْ يَحْثُ،

که و ابوو: سویند خواردن به پیغمبر ﷺ به مزگوتو به سهری باو کو به قه بری فلان، دانامه زریو ناپه سنده، به لام به فرموده ی نیمیامی (شافعی) دروست نیو و چه پامه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَا إِنَّ اللَّهَ يَنْهَاكُمُ أَنْ تَخْلِفُوا بِأَيْمَانِكُمْ، فَمَنْ كَانَ حَالِفًا فَلْيُخْلِفْ بِاللَّهِ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: ناگادار بن خوا قه ده غی کردوه: سویند به سهری باو کتان بخون، هر که سیك بیه وی سویند بخوا، تنها با به خوا سویند بخوا.

(وَمَنْ حَلَفَ بِصَدَقَةِ مَالِهِ) هر که سیك سویند بخوا به کرند خیری مالی خوی، یان به خوا به رستی به کی تر، وه که به شیوه ی توپه یی و پقه کاری بلن: نه گهر نه م کاره بکم له سهرم بین بؤ خوا نه م بزنه بکه مه خیر. یان بلن: نه گهر جاریکی تر هاتمه لات پؤژوه کم له سهر بین (فَهُوَ) نهو سویند خوره (مُخَيَّرٌ) سهر پیشکه (بَيْنَ الصَّدَقَةِ) له نیتوان خیر کرند که، یان خوا به رستی به که (وَكَفَّارَةِ الْيَمِينِ) وه له نیتوان که ففاره تی سویند، واته: یان با بزنه که بکاته خیر، یان که ففاره تی سویند بدا ﴿عَنْ عَقْبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: كَفَّارَةُ التَّذَرِ كَفَّارَةُ يَمِينٍ﴾ رواه مسلم، پیغمبر ﷺ فرمودی: که ففاره تی نه زرو که که ففاره تی سوینده.

(وَلَا شَيْءَ) هیچ گوناو هیچ که ففاره ت ناکه ویته سهر سویند خوره که (فِي لِقَا الْيَمِينِ) له سویند خواردن سهر زمان، واته: سوینده که له دلوه نه بین، وه که کاتی دمه چه قه، یان توپه یی بلن: (به ری والله)، یان بلن: (نا والله). خوی گه وره فرموده تی: ﴿لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ﴾ خوی گه وره لیتان ناگرتی بهو جوړه سویندانه ی به سهر زویان تاندا دئی، به لام بهو سوینده لیتان نه گرتی که به ناگاداری دل نه یخون.

﴿ناگاداری﴾: هر که سیك بلن: نه گهر نهو کاره بکم بیمه جوله که، یان بیمه هله. یان بلن: به بین نیمیامی بمرم نهو کاره ناکم. یان بلن: زینام له گهل دایکی خوم کردبی نهو کاره نه کردوه. نهو جوړه قسانه نابنه سویندو که ففاره تی تی دا نیه، نینجا نه گهر مه به سستی پاکانه ی خوی بین: که نهو کاره نه کا، یان نه یکردوه، نهو پی کافر نابی، به لام گونا می نه گاتی، که و ابوو: با بلن: (أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ). وه نه گهر مه به سستی پازی بوون بین بهو شتانه، نهو به کسهر کافر نه بینو نه بی موسولمان بیته وه.

(وَمَنْ حَلَفَ) هر که سیك سویندی خوارد (أَنْ لَا يَفْعَلَ شَيْئًا) کاریک نه کا، واته: گوتی (والله) نه م خانوه ت پنی نافروشم، یان دهرست بین نالیم. (فَأَمَرَ غَيْرَهُ) جا فرمانی به که سیکی تر کرد کاره که بکا (فَفَعَلَهُ) نهویش کاره که ی له جیاتی وی کرد (لَمْ يَحْثُ) سویندی لی ت ناکه ویتو

وَمَنْ حَلَفَ عَلَى فِعْلٍ أَمْرَيْنِ فَقَعَلَ أَحَدَهُمَا لَمْ يَحْثُ.
وَكَفَّارَةُ الْيَمِينِ هُوَ مُخَيَّرٌ فِيهَا بَيْنَ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: عَتَقَ رَقَبَةً مُؤَمَّنَةً، أَوْ إِطْعَامَ عَشْرَةِ
مَسَاكِينَ كُلِّ مَسْكِينٍ مُدًّا، أَوْ كَسَوْتَهُمْ ثَوْبًا ثَوْبًا، فَإِنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ.

که ففاره‌تی ناکه ویتته سهر، به لام نه‌گهر له سویندخورده‌نه که دا مه بهستی نه‌وه بئ: که نه به‌خوئی نه که سیکی‌تر نه‌و کاره نه‌کا، نه‌وه سویندی لی‌ته‌که‌وئی.

(وَمَنْ حَلَفَ) وه ههر که سیکی سویند بخوا (عَلَى فِعْلٍ أَمْرَيْنِ) له سهر نه‌کردنی دوو کار به یه‌که‌وه، وه‌ک بئ: (وَاللَّهِ) نهم هه‌ردوو که‌وایه‌ت پئ‌نافروشم. (فَقَعَلَ أَحَدَهُمَا) نه‌ویش ته‌نها یه‌کیکی کرد، واته: یه‌ک که‌وای پئ‌فروشت (لَمْ يَحْثُ) سویندی لی‌تاکه‌وئی، به‌لام نه‌گهر مه‌به‌ستی نه‌وه بئ ههر هیجیانی نه‌کا: نه به ته‌نها و نه به یه‌که‌وه، نه‌وه سویندی لی‌ته‌که‌وئی.

﴿كَفَّارَةُ يَ سُوِينْد﴾

(وَكَفَّارَةُ الْيَمِينِ) که ففاره‌تی سویند- که خوا دایناوه بدرئ- نه‌گهر سویندخورده‌که به‌شیمان بئ‌وه، واته: سویندخورده‌که سویندی لی‌ته‌کوت (هُوَ مُخَيَّرٌ) نه‌و سویندخورده سهر‌پشکه (فِيهَا) له وه‌که ففاره‌تدانه‌دا (بَيْنَ ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) له نئوان کردنی سئ‌شت:
(عَتَقَ رَقَبَةً مُؤَمَّنَةً) یه‌که‌م: یان نازادکردنی کزیله‌کی موسولمان. (أَوْ إِطْعَامَ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ) دووهم: یان خواردن بداته ده‌گه‌دلو هه‌ژاران (كُلُّ مَسْكِينٍ مُدًّا) ههر هه‌ژاریک یه‌ک مسه‌دانه‌ویله‌ی بدرئتی- ههر مستیک (۶۰۵) گرامه- نه‌بی دانه‌که‌ش ده‌نکی ساغ بئ، واته: نابئ نه‌و دانه‌ کرابیته چیش‌تو نینجا بیاندرئتی. (أَوْ كَسَوْتَهُمْ) سئ‌یه‌م: یان به‌رگ بئ نه‌و ده هه‌ژارانه بکا (ثَوْبًا ثَوْبًا) ههر هه‌ژاریکی یه‌ک جلی بداتی، جا کراسیک بئ، یان ده‌رپئ‌یه‌ک بئ، یان ژیرکراسیک بئ، به‌لام گره‌وه‌ی پئ‌للو دروست نینه.

(فَإِنْ لَمْ يَجِدْ) جا نه‌گهر هیجی له‌و سییانه ده‌ست نه‌کوت (فَصِيَامَ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ) واجبه: سئ‌ پؤزان به‌ نیه‌تی که ففاره‌تی سویند به‌پؤوو ببئ، هه‌روه‌ک خوای گه‌وره هه‌رموویه‌تی:
﴿فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشْرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعَمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كَسَوْتَهُمْ أَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ فَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ذَلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ﴾ راهی دیاره.

﴿نَاگاداری﴾: له لای ئیمامی (حنفی) دروسته: نرخی دانه‌ویله‌که، یان نرخی جله‌کان بدرئته ده‌هه‌ژارانه‌کان، به‌لام ناگاداریه: که ففاره‌تی سویند له لای ئیمامی (حنفی) نزیکه‌ی دوو کیلویه بئ ههر هه‌ژاریک.

﴿پاشکۆ﴾: سویندی مندالو شیتو ژۆرلیک‌رو دایناوه‌زئ، وه ههر که‌سیک له‌ بیری چوبو: که سویندی خواربوه‌و نیشه‌که‌ی کرد، یان نه‌یئه‌زانی سویندی له‌ سهر نه‌و شته‌ خواربوه، یان نه‌یزانی به‌لام به‌ ژۆرلیکردن نیشه‌که‌یان پئ‌کرد، له‌و سییانه‌دا له‌ هیجیان سویندی لی‌تاکه‌وئی که ففاره‌تی ناکه‌ویتته سهر، که‌وابوو: سوینده‌که‌ی ههر به‌رده‌وامه‌و له‌ سهری لاتاچئ.

(فَصَلِّ) وَالتَّذْرُ يُلْزَمُ فِي الْمَجَازَةِ عَلَى مُبَاحِ وَطَاعَةِ كَقَوْلِهِ: إِنْ شَفَى اللَّهُ مَرِيضِي فَلِلَّهِ عَلَيَّ أَنْ أَصْلِي، أَوْ أَصُومَ، أَوْ أَتَصَدَّقَ. وَيُلْزَمُ مِنْ ذَلِكَ مَا يَقَعُ عَلَيْهِ الْإِسْمُ، وَلَا تَذَرُ فِي مَقْصِدِهِ كَقَوْلِهِ: إِنْ قَتَلْتُ فَلَانًا فَلِلَّهِ عَلَيَّ كَذَا.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِيَ نَهْزِرْكَرْدَن﴾

واته: واجبگردنی خوا په‌رستیه‌ک که له سهری واجب نهی. ټینجا بزانه: نه‌ز دوو جوړه: یه‌که‌م: (نَذَرُ اللَّجَاجِ) واته: نه‌زری په‌کاریو توپه‌یی، وه‌ک بلن: نه‌گه‌ر گفتوگوت له‌گه‌ل بکه‌م له سهرم نه‌زری به‌پوښو بېم. جا نه‌بی: یان پوښووه‌که بگرئ، یان که‌ففاپه‌تی سویتندیک بدا، ه‌روه‌ک له په‌رتووکي سویتندا باسما‌ن کرد.

جا نه‌مه‌ش بزانه: نه‌و جوړه نه‌زده مه‌کرومه، چونکه وه‌کو سویتند وایه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ نَهَى عَنِ التَّذْرِ، وَقَالَ: إِنَّهُ لَا يَأْتِي بِخَيْرٍ وَإِنَّمَا يُسْتَخْرَجُ بِهِ مِنَ الْبَخِيلِ﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ ه‌رمووی: نه‌ز مه‌کن، چونکه نه‌زده میچ چاکه‌تان بؤ ناهیتن، ته‌نما مال له ده‌ستی په‌زیل ده‌رنه‌میتن.

دووه‌م: (نَذَرُ التَّبَرُّدِ) واته: نه‌زری چاکه‌کردن، نه‌م به‌شه‌یان خیره، خوی‌گه‌وره ه‌رمووی‌تی: ﴿وَلْيُؤْفَا لُذُورَهُمْ﴾ با نه‌زکرای خویان جی‌به‌جی بکن.

(وَالْتَّذْرُ) نه‌زکردنی چاکه (يُلْزَمُ) واجب نه‌بی له سهر نه‌زکره‌که (فِي الْمَجَازَةِ) له پاداشتی بوونی شتیکی باش، یان لاچوونی شتیکی خراب (عَلَى مُبَاحٍ) به‌و مه‌رجه‌ی نه‌زکردنه‌که حه‌لال بیو (وَطَاعَةٍ) نه‌زکرلوه‌که‌ش خواپه‌رستی بی، واته: ټینجا له سهری واجب نه‌بی (كَقَوْلِهِ) وه‌ک بلن: (إِنْ شَفَى اللَّهُ مَرِيضِي) نه‌گه‌ر خوا نه‌خو‌شه‌که‌م چاک بکاته‌وه، یان بلن: نه‌گه‌ر خوا کوپیکی پی‌به‌خشیم (فَلِلَّهِ عَلَيَّ أَنْ أَصْلِي أَوْ أَصُومَ) له سهرم نه‌زری بؤ خوا به‌پوښو بېم، یان له سهرم واجب بی نویتیک بؤ خوا بکه‌م (أَوْ أَتَصَدَّقَ) یان بلن: خیریکم له سهری بیکه‌م (وَيُلْزَمُهُ) نه‌گه‌ر مرلزده‌کی هاته‌جن، له سهری واجب نه‌بی (مِنْ ذَلِكَ) له‌و شتانه‌ی له سهره‌ خوی نه‌ز کردوه (مَا يَقَعُ عَلَيْهِ الْإِسْمُ) نه‌ندازه‌یه‌کی وه‌ها: که‌ ناوی شته‌کی لی‌بی، واته: به‌ لای که‌می نه‌بی دوو په‌که‌مت نویت بکا، یان پوښو به‌پوښو بی، وه شتیکی که‌میش بکاته‌ خیر.

﴿لَا كَادَارِي﴾: نه‌گه‌ر له‌گه‌ل نه‌زکردنه‌که - نه‌ندازه‌یه‌کی دیاری کردبو، وه‌ک بلن: له سهرم بی نه‌م مه‌په، یان ده‌ دینار بکه‌مه‌ خیر، یان مانگیک به‌پوښو بېم. نه‌وه به‌ گویره‌ی گوتنی خوی له سهری واجب نه‌بی.

(وَلَا نَذَرُ فِي مَقْصِدٍ) نه‌ز دروست نه‌ی له‌و شتانه‌ی که‌ گونا‌من (كَقَوْلِهِ) وه‌ک به‌ ناحق بلن: (إِنْ قَتَلْتُ فَلَانًا) نه‌گه‌ر فلانکه‌سم کوشت (فَلِلَّهِ عَلَيَّ كَذَا) له سهرم بی نه‌م شته‌ بکه‌م، یان بلن: له سهرم نه‌زری بی فلانکه‌س بکوژم، یان زینا بکه‌م ﴿عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ ﷺ﴾:

وَلَا يَلْزَمُ التَّنْذِرُ عَلَى تَرْكِ مُبَاحٍ كَقَوْلِهِ: لَا أَكُلُ لَحْمًا، وَلَا أَشْرَبُ لَبَنًا، وَمَا أَشْبَهَ ذَلِكَ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا وُفَاءَ لِنَذْرِ فِي مَعْصِيَةٍ وَلَا فِيمَا لَا يَمْلِكُ الْعَبْدُ ﴿رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ فرمودی: جی به جی کردنی نه زری گونا نه دروست نیو نه زکردنی شتی که می خوی نه بی دروست نیو.

﴿ناگاداری﴾: نه زری چاکه دانه مزین واجب نه بی، هر چه ند به شتیکی تریشی نه به سستی، وه که یه کسر بلئی: له سهرم نه زین به پڑوو بیم، یان بلئی: له سهرم نه زر بی قوریانی بکه م.

(وَلَا يَلْزَمُ التَّنْذِرُ) نه زر دانامه زنی (عَلَى تَرْكِ مُبَاحٍ) له سهر کردن و نه کردنی شتی حلال: که په یوه ندی به خواپه رستی وه نه بی (كَقَوْلِهِ) وه که بلئی: (لَا أَكُلُ لَحْمًا) له سهرم نه زین گوشت ناخوم (وَلَا أَشْرَبُ لَبَنًا) شیر ناخومه وه (وَمَا أَشْبَهَ ذَلِكَ) وه هرچی له و شیوه په بی، وه که بلئی: له سهرم نه زین نه خوم، یان نه م ترئی په نه خوم ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ رَأَى رَجُلًا قَائِمًا فِي الشَّمْسِ، فَقَالُوا: إِنَّهُ لَنَزَرَ أَنْ يَقُومَ وَلَا يَقْعُدَ وَلَا يَسْتَظِلَّ وَلَا يَتَكَلَّمَ وَيَصُومَ، فَقَالَ: مَرَّةً فَلْيَتَكَلَّمْ وَلْيَسْتَظِلَّ وَلْيَقْعُدْ وَلْيَتِمَّ صَوْمُهُ﴾ رواه الشيخان، پیغمبر ﷺ بیاویکی بینی له بهر پڑ به پیوه پلوه ستاوه، کوتیان: نه م نه زری کړوه: که به پڑوو بی دانه نیشی نه چیت بهر سیته رو گفتوگو نه کا، پیغمبر ﷺ فرمودی: با دابنیشی و چیت بهر سیته رو گفتوگو بکاو پڑوو که شی ته ولو بکا.

﴿پاشکو﴾: نه زکردنی مالی بقی که سیتی دیار کړو دروسته به و هر چه ی گونا هکاری نه بی، وه که بلئی: نه م خانووم نه زری فلانکه س کرد، یان بلئی: نه زری نه م مزگوته بی. که و ابو: خانووه که نه بیته ملکی نه زری کړاوه که په شیمان بوونه وه دروست نیو، به لام نه زکردنی (عبادة)، واته: په رستن-جگه له خوا-بقی هچ که سیتی تر دروست نیو.

ثینجا بزانه: نه گهر نه زره که مرد، واجبه: پیښ به شکردنی میرات نه و نه زره ی بقی جی به جی بکړی، هره وه نه گهر نه زره که ته نها خواپه رستی بوو، میراگره کان بوی جی به جی نه که ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: اسْتَفْتَى سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ النَّبِيَّ ﷺ: فِي لَذْرِ كَانَ عَلَى أُمِّهِ ثَوْبٌ قَبْلَ أَنْ تَقْضِيَهُ؟ فَقَالَ: إِقْضِهِ عَنْهَا﴾ رواه الشيخان، (سعد) پرسیری له پیغمبر ﷺ کرد: ده رباره ی دایکی که نه زری له سهر بووه و مړوه؟ پیغمبر ﷺ فرمودی: تق بوی بکه.

ثینجا بزانه: هر خیر کردنی که نه زری کړ بی- دروست نیو بیداته ده وه مهندان، جیاوازی نه زری زیندوان و مړوان نیو، هره وه دروست نیو: نه به خوی و نه نه و که سانه ی نه رکی به خیر کردنیانی له سهر نه وه، له م نه زکړاوه بخون.

*

*

*

(کتابُ الْأَقْصِيَّةِ وَالشَّهَادَاتِ)

وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَلِيَ الْقَضَاءُ إِلَّا مَنْ اسْتَكْمَلَتْ فِيهِ خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالذُّكُورَةُ، وَالْعَدَالَةُ، وَمَعْرِفَةُ أَحْكَامِ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ،

﴿(کتابُ الْأَقْصِيَّةِ) ثُمَّ يَهْرُتُ وَوَكَلَهُ بِأَسَى بِرَأْسِهِ وَهُوَ كَيْشِي فَيُؤَانِ غَدْلَكَ نَهْكَ﴾

﴿(وَالشَّهَادَاتِ) وَهُوَ بِأَسَى شَاهِدِي دَان نَهْكَ﴾

(قازی) نه و که سه یه: کیشی نیوان دوو که س، یان زیاتر نه بریتیتته وهو بریار دهرنه کا به گویره ی شهریه ته نیسلام. خوی که وره فرمووی ته: ﴿وَأَنْ أَحْكُمَ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ﴾ داد له نیوان خه لکدا بکهو بریار بده به گویره ی نهو یاسایه ی خوا ناروی ته. واته: (قوپتان) و (ه دیس).

ئینجا بزانه: مه بوونی (قازی) (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) یه، وه نه بی (قازی) دهسته لاتیکی وه های بدریتی که بتوانی ماف بق خاوهن ماف وهریگری تاوانبار سزا بدا، که واپوو: نه گهر شویتیک (قازی) ی لی نه بو، واجبه: دانیشتونانی نهو شوینه بق خویان پیایکی زاناو دادپه روه بکه نه (قازی) و بریاره کانی جی به جی بکن ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: كَيْفَ تَقْدُسُ أُمَّةٌ لَا يُؤْخَذُ مِنْ شَدِيدِهِمْ لَضَعِيفِهِمْ﴾ رواه ابن حبان، پیغه مبرر ﷺ فرمووی: چون پاک نه بیتته وه گه لیتی وه ها: که مای بی میزه که یان له به میزه که یان وهرنه گبری.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نیه: (أَنْ يَلِيَ الْقَضَاءَ) بییتته (قازی) (إِلَّا مَنْ اسْتَكْمَلَتْ فِيهِ) ته نها نهو که سه نه بی که تی دا کر بییتته وه (خَمْسَ عَشْرَةَ خَصْلَةً) پانزه سیفه ت:

یه که م: (الْإِسْلَامُ) موسولمان بی، خوی که وره فرمووی ته: ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ خوی که وره هیچ رگایه کی نه دلوه کافره کان فرمان به سر موسولماناندا بکن. به لام نیما می (حنفی) فرمووی ته: دروسته کافر بکریته (قازی) بق کافره کان.

دووه م: (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بوبی و مندا ل نه بی. سی یه م: (وَالْعَقْلُ) عقلی مه بی. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازاد بی. پیئجه م: (وَالذُّكُورَةُ) پیای بی نافرته نه بی. ﴿عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: لَنْ يُفْلِحَ قَوْمٌ وَلَوْ أَمَرَهُمْ امْرَأَةٌ﴾ رواه البخاری، پیغه مبرر ﷺ فرمووی: نهو که له به خته وهر نابی: که کاروباریان بده نه دهست نافرته.

شه شه م: (وَالْعَدَالَةُ) دادپه روه بی، که واپوو: دروست نیه (فاسق) بییتته (قازی)، چونکه گومان لیکاروه. هه فقه م: (وَمَعْرِفَةُ أَحْكَامِ الْكِتَابِ) له بریاره کانی قوپتانی پیروز شاره زا بی. (وَالسُّنَّةُ) وه له بریاره کانی ه دیسی پیغه مبرر ﷺ شاره زا بی، واته: بزانی کامه نایه تو کامه ه دیس بریاره کانی گشتی یه و کامه یان تاییه ته یه، کامه یان بیکار بووه و کامه یان به کاره، نایا کامه ه دیس به میزه و کامه یان بی میزه.

وَمَعْرِفَةُ الْإِجْمَاعِ، وَمَعْرِفَةُ الْإِخْتِلَافِ، وَمَعْرِفَةُ طُرُقِ الْإِجْتِهَادِ، وَمَعْرِفَةُ طَرَفِ مَنْ لِسَانِ الْعَرَبِ، وَمَعْرِفَةُ تَفْسِيرِ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى، وَأَنْ يَكُونَ سَمِيعًا، وَأَنْ يَكُونَ بَصِيرًا، وَأَنْ يَكُونَ كَاتِبًا، وَأَنْ يَكُونَ مُسْتَقِظًا. وَيُسْتَحَبُّ أَنْ يَجْلِسَ فِي وَسْطِ الْبَلَدِ فِي مَوْضِعٍ بَارِزٍ لِلنَّاسِ،

هه شتم: (وَمَعْرِفَةُ الْإِجْمَاعِ) بزانی: زانایانی نیسلام له سهر کامه بریاره یکه ده ننگه و (وَمَعْرِفَةُ الْإِخْتِلَافِ) هه روهما له کامه بریاره جیاوازن. نویهم: (وَمَعْرِفَةُ طُرُقِ الْإِجْتِهَادِ) ریگه (لِجْتِهَادِ)، واته: ریگای وه رگرتنی بریاره کانی خواو پیغه مبرر علیه السلام له قورپان و هه دیس بزانی، نهو ریگایه به زانی (أصول الفقه) نه دوزیتوه. دهیم: (وَمَعْرِفَةُ طَرَفِ مَنْ لِسَانِ الْعَرَبِ) به گویره ی پیویست ریزمانی عه ره بی بزانی: وهك (نحو، صرف، بلاغة)، وه نه بی واته ی عه ره بیش تی بگا.

یانزهم: (وَمَعْرِفَةُ تَفْسِيرِ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى) مانای قورپانی پیور بزانی به گویره ی پیویست. دوانزهم: (وَأَنْ يَكُونَ سَمِيعًا) بیسه ری و که نه بی. سیفنزهم: (وَأَنْ يَكُونَ بَصِيرًا) بینه ری و کویر نه بی. چواردهم: (وَأَنْ يَكُونَ كَاتِبًا) نووسه ری، واته: بزانی بنووسی. یانزهم: (وَأَنْ يَكُونَ مُسْتَقِظًا) هه شیاریو چاپوک ری، نه وهك فیلی لی بکری.

﴿ناگاداری﴾: نه گهر (قازی) نهو مه رجانه ی لی هاتنه جی، با به (لِجْتِهَادِ) خزی بریاره کانی شهرعی له قورپان و هه دیس وه ریگریو داد له نیوان خه لکدا بکا، به لام هه که سیك نه که یشتوبه پله ی (لِجْتِهَادِ) - جا (قازی) ری، یان که سیکی تر - واجبه: به گویره ی به کیك له م چوار (مَذْهَبَ) هه ره هفتار بکا: (حنفی، مالکی، شافعی، حنبلی)؟ چونکه زانایانی نهو چوار مه زه به به پوختی بریاره کانی شهرعیان له قورپان و هه دیس مه لی نجاوه و له ناو کتیبه کانی خویاندا تواریان کربوه، خوی گه وره هه رمویه تی: ﴿فَاسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ نیوه پرسیار له زانایانی قورپان بکن، نه گهر نازان.

که و ابو: دروست نیه هه که سیك قورپانی خویندو چهند هه دیسیك شاره زا بوو، بچیته مهیدانی (فتوا) بریاریکی شهرعی دهر بکا، تا له به کیك لهو چوار مه زه به زانست وهر نه گری. جا بزافه: - جگه لهو چوار نه - مه زه به ی تریش هه نه، به لام زانایانی نیسلام به تی کپای هه لهو چوار مه زه به بانه دلنیا بیان دهر پیروه، چونکه جیگای باوه پن، بی نه وه ی په رته وازه یی پوونه دا، نه وه ش به کاریکی باش دا نه ندری، چونکه (عبدالله بن مسعود رضی الله عنه) هه رمویه تی: ﴿مَارَأَةَ الْمُؤْمِنُونَ حَسَنًا فَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ حَسَنٌ﴾ رواه الإمام مالك، هه شتیك زانایانی نایینی نیسلام به باشی بزانی، له لای خودا به باش دانه ندری.

(وَيُسْتَحَبُّ) سوننه ته (أَنْ يَجْلِسَ فِي وَسْطِ الْبَلَدِ) (قازی) له ناوه ندی شار دابینیشی (فِي مَوْضِعٍ) له شوینیکی وه (بَارِزٍ لِلنَّاسِ) که دیار ری و گشت که س پی ی بزانی

وَلَا حَاجِبَ لَهُ، وَلَا يَقَعْدُ لِلْقَضَاءِ فِي الْمَسْجِدِ، وَيُسَوَّى بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ فِي ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ: فِي الْمَجْلِسِ وَاللَّفْظِ وَاللَّحْظِ. وَلَا يَجُوزُ أَنْ يَقْبَلَ الْهَدِيَّةَ مِنْ أَهْلِ عَمَلِهِ، وَيَجْتَنِبُ الْقَضَاءَ فِي عَشْرَةِ مَوَاضِعَ: عِنْدَ الْقَضَبِ، وَالْجُوعِ، وَالْعَطَشِ، وَشِدَّةِ الشَّهْوَةِ، وَالْحُزَنِ، وَالْفَرَحِ الْمُفْرِطِ، وَعِنْدَ الْمَرَضِ، وَمُدَافَعَةِ الْأَخْبَثَيْنِ، وَعِنْدَ الثَّعَالِ،

(وَلَا حَاجِبَ لَهُ) نَابِي (قازي) ده رگه وانتيكي وا دابني: كه خه لكى قه ده ده بكا له هاتوچوكردي لاي قازي ﴿عَنْ مُعَاذٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ وَلِيَ مِنْ أُمُورِ الْمُسْلِمِينَ شَيْئًا فَاحْتَجَبَ عَنْ أَوْلَى الضَّعْفِ وَالْحَاجَةِ احْتَجَبَ اللَّهُ تَعَالَى عَنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ﴿رواه الإمام أحمد، بيته مبرر﴾
فه رموي: هر كه سيك كارتيكي موسولماناني كه وته ده ست، نه ويش خوي نه شارده وه له بي هينزو خاوهن مافان، خوي گوره له پڙي قيامهت خوي لي ته شارته وه.

به لام داناني پاسه وان و ده رگه وانتيكي وه ها: كه خه لكى پڙك بخه نو بانگيان بكن، سوننه ته.

(وَلَا يَقَعْدُ لِلْقَضَاءِ فِي الْمَسْجِدِ) نَابِي (قازي) بؤ دادكردن له ناو مزگوت دابنيشي (وَيُسَوَّى بَيْنَ الْخَصْمَيْنِ) نه بي (قازي) يه كساني بكا له نيوان دواكارو دلوو ليكرودا (فِي ثَلَاثَةِ أَشْيَاءَ) له سي شتدا: (فِي الْمَجْلِسِ) يه كه م: له دانيشگادا، واته: هر ديووكيان وه كه يه دابنيشيني، نه كه يه دابنيشي و نه وي تر به پيوه بن، يان يه كي كه له تنيشت خوي بي و نه وي تر له سهر زه وي. (وَاللَّفْظِ) دووهم: له گفتوگودا، واته: كوي له هر ديووكيان بگري وه كو يه ك. (وَاللَّحْظِ) سي يه م: وه كو يه كه تماشا يان بكا. هر وه ها نه بي به يه كه وه بچه ژوره وه، سه لام له هر ديووكيان وه ريگريته وه توپه وي و پوو خوشي له كه ل هر ديووكيان به يه كه نه ندازه بي.

(وَلَا يَجُوزُ) دروست نيه، واته: حه پامه: (أَنْ يَقْبَلَ الْهَدِيَّةَ) (قازي) ديارى وه ريگري (مِنْ أَهْلِ عَمَلِهِ) له وه كه سانه ي كار يان پي يه يه، جا دياريه كه بؤ نه وه بي: كه بريار به ناهق بدا، يان بريار به هق نه دا، يان بؤ نه وه نه بي، به لام پيش بيته (قازي) ديارى بؤ نه نه هينا ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: لَعَنَ النَّبِيُّ ﷺ الرَّاشِيَّ وَالْمُرْتَشِيَّ ﴿رواه اصحاب السنن، بيته مبرر﴾ له عنه تي له به رتيلخورو له به رتيلدر كروه. جا فاگاداريه: ميواندري و كار بؤ كردن وه كه به رتيل حه پامه.

(وَيَجْتَنِبُ الْقَضَاءَ) نه بي (قازي) خوي پياري زي له بريار ده ركردن (فِي عَشْرَةِ مَوَاضِعَ) له ده كاتدا: (عِنْدَ الْقَضَبِ) له كاتي توپه يي (وَالْجُوعِ) له كاتي برسيه تي (وَالْعَطَشِ) له كاتي تينووه تي (وَشِدَّةِ الشَّهْوَةِ) له كاتي دهمار هه لسان بؤ جيماعركدن (وَالْحُزَنِ) له كاتي دلته نكي (وَالْفَرَحِ الْمُفْرِطِ) وه له كاتي دلخوشي له نه ندازه به دهر (وَعِنْدَ الْمَرَضِ) له كاتي نه خوشي (وَمُدَافَعَةِ الْأَخْبَثَيْنِ) له كاتي پاكرتي ميزو پيسايي (وَعِنْدَ الثَّعَالِ) له كاتي بؤرذان

وَشِدَّةَ الْحَرِّ وَالْبَرْدِ. وَلَا يَسْأَلُ الْمُدَّعَى عَلَيْهِ إِلَّا بَعْدَ كَمَالِ الدَّعْوَى، وَلَا يَحْلِفُ إِلَّا بَعْدَ سَوَالِ الْمُدَّعَى، وَلَا يَكْلِفُنْ خَصْمًا حُجَّةً، وَلَا يَفْهَمُهُ كَلَامًا، وَلَا يَتَعَتَّبُ بِالشَّهَادَةِ، وَلَا يَقْبَلُ الشَّهَادَةَ إِلَّا مِمَّنْ ثَبَتَ عَدَالَتُهُ، وَلَا يَقْبَلُ شَهَادَةَ عَدُوٍّ عَلَى عَدُوِّهِ،

(وَشِدَّةِ الْحَرِّ وَالْبَرْدِ) له کاتی گه رماو سه رمای به هیڅ. هه روه ها له کاتی مانډووبوونو له کاتی ترسان. واته: لهو هه موو کاته نه دا هېڅ بریار ټک نه دا.

﴿ چونیہ تی داد کردن ﴾

(وَلَا يَسْأَلُ الْمُدْعَى عَلَيْهِ) نابی (قازی) هیچ پرسیاریک له داوالیکرلو بکا (إِلَّا بَعْدَ كَمَالِ الدَّعْوَى) تا داواکار کوتایی به داوایه که ی دینن، نینجا به داوالیکرلو که ثلث: وه لامی هم داواکاره بده وه. جا نه گهر داوالیکرلو دانن به مانی داواکاردا هینا، نه وه مافه که ناشکرا نه نبی و نه بی بیداته وه، په شیمان بوونه وه ش سودی نیه ﴿عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِذَا تَقاضَى إِلَيْكَ رَجُلَانِ فَلَا تَقْضِ لِلأَوَّلِ حَتَّى تَسْمَعَ كَلَامَ الْآخِرِ﴾ رواه الترمذی، پیغمبره ﷺ فه رموویه نیامی (علی): کاتن دوو که س دینه لات بق دادکردن، بریار بق یه که میان مده تا وه لامی دوو همیشه نه بیسی.

جا نه گهر دالوالیکړلوه که دانی به مای دواکاره که دا نه هیتا، (قازی) بوی هیه بلیته دواکاره که: نایا شاهیدت هیه؟ جا نه گهر کوتی: شاهیدم هیه به لام نه موی سویتدم بوی ببخوا، نه وه دروسته، که وایو: (وَلَا يُخْلَفُهُ) نابی (قازی) دالوالیکړلوه که سویتد بدا (إِلَّا بَعْدَ سُؤْلِ الْمَدْعَى) تا دواکاره که پی نه لئ: سویتدی بده، نینجا سویتدی نه دا، جا له مودوا یاسی براند نه وهی کتشی نه توان دواکارو دالوالیکړلو نه که بن، إِنْ شَاءَ اللَّهُ تعالی.

(وَلَا يُلْقُنْ خَصْمًا حُجَّةً) دروست نیه (قازی) هیچ به لگه یه که نه به دواکارو نه به دوالیکراو بیلن (وَلَا يُفِيهِمْ كَلَامًا) وه دروست نیه چۆنیه تی گفتوگوشیان پئی بلی، به لگو نه بی بین دهنگ بئ، جا نه گهر لییان تئ نه گه بیشت، لییان دووباره نه کاته وه.

﴿ باسی شایدی ﴾

نەدەي؟ يان بلى: تو ناترسي نەو شامىدىيە نەدەي؟

(وَلَا يَقْبَلُ الشَّهَادَةَ) نابي (قازی) شاهیدی له هه موو که سیڅ وه ریگری (إِلَّا مِمَّنْ ثَبَتَ عَدَالَتُهُ) ته نها له و که سه نه بی: که دادپه روهری له لای وی ناشکرا بووه، هه روک باسی نه که یڼ.

(وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ عَدُوٍّ عَلَى عَدُوِّهِ) شاهیدی نوژمن له دژی نوژمنی خوی وەرناگیرئ، مەبەست بە نوژمن ئەو کەسە یە: کە پرسی لەوی تر بییتە وەو پێی خۆش بێ هەردەم تووشی بەلا بێی و پێی ناخۆش بێ سودی پێ بگا ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: لَا تُقْبَلُ

وَلَا شَهَادَةُ وَالِدٍ لَوْلَدِهِ، وَلَا وَلَدٍ لِّوَالِدِهِ، وَلَا يُقْبَلُ كِتَابُ قَاضٍ إِلَى قَاضٍ آخَرَ فِي الْأَحْكَامِ
 شَهَادَةُ ذِي غَمَرٍ عَلَى أَخِيهِ ﴿رواه ابو دلود، پیغمبر ﷺ نه رموی: شاهیدی خاوهن پقو
 قین له دل له دئی برای خوی وهرناگیری.

به لام شاهیدی نوژمن له سودی نوژمن وهرنه گیری، چونکه هیچ گومانی لی تاگری،
 هروها نه گهر نوژمنایه تی به هوی نایین بی: وهك شاهیدی موسولمان له دئی کافر،
 نه مهش هرو وهرنه گیری.

(وَلَا شَهَادَةُ وَالِدٍ) هروها شاهیدی باوک و باپیره و دایکو داپیره وهرناگیری (لَوْلَدِهِ) بۆ
 کوپو کیژو نه وهیه کانیان (وَلَا وَلَدٍ) هروها شاهیدی کوپو کیژو نه وهیه کان وهرناگیری
 (لِّوَالِدِهِ) بۆ باوک و باپیره و دایکو داپیره، چونکه گومانی سود پی که یاندنیان لی ته کری،
 که و ابو: شاهیدی گشتیان له دئی یه کتری وهرنه گیری:

﴿عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ خَاصَمَ يَهُودِيًّا فِي دُرْعٍ لَهُ فَأَتَى بِإِنْبَاءِ الْحَسَنِ وَبِمَوْلَاهُ قَتَبَرٍ إِلَى
 الْقَاضِي شَرِيحٍ لِيَشْهَدَا لَهُ، فَرَدَّ الْقَاضِي شَهَادَةَ الْحَسَنِ لِأَجْلِ الْبُتُوَّةِ وَقَضَى بِالْأُذْرَعِ
 لِلْيَهُودِيِّ﴾ رواه ابو نعیم، نیمامی (علی) - خواتم دانی بی له سهر زئی ته که له گهل جوله که یه ک
 بووه کی شه یان، نه ویش هه زره تی (حسن) ی کوپی خوی له گهل (قنبری) خزمه تکاری بۆ
 شاهیدی مینانه دادگای (قازی) شوپیه، به لام (قازی) شاهیدی که ی هه زره تی (حسن) ی
 وهرنه کرت له بهر بابو کوپایه تی و، زئی ته که ی دایه وه ده ست جوله که که، نینجا
 جوله که که کوتی: (والله) نیمامی (علی) راست نه کاو زئی ته که می خوی ته و من بر دومه، جا
 مادام نیتوه نه وها دادپه روه دن، وا من موسولمان بوم.

نینجا بزانه: جگه له دایکو باوک و به سهر و هترو، کوپو کیژو به ره و خوارتر، شاهیدی
 گشت خزمه کانی تر بۆ یه کتری وهرنه گیری.

﴿تَاكَاذُارِي﴾: نه بی شامید داوی شاهیدی لی بگری، نینجا شاهیدی بدا، به لام
 نه گهر که سیک مافیکی له ده ست نه چوو و نه یه زانی کی شاهیدی ته؟ واجبه: تاگاداری
 بکاته وه و بلی: من شاهیدی تو م. بۆ نه وه ی داوی شاهیدی دانی لی بکا، هروها له و
 کارانه ی مافی خودان: وه کو نو یژو زه کاتو... هتد، یان مافیکی خودایان تی دایه:
 وه کو ته لاق و سزای تاوانه کان، واجبه له کاتی پیویست شامید خوی ناشکرا بکا و
 شاهیدی بدا، بی داوای کاردن.

نینجا بزانه: درسته شامید کری هاتو چوو نه رک یه گه له و که سه وهریگری: که
 نه چی شاهیدی بۆ بدا.

(وَلَا يُقْبَلُ كِتَابُ قَاضٍ) نووسراوی هیچ (قازی) یه ک وهرناگیری (إِلَى قَاضٍ آخَرَ) که بۆ
 (قازی) یه کی تر نووسیویه (فِي الْأَحْكَامِ) ده باره ی برپاره کان، واته: نابی برپاره کانی

إِلَّا بَعْدَ شَهَادَةِ شَاهِدَيْنِ يَشْهَدَانِ بِمَا فِيهِ.
 (فَصْلٌ) وَيَقْتَضِي الْقَاسِمُ إِلَى سَبْعَةِ شَرَائِطَ: الْإِسْلَامَ، وَالْبُلُوغَ، وَالْعَقْلَ، وَالْحُرِّيَّةَ،
 وَالذُّكُورِيَّةَ، وَالْعَدَالَةَ، وَالْحِسَابَ. فَإِنْ تَرَاضَى الشَّرِيكَانِ بِمَنْ يَقْسِمُ بَيْنَهُمَا لَمْ يَقْتَضِرْ إِلَى
 ذَلِكَ، وَإِنْ كَانَ فِي الْقِسْمَةِ تَقْوِيمٌ لَمْ يَقْتَضِرْ فِيهِ عَلَى أَقَلِّ مِنَ اثْنَيْنِ، وَإِذَا دَعَا أَحَدُ
 الشَّرِيكَيْنِ شَرِيكَهُ إِلَى قِسْمَةٍ مَا لِأَضَرَّ فِيهِ لَزِمَ الْآخَرَ إِجَابَتُهُ.

جی به جی بکا (إِلَّا بَعْدَ شَهَادَةِ شَاهِدَيْنِ) تا دوو شاهید ثاماده ده بنو (يَشْهَدَانِ بِمَا فِيهِ) بق
 نه وهی شاهیدی بدهن بهو بپراره ی له ناو نهو نووسراوده ایه، وه نه بی نهو دوو شاهیده ش
 له لای (قازی) یه که ی تره وه هاتبن.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي بِهِ شُكْرُ دُنَى مَالِي هَاوِيهِ ش﴾

(وَيَقْتَضِي الْقَاسِمُ) نهو که سه ی له لای (قازی) داندراوه بق دابه شکردن، پتویستی هه یه (إِلَى
 سَبْعَةِ شَرَائِطَ) که هفت مه رجی لی بیننه جی: (الْإِسْلَامَ) نیسلام بن. (وَالْبُلُوغَ) بلوغی بوئی.
 (وَالْعَقْلَ) عه قلی هه بی. (وَالْحُرِّيَّةَ) نازاد بی. (وَالذُّكُورَةَ) پیاو بی. (وَالْعَدَالَةَ) داد په روه ر
 بی. (وَالْحِسَابَ) ژماره زان بی.

(فَإِنْ تَرَاضَى الشَّرِيكَانِ) جا نه گهر هه ر دوو هاویه شه کان پازی بون (بِمَنْ يَقْسِمُ بَيْنَهُمَا) به
 که سیک که شته که یان بق به ش بکا، واته: نه یانویست بچنه لای (قازی) و له دهره وه بق
 خویان پیک هاتن (لَمْ يَقْتَضِرْ إِلَى ذَلِكَ) به شکه ره که پتویست به گشت مه رجه کان ناکا، به لکو
 ته نها پتویسته: شیت نه بیو مندال نه بی، به لام نه گهر یه کیک له هاویه شه کان یه تیم بوو،
 یان شیت بوو، نه بی به شکه ره که هه ر هفت مه رجه کانی لی بیننه جی، هه رچه ند نه شچنه
 لای (قازی).

(وَإِنْ كَانَ فِي الْقِسْمَةِ تَقْوِيمٌ) نه گهر لهو به شکردنه دا شتی وا هه بوو: که نرخ ی بق دانه ندرا،
 نهو کاته (لَمْ يَقْتَضِرْ فِيهِ عَلَى أَقَلِّ مِنَ اثْنَيْنِ) دروست نیه له دوو به شکه ر که متر به شی
 بکه ن، چونکه نرخ دانان وه کو شاهیدی وایه، به لام نه گهر هه ر به شکردن بوو-نرخ دانان
 نه بو-یه که که س به سه.

(وَإِذَا دَعَا أَحَدَ الشَّرِيكَيْنِ شَرِيكَهُ) جا نه گهر یه کیک له هاویه شه کان دلوی له هاویه شه که ی تر
 کرد (إِلَى قِسْمَةٍ مَا لِأَضَرَّ فِيهِ) که ماله هاویه شه که ی له که لی به ش بکاو زیانیش لهو
 به شکردنه دا نه بو، واته: له سود نه نه که وت، وه ک بلئی: وهره با نه م زهوی یه، یان نه م که نه م
 به ش بکه ی (لَزِمَ الْآخَرَ إِجَابَتُهُ) واجبه نهوی تر وه لامی بداته وهو بلئی: باشه.

جا بزانه: نهو شته ی ناگو جی به ش بکری: وه کو یه ک تو تو موبیل، یان یه ک تفه نگ، یان
 یه ک وولاغ، واجبه بق خویان به توبه ت سودی لی توهری گرن، یان به کری ی بدهن و کری یه که
 به ش بکه ن، یان نه بی بیفروشن.

(فَصْلٌ) وَإِذَا كَانَ مَعَ الْمُدْعَى بَيِّنَةٌ سَمِعَهَا الْحَاكِمُ وَحَكَمَ لَهُ بِهَا، وَإِنْ لَمْ تَكُنْ بَيِّنَةٌ
فَالْقَوْلُ قَوْلُ الْمُدْعَى عَلَيْهِ بَيِّنَةٌ،

جا بۆ ئەوێ بزانن کام بەش بدرێتە کامەیان؟ پشکەیان بۆ ئەکەین، واتە:
ناوی هاوێشەکان ئەنوو سینو ئەیفەینە ناو شتێک، جا یەکیکی بێلایەن ناویک دەرئەهێنێ بۆ
بەشی یەکەم، ناویکی تریش دەرئەهێنێ بۆ بەشی دووەم، جا بەم جۆرە هەر کەسێک ناوی بۆ
بەشیەک دەرچوو، بەشەکی ئەدریتێ، ئینجا ئەبێ گشتیان بلێن: بەم بەشکردنە پزنی بوین.

﴿ناگاڤاداری﴾: ئەگەر یەکیک لە میراتگرەکان بەشە میراتیکی هاوێشە لە کەسێک
وەرگرتەو، ئەو گشت میراتگرەکانی تر لەگەڵی ئەبنە هاوێش، واتە: بە تەنها نابیته می
خۆی، بەلام ئەگەر هاوێشەیکە بە هۆی میرات نەبو، ئەو هەر کەسەیان دەتوانێ بەشی
خۆی تەنها بۆ خۆی وەرگیرێتەو ئەوانی تر لەگەڵی نابنە هاوێش.

جا بزانە: دروست نیە هیچ هاوێشێک بەشەکی خۆی -لە ماله هاوێشەکە- بیا، تا بەش
نەکری، یان هاوێشەکی تر ئیزنی ئەدا، یان یاخی ئەبێ لە بەشکردن، بەو مەرجەش
بەشەکان هاوویتنە یەکتر بن.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي دَاوَاكِرْدَنُ، بَرَانْدَنَهُوَمِي كَيْشَهُ دَاوَاكِرُو دَاوَالِيكِرُو﴾

(پێناسه): دواکار ئەو کەسە یە: وایتە بەرچاو کە دواوێکە ی پاست نیە ئەگەر ئەو
بێ دەنگ بێ، وازی لی بیهێندرێ. وە دواو لیکراو ئەو کەسە یە: وایتە بەرچاو کە
وەلامەکی پاستە، بەلام ئەگەر بێ دەنگ بێ، وازی لی ناهێندرێ. بۆ وێنە: ئەگەر ئازاد
بلێ: ئەوزاد تۆ دە دینار قەرزدارێ منی. ئەو ئازاد بە دواکار دانەندرێ، چونکە
دواوێکە ی وایتە بەرچاو کە پاست نیە ئەگەر ئەو واز بێنێ، وازی لی ناهێندرێ.

(وَإِذَا كَانَ مَعَ الْمُدْعَى بَيِّنَةٌ) هەر کاتێک دواکارە کە شاهیدی هەبوو بۆ دواکاروێکە ی
(سَمِعَهَا الْحَاكِمُ) واجبه (قازی) شاهیدیەکیان گوێ بدات (وَحَكَمَ لَهُ) وە بریار بدا مافە
می دواکارە کە یە (بها) بە هۆی ئەو شاهیدی یە.

جا بزانە: جیاوازی نیە لە دواکردنی مالی دا: لە نێوان دوو شاهیدو لە نێوان یەک
شاهیدی لەگەڵ سوێندی دواکار ﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَضَى بَيْنَ
وَشَاهِدٍ﴾ روادەمسلم، پێغەمبەر ﷺ بە هۆی یەک شاهیدو سوێندی دواکار بریاری دا مافە
بدرێتە دواکار.

ئینجا بزانە: واجبه -لە دوا ی شاهیدی دانی شاهیدەکە- دواکارە کە لە سوێندەکە ی دا
بلێ: شاهیدەکەم پاست ئەکاو ئەو شتە مانی منه.

(وَإِنْ لَمْ تَكُنْ بَيِّنَةٌ) جا ئەگەر دواکارە کە هیچ شاهیدی نەبو (فَالْقَوْلُ) ئەو قسە ی
وەرئەگیرێ (قَوْلُ الْمُدْعَى عَلَيْهِ) قسە ی دوا لیکراوێکە یە (بَيِّنَةٌ) بە هۆی سوێندخواردنی: کە

فَإِنْ نَكَلَ عَنِ الْيَمِينِ رُدَّتْ عَلَى الْمُدْعَى فَيُخْلَفُ فَيَسْتَحِقُّ.

دلاواکاره که راست ناکاو هیچ مافی له سر نیه، واته: به گویره ی ولامه که ی سویند نه خوا
﴿عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: أَلَيْتُهُ عَلَى الْمُدْعَى وَالْيَمِينُ عَلَى مَنْ أَلْكَرَ﴾ رواه
البیهقی، پیغمبر ﷺ فرمودی: شامید له سر دلاواکاره و سویند له سر دلاواکاره.

ئینجا بزانه: نه و سوینده ی دلاواکاره که نه یخوا نه نها له م ده مه دا کیشه که
نه برینیته وه، نه گهر به درو بوو ماله که ی پی حه لال نابئی، که و ابو: نه گهر له دوا ی
سویند خوار دهنه که - دلاواکاره که شامیدی هینا، ماله که ی نه بیته وه می خوی.

(فَإِنْ نَكَلَ عَنِ الْيَمِينِ) جا نه گهر دلاواکاره که سویندی نه خوار و گوتی: سویند ناخوم
(رُدَّتْ) نه و سوینده نه گهر پندریته وه (عَلَى الْمُدْعَى) بۆ سر دلاواکاره که، واته: (قازی)
پی نه ئی: تو سویند بخو که نه و شته مافی تویه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ
رَدَّ الْيَمِينَ عَلَى طَالِبِ الْحَقِّ﴾ رواه الدارقطني وصححه الحاكم، پیغمبر ﷺ سویندی
که پانده وه بۆ سر دلاواکار.

که و ابو: (فَيُخْلَفُ) دلاواکاره که نه و سوینده که پاندا ویه نه خوا (فَيَسْتَحِقُّ) جا به م
سوینده شته دلاواکاره که نه بیته می خوی.

﴿فَأُكَادَارِي﴾ یه که م: نه و سوینده که پاندا ویه - که دلاواکاره که نه یخوا - وه کو
دانپیدا میتانی دلاواکاره که یه، که و ابو: نه گهر دلاواکاره که سوینده که پاندا ویه که ی
خوارد، مافه که ی نه دریتی و نه گهر له مه و دوا دلاواکاره که شامیدیش بیئی بۆ سوده و لی
وه رنا گیرئ، هه روه ها نه گهر دلاواکاریش سوینده که پاندا ویه که نه خوا، مافی نه سووتی و نابئی
جاری تر دوا ی نه و مافه بکا، مه گهر شامیدی ده ست بکه وئ، له و کاته بۆی دروسته
به م شامیده دوا یه کی تر تو مار بکا.

دووم: هه ر که سیک مافی مالی له سر که سیک تر بوو: وه که قه رزو کرئی کار کردن و
مالی زه و تکرلو و نه و جوړه شتانه، جا بۆی نه نه گونجا مافه که ی خوی به هوی دانگا
وه ریگریته وه، نه وه بۆی دروسته: به نه ئی، یان به هه ر شیوه یه کی تر - که تووشی ناژله
نه بی - به نه ندازه ی مافه که ی خوی وه ریگریته وه، جا نه گهر له نه ندازه ی مافی خوی زیاتری
هاته ده ست، نه بی به هه ر فیلک بی، زنده یه که بگه پندریته وه بۆ خاوه نه که ی ﴿عَنْ عَائِشَةَ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: إِنَّ امْرَأَةً أَبِي سُفْيَانَ قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ أَبَا سُفْيَانَ لَا يُعْطِينِي مَا يَكْفِينِي
وَوَلَدِي إِلَّا مَا أَخَذْتُ مِنْ مَالِهِ بِغَيْرِ عِلْمِهِ، فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: خُذِي مَا يَكْفِيكَ وَوَلَدَكَ
بِالْمَعْرُوفِ﴾ رواه الشيخان، زنی (نه بوسوفیان) گوتیه پیغمبر ﷺ: (نه بوسوفیان) به ته ولوی
نه رکی به خپو کردنی خومو مندا له که م ناداتی مه گهر بین ناکادری وی شتیک له ماله که ی بیه م،
پیغمبر ﷺ فرمودی: به نه ندازه ی مافی خوتو مندا له که ت له مالی (نه بوسوفیان) بیه.

وَإِذَا تَدَاعَا شَيْئًا فِي يَدِ أَحَدِهِمَا فَالْقَوْلُ قَوْلُ صَاحِبِ الْيَدِ بِيَمِينِهِ، وَإِنْ كَانَ فِي يَدَيْهِمَا تَحَالُفًا وَجُعِلَ بَيْنَهُمَا،

سیّیم: ئو شتهی کیشهی له سهره: ئهگەر بووه می داواکاره که، ئه بی داواکاره که ئه رکی هیتانی بدا، ئه گەر نا: ئه بی داواکاره که ئه رکی هیتان و بردنه وهی بدا.

﴿بِاسِي لَهُ كَارِكُهُ وَتَنِي شَاهِدٌ﴾

(وَإِذَا تَدَاعَا شَيْئًا) هەر کاتیك دوو کهس داوای شتیکیان کرد (فِي يَدِ أَحَدِهِمَا) ئو شتهش ته نها له دهستی به کتیکاندا بوو، به لام هیچیان شاهیدیان نه بو (فَالْقَوْلُ) ئو قسه یه ی به پاست دانه ندرئ (قَوْلُ صَاحِبِ الْيَدِ) قسه ی خاوهن دهسته که یه (بِيَمِينِهِ) به و مهرجه ی سویند بخوا: که می خویه تی، چونکه خاوهن دهستی نیشانه یه کی به هیزه بق پاستی.

جا ئه گەر ته نها به کتیکان شاهیدی مه بوو، ئه وه ئه دریته خاوهن شاهیده که، به لام ئه گەر هه ربوکیان وه کو به کتر شاهیدیان مه بوو، ئه وه شاهیدی خاوهن دهست وه رنه گیرئ، هه رچه ند ته نها به ک شاهیدیش بئ، بق ئه وه ی سویندی له گه ل بخوا، شاهیده کانی ئه وێتر له کار ئه که ون ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: اِخْتَصَمَ رَجُلَانِ فِي نَاقَةٍ وَأَقَامَا بَيْنَهُ فَقَضَىٰ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ لِلَّذِي هِيَ فِي يَدِهِ رواه البيهقي والشافعي، دوو کهس له سهر ووشتریک بووه کیشه یان، هه ربووکیش شاهیدیان مه بوو، جا پتفه مبه ر ﷺ برپاری دا: ووشتره که می ئو که سه یه: که ووشتره که ی له ژیر دهستی دایه.

(وَإِنْ كَانَ فِي يَدَيْهِمَا) وه ئه گەر شته که له ژیر دهستی هه ربووکیاندا بوو، یان له دهستی هیچیاندا نه بو و هه ربووکیان ئه یانگوت: می منه. هیچ شاهیدیش نه بو (تَحَالُفًا) ئه بی هه ربووکیان سویند بخون: که می خویه تی (وَجُعِلَ بَيْنَهُمَا) ئینجا شته که ئه دریته هه ربووکیان به نیوه یی ﴿عَنْ أَبِي مُوسَى رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ رَجُلَيْنِ اِخْتَصَمَا فِي دَابَّةٍ وَلَيْسَ لِوَاحِدٍ مِنْهُمَا بَيِّنَةٌ، فَقَضَىٰ بِهَا النَّبِيُّ ﷺ بَيْنَهُمَا نِصْفَيْنِ رواه النسائي، دوو پیاو له سهر وولاغیک بووه کیشه یان و هیچ شاهیدیان نه بو، جا پتفه مبه ر ﷺ برپاری دا: هه ر به که نیوه یان هه بئ. هه روه ما ئه گەر هه ربووکیان وه ک به ک شاهیدیان هه بئ، هه ربویان ئه بیته نیوه.

جا بزانه: ئه گەر دوو کهس داوای شتیکیان کرد، که له دهست که سیکی تر دا بوو، هه ربوو داواکاره کهش شاهیدیان مه بوو، ئه وه شاهیدی هه ربووکیان له کار ئه که ون، که وابهو: بق هه ر به کیک له و دووانه سویندیک ئه خوا: که هیچ مانی نه، به لام ئه گەر بق به کتیکان دانی پئ دا بئنی، ئه بیته می ئو.

﴿فَاكْشَادَارِي﴾: خاوهن دهستی له و کاته دا به نیشانه ی پاستی دانه ندرئ: که نه زاندرئ ئو که سه به رڼگایه کی ناشه رعی دهستی که وتوته سهر ئو شته، ئه گینا: هه ر خاوهنی پتیشوو به خاوهن دهست دانه ندرئ.

وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ نَفْسِهِ حَلَفَ عَلَىٰ الْبَيْتِ وَالْقَطْعِ، وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ غَيْرِهِ: فَإِنْ كَانَ إِثْبَاتًا حَلَفَ عَلَىٰ الْبَيْتِ وَالْقَطْعِ، وَإِنْ كَانَ نَفْيًا حَلَفَ عَلَىٰ نَفْيِ الْعِلْمِ.

هـ روه ما بزانه: -له شاهیدی دا- دوو پیاو، یان پیاو ویکو دوو ثاڤرت له پیشترن له پیاو ویکو سویند خواردن، به لام له خاوهن دهستی دا به پیچه وانه، واته: پیاو ویکو سویند خواردن خاوهن دهست، له پیشتره له دوو پیاو.

هـ روه ما نهو شاهیده ی زیاتر زانستی له لایه، نهو له وی تر له پیشتره، وهك بلی: من ناگام لیو نه موو نه م په ی له تر کپی به سه د دینار.

﴿باسی سویند خواردن﴾

(وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ نَفْسِهِ) هـ رکه سیک له سر کرده وی خوی سویند بخوا (حَلَفَ عَلَى الْبَيْتِ وَالْقَطْعِ) نه بی به شپوه ی بن گومانی سویند بخوا، جا هـ بوون بی، وهك بلی: (والله من نه م کاره م کرده). یان نه بوون بن، وهك بلی: (والله من نه م کاره م نه کرده).

﴿ناگاداری﴾: کرده وی ناژه له کانی خوی وهك می خوی وایه، که وایو: نه بی بلی: (والله ناژه له که م نهو کاره ی نه کرده).

(وَمَنْ حَلَفَ عَلَىٰ فِعْلٍ غَيْرِهِ) هـ ر که سیک سویند له سر کرداری که سیک تر بخوا (فَإِنْ كَانَ إِثْبَاتًا) نه گه ر نهو کرداره هـ بوون بوو (حَلَفَ عَلَى الْبَيْتِ وَالْقَطْعِ) سویند له سر بن گومانی نه خوا، واته: نه لی: (والله فلان نهو کاره ی کرد).

(وَإِنْ كَانَ نَفْيًا) به لام نه گه ر کاره که نه بوون بوو (حَلَفَ عَلَى نَفْيِ الْعِلْمِ) سویند له سر نه زان بن خوا، واته: نه لی: (والله نه مزانیوه فلان نهو کاره ی کردی).

﴿پاشکو﴾: له دادگادا سویندی به پیچه په ناو سویندی به درو، له گوناهدا به کسانن ﴿عَنْ أَبِي أُمَامَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: مَنْ أَقْطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ يَمِينَهُ فَقَدْ أَجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَإِنْ كَانَ قَضِيًّا مِنْ أَرَاكٍ﴾ رواه مسلم، پیچه مبه ر ﷺ نه رموی: هـ ر که سیک به هوی سویندی خوی مانی موسولمانیک بیچرینن، خوی گه وره نه بیاته نوزه خو به هشتی لیقه دهغه نهکا، هـ رچند مافه که ش شوپکه دارسیواکیک بن.

هـ روه ما بزانه: بریاری (قازی) ته نها کیشی دنیای پی نه بریتسه وه، به لام بق قیامت هـ رامی پی حه لال نابو و حه لالی پی حه رام نابو ﴿عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: إِنْ أُنَا بَشَرٌ وَإِلَّكُمْ تَخْتَصِمُونَ إِلَيَّ فَلَعَلَّ بَعْضَكُمْ أَنْ يَكُونَ الْخَنَ مِنْ بَعْضِ بَعْضِهِ فَأَقْضِي لَهُ عَلَىٰ نَحْوِ مَا أَسْمَعُ، فَمَنْ قَطَعْتُ لَهُ مِنْ أَخِيهِ شَيْئًا فَلَا يَأْخُذْهُ فَإِنَّمَا أَقْطَعُ لَهُ قِطْعَةً مِنَ النَّارِ﴾ رواه الشيخان، پیچه مبه ر ﷺ نه رموی: منیش وهك نیوه شاده میزاد، وه نیوه کیشی خوتان دیننه لای من، جا پیاوی وا هـ به به لکه و زوبانی به هیزتره، منیش

(فَصَلِّ) وَلَا تُقْبَلُ الشَّهَادَةُ إِلَّا مِنْ اجْتَمَعَتْ فِيهِ خَمْسُ خِصَالٍ: الْإِسْلَامُ، وَالْبُلُوغُ، وَالْعَقْلُ، وَالْحُرِّيَّةُ، وَالْعَدَالَةُ.

چیم بیته بهر گوئی، ودها بهیار نه دهم، جا هر به کیك بهیارم بؤدا مافی نه ویتر می نه وه له راستیشدا می نه ونه بو، باوهری نه گری، چونکه بهم بهیارم پارچه ناگریکی دؤزه خی بق بهیار نه دهم. واته: بهم بهیاره لیّ حلال نابن.

هر وه ما بزانه: نه گهر دلاواکاره که، یان دلاوا لیکاروه که منداڵ بوو، یان شیت بوو، دروست نیه سویند بدری، چونکه سویندی شیت و منداڵ دانامه زری.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَأْسَى شَايَه دِي دَان﴾

واته: ناشکراکردنی نه وه والی له لایه تی، بق نه وه ی خاوهن ماف بگاته مافی خوی. خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَأَقِيمُوا الشَّهَادَةَ لِلَّهِ﴾ شایه دی بدهن له بهر خاتری خوا. که وابوو: شاردنه وه ی شایه دی گونا مه، خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَلَا تَكْتُمُوا الشَّهَادَةَ﴾ شایه دی مه شارنه وه.

هر وه ما شایه دی دانی به دروش گونا مه ﴿عَنْ خُرَيْمٍ رَضِيَ عَنْ النَّبِيِّ ﷺ﴾: قَالَ عُدِلَتْ شَهَادَةُ الزُّورِ بِالْإِشْرَافِ بِاللَّهِ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ ﴿رواه الترمذي، پیغه مبه ر﴾ فرموی: شایه دی به درو وه هاویه ش دانان بق خودا وایه، سن جار وای فرموی.

(وَلَا تُقْبَلُ الشَّهَادَةُ) شایه دی له هیچ که سیک وهر ناگری، واته: کاری پین ناگری (إِلَّا مِنْ تَهْنَاهَا لَهُ وَكَهْ سَهْ نَهْبَنَ) (اجْتَمَعَتْ فِيهِ) که تی دا کو بیته وه (خَمْسُ خِصَالٍ) پینج مه رج: یه که م: (الْإِسْلَامُ) موسولمان بین، خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَأَشْهَدُوا ذَوِي عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ دوو که سی داپه روه ره له خوتان-واته: له موسولمانان-بکه نه شامید.

که وابوو: شامیدی کافر وهر ناگری، به لام نیمامی (حنفی) نه فرموی: شامیدی کافر له دژی کافر وهر نه گری.

دوهم: (وَالْبُلُوغُ) بلوغی بوبن، خوی گه وره فرمویه تی: ﴿وَأَسْتَشْهِدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ﴾ دوو پیاو بق شامیدی بگرن. به لام نیمام (مالک) فرمویه تی: شامیدی دانی منداڵان له دژی یه کتری له و جهنگو شکه ستانه ی له نیوانیاندا پرو نه دا، پیش لیکنجیا بونه ویهان وهر نه گری.

سی یه م: (وَالْعَقْلُ) عقلی مه بن. چوارهم: (وَالْحُرِّيَّةُ) نازادین. پینجهم: (وَالْعَدَالَةُ) داپه روه ره بین. چونکه خوی گه وره فرمویه تی: ﴿ذَوِي عَدْلٍ مِنْكُمْ﴾ که وابوو: شامیدی له فاسق وهر ناگری، به لام چه ند زلایه که نه فرموده یان مه لبر لریوه: نه گهر داپه روه ره نه ماو فاسقی بلاو بؤوه-له بهر ناچاری- شامیدی له فاسقی که م گونا مه تر وهر نه گری.

وَلِلْعَدَالَةِ خُمُسَةٌ شَرَائِطٌ: أَنْ يَكُونَ مُجْتَنِباً لِلْكَبَائِرِ، غَيْرَ مُصِرٍّ عَلَى الْقَلِيلِ مِنَ الصَّغَائِرِ، سَلِيمَ السَّرِيرَةِ، مَأْمُونُ الْفَضَبِ، مُحَافِظاً عَلَى مُرُوءَةٍ مِثْلِهِ. (فَصْلٌ) وَالْحُقُوقُ ضَرْبَانِ: حَقُّ اللَّهِ تَعَالَى، وَحَقُّ الْآدَمِيِّ، فَأَمَّا حُقُوقُ الْآدَمِيِّينَ فَثَلَاثَةٌ أَضْرَبُ: ضَرْبٌ لَا يَقْبَلُ فِيهِ إِلَّا شَاهِدَانِ ذَكَرَانِ وَهُوَ مَا لَا يَقْصَدُ مِنْهُ أَلْمَالُ وَمَا يَطْلُعُ عَلَيْهِ الرِّجَالُ،

(وَلِلْعَدَالَةِ خُمُسَةٌ شَرَائِطٌ) داد په روډی پېنځ مه رځی هغه: (أَنْ يَكُونَ مُجْتَنِباً لِلْكَبَائِرِ) یه کهم: خوی له گشت گوناځه که وړه کان بپاریزی. (غَيْرَ مُصِرٍّ عَلَى الْقَلِيلِ مِنَ الصَّغَائِرِ) دوهم: نابی سووې بئ له سر که میك له گوناځه بچو که کان.

(پیناسه): هره تاوانیک بیتته نیشانه ی که م بایه خی به نایین: جا له دونیادا سزای بئ داندرا بئ، یان هره شه ی قیامه تی له سره ماتې، یان له عنه ت، یان غه زه بی خوا، نه وانه گشتی به گوناځی که وړه دانه ندړین، (ابن عباس) نه هه رموی: ژماره یان له هغه تا گوناځه نریک تره.

که وایو: هره که سیک گوناځی که وړه ی ه بئ، شاهیدی ی لټوړنا گړی، تا توبه نه کاو سالتیک به سر توبه کردنی دا نه پوا، هه وړه ها نه گه ر گوناځی بچو کی ه بون و خوا په رسته ی که ی به سر گوناځه کاندازال نه بو، دیسان هره به شاهید ناچئ.

(سَلِيمَ السَّرِيرَةِ) سس یهم: بیر ویاوهری بئ که رد بئ و نایینی نیسلام به بهرنامه ی ژیان دابنئ و جنیو به سه حابه ی پیغه مبر علیه السلام نه دلو بانگه وازی نه کا بئ کومه لټکی نژ به نیسلام.

(مَأْمُونُ الْفَضَبِ) چوارهم: لټی دلتیا بین که له کاتی تورپی دا ترو ناکاو شایه دی به ترو نادا. (مُحَافِظاً عَلَى مُرُوءَةٍ مِثْلِهِ) پینجهم: پیاوهرتی و پوهوشتی هاووینه کانی خوی بپاریزی، واته: له بهر چاوی خه ک ژنی خوی ماچ نه کاو، بهر ده وام گالتو و قسه ی پړو پوچ نه کاو، گورانی نه لټو هه لپه پکئ نه کا.

﴿فَصْلٌ: لِه بَاسِ ژْمَارِهِ پینویست له شاهیدی دان﴾

(وَالْحُقُوقُ) نه و مافانه ی شاهیدی یان پئ نه درئ (ضَرْبَانِ) دو جوړن (حَقُّ اللَّهِ تَعَالَى) یه که میان: مای خوايه. (وَحَقُّ الْآدَمِيِّ) دوهمیان: مای ناده میزاده:

(فَأَمَّا حُقُوقُ الْآدَمِيِّينَ) جا مای ناده میزادان (فَثَلَاثَةٌ أَضْرَبُ) سس جوړن: (ضَرْبٌ) جوړی یه کهم: (لَا يَقْبَلُ فِيهِ) هیچ جوړه شاهیدی کی بئ وړنا گړی (إِلَّا شَاهِدَانِ ذَكَرَانِ) ته نها شاهیدی ی دو پیاو نه بئ، واته: له و جوړه مافه دا شاهیدی ثافره تو سویند خواردن وړنا گړی (وَهُوَ مَا لَا يَقْصَدُ مِنْهُ أَلْمَالُ) نه مه شیان نه و جوړه مافه یه: که هیچ مالی دونیای تی دا مه به ست نه بئ: وه کو کوشتنی به قسه دی و بوختان کردن و نه و جوړه شتانه (وَمَا يَطْلُعُ عَلَيْهِ الرِّجَالُ) هه وړه ها نه و جوړه مافانه ی که پیاو پئ ناگادرن: وه کو نیسلام بوون و ماره بپینو ته لاقدان و مردن و وه کیلایه تی و سه وړه سیتی و که فاله تو هاو به شی و نه و جوړه شتانه ﴿قَالَ الزُّهْرِيُّ: مَضَتْ السَّنَةُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ أَهْلٌ لَا تَجُوزُ

وَضَرَبَ يُقْبَلُ فِيهِ شَاهِدَانِ أَوْ رَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ أَوْ شَاهِدٌ وَيَمِينُ الْمُدْعَى وَهُوَ مَا كَانَ الْقَصْدُ مِنْهُ أَلْمَالُ، وَضَرَبَ يُقْبَلُ فِيهِ رَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ أَوْ أَرْبَعُ نِسْوَةٍ وَهُوَ مَا لَا يَطْلُعُ عَلَيْهِ الرَّجَالُ. وَأَمَّا حُقُوقُ اللَّهِ تَعَالَى: فَلَا تُقْبَلُ فِيهَا النِّسَاءُ، وَهِيَ ثَلَاثَةٌ أَضْرَبُ: ضَرَبٌ لَا يَقْبَلُ فِيهِ أَقْلٌ مِنْ أَرْبَعَةٍ وَهُوَ الزَّنا، وَضَرَبٌ يُقْبَلُ فِيهِ اِثْنَانِ وَهُوَ مَا سِوَى الزَّنا مِنَ الْحُدُودِ،

شَهَادَةُ النِّسَاءِ فِي الْحُدُودِ وَلَا فِي النِّكَاحِ وَلَا فِي الطَّلَاقِ ﴿رواه الإمام مالك، له پیغمبره وه ﷺ﴾ تا نیتسا و ماتوه: که شاهیدی نافرمتان بق سزای تاوانه کانو ماره پیرنو ته لاهدان وهرناگیرئ.

(وَضَرَبَ) جَوْرِي دَووهم: (يُقْبَلُ فِيهِ شَاهِدَانِ) شاهیدی دوو پیاوی تئدا وهرنه گیرئ (أَوْ رَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ) یان شاهیدی پیاویک و دوو نافرمتی تئدا وهرنه گیرئ (أَوْ شَاهِدٌ وَيَمِينُ الْمُدْعَى) یان شاهیدی پیاویک و سویتندی دلواکاری تئدا وهرنه گیرئ (وَهُوَ مَا كَانَ الْقَصْدُ مِنْهُ أَلْمَالُ) نه وهش نهو جورده مافیه که مه بهست له وی دا مال بئ: وه کو کوشتنی به مه له و قهرزو کرینو فرقتشبو به کریدان و وه قفو پیکهاتنو و وسیت و زه و تکردن و گهردهن نازادکردن و نهو جورده شتانه، خوای گهرده هه رموویه تی: ﴿وَاسْتَشْهَدُوا شَهِيدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ لِإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ﴾ دوو پیاو له خوتان بکهنه شاهید، جا نه گهر دوو پیاو نه بون، پاویک و دوو نافرمت بکهنه شاهید.

(وَضَرَبَ) جَوْرِي سَیْیهم: (يُقْبَلُ فِيهِ رَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ) شاهیدی پیاویک و دوو نافرمتی تئدا وهرنه گیرئ (أَوْ أَرْبَعُ نِسْوَةٍ) یان شاهیدی چوار نافرمتی تئدا وهرنه گیرئ، واته: سویتند خواردن له و مافه دا کاری پئنا کرئ (وَهُوَ مَا لَا يَطْلُعُ عَلَيْهِ الرَّجَالُ) نه وهش نهو جورده مافیه که به زوری پیاو لی ناگادار نین: وه کو هه یزو کچینی و مندالبون و شیردانی مندالو تاوسبون و نهو جورده شتانه ﴿قَالَ الزُّهْرِيُّ: مَضَتْ السُّنَّةُ: بِأَنَّهُ تَجُوزُ شَهَادَةُ النِّسَاءِ فِيمَا لَا يَطْلُعُ عَلَيْهِ غَيْرُهُنَّ مِنْ وَلَادَةِ النِّسَاءِ وَعِيُوبِهِنَّ﴾ رواه ابن ابی شیبیه، له پیغمبره وه ﷺ و ماتوه: که شاهیدی نافرمتان لهو جورده شتانه دا دروسته، که به زوری هه نهوان پئ ناگادارن: وه کو مندالبون و که م و کو پیه کانی ژیر بهرگ.

(وَأَمَّا حُقُوقُ اللَّهِ تَعَالَى) هه رچی مافی خوای گهره پئ (فَلَا تُقْبَلُ فِيهَا النِّسَاءُ) شاهیدی نافرمتان و سویتند خواردنی تئدا وهرناگیرئ (وَهِيَ ثَلَاثَةٌ أَضْرَبُ) مافی خوای گهره سئ جورن: (ضَرَبٌ لَا يَقْبَلُ فِيهِ أَقْلٌ مِنْ أَرْبَعَةٍ) جَوْرِي یه که م: له چوار پیاو که متر به شاهید وهرناگیرئ (وَهُوَ الزَّنا) نهو جورده مافه زینا کردنه، واته: نه بی هه چواریان بلین: (أَشْهَدُ بِاللَّهِ بِهِ جَاوِي خُزْمَانَ دِيْتَمَانَ هِينَه که ی خوی بر دبو ه ناو هینه که ی).

(وَضَرَبَ) جَوْرِي دَووهم: (يُقْبَلُ فِيهِ اِثْنَانِ) شاهیدی دوو پیاوی تئدا وهرنه گیرئ (وَهُوَ مَا سِوَى الزَّنا) نهو جوردهش نهو مافانه یه که زینا نینه (مِنَ الْحُدُودِ) له سزای

وَضَرَبُ يُقْبَلُ فِيهِ وَاحِدٌ وَهُوَ هَلَالُ رَمَضَانَ. وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ الْأَعْمَى إِلَّا فِي خَمْسَةِ مَوَاضِعَ: الْمَوْتُ، وَالنَّسَبُ، وَالْمَلِكُ الْمُطْلَقُ، وَالتَّرْجَمَةُ، وَمَا شَهِدَ بِهِ قَبْلَ الْقَمَى، وَعَلَى الْمَضْبُوطِ. وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ جَارٍ لِنَفْسِهِ نَفْعًا وَلَا دَافِعٍ عَنْهَا ضَرَرًا.

تاوانه کانی تر: وه کو مهی خوارینه وه کافر یون و پئ گری و نزی و نهو جوړه شتانه. (وَضَرَبُ) جوړی سی یه: (يُقْبَلُ فِيهِ وَاحِدٌ) يه ک پياو به تنها به شاميد ورنه گيرئ (وَهُوَ هَلَالُ رَمَضَانَ) نهو جوړه مافه ش ديتنی مانگی يه ک شه وهی په مه زانه.

ئينجا بزانه: شاميدی يه ک پياو بؤ ناشکر ابونی مانگ تنها دهر باره ی به پؤژوویون ورنه گيرئ، نه ک دهر باره ی شتيکی تر، جا له بهر نه وه زؤر له زانايان نه م فرموده ديان به ميز کردوه: که شاميدی يه ک پياو بؤ مانگی (رَجَب) و (شَعْبَانَ) و (شَوَّال) و (ذِي الْحِجَّةِ) ورنه گيرئ: دهر باره ی پؤژو و نيهرام و عالفو و ده ستانی عه ر ه.

(وَلَا تُقْبَلُ شَهَادَةُ الْأَعْمَى) شاميدی مړوی کوير ورنه گيرئ (إِلَّا فِي خَمْسَةِ مَوَاضِعَ) تنها له پيښ شويډا نه بئ (الْمَوْتُ) يه که م: شاميدی دان به مردنی که سيک. (وَالنَّسَبُ) دووم: شاميدی دان به نه زادی که سيک، واته: بلئ: فلان کورې فلانکه سه. (وَالْمَلِكُ الْمُطْلَقُ) سی یه: شاميدی دان به ملکايه تی به بئ نه وهی چؤنيه تی بلئ، چونکه نهو سيپانه به دهنگو باسی بلاوېووه نه زاندرين و په يوه نديان به ديتنه وه نيه.

(وَالتَّرْجَمَةُ) هروها له گورپنی زمانیک بؤ زمانیکي تر باومر به کوير نه کړئ، چونکه په يوه ندی به چاوه وه نيه. (وَمَا شَهِدَ بِهِ قَبْلَ الْقَمَى) چوارم: نهو شتي پيش کويريون ديتويه تی دروسته به کويريووی شاميدی دهر باره بدا، (وَعَلَى الْمَضْبُوطِ) پينجهم: شاميدی دان له سر نهو که سهی به دهستی خوی گرتويه تی، واته: بلئ: نه مه نهو قسه يه ی کرد.

(وَلَا تُقْبَلُ) ورنه گيرئ (شَهَادَةُ جَارٍ لِنَفْسِهِ نَفْعًا) شاميدی که سيک، که به هوی شاميديه که ی سود به خوی بگه نهی (وَلَا دَافِعٍ عَنْهَا ضَرَرًا) هروها شاميدی نهو که سه ش ورنه گيرئ که به شاميديه که ی خوی زيانیک له سر خوی لابتا، پيغه مبرک: فرموده تی: ﴿لَا تَجُوزُ شَهَادَةُ ذِي الظَّنَّةِ وَلَا ذِي الْحِئَةِ﴾ رواد الحاکم علی شرط مسلم، شاميدی گومان ليکرو و نورمن ورنه گيرئ. هروها شاميدی نهو که سه ش ورنه گيرئ که زؤر به هه لدا نه چئ و شتي له بير چؤته وه.

﴿بَاسِ زَمَانِ شَاهِدِي﴾

واته: شاميدی دان له جياتی که سيکی تر. بزانه: زمان شاميدی به و مرجانه دروسته: يه که م: زمان شاميديه که شاميديه که وريگيرئ به م شتويه: شاميديه که پئی بلئ: (تؤ شاميد به: که من شاميد بؤ فلانه شته). يان بلئ: (شاميدی له سر

(کتابُ العتق)

وَيَصِحُّ الْعَتَقُ مِنْ كُلِّ مَالِكٍ جَائِزٍ اِتِّصَرَفَ فِي مَلِكِهِ، وَيَقَعُ بِصَرِيحِ الْعَتَقِ، وَالْكَنَايَةِ مَعَ النَّيَّةِ، شاهیدیه‌که‌ی من بده). یان گویئ لی‌بن: که شاهیده‌که له لای دابور شاهیدی نه‌دا، یان گویئ لی‌بن مؤیه‌که بلی، وه‌ک بلی: (من شاهیدم نمو شته هی فلانه له فلانی کرپوه). دووهم: زمانشاهیده‌که ناروی شاهیده‌کهو چونیته‌ی وه‌رگرتنی‌شاهیده‌که بلی. سئیم: ژماره‌ی زمانشاهیده‌کان به لای‌که‌می دوو پیاو بن، جا نه‌گه‌ر دوو پیاو بینه زمانشاهیدی دوو پیاو‌تر، یان هی پیاو‌یکو دوو نافرته، نه‌وه دروسته. چوارهم: نابی زمانشاهیدی له سزای نه‌و تاوانانه بی: که مانی خوای گه‌ورده‌نه، به‌لام له‌وانه‌ی مانی ناده‌میزادن دروسته.

پینجهم: ناماده‌کردنی‌شاهیده‌که نه‌گونجی: له به‌ر مردنی، یان له به‌ر نه‌خوشی، یان له به‌ر دوری، به‌لام نه‌گه‌ر له به‌ر مؤیه‌کی‌تر شاهیده‌که وه‌رنه‌گیرا، زمانشاهیدیش وه‌رناگیرئ.

* * *

﴿کتابُ العتق: نهم په‌رتو‌وکه باسی نازاد‌کردنی کویله نه‌کا﴾

(پیناسه): کویله به‌و ناده‌میزاده نه‌گوتئ: که له ژیر ملکایه‌تی ناده‌میزادی‌کی‌تردایه، واته: به‌خوی هیچ ده‌سته‌لائی به‌سهرخوی‌دا نیه. جا نه‌وه‌ش بینه‌وه یادی خوت: که نه‌و نافرته‌و مندالانه‌ی له جه‌نگی‌کافره‌کان به‌دیل نه‌گیرئ، نه‌بنه کویله‌و، نافرته‌کان پیان نه‌گوتئ: (جاریه)، شهرعی نیسلام چه‌رامی کردوه بکوژئین، جا موسولمان ببن، یان نا، ه‌روه‌ما بزانه: نازاد‌کردنی کویله خیری زوره، به‌لام نه‌گه‌ر کویله‌که موسولمان بی، خیری زیاتره ﴿عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّمَا فَرِيءٍ مُسْلِمٍ أَعْتَقَ إِمْرَأً مُسْلِمًا اسْتَقْدَّ اللَّهُ بِكُلِّ عَضْوَمِنَهُ عَضْوَمِنَهُ مِنَ النَّارِ﴾ رواه الشيخان، پیغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی: هر موسولمانیک کویله‌یه‌کی موسولمان نازاد بکا، خوای گه‌ورده به‌مؤی هر نه‌ندامیکی‌کویله‌که، نه‌ندامیکی وی نازاد نه‌کا له ناگری دوزه‌خ.

(وَيَصِحُّ الْعَتَقُ) نازاد‌کردنی کویله دروسته (مِنْ كُلِّ مَالِكٍ) له هر خاوه‌ن ملکیکسی (جائِزِ اِتِّصَرَفَ) که دروست بی به خوی ده‌ستکاری بکا (فِي مَلِكِهِ) له مالک‌و مالی خوی، واته: هیچ که‌س ناتوانی کویله‌ی که‌سیکی‌تر نازاد بکا به بی‌ئین، ه‌روه‌ما مندال‌و شیت‌و نه‌و که‌سه‌ی حیجری له‌سهر داندراوه‌و نه‌و که‌سه‌ی به‌ناهق زوری لیکراوه، نه‌وانه‌ش هیچیان کویله نازاد کردنیان دروست نیه (وَيَقَعُ) کویله نازاد نه‌کری (بِصَرِيحِ الْعَتَقِ) که به‌گوته‌یه‌کی ناشکرا بلی: وا نازاد‌م کرد، یان وا نازاد‌م کردی (وَالْكَنَايَةِ) ه‌روه‌ما به‌گوته‌ی ناشکراش نازاد نه‌بی (مَعَ النَّيَّةِ) که نیازی ناو دلی وایی: نازادی بکا، وه‌ک بلی: من هیچی‌تر گه‌ورده‌ی تو نیم، یان بلی: وازم له تو مینا.

وَإِذَا أَعْتَقَ بَعْضَ عَبْدٍ عَتَقَ عَلَيْهِ جَمِيعَهُ، وَإِنْ أَعْتَقَ شِرْكَاءَ لَهُ فِي عَبْدٍ وَهُوَ مُوسِرٌ سَرَى الْعَتَقُ إِلَى بَاقِيهِ وَكَانَ عَلَيْهِ قِيمَةُ نَصِيبِ شَرِيكِهِ، وَمَنْ مَلَكَ وَاحِدًا مِنْ وَالِدَيْهِ أَوْ مَوْلُودِيهِ عَتَقَ عَلَيْهِ.

(وَإِذَا أَعْتَقَ بَعْضَ عَبْدٍ) هر کاتی به کیکی که شیکی کز یله ی خوی نازاد کرد، وه ک بلئی: واه دستیکی توّم نازاد کرد، یان بلئی: واه نیوه ی توّم نازاد کرد (عَتَقَ عَلَيْهِ جَمِيعَهُ) کز یله که هه موو له شی نازاد نه بئی، نه که ته نهها ده ستو ته نهها نیوه که ﴿عَنْ سَمُرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا﴾: أَنْ رَجُلًا أَعْتَقَ شَقِصًا فِي مَمْلُوكٍ فَقَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «هُوَ كُلُّهُ فَلَيْسَ لِلَّهِ شَرِيكَ» رواه احمد، بیاوئیک به شیکی له کز یله یه کی خوی نازاد کرد، نینجا پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: نهو کز یله یه گشتی نازاده، خوای گه وره هاوبه شی نیه له م کز یله دا.

(وَإِنْ أَعْتَقَ شِرْكَاءَ لَهُ فِي عَبْدٍ) هه روه ها نه گه ر به شه که ی خوی نازاد بکا لهو کز یله یه ی که هاوبه شه له نیوان ویو یه کیکی تر (وَهُوَ مُوسِرٌ) نهو نازاد که ره ش ده ی توانی نرخ ی به شه که ی هاوبه شه که ی بدا (سَرَى الْعَتَقُ إِلَى بَاقِيهِ) نهو نازاد کرد نه ی وی نه چیت ته به شه که ی هاوبه شه که ی، واته: کز یله که گشتی نازاد نه بئی و (وَكَانَ عَلَيْهِ قِيمَةُ نَصِيبِ شَرِيكِهِ) نه بی نازاد که ره که توّله ی به شی هاوبه شه که شی بدا به گویره ی نرخ ی نهو پوژده، به لام نه گه ر نازاد که ره که هه ژار بوو، واته: توانای نرخ ی به شی هاوبه شه که ی نه بوو بیدا، نهوه ته نهها به شه که ی خوی نازاد نه بئی و به شه که ی تر هه ر به کز یله یی نه مینیت ته وه، جا نهو جوّده کز یله پی ی نه گو ترئ: (مُبْعُضٌ)، واته: به شکارو ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا﴾: عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: مَنْ أَعْتَقَ شِرْكَاءَ لَهُ فِي عَبْدٍ فَكَانَ لَهُ مَالٌ يَبْلُغُ ثَمَنَ الْعَبْدِ قَوْمٌ عَلَيْهِ قِيمَةُ عَسَدٍ فَأَعْطِي شُرَكَائِهِ حَصَصَهُمْ وَعَتَقَ عَلَيْهِ الْعَبْدُ وَإِلَّا: فَقَدْ عَتَقَ مِنْهُ مَا عَتَقَ﴾ رواه الشیخان، پیغه مبه ر ﷺ فه رمووی: هه ر که سیّک به شه که ی خوی له کز یله یه کی هاوبه ش نازاد بکاو به نه ندازه ی کز یله که ش مالی هه بئی، به دادپه روه ری کز یله که ی له سه ر نه فرسیندرئ و نرخ ی به شه کانی تر نه دریت ته هاوبه شه کانی و کز یله که گشتی نازاد نه بئی، به لام نه گه ر هیچی نه بوو، نهوه ته نهها به شه که ی خوی نازاد نه بئی.

(وَمَنْ مَلَكَ وَاحِدًا مِنْ وَالِدَيْهِ) هه ر که سیّک باوک و باپیره و دایکو داپیره ی بکه ویت ته ناو ملک ی خوی، واته: بیان کرئ، یان به شیوه ی میرانگرتن ده ستی بکه وئ (أَوْ مَوْلُودِيهِ) یان کوپو کیژده کانی خوی، یان نهوه یه کانی بکه ویت ته ژیر ملک ی خوی، بهو شیوه ی باسما ن کرد (عَتَقَ عَلَيْهِ) یه کسه ر نازاد نه بئی، هه رچه ند نازادیشیان نه کا، که واته: ناگو دجئ دایکو باوک و داپیره و باپیره و کیژو کوپو نهوه بین به کز یله ی خوی، به لام خوشک و براو مامو خال و برازو ماموژا نه بین به کز یله ی خوی.

(فَصَلِّ) وَالْوَلَاءُ مِنْ حُقُوقِ الْعَتَقِ، وَحُكْمُهُ حُكْمُ التَّغْصِيبِ عِنْدَ عَدَمِهِ، وَيَنْتَقِلُ الْوَلَاءُ عَنِ الْمُعْتَقِ إِلَى الدُّكُورِ مِنْ عَصَبَتِهِ، وَتَرْتِيبُ الْعَصَبَاتِ فِي الْوَلَاءِ كَتَرْتِيبِهِمْ فِي الْإِرْثِ، وَلَا يَجُوزُ بَيْنَ الْوَلَاءِ وَلَا هَبْتُهُ. (فَصَلِّ) وَمَنْ قَالَ لِعَبْدِهِ: إِذَا مِتُّ فَأَنْتَ حُرٌّ، فَهُوَ مُدَبَّرٌ يَعْتَقُ بَعْدَ وُفَاتِهِ مِنْ ثَلَاثِهِ، وَيَجُوزُ لَهُ أَنْ يَبِيعَهُ فِي حَالِ حَيَاتِهِ وَيَنْتَقِلُ تَذْبِيرُهُ،

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِيَ (وَلَاء) خَزْمَايَه تِي نَازَاد كَرْدَن﴾

واته: نه و خزمایه تی بهی به هوی نازادکردنی کویله پیدانهی. (وَالْوَلَاءُ) خزمایه تی نازادکردن (مِنْ حُقُوقِ الْعَتَقِ) یه کیتکه له مافه کانی کویله نازادکردن، چونکه به هوی نه و نازادکردنه پیدانهی (وَحُكْمُهُ) بریاری نه و خزمایه تی به (حُكْمُ التَّغْصِيبِ) وه کو بریاری خزمایه تی له پشتی وایه (عِنْدَ عَدَمِهِ) له و کاتهی خزمی له پشتی نه میتی، واته: به م خزمایه تی به میرات وهر نه گریو، ژن ماره نه بریو، خوینی کوژلو وه نه گریو، هه روه ک باسمان کردن. (وَيَنْتَقِلُ الْوَلَاءُ) مانی نه و خزمایه تی به نه گوازیتته وه (عَنِ الْمُعْتَقِ) له نازادکهره که وه - جا پیاو بی، یان نافره ت بی - له دواى مردنی (إِلَى الدُّكُورِ مِنْ عَصَبَتِهِ) بق خزمه نیرینه کانی، واته: له دواى مردنی نازادکهره که مانی نه و خزمایه تی به به میرات نه بیته هی خزمه نیرینه کانی خوی.

(وَتَرْتِيبُ الْعَصَبَاتِ) پیزی نه و خزمه نیرینه نه (فِي الْوَلَاءِ) له خزمایه تی نازادکردندا (كَتَرْتِيبِهِمْ فِي الْإِرْثِ) وه ک پیزی خزمه کانه له وهر گرتنی میراتا که باسمان کرد (وَلَا يَجُوزُ بَيْنَ الْوَلَاءِ) دروست نیه فروشتنی خزمایه تی نازادکردن (وَلَا هَبْتُهُ) هه روه ها به خشینیشی دروست نیه ﴿عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: الْوَلَاءُ لُحْمَةٌ كُلُّهَا النَّسَبُ لَا يَبَاغُ وَلَا يُوْهَبُ﴾ رواه الشافعی وغیره، پیغه مبه ر ﷺ نه رموی: خزمایه تی نازادکردن تیکه لَبوونیکه وه کو تیکه لَبوونی خزمایه تی له پشتی، نافروشری و نابه خشری.

﴿فَصَلِّ: لَهُ بَاسِيَ (مُدَبَّر) کَوِیْلَه ی چاوه پوانکراو﴾

(وَمَنْ قَالَ لِعَبْدِهِ) هه ر که سیک به کویله که ی خوی بلتی: (إِذَا مِتُّ فَأَنْتَ حُرٌّ) هه ر کاتیک من مردم تو نازادی (فَهُوَ) نه و کویله به (مُدَبَّرٌ) پی ی نه گوتری: (مُدَبَّرٌ)، واته: چاوه پوانکراو: نایا نازاد نه بی، یان نا؟ (يَعْتَقُ بَعْدَ وُفَاتِهِ) نه و کویله له دواى مردنی گه وره که ی خوی نازاد نه بی، به و مه رجی هه ر له ژیر ملکایه تی ویدا مابی (مِنْ ثَلَاثِ مَالِهِ) وه نازادبوونیشی له سییه کی مالی نه ژمیردی، که واته: نه گه ر جگه له و کویله به هیچی تری نه بوو بدریته خاوه ن قهرزه کان، نه وه قهرزه کان به م کویله به نه درینه وه.

(وَيَجُوزُ لَهُ) دروسته بق گه وره که (أَنْ يَبِيعَهُ) نه و کویله چاوه پوانکراوه بفروشی (فِي حَالِ حَيَاتِهِ) تا به خوی زیندوو (وَيَنْتَقِلُ تَذْبِيرُهُ) جا چاوه پوانکردنه که ی تیک نه چیو، به هوی

وَحُكْمُ الْمُدَبِّرِ فِي حَالِ حَيَاةِ السَّيِّدِ حُكْمُ الْعَبْدِ الْقَنِّ.
(فصل) وَالْكِتَابَةُ مُسْتَحَبَّةٌ إِذَا سَأَلَهَا الْعَبْدُ، وَكَانَ مَأْمُونًا مُكْتَسِبًا، وَلَا تَصِحُّ إِلَّا بِمَالٍ
مَعْلُومٍ، وَيَكُونُ مُؤَجَّلًا إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ: أَقْلُهُ نَجْمَانٍ، وَهِيَ مِنْ جِهَةِ السَّيِّدِ لَازِمَةٌ، وَمِنْ
جِهَةِ الْمَكَاتِبِ جَائِزَةٌ، فَلَهُ تَعْجِيزُ نَفْسِهِ وَفَسْخُهَا مَتَى شَاءَ،

مردنی وی نازاد نابی ﴿عَنْ جَابِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ﴾: أَنَّ رَجُلًا أَعْتَقَ غُلَامًا عَنْ ذُبُرٍ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ مَالٌ
غَيْرُهُ فَبَاعَهُ النَّبِيُّ ﷺ. رواه الشيخان، پیاویک کویله یه کی خوی نازاد کرد به چاوه پوانی مردن،
هیچ مالی تریشی نه بوو، پیته مبه رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ کویله کی وی فروشت. (وَحُكْمُ الْمُدَبِّرِ) مه موو
دهستکاری یه کی کویله ی چاوه پوانکرو (فِي حَالِ حَيَاةِ السَّيِّدِ) لهو ماوه یه ی گه ورده کی
زیندوو (حُكْمُ الْعَبْدِ الْقَنِّ) وهکو دهستکاری نهو کویله یه که باسی نازادکردنی له گه ل نه کرابی.

﴿فصل: له باسی (کتابه) نووسراو پیندان﴾

وهکو گه ورده که بلیته کویله کی خوی هر کاتن نه ورنده پاره یه بتق هیتام به ورنده
ماوه یه، تر نازادی. جا نهو جوړه کویله یه پی پی نه گوتی: (مُكَاتِبٌ)، واته: نووسراو
پیندرو. (وَالْكِتَابَةُ) نووسراو پیندان کویله (مُسْتَحَبَّةٌ) خیره (إِذَا سَأَلَهَا الْعَبْدُ) هر کاتیک
کویله که بق خوی داوا بکا (وَكَانَ مَأْمُونًا) بهو مرجه ی کویله که نه مین بیزو مالی به فیرو
نه دا (مُكْتَسِبًا) توانای کارکردنیشی هین، خوی گه ورده فرموویه تی: ﴿وَالَّذِينَ يَتَّبِعُونَ
الْكِتَابَ مِمَّا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ فَكَاتِبُوهُمْ إِنْ عَلِمْتُمْ فِيهِمْ خَيْرًا﴾ نهو کویلانه ی دلوی
نووسراو پیندانان لیته که ن، نووسراویان بده نن نه گهر بزائن کاریان پی نه کری.

(وَلَا تَصِحُّ) نووسراو پیندان دروست نیه (إِلَّا بِمَالٍ مَعْلُومٍ) ته نها به مالیکی زاندرلو نه یی،
واته: نه بی خوی و کویله که بزائن: ماله که چه ندهو چونه و چی یه؟ (وَيَكُونُ مُؤَجَّلًا) وه
نه بی هیتانی نهو ماله دوا بخری (إِلَى أَجَلٍ مَعْلُومٍ) بق ماوه یه کی زاندرلو، واته: دروست نیه
دهم ودهست دلوی هیتانی نهو ماله بکا (أَقْلُهُ) که مترین ماوه بق هیتانی نهو ماله (نَجْمَانٍ)
دوو کاته، واته: دروست نیه له یه ک کاتدا گشتی لوه ریگری.

(وَهِيَ) نهو نووسراو پیدانه (مِنْ جِهَةِ السَّيِّدِ) له پوی گه ورده که وه (لَازِمَةٌ) له ملی
نه چه سپی، واته: دروست نیه په شیمان بیته وه، جا هر کاتیک کویله که ماله کی هیتا،
نازاد نه یی (وَمِنْ جِهَةِ الْمَكَاتِبِ) به لام له پوی کویله نووسراو پیندرو که وه (جَائِزَةٌ)
نه چه سپاوه (فَلَهُ تَعْجِيزُ نَفْسِهِ) که واته: کویله که بوی دروسته خوی بی ددهست لات بکا،
واته: بلای: من توانام نیه نهو ماله بده مو، نهیدا (وَفَسْخُهَا مَتَى شَاءَ) هه روه ها بویشی
دروسته نووسراو پیدانه که هه لبوه شینیتته وه هر کاتن پی پی خوش یی.

﴿لَا كَسَادَ لَهَا﴾: نه گهر کویله که بق ماوه ی دیارکرو ماله کی پی نه هات، گه ورده که ش
نه توانی هه لبوه شینیتته وه.

وَالْمَكَاثِبِ أَتَصْرَفُ فِيمَا فِي يَدِهِ مِنَ الْمَالِ، وَيَجِبُ عَلَى السَّيِّدِ أَنْ يَضَعَ مِنْ مَالِ الْكِتَابَةِ، مَا يَسْتَعِينُ بِهِ عَلَى آدَاءِ نُجُومِ الْكِتَابَةِ، وَلَا يَغْتَقُ إِلَّا بِأَدَاءِ جَمِيعِ الْمَالِ. (فَصْلٌ) وَإِذَا أَصَابَ السَّيِّدُ أُمَّتَهُ فَوَضَعَتْ مَا تَبَيَّنَ فِيهِ شَيْءٌ مِنْ خَلْقِ آدَمِيٍّ حَرُمَ عَلَيْهِ بَيْعُهَا وَرَهْنُهَا وَهَبْتُهَا، وَجَازَ لَهُ التَّصْرُفُ فِيهَا بِالْإِسْتِخْدَامِ وَالْوَطْءِ،

(وَالْمَكَاثِبِ) نووسراوپیډرلوه که بږی هیه (التَّصْرُفُ فِيمَا فِي يَدِهِ مِنَ الْمَالِ) به هه موو شیوهیه که ده ستکاری نهو ماله بکا که له بهر ده سستی دایه و به خوی و ده سستی هیناوه (وَيَجِبُ عَلَى السَّيِّدِ) واجبه: له سر گه وره ی کویله که (أَنْ يَضَعَ عَنْهُ) که نه ختیک بارگرانی لابدا له سر کویله که (مِنْ مَالِ الْكِتَابَةِ) لهو ماله ی که دیارکراوه بییښی (مَا يَسْتَعِينُ بِهِ) نه ندازه یه کی وای له سر لابدا: که بییته پالېشت (عَلَى آدَاءِ نُجُومِ الْكِتَابَةِ) بږ ته سلیم کړدنی گشت به شه کانی تری ماله که، واته: لهو ماله ی له سر ی پیک هاتوون، واجبه: یان نه ختیک ی خوخ بیی، یان به خوی نه ختیک مالی بداتی بږ نهو ی زو ماله که ته ولو بکا، خوی گه وره فرموویه تی: ﴿وَأَلَوْهُمْ مِنْ مَالِ اللَّهِ الَّذِي آتَاكُمْ﴾ لهو ماله ی خوا دلوپه تیه ښوه، نه ختیک بده نه کویله نووسراوپیډرلوه کان.

(وَلَا يَغْتَقُ) نهو کویله نووسراوپیډرلوه نازاد نابی (إِلَّا بِأَدَاءِ جَمِيعِ الْمَالِ) تا گشت نهو ماله ی له سر ی پیک هاتوون نه یدا ﴿عَنْ عمرو بن شعيب عن أبيه عن جده﴾: عَنْ النَّبِيِّ ﷺ: الْمَكَاثِبُ عَبْدٌ مَا بَقِيَ عَلَيْهِ مِنْ مَكَاثِبِهِ دَرَاهِمٌ رواه ابوداود، پیغه مېر ﷺ فرموویه تی: نووسراوپیډرلو هر کویله یه تا دیره میکی له سر مای.

﴿نَاكَادَارِي﴾: نه گهر گه وره که لهو ماوه یدا مرد، کویله که ماله که نه داته میرا تکره کانی گه وره که و، نازاد نه بی.

﴿فَصْلٌ: لَهُ بَاسِي (أُمُّ الْوَلَدِ) دایکی مندال﴾

واته: نهو کویله من یه ی پی نه گوتړی: دایکی مندال. (وَإِذَا أَصَابَ السَّيِّدُ أُمَّتَهُ) هر کاتن گه وره جیماعی له گه ل (جاریه) که ی خوی کردو ناوس بوو (فَوَضَعَتْ مَا) جا نهو (جاریه) ناوسه پارچه گوشتیک وای دانا (تَبَيَّنَ فِيهِ) که نه یدا دیاربوو (شَيْءٌ مِنْ خَلْقِ آدَمِيٍّ) وینه ی ناده میزادیک، واته: نه گهر (جاریه) که مندالیک ته ولوی بیی، یان پارچه گوشتیک وای لییته دهره وه: که وینه ی ناده میزادی لیروست کرابی، نهو نه بیته (أُمُّ الْوَلَدِ)، واته: دایکی مندال، که وابوو: (حَرُمَ عَلَيْهِ بَيْعُهَا) هرپامه گه وره که نهو (جاریه) یه بفرقش (وَرَهْنُهَا) وه هرپامه به بارمته ی دابنی (وَهَبْتُهَا) وه هرپامه بیبه خشی (وَجَازَ لَهُ التَّصْرُفُ فِيهَا) وه گه وره که بږی دروسته: ده ستکاری نهو دایکی منداله بکا (بِالْإِسْتِخْدَامِ) بهو شیوهیه ی خزمه تی خوی پی بکاو (وَالْوَطْءِ) جیماعیشی له گه ل بکا.

وَإِذَا مَاتَ السَّيِّدُ عَقَّتْ مِنْ رَأْسِ مَالِهِ قَبْلَ الدُّيُونِ وَالْوَصَايَا،
وَوَلَدَهَا مِنْ غَيْرِهِ بِمَنْزِلَتِهَا، وَمَنْ أَصَابَ أَمَةً غَيْرَهُ بِنِكَاحٍ فَأُولَئِكَ مِنْهَا
مَمْلُوكٌ لِسَيِّدِهَا، وَإِنْ أَصَابَهَا بِشَبْهَةِ فَوَلَدَهُ مِنْهَا حُرٌّ نَسِيبٌ وَعَلَيْهِ قِيمَتُهُ لِلْسَّيِّدِ،
وَإِنْ مَلَكَ الْأَمَةُ الْمُطْلَقَةَ بَعْدَ ذَلِكَ لَمْ يَصِرْ أُمٌّ وَلَدَ لَهُ بِالْوَطْءِ فِي النِّكَاحِ،

(وَإِذَا مَاتَ السَّيِّدُ) جا هر کاتئ گوره که ی مرد (عَقَّتْ) نهو دایک هی منداله به کسر نازاد نه بی
(مِنْ رَأْسِ مَالِهِ) له سه رمایه ی ماله که وه (قَبْلَ الدُّيُونِ) پیئش نه وه ی قهرزه کانی مربوطه که
برقیته وه (وَالْوَصَايَا) پیئش نه وه ی وه سیته کانی جئ به جئ بکریئ، پیغه مبه رَحْمَةً فرموی:
﴿أَيُّمَا امْرَأَةٍ وَلَدَتْ مِنْ سَيِّدِهَا فَهِيَ مُعْتَقَةٌ عَنْ ذُبْرِ مَنْهَا﴾ رواه أحمد وصححه الحاكم، هر
نافره تیک مندالیکي له گوره که ی خوی بیئ، له نوای مردنی گوره که ی نازاد نه بی.

ئینجا بزانه: مندالی نهو (جاریه) به که له گوره ی خوی نه بیئ، به نازادی نه بیئ، نه که به
کویله یی، چونکه به هوی نازادی نهو منداله، دایکه که ی نازاد نه بیئ، به لام (وَوَلَدَهَا مِنْ
غَيْرِهِ) منداله کانی تری نهو (جاریه) دایکه ی منداله یه: که له پیاو یکی ترن جگه له گوره ی
خوی (بِمَنْزِلَتِهَا) نهوانیش هر وه کو خوی کویله ن، به لام نابئ بفرؤشریئو نابئ ببه خشریئو
هر کاتیک گوره که مرد، نهوانیش وه کو دایکیان نازاد نه بیئ، بهو مهرجه ی نهو مندالانه له
نوای بوونی به دایکی مندال بوئن، جا به حه لالی بوئن، یان به حه پامی.

(وَمَنْ أَصَابَ أَمَةً غَيْرَهُ بِنِكَاحٍ) هر که سیئک جیماع له گه ل (جاریه) ی که سیئکی تر بکا، به
ماره کراوی، واته: (جاریه) ی که سیئکی تری له خوی ماره کردو ناوسی کرد (فَأُولَئِكَ مِنْهَا)
نهو منداله ی لهو (جاریه) ماره کراوه نه بیئ (مَمْلُوكٌ) نهویش نه بیته کویله (لِسَيِّدِهَا) بؤ
گوره ی (جاریه) که، واته: به نازادی نابئو ناشیته کویله ی باوکی خوی.

(وَإِنْ أَصَابَهَا بِشَبْهَةٍ) به لام نه گه به هه ل جیماع له گه ل (جاریه) ی که سیئکی تر بکا، واته:
به ژنی خوی تیگه یشتبو (فَوَلَدَهُ مِنْهَا) نهو منداله ی لهو (جاریه) به نه بیئ (حُرٌّ) به نازادی
نه بیئ، چونکه به هه ل دایکی ناوس کراوه (نَسِيبٌ) نه بیته کوپی باوکی خوی، واته: کوپی
نهو پیاو به که به هه ل جیماعه که ی کردوه، که وابوو: (وَعَلَيْهِ قِيمَتُهُ) نه بی باوکه
به هه ل داجوه که نرخه که ی وی بژمیئ (لِلْسَّيِّدِ) بؤ گوره ی (جاریه) به که؟ چونکه
کویله یه کی زهره ر لئدوه.

(وَإِنْ مَلَكَ الْأَمَةُ الْمُطْلَقَةَ) نه گه ر (جاریه) به ته لاقدر اووه که ی خوی که وه ملک ی خوی (بَعْدَ ذَلِكَ)
له نوای مندال بوونی به ماره کردن، واته: (جاریه) ی که سیئکی تری له خو ماره کردبو و
جیماعی له گه ل کردبو و ناوسی کردبو و مندالیکي کویله ی لئبوو، ئینجا ته لاهی دا، ئینجا
چوو نهو (جاریه) به ی کوپی (لَمْ تَصِرْ أُمٌّ وَلَوْ) نهو (جاریه) به نه بؤته دایکی مندال (لَهُ)
بؤ نهو پیاو به (بِالْوَطْءِ) به هوی نهو جیماعه ی که مندالی لئپیدا بووه (فِي النِّكَاحِ)

وَصَارَتْ أُمُّ وَلَدَ لَهُ بِالْوَطءِ بِالشُّبْهَةِ عَلَى أَحَدِ الْقَوْلَيْنِ.

له ماره كردنه كه ی پابردودا، چونكه له و كاتى دا گ وده ی (جاریه) كه نه بووه، به لكو میردی بووه، منداله كه شی به كویله یی بووه (وَصَارَتْ أُمُّ وَلَدٍ) به لām نهو (جاریه) یه نه بیته دایكى مندال (لَهُ بِالْوَطءِ بِالشُّبْهَةِ) بۆ نهو پیاوه ی كه به هاله جیماعی له گه ل كړېبو (عَلَى أَحَدِ الْقَوْلَيْنِ) له فهرموده یه كى نیمامی (شافعی) دا، به لām له فهرموده ی به هیتر: نه مه شیان هر نابیته دایكى مندال؟ چونكه به هاله جیماعی كړېوو هی خویشى نه بووه... كوتایى هات:

له شهوى شه ممه (۲۷) ی بیست وچه فتی مانگی پډمه زان سالی (۱۴۱۳) هه زارو چوارسه دو سیزده ی كړچى، به ناوات گه یشتو نامیلكه ی (غایه الاختصار) م وهرگړپړاو پوونم كرده وه به زمانى شیرنى كوردی، ټینجا خودایه لیت نه پارټمه وه: كه منى تاوانبارو بى چاره: (عبدالله عبدالعزيز هرتلى)، بهنده ی به نندكړاو به داوى گونا مېارى، نازاد بكه ی وه كه نهو كه سانه ی له مانگی پډمه زان نازادیان نه كه ی. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّمْ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ، آمِينَ.

هه ولیر- كورده ستان

۲۷ ی پډمه زان ۱۴۱۳ ی كړچى.

۲۹ ی پډشه مه ۲۶۹۲ ی كوردی.

۲۰ ی نازارى ۱۹۹۳ ی زایینی.

دهرباره ی شریعتى ئیسلام:

- ۱- خواى گوره ده فهرموى: ﴿قُلْ لَا تَمْرُ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ يَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ﴾ (التوبة: ۱۲۲)، واته: دهبوا له هر هوزنكى موسولمانان كه مه لئك پاپړېيان بۆ (جهاد) كړېو كومه لئكېش بۆ خویندن، تاكو له (شریعتى ئیسلام) تېرېگن.
- ۲- پیغه مېرى خوشه ویست ﷺ ده فهرموى: ﴿مَنْ يُرِدِ اللَّهُ بِهِ خَيْرًا يُفَقِّهْهُ فِي الدِّينِ﴾ رواه البخاري و مسلم، واته: هر كه سېك خواى گوره بیهوئ چاكه ی بداتن، له (شریعتى ئیسلام) تېرېگن كېتن.
- ۳- نیمام (عمر بن الخطاب ؓ) ده فهرموى: ﴿تَفَقَّهُوا قَبْلَ أَنْ تُسَوِّدُوا، لَمَنْ سَوَّدَ قَوْمُهُ عَلَى فِقْهِ كَانَ خِيَاةً لَهُ وَلَهُمْ﴾ رواه الدارمي، واته: له (شریعتى ئیسلام) تېرېگن پېش شهوى بكرینه گوره، چونكه هر كه سېك (شرع) بزانیو گه له كه ی خوی بېكانه كوره، نه بیته هوی ژبانىكى خوش بۆ خویو بۆ نهوان.
- ۴- نیمام (الأعمش) ده فهرموى: ﴿يَا مَعْشَرَ الْفُقَهَاءِ اتَّمُوا الْأَطْيَاءَ وَكُنُوا الصَّادِقِينَ﴾ رواه الصيمري، واته: نه ی چینی (شهر عزانان) ټیوه پزیشكن، ټییه (ه دیس گټړه وه)ش) دهرمانناسی دهرمانخانه یین.
- ۵- نیمام (الشافعی) ده فهرموى: ﴿مَنْ حَفِظَ الْفِقْهَ عَظُمَتْ لِمَتُهُ وَمَنْ نَعِمَ الْحَدِيثَ قَوِيَتْ حُجَّتُهُ﴾ رواه ابن حجر الهيثمي، واته: هر كه سېك له (شریعتى ئیسلام) شاره زا بېن، نرضی بهر ز نه بیته وه، هر كه سېك (ه دیس) فیر بېن، به لگه ی به هیز ده بېن.
- ۶- نیمامی (البخاري) ده فهرموى: ﴿هُوَ-أَيُّ الْفِقْهِ- نَمْرَةُ الْحَدِيثِ، وَلَيْسَ ثَوَابُ الْفَقِيهِ دُونَ ثَوَابِ الْمُحَدِّثِ﴾ رواه القسطلاني، واته: (شریعتى ئیسلام) بهرهمی ه دیسه، پادلفتی (شهر عزان) كه متر نه ی له پادلفتی (ه دیس گټړه وه).

ناومړۍ پېژننه

پېژنه	بېلګه	پېژنه	بېلګه
۴۹	مهرجه کاني نوټيز	۳	پېژنه کي داننه
۵۱	روونه کړنه قېبله	۷	پېژنه کي (ابي شجاع)
۵۲	نوټيز کړنه له ناو نوټيزم بيل	۸	پېژناسي (فقه)
۵۲	چونيه تي وړوگنه کاني نوټيز	۹	پېژنووکي پانګورنه وه
۵۴	(تحيات) وړوغي پاش (تحيات)	۹	پېژنه کاني شهريه تي نيسلام
۵۵	بانگو نيقامه ت	۱۰	باسي جوړه کاني ناو
۵۶	قونووت	۱۲	نه ندازه ي (قلتين)
۵۷	(هيئات) سوننه ته کاني ناو نوټيز	۱۳	پانګورنه وه ي پېسته ي مردار
۶۱	زيکرو وړوغي پاش نوټيز	۱۴	قاپو وکړه لپه لي چيشت
۶۳	جياوازي ناوړه ت و پياو له نوټيزدا	۱۴	سيواک کړنه
۶۵	شو شتانه ي نوټيز به تال نه کن	۱۶	دوستنوټيز
۶۷	ژماره ي په کمه ته کاني نوټيزه کان	۱۹	تاروت کړنه
۶۸	نوټيز کړنه به دانېشته وه	۱۹	چونيه تي چوونه ناوړه ستخانه
۶۹	سوجه ي (سهر)	۲۱	هډيه کاني بڼه دوستنوټيز
۷۱	سوجه ي (تلاوه) و (شکر)	۲۲	به چي (غسل) واجب نه ي؟
۷۲	نوټيزي سوننه له پېنج کاتدا هره	۲۴	چونيه تي (غسل) کړنه
۷۳	نوټيزي به جه ماعت	۲۵	(غسل) ي سوننه ت
۷۸	نوټيزي (قصر) و (جمع)	۲۷	مه سحي (خف)
۸۰	کړکړنه وه ي دوو نوټيز بڼه خوځ	۲۸	باسي (تيمم)
۸۰	نوټيزي جومعه	۳۲	پېسي و لاېرني پېسي
۸۵	نوټيزي جه نه کان	۳۵	هډيزو نيفاس
۸۷	نوټيزي پڅوگيران مانگگيران	۳۷	خوېنچرکي ناوړه تان
۸۸	نوټيزي باران نه بارين	۳۹	به هډيزو نيفاس و جه نابه ت چي هره
۹۱	نوټيزي کاتي ترس	۴۲	پېژنووکي نوټيز
۹۲	جل و بهرگو، خاويني	۴۲	کات و ناوې نوټيزه کان
	باسي هډيو:	۴۵	په روړه رده کړنه مندالان
۹۴	شوړدن، کلن، نوټيز، ناشتن	۴۵	نوټيزه کاني سوننه ت
۱۰۴	پېژنووکي زمکات	۴۷	وهر
۱۰۷	زه کاني مالي گشتي و زه و تکرار	۴۷	شه و نوټيز
۱۰۸	زه کاني ووهنه	۴۸	چيشته نوټيز و نه لويح

ناوېرېکې پوړۍ پرېشنگدار

لا پېره	بابهت	لا پېره	بابهت
۱۴۱	واجبه کانی حه ج:	۱۰۹	زه کانی په شه وولاخ
۰	ميقاته کان، (مزبلفه)، (مَنی)، په جمی شه یتان	۱۰۹	زه کانی مه پو بزن
۱۴۴	سوننه ته کانی حه ج	۱۱۰	زه کانی بیچووی نازهل
۱۴۶	تهو شتانه ی له نیحرامدا حه رامن	۱۱۱	زه کانی مالی تیکه لار
۱۵۰	خوینو فیډیه ی حه ج	۱۱۲	زه کانی زتېو زیو و پاره
۱۵۴	زیاره تی گډې پیغه مېرګه	۱۱۳	زه کانی میوه و دانو وټله
۱۵۵	په پرتووکې کرین و فروشتن	۱۱۵	زه کانی بازرگانی
۱۵۶	مه رجه کانی فرو شراو	۱۱۶	زه کانی کانگو که دجینه
۱۵۷	مه رجه کانی کرپارو فرو شیار	۱۱۶	نیه تی زه کات و پیشخستن زه کات
۱۵۷	باسی پریا	۱۱۷	سه رفیتړه ی په مه زمان
۱۵۸	شتی فرو شراو پیش وهرگرتنی	۱۱۹	تهو هشت که سانه ی زه کات و مرنه گرن
۱۶۰	په شیمانوی و نه و ی کرپارو فرو شیار	۱۲۳	په پرتووکې روژوو
۱۶۱	فرو شتنی میوه	۱۲۳	مه رجه کانی واجبیوونی پښوو
۱۶۲	باسی (سلم)	۱۲۵	تهو شتانه ی پښوو به تال نه کهن
۱۶۴	باسی (رهن)	۱۲۷	سوننه ته کانی پښوو
۱۶۶	باسی قهرز	۱۲۸	تهو پښووانه ی حه رامن
۱۶۶	(حجر) قه دهغه کرښی شه ش کس	۱۲۹	که ففاره تی جیما عکرښ
۱۶۸	(وای) سه رپه رشتکاری مندا ل		(فدیه) ی مړیو و تهو که سانه ی لروسته به پښوو
۱۶۸	مال تیکه ل کړدن له که ل (یتیم)	۱۳۰	نه بن: پیر، نه خوش، ناوس، پیډوار
۱۶۹	باسی (صلح) پیکه اتن	۱۳۲	پښووی سوننه ت
۱۷۰	ته نککرښی پیکه و کولان	۱۳۳	تیمتکافو (لیلة القدس)
۱۷۱	باسی (حواله)	۱۳۵	په پرتووکې حه ج و هومره
۱۷۲	زامینی و که فاهالت	۱۳۶	حاجی مړیو و په ککه و ترو
۱۷۳	(شراکه): هاو به ش	۱۳۷	روکته کانی حه ج:
۱۷۵	وه کیلایه تی	۱۳۷	نیحرام
۱۷۷	(اقربان) دان پښا میټان	۱۳۸	عه رده فیه
۱۷۹	(عارو) خواستن	۱۳۸	ته و اف
۱۸۰	(غصب) زه و تکرښ	۱۴۰	سه فاو مه پوه، سه رتاشین
۱۸۱	تقیه کړدن له حه رام	۱۴۰	روکته کانی عومره

ناومړۍ بڼې پېژندګار

لا پېرې	بابېت	لا پېرې	بابېت
۲۲۳	ماره يې و، نيوه ماره يې.....	۱۸۲	باسی (شفعة).....
۲۲۵	(متمعة) ی ته لاق.....	۱۸۴	(قراض) بازارګانې به پاره ی خه لک.....
۲۲۶	زيافه تی بړوک ګواستنوه.....	۱۸۶	(مساقاة) باغه وانی و نيوه باغی.....
۲۲۶	تېبه تی شهو ی له نيوان ژنه کاند.....	۱۸۷	(اجارة) به کړی داند و کړی کار ی.....
۲۲۸	لاملی کړدنی ژنی (ناشزة).....	۱۸۹	(جمالة) قوت ته رات.....
۲۲۹	مالي ژن له سره ميړد.....	۱۸۹	سه پانی و نيوه تر کړدن.....
۲۲۹	(خلع) ته لاق دان به مال.....	۰	(احياء الموات) ټاوه دان کړدنه و ی زهوی ی
۲۳۰	ژن ته لاق دان.....	۱۹۰	بېن خاوه ن.....
۲۳۲	ته لاقی (سني) و (بدعي).....	۱۹۲	(پوشانه) حه پامه.....
۲۳۳	ژماره و چا کړدنه و ی ته لاق.....	۱۹۲	(وقف).....
۲۳۵	(رجعة) ګه راندنه و ی ته لاقدرلو.....	۱۹۳	(وقف) ی مزګوت و ګورستان.....
۲۳۶	ماره به جاش.....	۱۹۴	(مبة) ديار ی به خشين، خير.....
۲۳۷	ټافره تی (رجعية) و (بائن).....	۱۹۵	کښی ی ژن و ميړد له سره خشلي زڼر.....
۲۳۷	(ایلاء) سوپنځ خور دن ګه جېماع نه کا.....	۱۹۵	(لقطة) مه لګر تنه و ی ګومبو.....
۲۳۸	(ظهار) بلن: تر وه ګو دايکی منی.....	۱۹۹	مندالی فریدرلو.....
۲۴۰	(لعان) له غنه تکر دنی ژن و ميړد.....	۲۰۰	(وديعة) شتی سپار دلو.....
	(عدة) چاوه رانکړدنی ژنی ميړدمر دلو و ژنی	۲۰۱	ملکی مړولی ونيوو و بېن ميراتګر.....
۲۴۲	ته لاقدرلو.....	۲۰۲	پېر ټووکي ميراث.....
۲۴۴	مندالی بيژنی و ټاوسکړدنی به ده ست.....	۲۰۲	ميراتګره کان، ميراث نه ګر تن.....
۲۴۵	ټافره تی ميړد ونيوو.....	۲۰۵	به شه ميراثه کانی ديار کړاو.....
۲۴۶	مالي نه و ټافره تی له (عدة) دايه.....	۲۰۷	بېن به شکر دن له ميراث.....
۲۴۷	(استراء) دلنیا يی ټافره تی کړيله.....	۲۰۹	وه سيټ کړدن، سر وه سيټ.....
۲۴۸	(رضاع) شير خواړدنی مندال.....	۲۱۱	پېر ټووکي ژن ملره کړدن.....
۲۵۰	به خټو کړدنی دايکو وياوکو مندال.....	۲۱۲	ته ماشا کړدنی ټافره تی بيګانه.....
۲۵۱	به خټو کړدنی ژن و، ماره يی نه دان.....	۲۱۴	پړوکنه کانی ژن ماره کړدن.....
۲۵۴	(حضانة) به خټو کړدنی مندالی ساوا.....	۲۱۶	کفتو ګړی ماره بېن.....
۲۵۵	پېر ټووکي ټاوانه کان.....	۲۱۷	(ولی) ژنه کو، شير يايی.....
۲۵۶	جړه کانی کوشتن و خوین دانی کوشتن.....	۲۱۹	ماره بېنی کچ و بيوه ژن.....
۲۵۸	مه رجه کانی کوشتن له ټوله.....	۲۲۰	هاوچه شنی له ماره بېن داند.....
۲۵۹	ټوله ی نه دامه کانی مړول.....	۲۲۰	ټو ټافره تانه ی له پياو حه پامن.....
۲۶۰	مالي ټوله ی کوشتن بې ميراتګره کانه.....	۲۲۲	ټاته وای ی ژن و ميړد.....

ناومرؤکی پږشنگدار

لا پهره	بابه ت	لا پهره	بابه ت
۲۹۴	کړچکړدن	۲۶۱	نه ندازه ی خوښی مرغی کوږاو
۲۹۴	پهړتووکي سهر پړین و نیچر موانی	۲۶۳	خوښی نه نداهه کانی مرغی
۲۹۵	سهر پړینی نازه لو بالنده	۲۶۴	توله ی کړپه ی له باریراو
۲۹۶	نیچر کوشتن به چه ک	۲۶۵	(قسامه) سویندی ناشکراکړنی کوشتن
۲۹۷	مهرجه کانی سهر پړین و سهر پړ	۲۶۶	تړبه و (کفاره) ی کوشتن
۲۹۹	مردار خواردن، مهرام و حه لال	۲۶۸	پهړتووکي سزای تاوانه کان
۳۰۰	پاسی قورپانی	۲۶۸	سزای (زینا) کړدن
۳۰۳	(عقیقه) موزه بانه ی مندا لېوون	۲۷۰	(تعزیر) ته مېن کړدن له گوناوه
۳۰۴	سوننه تکرږنی مندا ل	۲۷۱	سزای بوختان پښ کړدن
۳۰۵	گړوی سوارانی و لاما نجانده	۲۷۲	سزای مه ی خوارینه وه
۳۰۶	سویند خواردن و (کفاره) ی سویند	۲۷۴	سزای دزی کړدن
۳۰۹	(نذر) کړدن	۲۷۵	سزای پښگرو نازلوه چی
۳۱۱	پهړتووکي (قازی) و دانگا	۲۷۶	سزای زږداری مېرشکر
۳۱۴	چوښه تی داد کړدن	۲۷۷	توله ی زیان لیدانی نازه ل
۳۱۶	به شکرږنی مالی هاویه ش	۲۷۸	(بغاه) و (خوارج)
۳۱۷	دلاواکار، دلاوالیکرو، دلاواکړدن	۲۷۹	سزای (مړند) کافریو
۳۱۸	نزینه وه ی مالی خزی	۲۸۱	سزای نوږنه کړو زه کاتنه دهر
۳۱۹	له کارکه وتنی شاهید	۲۸۲	پهړتووکي (جهاد)
۳۲۰	چوښه تی سویند خواردن	۲۸۳	حق ناغه کانی (جهاد)
۳۲۱	مهرجه کانی شاهید	۲۸۴	مهرجه کانی واجیبوونی (جهاد)
۳۲۲	ژماره ی پتویست بق شاهیدی دان	۲۸۵	به خسر کړدن کافره کان
۳۲۴	زمانه شاهیدی	۲۸۷	نیسلا مه تی مندا ل
۳۲۵	پهړتووکي کویله نازاد کړدن	۲۸۷	(دارالاسلام) و (دارالکفی)
۳۲۷	(الولاه) خرما به تی نازاد کړدن کویله	۲۸۸	تالانی کافران و موسلمانان
۳۲۷	(مدن) کویله ی چاوه پوان کړاو	۲۹۰	(نفل) به خشیشی نیعام، (غول)
۳۲۸	(مکاتب) کویله ی نووسراو پښراو	۲۹۰	(فیء) و (خمس الخمس)
۳۲۹	(ام الولد) دایکی مندا ل	۲۹۱	(جزیه) سهرانه ی کافره کان
۳۳۱	کوتایی	۲۹۳	گومرگ
.		۲۹۴	(هذنة) وه ستاندنی جهنگ